SCOTUS ACADEMICUS

SEU

Univerſa Doctoris Subtilis Theologica

DOGMATA

R. P. F. CLAUDII FRASSEN. Ord. Min. de Obſervantia Sacræ Theologiæ Doctoris.

JUSSU

R.^MI P. MAGISTRI F. CAROLI JACOBI ROMILLI
Sacrorum Rituum Congregationis Conſultoris,
ac totius Ordinis Minor. Conventualium
Miniſtri Generalis iterum edita,

ET IN XII. TOMOS DISTRIBUTA.

TOMUS II.

Tractatum ſecundum DE DEO INTELLIGENTE, ET VOLENTE *complectens.*

ROMÆ,

Apud ROCCHUM BERNABÒ, Anno MDCCXX.

SUPERIORUM LICENTIA.

D. FRANCISCO ASSISIATI

Minorum Fratrum Seraphico Patri
Cœlestis Sapientiæ Magistro,
Æternæ Veritatis Discipulo;
Qui
In Schola Christianæ Humilitatis
Non inflantem scientiam, sed ędificantem
Charitatem à Christo Domino edoctus;
Hanc ipsam Filiis suis,
Veluti Divinam Hæreditatem reliquit;
Tomus alter Scoticæ Theologiæ
Ad studiosæ Juventutis commodiorem usum.

INDEX
DISPUTATIONUM, ARTICULORUM, SECTIONUM, ET QUÆSTIONUM,

Quæ in hoc Secundo Tomo continentur.

DISPUTATIO TERTIA.

De Providentia divina, ejusque mirandis effectibus.

DE PELAGIO.

DE SEQVACIBVS PELAGII.

INDEX.

TRA-

TRACTATUS SECUNDUS
THEOLOGICUS:
De Deo essentialiter operante.

VULGARE est Philosophicum effatum, quod *operari sequatur esse*, & rei cujuslibet actio, & operatio ejusdem existentiam, & essentiam necessariò præsupponat. Rationi itaque consentaneum est, & Scientiæ Theologicæ tradendæ methodo valde congruum, ut qui hactenus in aperienda, explicandaque divina Existentia, & Essentia suis omnibus præcellentiis, & Attributis tam Negativis, quàm Affirmativis omnem nostrum posuimus laborem; jam ad explicandas divinas Operationes tota nostra sese convertat exercitatio. Cum autem Theologis compertum sit, duplicem esse divinam operationem, Aliam quam dicunt *Essentialem*, tribus videlicet adorandis Personis communem; Aliam verò, quam *Notionalem* appellant, quâ scilicet divina fœcunditas in Verbi divini, & Spiritus sancti productione exuberat, & effunditur; hoc in tractatu, priorem solam auspicamur explanandam; posteriorem autem in Tractatu de Trinitate, recto, justoque ordine transmittimus referandam.

Quoniam autem duplici Deus illustratur activa, & operativa potentia, Intellectu videlicet, & Voluntate; ut exacta, & accurata utriusque divinæ facultatis, & operationis habeatur notitia præsentem Tractatum tres in Disputationes distribuemus: quarum *Prima*, illa omnia, quæ divinum intellectum spectant, aperiet: *Secunda* divinæ voluntatis operationem virtutem, & characteres reserabit: *Tertia* denique operationes intellectui simul, ac voluntati communes, nimirum Providentiam tam generalem circa Creaturas quaslibet, quàm specialem circa singulas Creaturas ratione præditas suum in finem ordinandas, & erigendas per Prædestinationem, explanabit.

DISPUTATIO PRIMA.

De Intellectu Divino, & Scientia Dei.

INTELLECTUS operationem voluntatis exercitium naturâ, aut ordine saltem antecedere, Philosophis omnibus compertum est, nihil enim volitum, quin præcognitum: ideoque recta, justaque methodo priùs de divino intellectu, quàm de voluntate divina differendum est: quod ut fiat planiùs, & accuratiùs, præsentem Disputationem tres in Articulos distribuemus. Quorum *Primus* Intellectum ipsum, quatenus est operativus explicabit. *Secundus* varias illius intellectus operationes, & scientias aperiet, seu intellectum divinum ut scientificum explicabit: *Tertius* denique ipsummet divinum intellectum ut *practicum*, seu ut ideis divinis fœcundatum, exponet.

ARTICULUS PRIMUS.

De Intellectu Divino quatenus est potentia operativa.

NON levis est inter Theologos disceptatio, num in Deo admittenda sit intellectiva facultas, ab ejus essentia formaliter, aut virtualiter, aut saltem ratione distincta: illam qui propugnant, non invicem de propriis ejus caracteribus, & objecto consentiunt. Quocirca tres censuimus proponendas esse Quæstiones sequentes, in quarum *Prima* existentiam, quidditatem, & ab Essentia divina ipsius divini intellectus distinctionem resolvemus; in *Secunda* ejusdem divini intellectus objectum primarium; in *Tertia* vero ipsius objectum secundarium aperiemus.

QUAESTIO PRIMA.

An, & quid sit Intellectus Divinus, seu Potentia Dei intellectiva.

NOTANDUM I. potentiam intellectivam in Deo, posse trifariam usurpari: Primò *Præcisivè*, quatenus nimirum significat id cui non repugnat actu intelligere, abstrahendo videlicet ab eo, quòd Deus actu intelligat, eô scilicet modô quô quis dicitur posse loqui, dum actu loquitur; non enim de facto loqueretur, nisi loquendi vim, & capacitatem haberet: Secundò *Negativè*, quatenus nimirum negat actualem intellectionem; sicut enim quando Petrus dicitur posse esse actu, illa possibilitas negat actualem existentiam Petri, qui dum erit existens, non amplius erit possibilis; ita pariter ego possum actu intelligere id, quod non intelligo actu: Tertio denique *Activè*, & *operativè*, pro facultate vitaliter elicitiva actualis intellectionis. Hæc autem sic usurpata potentia, iterum triplex dicitur, nimirum. 1. *Productiva*, quæ verè producit intellectionem, seu Verbum mentis tamquam terminum realiter à se distinctum. 2. *Receptiva* quatenus recipit intellectionem, seu Verbum mentis productum. 3. *Operativa*, quæ nimirum verè, & realiter intellectionem actualem non producit: Sed est veluti fons, & radix, unde ipsa immediata intellectio metaphysicè emanat, sicut attributa ab essentia immediatè effluunt, De hac præcisè solùm præsens movetur Quæstio, an videlicet talis in Deo sit admittenda facultas.

No-

Notandum 2. Hoc esse discrimen inter intellectum,&intellectionem,quòd ille sit actus primus intelligendi, seu activitas substantiæ spiritualis ad cognoscendum, & percipiendum objectum intelligibile: hæc autem est actus secundus, seu ipsamet operatio substantiæ spiritualis, quâ de facto objectum intelligibile percipit. Ille autem dicitur *actus primus*, quia nimirum est prima ratio cur substantia spiritualis sit capax percipiendi objectum intelligibile: hæc autem dicitur *actus secundus*, quia nimirum emanat ab ipsamet vi, & capacitate intelligendi velut effectus à causa: Unde prior non solùm dicitur *actus*, sed etiam *potentia*, eò quòd ordinetur ad ulteriorem actum, qui ab eo emanat, & eum ultimò perficit: Posterior verò simpliciter *actus* nominatur, quia nimirum est ipsius virtutis intellectivæ quasi forma eam ultimò perficiens in ratione intelligendi.

Notandum 3. Ut aliquid dicatur intelligens, & sciens in actu primo, tria solitò desiderari. *Primò* quidem ut habeat vim, & activitatem, seu potentiam ad intelligendum. *Secundò*, ut habeat objectum intelligibile præsens, vel per se immediatè,vel per vicariam sui speciem. *Tertiò* denique ut habeat facilitatem percipiendi tale objectum, sive per activitatem sibi innatam, sive per habitum comparatum. An autem hæc tria in Deo reperiantur saltem secundùm, aliquam proportionem, & similitudinem, invicem non consentiunt Authores; *Quidam* namque volunt in Deo præter objectum intelligibile, etiam necessariò prærequiri aliquid quod habeat rationem speciei intelligibilis determinantis intellectum ad perceptionem objecti. Volunt item *Aliqui* etiam admittendam esse quandam formalitatem per modum habitus, quâ divinus intellectus promptè, & expeditè percipiat objectum intelligibile. Tria sunt itaque hac in quæstione resolvenda. Primum, an sit aliqua virtus intellectiva in Deo, tum ab essentia, tum ab actuali intellectione formaliter distincta. Secundum, an hæc virtus concipi debeat complenda per speciem impressam, aut habitum, antequam concipiatur actualis intellectio. Tertium, an hæc divina virtus intellectiva varios, ac multiplices habeat actus, an verò unicum simplicem, & indistinctum realiter.

CONCLUSIO PRIMA.

ADMITTENDA *est in Deo virtus intellectiva ab Essentia divina, & intellectione formaliter distincta*. Hæc est expressa Doctoris sententia, ut colligi potest ex variis ejus assertionibus quas in longum refert Smising. *Tract.* 3. *disp.* 2. *num.* 13. Primò quidem quod intellectus ut est vis, & potentia intellectiva distinguatur formaliter ab Essentia divina, apertè indicat Doctor in primum *dist.* 13. ubi ait, *Personas, & productiones divinas esse formaliter distinctas seipsis, & tamen principiativè, seu origine distingui à suis principiis*, intellectu, scilicet, & voluntate, *quæ non tantùm distinguuntur ratione, sicut argutum est contra penultimam opinionem, sed intellectus formaliter non est voluntas ex natura rei: Ergo pariter Essentia propter paritatem rationis*. Insuper dist. 26. quæstione unica, *Productio non convenit soli Essentiæ ut Essentia est, tanquam productivo; sed etiam intellectui, & voluntati tanquam principio productivo cum Essentia*.

Quibus Doctor apertè duo fatetur, primum quidem vim intellectivam in Deo habere rationem principii, seu potentiæ: Secundum autem illam potentiam esse ab essentia distinctam. Quod confirmatur ex eodem *distinctione* 8. *quæstione* 4. maximè autem *quæstione* 2. *quodlibetica in* 3. *responsione ad* pri-

primam sententiam, ubi docet Essentiam divinam esse principale, non tamen totale principium productionis ad intra; sed cum intellectu, & voluntate constituere unum, & totale principium. *Si quaeras*, inquit, *istorum duorum concurrentium in principio formali nonne alterum est principium formale, & reliquum concomitans: Ergo ab illo altero formali, vel diceretur principium formaliter idem, vel omnino alterum. Respondeo, duo quae concurrunt in principio, scilicet memoria perfecta, essentia, & intellectus, & in voluntate perfecta, voluntas, & objectum diligibile praesens; non se habent per accidens, nec sicut remotum principium, & propinquum: sed totum hoc, intellectus infinitus habens objectum infinitum intelligibile sibi praesens, est per se unum* (totale) *principium; ita quod alterum sine altero non est principium producendi: & ideo est unicum totale principium simpliciter productivum, non distinctum in duo principia productiva per accidens sese concomitantia. Similiter de voluntate, & objecto respectu spirationis, & consimiliter de terminis respectu productionum. Si quaeras quare non potest Essentia sola, ut distinguitur contra voluntatem, & intellectum, esse principium communicandi se? Respondeo essentia mere intellectualis, non est principium alicujus productionis, nisi ut coincidit cum memoria, & voluntate.*

Quòd autem etiam censeat vim intellectivam ab actuali divina intellectione distingui, apertè satis indicat *in primum distinctione* 2. *quaestione* 2. ubi probat intellectum, & voluntatem realiter identificari Essentiae divinae quia intellectio, & volitio ipsimet divinae Essentiae realiter identificantur; cùm tamen intellectio, & volitio ordine rationis posteriores sint intellectu, & voluntate, *Velle*, inquit, *intelligitur quasi posterius voluntate; si ergo velle est idem illi naturae, multò magis voluntas*, Idem de intellectu subdit, *Rationem intelligendi esse ex se necesse esse, si intelligere* (hoc est intellectio) *actuale sit necesse esse; ratio enim intelligendi se quasi praeintelligitur ipsi intelligere*. Quibus Doctor apertè indicat, intellectionem, & vim intelligendi ex natura rei esse distinctas. Patet idipsum ex innumeris prope modum ejus textibus, maximè in primum *distinctione* 2. *quaestione* 7. & *distinctione* 13. *quaest. unica* ad secundum principale, & *distinctione* 35. *quaestione unica*, ad secundum, & *quodlibeto* 1. *articulo* 3. ubi disertè affirmat intellectum, & voluntatem esse potentias, & actus primos, non tantùm productivos respectu Personarum procedentium in Deo; sed etiam operativos respectu actûs intelligendi, & volendi essentialis communis tribus adorandis Personis.

Haec eadem veritas probatur ratione: Primò quidem quòd potentia intellectiva distinguatur formaliter ab Essentia divina, jam satis superque probatum est, ubi egimus de distinctione formali divinorum attributorum ab Essentia divina. Quod pariter haec divina virtus intellectiva ab actuali intellectione formaliter distinguatur, etiam apertè patet, Tum quia plura justificantur de intellectu divino, quae intellectioni actuali non conveniunt; nam intellectus est ratio quare in Deo sit intellectio, quod ipsimet intellectioni non quadrat; idem enim non est ratio sui ipsius. Insuper intellectio denominat Deum intelligentem; intellectus autem solùm eum denominat intellectivum: Ergo non sunt idem. Denique intellectus est principium cum Essentia divina processionis Verbi, quod intellectioni non convenit: Ergo intellectus, & intellectio distinguuntur.

Secundò ut verè intelligatur intellectiva potentia in Deo per modum actus primi, sufficit quod concipiatur vis

vis intelligendi, absque eo quòd concipiatur Essentia divina, & actualis Dei cognitio: sed possumus intelligere eam illam vim non cogitatâ ipsius essentiâ, & intellectione actuali: Ergo verè intelligi potest in Deo potentia intellectiva distincta ab essentia, & actuali intellectione. *Minor* patet: Ut enim talis virtus intellectiva concipiatur, sufficit quod apprehendatur Deus quatenus nimirum est substantia spiritualis prædita virtute intelligendi, & volendi, non attendendo ad ejus essentialia prædicata, nec ad actualem ejus cognitionem.

Tertiò potentia intellectiva est perfectio simpliciter simplex, nullam in suo conceptu involvens imperfectionem: Ergo est in Deo asserenda: Patet consequentia; Deus enim, ut jam abunde probatum est, omnes omnino perfectiones simpliciter simplices formaliter complectitur. Probatur *antecedens*: Melius est enim habere vim intelligendi quàm non habere, & omnes illæ imperfectiones, quæ creatam intellectionem circunstant, putà quòd sit actus realiter à facultate intellectiva distinctus, & in ea receptus per modum qualitatis, facilè possunt à divina intellectiva virtute removeri: adeoque nihil obstat quominus hæc divina vis intelligendi censeatur esse perfectio simpliciter simplex.

Denique, si quid officeret quominus potentia intellectiva Deo tribueretur, maximè quia cùm Deus sit purus actus, ipsum omnis potentia dedecet: & consequenter etiam ipsi repugnat potentia intellectiva: sed hæc ratio nulla est: siquidem fatentur omnes Adversarii, in Deo reperiri intellectum per modum potentiæ productivæ Verbi divini, quidni ergo etiam reperiri posset potentia intellectiva: non quidem productiva intellectionis, sed tantùm illius operativa, seu perfectio illa ex qua velut à radice alia perfectio metaphysicè emanat; eô scilicet modô quô attributa divina ab essentia profluunt, & ab ea distinguuntur.

Dices 1. Sanctus Maximus Martyr, *part.* 1. *tit.* 3. disertè affirmat omnem à Deo removendam esse intellectivam potentiam, & intellectionem, *Deus*, inquit, *neque intelligens dicitur propriè, neque intellectus, ne compositus existimetur; nam, & quod intelligens est, secum unà consideratam habet intelligendi facultatem: & quod intelligitur, ad hoc ipsum ut intelligatur, eandem habet facultatem: Sed neque intellectio dici potest, nam intellectio naturâ suâ subjectum habet capacem sui substantiam. Quare superest ut supra hæc omnia constituatur.*

Respondeo: Ipsum esse intelligendum de intellectu per modum potentiæ receptivæ intellectionis accidentalis ab ea realiter distinctæ, similiter de intellectione, quæ sit qualitas accidentariò afficiens, & perficiens potentiam intellectivam à qua producitur, & in qua recipitur: non autem de potentia intellectiva, & intellectione solùm formaliter ab Essentia divina distincta, ipsique realiter identificata: Unde subdit, *Nisi fortè illum intellectionem esse dicamus; ut sit ipsa intellectio secundùm substantiam, ac totum intellectio, & solum intellectio, & intellectio supra intellectionem.*

Objiciunt 2. Quidquid divinam simplicitatem, & puritatem, & infinitatem excludit, in Deo non debet admitti: sed si actus primus intelligendi propriè dictus, sit in Deo, etiam per rationem, & si sit potentia intelligendi propriè sumpta, & prout distinguitur ab actu secundo, excludit hæc tria: Ergo actus primus intelligendi propriè dictus non est in Deo etiam per rationem. Probant *minorem*: Illud quod essentialiter includit receptionem,

nem, & distinctionem, excludit simplicitatem, puritatem, & infinitatem: actus primus intelligendi propriè dictus essentialiter includit distinctionem, & receptionem: Ergo excludit simplicitatem. *Probant minorem*: Actus primus intelligendi prout distinguitur ab actu secundo, constituitur formaliter per vim productivam, & receptivam intellectionis: sed vis productiva, & receptiva intellectionis formaliter includit distinctionem, & receptionem, nam ubi est productio ibi est distinctio realis: Ergo actus primus intelligendi propriè dictus formaliter dicit receptionem, & distinctionem. Probant *majorem*: Actus primus intelligendi constituitur per aliquid quod non potest esse illi commune cum actu secundo intelligendi: sed nihil aliud convenit actui primo, quod actui secundo non conveniat prçter virtutem productivam, & receptivam: Ergo per illas constituitur actus primus intelligendi.

Nego minorem: Ed ad omnes illius probationes dico Adversarios in his assignandis longè à vero exorbitare, nec nostram sententiam assequi; non enim asserimus intellectum divinum esse productivum, & receptivum intellectionis, sed tantùm operativum esse, & veluti originalem perfectionem, à qua intellectio, veluti rivulus à fonte, & radius à Sole effluit; eô scilicet modô, quô divina attributa emanant ab essentia; cùm ergo attributa nullatenus divinæ simplicitati, puritati, & infinitati officiant, nec pariter quidquam officit intellectivæ potentiæ ab essentia, & intellectione formalis distinctio.

Objiciunt 3. ex Aureolo: Essentia divina non minus est eadem cum sua intellectione, quàm aliqua qualitas sit eadem cum intellectione creata: sed quçdam qualitas est formaliter eadem cum intellectione creata: Ergo pariter intellectio divina est eadem formaliter cum essentia; adeoque non datur in Deo potentia intellectiva à qua hæc intellectio emanet.

Nego majorem: Falsum enim est non posse strictiorem reperiri identitatem in conceptu creato, quàm in increato: Major enim est, & strictior identitas, inter hominem, & humanitatem, quàm inter divinam Essentiam, & Paternitatem divinam: Ergo licet aliqua qualitas sit eadem formaliter cum intellectione creata, exinde non sequitur intellectionem divinam eandem esse formaliter cum Essentia divina.

Urgent ex eodem: Divina Essentia est formaliter vivens: Ergo, & formaliter intelligens, & volens; & consequenter intellectio, & volitio ab Essentia divina formaliter non discrepant. Patet prima sequela, quia vita intellectualis non consistit in alia operatione, quàm in intellectione, & volitione. Patet etiam secunda: Si enim intellectio formaliter ab essentia distinguatur, hæc non erit formalis intellectio, adeoque nec vivens intellectione formaliter; vivens enim formaliter non distinguitur à sua vita. Probatur *antecedens*: Divina enim Essentia ratione suç infinitatis involvit omnem perfectionem, quæ est absque imperfectione, vita autem nullam imperfectionem includit: Ergo Essentia divina formaliter est vivens.

Distinguo antecedens: Essentia divina est formaliter vivens, si vita formalis accipiatur pro primario actu vitalis operationis cum ipsa, seu pro principio vitæ, concedo: Si sumatur vita pro ipsamet vitali operatione, quæ est intellectio, & volitio, nego: Sic enim Essentia divina non formaliter, sed identicè solùm dicitur vivens, quia scilicet operationes vitæ, quæ sunt intellectio, & volitio, ab ea non distin-

stinguuntur realiter, sed ipsi indentificantur.

Instant iterum ex eodem: Si volitio, & intellectio non sint formaliter idem cum Essentia divina, hæc erit in potentia ad intellectionem, & volitionem, adeoque non erit actus purus, & ultimus: Non quidem actus purus, quia potentialitatem involueret; Nec etiam actus ultimus, quia diceret ordinem ad ulteriorem actum, nimirum ad intellectionem, & volitionem à quibus determinaretur, & perficeretur: sed consequens est absurdum: Ergo, & antecedens.

Distinguo majorem: Essentia divina non foret actus purus realiter, & quatenus actus opponitur potentiali existentiæ, nego: Non esset actus purus formaliter, quatenus nimirum ordinaretur ad aliquam formalitatem, quæ ab ipsa emanaret, & ipsam identicè perficeret, concedo: Similiter non esset actus ultimus, hoc est, diceret ordinem ad aliquam formam realiter ab ipsa distinctam, nego: Non esset actus ultimus, hoc est, daretur aliqua formalitas ab illa divina Essentia profluens ipsamque identicè perficiens, & quæ esset realiter ipsamet Essentia, concedo: & sic nego minorem: nam ut jam diximus de attributis divinis, nulla est in Essentia divina imperfectio, quòd habeat attributa formaliter à se distincta, & sui perfectiva.

Objiciunt 4. Idcirco in Creaturis datur potentia, quæ sit principium actionis distinctum ab essentia creata, quia hæc essentia ratione suæ finitæ perfectionis, & limitatæ entitatis, non potest esse immediatum principium suæ operationis: sed essentia Dei est infinita: Ergo ipsa immediatè est principium operationis. *Confirmatur*, sicut in Creaturis proprietates immediatè ab essentia profluunt, cùm intellectio divina actualis, strictiorem habeat unitatem cum Essentia divina, quàm proprietates creatæ cum essentia sua; consequens est quod illa actualis divina intellectio, etiam immediatè ab Essentia divina profluat, adeoque non datur aliqua potentia intellectiva media inter intellectionem, & divinam essentiam.

Respondeo 1. Hoc argumentum nimis probare; exinde enim sequeretur, quod ipsamet Essentia divina dici posset immediatum principium Personarum divinarum, sicque Filius, & Spiritus sanctus immediatè procederent à Natura divina, non autem mediantibus intellectu, & voluntate, quod apertè negant omnes Theologi contra Durandum.

Respondeo 2. Discrimen hoc esse inter operationes, & proprietates; quòd operationes, & actus non sint immediatè perfectiones essentiæ, sicut sunt proprietates, sed immediatè perficiunt potentias à quibus oriuntur, & mediantibus potentiis essentiam afficiunt, & perficiunt. Quamquam enim ab ipsa essentia remotè profluant, nihilominus quoniam diversæ sunt operationes intellectio, & volitio, idcirco assignandæ sunt etiam diversæ potentiæ, seu rationes, à quibus emanent, & distinguantur: volitio enim, v.g. aliter provenit ab essentia, quàm intellectio; nam volitio emanat ab essentia, ut est appetitiva, intellectio autem ut est intellectiva. Quò fit ut assignanda sint necessariò duo principia proxima distincta, & immediata quorum unum sit appetitivum, aliud autem intellectivum, seu intellectus, & voluntas, quæ scilicet principia ab Essentia divina, & suis operationibus formaliter distinguantur.

Objiciunt denique quidam Scotistæ: Doctorem Subtilem nostræ sententiæ directè adversari, ipse namque in 1. *dist.* 26. *quæst. unica num.* 15. negat intel-

tellectum, & voluntatem esse attributa divina, sed dicit ipsamet esse Dei essentiam, Deumque essentialiter intelligere, & velle, *Essentia divina*, inquit, *circumscripto omni eo quod est quasi qualitas, habet in se, ut essentia est, illa quæ sunt principia propria operationis convenientis Deo; hujusmodi sunt intelligere, & velle. Concedo igitur quòd propriè vocando attributa illa sola, quæ quasi qualitates perficiunt in esse secundo rem præsuppositam in perfecto esse primo, scilicet quantùm ad omnem perfectionem, quæ convenit ei, ut est substantia, hoc modò intellectus, & voluntas non sunt attributa, imò sunt quædam perfectiones intrinsecæ in essentia ut præintelligitur omni quantitati, & qualitati*. Et paulò post, *cùm intellectus sit quædam vita, & voluntas quædam vita, non erunt propriè attributa*. Et rursum: *Sicut rationalitas non est attributum homini, sic non intellectualitas huic essentiæ*. Denique *intellectualitas*, inquit, *dicit modum intrinsecum hujus: propriè autem attributa sunt sapientia, & charitas, & alio modo transcendentia, putà veritas, & bonitas*.

Similiter In quodlibetis quæst. art. 1. §. de altero termino, ait, *Intellectualitas est idem essentialiter Essentiæ divinæ, sic intelligendo, quod non tantùm est idem realiter ipsi Essentiæ, & hoc identitate simplici, sicut fortè quodcumque attributum ponitur idem ipsi Essentiæ; sed hoc modo est idem sibi, quod si ipsa Essentia divina definiretur, intellectualitas non esset extra ejus definitionem, sicut sapiens, & bonum*. Unde inferunt nonnulli Scotistæ cum Lycheto in 1. dist. 8. q. 3. intellectum, & voluntatem non esse attributa; sed vel prædicata Essentialia, vel Modos intrinsecos ipsius divinæ Essentiæ.

Nego majorem: Nec enim ea est mens Doctoris: sed tantùm Doctor ibi loquitur de intellectualitate, quatenus nimirum intellectualitas est modus entis contrahens illud ad substantiam intellectualem, quæ est radix, & fundamentum non solùm intellectivæ, sed etiam volitivæ potentiæ. *Nec refert*, quod dicat intellectualitatem dicere modum intrinsecum hujus essentiæ, sicut infinitas, quæ non est de quidditate Deitatis, sed ejus modus intrinsecus: *Dico* enim Doctorem ibi non usurpare modum intrinsecum propriè, & strictè; quatenus est quid distinctum à quidditate; nam ibidem comparat divinam intellectualitatem, cum rationalitate hominis, quam constat esse de quidditate hominis, & ejus differentiam essentialem: sed accipit modum intrinsecum, quatenus distinguitur ab attributis omnemque rationem objectivam comprehendit, quæ in adæquato rei conceptu involvitur, in quô nimirum intellectualitas cum infinitate convenit, licet propriè non sit modus intrinsecus sicut infinitas.

CONCLUSIO SECUNDA.

NULLA *admittenda est in Intellectu divino formalitas, quæ habeat rationem speciei impressæ: Admittitur tamen in eo formalitas habens rationem* HABITUS DISTINCTI *formaliter ab essentia: sed indistincti ab ipsomet intellectu*. Hæc Conclusio tres habet partes.

PROBATUR PRIMA PARS: Idcirco requiritur species impressa in intellectu, vel quia objectum est absens, vel quia est improportionatum, vel quia non est sufficienter per se motivum intellectus ad formandam intellectionem: sed ex neutro capite talis species necessaria est intellectui divino: Siquidem essentia divina est objectum intimè præsens, & sufficienter proportionatum ipsimet intellectui: quippe cùm Essentia divina sit infinitè intelligibilis, & intellectus infinitè intellectivus: Etiam per se movet sufficienter immediatè ipsummet intellectum ad sui cognitionem; movere namque intelle-

ctum,

ctum, nihil aliud est, quàm objectum ipsi manifestari, & exiberi cognoscendum; certum autem est Essentiam divinam per seipsam immediatè ita manifestari intellectui divino, adeoque pariter certum est ipsam immediatè movere intellectum divinum ad sui cognitionem intuitivam.

Confirmatur: Non minor est perfectio, & virtus Essentiæ divinæ, quàm substantiæ Angelicæ: sed substantia Angelica per se sufficit, nullaque specie impressa indiget ut determinet, & moveat intellectum Angelicum ad sui cognitionem: Ergo multò magis Essentia divina per se sufficienter erit motiva intellectus divini ad sui cognitionem: proindeque frustanea esset aliqua formalitas gerens vicem speciei impressæ in ipsomet intellectu divino.

Secunda pars est expressa Doctoris sententia, qui pluribus in locis affirmat admittendam esse in Deo Scientiam, & Sapientiam habitualem, distinctam formaliter ab Actuali, & ab Essentia divina cujus est attributum, idque fusiùs probabimus in sequenti Articulo, aperiendo videlicet essentiam, & characteres Scientiæ divinæ.

Tertia pars autem est etiam conformis sententiæ Doctoris maximè in 4. d. 46. q. 4. ubi disertè affirmat virtutes divinæ voluntatis non esse formaliter à voluntate distinctas: *Quia*, inquit, *voluntas ex hoc quod infinita, magis sufficit ad omnem rectitudinem actus, quàm aliqua virtus re vel ratione distincta, superaddita*. Quasi diceret, ubi principium volendi, & intelligendi ex sua formali ratione sufficiens est per se ad omnem actum intelligendi, & volendi, non requiritur in eis ulla virtus ab ipsis formaliter distincta: sed intellectus, & voluntas in Deo sunt principia per se sufficientia ad actum intelligendi, & volendi, cùm utrumque sit principium infinitum: Ergo nullum ad id requirunt habitum formaliter à se distinctum.

Conclusio Tertia.

Actus *divini intellectus non est multiplex; sed unicus, & indivisibilis tam realiter, quàm formaliter*: Hæc est communis inter Theologos, illamque tuentur sancti Patres, maximè sanctus Augustinus lib. 15. de Trinitate cap. 14. ubi postquam docuit Patrem, & Filium se mutuò, & in se omnia cognoscere; cujusmodi sit illorum cognitio, his verbis aperit. *Sciunt ergo invicem Pater, & Filius; sed ille gignendo, ille nascendo; & omnia quæ sunt in eorum scientia, in eorum Sapientia, in eorum Essentia, unusquisque eorum simul videt, non particulatim, aut sigillatim, vel ut alternante conspectu, hinc illuc, & inde huc, & rursus inde, vel inde in aliud atque aliud, ut aliqua videre non possit, nisi non videns alia: Sed ut dixi, simul omnia videt, quorum nullum est, quod non semper videt*. Et in lib. 11. de Civitate Dei: *Cæterùm dictus est, in Scripturis sanctis Spiritus sapientiæ multiplex, eò quòd multa in se habeat, sed quæ habet, hæc & est, & ea omnia unus est, neque enim multæ, sed una Sapientia est*, &c.

Accedit, & Petrus Damianus, qui Deum affirmat sic omnia tempora intra suæ provisionis arcana complecti, ut nec novum aliquid sibi penitùs accedat; nec aliquid ab eo per cursûs momenta recedat: sed nec diversis obtutibus diversa considerat; ut cùm intendit præteritis, vacet à præsentibus, vel futuris: vel rursus cùm præsentia, sive futura considerat, oculos à præsentibus avertat: sed uno dumtaxat, ac simplici præsentissimæ majestatis intuitu simul omnia comprehendit: neque hoc confusè; atque inexplicatà; sed omnia discernit, atque juxta proprietatem suam quæque distinguit.

Hanc pariter veritatem agnovit Am-

monius in Commentariis ad librum Aristotelis de Interpretatione, ubi cùm dixisset Deos omnia cognoscere præterita, præsentia, & futura: sed eò modò qui Diis consentaneus est, hoc est una, & determinata, & immutabili cognitione, subdit: *Nam & eas res, quæ divisibiles sunt, indivisibiliter, ac fine ullo intervallo nosse illas necesse est; & quæ multiplicia sunt, singulariter; & quæ temporalia sunt, æterno modo, & quæ facta sunt infacto.*

Hujus autem veritatis ratio aperta est, tum quia actus divini intellectûs cùm sit infinitus, æquivalet omnibus omnino objectis etiam infinitis tam intensivè, qualis est Essentia divina, quàm extensivè, si nempe Creaturæ possibiles sint numerò infinitæ. Tum quia cùm Deus sit omnino invariabilis, non potest alternantes actus habere, & ab una cognitione in aliam transire. Tum denique quia nulla apparet ratio, quæ suadere possit divinæ cognitionis entitativam multiplicitatem: Ergo non est admittenda.

Quæcumque hanc adversus Conclusionem possunt objici, partim soluta sunt ex dictis de Immutabilitate divina; partim verò solventur ex dicendis de Invariabilitate divinę scientiæ: idcirco sit.

Quaestio Secunda.

Quodnam sit objectum primarium Divini Intellectus?

FIDE nedum, sed etiam naturali ratione constat Deum seipsum cognoscere, unde Christus Matthæi 11. *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius.* Et primæ ad Corinthios 2. *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei.* Quæ veritas Gentiles Philosophos non latuit; Alcinoiis namque cap.10. Platonicorum sententiam exprimens, ait: *Quoniam prima mens præstantissima est, necesse est præstantissimum ei intelligibile propositum esse; nihil autem seipsa præstantius habet: quare seipsam notionesque suas semper intelligit:* Id ipsum aperta alia suadet ratio; cùm enim omnia Deus à se distincta clarè & intuitivè cognoscat, consequens est ut seipsum maximè intueatur: sibi namque nedum est intimè præsens, sed etiam objectum summè proportionatum, ut potè infinitum intelligibile intellectui infinitæ activitatis, & vivacitatis sibi propositum: Unde eleganter ait Synesius, Deus sui ipsius oculus est, quia seipsum, & sua omnia per seipsum immediatè intuetur. Solum itaque hic restat examinandum qualiter Deus seipsum cognoscat; quod ut pateat evidentiùs.

Notandum primò, quod sicut in cognitione Creata sic, & in Increata distingui potest duplex objectum, *Materiale* videlicet & *Formale*; Idque vel *primarium*, vel *secundarium*: Rursus vel *motivum*, vel *terminativum*. Materiale quidem est id quod cognoscitur, formale verò est illa specialis objecti ratio sub qua percipitur, quæque cognitionem specificat, eamque distinguit ab alia ejusdem objecti cognitione secundùm alteram formalitatem in ipso cognoscibilem: Primarium dicitur quod cognoscitur præcisè ratione sui: Secundarium autem quod percipitur tantùm ratione connexionis quam habet cùm alio. Denique Motivum est ratio movens intellectum ad hanc objecti cognitionem, & eorum quæ in ipso sunt: Terminativum autem est ipsamet objecti entitas in quam cognitio intellectus tendit. Hic sermo est de objecto primario materiali tam motivo, quam terminativo divini intellectus, secundarium autem assignabimus in quæstione sequenti.

No-

Notandum secundò: Varia esse Theologorum placita de primario divini intellectus objecto; *Quidam* enim affirmant illa omnia quæ formaliter in Deo sunt, sive essentialia, sive attributiva, sive absoluta, sive relativa, objecti primarii rationem sortiri: *Nonnulli* docent essentiam simul cum attributis objectum esse primarium divini intellectus; relationes verò divinas inter objectum secundarium esse reponendas. *Alii* denique contendunt Essentiam divinam, quatenus præscindit ab attributis, estque fons & origo unde perfectiones divinæ effluunt, solam objecti primarii appellationem sibi vendicare. Certum quidem est Essentiam divinam meritò affirmari primarium divini intellectus objectum non solùm primitate dignitatis, quia cum sit omnium divinarum perfectionum fons, & origo, etiam præcipuum est earum caput; sed etiam primitate ordinis naturæ. Eatenus enim unumquodque censetur esse intelligibile, quatenus est, maximè respectu intellectus infinitè perfecti qui necessariò cognoscit omnia eo ordine quô sibi rationem entis, & intelligibilitatis vendicant: quâ ratione Deus primò concipi potest à nobis mortalibus suam Essentiam cognoscere, tum Attributa, deinde Relationes divinas, demum Creaturas possibiles, tandem Creaturas actuales, ut docet Doctor in *primum dist*.35. *num*.10. & *qu*.14. *quodlibetica*, Solùm itaque movetur præsens quæstio de objecto primario motivo divini intellectus tum ad cognitionem Deitatis, tum ad perceptionem eorum omnium quæ in ipsa Divinitate continentur.

Notandum tertiò: Hoc esse discrimen inter cognitiones quibus res aliqua dicitur in seipsa, vel in alia, vel ex alia cognosci: quòd cognoscatur *in seipsa*, quando sibi ipsi est primaria & sufficientissima ratio, tum ad sui, tum ad eorum quæ in ipsa sunt, exactam perfectamque cognitionem habendam: Dicitur *in alia* cognosci, quando cognoscitur illud directè in quo res ipsa cognoscenda continetur; sic v.g. cognitâ directè essentiâ, indirectè cognoscuntur proprietates ab illa emanantes, & directè cognitâ causâ, indirectè detegitur effectus cujus est gravida: Tandem aliquid censetur *ex alia* cognosci, quando nimirum unius cognitio alterius cognitionem gignit, sic conclusio cognoscitur ex præmissis; præmissæ namque cognitæ causant ipsius conclusionis cognitionem & assensum. Quibus prænotatis duo sunt maximè hac in quæstione resolvenda: Primum quidem quodnam præcisè habeat rationem objecti primariò moventis, & determinantis divinum intellectum: Secundum autem quomodo Deus seipsum cognoscat, an videlicet solùm in seipso, an ex Creaturis, vel etiam in Creaturis.

CONCLUSIO PRIMA.

Essentia *divina est objectum primarium motivum intellectûs divini, tum ad sui, tum ad creaturarum cognitionem*. Hæc est expressa Doctoris sententia, ut colligi potest ex variis ejus textibus maximè *q*.3. *Prologi num*.13. ubi expresse docet Essentiam divinam esse primum objectum totius Theologiæ seu Scientiæ Dei: *Totius*, inquit, *Theologiæ in se, & Dei & Beatorum, primum subjectum est Essentia ut hæc*: Id est præcisè quatenus Essentia est, & prout præscindit ab his omnibus quæ in ea continentur, vel formaliter, vel eminenter, vel virtualiter. Eadem repetit in 1. dist.3. quæst.3. num.5. *Sicut autem prædictum est*, inquit, *in quæstione de objecto Theologiæ, Essentia divina ideo est primum objectum intellectus divini, quia ipsa sola movet intellectum divinum, & ad cognoscendum se, & omnia*

alia cognoscibilia ab ipso intellectu. Denique in quæst.15.quodlibetica in fine articuli secundi, ait, *Lapidem videri in Essentia divina, ut objectum secundarium in primo objecto movente proprium intellectum*, id est divinum, *ad intellectionem secundi*.

Patet eadem veritas ratione: Illud enim est objectum primò motivum intellectus divini, tum ad ipsius Deitatis, tum ad illorum omnium quæ in Deitate sunt, cognitionem, quod est omne ens intelligibile quodque in se continet, aut formaliter, aut virtualiter omnium entium intelligibilitatem: sed talis est divina Essentia, ipsa namque radicaliter continet omnes Deitatis perfectiones quæ ab ipsa metaphysicè emanant; continet etiam virtualiter intelligibilitatem omnium Creaturarum quæ sunt participationes quædam ipsius divinæ Entitatis: Ergo hæc essentia, præcisè quatenus essentia est, est objectum primum motivum intellectus divini.

Deinde: Si quod aliud assignari posset objectum primum motivum divini intellectus, maximè, vel attributa divina, vel omnipotentia quatenus nimirum virtualiter continet omnes Creaturas quas potest producere, sicut causa suum præcontinet effectum, sed neutrum dici potest: *Non quidem primum*, quia cum attributa, nec formaliter, nec radicaliter divinam Essentiam contineant, etiam movere nequeunt divinum intellectum ad ipsius essentiæ cognitionem.

Adde quod unum attributum etiam aliud non continet formaliter, aut radicaliter; sed solùm identicè, & ratione divinæ Essentiæ, ac infinitatis in qua realiter invicem identificantur, adeoque nullum eorum attributorum potest habere rationem objecti primarii respectu divini intellectus. *Non etiam secundum*; hæc enim divina omnipotentia virtualiter quidem continet Creaturas quas potest producere, sicque respectu earum potest habere rationem objecti primò moventis ad ipsarum cognitionem: secus est autem de divina Essentia ejusque attributis, quæ cum in ipsamet omnipotentia nec virtualiter nec formaliter contineantur, idcirco nec per illam cognosci possunt: adeoque omnipotentia non potest habere rationem objecti primariò moventis intellectum divinum ad cognitionem Essentiæ divinæ & attributorum.

Denique: Illud necessariò statuendum est objectum primarium movens divinum intellectum, quod primariò habet rationem intelligibilis: sed ipsamet divina Essentia primariò habet rationem intelligibilis cum ipsa sit id quod in Deo primum est cognoscibile, & in quod ultimum cætera omnia quę in Deo concipiuntur, tanquam in caput & fontem referuntur: Ergo, &c.

Dices: Scientia Dei est simpliciter infinita omnibusque numeris absoluta: Ergo primarium ejus objectum, debet esse etiam simpliciter infinitum omnibusque suis perfectionibus constans: sed talis non est divina Essentia quatenus præscindit ab attributis, ut sic enim non includit perfectionem attributorum: Ergo non sola & nuda essentia, quatenus suis omnibus perfectionibus illustratur, est primarium divini intellectus objectum.

Distinguo primum consequens: Objectum primarium debet esse simpliciter infinitum, vel formaliter & radicaliter simul, concedo: formaliter solùm, nego: ad minorem; Essentia divina quatenus præscindit ab attributis non est simpliciter infinita, nec suis omnibus perfectionibus illustrata, formaliter, concedo: radicaliter, nego: Ut sic enim est radix & fons omnium attributorum; sicque radicaliter ea conti-

tinet. Unde licet essentia præcisè non sit sapiens, nec æterna, &c. formaliter; tamen talis est radicaliter ut jam sæpè dictum est, maximè ubi probavimus distinctionem formalem attributorum ab Essentia divina.

Dices 2. Si sola essentia, habeat rationem objecti primarii, attributa autem & relationes objecti secundarii, sequitur divinam scientiam terminari posse ad essentiam absque eo quod ad attributa terminetur: sed falsum consequens: Ergo & antecedens. Major patet: Quando enim aliqua potentia duo habet objecta, quorum unum est primarium, aliud secundarium, potest absque ulla repugnantia terminari ad primarium, & non terminari ad secundarium, ut apertè docet Doctor in primum dist. 14. num 5. Minor etiam constat: Si enim cognitio divina terminaretur ad essentiam & non ad attributa, non esset intuitiva, sed abstractiva, nec foret comprehensiva, sed limitata.

Distinguo majorem: Si divina cognitio non esset necessariò comprehensiva, concedo: secus, nego: licet enim Deus non possit suam essentiam cognoscere quin sua pariter attributa divinasque Personas & relationes imo & Creaturas omnes percipiat, quia videlicet ejus scientia est absolutè & necessariò comprehensiva; exinde tamen non sequitur quod essentia habeat rationem objecti primarii, seorsim *ex se* cognoscibilis ab ipsis attributis, & Creaturis, quæ habent rationem objecti secundarii, & sine quibus ipsa divina Essentia videri potest ab intellectu creato, ut probatum est agendo de visione beatifica.

Dices 3. Illud est primarium objectum divini intellectus, ex cujus cognitione Verbum divinum procedit: sed Verbum divinum non procedit solùm ex cognitione Essentiæ divinæ, sed etiam ex cognitione attributorum, aliàs Verbum divinum, non procederet æquè perfectum ac est Pater, nec esset formaliter justus, sapiens, &c. Ergo non solùm essentia, sed etiam attributa habent rationem objecti primarii.

Nego majorem: Verbum enim divinum procedit ex cognitione adæquata divinæ Essentiæ, sicque procedit tam ex cognitione objecti primarii quàm secundarii: Unde sicut attributa divina sunt in Patre tantùm in secundo modo dicendi per se, ita & in Verbo; Pater enim divinus primariò communicat Verbo suam essentiam, secundariò verò attributa; hæc enim eodem modo communicantur quomodo sunt: ideo cùm essentia prior sit attributis quæ ab ipsa emanant, etiam & priùs communicari censenda est prioritate signi.

CONCLUSIO SECUNDA.

Deus *cognoscit se in seipso, non autem in alio, nec ex alio.*

PROBATUR PRIMÒ ex sanctis Patribus, maximè ex S. Dionysio cap. 7. de divinis Nominibus ubi ait, *Divinam mentem ea quæ sunt, non ex iis quæ sunt discentem nosse; sed ex se & in se; & causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam, & ante comprehensam habere: non quod per speciem singula consideret, sed quod uno causæ complexu omnia sciat*: Cui concinit S. Augustinus *lib. 83. quæstionum q. 46.* dicens, *Deum nihil extra se intueri, sed in se tanquam in causa omnium.* Hi tamen textus non denegant Deum etiam cognoscere Creaturas in seipsis, ut sequenti quæstione, conclusione secunda, apparebit.

PROBATUR SECUNDÒ RATIONE: Modus præstantissimus cognitionis Deo tribuendus est: sed præstantius est cognoscere seipsum & alia in se; sic enim cognitio minùs est dependens, adeoque

que præstantior : Ergo hic Deo tribuendus est. *Deinde* Essentia divina cum sit infinitum essendi pelagus, & omnia omnino contineat aut formaliter, aut virtualiter, aut eminenter, consequenter omnia divino intellectui per se cognoscenda exhibet: Ergo Deus in se seipsum & omnia alia videt. *Deinde:* Si Deus cognosci posset in alio & ex alio, ejus cognitio esset dependens & discursiva; dependens quidem; quia id in quo cognosceretur haberet rationem objecti primarii, ad cujus cognitionem Deus tanquam objectum secundarium perciperetur: foret etiam discursiva, discurrere enim nihil aliud est quàm unius cognitionem ex alterius cognitione inferre; sed utrumque est absurdum, Deumque summè dedecens, Ergo, &c.

Dices 1. Deus cognoscit Creaturas comprehensivè : Ergo pariter cognoscit respectum & ordinem essentialem, quem dicunt ad Creatorem : sed hic respectus cognosci nequit, quin cognoscatur Deus qui est terminus hujus cognitionis & ordinis: Ergo Deus seipsum in Creaturis cognoscit.

Respondeo negando ultimam consequentiam, ex eo enim tantùm sequitur quòd Deus seipsum cognoscat cum Creaturis, non verò quod se cognoscat in Creaturis. *Vel distinguo*, quisquis Deum cognoscit ut terminum dependentiæ, quam Creaturæ habent ad Deum, Deum cognoscit in Creaturis, si cognoscat illam Creaturam in Deo ut objecto primariò, & motivo negatur : si cognoscat illam Creaturam in seipsa ut objecto secundario, concedo: Fateor equidem quod cùm Angelus, v.g. cognoscit Creaturam dependentem, etiam revera cognoscit Deum in Creatura ; quia cognoscit Creaturam ut objectum primarium movens ad cognitionem Dei. Secus est autem de Deo, qui cognoscit Creaturam dependentem, tanquam objectum secundarium : sed in seipso tanquam in medio, & in objecto primariò.

Dices 2. Licet Deus cognoscat effectum creatum in seipso, nihilominus illum etiam cognoscit in causa illius effectûs productiva: Ergo à simili, licet cognoscat causam in seipsa, nempe seipsum rerum omnium Creatorem ; nihilominus cognoscere etiam se poterit ut causam in Creaturis & effectibus à se productis, & consequenter seipsum cognoscere poterit in aliis à se distinctis.

Distinguo consequens : Ita se cognoscere poterit tanquam in objecto movente primariò & explicitè, nego: secundariò & quasi implicitè, concedo: Cum enim Creatura habeat respectum intrinsecum ad Deum, ipsa cognita implicitè movet ad Dei cognitionem.

QUAESTIO TERTIA.

Quodnam sit objectum secundarium Divini Intellectus?

DUPLEX in præcedenti quæstione diximus esse secundarium divini intellectus objectum, unum quidem *Increatum*, aliud verò *Creatum*. In priori ordine sunt omnes Essentiæ divinæ perfectiones omnesque relationes originis, quæ divinam essentiam circumstant. Licet enim hæc habeant rationem objecti terminantis, quippe cùm divina cognitio ad ipsam entitatem Deitatis terminetur, adeoque etiam terminetur ad ea omnia quę ipsi Divinitati realiter identificantur; Non habent tamen rationem objecti primariò moventis; nam, ut probatum est, hæc ratio soli divinæ Essentiæ ut essentia est quadrat. In posteriori verò ordine, sunt omnes Creaturæ sive secun-

cundùm suum esse ideale, sive entitativum & reale. De his solùm hìc erit sermo, an videlicet Deus distinctè & sigillatim quaslibet etiam exiles & minimas Creaturas intueatur, idque, vel in se, vel in illis, sed priùs.

Notandum 1. Non levem apud veteres fuisse controversiam, an Deus cunctas Creaturas intueatur; nedum enim scelerati homines, ut suis effrænatis cupiditatibus libentiùs indulgerent, omnem rerum mundialium Deo cognitionem denegaverunt, dicentes apud Jobum cap. 22. *Circa Cœli cardines perambulat, & nostra non considerat*: Nec-non Psalmistam 71. *Quomodo scit Deus, & si est Scientia in Excelso?* Sed etiam oculatiores quique Philosophi gravissimum hunc impegerunt in errorem, ut assererent exilium & minutarum creaturarum cognitionem Deum dedecere. Id in primis ipsemet docuit Aristoteles 12. Metaph. textu 51. ut eum intellexit Doctor Subtilis: Et Averroës, affirmans Commentariô in citatum Aristotelis locum; *Quod intellectus divinus vilesceret si hæc infima cognosceret*: Imò quod valde mirandum est, eam etiam in opinionem lapsi videntur, nonnulli è sanctis Patribus, quos infra objiciemus & explicabimus.

Sciendum pariter quòd ii omnes, quibus ratum est omnes omnino Creaturas à Deo cognosci, non eandem in sententiam conveniant de modo, quô Deus illas percipit; Quidam enim censent Deum Creaturas possibiles non cognoscere in seipso, sed in illis ipsis, quam sententiam nonnulli Thomistæ Subtili Doctori falsò tribuunt. Aliqui cum Aureolo, in 1. *dist.* 35. *art.* 1. *quæst.* 2. affirmant Deum Creaturas in se cognoscere, non verò in illis ipsis; ita quòd solùm earum esse virtuale & eminentiale, non autem formale & entitativum percipiat: Cæteri denique docent Creaturas à Deo cognosci, non solùm in seipso, sed etiam in illis ipsis; quid autem veriùs in hac ancipiti Doctorum sententia nobis appareat, hic erit resolvendum.

Notandum 2. Ex Philosophis duplex esse objectum intellectus & voluntatis *motivum* & *terminativum*; in quibus licet motivum etiam terminet, terminativum tamen quod purè est ejusmodi, non movet. Exempli gratiâ, amat quis Doctrinam; hìc Doctrina est objectum terminativum, cùm terminet actum voluntatis; & simul est motivum, nam ex vi hujus actus movetur is ad doctrinam prosequendam, & media ad illius consecutionem adhibenda. Unde nullum est objectum motivum quod simul non sit terminativum. At verò quando quis in tempestate merces projicit in mare, merces quidem sunt objectum terminativum illius actus, non tamen motivum; Imò movent potius ad contrarium & reddunt actionem illam aliquo modò involuntariam. Id verò quod movet ad projectionem mercium, est bonitas & amor vitæ. Finis itaque est objectum motivum, media plerumque terminativum.

Notandum 3. Creaturas existentes aut futuras & præteritas habere triplex esse, nimitum *Eminentiale* in Essentia divina, quæ cum sit omnium entium præstantissimum & fons & origo, etiam omnia entia eminenter continet: Secundum *virtuale*, quod habent in sua causa videlicet in omnipotentia divina, quæ est omnium productiva. Tertium denique *Entitativum* quod habent in seipsis. Quæritur autem inpræsentiarum an Creaturæ à Deo cognoscantur, non solùm secundum earum esse eminentiale & virtuale quod habent in Deo, sed etiam penes esse entitativum quod habent in seipsis.

Con-

CONCLUSIO PRIMA.

DEus *distinctissimè cognoscit omnes omnino Creaturas, etiam minutissimas*. Hæc est de fide, & probatur variis Scripturæ textibus: In primis enim Geneseos cap. 1. in ipsa rerum origine ac molitione dicitur, *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona*, qui Dei contuitus exactam rei cujusque notitiam, & approbationem significat. Item Job cap. 28. *Tempus*, ait, *posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat; lapidem quoque caliginis, & umbram mortis*, Et ibidem, *Ipse fines mundi intuetur & omnia quæ sub Cœlo sunt respicit*. Item Psalmo 49. *Mea sunt omnes feræ sylvarum, jumenta in montibus & boves. Cognovi omnia volatilia Cæli*. Rursus Psalmo 138. *Domine, probasti me & cognovisti me, tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam, intellexisti cogitationes meas de longè semitam meam, & funiculum meum investigasti: Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, & antiqua, &c.*

Quibus Regius Vates, nedum divinam intelligentiam ad homines eorumque corpora & membra extendit; sed etiam ad quoslibet motus. Cui concinit Job 31. *Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat*: Quæ omnia planissimè declarat Ecclesiasticus 23. ubi impium & peccatorem arguens, qui se impunè ac ne Deô quidem consciô scelus patrare putabat: *Non intelligit*, inquit, *quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei hujusmodi hominis timor, & oculi omnium timentes illum; & non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo antequam omnia crearentur, sunt agnita, sic & post perfectum respicit omnia*. Rursus cap. 39. *Opera omnis carnis coram illo; & non est quidquam absconditum ab oculis ejus, à sæculo usque in sæculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus*.

Secundò: Mirum in modum hoc argumentum urgent sancti Patres maximè S. Cyrillus *lib. 15. Thesauri*. Item Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi sexta, exemplô guttarum pluviæ quas omnes novit, explicat latitudinem scientiæ divinæ: Unde Irenæus lib. 2. cap. 45. ait, *Omnia quæ facta sunt, fient, & fiunt, ita sciri video, ut det illis singulis, speciem, habitum, ordinem, numerum, quantitatem*. Quocirca *superbæ & insolentes cogitationes* (ait S. Hieronymus in Psal. 137.) *Deum non fallunt. Agnoscit omnia, & nihil scientia ejus impenetrabile est*.

Imò hæc veritas Ethnicos non latuit; nam ut refert S. Clemens Alexandrinus *lib. 5. Stromatum*, Ægyptii aures oculosque exquisitâ materiâ fingentes, Diis consecrare solebant, ea in templis appendentes: ut per hoc significarent Deum omnia videre & audire. *Rursus* apud eundem lib. 6. Thales Milesius interroganti cuidam an quidpiam agens latere Deum homo possit; *Et quomodo*, inquit, *qui ne cogitans quidem*: Unde S. Augustinus adduci non potest, ut credat Aristotelem negasse Deo, rerum etiam minutarum cognitionem, eò quòd omnium sit Conditor; cùm enim actiones circa singularia versentur, ait ipsemet Aristoteles *lib. 2. Ethicorum cap. 2.* Sufficere debet, ait S. Augustinus lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 13. *Ut quisque noverit, vel inconcussè credat, quòd Deus hæc omnia fecerit. Non enim opinor eum esse tam excordem, ut Deum, quæ non noverat, fecisse arbitretur*.

Objicitur 1. S. Hieronymus, qui in illa verba Habacuc, *Mundi sunt oculi tui, ne videant malum*, videtur scientiam singulorum animantium præter ho-

hominem Deo detraxisse, *Sicut igitur*, inquit, *in hominibus etiam per singulos, Dei currit providentia: sic in cæteris animalibus generalem quidem dispositionem & ordinem, cursumque rerum intelligere possumus*; v. g. *quomodo nascatur piscium multitudo & vivat in aquis: quomodo reptilia & quadrupedia oriantur in terra, & quibus alantur cibis. Cæterùm absurdum est ad hoc Dei deducere majestatem, ut sciat per momenta singula quot nascantur culices, quotve moriantur: quæ cimicum, & pulicum, & muscarum sit in terra multitudo; quanti pisces in aqua natent, & qui de minoribus majorum prædæ cadere debeant. Non simus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilium quàm irrationabilium providentiam esse dicentes*: Ergo censet S. Hieronymus, Dei cognitionem ad omnes sigillatim Creaturas non extendi.

Nego consequentiam: S. enim Hieronymus his verbis tantùm affirmat scientiam curamque dumtaxat benevolam & paternam non adhiberi brutis & inanimis, quam habet Deus de Hominibus & Angelis: seu ut ipse loquitur, rationabilium, quàm irrationabilium providentiam: tametsi enim ingenuè fatear ista meliùs concipi & exprimi ab Hieronymo potuisse; Non tamen arbitror tantum virum latuisse id, quod Christus ipsemet in Evangelio nos docuit, nempè singulorum passerum curam gerere Deum Matth. 6. Imo ipsemet Hieron. in illud cap. 6. Matth. *Si parva*, inquit, *animalia, & vilia absque Deo authore non decidunt, & in omnibus est providentia, & quæ in his peritura sunt sine Dei voluntate non pereunt; vos qui æterni estis, non debetis timere quòd absque Dei vivatis providentia*.

Dices 2. Si Deus sigillatim cognosceret Creaturas, deberet cognoscere Creaturas infinitas possibiles: sed illas non potest cognoscere distinctè, & determinatè. *Tum quia*, qui distinctè cognoscere debet id, etiam distinctè cognoscere debet id, quod necessarium est ut sit infinitum: sed Deus non potest hoc cognoscere: sublatis enim centum creaturis possibilibus, atque iterum, & iterum centum, semper remanebit infinitus creaturarum numerus distinctè cognoscendus: *Tum quia*, si Deus cognosceret actu infinitas creaturas possibiles, sequeretur dari infinitum creatum actu, quia infinitæ illæ unitates essent simul actu distinctè in mente divina: sed hoc implicat; aliàs infinitum syncategorematicum esset infinitum categorematicum: *Tum denique quia*, Si Deus omnes v. g. continui divisiones videret distinctè, etiam videret continuum divisum in omnes suas partes, & consequenter videret redactum ad indivisibilia, quia videret non esse ulteriùs divisibiles: sed hoc implicat, continuum enim est divisibile in infinitum: Ergo Deus non videt omnes omnino continui divisiones, nec consequenter videt omnes Creaturas sigillatim & distinctè.

Respondeo, Deum cognoscere distinctè, ac determinatè quaslibet Creaturas possibiles etiam numerò infinitas, ut disertè probat S. Augustinus lib. 12. de Civitate Dei cap. 18. *Infinitas*, inquit, *numeri, quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehensibilis ei, cujus intelligentiæ non est numerus. Quapropter si quidquid scientiâ comprehenditur, scientis comprehensione finitur; profectò & omnis infinitas quodam ineffabili modò Deo finita est, quia scientiæ ipsius incomprehensibilis non est*. Itaque Deus nedum cognoscit infinitum: sed etiam cognoscit id, quod necessarium est ut sit infinitum, quia cognoscit infinitas numerò unitates quæ infinitum numerò effi-

efficiunt. Nec exinde sequitur quod infinitum syncategorematicum sit categorematicum; quia licet actu omnes illius unitates repræsententur in mente Dei; nihilominus cùm cognoscantur ut sunt, nec aliam habeant rationem infiniti quàm syncategorematici, reverà illud infinitum syncategorematicum perseverat. Similiter Deus videt continui divisiones possibiles eò modò, quò sunt possibiles, atque adeo ita videt illas semper in infinitum esse divisibiles; nec determinatè videt ultimam, quia revera non est ultima, ultra quam alia non sit possibilis assignanda.

Dices 3. Omnis scientia dependet ab objecto tum in fieri, tum in conservari: sed Scientia Dei non potest à Creaturis dependere: Ergo Deus Creaturas non cognoscit.

Distinguo majorem, Dependet intrinsecè ab objecto motivo, & terminativo primario, concedo: ab objecto terminativo tantùm, & secundario minùsque principali, quod nullatenus est motivum, nego. Ad minorem dico, Creaturas habere tantùm rationem objecti secundarii terminativi, seu minùs principalis respectu Scientiæ divinæ, quæ primariò & principaliter ad ipsam essentiam divinam terminatur tanquam ad objectum motivum, & primariò terminativum.

Urgebis: Scientia etiam mutatur ad mutationem objecti secundarii, ut confirmat Doctor pluribi: Ergo si Scientia Dei terminetur ad Creaturas etiam secundariò, consequens est ut ad Creaturarum mutationem ipsa mutetur: sed Scientia Dei mutari nequit, sicut nec ipse Deus: Ergo nec potest terminari ad Creaturas etiam secundario.

Distinguo antecedens: Mutatur extrinsecè, & solùm denominativè, concedo; intrinsecè & formaliter, nego: Scientia enim divina semper in se invariabilis est intrinsecè, etiam quatenus terminatur ad Creaturas; Tum quia primò tendit in Essentiam divinam tanquam in objectum motivum, & primariò terminativum: Tum quia etiam terminatur ad Creaturas, quatenus in Deo sunt invariabiliter, & habent esse objectivum, & virtuale: Unde licet etiam hæc divina Scientia terminetur ad esse entitativum Creaturarum, quod est variabile & mutabile; nihilominus cùm hæc terminatio sit omnino extrinseca, etiam & mutatio terminationis omnino erit extrinseca.

Dices 4. Per cognitionem rei, intellectus intentionaliter fit res cognita, ut ait Aristoteles 3. *de Anima*: sed Deus fieri nequit intentionaliter Creatura: Ergo nec creaturam cognoscere.

Distinguo majorem: Fit res cognita primariò & immediatè, concedo: Fit res quæ secundariò tantùm & mediatè cognoscitur, nego; Idcirco enim intellectus intelligendo fit omnia quæ intelligit; quia res non percipit nisi mediante specie intelligibili, vel objecto gerente vicem speciei intelligibilis, quæ est imago rei cognitæ ipsum intellectum informans & denominans: Cùm autem Deus non cognoscat Creaturas mediante specie impressa ab illis recepta: sed tantùm eas videat in sua Essentia, vel in Omnipotentia, in quibus illæ Creaturæ relucent; hinc est quòd non fiat id, quod extra se cognoscit.

CONCLUSIO SECUNDA.

DEus *cognoscit Creaturas in seipso, tanquam in medio priùs cognito*: Hæc est expressa Doctoris sententia, ut constat tum in quæstione 14. quodlib. Art.2. ubi fusissimè & disertissimè probat divinum intellectum moveri solùm ab Essentia divina, tum ad sui, tum ad aliorum cognitionem. Item in 3. dist.14. q.2. num.8. ubi inquirens

an

an anima Christi videat in Verbo omnia quæ videt Verbum, respondet; *Potest dici quod Conclusio ista posset poni duobus modis; uno modo, quod anima Christi haberet unam visionem respectu Verbi ut primi objecti, & omnium objectorum relucentium in Verbo ut secundariorum objectorum, ad quæ objecta secundaria haberet respectus distinctos*: Ergo censet Doctor Creaturas relucere in Verbo divino, ac proinde Verbum divinum illas cognoscere in seipso. Item q.3. prologi ait, *Ideo dico aliter quod divina Theologia, est de omnibus cognoscibilibus, quia objectum primum Theologiæ, quod est Deus, facit omnia alia actu cognita in intellectu divino*. Plures alii similes proferri possent ejusdem Doct. Subt. textus. Quibus apertè constat ipsum non asseruisse Deum videre solùm creaturas in illis ipsis, non autem in seipso, ut perperam nonnulli Thomistæ affirmant, præsertim Cajetanus in primam partem S. Thomæ q.14. art.6.

Probatur itaque conclusio. Primò quidem ex SS. Patribus maximè ex S. Dionysio lib. de divin. Nom. c.7. *Neque enim ea, quæ sunt ex his, quæ sunt discens, noscit divina Mens: sed ex seipsa, & in seipsa secundùm causam omnium scientiam, & notionem, & essentiam præbabet, & ante comprehendit: non singulis secundùm cujusque speciem intendens; sed secundum unicam causæ complexionem cuncta sciens, & continens*. Tum addit, *Seipsam igitur divina Sapientia noscens, scit omnia materialia sine materia, & indivise divisibilia, & unicè multa, ipso uno omnia, & cognoscens, & producens*. Tum concludit, *Hac igitur ratione Deus res cognoscens non scientia rerum, sed sui ipsius ipsas novit*. Ipsi concinit S. Aug. tum lib.6. de Trinit. cap. 10. ubi Verbum Dei vocat *Artem quamdam omnipotentis, & sapientis Dei plenam omnium rerum viventium*: Concluditque, *Ibi novit Deus omnia quæ fecit per ipsam*: Et lib.5. de Gen. ad litt. proferens illud Joan.1. *Quod factum est in ipso vita erat*, ait, *In qua vita vidit omnia quando fecit, & sicut vidit, ita fecit, non præter seipsum videns, sed in seipso*.

Probatur insuper ratione. Nobiliori modò Deus creaturas cognoscit, quàm cognoscant Angeli & Animæ beatæ; sed Angeli & Animæ beatæ creaturas cognoscunt in Essentia divina perfectiori modo quàm in illis ipsis: Ergo multò magis Deus novit pariter in seipso. Major constat. Minor probatur, ex S. Aug. lib.4. de Gen. ad litt. cap.23. & 24. ubi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum distinguit; Unam quidem in Verbo, quam *Matutinam* appellat; Alteram in propria ipsarum natura, quam nominat *Vespertinam*, eò quòd minùs clara sit minùsque perfecta, quàm prior: seu ut ipsemet loquitur lib.11. de Civit. cap.7. *Cognitio creaturæ in seipsa decoloratior est, quàm cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte per quam facta est*.

Secundò: Quod est medium sufficiens ad cognitionem comprehensivam causæ, potest etiam esse medium ad comprehensionem effectuum: sed Deus in seipso est medium ad comprehensionem omnipotentiæ, & essentiæ. Ergo est etiam medium ad comprehensionem omnium effectuum possibilium.

Tertiò: Cognitio divina debet necessariò habere objectum formale motivum à quo specificetur: sed non potest habere objectum formale à se distinctum, alioquin penderet à creaturis, & illis indigeret ad aliquam sui perfectionem, nimirum ad suam scientiam, &c.

Dices Deus non potest cognoscere creaturas in seipso, nisi divina Essentia repræsentet creaturas in esse intel-

ligibili : sed illas ita repræsentare nequit. *Probatur* : Non potest Essentia divina repræsentare creaturas in esse intelligibili, nisi contineat eorum esse intelligibile formaliter, vel sit eis similis in esse intelligibili: sed neutrum dici potest: *Non quidem primum*, aliàs esse creatum esset formaliter in Deo, sicque Deus formaliter dici posset creatura, sicut formaliter dicitur justus, sapiens, &c. quod repugnat. *Non etiam secundum*, quia non potest Essentia divina similis fieri creaturis in esse intelligibili; esse enim intelligibile sequitur esse entitativum: Ergo cùm entitas divina non possit esse similis entitati creatæ, nec etiam esse intelligibile divinum poterit esse simile esse intelligibili creato.

Nego minorem : Cùm enim Essentia divina contineat eminenter,aut actualiter omnem prorsus entitatem, quia est entitas infinita, Ita pariter divina Essentia in ratione intelligibilis, continet omnem rei cujuslibet intelligibilitatem, tam eminenter, quàm virtualiter : sicque hæc divina intelligibilitas cùm sit infinita, nedum Essentiam divinam reddit intelligibilem, sed etiam quodlibet aliud ens in ea repræsentatum.

Dices 2. Inter medium cognoscendi, & rem cognitam, debet esse necessaria connexio : sed talis non est inter Deum, & Creaturas possibiles: Ergo Deus non potest esse medium ad cognoscendas Creaturas possibiles. *Major* patet : Aliàs medium non posset ducere in certam & infallibilem cognitionem objecti; medium enim, quod est probabile, idcirco non ducit in certam, & scientificam cognitionem conclusionis, quia cum illa non habet necessariam connexionem. *Probatur minor* primò : Si divina Essentia necessariam haberet connexionem cum Creaturis possibilibus, sequeretur quod destructis illis Creaturis possibilibus, etiam necessariò periret ipsa divina Essentia. *Secundò* : Sequeretur quòd æquè necessarium esset, creaturam esse possibilem, ac necessarium est Deum existere;sicque non minus Creaturarum possibilitas esset necessaria, quàm Dei existentia, quod repugnare videtur principiis fidei, & rationis lumini. *Tertiò* denique sequeretur Essentiam divinam dependere à Creaturis possibilibus, nec sine illis posse subsistere, quæ enim necessariam habent connexionem invicem, unum existere nequit sine altero; quæ omnia absurda sunt: Ergo & id unde sequuntur.

Respondeo concessa majore negando minorem: Et ad primam illius probationem distinguo, destructis Creaturis possibilibus destruentur etiam divina omnipotentia, & essentia, à priori & per locum intrinsecum, nego; à posteriori, & per locum extrinsecum, concedo : cum enim rerum possibilitas nihil sit reale, nisi in ipsamet omnipotentia, & Essentia divina, consequens est quòd non possit perire rerum possibilium realitas, quin pariter perire censenda sit ipsamet essentia, & omnipotentia, quæ est tota ratio realitatis rerum possibilium; effectus enim possibilis cum non habeat aliud esse extra causam, non potest destrui nisi in causa, & consequenter nisi destruatur vis productiva illius,quæ est ipsamet causa, & proinde nisi destruatur ipsamet causa. *Ad secundam* probationem, nego sequelam majoris : Licet enim inter necessariò connexa unum deficere non possit, quin deficiat aliud; exinde tamen non sequitur, quòd unum non sit magis necessarium,quàm aliud;siquidem unius necessitas firmiori nititur fundamento. Licet enim magis necessarium sit hominem esse rationalem quàm risibilem, tamen deficiente risibilitate deficeret etiam ratio-

tionalitas in homine: Similiter licet principia sint magis necessaria quàm conclusiones, tamen deficiente veritate conclusionum, etiam principiorum veritas deficeret.

Ad tertiam denique probationem, nego sequelam; Licet enim essentia, & omnipotentia divina, existere nequeant sine Creaturis possibilibus; inde tamen non sequitur, quòd ab illis dependeant; siquidem Pater divinus v.g. subsistere nequit sine Filio, & tamen ab illo non dependet: Similiter in creatis, essentia quæ est radix proprietatum, intrinsecè cum illis ita connectitur, ut sine illis subsistere non possit, ab illis tamen non dependet: Ergo à pari licet omnipotentia divina sine Creaturis possibilibus subsistere non possit, tamen exinde non sequitur quod ab illis dependeat.

CONCLUSIO TERTIA.

NON *est etiam improbabile Deum cognoscere Creaturas in seipsis, ita quòd illius divina cognitio in Creaturas feratur tanquam in objectum terminativum.*

PROBATUR PRIMÒ: Intellectus infinitus, qualis est divinus, res percipit secundùm omne earum esse intelligibile: at Creaturæ non solùm habent esse eminentiale & virtuale in Essentia divina, sed etiam habent esse formale in seipsis: Ergo Deus nedum videt Creaturas in seipso, sed etiam in illis ipsis.

Confirmatur: Si Deus non cognosceret Creaturas secundùm esse formale quod habent in propria natura, sed tantùm secundùm esse eminentiale & virtuale quod habent in illo, non cognosceret eas secundùm omnem modum quô sunt cognoscibiles; esse enim formale Creaturarum non est in Deo, quia Creaturæ non continentur in Deo formaliter, cùm Deus non sit formaliter homo vel leo: sed absurdum est dicere Deum non cognoscere Creaturas secundùm omnem modum quô sunt cognoscibiles.

Deinde Deus cognoscit res perfectiori modô, quô possunt cognosci: sed perfectius videtur esse rem cognosci in seipsa quàm in aliquo medio; perfectius enim est v.g. videre hominem in seipso immediatè quàm in speculo in quo repræsentatur: Ergo Deus ut omnino perfectam scientiam habeat debet cognoscere Creaturas non solùm in seipso, sed etiam in illis ipsis.

Denique Deus cognoscit Creaturas omni modô quô sunt cognoscibiles: sed non solùm sunt cognoscibiles in Essentia divina, sed etiam in seipsis, Beati namque vident illas cognitione matutina in Verbo, & vespertina in illis ipsis: Ergo pariter non est improbabile Deum cognoscere Creaturas in seipso, & in illis ipsis, ita quod illius divina cognitio ad Creaturas illas, tanquam ad objectum, non quidem motivum, sed terminativum feratur.

Objiciunt 1. Thomistæ; hæc conclusio disertè militat in sanctos Patres priori conclusione laudatos, maximè verò] in sanctum Dionysium; ut patebit evidenter ex ipsius verbis, ait enim, *Non secundùm visionem singulis se immittit, sed secundùm causæ continentiam scit omnia*. Et infra, *neque enim ea, quæ sunt, ex iis, quæ sunt discens novit divina mens, sed ex se, & in se per causam rerum omnium cognitionem scientiamque anticipatam, & ante comprehensam habet, non quòd per speciem singula consideret, sed quòd uno causæ complexu omnia sciat, & contineat*. Et rursus, *hæc ergo Deus ea, quæ sunt noscit, non rerum notitiâ, sed sui*. At si Deus præter scientiam possibilium in seipso, illa in seipsis immediatè cognosceret, secundùm visionem singulis se immitteret, & illa sciret non seipsum noscens, &

& notitiâ non sui, sed Creaturis propriâ: Ergo juxta Dionysium Deus non cognoscit Creaturas possibiles immediatè in seipsis, sed tantùm in seipso, & mediatè, seu in Essentia divina priùs visa, & cognita.

Minor pro prima parte manifesta est; nam cognoscens secundùm visionem se immittere objecto, non est ab illo accipere speciem, quia in hoc non se immittit cognoscens objecto; sed potius objectum se immittit cognoscenti: Ergo hoc est immediatè circa objectum versari; non enim videtur in quo alio consistere possit: & consequenter si Deus Creaturas possibiles cognoscit immediatè in seipsis, se immittit secundùm visionem Creaturis. Eadem minor

Pro secunda parte etiam constat: Nam si Deus cognosceret Creaturas possibiles mediatè in seipso, & immediatè in illis ipsis: Ergo cognosceret non solùm notitâ quâ se cognoscit, sed etiam aliâ notitiâ, quod à Dionysio negatur: Nam illius sensus est exclusivus, alias non sufficienter explicuisset modum, quô Creaturæ à Deo cognoscuntur. Denique *pro tertia parte* suadetur, notitia illius objecti dicitur ad quod immediatè, & primariò terminatur: sed notitia, quâ Deus Creaturas possibiles in seipsis immediatè cognosceret, illas haberet pro objecto immediato, & primario: Ergo si daretur in Deo talis cognitio, cognosceret Creaturas non sui, sed illarum notitiâ.

Respondeo negando has omnes consequentias: Etenim S. Dionysius præfatis verbis tria solùm significat: *Primum* quidem, quòd Deus cognitionem, quam habet de Creaturis, non emendicet ab earum existentia, sed eas priùs noverit, quàm existant: *Secundum*, quòd Deus non cognoscat Creaturas per species ab ipsis Creaturis acceptas, sicut nos eas cognoscimus, sed per suam essentiam gerentem vices speciei concurrentis cum intellectu divino ad illarum cognitionem: *Tertiùm*, quòd Deus non seipsum noverit cognitione distincta ab ea, quam habet de Creaturis, ita quòd duplicem requirat cognitionis actum, unum videlicet, quô se ipsum, alium autem quô Creaturas percipiat sed quòd uno simplici, indivisibili, & infinito actu, seipsum, & alia à se cognoscat.

Primum indicat his verbis, quæ ante citata præmiserat, *Quare divina mens omnia continet scientiâ, quæ secreta est ab omnibus, quod per causam rerum omnium in se omnium rerum scientiam anticipatam habet; ita ut Angelos antequam fierent, cognosceret proferre que in lucem, & quæ sunt omnia ex se atque ab ipso, ut ita dicam initio, cognita haberet in lucemque proferret. Idque divina scripta tradere existimo cum ajunt, qui novit omnia antequam fierent. Neque enim*, &c. Secundum indicat his verbis citatis in objectiones dicens, *Non quòd per speciem singula consideret, sed quod uno causæ complexu omnia sciat, & contineat*: Tertium autem subjicit, *Non igitur propriam sui notitiam Deus habet, aliam autem, quæ communiter, ac generaliter ea, quæ sunt omnia comprehendit; ipsa enim seipsam omnium Causa noscens, nullo* prorsus *modo ea quæ à se profecta sunt, & quorum causa est, ignorabit*.

Quibus patet S. Dionysium, tria solùm intendere. Primum, quod Deus, anticipatam habeat rerum notitiam, antequam existant, illas videlicet in sua Essentia omnium repræsentativa, & in Omnipotentia tanquam in omnium causa conspiciendo: Secundum, quòd Creaturas non cognoscat sigillatim per singulas species ab eis emendicatas, sed tantùm vel per comprehensionem suæ omnipotentiæ, vel per suam infinitam vim cognoscendi: Tertium

tium denique, quod non sit divisa ipsius cognitio, quà seipsum Creaturasque percipit.

Objiciunt 2. S. Augustinum lib. 83. quæst. quæstione 47. dicentem; *Non enim extra se quidquam positum intuebatur Deus, ne secundum id constitueret, quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegum est*: Ergo Deus res non novit in illis ipsis, sed tantùm in seipso.

Nego consequentiam: S. enim August. solùm ibidem vult, Deo non opus fuisse aliquo extra se exemplari, in quod respiceret, ut ad ejus similitudinem res effingeret, sicut pictor v. g. tabellam inspicit, quam depingendam suscipit: sed Deus omnia condidit juxta divinas ideas quas in seipso æternas habebat. Unde subdit Augustinus, *Quod si hæ rerum omnium creandarum creatarumve rationes in divina mente continentur; neque in divina mente, quidquam nisi æternum, atque incommutabile potest esse, atque has rerum rationes principales appellat* IDEAS *Plato: Non solùm sunt ideæ, sed ipsæ veræ sunt, quia æternæ sunt, & ejusmodi atque incommutabiles manent, quarum participatione fit, ut sit quidquid est quomodo est*: Quibus verbis apertè constat sanctum Augustinum solùm ibidem sermonem facere de divinis Ideis, quas non extra, sed intra se Deus intuebatur in mundi creatione, ut ad illarum similitudinem res omnes produceret: adeoque hæc sancti Augustini authoritas præfatæ conclusioni non adversatur.

Objiciunt 3. Si divinus intellectus terminaretur reverà ad Creaturas, ut sunt in seipsis, plura sequerentur absurda: *Primò* namque cùm scientia dependeat ab objecto, divina cognitio etiam dependeret à Creaturis: *Secundò* cùm scientia proportionetur objecto, sitque præstantior, aut minùs perfecta secundùm majorem, aut minorem objecti dignitatem, divina scientia vilesceret si in objectum creatum tenderet: *Tertiò*, cùm cognitio objecti creati non sit beatificativa, sed tantùm cognitio Dei; si aliqua Dei cognitio tenderet ad Creaturam, sequeretur aliquam in Deo cognitionem non esse beatificam; quæ omnia absurdissima sunt: Ergo non asserenda.

Nego antecedens: Et ad omnes illius probationes dico: ea quidem omnia absurda exinde sequi debere, si divina scientia tenderet in Creaturas non solùm tanquam in objectum terminativum, sed etiam motivum; cùm autem divinus intellectus moveatur solùm ab Essentia divina, non verò à Creaturis ad earum cognitionem, hæc omnia absurda exinde non sequuntur; maximè quia Creaturæ tantùm habent rationem objecti secundariò terminantis divinam cognitionem.

Instabis: Si divina scientia terminetur formaliter ad esse creatum, sequitur illam non esse absolutè necessariam, sed mutabilem; talis namque est scientia quale est illius objectum: Ergo cùm Creaturæ non sint necessariæ, sed tantùm contingentes, talis pariter erit scientia Dei ad illas terminata.

Nego antecedens: Hæc enim vera quidem fierent si divina scientia non solùm tenderet ad Creaturas tanquam in objectum terminativum, sed etiam motivum; cùm autem Creaturæ à Deo cognitæ, habeant tantùm rationem objecti terminantis, non verò moventis, hinc est quòd talis non sit earum cognitio qualis est earum entitas. Hinc sequitur, quòd etsi nullæ Creaturæ essent possibiles, & futuræ, non minùs divina scientia foret infinita, & necessaria, quia non minùs terminaretur ad objectum infinitum primariò motivum, & terminativum. Verum quidem esset, quod in hac hypothesi potentia non terminaretur ad aliquas Crea-

Creaturas: Sed hìc defectus terminationis non perveniret ex parte scientiæ, sed ex parte Creaturarum; nam scientia de se est repræsentatio omnium repræsentabilium sine sui mutatione: Sicut à simili Sol est illuminativus omnium rerum illuminabilium, quòd si aliquas non illuminet, id non reperitur ex defectu Solis, sed rerum, quæ Soli non exponuntur. Certum est ergo scientiam divinam solùm pendere intrinsecè ab Essentia divina tanquam objecto primariò motivo, & terminativo; à Creaturis verò tantùm extrinsecè, & tanquam ab objecto, non quidem motivo, sed tantùm secundario terminativo.

Objiciunt 4. In Deo, utpote infinitè perfecto, non potest admitti duplex modus cognoscendi Creaturas, quorum unus sit perfectior, & alter minùs perfectus: sed modus cognoscendi Creaturas in Essentia divina tanquam in causa, est multò perfectior, & nobilior, quam modus illas cognoscendi immediatè in seipsis: Unde in Angelis beatis cognitio matutina, per quam vident Creaturas in Verbo, & in Essentia divina tanquam in causa, multò perfectior est, quàm cognitio vespertina, per quam illas cognoscunt extra Verbum, & immediatè in seipsis, juxta illud S. Augustini, quod supra retulimus de visione beatifica: *Cognitio Creaturæ in seipsa decoloratior est, quàm cùm in Dei sapientia cognoscitur, veluti in arte per quam facta est*: Ergo præter modum cognoscendi Creaturas possibiles in Essentia divina tanquam in causa, non debet admitti in Deo alius, quò illas in seipsis immediatè, & independenter ab essentia sua priùs cognita intueatur.

Distinguo majorem: In Deo non potest admitti duplex modus cognoscendi Creaturas, quorum uterque habeat rationem objecti per se moventis ad illam cognitionem, quique fiat per distinctum actum, sicut fit cognitio Angelica, & beatifica, concedo: hoc enim equidem imperfectionem denotat: Non potest hìc duplex modus admitti diversus ratione diversæ terminationis immediatæ, ad varia objecta, nimirum ad essentiam, & ad Creaturas, nego: Tantùm enim abest ut hic diversus modus cognoscendi, aliquam imperfectionem denotet; imò connotat summam intellectus divini vim, & infinitam activitatem, quâ, & ad divinam Essentiam, & ad ipsas Creaturas uno, & indivisibili actu immediatè terminari potest.

Objiciunt 5. Eo modo cognoscuntur Creaturæ ab intellectu divino, quò repræsentantur per speciem quâ intelligit; sed non repræsentantur in se, & ratione sui, sed mediatè, & in alio, scilicet in Deo ut priùs repræsentato, Ergo non cognoscuntur immediatè in seipsis, sed mediantè Deo priùs cognito. *Major* constat: Cum enim ex intellectu, & objecto media specie adæquatum intellectionis principium constituatur, nihil potest intellectus intelligere, nisi per speciem repræsentetur: Ergo nec poterit immediatè intelligere, quod immediatè in specie non continetur. *Minor* autem probatur: Species quâ divinus intellectus intelligit, est sola divina Essentia: At hæc non repræsentat immediatè Creaturas, sed mediantè Deo priùs repræsentato; Ergo species, quâ divinus intellectus intelligit, non repræsentat immediatè Creaturas, sed solùm mediatè.

Nego majorem: Falsum enim est, ut probavimus in priori quæstione, divinam Essentiam habere rationem speciei intelligibilis tam respectu sui, quàm respectu Creaturarum; intelle-

ctus

ctus enim divinus cùm sit infinitæ activitatis, cùmque divina Essentia sit per se, & immediatè infinitè intelligibilis, ipsique divino intellectui per se, & immediatè proportionata, nulla specie indiget ipse divinus intellectus, tum ut divinam Essentiam percipiat; tum ut ab ea moveatur ad cognitionem Creaturarum, quas ipsi intellectui divino cognoscendas exhibet, per infinitam suam vim repræsentandi.

Objiciunt denique: Ex S. Thoma 1. contra Gent. cap. 48. ratione prima, ubi sic discurrit. *Operatio intellectualis speciem, & nobilitatem habet, secundùm id, quod est per se primò intellectum, cùm hoc sit ejus objectum: Si igitur Deus aliud à se intelligeret, quasi primò intellectum, ejus operatio intellectualis speciem, & nobilitatem haberet ab alio, quàm ab ipso: hoc autem est impossibile, cùm ejus operatio sit ejus essentia; & hæc, quippe ens à se, nequeat ab alio distincto à Deo speciem capere. sic igitur impossibile est, quòd intellectum primò, & per se sit aliud ab ipso.* Ex quibus verbis hæc potest deduci ratio: Si Deus cognosceret Creaturas immediatè in seipsis, & independenter ab Essentia divina priùs cognita, objectum formale, & specificativum divinę intellectionis esset ens creatum, vel ens ut sic abstrahens à creato, & increato: sed hoc dici nequit; ergo nec illud. Sequela majoris est evidens: Illud enim censetur esse objectum formale, & primarium alicujus potentiæ, vel operationis, quod primariò, & immediatè ab illa attingitur, & independenter ab alio priùs attacto, ut constat in potentia visiva, cujus objectum formale, & primarium, est color, quem per se primò attingit; secundarium verò, & materiale, paries, vel aliud subjectum colore affectum; quia illud non attingitur immediatè, & per se primò, sed tantùm secundariò, & mediante colore.

Minorem probant: Primò quidem cognitio desumit suam speciem, & suam perfectionem essentialem ab objecto primario, & ab eo mensuratur: sed intelligere Dei, cùm sit ejus natura, non potest suam speciem desumere, nec mensurari à Creaturis: Ergo ens creatum non potest esse objectum formale, & primarium divinæ intellectionis. Secundò objectum formale primarium divinæ intellectionis debet esse quid actualissimum, sicut, & ipsa intellectio: sed Creatura non est ens actualissimum, sed potentiale: Ergo non potest esse objectum formale primarium divinæ intellectionis.

Distinguo majorem: Ens creatum est objectum specificativum divinæ intellectionis, si per se primò divinum intellectum moveat ad sui cognitionem, concedo: si nullatenus moveat, sed tantùm terminet ipsam divinam intellectionem, nego: certum est autem Creaturas non habere rationem objecti motivi, sed tantùm terminativi respectu divinæ intellectionis; intellectus namque divinus immediatè quidem terminatur ad Creaturas in illis ipsis cognitas, sed movetur solùm ad illam cognitionem ab Essentia divina, quę cùm eminenter, & virtualiter contineat esse Creaturarum, idque perfectiori modò, quàm ipsæmet Creaturæ suum esse formale contineant in seipsis; adeoque vim habeat repræsentandi Creaturas intellectui divino perfectiori modo, quàm repræsententur in seipsis: hinc etiam sola divina Essentia habet vim movendi ipsum divinum intellectum ad Creaturarum cognitionem; sicque Creaturæ non habent rationem objecti moventis, sed tantùm terminantis.

Quòd autem solum objectum motivum sit specificativum cognitionis, non autem terminativum, apertè patet; diversificatur enim cognitio juxta di-

diversitatem medii, quò fit, ubi autem est idem objectum motivum ibi pariter censetur idem esse medium, isdemque modus; adeoque, & eadem specificatio: Ergo cùm divinus intellectus à sola divina Essentia moveatur, etiam & ab eadem sola, divina intellectio suam formalem specificationem accipit.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Scientia Dei.

CErtum est primò: Deum infinitâ præditum esse Scientiâ, ut satis superque liquet ex dictis, tum in præcedenti Articulo, tum in tertia quæstione proemiali Theologica. Constat insuper divinam Scientiam non esse intrinsecè multiplicem: unico namque, & invariabili actu cognitionis, Deus cuncta percipit. Unde tota divinæ Scientiæ varietas in diversas ejusdem ad varios Creaturarum status terminationes, refundenda est.

Certum est secundo: Variam, & maximè, quadruplicem à veteribus Theologis assignatam fuisse divinæ Scientiæ distributionem, quarum prima est in *Speculativam*, & *Practicam*. Prior dicitur, quâ Deus res solùm cognoscit, & non efficit, veram, ac realem existentiam eis tribuendo; qualis est cognitio, quæ versatur circa res merè possibiles, & quæ nullam unquam existentiam habuerunt, nec habiture sunt: Posterior, est quâ Deus, non solùm cognoscit, sed etiam producit res cognitas; qualis est Scientia visionis, quæ per decretum divinum tendit in realem rerum productionem.

Secunda divisio fit in Scienriam *Necessariam*, & *Liberam*, Prima est illa, quæ antecedit decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, quæque non versatur circa contingentem rerum existentiam, sed ad invariabilem, & necessariam eorum essentiam terminatur. Secunda verò idcirco libera dicitur, quod liberum Dei decretum supponat feraturque circa res, vel præsentes, vel præteritas, aut futuras à Deo liberè determinatas.

Tertia, & omnium famosissima fit in Scientiam *Simplicis Intelligentiæ*, & *Visionis*: Per priorem, Deus dicitur cognoscere rerum essentias, & possibilitatem: Per posteriorem verò illarum existentiam, vel futuram, vel præsentem, vel præteritam. Hæc tamen divisio ita non est accipienda, quasi fiat in membra per se opposita; siquidem Scientia simplicis intelligentiæ etiam intuitiva est, resque possibiles ita clarè, & intuitivè Deus percipit, ac præsentes: sed solùm ita usurpanda est, ut eadem cognitio distribuatur in adæquatam, & inadæquatam; ita quòd Scientia visionis omnem, & adæquatam Dei visionem complectatur: Scientia verò simplicis intelligentiæ inadæquatam solùm Dei cognitionem significet, nimirum quatenus terminatur ad res purè possibiles: Huic utrique Scientiæ nonnulli tertiam adjiciunt, quam *Mediam appellant*.

Quarta denique divinæ scientiæ distributio fit in scientiam *Approbationis*, & *Improbationis*. Prior est ipsamet scientia visionis quatenus versatur circa bonum, & ut supponit decretum, & approbationem voluntatis divinæ: Posterior verò est eadem scientia visionis, quatenus fertur in mala, & peccata, quæ Deus nec decernit facienda, nec approbat facta; sed tantùm permittit; adeoque non supponit decretum Dei positivum, & absolutum, sed tantùm permissivum. Quæ divisio deducitur ex Scriptura sacra, siquidem de scientia approbationis fertur Genesis 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fe-*

fecerat; & erant valdè bona; Et Psalmo 1. *Novit Dominus viam justorum.* De Scientia verò improbationis intelligitur illud Habacuc 1. *Mundi sunt oculi tui ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non poteris:* Item illud Lucæ 13. *Discedite à me operarii iniquitatis, nescio vos.*

Quoniam autem omnes præfatæ divisiones, maximè in tertiam colliniant, & refunduntur: Idcirco ut congruenti ordine exacta, quantùm fieri potest, divinæ scientiæ habeatur notitia: Præsentem Articulum tres in Sectiones distribuemus. Quarum, *Prima* erit de Scientia simplicis intelligentiæ, & rerum possibilium, *Secunda*, de Scientia visionis, & rerum absolutè futurarum: *Tertia* denique de Scientia conditionata, & rerum futurarum tantùm sub conditione.

Sectio Prima.

De Scientia Simplicis Intelligentiæ.

Cognitio, quâ Deus res possibiles percipit, idcirco Scientia simplicis intelligentiæ dicitur, quòd Deus speculativè res illas intueatur absque ullo ordine ad earum productionem, & existentiam. Circa hanc autem cognitionem divinam duo maximè occurrunt resolvenda. Primum quidem, an Creaturæ possibiles priùs ex se sint intelligibiles, & aliquod in seipsis habeant esse, quàm ab intellectu divino intelligantur. Secundum, qualiter, & in quo Divinus intellectus res illas possibiles percipiat?

Quaestio Prima.

An res possibiles ex se priùs sint intelligibiles, quàm ab Intellectu Divino cognoscantur?

Notandum 1. Quantùm ad præsentis Quæstionis resolutionem, triplex creaturarum esse posse distingui. Primum quidem *Virtuale*, & eminentiale, quod habent in Essentia, & Omnipotentia divina, quæ potest eas repræsentare, & producere: Secundum esse cognitum, & *Objectivum*, quod habent in Intellectu divino res omnes ab æterno cognoscente: Tertium denique *Entitativum*, quod habent in seipsis dum verè, & realiter existunt. Hinc non est sermo de esse entitativo; neque etiam de esse virtuali, & eminentiali, quod non est proprium, & formale esse Creaturarum, sed est ipsummet esse divinum, seu ipsamet divina Essentia, quatenus nimirum est primum ens, cæterorumque entium principium: Unde sicut esse caloris in Sole, nihil est aliud, quàm ipsum esse Solis, ut potentis producere calorem; ita pariter esse virtuale creaturarum in Deo, non est distinctum ab esse divino, sed est ipsamet divina virtus, quâ Deus Creaturas producere potest. Solùm itaque hic est, sermo de esse cognito, quod habent in Intellectu divino. *Advertendum* est autem hoc *esse cognitum* dupliciter usurpari: Primò quidem pro ipsa divina cognitione, quâ Deus Creaturas possibiles cognoscit. Secundò verò pro illa denominatione extrinseca veluti resultante in Creaturis ex hac divina cognitione, & à quâ Creaturæ denominantur cognitæ, sicut paries à visione dicitur visus. Hìc autem non loquimur de priori esse cognito. Certum est enim illud esse verè reale, eò

quòd sit ipsamet divina cognitio, in quâ Creaturę comprehenduntur. Quô fit ut dicantur viventes in Verbo, juxta illud Joannis, *Quod factum est, in ipso vita erat*; Vita, inquit Augustinus, Creatrix, quia cognitio Dei est realiter vita creatrix. Solùm itaque hic est sermo de esse objectivo secundô modô usurpatô.

Notandum 2. Triplicem distingui posse rerum possibilitatem ex Doctore Subtili in 1. *dist*. 2. *q*. 7. & alibi: Nimirum Logicam, Metaphysicam, & Physicam. Prima est non repugnantia rerum ad existendum, seu ut loquitur num. 10. *Possibile Logicum est modus compositionis formatæ ab intellectu, illius quidem cujus termini non includunt contradictionem*. Secunda possibilitas dicitur ab eodem Doctore in 2. *dist*. 12. *qu*. 1. illud esse objectivum, quô res percipi potest, & esse objectum potentiæ cognoscentis. Tertia denique est illud esse Creaturarum, dicens respectum ad Omnipotentiam divinam, à quâ possunt produci. De sola possibilitate Metaphysica movetur præsens quæstio, non verò de cæteris.

Notandum 3. Ex eodem Doctore in 1. *dist*. 43. *quæst. unica*, *num*. 5. in detegenda rerum possibilitate distingui posse tria naturæ instantia, in quorum primo divinus intellectus producit Creaturas in esse intelligibili, & objectivo, eas scilicet concipiendo secundùm illud esse, quod realiter habere possunt si producantur. In secundo Creatura concipi potest habere esse possibile seipsa: *Quia*, inquit Doctor, *seipsa formaliter non repugnat sibi esse, & seipsa formaliter repugnat sibi habere esse necessarium ex se; in quibus duobus stat tota ratio possibilis*: In tertiò denique, Creatura dicit respectum ad Omnipotentiam divinam, à quâ produci potest. In primo instanti habet possibilitatem Metaphysicam, in secundo Logicam, in tertiò verò Physicam: seu ut loquitur ibidem Doctor num. 6. In priori instanti Creaturæ habent esse possibile principiativè ab intellectu divino; in secundo habent esse formale possibile à seipsis; in tertiò habent esse completum possibile à respectu, quem dicunt ad Omnipotentiam divinam.

Verùm an ita res sese habeat, non consentiunt Doctores. Primò namque Henricus *quodlibeto* 8. *q*. 1. *&* 9. tribuit Creaturis aliquod reale esse essentiæ æternum, ratione cujus Creaturæ dicuntur intelligibiles, & ab intellectu divino cognoscuntur: quam sententiam in Wicleffo, ut errorem pessimum refert, & damnat Waldensis *Lib*. 1. *Fidei cap*. 8. quem pariter errorem Doctori Subtili perperam affingunt Cajetanus *prima parte quæst*. 14. *art*. 5. *&* Bannes *quæst*. 10. *art*. 3. Secundo Suarez *disp*. 30. *methaphysica sect*. 17. duplicem distinguit rerum possibilitatem, unam *Negativam*, quæ est non repugnantia rei, ut producatur; alteram *Positivam*, quæ consistit in quadam extrinseca denominatione provenien te ab omnipotentia Dei, à qua Creaturæ denominantur formaliter possibiles. Priorem dicit Creaturas habere rationem priùs, quàm intelligantur à Deo: Posteriorem verò dum cognitæ sunt. Tertiò Aureolus noster in 1. *dist*. 35. *art*. 4. affirmat esse possibile Creaturarum, non aliud esse, quàm virtuale, seu esse causæ potentis eas producere. Denique Vasquez 1. *parte disp*. 104. *cap*. 4. *&* 5. nec-non, & omnes pene cæteri Recentiores dicunt Creaturas esse possibiles saltem incompletè, independenter ab intellectu divino. Quid autem verius sit, ut appareat, tria sunt in præsenti quæstione resolvenda. Primum, an Creaturæ habuerint aliquod esse reale possibile ab æterno. Secundum à quo præcisè

cisè habeant primum sui esse possibile distinctum ab Essentia divina: an videlicet à seipsis, an autem ab intellectu divino. Tertium quidnam sit formaliter illud Creaturarum esse possibile.

CONCLUSIO PRIMA.

RES *possibiles nullum prorsus habent esse reale, formale, ab æterno*. Hæc est expressa Doctoris sententia in 1. *dist.* 36. quam probat contra Henricum septem rationibus, quarum præcipua deducitur ex rerum creatione. Quidquid creatur producitur ex nihilo, sed creaturæ formantur per creationem: Ergo producuntur ex nihilo, sicque ante suam creationem nihil erant; adeoque nullum habuerunt esse reale. *Confirmatur*: Quia sicut illud, quod præsupponit materiam, ex qua producitur, non censetur produci per creationem, sed per eductionem, aut generationem; sic nec illud censetur creari ex nihilo, cujus aliquod esse reale præsupponitur.

Replicat Henricus, creationem fieri quidem ex nihilo existentiæ: ita ut quod creatur, non fuerit priùs existens; non verò ex nihilo essentiæ, ita ut quod creatur, verum esse antea habuerit.

Sed contra sic urgeo cum Doctore, creatio est productio à non esse ad esse simpliciter. atqui id quod suum supponit esse reale, non producitur ad esse simpliciter, sed tantùm ad esse secundùm quid, videlicet ad esse existentiæ: Ergo quod creatur nullum esse reale supponit; alioquin, inquit Doctor, *Creatio minus erit productio simpliciter, quam sit Alteratio, ubi est productio saltem alicujus quantùm ad esse absolutum*. Adde quod existentia est tantùm modus rei Ergo si res producatur tantùm secundùm existentiam, non producetur secundùm esse simpliciter.

Secundò: Illud esse reale, si quod ab æterno haberent Creaturæ, vel esset à Deo communicatum, vel non: Non primum, quia Deus non communicat esse, nisi per productionem, productio autem terminatur ad rem existentem; & sic illæ Creaturæ possibiles fuissent existentes ab æterno, quod est contra fidem: Non etiam secundum, quia totum esse Creaturæ, est à Deo participatum, & dependens.

Replicant aliqui Moderni totum esse Creaturarum, esse quidem dependens, & participatum quantùm ad existentiam, non verò quantùm ad essentiam. *Contra* existentia est tantùm modus rerum creatarum: Ergo si res creatæ tantùm dependeant à Deo secundum existentiam, dependent tantùm secundùm aliquem sui modum, & consideratæ secundùm se, absolutè à Deo sunt independentes. *Deinde* si Creatura tantùm à Deo dependeat quoad suam existentiam: Ergo erit ens essentialiter independens, essentia enim ejus à nullo dependebit. *Denique* Creaturarum essentiæ æquè viderentur necessariæ, ac Essentia divina, quæ à nullo dependet: sed has, & similes consequentias admittere Christianos dedecet: Ergo, & id unde inferuntur.

Tertiò: Si Creatura ante sui productionem habeat esse essentiale reale, sequitur illam non posse annihilari; sicut enim, inquit Doctor, esse reale essentiæ præsupponeretur creationi, pari ratione remaneret post annihilationem: Illud autem, cujus essentia realiter manet post ejus corruptionem, minùs censeri debet annihilari, quàm illud cujus materia permanet; illa enim essentia realiter subsistens, magis est esse proprium rei, quàm sit materia, quæ ante corruptionem illius erat pars constitutiva.

Denique alias rationes subjicit Doctor arguens ad hominem contra Henricum.

ricum. Primò si Creaturæ haberent esse reale essentiale ab æterno, sequeretur aliquid esse necessarium præter Deum; cùm enim essentiæ rerum sint invariabiles, & necessariæ, si verum haberent esse reale ab æterno, etiam esset aliquid essentialiter necessarium præter Deum. Secundò cùm intellectus divinus sit causa naturalis, & agat naturaliter, quæ producit immediatiora etiam perfectiora producit, quia producit illa secundùm omnem suam activitatem, & fœcunditatem: Ergo cùm intellectus divinus producat rationes ideales, & ipsas essentias in ratione essentiæ; sed prius rationes ideales, quàm essentias, quia essentiæ in tantum fiunt in quantum exemplatæ sunt. Ergo illæ ideæ haberent verius, & perfectius esse, quàm ipsæ essentiæ, & sic essentiæ non erunt reales. Alias rationes vide apud ipsum Doctorem ibidem.

Dices 1. Illud verum habet esse reale, cujus veritas realis est ab æterno; sed essentiæ Creaturarum veritas realis est ab æterno; hæc enim propositio, *Homo est animal rationale*, est vera ab æterno: Ergo pariter essentia hominis per illam propositionem significata, est realis ab æterno.

Nego majorem: Entia enim fictitia etiam habent veritatem ab æterno, nec tamen veram entitatem; inde patet minoris falsitas. Pari namque modo possem inferre, *Chymæram esse ens fictitium, & impossibile, est verum ab æterno: Ergo chymæra est realis ab æterno*, quæ illatio prorsus nulla est, adeoque à veritate rei, non licet illius realitatem inferre.

Vel dico cum sancto Thoma 1. par. q.10. a. 3. ad 3. hanc propositionem esse veram quatenus res significata erat objectivè in mente divina, non autem subjectivè, seu realis in se. Cui consentit Doctor supra citatô nu. 11. dicens, *Cum dicis ultra: Ergo non est ejus definitio nisi sit existens; nego istam consequentiam, quia definitio est distincta cognitio definiti secundùm ejus omnes partes essentiales; distincta autem cognitio potest esse alicujus, licet ipsum non sit ens ratum: & non sequitur, ens ratum definitivè intelligitur: Ergo ens ratum est.*

Vel dico cum eodem Doctore in *primum dist.3. quæst.4. num.* 18. veritates necessarias rerum, esse, & videri in Deo, quatuor modis: Primò, ut in objecto proximo, quia intellectus divinus dat esse intelligibile Creaturis ab æterno, in cujus virtute necessariæ relucent immutabiliter: Secundò, ut in continente objectum proximum, quia intellectus divinus instar libri continet illa intelligibilia, quæ dici possunt lux æterna secundum quid: Tertiò, sicut in aliquo, virtute cujus movet objectum, quia sicut intellectus divinus producit alia à se in esse intelligibili; ita dat rationem objecti, quæ movet: Quartò, ut in objecto remoto cognito, quia Essentia divina est primum principium speculabilium, & ultimus finis practicabilium: & sic veritas rerum stare potest ab æterno, quamvis res veræ non sint reales in seipsis.

Instabis: Scientia quâ Deus cognoscit essentias Creaturarum, ab æterno est realis: Ergo objectum cognitum est reale. Patet consequentia, tum quia correlata sunt simul naturâ; Ergo simul naturâ sunt Deus cognoscens Creaturas, & Creaturæ cognitæ. Tum quia scientiæ specificantur ab objecto.

Concedo antec. Sed nego cons. Tum quia realitas Scientiæ divinæ non desumitur ab objecto secundario, quales sunt Creaturæ, sed ab objecto primario, id est ab Essentia divina: Tum quia ut infert Doctor nu.6. ex D. August. lib.5. in Genes. 7. *Non aliter novit*

vit Deus facta quàm fienda: Præcognovit igitur esse existentiæ, sicut esse essentiæ, & tamen propter istam relationem fundatam, non concedit aliquid esse existentiæ fuisse verum esse ab æterno: Ergo pari ratione non est concedendum de esse essentiæ.

Dices 2. Ex Aristotele, & aliis Philosophis, essentiæ rerum sunt æternæ, invariabiles, ingenerabiles, & incorruptibiles, at tales non essent si nihil reale ab æterno haberent, &c.

Distinguo majorem: Sunt æternæ secundùm esse entitativum, nego: secundùm esse ideale, objectivum virtuale, quod habent in intellectu divino, & in omnipotentia divina, concedo: Et similiter distincta minore, neganda est consequentia. Itaque, quòd Creaturæ dicantur æternæ, & ingenerabiles secundùm essentiam, non verò secundùm existentiam, hæc non ita debent intelligi, quasi illæ producerentur in tempore secundùm existentiam solùm. Certum est enim totum quidquid in eis est, reverà produci, & generari, sive sit essentia, sive proprietas, sive existentia. Sed ita hæc sunt intelligenda, quòd conceptus objectivus, & prædicata essentialia rerum abstrahant ab existentia, & sint omnino invariabilia; itaut sive homo existat, sive non, vera semper sit hæc propositio, *Homo est animal rationale.*

Dices 3. Quod ponitur in linea prædicamentali, reale est, realitas enim est una è conditionibus ad rationem prædicamenti. sed Creaturę ponuntur in linea prædicamentali etiam antequam existant, & quatenus sunt possibiles; imò necessariò abstrahere debent ab existentia, ut in prædicamentis reponantur: Ergo quatenus possibiles verè sunt reales.

Distinguo majorem: Debet esse reale, vel objectivè, vel entitativè, concedo: entitativè solùm, nego: *Ad minorem* dico, Creaturas possibiles non esse quidem reales entitativè, & formaliter in seipsis, sed tantùm objectivè, idealiter, & in intellectu divino, quod sufficit ut reponi possint in prædicamentis.

CONCLUSIO SECUNDA.

PRIMUM *esse distinctum Creaturarum est ab intellectu divino.* Ita Doctor Subtilis pluribi, sed maximè in 1. *dist.*43. *num.*5. ubi sic loquitur, *Per ipsam potentiam, sub ratione quâ est omnipotentia, non habet objectum, quod sit primò possibile, sed per intellectum divinum producentem in primo instanti illud in esse intelligibili: & intellectus non est formaliter potentia activa, quâ Deus dicitur formaliter omnipotens, & tunc res producta ab intellectu divino in esse tali scilicet intelligibili in primo instanti naturæ, habet seipsa esse possibile in secundo instanti naturæ.* Quibus Doctor disertè significat Creaturas habere primum suum esse ab intellectu, nimirum *esse cognitum*. Secundò habere ex se non repugnantiam ad existendum, quam non repugnantiam comitatur relatio rationis ad omnipotentiam potentem illas producere; sicque hanc non repugnantiam comitatur, vel sequitur illarum esse possibile formale, & completum.

PROBATUR PRIMÒ: AUTHORITATE S. Augustini lib.5. de Genesi ad litteram cap.18. ubi ait, *Hæc visibilia antequam fierent, non erant; quomodo ergo nota Deo erant, quæ non erant?* Rursus *quomodo ea faceret, quæ sibi nota non erant: non enim quidquam fecit ignorans. Nota ergo fecit, non facta cognovit; proinde antequam fierent, & erant: erant in Dei scientia, non erant in sua natura*: consequenter ex mente S. Augustini Creaturæ possibiles nullum habent aliud esse præter esse objectivum, quod habent in essentia, seu in intellectu Dei;

Dei; si quod enim aliud esse haberent, maximè esse essentiale: sed illud excludit S. Augustinus dicendo res non fuisse aliquid in propria natura,& per consequens neque in propria essentia; quia essentia, & natura idem sunt.

Probatur etiam ratione. Illud omne esse, quod habent Creaturæ, cùm non sit nec in se ipsis, nec à se ipsis, producitur, vel ab intellectu, vel à voluntate Dei; sed primum esse Creaturarum non producitur à voluntate: Ergo ab intellectu Dei. *Probatur minor*: Illud esse quod habent Creaturæ à voluntate, & omnipotentia Dei ab æterno, est esse volitum, & futurum: sed ante illud esse volitum, & futurum, Creaturæ priùs habent esse possibile, & intelligibile, nihil enim volitum quin sit præcognitum, nihilque futurum decernitur, quin priùs sit possibile:Ergo primum esse possibile, quod habent Creaturæ, non est à voluntate, sed ab intellectu Dei.

Deinde si Creaturæ ante divinam intellectionem haberent aliquod esse, maximè vel à se, vel à Deo: sed non à se, ut jam probatum est, alioquin non essent Creaturæ:Ergo totum quod haberent esse, haberent à Deo. Sed nullum habere esse possunt à Deo ante divinam intellectionem: quia si maximè illud haberent, vel per emanationem, vel per productionem: *Non primum*, nihil enim emanat à Deo, nisi quod divinum est, & ab Essentia divina realiter indistinctum, quales sunt divinæ perfectiones, & relationes originis; Creaturæ autem, nec sunt quid divinum, nec à Deo realiter indistinctæ: *Non etiam secundum*, prima enim Deitatis operatio tum ad intra, tùm ad extra, fit per intellectum ut constat: Ergo primum esse quod habent Creaturæ, est ab intellectu divino.

Denique, major est fœcunditas divini intellectus, quam sit fœcunditas intellectus creati: sed intellectus creatus tribuit esse cognitum rebus quas intelligit. Sicut enim lapis visus, habet esse visum per visionem, sic idem lapis cognitus, per cognitionem habet esse cognitum: Cum hoc tamen duplici defectu, Primò quòd illud esse cognitum in intellectu creato non sit primarium esse, sed secundarium, quia intellectus creatus supponit suum effectum, non verò efficit: Secundò illud esse cognitum extrinsecum est rebus: qui defectus in intellectum divinum, utpote perfectissimum cùm cadere nequeant, consequens est ut Creaturas producendo in esse cognito, eas producat secundùm illarum esse primarium, & intrinsecum; adeoque primum esse quod habent Creaturæ, necessariò debet esse ab intellectu divino.

Dices 1. Possibilitas Creaturarum consistit in illarum non repugnantia ad existendum: sed illam non repugnantiam habent à seipsis:Ergo etiam habent possibilitatem à seipsis.

Distinguo majorem: Possibilitas completa consistit in illa non repugnantia cum ordine ad omnipotentiam, à qua Creaturæ non repugnant produci, concedo:Possibilitas prima,& inchoata, seu primus conceptus rei possibilis consistit in illa non repugnantia,nego: cùm enim non repugnantia sit alicujus rei non repugnantia, necessariò supponit conceptum rei, in quo illa non repugnantia fundetur: Ergo ut Creaturæ possibiles dicantur habere non repugnantiam ad existendum, priùs supponi debent habere aliquod esse; illud autem esse non possunt habere ab alio quàm ab intellectu divino, & consequenter primum suum esse tantùm habent ab intellectu divino.

Dices 2. Scientia speculativa non producit suum objectum, sed supponit; atqui scientia quâ Deus cogno-

scit

scit Creaturas possibiles, est speculativa: Ergo eas Creaturas possibiles non producit, sed supponit.

Distinguo majorem: Scientia speculativa non producit suum objectum in esse reali, & entitativo quod habeat in se, concedo: non producit in esse intelligibili quod habeat in intellectu, nego: quia, inquit Doctor numero 6. *Etsi aliquid non sit; potest tamen à nobis intelligi, & hoc sive ejus essentia, sive existentia; & tamen non propter intellectionem nostram ponitur quòd illud habeat verum esse existentiæ. Nec etiam est differentia aliqua quoad hoc, ut videtur inter intellectum nostrum, & divinum, nisi quod intellectus divinus producit illa intelligibilia in esse intelligibili primò, noster non producit primò.*

Urgent iterum: Res sunt priùs intelligibiles in Essentia divina quàm ab intellectu divino intelligantur: Ergo non solùm habent esse cognitum.

Distinguo antecedens: Cum nostro de Bassoli in 1. distinctione 36. quæstione 1. articulò 2. sunt priùs intelligibiles formaliter, & distinctè; ita ut in ipsa præluceant velut in speculo, nego antecedens: Sunt priùs intelligibiles virtualiter indistinctè tanquam effectus in sua causa, concedo antecedens: Ad hoc autem ut aliquid dicatur intelligibile formaliter loquendo, debet actu repræsentari, vel in seipso, vel in specie, qualiter non sunt res possibiles in essentia, priusquam intelligi supponantur.

Urgebis: Si Creaturæ producantur in esse possibili, & diminutò à cognitione Dei, consequens est quòd quando Deus seipsum cognoscit, imò etiam quando Creaturas jam existentes cognoscit, illas producat in esse possibili, & diminuto: sed falsum consequens: Ergo & antecedens.

Nego majorem: Ut enim reverà divinus intellectus res producat in esse diminuto, & possibili, nullum res cognita præsupponere debet esse; adeoque cùm Deus vel seipsum, vel Creaturas jam existentes cognoscit, nullatenus se, aut Creaturas cognitas producere debet in esse cognito, & possibili, & diminuto.

CONCLUSIO TERTIA.

ILLUD *ens possibile cognitum formaliter in se consideratum, & quatenus concipitur ut quid distinctum ab essentia, & intellectu Dei, non est aliquid reale.* Hæc est expressa Doctoris sententia in 1. distinctione 36. quæstione unica, in responsione ad secundum, ubi ait, *Dico quod productio ista in esse cognitio, est in esse alterius rationis ab omni esse simpliciter, & non est relatio rationis tantùm; sed etiam fundamenti absoluti; non quidem secundùm esse essentiæ, vel existentiæ, quod est verum esse; sed secundùm esse diminutum, quod esse est esse secundùm quid, etiam entis absoluti, quod tamen ens absolutum secundùm istud esse diminutum, concomitatur relatio rationis*: Ibidem distinctione 13. quæstione ûnica, ait, *Ens rationis tantùm habet esse in intellectu, quia ens rationis non causatur ab objecto nisi in quantùm cognitum; & ut sic non habet esse nisi in intellectu, quod est ens diminutum, ex 6. Metaphy. nihil autem secundùm quod ens diminutum est, est propria ratio entis veri.*

Et in distinctione 36. numero 10. ubi cum dixisset illud esse diminutum productum ab intellectu divino, habere rationem entis non respectivi, sed absoluti, ait, *Quod tamen ens absolutum secundùm istud esse diminutum, concomitatur relatio rationis. Exemplum hujus, si Cæsar annihilatus esset, & tamen esset statua Cæsaris, Cæsar esset repræsentatus per statuam. Illud esse repræsentatum est alterius rationis ab omni esse simpliciter, sive essentiæ, sive existentiæ, nec est esse diminutum Cæsaris, quasi aliquid Cæsaris habeat hoc esse & aliquid non. Sicut*

Æ tiops est diminutè albus, quia aliquid ejus est verè album & aliquid non, sed totius Cæsaris, & ejus esse à causa sua est verum esse existentiæ, & essentiæ, cujus totius secundùm totale esse suum est istud esse secundùm quid, & in ipso secundùm istud esse secundùm quid potest esse aliqua relatio ad statuam. Quibus Doctor significat quod quemadmodum repræsentatio formalis Cæsaris nihil reale importat nec in statua, nec in Cæsare; ita nec illud esse diminutum repræsentativum Creaturarum nihil reale significat nec in se, nec in ipsis Creaturis.

Deinde, illud est purum ens rationis quod tantùm habet esse objectivè in intellectu divino eò modò, quò secundæ intentiones habent esse in intellectu creato: sed illud esse diminutum nullum aliud habet esse quàm objectivum in intellectu Dei: Ergo est formaliter in se ens rationis.

Denique, si illud esse objectivum aliquid realitatis haberet, maximè vel secundùm essentiam, vel existentiam: sed neutrum dici potest: Non primum, quia ut jam probatum est, Creaturæ nullum in se habent esse reale ab æterno: neque etiam secundùm, quia Creaturæ ut possibiles, & secundùm illud esse cognitum, nullam existentiam habent in se: Ergo sunt purum ens rationis.

Dices 1. Creaturæ possibiles, & in esse cognito aliquid habent supra Chimæram, huic enim repugnat existere, illis verò non: sed chimæra est ens rationis: Ergo Creaturæ secundùm illud esse possibile, & objectivum non sunt ens rationis.

Negat majorem Doctor supra laudatus numero 14. dicens, *Prima igitur & unica ratio, & non reducibilis ad aliam quare homini non repugnat esse, est quia formaliter est homo, & hoc sive in re realiter, sive in intellectu conceptibiliter; & prima ratio quare chimeræ repugnat esse est chimæra in quantum chimæra. Aliter igitur inest illa negatio nihileitatis homini in æternitate, & chimeræ, & tamen non propter hoc est unum magis nihil altero.* Hujus responsi præmiserat rationem numero 13. dicens negationem alicujus *inesse alteri, vel propter solum defectum causæ producentis illud; vel propter repugnantiam quam habet ad illud suscipiendum: Priori modo albedo negatur de pariete non albo: Posteriori negatur de Angelo; & in hoc casu paries non albus non est minùs nihil albedinis quàm Angelus. Et ratio*, inquit, *quare non magis est hæc negatio quàm ista, est quia quælibet negatio negat totam affirmationem sibi oppositam ex quacumque ratione sit talis.* Tam enim verum est dicere paries niger non est albus, quàm Angelus non est albus: Idem dicendum à simili de Creaturis possibilibus, & de chimæra quia ens reale de utroque ab æterno verè negatur.

Dices 2. Ens rationis est id, quod fingitur ab intellectu ad modum entis realis cum non sit ens reale: sed ens possibile ita fingi non potest ab intellectu divino: Ergo non est ens rationis. *Major* patet ex Logica. *Minor* probatur: Talis enim fictio cum summam imperfectionem importet, tribui nequit intellectui divino omnimodè perfectissimo.

Distinguo majorem: Ens rationis purè fictitium, ita fingitur ab intellectu creato, concedo: Ens rationis per quandam resultantiam alicujus operationis, nego: *Ad minorem* dico, illud ens possibile, seu diminutum non quidem fingi ab intellectu divino, nec ab eo fabricari per veram, & realem operationem fictitiam; sed à nobis concipi per modum alicujus entis diminuti resultantis ex infinita cognitione, quâ divinus intellectus divinam Essentiam, & Omnipotentiam comprehendendo illa-

illarumque vim infinitè repræsentativam, & productivam intuitivè cognoscendo, primùm concipit Creaturas in esse possibili, seu illas non repugnare; ex quo conceptu exurgit denominatio entis cogniti, quæ est ens rationis, quæque resultare potest ex cognitione entis, quod potest aliquando esse verum, & reale; sicque divinus intellectus efficit ens rationis, non fingendo; sed verum ens concipiendo.

Dices 3. Si Creaturæ possibiles verè dicantur productæ ab æterno secundùm esse diminutum ab intellectu divino, & quòd ab æterno sint ab illo cognitæ, pari ratione Essentia divina ab ipso divino intellectu etiam ab æterno cognita dici posset ab illo producta secundùm esse diminutum: sed falsum consequens: Ergo etiam antecedens.

Nego sequelam majoris: Ut enim aliquid produci possit in esse cognito, & habere rationem entis diminuti, necessum est ut priùs nullum esse reale, sive essentiæ, sive existentiæ habeat priusquam cognoscatur ab intellectu divino: sed Essentia divina priùs naturâ quàm cognoscatur ab intellectu divino, jam habet esse existentiæ in se, & formaliter; existentia namque est de Essentia Dei; adeoque ipsa divina Essentia quantumvis cognita ab intellectu divino, non potest habere rationem entis diminuti.

Dices 4. Ex dictis constat Doctorem affimare illud esse cognitum, & ens diminutum esse fundamentum relationis rationis: Ergo ex mente Doctoris, vel illud ens diminutum non est ens rationis, vel Doctor sibi ipsi contradicit.

Respondeo Doctorem, idcirco illud *Ens diminutum* appellare aliquid absolutum, quia nimirum concipitur ad modum alicujus formæ resultantis ex cognitione veri entis, & tribuentis denominationem entis cogniti; quæ scilicet forma resultans etiam concipitur, ut fundans relationem ad id à quo resultat, & ad id quod denominat: Hæc tamen forma denominans & relatio ad denominatum, nihil in se realitatis habent, sed sunt purum ens rationis; non quidem fictum, sed veluti per resultantiam: cùm enim ens rationis consurgat ex cognitione veri entis, cùmque omnis denominatio entis cogniti sit ens rationis; patet divinum intellectum, intelligendo res possibiles, formare ens rationis non per fictionem, sed per denominationem, & resultantiam; eô scilicet modô quô oculus corporeus videndo parietem, dicitur producere Ens rationis per resultantiam, quia nempe *Esse visum*, quod intellectus concipit remanere in pariete post visionem, est purum ens rationis.

COROLLARIUM I.

EX his Collige 1. quàm perperam Cajetanus, & nonnulli Thomistæ Subtili Doctori imponant, affirmantes illum in errorem Wicleffi lapsum. Nam ut refert Thomas Wadensis lib. 1. Fidei antiquæ cap. 1. in hoc errore Wiclef versabatur quod triplex esse Creaturarum, nimirum intelligibile in intellectu divino, virtuale in causis secundis, & entitativum in genere proprio appellaret *esse simpliciter*: ita quòd esse objectivum, quod habent Creaturæ in intellectu divino, tam reale sit ac esse entitativum quod habent in seipsis, dum existunt; insuper affirmabat illud esse intelligibile propriè, & formaliter esse in Deo. Unde contendebat Deum absolutè simpliciter posse dici equum, asinum, &c. Imò, & Creaturas ratione hujus esse intelligibilis, in Deo formaliter existentes, verè Deum appellari posse contendebat: quod utrumque quàm à Subtilis

Doctoris sententia sit alienum, satis superquè patet ex dictis.

Corollarium II.

Collige 2. Creaturas non repræsentari actu, & formaliter in Essentia divina antequam intelligantur; Tum quia ut sic Creaturæ non continentur in Essentia divina nisi tanquam effectus in causa: atqui effectus non continentur actu in causa, sed solùm eminenter, & virtualiter: Ergo nec actu distinctè repræsentantur: Tum quia si Creaturæ haberent esse repræsentatum, & intelligibile in Essentia divina priusquam intelligantur, sequeretur eas pertinere ad memoriam Patris, quæ est ipsemet intellectus fœcundatus objectô, potiusquam ad intelligentiam, quæ est intellectus cum intellectione actuali: sed hoc pugnat in mentem Doctoris, qui in 2. dist. 1. quæst. 1. affirmat Creaturas non habere esse in memoria Patris. *Adde quod* cùm juxta D. Aug. lib. 15. de Trinit. Verbum divinum de tota Patris memoria nascatur, & consequenter ex eo omni, quod in memoria Patris actu continetur, & repræsentatur; si Creaturæ relucerent in ipsa memoria Patris, essent rationes producendi Verbum divinum, & hoc vi suæ productionis esset similitudo, & imago Creaturarum, quod an verum sit aperiemus in Tractatu de Trinitate.

Quaestio Secunda.

An, & quomodo Deus cognoscat Creaturas possibiles?

Tria sunt maximè in præsenti quæstione resolvenda: *Primum* quidem an Deus reverà distinctè, & clarè intueatur rerum omnium possibilium quidditates, proprietates, & appendices: *Secundum*, an hæc cognitio ad scientiam visionis nullatenus pertineat: *Tertium* denique, an Creaturas illas possibiles intueatur in essentia sua, vel in omnipotentia, vel in ipsamet sua divina scientia: quæ ut evidentiùs innotescant.

Notandum primò, in quolibet ente possibili duo debere distingui, *Unum* quidem, quod dicit in recto; *Alterum*, quod tantùm in obliquo significat. Primum est ipsum ens secundùm totam suam entitatem, quam haberet si revera actu existeret; ens enim possibile illud dicitur, quod existere potest, & verum est, quòd ens existens secundùm totam suam entitatem; priùs fuit possibile: Secundum autem est duplex illa possibilitas, quam illud ens importat, unam quidem intrinsecam, & Logicam, quæ est non repugnantia rei ad existendum, seu cujus extrema nullam contradictionem involvunt, ut invicem uniantur ad rem aliquam constituendam, puta *animal*, & *rationale* ad efformandum hominem. Aliam autem extrinsecam, quæ consistit in respectu, & ordine rationis, quem res illæ possibiles concipiuntur dicere ad omnipotentiam divinam, à qua produci possunt. Prior possibilitas est veluti radicalis, & remota, fons, & origo posterioris; idcirco namque divina potentia Creaturas possibiles producere potest, quia illæ nullam in suo conceptu, & existentia contradictionem important.

Notandum 2. discrimen scientię simplicis intelligentiæ à scientia visionis præcisè in eo non consistere, quòd idem objectum cognoscant abstractivè, & intuitivè; utraque enim cognitio Dei intuitiva, & penetrativa est; nec ad scientiam intuitivam requiritur, ut res cognoscatur quatenus est existens; sed solùm quatenus est præsens sive in se, sive in alio tanquam in medio priùs cognito, sicut v.g. obje-

ctum

ctum aliquod videtur intuitivè, vel in se, vel in speculo in quo, ut præsens repræsentatur. Nec etiam utraque scientia discrepat, quòd prior terminetur ad non entia, posterior verò ad entia, seu una ad res possibiles, alia ad res actu existentes; utraque enim terminari, potest ad res actu existentes. siquidem scientia simplicis intelligentiæ in rebus actu existentibus percipit earum possibilitatem; res namque existentes suam adhuc possibilitatem Logicam retinent, siquidem revera non habent repugnantiam ad existendum, licet non habeant possibilitatem Physicam, & ordinem ad omnipotentiam divinam, à qua produci possunt cùm jam de facto sint productæ; sicque respectum habent ad ipsam omnipotentiam earum productivam non ampliùs ut producibiles, sed ut productæ sunt. Tota itaque utriusque Scientiæ varietas maximè consistit in eo, quòd res easdem hac utraque scientia Deus percipiat diverso modo, diversaque ratione.

Notandum 3. Duplex à Philosophis solere distingui medium ducens in cognitionem alterius, unum *ut quo*, quod vocatur medium incognitum, qualis est species impressa, quæ non cognoscitur ut quod: sed solùm est ratio cognoscendi objectum, quod repræsentat. Aliud *ut quod*, quod appellatur medium cognitum, quale est speculum, v. g. quod priùs debet videri, quàm in eo videantur objecta, quæ repræsentat. Dubium autem est, an Creaturæ possibiles videantur in Omnipotentia divina distinctiùs, & expressiùs, quàm in essentia, vel in divina scientia tanquam in medio cognito.

CONCLUSIO PRIMA.

Deus *res possibiles distinctissimè cognoscit quantùm ad earum quidditates, proprietates, & appendices*: Hæc est communis, & sufficienter probata manet in postrema quæstione prioris articuli: Nihilominus firmatur iterum hac ratione. Deus est agens productivum rerum per intellectum, & voluntatem: sed tale agens cognitionem habet rerum à se faciendarum, & productarum: Ergo Deus distinctè cognoscit res quas potest producere, quasque produxit. Probatur major; Præstantissimæ causæ tribuendus est præstantissimus producendi, & causandi modus: sed Deus est omnium causarum Prima, & præstantissima; modusque res producendi præstantissimus fit per intellectum, & voluntatem; Ergo illa causandi ratio Deo tribuenda est. *Probatur minor.* Agens per intellectum, & voluntatem agit per modum artificis: sed artifex priùs rem cognoscit, quàm ipsam producat; nam ut ait Aristoteles 7. Metaphysicorum lib. 5. *Domus ad extra fit à domo, quæ intra mentem artificis formata est.*

Adde quòd agens per voluntatem, necessariò præsupponat cognitionem objecti, circa quod operatur; nihil enim volitum est quin præcognitum: Ergo agens per voluntatem, necessariò habet præcognitionem rei, quam efficit; adeoque cùm Deus præstantissimè agat per voluntatem, & omnia operetur secundùm consilium voluntatis suæ, necessariò præcognoscere debet res à se faciendas.

Confirmatur ex Apostolo ad Rom. dicente de Deo, *Vocat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt*: Hoc est juxta communem Interpretum sententiam, Deus æquè novit res possibiles, & quæ nondum existunt, ac eas, quæ sunt in rerum natura. Quod rursus comprobat ipsemet Apostolus ad Hæbræos 4. *Non est in illo ulla Creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis ejus*; & consequenter non ipsum latent Creaturæ pos-

possibiles, easque distinctè intuetur.

Dices: Si Deus cognoscat ens possibile quatenus ens possibile est, cognoscit non ens quatenus est non ens: sed Deus non potest cognoscere non ens: Ergo nec res possibiles; *Major patet* ex præcedenti quæstione, in qua probarum est Creaturas possibiles formaliter, & in seipsis consideratas, non esse aliquid reale, sed purum ens rationis. *Minor* probatur, Deus non potest cognoscere nisi quod est cognoscibile; non ens autem non est cognoscibile, cognoscibilitas enim est proprietas entis, quæ consequenter non potest non enti competere.

Respondeo 1. Quod etsi Creaturæ possibiles formaliter, & in seipsis considerate, nihil reale habeant; attamen non sunt purum nihil; concipiuntur enim tanquam exemplaria earum rerum, quæ aliquando exituræ sunt realiter, & idcirco aliquam saltem exemplarem habent intelligibilitatem. *Secundò*, licet illæ creaturæ, quatenus possibiles, per se formaliter non sint intelligibiles; tamen intelligi possunt in Essentia divina, in qua relucent statim, ac productæ sunt secundùm earum esse diminutum, & objectivum ab intellectu divino: Intelligi pariter possunt ex comprehensione divinæ Omnipotentiæ ad quam tanquam ad causam illarum in esse reali productivam, habent respectum rationis, quod sufficit ut ab intellectu divino distinctè percipiantur, sicut in tertia sequenti Conclusione probabimus.

CONCLUSIO SECUNDA.

CREATURAE *possibiles cognoscuntur à Deo tantùm scientia simplicis Intelligentiæ*: Conclusio patet ex secundo Notabili: In hoc enim scientia simplicis Intelligentiæ à scientia Visionis solùm discrepat, quod scientia simplicis intelligentiæ versetur circa res quatenus sunt possibiles, & in suis causis, & quatenus nullam in suo conceptu formali repugnantiam important ad existendum. Scientia autem visionis feratur circa res præsentes, vel præteritas, vel futuras, seu ut loquitur sanctus Thomas qu. 2. de Veritate Art. 9. ad 2. *Dicitur scientia visionis in Deo, ad similitudinem visùs corporalis, qui res extra se positas intuetur, Unde per scientiam visionis, Deus scire non dicitur, nisi quæ sunt vel præsentia, vel præterita, vel futura: sed scientia simplicis intelligentiæ etiam est eorum, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt*. Quibus sanctus Thomas apertè fatetur scientiam simplicis intelligentiæ à scientia visionis distingui, quòd prior versetur circa rerum possibilitatem; posterior verò circa earumdem existentiam.

Nec refert, quod Deus intuitivè conspiciat res possibiles, sicque eas habeat præsentes in esse cognito, & objectivo. Hæc enim præsentia non sufficit ad rationem scientiæ visionis, quæ per se postulat terminari ad realem rerum existentiam, sive præsentem, sive præteritam, sive futuram. Nihilominus non incongruè dici posset scientiam simplicis intelligentiç præcisè à scientia visionis distingui, non penes varietatem objecti, sed penes rationem adæquati, & inadæquati; ita quòd scientia visionis totaliter, & adæquatè complectatur omnimodam divinæ scientiæ latitudinem, eò quòd omnis divina scientia per se propriè sit intuitiva: Scientia autem simplicis intelligentiæ tantùm significet, & importet inadæquatam, & partialem illius divinæ scientiæ rationem, nimirum quatenus terminatur ad res ut tantùm sunt possibiles.

CONCLUSIO TERTIA.

CREATURAE *possibiles distinctè cognoscuntur in divina Essentia, & Omnipotentia, in qua relucent tanquam effe-*

ctus

ctus in causa, potente illas producere, & repræsentare: Hæc est communis; in eo namque Creaturæ possibiles cognoscuntur tanquam in medio cognito, in quo distinctum suum habent esse intelligibile, & à quo possunt habere verè suum esse reale; sed utrumque habent, *Primum quidem in Essentia divina*, quæ cùm vim habeat infinitam repræsentandi quodlibet ens, statim distinctè repræsentat Creaturas possibiles in earum esse cognito, & objectivo, ac ab intellectu divino productæ sunt: *Secundum autem ab Omnipotentia divina*, ad quam respectum habent, & ordinem rationis, tanquam ad causam à qua habent, quòd sint completè, & proximè possibiles, & producibiles. Licet enim ex se habeant non repugnantiam ut producantur, non tamen essent proximè producibiles, nec consequenter completè producibiles, si nulla esset causa, quæ posset illas producere.

Dices; Quod cognoscitur in Essentia, & Omnipotentia, tantùm percipitur tanquam in causa generali, & universali; sed quod ita percipitur non cognoscitur distinctè: Ergo vel Creaturæ possibiles non cognoscuntur in Essentia, & Omnipotentia divina, vel non cognoscuntur distinctè; *Patet minor*: Cognoscere enim rem in causa universali, nihil aliud est, quàm rem in genere, & in universali attingere: sed ita rem percipere, non est eam cognoscere distinctè, & quatenus est tale ens, talibusque specialibus proprietatibus illustratum, Ergo, &c.

Distinguo minorem: Cognoscere rem in causa universali concurrente solùm, & generaliter, & in communi ad rerum productionem, sicut Sol v. g. dicitur causa universalis omnium generabilium, & corruptibilium, quià concurrit ad quædam eorum principia communia, sic non est rem distinctè cognoscere, concedo: Cognoscere verò effectum in causa universali, nedum in genere, & universaliter, sed etiam in specie, & in individuo concurrente ad quorumlibet effectuum particularium productionem, qualis est omnipotentia divina respectu rerum omnium formabilium; non est rem sic distinctè cognoscere, nego: Sicut enim Deus per suam Omnipotentiam distinctè concurrit ad quarumlibet rerum quantumvis particularium productionem; & cùm divina omnipotentia, virtualiter, & distinctè contineat res omnes particulares; consequens est quod intellectus divinus divinam omnipotentiam comprehensivè cognoscendo, etiam & comprehendat res ipsas omnes ad quas respectum habet, & ordinem.

Dices 2. Si Deus in sua Omnipotentia cognosceret Creaturas tanquam in medio priùs cognito, sequeretur quòd scientia Dei posterior esset, quàm attributum Omnipotentiæ: consequens est absurdum: Ergo Deus non cognoscit Creaturas possibiles in sua Omnipotentia. Major est evidens, objectum enim formale specificans, & medium priùs cognitum, debent esse priùs cognitione: Ergo si Omnipotentia sit medium priùs cognitum, & cognitionem specificans, prior erit quàm ipsa cognitio: hoc autem absurdum est omnipotentia enim est attributum posterius non solùm intellectu, sed etiam voluntate. *Deinde* Scientia Dei dirigit omnipotentiam; Ergo prior est, quàm omnipotentia: Denique non idcirco Deus est omniscius, quia est omnipotens; si enim per impossibile non esset omnipotens, non proptera sequeretur, quod non esset omniscius.

Distinguo majorem: Sequeretur quòd scientia Dei posterior esset, quàm attributum omnipotentiæ, quatenus illa scientia terminatur ad suum obje-

ctum

ctum primarium, nimirum ad essentiam divinam, nego; Ut sic enim considerata est attributum divinum prius ipsâ omnipotentiâ etiam in actu primo operativâ; Posterior esset omnipotentiâ in actu primo operativâ, quatenus illa scientia terminatur ad objectum secundarium ab illa omnipotentia producibile, concedo. Itaque Omnipotentia divina considerari potest operativa, vel in actu primo, nimirum quatenus est illa divina virtus, quâ Deus alia à se producere potest, & sic prior est intellectu, & voluntate Dei quatenus terminatur ad objecta secundaria, & ad creaturas cognitas, & volitas. Secundò, quatenus illa divina omnipotentia consideratur ut est actu operativa, & productiva, & sic posterior est intellectu, & scientia; siquidem scientia Dei dirigit illius omnipotentiam operantem in actu secundo, non verò operativam in actu primo; Unde sequitur, quòd Deus de facto est omniscius respectu creaturarum, quia est omnipotens, & quòd si non esset omnipotens non esset omniscius eô modô, quô nunc est.

Instabis: Omnipotentia non completur nisi per scientiam per quam dirigitur: Ergo etiam Scientia Dei est prior omnipotentiâ ut in actu primo operativâ, sicque omnipotentia non poterit esse medium cognitum perficiens divinam cognitionem.

Distinguo antecedens; Omnipotentia non completur adæquatè in ratione proximè operativæ nisi per scientiam sui directivam, concedo; Non completur in actu primo in ratione potentiæ operativæ absolutè sumptæ, nego; Unde Scientia divina prior quidem est omnipotentiâ in actu primo operativâ proximè; non est autem prior ipsâ omnipotentiâ absolutè sumptâ.

Dices 3. Si Deus cognosceret objecta secundaria in sua omnipotentia tanquam in medio priùs cognito, sequeretur illum non cognoscere peccata, entia rationis, & impossibilia; etenim cum divina Omnipotentia nullam habent connexionem; utpotè quæ ab ea non possunt produci; sed falsum consequens: Ergo, & antecedens.

Distinguo; Non posset Deus illa cognoscere mediatè saltem, & indirectè in seipso, quatenus nimirum videt in se causas secundas, à quibus peccata, & entia rationis fieri possunt, nego; Non posset illa primò cognoscere immediatè, & directè in illis ipsis, sed solùm secundariò, concedo. Itaque Deus comprehendendo suam omnipotentiam, etiam comprehensivè, & intuitivè cognoscit illud omne, quod ab ea factibile est; cognoscit pariter quidquid fieri, vel non fieri potest ab ipsis creaturis per suam Omnipotentiam producendis; Sicque directè quidem, & primò non videt peccata, entia rationis, & impossibilia, sicut videt ipsas Creaturas; sed tantùm secundariò ipsius divina cognitio ad illa terminatur.

Sectio Secunda.

De Scientia Visionis.

Ingentes, ac innumeros propè difficultatum fluctus, ut Oceanus alter syrtibus, & scopulis refertus, Sectio præsens complectitur; eoque tremendos magis, ac periculosiores, quò plures hactenus hujus divinæ Scientiæ curiosi nimis Investigatores apertam in hæresim, & tetrum in errorem lapsi lugendum in fide naufragium fecerunt; itaut eorum quisque meritò cum Regio vate exclamare potuerit, *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.*

Hinc

Hinc S. August. Theologorum vertex, & aquila in inscrutabilem hanc rerum futurarum dubiam cognitionem suos mentis obtutus defigens, ita radiorum illius pondere, ac majestate deprimitur, ut in hæc verba erumpat lib. 11. Confessionum cap. 19. *Quisnam ille modus est quo doces futura, cui futurum quidquam non est, vel potius de futuris doces præsentia? Nam quod non est, nec doceri utique potest. Nimis longè est modus iste ab acie mea. Invaluit ex me non potero ad illum: potero autem ex te, cum dederis tu dulce lumen ocultorum oculorum meorum*; Itaque etiam si nobis effulgeat irradietque sacra Scriptura, sanctorumque Patrum doctrina, hanc investigabilem divinam scientiam utcumque referandam auspicamur.

Quatuor in sequentibus Quæstionibus, in quarum *Prima* resolvetur, an certò futura contingentia Deus cognoscat: in *Secunda* quonam in medio priùs cognito illa noverit: in *Tertia*, an hæc divinæ Scientiæ certitudo rerum contingentiæ, & humanæ libertati non officiat: in *Quarta* denique, an res ideo futuræ sint quia Deus illas novit; vel è contra, utrum Deus res futuras noverit, quia illæ futuræ sunt.

Quaestio Prima.

An futura contingentia Deus certo noverit?

Notandum I. Ens generatim solitò distribui in necessarium, & contingens. Necessarium illud dicitur quod ita ex se firmam habet existentiam, ut sibi repugnet non esse; qualiter solus Deus, & ea omnia, quæ divinam Essentiam circumstant, dicuntur esse necessaria; ipsis enim repugnat non esse. Contingens verò dicitur illud, quod potest esse, vel non esse, & sicut productum fuit ex nihilo, ita desinere potest, & in nihilum abire, qualiter omnes Creaturę dicuntur contingentes.

Insuper rerum contingentia considerari potest vel in ordine ad causam primam, vel secundam. Priori modò omnes Creaturæ, omnesque earum effectus absolutè sunt contingentes; sicut enim Deus liberè Creaturas producit, ita liberè concurrit ad illarum effectuum productionem. Posteriori modò cum duplex sit causarum naturalium ordo, quarum aliquæ sunt naturales, & necessariæ, quæ scilicet positis omnibus ad agendum requisitis, suos necessariò producunt effectus: ita quòd nisi præpediantur à Prima per denegationem sui divini concursus, non possint à suorum effectuum productione dimoveri, nec retardari: Aliæ verò sunt liberæ, quæ scilicet positis omnibus desiderandis ad actionem circumstantiis possunt liberè se determinare ad agendum, vel non agendum. Priorum causarum, nempe naturalium effectus, dicuntur necessarii per ordinem videlicet ad causam Secundam, à qua necessariò producuntur, quamquam contingentes sint absolutè per ordinem ad causam Primam, quæ potest illarum productionem impedire. Posteriorum verò causarum, videlicet liberarum, effectus, omnino sunt contingentes per ordinem ad utramque causam tam Primam, quam Secundam. De quibus etiam maximè præsens movetur quæstio, num scilicet omnes contingentes effectus secundùm quaslibet eorum circumstantias, Deus certò, & infallibiliter noverit.

Notandum 2. Futurum illud appellari, quod licet revera actualem non habeat existentiam; tamen aliquando habiturum est secundùm divinæ voluntatis determinationem, & certam con-

connexionem, quam habet cum causis à quibus produci potest. Unde triplex est effectuum futurorum genus, juxta triplicem causarum dispositionem. *Primò* enim quædam sunt causæ ex quibus necessariò sequitur effectus, nisi in suis operationibus præpediantur à Prima, quales sunt v. g. dierum, & noctium vicissitudines; Solis, Lunæ, & aliquorum aliorum astrorum Eclypsis, quæ cùm certam, & determinatam habeant connexionem cum suis causis, etiam demonstrativè sciri possunt. *Secundò*, quædam sunt causæ ex quibus sequuntur effectus, ut plurimùm, inquantum videlicet illæ causæ magis determinatæ sunt ad unum, quam ad aliud, & ex iis potest haberi scientia conjecturalis de futuris effectibus. *Tertiò* tandem sunt quædam causæ, quæ omnino indifferentes sunt ad utrumlibet effectum, quales sunt omnes causæ liberæ, ex quibus futurus effectus cognosci vix potest. Cum igitur quærimus an Deus certò noverit futura contingentia, maximè sermo est de effectibus tertii generis.

Notandum 3. Ex Doctore *quæst. 14. quodlib. art. 2. Litt. S.* hunc distingui posse ordinem in divina rerum Creatarum cognitione, quòd postquam Essentia divina intellectum divinum movet ad cognitionem sui, & eorum omnium, quæ formaliter in Deo sunt. *Primò* movet eum intellectum ad simplicem cognitionem entis creati, quatenus abstrahit ab existentia, & tantùm habet rationem entis intelligibilis, & possibilis; quæ motio necessaria est, non autem contingens. *Secundò* divinus intellectus veluti exhibet, & offert divinæ voluntati illas Creaturas possibiles, veluti demonstrando ei tales Creaturas posse existere, vel non existere; & in hoc signo divina voluntas decernit talium Creaturarum pro tali tempore futuram existentiam, & productionem: quò posito decretò, statim divina Essentia ipsi divino intellectui exhibet determinatè futuram illarum Creaturarum existentiam, & sic divinus intellectus certò cognoscit rerum contingentium futuritionem. Non quòd moveatur à rebus ipsis; tunc enim vilesceret, si ab alio, quàm à divina Essentia moveretur; sed quemadmodum divina Essentia movet ad cognitionem futurorum contingentium: cum hoc tamen discrimine, quòd ad priorum cognitionem moveat antecedenter ad operationem voluntatis divinæ: ad futurorum verò contingentium cognitionem moveat tantùm consequenter ad determinationem ipsius divinæ voluntatis, à qua provenit omnis rerum contingentia.

His præsuppositis celebris est inter Theologos, & Gentiles Philosophos controversia, an Deus futura contingentia certò noverit; præscientiam enim futurorum negavit Cicero l. 2. de Divinatione, incitatus autem fuit ad hoc sentiendum maximè, quòd ut ait S. Augustinus lib. 2. de Civit. Dei cap. 6. *Utrumque arbitrabatur esse non posse; sed si alterum confirmatur, alterum tolli; si elegerimus præscientiam futurorum, tolli voluntatis arbitrium; si elegerimus voluntatis arbitrium, tolli præscientiam futurorum. Ipse itaque ut vir magnus, & doctus, & vitæ humanæ plurimum, ac peritissimè consulens, ex his duobus elegit liberum voluntatis arbitrium; quod ut confirmaretur negavit præscientiam futurorum: atque ita homines cum vult facere liberos, fecit sacrilegos.* Eundem in errorem impegerunt Stoici ut refert sanctus Augustinus supra laudatus. Et ex Hæreticis Joannes Wiclef *art. 27.* & Lutherus *art. 36.* necnon, & alii Sectarii nostri temporis: quamquam eorum aliqui non tam propter divinam præscientiam, quàm pro-

propter divinæ voluntatis efficaciam, & immutabilitatem, omnia fato subjiciant: contra quos omnes sit.

CONCLUSIO UNICA.

DEus *certò, & infallibiliter novit omnia futura contingentia*: Hæc est de fide, & probatur apertis Scripturæ textibus Psalm. 138. *Intellexisti cogitationes meas, & funiculum meum investigasti, & omnes vias meas prævidisti*: Daniel 13. *Deus æterne qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant*: Eccles. 23. *Oculi Domini multò plus lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias hominum*: Idest Sole clariùs eas circumspiciunt, *& profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes; Domino enim Deo antequam creentur omnia sunt cognita*; Et cap. 39. *Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis ejus, à seculo usque in seculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus*.

CONFIRMATUR item ex iis textibus, qui frequentes Dei prædictiones de rebus futuris enuntiant. Unde etiam futurorum præscientia *Divinatio* appellari solet, quia, inquit Origenes lib. 5. contra Celsum: *Futurorum prædictio Divinitatis nota est, & caracter*: Et Tertullianus in Apologetico cap. 20. *Idoneum testimonium divinitatis, veritas divinationis*: Quod ipsemet Dominus confirmat Isaiæ 41. ubi ut Gentilium Numinum inanitatem demonstret, ait: *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dii estis vos*: Et cap. 44. *Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus, quis similis mei? Vocet & annuntiet, & ordinem exponat mihi ex quo constitui populum antiquum; ventura, & quæ futura sunt annuntiet eis*; Unde sanctus Augustinus supra laudatus: *Confiteri esse Deum, & negare præscium futurorum, apertissima insania est*.

Id ipsum probant omnes Prophetiæ quas ipsa divina Scriptura complectitur; Lumen enim Propheticum participatio quædam est divinæ præscientiæ: unde Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 5. *Præscientia Dei tantos habet testes, quantos fecit Prophetas*.

PROBATUR EADEM VERITAS RATIONE. Deus certò novit quidquid est scibile; cùm enim sit infinitus, & illimitatus in omni genere perfectionis, maximè infinita, & illimitata debet esse illius divina cognitio: atqui futura contingentia verè sunt scibilia, quia verè sunt futura; Quidquid autem est verum, est pariter scibile. *Probatur minor*. Quidquid verè existit eô tempore, quô est, erat verè futurum respectu totius temporis antecedentis illius existentiam; Futurum enim nihil aliud est, quàm illud ipsum, quod dicitur præsens pro illo tempore, quô de facto existit, & futurum respectu temporis præcedentis, & præteritum respectu temporis subsequentis: Ergo sicut illius esse præsens est verum, seu sicut verum est illud esse præsens respectu temporis, cui coëxistit; ita pariter verum est, quod sit futurum pro tempore antecedenti, & præteritum pro tempore subsequenti.

PROBATUR 2. Duarum propositionum contradictoriarum de futuro contingenti etiam singulari, una est determinatè vera, altera est determinatè falsa: Ergo pariter à Deo sunt determinatè scibiles. Patet consequentia, Deus enim scire potest quidquid est scibile, omne autem verum est scibile, & consequenter à Deo cognosci potest. *Probatur antecedens*: Primò, quia una est determinatè conformis objecto, & altera difformis, ex eo enim quod res vel est, vel non est, eô tempore quô significatur esse, vel non esse, propositio id significans est confor-

mis, vel difformis objecto, adeoque est vera, vel falsa.

Secundò: Si indeterminata, & incerta veritas inter utramque propositionem penderet, & solùm verum esset disjunctim *Petrus peccabit*, vel *non peccabit*, sequeretur singula hujus disjuncti membra seorsim sumpta esse falsa: sed hoc evidenter est impossibile. Si enim hæc falsa sit *Petrus peccabit*: Ergo altera quæ dicit *Petrus non peccabit* erit vera, quia est conformis objecto.

Tertiò, Implicat dari medium inter duo contradictoria, quia implicat dari medium inter ens, & non ens, seu inter esse, & non esse: Ergo implicat etiam unam è duabus contradictoriis, quæ affirmat, aut negat rem esse, non censeri veram neque falsam, sive affirmet aut neget pro tempore præsenti, sive pro futuro, aut pro præterito; neque enim minùs contradictorium esset rem aliquam esse futuram, aut non esse futuram; præteritam aut non esse præteritam, quàm esse præsentem, aut non esse præsentem: Ergo cùm res significata sit simul futura, & non futura; neque tantùm indeterminatè sit futura, vel non futura; sed vere sit distinctè futura, vel distinctè non futura: Consequens est, quòd si non sit futura, propositio quæ negat esse futuram, est vera distinctè & determinatè: Si autem futura est, propositio quæ affirmat esse futuram, est determinatè vera, & altera quæ negat eam esse futuram, est determinatè falsa.

Quartò, Omnis propositio à Deo revelata, est determinatè vera, & non tantùm indeterminatè vera vel falsa: sed Deus revelat unam è duabus propositionibus contradictoriis de futuro contingenti: Ergo illa est determinatè vera, & consequenter est à Deo determinatè scibilis.

Probatur 3. Deus certò novit futura contingentia, dum illa determinato suo tempore accipiunt existentiam, & ab eo producuntur: operatur enim ad extra ut artifex; artifex verò rem novit antequam eam efficiat, adeoque Deus etiam novit res, quas producere debet, aliàs ageret sine providentia, & sapientia: Ergo etiam longè antequam producantur, illas novit. Consequentia patet, alioquin divina scientia mutabilis esset, & incrementum acciperet juxta rerum existentiam, quod omnino Deum dedecet.

Hoc argumentum mirum in modum urget S. Augustinus lib. ad Aurelium contra Priscilianistas & Origenistas cap.8. ubi cum dixisset hæc verba Joannis: *Omnia per ipsum facta sunt*: Concludit: *Noverat ergo Deus omnia quæ fecit antequam faceret, non enim possumus eum dicere ignorata fecisse, & ea non nisi facta didicisse: nescisse quid faceret, sed scisse quod fecit. Hoc enim si de aliquo artifice diceremus, insipientissimè saperemus. Noverat ergo ea facienda; non facta noverat, ut faceret; non quia fecerat. Proinde quamvis jam nota essent, quia nisi à sciente non fierent, non tamen facta esse ceperunt, quæ ut fierent sciebantur antequam fierent.*

Objiciunt primò Hæretici, & Philosophi, maximè Wiclefus. Si propositio de futuro contingenti est determinatè vera aut falsa, sequitur illam non esse indifferentem, nec consequenter esse contingentem: Contingens enim illud est quod esse potest vel non esse: Ergo vel una propositio non est determinatè vera, vel nulla in rebus est contingentia.

Distinguo antecedens: Sequitur illam non esse indifferentem adverum, vel falsum, concedo: Sequitur illam non significare rem indifferentem, & contingenter existentem, nego: Licet enim propositio vera sit aut falsa, nihilominus rem contingenter quamquam determinatè futuram connotat: Hæc enim duo

non

non repugnant, quod effectus sit contingens, & simul determinatè futurus. Dicitur enim contingens propter indifferentiam causæ in actu primò; dicitur autem determinatè futurus propter determinationem ejusdem causæ in actu secundò, quia videlicet illa causa, quæ potest operari, & non operari, reipsa operatura est, seseque liberè determinatura ad effectûs productionem tempore significato per illam propositionem.

Objiciunt 2. Plures Scripturæ textus, quibus Deus dubitativè de rebus futuris loquitur, quod indicium est illum non eas certò novisse, sic Matth. 11. *Verebuntur fortè Filium meum*: Et Jeremiæ 26. *Noli subtrahere verbum si fortè audiant.*

Respondeo primò: Per hanc particulam *fortè* non significare dubiam de rebus futuris cognitionem: sed primò ut ostendatur liberum hominis arbitrium, quô scilicet potest divinum verbum audiri vel non audiri; *Verbum enim ambiguum* (*forsitan*) inquit Hieronymus in cap. 26. Jeremiæ, *Majestati Domini non potest convenire, sed nostro loquitur affectu, ut liberum hominis salvetur arbitrium.* 2. Ut designetur maxima hominis malitia, ex quâ vix aliquid boni expectari possit, & produci. Ita enim S. Aug. tractatu 37. in Joannem supra hæc verba, *Si me sciretis forsitan, & Patrem meum sciretis*, interpretatur; *Ille*, inquit, *quia omnia scit cùm dicit* FORSITAN *non dubitat, sed increpat: dubitationis verbum est, cum dicitur ab homine ideo dubitante quia nesciente; quando verò dicitur à Deo, cùm Deum nihil lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur Divinitas.* 3. Ut Scriptura sacra significet futurorum eventum esse hominibus incertum; unde S. Aug. in Psal. 2. explicans illa verba: *Ne quando irascatur*: ait, NE FORTE *non ob incertitudinem propriè dictum; sed ratione eorum qui commonentur, qui cum dubitatione solent existimare Dei futuram iram.*

Objiciunt 2. Si in Deo esset certa, & infallibilis futurorum contingentium scientia, vana esset, & otiosa providentia, ac sollicitudo hominum tam circa temporalia, quàm circa spiritualia: sive enim de illis simus solliciti sive non, ea infallibiliter evenient, cùm divina præscientia non possit falli.

Nego sequelam: Quando enim Deus præscit, & prædefinit aliquem effectum futurum, simul etiam præscit, & definit causas, & media quibus debet evenire, subindeque scit quidem illum infallibiliter eventurum, sed per tales causas & talia media: Unde cùm industria, & sollicitudo humana sit unum ex illis mediis, & causis quibus mediantibus res tam spirituales, quàm temporales fieri, & evenire debent; illa necessariò est adhibenda tam in spiritualibus, quàm in temporalibus: juxta illud 2. Petri 1. *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis.*

Objiciunt 3. Cum Marcione apud Tertullianum lib. 2. cap. 5. *Si Deus bonus est præscius futuri, & avertendi mali potens, cur hominem, & quidem imaginem, & similitudinem suam, imo & substantiam suam per animæ scilicet censum, passus est labi de obsequio legis in mortem circumventum à Diabolo? Si enim & bonus, qui evenire tale quid nollet; & præscius qui eventurum non ignoraret, & potens qui depellere valeret, nullo modo evenisset quod sub his tribus conditionibus divinæ majestatis evenire non posset. Quod si evenerit, absolutum est è contrario Deum neque bonum credendum, neque præscium, neque potentem.*

Respondet ipsemet Tertullianus *ibidem cap. 6. & sequentibus*, Deum equidem præscium fuisse futuræ transgressionis Adami, quam tamen prohibere li-

licet potuerit, non debuit, ne scilicet læderet hominis libertatem; *Oportebat*, inquit, cap.6. *Deum cognosci bonum, hoc utique, & rationale. Oportebat dignum aliquid esse, quod Deum cognosceret. Quid tam dignum prospici posset quam imago Dei, & similitudo? Et hoc bonum sine dubio, & rationale. Oportebat igitur imaginem, & similitudinem Dei, liberi arbitrii, & suæ potestatis institui, in qua hoc ipsum, imago, & similitudo Dei deputaretur, arbitrii scilicet libertas, & potestas . . . . . Quale enim erat ut totius mundi possidens homo, non in primis animi sui possessione regnaret, aliorum Dominus, sui famulus . . . . Tota ergo libertas arbitrii in utramque partem concessa est illi, ut sui Dominus constanter occurreret, & bono sponte servando, & malo sponte vitando; quoniam, & aliàs positum hominem sub judicio Dei oportebat justum illud efficere de arbitrii sui meritis, liberi scilicet. Cæterùm, nec boni nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inventus, non voluntate. In hoc, & lex constituta est non includens; sed probans libertatem, de obsequio sponte præstando, vel transgressione sponte committenda, ita in utrumque exitum libertas patuit arbitrii.*

Quibus Tertullianus concedit Deum debuisse hominem proprio committere arbitrio, ut exinde præmio donandus, si divinæ Legis observator, & pœnis afficiendus esset, si transgressor existeret. Non enim potuit hominem coercere, quin concessam ipsi arbitrii libertatem rescinderet, quam ratione, & bonitate permiserat. Quod utique ipsum dedecebat.

Objiciunt 4. Si Deus novisset futura contingentia, sequeretur admittendam in eo esse rerum præscientiam: sed falsum consequens: Ergo, & antecedens. Probatur minor ex S. Augustino lib.2. quæstionum ad Simplicianum, qu.2. *Quid est*, inquit, *præscientia nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora: si enim in scientia res ipsas habet, non sunt ei futuræ, sed præsentes; ac per hoc non jam* PRAESCIENTIA, *sed* SCIENTIA *dici potest*.

Respondeo S. Augustinum his verbis non negare Deo cognitionem rerum futurarum, sed tantùm eum velle, quòd divina cognitio, cùm omnia in prospectu habeat, potiùs *scientia* quàm *præscientia* debeat appellari. Cui concinit S. Greg. lib.2. Moralium cap.25. ubi eandem quæstionem sic proponit, & dissolvit: *Præscire*, inquit, *dicitur, qui unamquamque rem antequam veniat videt, & id quod futurum est priusquam præsens fiat prævidet, &c. Deus autem quomodo est præscius; dum nulla, nisi quæ futura sunt præsciantur? & scimus quia Deo futurum nihil est; ante cujus oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non eveniunt, Quippè quia omne, quod nobis fuit, & erit, in ejus prospectu præsto est, & omne quod præsens est scire potest priùs quàm præscire. Mox autem, & quia ea, quæ nobis futura sunt videt, quæ tamen ipsi semper præsto sunt, præscius dicitur, quamvis nequaquam futurum prævideat, quod præsens videt.*

Cui & Boëtius accedit ita scribens: *Est autem Deo semper æternus, ac præsentarius status, Scientia quoque ejus omnem temporis supergressa motionem in suæ manet simplicitate præscientiæ: Infinitaque præteriti, ac futuri spatia complectens omnia quasi jam gerantur, in sua simplici cognitione considerat. Itaque si præscientiam pensare velis, qua cuncta dignoscit, non esse præscientiam quasi futuri, sed scientiam numquam deficientis instantiæ rectiùs existimabis.*

Nonnullas alias objiciunt rationes quibus probare nituntur divinam præscientiam summè officere rerum contingentiæ, & hominum libertati; sed illas expresè proponemus, & solvemus

mus in tertia quæstione sequenti: verùm priùs sit.

Quaestio Secunda.

Quomodo, & in quo medio priùs cognito Deus noverit futura contingentia?

CUM omnis cognitio necessariò præsupponat objectum formale motivum intellectûs ad illam formandam, alioquin cognosceretur aliquid sine ratione cognoscendi: sic quoties cognitio certa est, etiam requirit rationem formalem in objecto omnino certam, alioquin objectum perfectiùs cognosceretur quàm sit cognoscibile: Quæritur ergo inpræsentiarum quænam sit formalis illa ratio certa, & infallibilis, quæ ita necessariam habeat connexionem cum futuro contingente incerto, ut infallibiliter divinum intellectum moveat ad illius cognitionem. In qua difficultate resolvenda operosè laborant oculatissimi quique Theologi, quorum variæ, & multiplices sententiæ ut appareant evidentiùs.

Notandum 1. Futura contingentia esse conceptibilia duobus modis, nimirum vel in se, vel in suis causis. *In se* quidem, vel ratione veritatis determinatæ, quam habent in seipsis, & in eorum esse objectivo aut entitativo, vel ratione præsentiæ, & existentiæ quam habent; vel in Essentia divina in quâ repræsentantur, vel in ideis divinis. *In causis* verò, vel proximis, & creatis à quibus producenda sunt, vel in Increata, quatenus nimirum continentur virtualiter in Omnipotentia divina, quæ potest illis veram, & realem existentiam tribuere. *Insuper*, Secundùm utrumque modum considerari possunt, vel antecedenter ad decretum divinum; vel in ipso decreto divino, vel post decretum divinum: Indè variæ Theologorum circa præsentis quæstionis resolutionem sententiæ ad tria maxime capita reduci possunt. *Quidam* enim affirmant futura contingentia à Deo cognosci in eorum veritate objectiva: *Alii* in ideis divinis: *Alii* verò in eorum esse entitativo antecedenter ad decretum divinum, videlicet per illam infinitam Dei intelligendi virtutem, quæ penetrat, & cognoscit quid unaquæque voluntas creata sub quocumque statu, & conditione ponatur, determinatè volet. *Aliqui* censent illa cognosci in decreto divino prævisо priùs quàm defacto formetur. *Cęteri* denique contendunt illa solùm à Deo videri in Essentia, & Omnipotentia divina præsupposito priùs divino decreto de illorum futuritione; quid autem veriùs tenendum sit, infra patebit.

Notandum 2. Ad hoc ut aliquid habere possit rationem medii ducentis in cognitionem alterius, duo maximè desiderari. Primò ut antecedat prioritate saltem naturæ, & causalitatis, rem ipsam quam manifestat: Si enim esset purè concomitans, & ei correlatum, non posset in cognitionem illius ducere; quia cùm correlata sint simul cognitione, & naturâ, illa simul cognoscerentur, & utrumque posset esse ratio reciproca cognoscendi aliud, ut constat de relationibus mutuis, Paternitate videlicet, & Filiatione. Secundò, illud quod habet rationem medii cognitionis respectu alterius, necessariam cum illo, aut saltem infallibilem debet habere connexionem, alioquin unum ex alio non liceret colligere: Cùm enim cognitio unius ex alio, vel in alio æquivaleat discursui virtuali; cùmque nullus discursus sit legitimus nisi consequens habeat infallibilem connexionem cum medio, & antecedente; oportet ut medium quod certò & infallibiliter ducit in cogni-

tio-

tionem alterius, habeat necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem.

Notandum 3. Propositiones de futuro contingenti esse determinatè veras, aut falsas ab æterno pro omni instanti reali; ita quòd nullum possit assignari instans reale, in quo Deus non se determinaverit absolutè, vel conditionatè circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilium. Unde cùm quæritur an Deus cognoscat futura contingentia ante vel post decretum: Per illas particulas *ante*, & *post*, non significatur prioritas, & posterioritas realis, sed rationis cum aliquo fundamento in re, nimirum ratione dependentiæ, vel independentiæ à decreto. Unde affirmare Deum cognoscere futura contingentia ante decretum, idem est ac asserere illum ea cognoscere independenter à decreto. Hinc tria signa vel instantia rationis in divina Scientia distingui possunt, in quorum *Primo* Deus seipsum cognoscit Scientiâ omnimodè divinâ, suam videlicet divinam Essentiam suasque omnes divinas præcellentias intuitivè conspiciendo. In *secundo* cognoscit omnia possibilia per scientiam simplicis intelligentiæ, antecedenter ad quodlibet decretum suæ voluntatis, nihil scilicet determinando circa rerum futuritionem, & existentiam: In *tertio* verò cognoscit res futuras Scientiâ Visionis, prævio scilicet decretô de illarum productione.

Quæritur ergo an in secundo signo rationis in quô nondum concipitur formatum decretum de rerum futuritione, Deus futura contingentia noverit, vel in esse entitativo, quod habebunt in seipsis, vel in esse objectivo, quod habent in seipso, vel in decreto formando, sed nondum formato, & exercito de illorum futuritione, vel in divinis ideis res futuras repræsentantibus; vel denique utrum solùm illa noverit post formatum divinum suum decretum, & quatenus contineantur virtualiter in Omnipotentia divina, aut in Essentia divina illorum repræsentativa. Quoniam autem operosum nimis, & ab instituto nostro alienum esse singulas illas sententias discutere, idcirco brevitati studentes, & nostram magis sententiam firmare, quàm aliarum fundamenta convellere operæ pretium ducentes, tantùm sit.

Conclusio Unica.

Deus *infallibiliter, ac determinatè futura contingentia novit in sua Essentia, suppositô priùs decretô de ipsorum futuritione.* Hæc est communis inter fideles S. Thomæ, ac Doctoris Subtilis Interpretes, & Sequaces: eamque apertè docet Subtilis Doctor in 1. *dist.39. quæst.unica, num.23.* Ubi cùm disertè probasset divinam voluntatem divinumque decretum esse primariam radicem causamque rerum futuritionis, & contingentiæ, duos proponit modos, quibus divinus intellectus dici potest illa futura contingentia novisse: *Primum* quòd Deus videat in se decretum, & volitionem de rebus producendis, videatque pariter divinam voluntatem esse immutabilem, & non impedibilem; & consequenter videat illa quæ decernit futura, reverà esse futura: *Alium* autem dicendi modum proponit, nimirum quòd illa futura contingentia cognoscantur solùm in Essentia divina post formatum de illorum futuritione decretum, idque simplici intuitu. Priorem autem modum respuit ut minùs probabilem, eò quòd videatur arguere aliquem discursum in Deo; hæc enim cognitio, quàm sic haberet Deus de futuris contingentibus, deduci videtur in hunc modum, *Decrevi hoc esse futurum: sed quod decrevi est invariabile, quia voluntas mea est im-*

immutabilis; Ergo hoc certè erit futurum; quæ illatio verè discursiva est, Deumque dedecet.

Unde Doctor alium probabiliorem, & veriorem modum dicendi proponens, ait; *Potest poni aliter, quod intellectus divinus, aut offert simplicia, quorum unio est contingens in re: aut si offert complexionem, offert eam sicut neutram: & voluntas eligens unam partem, scilicet conjunctionem istorum pro aliquo nunc, in re facit illud determinatè esse verum: Hoc erit pro A. Hoc autem existente, determinatè verò, Essentia est ratio intellectui divino intelligendi istud verum: & hoc naturaliter, quantum est ex parte Essentiæ. Ita quod sicut naturaliter intelligit omnia principia necessaria, quasi ante actum voluntatis divinæ, quia eorum veritas non dependet ab illo actu, & essent cognita ab intellectu divino, si per impossibile non esset volens: Ita Essentia divina est ratio cognoscendi ea in illo priori instanti naturæ, quia tunc sunt vera. Non quidem quòd illa vera moveant intellectum divinum, nec etiam termini eorum ad apprehendendum talem veritatem: quia tunc intellectus divinus vilesceret, quia pateretur ab allo ab essentia sua: sed sicut Essentia divina est ratio cognoscendi simplicia, ita & complexa talia; tunc autem non sunt vera contingentia, quia nihil est tunc per quod habeant veritatem determinatum. Posita autem determinatione voluntatis divinæ jam sunt vera, videlicet pro illo secundo instanti, & hoc idem erit ratio intellectui divino, quod erat in primo (intelligendi ista) quæ sunt jam vera in secundo instanti, & fuissent cognita in primo instanti, si fuissent in primo instanti.*

Quibus Doctor universum pandit ordinem quem divinus intellectus divinaque voluntas servant in decernenda, & certò cognoscenda rerum contingentium futuritione; ita quòd primò divinus intellectus voluntati offerat conceptus rerum possibilium, quæ possunt existere, vel non existere, si nempe adveniat, vel negetur decretum voluntatis: *Deinde*, Divina voluntas liberè sese determinat ad aliquas producendas, illarumque futuritionem decernit; quô facto, Essentia ex infinita sua virtute repræsentandi quodlibet ens verum, statim exhibet, repræsentat intellectui divino certò cognoscendam earum rerum futuritionem; adeoque ex mente Doctoris divinus intellectus non cognoscit certò, & infallibiliter rerum contingentium futuritionem nisi in Essentia divina, & præsupposito divino decreto.

Eandem sententiam amplectitur, & tuetur Angelicus Doctor, ut contendunt peritiores illius moderni Interpretes; remque pluribus ejus Angelici Doctoris textibus, & rationibus confirmat Gonetus, *Disp*.4. de Scientia futurorum contingentium, *Art*.5. maximè verò ex *lib*.1. *contra Gentes cap*.68. *ratione secunda*, ubi Angelicus Doctor ita discurrit; Deus cognoscendo suam essentiam alia cognoscit, sicut per cognitionem causæ cognoscuntur effectus; Omnia igitur Deus cognoscit, suam essentiam cognoscendo, ad quæ sua causalitas extenditur; Extenditur autem ad operationes intellectûs, & voluntatis, cognoscit igitur Deus cogitationes, & affectiones mentis. *Et ratione* 3. sic loquitur: *Sicut esse Dei est primum, & per hoc omnis esse causa: Ita suum intelligere est primum, & per hoc omnis intellectualis operationis causa, Sicut igitur Deus cognoscendo suum esse, cognoscit esse cujuslibet rei; ita cognoscendo suum intelligere, & velle, cognoscit omnem cogitationem, & voluntatem. Idest volitionem*, Tandem concludit: *Et sic remanet causabilitas in causa prima, quæ Deus est respectu motuum voluntatis, ut sic Deus seipsum cognoscendo hujusmodi cognoscere possit.*

Ex quibus locis istud argumentum deduci potest juxta D. Thomam, Deus cognoscit actus liberos nostræ voluntatis, in sua essentia tanquam in causa: sed divina Essentia non est causa eorum nisi ut determinata per liberum decretum suæ voluntatis, cùm Deus non sit agens naturale, sed liberum: Ergo juxta D. Thomam Deus cognoscit actus liberos nostræ voluntatis in suo decreto.

Probatur Conclusio. Primò quidem authoritate sanctorum Patrum disertè affirmantium præscientiam futurorum fundari in decreto voluntatis divinæ; Idque primò quidem ex S. Dionysio jam sæpiùs laudatô, affirmante Deum omnia in sua essentia tanquam in causa cognoscere; sed Essentia divina non est causa futuritionis nisi, ut determinetur per liberum divinæ voluntatis decretum. Deus enim non agit ex necessitate naturæ, sed ex beneplacito suæ voluntatis, juxta illud Apostoli ad Ephesios 1. *Operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*: Ergo Deus cognoscit omnia futura contingentia in sua essentia suppositô priùs decretô suæ voluntatis.

Confirmatur ex sancto Hilario 9. de Trinitate: *Quæ Deus*, inquit, *facere decrevit in sua voluntate cognovit*. Item ex sancto Augustino, lib. 26. contra Faustum cap. 4. ubi reddens rationem cur nesciat an aliquid sit futurum, ait: *Ideo nescio quia quid habeat hac de re voluntas Dei, me latet: Illud me tamen non latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet*. Quæ consequentia nulla esset, si præscientia bonorum operum non esset fundata in decreto voluntatis divinæ: Ergo revera ita est.

Probatur itaque ratione. Futura contingentia non possunt priùs cognosci, quàm habeant rationem futuri; sed eam non habent nisi præsuppositò divino decreto; Ergo non possunt cognosci ante decretum divinum. *Major* patet, eô modô enim res est cognoscibilis quomodo est, adeoque futura cognosci nequeunt determinatè, antequam determinatam futuritionem concipiantur habere. Probatur *minor*; Decretum Dei est prima radix primumque principium determinatæ futuritionis rerum: Ergo antecedenter ad illud res, nec esse, nec concipi possunt ut determinatè futuræ. Probatur *antecedens*: Illud est prima radix primumque principium determinatæ futuritionis rerum, quòd primò eas deducit à statu possibilitatis ad statum futuritionis: sed illud est ipsummet decretum divinum: Cùm enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, non operatur nihilque producit nisi ex libera determinatione suæ voluntatis; ac proinde cùm res possibiles ex se sint indeterminatæ ad existendum, vel non existendum; non determinantur ad futuram existentiam, nisi per divinam voluntatem.

Confirmatur: Creaturæ considerari possunt in triplici statu, nimirum possibilitatis, futuritionis, & existentiæ; in quibus statibus necessariò à Deo tanquam à primo Principio dependent; in statu quidem *possibilitatis* dependent ab intellectu divino eas primò producente in esse intelligibili, & completè ab omnipotentia divina, quæ potest illas producere; In *statu futuritionis* dependent à divino decreto, Dei potentiam determinante ad conferendam illis existentiam in tali determinato tempore: In statu verò *Existentiæ*, dependent ab actuali influxu Dei illas producentis, & conservantis in esse: Ergo sicut repugnat aliquid esse possibile independenter ab intellectu, & potentia Dei; & existens independenter ab actuali Dei influxu: Ita pariter repugnat aliquid esse, vel con-

concipi futurum independenter à decreto divino, ſive abſolutô, ſive conditionatô.

Probatur 2. Si res contingentes eſſent determinatè futuræ antecedenter ad decretum abſolutum, vel conditionatum Dei, talis futuritio conveniret illis, vel ex ſe, & ex natura ſua, vel ex cauſalitate Dei, vel ex efficacia alterius cauſæ; ſed neutrum ex his poteſt afferi. *Non quidem primum*; Tum quia ſequeretur illa futura eſſe neceſſariò, & ex natura rei, non verò liberè, & contingenter; & ita Deus efficere non poſſet ut futura non eſſent; quod enim convenit alicui ex ſe, & ex natura ſua, ipſi convenit neceſſariò, nec à Deo poteſt impediri. Tum quia ab eodem principio res habent futuritionem ab æterno, à quo habent exiſtentiam in tempore; ſed futura contingentia non habent exiſtentiam in tempore à ſe, nec ex natura ſua; Ergo nec futuritionem ab æterno. Non etiam *ſecundum*; cùm enim Deus non ſit agens naturale, ſed liberum ad extra, nulla poteſt in eo eſſe nullaque concipi cauſalitas antecedenter ad decretum, & liberam determinationem ſuæ voluntatis. Non denique *tertium*, cùm enim cauſæ ſecundæ dependeant à determinatione, & concurſu, ſi nulla eſſet in Deo cauſalitas, & determinatio circa Creaturas, ſicut revera nulla eſt ante divinum decretum de illis producendis, nulla pariter concipi poteſt in cauſis ſecundis efficacia, à quâ provenire poſſit illa determinata rerum futuritio.

Denique; Hæc eadem veritas probatur ex brevi ſed efficaci everſione, & refutatione aliarum ſententiarum. Si futura contingentia cognoſci poſſent a Deo ante decretum, maximè primò *Vel* in ſuis Ideis, ut docet Ægidius Romanus *in* 1. *diſt.*38. afferens Deum cognoſcere futura contingentia ante decretum in ſuis ideis, vel in ſua eſſentia præcisè, ut habet rationem ideæ, aut ſpeciei impreſſæ; *Vel* ſecundò in ſupercomprehenſione cauſarum ſecundarum, & liberi arbitrii, ut aſſerit Molina *Diſputatione quarta*, dicens, Deum antecedenter ad ſuum decretum, & determinationem ſuæ voluntatis, infinita ſua intelligendi virtute penetrare, & cognoſcere quid unaquæque voluntas creata, ſub quocumque ſtatu, & conditione ponatur, de facto volet, & in quam partem ſe inclinabit; quam penetrationem, & perfectiſſimam cognitionem de humana voluntate, idcirco *ſupercomprehenſionem* appellat, ut divina cognitio ab Angelica diſtinguatur, quæ licet comprehendat hominis voluntatem, in illa tamen non cognoſcit noſtros actus liberos. *Vel Tertiò*; Illa cognoſceret in decreto ut futuro, & formando in ſequenti ſigno aut inſtanti rationis, ut docet Suarez *lib.*2. *de Scientia Dei cap.*8. Vel denique in eorum futurorum contingentium veritate objectiva, quam Vaſquez, & nonnulli alii Recentiores dicunt illa habere independenter à divino decreto; ſed neutrum illorum verè poteſt affirmari; Ergo reſtat, ut illa futura contingentia, & libera cognoſcantur in Eſſentia divina præſuppoſitô divinô decretô.

Probatur minor *quoad primam partem*; Deus non poteſt cognoſcere Creaturas nec in ſuis ideis, nec in ſua Eſſentia habente rationem ideæ, niſi eô modô, quô in illa repræſentantur; ſed antecedenter ad decretum Creaturæ non repræſentantur in Eſſentia divina, ut futuræ; ſed tantùm ut ſunt merè poſſibiles; Ergo in illa non poſſunt cognoſci ut determinatè futuræ; ſed tantùm ut merè poſſibiles. Major conſtat. Minor pariter; Tum quia res omnes antecedenter ad divinum decretum ſunt in ſtatu meræ poſſibilitatis,

tis, suntque indifferentes ad futuritionem, vel non futuritionem. Tum quia Essentia divina antecedenter ad decretum repræsentat naturaliter, & necessariò, talisque repræsentatio pertinet ad scientiam naturalem, & simplicis intelligentiæ, non verò ad scientiam liberam, & visionis; adeoque talis cognitio esset necessaria, non verò libera.

Nec refert, quòd Essentia divina antecedenter ad decretum habeat vim infinitam in repræsentando. Ex eo enim solùm sequitur, quòd repræsentat omnia, quæ sunt repræsentabilia, & eô modô, quô sunt repræsentabilia. Unde cùm antecedenter ad divinum decretum de futuritione rerum, nihil sit repræsentabile ut futurum, sed solùm ut possibile; eò quòd in illo signo res omnes creatæ sint in statu puræ possibilitatis: idcirco Essentia divina quantumvis infinita in repræsentando, non potest repræsentare Creaturas ut futuras antecedenter ad decretum.

Probatur eadem minor quoad secundam partem: Ille effectus non potest cognosci determinatè in ea causa, quæ omnino indifferens est ad effectum producendum, vel non producendum: sed humana voluntas, tam secundùm se considerata, quàm spectata ut stat sub illis circumstantiis, & occasionibus, & quatenus hac vel illa morali motione movetur, & excitatur, semper restat indeterminata, & indifferens ad formandum actum amoris, vel non formandum: Ergo ex illius cognitione non potest actus amoris contingenter futurus determinatè cognosci.

Secundò quoties aliquis effectus pendet à duabus causis, tum ut sit, tum ut cognoscatur certò, & infallibiliter futurus, necessarium est, quòd determinatio utriusque causæ cognoscatur; sicut enim dependet ab influxu, & causalitate utriusque causæ, ita pariter ab utriusque determinatione dependet: sed futura contingentia, & omnes actus nostræ voluntatis non solùm necessariò, & essentialiter dependent à causis secundis, & à voluntate creata; sed etiam à voluntate divina libera tanquam à primaria causa: Ergo ut illorum actuum futuritio determinatè cognoscatur certò, & infallibiliter, non solùm cognosci debet determinatio causarum secundarum, & voluntatis creatæ; sed etiam cognosci debet determinatio voluntatis divinæ, seu decretum divinum de rebus illis aliquando producendis.

Tertiò denique, futura contingentia in eo certò, & infallibiliter cognosci nequeunt, à quo certò, & infallibiliter non procedunt, sed ita non procedunt à voluntate creata, nec à causis secundis, quippe cùm in suis operationibus impediri possint per negationem scilicet divini concursus: Ergo nec in illis certò, & infallibiliter possunt cognosci. Fundamenta Molinæ proponentur, & solventur, expugnando scientiam mediam, quam à se excogitatam tantopere, sed vanè gloriatur.

Tertia pars ejusdem præfatæ minoris etiam apparet falsa: Tum quia decretum Dei non potest concipi ut futurum: Ergo neque Deus cognoscere potest futura contingentia in suo decreto ut futuro in sequenti signo: *Tum quia* ut Deus præsciret suum decretum, deberet distinguere nostro more instantia rationis in indivisibili instanti æternitatis: sed hoc repugnat perfectioni ejusdem divini intellectus, ut scilicet distinguat, quæ revera à parte rei distincta non sunt. *Tum quia* si Deus in signo rationis antecedente existentiam sui decreti, illud ut futurum cognoscat, cognoscet illud ut futurum

rum necessariò, & non liberè: sed hoc est absurdum, & divinę libertati repugnans: *Patet sequela majoris*: Quia quod cognoscitur ut futurum, debet cognosci ut determinatum in sua causa ad existendum in instanti sequenti: at in illo signo, in quo Deus cognosceret suum decretum ut futurum, illud decretum non esset determinatum liberè, sed necessariò; alioquin determinari deberet per aliud decretum, & sic in infinitum; omnis enim determinatio libera voluntatis divinæ, est decretum: Ergo, &c.

Tum denique quia si divinum decretum haberet rationem futuri, vel illam haberet in sua entitate actuali, vel in sua terminatione: Non primum, hoc enim repugnat immutabilitati divinæ: Non etiam secundum, quia in terminatione non intelligitur futuritio, nisi etiam intelligatur futuritio in termino; sed in termino divini decreti nulla intelligitur futuritio priùs ratione, quàm decretum sit positum: *Tum quia* terminus, seu objectum divini decreti est futuritio existentię creatę: sed hanc futuritionem habet existentia creata priùs ratione, quàm decretum sit positum: *Tum quia* si tale objectum haberet esse futuritionis ante decretum, vel haberet illud esse à se, vel ab alio: sed neutrum dici potest ut supra probatum est: Ergo nullatenus potest habere esse futurum antecedenter ad decretum.

Quartò denique patet eadem minor quoad ultimam partem, nempe quòd futura contingentia cognosci nequeant in eorum veritate objectiva antecedente decretum. *Tum quia* veritas objectiva consistit in connexione prædicati cum subjecto; sed in signo antecedente divinum decretum nulla potest esse talis connexio, quippe cum nulla sit causa, neque divina neque creata, quæ illa conjungat invicem: Non quidem creata, ut patet; non etiam divina, quia hæc esset, vel intellectus divinus, vel divina omnipotentia; sed non intellectus, ille enim non est causa futuritionis rerum; neque etiam omnipotentia, quæ non operatur circa Creaturas, nisi consequenter ad divinum decretum: Ergo pariter in illo signo nulla est rerum contingenter futurarum objectiva veritas determinata. *Tum quia* omnis objectiva veritas determinata necessariò fundatur in aliquo esse; veritas enim est entis proprietas: sed nullum est esse in quo fundari posset illa veritas objectiva rerum contingentium ante decretum: vel enim fundaretur in esse, quod habent in se, vel in esse quod haberent in suis causis. Non primum, contingentia enim quandiu futura sunt, nullum habent esse in seipsis. Non etiam secundum, cùm enim causæ secundæ à quibus procedere possent sint indeterminatæ, & impedibiles, etiam in illis certum, & determinatum esse habere nequeunt.

Solvuntur fundamenta Suaris.

OBIICIT I. *Suares*: Deus priùs ratione concipit suam voluntatem posse velle, quàm concipiat eam volentem: Ergo etiam priùs ratione concipere potest illam ut volituram, quàm nunc volentem. *Confirmatur* exemplô Angeli, quem si ab æterno Deus creasset operantem, posset Deus cognoscere illum priùs ratione ut voliturum pro alio signo, quia priùs cognovisset ipsum posse velle, quàm de facto velle.

Nego consequentiam: Plus enim requiritur ad concipiendum aliquid tanquam ponendum, quàm ad illud concipiendum tanquam ponibile: requiritur enim ad hoc postremum aliquid determinans ipsum ponibile ad esse

po-

ponendum: respectu autem divini decreti nihil concipi potest, quod determinet ad esse ponendum, seu de non futuro ad esse futurum.

Ad confirmationem: Nego paritatem, ex hypotesi enim, quòd Deus creasset Angelum ab æterno operantem v. g. diligentem, de facto quidem priùs cognosceret talem dilectionem ut posteriorem, & quodammodo futuram respectu naturæ illius Angeli, quia in creatis prius est esse quàm operari: Idque maximè cùm substantia Angeli, ejusque dilectio per accidens tantùm mensurentur æternitate, tanquam mensura sibi non propria, & essentiali; Secus autem est de Deo in quo non est prius esse, quàm operari, & cujus tam essentia, quàm operatio, & decretum mensurantur æternitate quasi mensura sibi propria, & essentiali.

Objicit 2. Ut cognoscatur decretum divinum in futuro, sufficit quod in aliquo signo abstrahat ab actuali existentia; sic autem revera abstrahit in primo signo æternitatis, in quo nondum concipitur ut positum: Ergo in hoc primo signo priùs ratione, quàm positum sit, concipitur ut futurum: Patet minor, in illo enim signo rationis divina voluntas non concipitur adhuc determinata ad creandum v. g. hominem; ad hanc enim creationem tantùm concipitur se determinare in posteriori signo.

Respondeo 1. negando majorem: Ut enim aliquid in aliquo signo videatur ut futurum, non sufficit, quòd pro illo signo abstrahat ab esse; ex eo enim præcisè, quòd abstrahit ab esse, non censetur magis futurum, quàm non futurum; cùm etiam non futura, & merè possibilia abstrahant ab esse. Itaque ultra abstractionem ab esse, requiritur ad rationem futuri, ut detur aliquid à quo determinari possit de possibili ad futuritionem: nihil autem ante divinum decretum ita determinare potest: Ergo nec habere potest rationem futuri.

Respondeo 2. id quidem verum esse si illud instans esset signum reale, & in *quo*, non autem esset signum rationis, & *à quo*, ut de facto est. Signum enim illud in quo divina voluntas concipitur ut indifferens ad formandum decretum de homine creando, vel non creando, non est signum reale, sed rationis, proindeque non sufficit ad veram rationem futuri; alioquin Filius posset dici futurus respectu Patris, quia in signo originis, & rationis concipitur priùs Pater, quàm Filius.

Objicit 3. In illo priori signo, quò Deus antecedit sua decreta libera, & concipitur habere scientiam simplicis intelligentiæ, ista propositio, *Deus non decernet in sequenti signo creare mundum*, est falsa: quia suo objecto non est conformis, & consequenter ejus contradictoria, nempe, *Deus decernet in sequenti signo creare mundum*, est vera: Ergo decretum de creatione mundi in illo priori signo est determinatè futurum, ac proinde cognoscibile est ut tale ab intellectu divino.

Respondeo 1. Deum sua decreta libera non antecedere aliqua prioritate, & instanti in quo, sed solùm à quo. *Secundò* falsum est ex propositionibus contradictoriis unam esse determinatè veram, & alteram falsam in signo præcedenti divinum decretum, quia nihil est futurum ante illud decretum.

Tertiò dico: Equidem alterutrum contradictoriorum debere verificari pro quovis instanti durationis realis; non autem pro quovis instanti naturę, vel rationis; in illo enim priori signo præscindi potest ab utroque; quod constat exemplo: in priori enim signo, quò humanitas est prior risibilitate, nec est risibilitas, aliàs non esset ipsa naturâ posterior, nec non risibilitas, aliàs

aliàs non posset humanitati competere.

Objicit denique: Deus pro illo signo rationis in quo nondum concipitur habere liberum decretum, comprehendit suam essentiam, & voluntatem: sed non potest illam comprehendere nisi in ea cognoscat sua decreta futura in sequenti signo; cùm enim cognitio comprehensiva, sit perfectissima, extendi debet ad id omne, quod in objecto suo continetur: Ergo cùm decreta directè contineantur realiter in voluntate, & essentia Dei, Deus non potest suam essentiam, suamque voluntatem cognoscere quin pariter cognoscat sua decreta.

Respondeo 1. Illam illationem fore veram si daretur aliqua prioritas in instanti reali inter actus necessarios, & liberos; essetque verum, quod Deus in instanti reali priùs se cognosceret, quàm formaret decreta; quæ suppositio cùm falsa sit, etiam falsum est, quod ex illa infertur.

Respondeo 2. Quod quamvis Deus in illo priori signo, in quo concipiuntur tantùm actus naturales, & nondum concipiuntur tantùm actus liberi, suam comprehendat essentiam; non tamen dicitur cognoscere sua decreta ut futura; cùm enim divina voluntas in illo signo concipiatur ut indifferens, & indeterminata ad productionem rerum, non potest esse medium ad illa decreta determinatè cognoscenda; in principio enim indifferenti, & indeterminato, non potest cognosci certus, & determinatus effectus.

Proponuntur, ac solvuntur Aliorum fundamenta.

O*Bjiciunt* postremæ sententiæ Assertores: Ratio, & vis contradictionis necessariò efficit ut una ex duabus propositionibus contradictoriis sit determinatè vera, & áltera determinatè falsa, ut istæ propositiones, *Si Paulus vocetur in tali tempore, & occasione, reverà consentiet*: Et *si vocetur in tali tempore, & occasione non consentiet*, sunt verè contradictoriæ pro illo priori signo antecedente divinum decretum; Ergo pro signo priori ad divinum decretum, una illarum est determinatè vera, & altera determinatè falsa, & consequenter est cognoscibilis à Deo ante decretum.

Respondeo 1. distinguendo majorem: Ratio contradictionis exigit ut una ex contradictoriis sit determinatè vera, & alia determinatè falsa pro omni instanti reali, concedo: pro omni instanti rationis, nego: & concessa minore, nego consequentiam.

Respondeo 2. negando minorem: Nempe quod propositiones illæ in signo antecedente divinum decretum sint contradictoriæ, quia ad contradictionem, necessariò debet supponi essentia propositionis. Cùm autem ante decretum nihil omnino sit futurum, vel non futurum; idcirco nec tunc est essentia propositionis, quæ rem enuntiaret pro illo signo futuram, vel non futuram, adeoque nec est contradictio.

Instant: Veritas, & falsitas sunt proprietates propositionis, ut docetur in Logica: Ergo convenire debent propositioni pro omni signo imaginabili, in quo concipi potest hæc propositio: sed illæ propositiones concipi possunt antecedenter ad decretum divinum: Ergo in illo signo veræ sunt, aut falsæ.

Distinguo majorem: Veritas, & falsitas sunt proprietates propositionis formalis, concedo: materialis, nego: in illo autem signo antecedente divinum decretum non sunt propositiones formaliter, sed tantùm materialiter. *Vel* aliter, veritas, & falsitas sunt proprie-

prietates propositionis, respectivæ, concedo: absolutæ, nego: Quemadmodum enim æqualitas simul, & inæqualitas sunt proprietates quantitatis; non quidem absolutæ, sed respectivæ; quia una quantitas, dicitur æqualis, vel inæqualis per ordinem ad alteram quam excedit, vel à quâ exceditur: Ita pariter veritas, aut falsitas dicuntur proprietates respectivæ, quia sumuntur per ordinem ad objectum, ita quòd ex conformitate, vel difformitate, quam habent ad illud, sint veræ, vel falsæ. Unde si objectum in aliquo signo rationis non sit determinatè futurum, vel non futurum, etiam propositiones non erunt determinatè veræ, vel falsæ, sed indifferentes ad veritatem, & falsitatem.

Objicies 1. Generatim contra Conclusionem: Si divina Scientia de rebus contingenter futuris fundaretur in decreto divino, illudque præsupponeret, sequeretur Scientiam Visionis distingui formaliter, & esse attributum divinum distinctum à Scientia simplicis intelligentiæ: sed falsum consequens: Ergo & antecedens: Patet sequela majoris, distinctio namque scientiarum petitur ex parte medii, & motivi; diversum autem esset motivum utriusque scientiæ:Illa enim res possibiles cognosceret in omnipotentia, hæc verò cognosceret in decreto.

Nego sequelam majoris, & probationem ejus distinguo: Scientiæ distinguuntur per diversa motiva, & media *in quibus*, concedo; *à quibus*, nego: Hoc est, distinguuntur quidem per diversa media in quibus repræsentantur formaliter; non autem à quibus talis fit repræsentatio veluti causaliter. Illæ autem scientiæ sua conspiciunt objecta in eodem medio, nimirum in Essentia divina, quæ res possibiles, & futuras repræsentat, illas quidem videndas per scientiam simplicis intelligentiæ, has autem per scientiam visionis. Itaque licet diversa sint motiva *à quibus*, nimirum quia res non sunt completè possibiles nisi per omnipotentiam, nec sunt futuræ nisi per decretum divinum; tamen non debent esse Scientiæ distinctæ, quia, & Omnipotentia, & Decretum Dei, sunt tantùm veluti conditiones applicantes ejus intellectum ad res possibiles, & futuras videndas per distinctam illam Scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis.

Objicies 2. Deus cognoscit peccata futura:sed illa non cognoscit mediante suo decreto: Ergo futura non cognoscit mediante decreto. Patet minor; Deus enim non decernit peccata futura, alioquin esset author peccati.

Distinguo minorem: Deus non decernit peccata futura decretò absolutò, & positivò, concedo: Decretò permissivò, nego: Itaque duplex est decretum divinum, unum quidem *Positivum*, quò decernit positivè concurrere ad entitatem physicam cujuscumque actionis, sive bonæ, sive malæ; aliud autem *Permissivum*, quò statuit permittere malitiam peccati, non suspendendo scilicet suum concursum ad illam actionem Physicam, ex quâ consequitur talis malitia; quia de ratione Provisoris universalis est, ut aliquos defectus permittat tam in ordine naturali, quàm morali, ut inde magis reluceat universi pulchritudo, & ordo justitiæ appareat. Unde S. Augustinus in Enchiridio cap. 5. *Non fit aliquid nisi Omnipotens fieri velit, vel ipse faciendo, vel fieri permittendo*: Piori decreto non decernit peccatum, sed tantùm posteriori.

Urgebis: Ut aliquid habeat rationem medii ducentis ad cognitionem alterius, debet habere certam, & infallibilem cum eo connexionem; sed de-

decretum permissivum non habet certam connexionem cum peccatis futuris: Ergo illo mediante Deus peccata certò præscire nequit. Patet *major*: *Minor* probatur: Decretum permissivum duo importat, nimirum propositum concurrendi ad entitatem peccati, & conferendi ex parte causæ primæ omnia, quæ sunt necessaria causæ secundæ ad agendum. *Insuper*, Importat etiam suspensionem auxilii efficacis ad resistendum tentationi, vel ad faciendum actum virtutis præceptum: sed decretum permissivum neutra hac ratione habet connexionem necessariam cum peccato futuro: Non quidem propter suspensionem auxilii, alioquin sequeretur, quòd voluntas humana cum solo concursu generali esset determinata ad malum, nec posset aliquod bonum morale producere. Non etiam propter propositum concurrendi ad entitatem peccati, alioquin Deus esset author peccati, quia causaret illud à quo necessariò causaretur malitia: Ergo per decretum permissivum non potest cognoscere peccatum futurum.

Nego minorem: Nec-non, & minorem illius probationis, Deus enim utrôque modô videt futurum peccatum: Primò quidem ratione denegati auxilii efficacis, quia ad talem denegationem infallibiliter sequitur peccatum, non consecutione Physica, & causalitatis; sed consecutione veluti Logica, & illationis. Cùm enim illa voluntas non possit graves tentationes superare absque efficaci auxilio: Consequens est ut ad ipsius denegationem voluntas superetur, & consentiat peccato. Idem pariter videt Deus in proposito concurrendi ad entitatem Physicam peccati, quia cùm hæc entitas connexionem habeat cum actu morali peccaminoso: Consequens est quòd concurrendo ad hanc entitatem, Deus etiam videat illam deformitatem moralem, quæ ipsi connexa est. Non tamen exinde sequitur eum esse causam peccati, quia per se non concurrit ad illam deformitatem; eò quòd illa non sit effectus, sed defectus, ut fusiùs aperiemus in sequenti Disputatione de voluntate Divina.

Quaestio Tertia.

Quomodo Conciliari possit certitudo Divinæ Scientiæ, cum rerum contingentia, & libertate humana?

Celebrem hanc quæstionem nedum agitarunt Doctores Theologi, & oculatiores quique ex SS. Patribus, sed etiam peritiores Ethnici Philosophi: quorum nonnulli, ut in priori Quæstione observatum est, divinam præscientiam cum rerum futurarum contingentia, & humana libertate conciliare non valentes, Deo futurorum præscientiam negaverunt: Alii verò nullam in rebus esse contingentiam, nullamque in hominibus libertatem, sed omnia cœca quadam necessitate evenire dixerunt. Quibus patet quàm sit difficilis, quàmque imbecillem humani ingenii captum longè fugiat præsentis Quæstionis resolutio, nisi priùs fidei lumine illustretur, ac roboretur. Ut itaque hæc abdita veritas evidentiùs effulgeat.

Supponendum 1. Præscientiam, quam Deus habet de rebus liberè futuris, non esse illorum futurorum effectivam, nec in eorum futuritionem ullatenus influere; imo illam præsupponere, sicut effectus causam sequitur. Hæc enim divina præscientia, est actus purè speculativus, immanens in Deo, & non operativus ad extra, quô Deus ipse merè contemplatur, & videt objectum sibi à Creatura exhibitum, illud certè non visurus, si à Creatu-

tura non offerretur: Imò, & oppositum visurus, si oppositum à Creatura fieret. Ita quòd illâ divinâ præscientiâ Deus se habeat instar speculi repræsentantis diversa objecta, & liberos hominum gestus, ac motus ipsi oppositos; aut instar hominis, qui è turri eminenti conspiceret ea omnia, quæ in demissa planitie fierent, videretque homines alios in foveam labentes; alios in adversarium digladiantes, alios saltantes, alios aliud agentes: Quæ certè diversa visio, nullatenus esset causa diversarum illarum actionum; imò illæ diversæ actiones essent causæ illius diversæ visionis.

Itaque proportione servatâ, eodem modô de divina præscientia ratiocinandum est; cùm enim divinus intellectus de se sit indifferens ad cognoscendam rei futuritionem, vel non futuritionem; veluti determinatur ad videndum futuritionem per rem ipsam, quæ reverà futura est, suppositô decretô divinô: Unde potiùs res futuræ dici possent causæ divinæ præscientiæ, quàm præscientia dicatur causa futurorum; ut apertè docent SS. Patres Græci: Origenes quidem l. 3. in Epist. ad Rom. explicans illa verba cap. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit*, ubi sic ait, *In præscientia Dei, neque salutis, neque perditionis nostræ causa consistit. Non enim propterea erit aliquid, quia id scit esse futurum; sed quia futurum scitur à Deo antequam fiat. Nam etsi fingimus Deum non prænoscere aliquid futurum, sine dubio erit.* Idem Justinus Martyr quæstione 58. ad Orthodoxos, ubi proferens rationem cur præscientia Dei non fuerit causa peccati Adæ, & Angelorum sic loquitur, *Non est præscientia causa ejus, quod futurum est: sed quod futurum est, causa præscientiæ. Siquidem non præscientiam consequitur futurum, sed futurum consequitur præscientia; & haud quaquam præscius, est causa futuri.* Similiter sanctus Athanasius in sermone de Cruce Domini, *neque*, inquit, *ut inservientes Propheticis verbis ita contra Christum ausi sunt; sed suo ipsimet studio sponte, volentesque illa perpetrarunt, ut non Propheta istarum rerum author sit, aut causa; sed ipsorum voluntas; quin potius ipsi in causa fuerunt ut talia de ipsis Prophetæ prædivinarent.*

Idem sentiunt Patres Latini, & in primis S. Hieronym. in cap. 26. Jeremiæ, *Non enim*, inquit, *ex eo quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est: sed quia futurum est, Deus novit quasi præscius futurorum*: Et August. lib. 5. de Civitate cap. 10. *Neque enim ideo peccat homo quia Deus illum peccaturum præscivit; Imò ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cujus præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præscivit; qui si nolit, utique non peccat: sed si peccare noluerit, hoc etiam præscivit.* Nimirum quia Deus sese Creaturæ libertati accommodat, ita quod non aliud præsciat, quàm quod ipsa liberè fecerit, aut omiserit; adeo ut determinatio libera Creaturæ sit veluti regula, & mensura illius divinæ præscientiæ. Denique S. Anselmus in Elucidatorio circa medium, *Omnia quæ facturi erant homines futuri, Deus futura præscivit, & per Prophetas fienda prædixit: Non tamen præscientia aliquam necessitatem intulit ut fierent; sed potius ipsi necessitatem intulerunt cum suam voluntatem explerent*; Quibus apertè constat, divinam præscientiam non esse causam futurorum; nec res idcirco futuras, quoniam à Deo præscitæ sunt: sed idcirco præsciuntur, quia futuræ sunt.

Supponendum 2. duplicem distingui posse necessitatem, nimirum antecedentem, & consequentem, seu consequentis, & consequentiæ. *Antecedens* dicitur, quæ non supponit usum liberta-

tatis, nec voluntatis exercitium; qualiter v. g. homo est necessariò risibilis, quia est rationalis, independenter ab hominis libertate. *Consequens* necessitas est, quæ provenit ex suppositione consequente usum libertatis, & pendet aliquo modo à voluntate nostra; ita quod non esset talis necessitas ex eo sequenda, nisi voluntas nostra se liberè determinaret: Unde sicut potest voluntas absolutè non se determinare ad actum quem liberè producit; ita potest efficere ut nunquam talis suppositio sit in rerum natura. Sic necessarium est aliquid esse futurum ex hypothesi, & suppositione, quod futurum sit: Neque enim potest simul esse futurum, & non futurum in sensu composito. Sicut enim implicat conjungi, simul esse, & non esse ejusdem rei; ita pariter implicat eandem rem esse futuram, & non futuram.

Prior necessitas excludit libertatem actus; quia nimirum sequitur ex suppositione antecedente usum libertatis; qualis v. g. est necessitas moriendi: quando enim necessitas est antecedens, tunc non est in potestate voluntatis efficere ut existente tali suppositione, non sit actus, qui ex illa necessariò sequitur. Posterior verò necessitas, nempe *consequens* non destruit, sed servat integrum usum libertatis, qualis est necessitas loquendi dum aliquis de facto liberè loquitur: quia non tollit, nec impedit potentiam liberam; sed potius illam præsupponit ejusque liberum exercitium: Unde licet, dum voluntas vult, non possit, non velle, quia *Quidquid est, quando est, necesse est esse*; nihilominus absolutè potest non velle, quia libera fuit ad volendum, vel non volendum.

Supponendum 3. ex Doctore in *primum dist.* 39. *quæstione unica numero* 26. hoc esse discrimen inter determinatam veritatem propositionum de præterito, de præsenti, de futuro, *Quòd*, inquit Doctor, *non est similis veritas in illis de futuro, sicut in illis de præsenti, & de præterito. In præsentibus quidem, & præteritis, est veritas determinata; ita quòd alterum extremum est positum, & ut intelligitur positum non est in potestate causæ, ut ponatur; quia licet in potestate causæ, ut est prior naturaliter effectu sit ponere effectum, vel non ponere: Non tamen ut effectus intelligitur jam positus in esse. Talis autem non est determinatio ex parte futuri; quia licet alicui intellectui sit una pars vera determinatè, & etiam una pars sit vera in se determinatè, licet jam nullus intellectus apprehenderet, non tamen ita, quin in potestate causa sit pro illo instanti ponere oppositum*: Quibus indicat majorem esse necessitatem consequentis in prætetito, & præsenti, quàm in futuro; quia præteritum, & præsens jam sunt extra suas causas, itaut non possit ullatenus voluntas eorum positionem tollere, vel impedire: positio autem futuri cum nondum sit extra suam causam, censeri potest adhuc causa illam suppositionem tollere, & impedire saltem hypotheticè: Quando enim voluntas nondum est determinata ad volendum, adhuc censetur posse futuram volitionem suspendere, & non elicere; ubi autem de facto voluit, aut vult non potest ampliùs illam volitionem suspendere. Hinc minor est libertas consequens respectu actus præsentis, aut præteriti, quàm respectu actus futuri: Unde si non obstante necessitate consequenti, locutio mea actualis est libera; multò magis locutio mea futura erit etiam libera, non obstante tali necessitate.

Conclusio Prima.

Certitudo, & *infallibilitas divinæ præscientiæ rerum contingentium non solvit*. Hæc est communis inter Theologos, & probatur 1. Divina præscientia non efficit, sed supponit ob-

objectum: Ergo non solvit, sed supponit rerum contingentiam. *Antecedens* Patet ex authoritatibus sanctorum Patrum in prima suppositione laudatorum, quod etiam ratione suadetur: Scientia, quæ est causa operis, illa est quæ voluntatem, & potentiam artificis dirigit ex cognitione operantis, in suo opere efficiendo; illa verò, quæ non dirigit artificem ad opus efficiendum, sed perinde opus fieret, quamvis illa non esset, manifestè non est causa operis, imò supponit illud opus: sed talis est divina præscientia, quæ licet tempore antecedat res existentes, nihilominus non antecedit, sed supponit illorum futuritionem in Essentia divina repræsentatam, & à divina voluntate decretam: Ergo illa non efficit futuritionem rei contingentis, sed supponit; adeoque illius contingentiam non solvit.

Probatur 2. Rerum contingentia stat cum determinatione earum ad alteram contradictionis partem à divina voluntate facta: Ergo multò magis stabit cum infallibilitate Scientiæ divinæ, quæ illam determinationem supponit. Patet antecedens: Primò, quia futurum contingens eveniet per causas contingentes, & non necessariò operantes: Ergo licet à divina voluntate determinetur illius existentia, non minùs erit contingens.

Deinde, causa non tollit ab aliquo id quod ipsi competit ex sua ratione formali nisi conferat illi aliquid oppositum: sed divina voluntas determinans futurum contingens, nihil ipsi confert intrinsecum, quod opponatur ejus contingentiæ: Ergo hæc determinatio contingentiam non solvit.

Denique, determinatio futuri contingentis est omnino libera, & de re verè contingenti; in eodem enim æternitatis instanti, in quo divina voluntas rem determinavit futuram, potuit futuram non determinare: Ergo non necessariò, sed liberè determinata est illa futuritio. Patet etiam prima consequentia: Si enim divina determinatio, quæ antecedit, & efficit rerum futuritionem, illam non solvat; multò minùs illam solvet scientia, quæ illam futuritionem contingentem supponit.

Adde quòd facta determinatione divinæ voluntatis circa aliquid futurum, illud eveniret infallibiliter, etiam si per impossibile Deus illud nesciret: Ergo multò minùs certitudo divinæ scientiæ solvit rerum futurarum contingentiam, quàm determinatio voluntatis illam futuritionem decernentis.

Probatur 3. sicut noster intuitus se habet ad ea, quæ videmus, eodem modo se habet divina scientia ad ea, quæ Deus intuetur: atqui noster intuitus nullam rebus à nobis visis necessitatem imponit: Ergo nec divinus intuitus rebus contingentibus à se cognitis aliquam necessitatem imponit: Unde Boetius 5. de consolatione prosa. 6. *Quid ergo postulas ut necessaria fiant, quæ divino lumine lustrantur, cum nec homines omnes necessaria esse faciant, quæ vident? Num quæ præsentia cernis aliquam eis necessitatem tuus addit intuitus?*

Dices 1. Quæ Deus scivit necessariò, necessariò evenient: sed Deus necessariò scivit res futuras v. g. fore Antichristum: Ergo ille necessariò eveniet. Patet major: In bona enim argumentatione, in qua antecedens est necessarium, etiam consequens necessarium est; sed antecedens hujus consequentiæ, *Deus scivit Antichristum futurum: Ergo erit*, est necessarium, nempe *Deus scivit*, quia illa scientia est æterna, & absoluta, cùm sit ipsa Dei substantia, adeo-

adeoque est necessaria: Ergo etiam consequens, nempe *Antichristus erit*, pariter est necessarium. Quod autem necessarium est, non est contingens: quia necessarium, & contingens sunt modi oppositi entis; necessarium enim est, quod non potest non esse, contingens autem, quod potest non esse: Ergo si divina scientia sit necessaria, res futuræ non erunt contingentes.

Distinguo majorem: Necessariò evenient, necessitate absoluta, & antecedente, nego: necessitate hypothetica, & consequente, concedo: Similiter ad probationem dico, antecedens illius consequentiæ, *Deus scivit Antichristum fore, ergo erit*, non esse necessarium necessitate simplici, & absoluta, sed tantùm consequenti, & hypothetica; sicut enim Deus liberè decrevit Antichristum fore; ita pariter liberè decernere potuit Antichristum non fore. Ideoque sicut scit Antichristum fore, ita pariter scire potuit Antichristum non fore; & consequenter ipsius divina scientia de Antichristo futuro tantùm est necessaria necessitate consequentis, & ex præsupposito divino decreto libero de futuritione Antichristi. Nec refert quòd illa divina scientia simpliciter sit necessaria quantùm ad entitatem, eò quòd eadem sit realiter cum Essentia divinà, quæ est ens summè necessarium; non enim minùs libera est quantùm ad terminationem ad objecta secundaria, ad quæ terminatur prout sunt. Unde videt contingentia quæ contingentia sunt, & necessaria quæ necessaria.

Dices 2. Si divina præscientia falli non possit omninoque sit certa, quæ Deus præscivit, necessariò evenient: Ergo vel divina scientia non est infallibilis, & certa, vel quæ sunt à Deo præscita, non sunt contingentia, sed necessaria.

Distinguo sequelam antecedentis: necessariò evenient necessitate simplici, & absoluta, quæ solvat rerum contingentiam, nego: necessitate conditionata, & consequenti, quæ non solvat, sed supponat rerum contingentiam, concedo.

Conclusio Secunda.

Divina *præscientia non officit humanæ libertati*. Hæc est de Fide, patetque illis omnibus Scripturæ textibus quibus humana libertas statuitur, maximè verò Deuteronomii cap. 30. *Testes invoco hodiè Cœlum, & Terram; quod proposuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Eligo ergo vitam ut, & tu vivas, & semen tuum.* Josue 14. *Optio vobis datur, eligite hodiè, quod placet, cui servire potissimum debeatis*: Quibus Josue allicit filios Israel ut liberè Deo vero obsequantur, cui omnes responderunt; *Deo nostro serviemus, & obedientes erimus preceptis ejus.* Psal. 44. *Hodiè si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Hoc est, si internam Spiritus sancti vocem, & inspirationem perceperitis, ei acquiescite, & nolite resistere. Supponit ergo esse in eorum potestate, vel monitioni divinæ obtempetare, vel ei refragari.

Ecclesiastici 15. vers. 14. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui.* Et vers. 14. *Apposui tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi, &c.* Ex quibus sic argumentor; illud non officit nostræ libertati, quod stat cum libertate; sed certitudo, & infallibilitas divinæ præscientiæ stat cum libertate: Ergo illam non solvit.

Probatur 2. Idque ratione S. Augustini lib. 5. de Civitate Dei cap. 9. ubi docet, quòd etsi Deus necessariò prævideat, quæ sumus acturi; non tamen illa necessariò, sed liberè esse à nobis fa-

facienda; quia prævidendo nostras voluntates, etiam præscivit eas sponte operaturas: Respondens enim Ciceroni dicenti, *Si est certus ordo causarum, quò fit omne quod fit; fatò fiunt omnia*, ait, *Non est consequens ut si Deo certus est omnium ordo causarum, ideo nihil fit in nostrę voluntatis arbitrio: & ipsę quippe nostræ voluntates in causarum ordine sunt, qui certus est Deo, ejusque prescientiâ continetur; quoniam, & humanæ voluntates humanorum operum causæ sunt, atque ita omnes, qui rerum causas prescivit, profectò in eis causis etiam nostras voluntates ignorare non potuit, quas nostrum operum causas ante prescivit*. Constat ergo scientiam divinam non officere libertati; imò supponere, & statuere libertatem: Si enim ipsi officeret, seipsam destrueret, quia sciret aliquid fore liberum, quod liberum non foret; nec rem liberam novisset ut revera sit liberè.

Probatur 3. Illud non solvit libertatem, quod eam supponit; sed divina præscientia libertatem supponit: Ergo, &c. Probatur minor: Scientia enim supponit scibile: Ergo scientia de futuro supponit futurum. Constat antecedens: Consequentia probatur ex iis omnibus SS. Patrum dictis in prima suppositione.

Confirmatur insuper ex S. Hieron. Dialogo contra Pelagian. *Non ideo peccavit Adam quia hoc futurum noverat; sed præscivit Deus quasi Deus, quòd ille erat propria voluntate facturus*. D. Leo serm. 16. *Non impias furentium manus immisit in se Dominus, sed admisit: non præsciendo, quod faciendum esset, egit, ut fieret*. Damascenus Dialogo adversus Manichæos, *Quòd præscientia Diabolo minimè causa fuerit cur malus fieret, hinc constat; nam nec medicus dum futurum morbum prænoscit, morbo causam affert. Verùm morbi quidem causa in preposterа, & immoderata vitæ ratione consistit: at medici prenotio eruditionis ipsius argumentum est. Prenotionis autem causa hęc est, quod ita futurum erat*.

Et Augustinus lib. 5. de Civit. Dei cap. 6. *Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate, quia hoc prescivit, quid futurum esset in nostra voluntate. Non enim quia hoc prescivit, nihil prescivit. Porro si ille, qui prescivit quid futurum esset in nostra voluntate, non utique nihil, sed aliquid prescivit: Profectò, & illo presciente est aliquid in nostra voluntate. Quocirca nullo modo cogimur, aut retentâ prescientiâ Dei tollere voluntatis arbitrium; aut retentô voluntatis arbitriô Deum (quod nefas est) negare prescium futurorum: sed utrumque amplectimur, utrumque fideliter, & veraciter confitemur, illud ut bene credamus: hoc ut benè vivamus*. Quibus constat divinam præscientiam supponere nostros liberos actus; adeoque illis non officere.

Dices 1 Divina præscientia supponit decretum; sed quod est à Deo decretum, est necessarium, non autem liberum: Ergo divina præscientia supponit rem necessariam, non autem liberam. Major patet ex præcedenti Quæstione. Minor vero probatur: Illud est necessarium, quod non potest non esse; sed quod est à Deo decretum, non potest non esse: Ergo est necessarium.

Distinguo majorem: Quod est decretum, est necessarium necessitate consequenti, concedo: Antecedenti, nego: Sicut enim Deus decrevit rem futuram, ita pariter liberè decernere potuit illam non esse futuram. Adeoque licet res decreta à Deo ut futura, non possit non esse futura, quia quod revera futurum est, non potest non esse futurum; sicut quod revera præsens est, non potest non esse præsens: Nihilominus hæc necessitas, est tantùm consequens ad liberam Dei determinationem de rebus futuris. Hæc autem consequens necessitas non solvit liber-

ibertatem, sed supponit: Deus enim non decernit futuros actus nostræ libertatis nisi ubi in instanti suæ æternitatis cui objectivè omnia sunt præsentia, videt illam sese liberè determinare ad suos actus; illam enim non prædeterminat physicè, sed condeterminat, ut probavimus in moralibus, & in physicis.

Sectio Tertia.

De Contingentibus Conditionatè Futuris.

Ex præcedenti Quæstione liquet, omnes Theologos invicem consentire, in asserenda certa Dei notitia de contingentibus absolutè futuris: at non eadem est eorum sententia de contingentibus conditionatè tantùm futuris, seu quorum existentia pendet ab aliqua conditione, quæ si poneretur revera existerent; quia verò nusquam ponetur talis conditio, sic nulla umquam erit eorum contingentium existentia. Tres enim in sententias maximè scinduntur diversa Theologorum Modernorum placita; sunt enim *Aliqui* hanc de conditionatè futuris certam Deo notitiam denegantes: *Quidam* verò Deum certò quidem nosse contingentia conditionatè futura affirmant, sed præsuppositô priùs conditionato decreto: *Cæteri* denique contendunt illã de conditionatè futuris certam notitiam Deum habere antecedenter ad omne decretum conditionatum, & independenter à qualibet hypothetica divinæ voluntatis determinatione. Quid autem in tanta controversia veriùs asserendum sit, resolvetur tribus in sequentibus quæstionibus: in quarum *Prima* probandum est Deum certò scire contingentia determinatè futura: in *Secunda*, admittenda esse in Deo decreta conditionata: in *Tertia* verò resolvendum Deum hæc conditionatè futura nosse tantùm dependenter à conditionato decreto; adeoque explodendam esse scientiam mediam, quam tantopere nonnulli Moderni Theologi jactitant.

Quaestio Prima.

An Deus certò cognoscat contingentia conditionatè futura?

Notandum 1. futura conditionata esse triplicis generis, quorum prima necessariam habent connexionem cum conditione ponenda v. g. *Si Petrus currat, movebitur: Si Deus producat Joannem, erit animal rationale*: Secunda habent quidem connexionē cum conditione, non tamen necessariam, sed contingentem; nihilominus ita convenientem, ut consequens inferatur ex antecedenti saltem probabiliter ratione talis conditionis v. g. *Si Petrus vocetur à Deo, consentiet: Si diu steterit in peccato mortali, in alia mortalia decidet*: Tertia denique futura sunt, in quibus nulla est apparens connexio antecedentis cum consequente, omninoque disparata sunt; quales sunt hæ propositiones, *Si Judas Christum prodiderit, Nero matrem suam occidet: Si Turca sederit Constantinopoli, Petrus convertetur Parisiis*. Difficultas autem præsens non movetur de prioribus futuris; quia licet conditionata appareant, & per particulam conditionalem (*Si*) explicentur; nihilominus revera absoluta sunt, & necessaria. Solùm ergo restat discutiendum, an Deus certò noverit conditionatè futura secundi, & tertiĩ generis.

Notandum 2. Hoc maximè discrimē esse inter creatam, & divinam cognitionem, quod hæc cùm infinita sit, & omnimodè comprehensiva, nedum res noverit priusquam existant, videatque necessariam, & naturalem cone-

nexionem, quam nonnulla habent cum aliis, putà risibilitatem cum rationalitate, effectum cum sua causa; sed ultrò intuitivè etiam conspiciat connexionem liberam. quam res aliquæ, licet omnimode disparatæ, habent ad invicem; non quidem ex natura sua, sed ex libera ordinatione Dei pro nutu statuentis, ac decernentis quarumdam rerum eventus ex aliarum existentia, putà victoriam integram quam Joas Rex Israel de Syris erat reportaturus, si sexies jaculô terram percussisset, ita dicente Propheta Eliseo, *Si percussisset quinquies, aut sexies, sive septies: percussisset Syriam usque ad consumptionem*: Ita namque Deus statuerat generalem fore Syriæ devastationem à Rege Joas, si terram pluries jaculô percussisset quàm tribus vicibus:

Secus autem est de limitata ac coecutienti creata notitia, quæ cùm illam conditionem à Deo præscriptam inter res disparatas non percipiat; etiam judicat nullam inter eas esse connexionem; adeoque propositiones conditionaliter ex rebus disparatis illatas esse omnino falsas. Quod disertè exprimit Nemesius Christianus Philosophus 44. cap. lib. de Natura hominis; *Nos enim*, inquit, *futurorum nihilomnino scientes, & in præscientia dumtaxat intuentes perperam eventa dijudicamus: Deo verò etiam futura perinde sunt atque præsentia*.

Notandum 3. Circa præsentis quæstionis resolutionem maximè triplicē Authorum esse sententiam: *Curiel.* lib. 1. controversiarum controv. 7. *Cornejo* hic art. 13. disp. 3. dubio 2. & *Claudius Typhanius* novissimus Societatis scriptor libro de ordine deque priori, & posteriori cap. 25. docēt futura contingentia conditionatè non cognosci à Deo certò, sed tantùm conjecturaliter. Aliam autem sententiam finxit *Navarret.* controv. 56. §. 2. affirmat enim non solùm in Deo non esse scientiam conjecturalem talium conditionatorum, sed neque formalem; at tantùm virtualem, & eminentialem, eo quòd inquit nullum de talibus conditionatè futuris in Deo sit decretum formale, & actuale, sed solùm eminentiale, & virtuale. Cæteri verò Theologi unanimi consensu docent Deum certò, & actu talia conditionatè futura cognoscere, quibuscum ut sentiamus sit.

CONCLUSIO UNICA.

Deus *certò cognovit contingentia conditionatè futura*.

PROBATUR 1. Pluribus, sed maximè tribus Scripturę textibus, quibus certa, & infallibilis de his conditionatè futuris notitia Deo tribuitur. Primus textus ex illustrioribus legitur 1. Reg. cap. 23. ubi David cùm Deum interrogasset & consuluisset his verbis, *Domine Deus Israël audivit famam servus tuus quod disponat Saul venire in Ceilam ut evertat urbem propter me: Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus*. Respondens Dominus, ait, *descendet*. Rursus David, *Si tradent me viri Ceilæ, & viros qui mecum sunt in manus Saülis? Et dixit Dominus, tradent*. Quibus verbis constat primò Davidem interrogasse, non de præsenti solùm affectu Saulis, & Ceilanorum, sed de eventu futuro, dicit enim *si tradent*.

Secundò eventus ille fuit tantùm futurus conditionatè; siquidem de facto David non remansit Ceilæ; nec ibi expectavit adventum Saulis: Unde hæc traditio à Ceilanis non erat absolutè, sed tantum conditionatè futura. 3. Deus absolutè, & sine ulla modificatione suæ assertionis respondit de Saule, *descendet*, & Ceilanis *tradent*: Ergo utrumque præsciebat certò, & infallibiliter; alioquin suam assertionem periculo falsitatis exposuisset, quod asserere impium esset. *Adde quod*

Deus

Deus respondet de futuro evêtu qualiter illum cognoscebat · affirmat autem traditionem illam futuram, si David remaneret Ceilæ: Ergo determinatè, & certò illam traditionem ex conditione cognoverat, ut exponit S. Hier. ad illa verba, *si tradent me viri, & si descendet Saül*, descendet, inquit: si diceret, si hic steteris descendet, & quod ait, *si tradent me viri Ceilæ* & Dominus ait *tradent*: iste est sensus, si descenderit Saul, & hic te invenerit tradent.

Alter textus deducitur ex Sapientiæ 4. cap. ubi de justo præcipiti morte ex hac vita adempto dicitur, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Quibus verbis significatur; Primò futuram illam mutationem, & deceptionem tantùm sub conditione non ponenda, nempe si talis diutius vixisset: Secundò Deum ad cujus nutum vita, & mors hominum solvitur, certò novisse illam futuram mutationem, & deceptionem, si justus ille diutius vixisset, alioquin inconsultò ipsum morte præcipiti rapuisset è vivis, ne malitia mutaret intellectum ejus.

Tertius textus legitur Matth. 11. & Lucæ 10. ubi Christus duabus civitatibus Israel propter earum civium obdurationem exprobans, ait, *Væ tibi Corrozain, Væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pænitentiam egissent: Verumtamen dico vobis, Tyro, & Sidoni remissius erit in die judicii quàm vobis.* Quibus verbis constat primò Christum loqui solùm de eventu conditionatè futuro, nempe de pœnitentia Tyriorum, & Sidoniorum, si Christus apud eos illa miracula fuisset operatus, quæ in civitatibus Corrozain, & Bethsaida ediderat: quæ pœnitentia reipsa non extitit, nec futura fuit absolutè, eò quòd posita non fuerit conditio, nempe miraculorum patratio. *Secundò* Christus certò noverat futuram illam pœnitentiam, si talis conditio fuisset posita; alioquin, nec ita acriter exprobrasset, nec ita certò asseruisset Tyrios, & Sidonios in cinere, & cilicio pœnitentiam acturos; aliàs suam assertionem falsitati exposuisset. Si autem Christus ut homo illam pœnitentiā conditionatè futuram noverat, multò magis id noverat, ut Deus: cumque omnis Dei cognitio certa sit, & infallibilis, etiam certò, & infallibiliter illam pœnitentiam conditionatè futuram noverat.

Quartus denique locus illustris deducitur ex 3. Regum cap. 11. & Exodi 34. ubi prohibet Deus Filiis Israel, ne connubia jugant cum alienigenis uxoribus sibi vicinis. *Non ingrediemini*, inquit *ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissimè enim avertent corda vestra ut sequamini Deos earum*: cujus prædictionis eventus etsi revera extiterit in Salomone, qui cùm jam esset senex, ut ibidem facer textus eloquitur, depravatum est cor ejus per mulieres ut sequeretur Deos alienos: Nihilominus talis eventus à Deo prædictus, erat tantùm conditionatè futurus respectu eorum omnium qui poterant connubia ducere cum alienigenis nec tamen duxerunt.

His omnibus textibus plures alii subjici possunt, maximè verò illud Ezechielis 3. cap. *Non ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris*, &c. *Etsi ad illos mittereris, ipsi audirent te.* Item illud Jeremiæ 38. Propheta Regi Sedeciæ, ait, *Si exieris ad principes Regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas hæc non succendetur igni, & salvus eris tu, & domus tua.* Quod tamen reipsa non contigit, Sedecias enim juxta consilium Prophetæ non exivit. *Item* Matthæi 24. *Nisi breviati fuissent dies illi, non fuisset salva omnis caro*, sed pro-

propter Electos breviabuntur. Videt ergo Deus plures potuisse perire, si diu staret Antichristi persecutio, qui tamen non peribunt propter breviatos illius persecutionis dies. *Denique* primæ ad Cor. 2. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, & quam nemoprincipum hujus sæculi cognovit. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Id est tam infandum scelus non commisissent crucifigendo Christum, si novissent illum. Quæ notitia cum reipsa non extiterit, nec pariter defuit crucifixio.

Probatur hæc eadem veritas sanctorũ Patrum authoritatibus, quorum Aliqui passim supponunt Deum habere scientiam conditionatam in suæ providentiæ, & Electorum prædestinationis administratione, quâ fit ut nonullos è vita subtrahat in statu gratiæ, ne si diutius viverent in peccata laberentur, & sic æternam damnationem incurrerent. Sic in primis Gregorius Nyssenus oratione de infantibus, qui præmatura morte subtrahuntur è vivis, ait. *Divinæ esse providentiæ ejusque perfectæ sapientiæ non solùm contractos sanare morbos: sed etiam ne omnino quispiam in illicitis versetur prospicere.* Cujus rationem sic reddit, ut asserat Deum certissimè scire, quid futurum esset de illo infante si longiùs ætatem duceret, *Est enim consentaneum, ab illo, qui peræquè futurum novit, ac præteritum, prohiberi parvuli progressum ad perfectam ætatem, ne malum illud, quod præsciens illa vis, & facultas cognoverit in eo qui victurus esset, ita perficiatur: atque si quis ea voluntate arbitrioque victurus fuisset, materia nequitiæ vita fiat.* Quibus verbis S. Greg. ostendit non probabilem, nec incerto velut exitu suspensam, ac dubiam in Dei notitia versari illationem: non modò quæ potuit esse, sed quæ reipsa fuisset si diutius infans vixisset.

Ipsi cócinit Cyrillus Alexand. lib. 3. contra Julianum, ubi de Adami lapsu, & mox subjecta pœna differens, laudat Porphyrii sententiam; *Porphyrius*, inquit *sic in lib. ad Nemertium scribit: Deus autem qui futura novit, alios propter pietatem adhuc Juvenes è vita præripit, Alios ob detrimenta quæ per illos erant necessariis suis importanda. Alios item ob ingentes quę futurę erant calamitates, ante subtrahit.* His adstipulatur sanctus Chrysostomus lib. 1. ad Stagyrium, ubi solvens, quæ contra divinam providentiam solent opponi; maximè verò cur aliqui antequam ad eam pervenerint ætatem, in qua bona discernere possint à malis, tanquam magna scelera commiserint, puniuntur: Respondet, *Multos illorum nosse Deum malos, aliosque futuros, atque ideo velut pedicis quibusdam, sic eos pœnis istis coercere.*

Eadem veritas ratione probatur. Quidquid est verum, scitur à Deo: sed futura conditionata sunt vera: Ergo Deus scit illa esse vera. *Major* constat: Deus enim cùm infinita intelligendi virtute sit præditus, evidentissimè conspicit, & cognoscit, quidquid est scibile: quod autem verum est, scibile est; adeoque si contingentia conditionatè futura sint vera, sunt scibilia, & consequenter à Deo sciuntur, Itaque *Probatur minor.* Primò quidem. conditionatè futura, non minùs vera sunt, quàm quæ sunt absolutè futura: sed absolutè futura, sunt determinatè vera, ut probatum est: Ergo etiam conditionatè futura sunt vera. Probatur *major*: Non minùs est contradictio præcisa, & immediata inter contingentia conditionatè futura, & contradictoriè enuntiata, quàm sit inter absolutè futura: v. g. non minor est harum propositionum contradictio, *Si Saulus tali modò vocetur à Christo, convertetur, & fiet vas electionis, & si tali modò vocetur non convertetur,* quàm sit inter has duas pro-

propositiones, *Saulus tali modò vocatus à Christo convertetur; & eòdem modò vocatus non convertetur*: Ergo cum ratione hujus contradictionis, una propositio enuntians absolutè futurum, fit determinatè vera, & alia determinatè falsa; ita pariter duarum propositionum contradictoriarum de futuro cōtingenti conditionatè, una erit determinatè vera, & alia determinatè falsa, & consequēter illud quod enuntiant, erit determinatè verum, aut falsum.

Confirmatur: Propositio conditionata non differt ab absoluta de eodem objecto, nisi penes conditionem, quæ si ponatur, propositio erit absoluta: Ergo sicut absoluta, est determinatè vera, vel falsa; sic eadem conditionalis de eodem objecto conditionatè futuro, est distinctè, & determinatè vera, vel falsa: Patet hæc consequentia, quia conditio penes quam solam differt propositio conditionalis ab absoluta, non impedit quominus sit æquè conformis suo objecto, & consequenter sit æquè vera.

Secundò: Illa cognitio est certa, & infallibilis, quæ fundatur in medio certo, & infallibili: sed cognitio, quam habet Deus de contingentibus conditionatè futuris fundatur in medio certo, & infallibili, nimirum in decretô conditionato ex parte decreti, sed absolutô ex parte subjecti: Ergo pariter cognitio debet esse certa, & infallibilis. *Major* constat. *Minor* verò probabitur in sequenti quæstione.

Tertiò. Omnis cognitio possibilis, quæ nullam imperfectionem involuit, non est Deo deneganda: sed hæc contingentium conditionatè futurorum notitia certa, nec est impossibilis, nec Deo indigna: Ergo est ipsi tribuenda, *Major* constat: Deus enim cùm sit præstantissimum omnium entium, omnes perfectiones possibiles nullam imperfectionem in suo conceptu involventes necessariò debet includere: *Minor* probatur; Primò quidem quòd hæc cognitio sit possibilis, quod enim verum est, est etiam scibile à Deo: sed illa futura sunt vera, ut probatum est: Ergo pariter à Deo sunt scibilia. Secundò, quòd etiam non sit Deo indigna; summa enim perfectio est scire quidquid est scibile, imò imperfectio esset istud ignorare: Ergo cùm illa contingentia sint scibilia, non est imperfectio, sed summa perfectio illa cognoscere.

Objiciunt 1. *contra sentientes, replicantque*, nihil ex allatis Scripturæ textibus inferri posse in confirmationem nostræ Conclusionis, siquidem hæc à Scriptura proferuntur, *vel* tantùm per exaggerationem humanam, *vel* secundùm probabilem tantùm cognitionem quam Deus habet de hujusmodi futuris, considerando scilicet inclinationē causarum secundarum, quæ positis illis conditionibus, de se magis erant inclinatæ ad hos effectus prænuntiatos quam ad oppositos. Idque confirmant ex verbis sequentibus Matth. 11. ubi cùm Christus objurgasset Corrozain, & Bethsaida, subjungit; *Et tu Capharnaum, numquid usque in Cœlum exaltaberis? Usque in Infernum descendes: quia, si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent usque in hanc diem*, ubi particula *fortè* solam conjecturalem, & probabilem notitiam, non autem infallibilem, & certam denotare videtur.

Respondeo 1. Hanc replicam nullius esse momenti, & impugnari ab ipsomet S. Augustino, qui in libro de bono perseverantiæ cap. 9. agens de Tyriis, & Sydoniis ait; *Sed nunquid possumus dicere, etiam Tyrios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse si fierent: Cùm eis ipse Dominus attestetur quòd acturi essent magnam humilitatis pænitentiam, si in eis facta essent divinarum illa*

signa virtutum: Quibus S. Augustinus fatetur certò Tyrios fuisse credituros, si talia signa vidissent. *Deinde*, si tantùm conjecturalis fuisset Christi cognitio de futura Tyriorum, & Sidoniorum pœnitentia, nullam causam habuisset tam acriter objurgandi Judæorum obdurationem; nec Christo conveniens erat, ut ad exprobandum Judæis infidelibus gravia ipsorum peccata, assumeret dubia, & falsitati exposita. *Adde quòd* jam diximus, particulam *fortè*, non significare dubitationem Dei asserentis, sed assumi ad aperiendam contingentiam eventûs, & arbitrii libertatem. *Denique*, Illorum contingentium certa veritas, etiam exinde patet, quod interdum prædicentur, & prænuntientur à Prophetis; prædictio autem Prophetica, quæ non est comminatoria, est omnimodè certa, & infallibilis, aliàs nullo modo foret Prophetiæ certitudo.

Objic. 2. S. Augustinum lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. ubi explicans illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*, ait, *Dictum est secùndum pericula vitæ hujus, non secundùm præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat*: Quibus verbis S. Augustinus significare videtur Deum non certò, & infallibiliter cognoscere hoc futurum conditionatum, scilicet hominem peccaturum, si diutius vixisset; sed de illo habuisse tantùm cognitionem conjecturalem fundatam in periculo, ne mutaretur, propter vehementes occasiones quas absolutè prævidebat. Item sæpe affirmat figmentum esse præsciri à Deo quæ non sunt futura; sic lib. 2. contra duas Epistolas Pelagii, *Quomodo*, inquit, *præscivit ea futura, nimirum opera parvulorum ante adultam ætatem morientium quæ fecissent si adolevissent ..... quia præscientia ejus falli non potest, non præscivit non futura*: Item lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 12. *Unde talibus viris*, id est Semipelagianis, *in mentem venerit, ut futura quæ non sunt futura puniantur, vel honorentur merita parvulorum*.

Ipsi concinunt S. Prosper Epist. ad sanctum Augustinum, ubi de eisdem Semipelagianis loquens, ait, *Futura quæ non sunt futura confingunt*. Et S. Damascenus in Dialogo adversus Manichæos refutans errorem eorum qui dicebant Deum non debuisse creare Homines aut Angelos quos ante præscivit peccaturos, ait: *Quonam autem modo præscire queat quod futurum non est? Nam si aliquem peccaturum præscivisset, neque eum condidisset, præscientia hæc non esset, sed impostura; quemadmodum etiam cognitio est earumrerum quæ sunt, sic prænotio eorum est quæ certò futura sunt*: Ergo ex mente sanctorum Augustini, Damasceni, & Prosperi non datur in Deo certa, sed tantùm conjecturalis conditionatè futurorum notitia.

Nego consequentiam, S. enim Augustinus locis citatis loquitur tantùm de præscientia non conditionata sed absoluta, quam admittebant Pelagiani, & semi Pelagiani independentem à divino decreto, eoque anteriorem, ut refert S. Prosper in *eadem Epistola*, & secùndum quam præscientiâ volebant Deum moveri per opera prævisa ad concedendam primam gratiam, & primam vocationem ad fidem. Quam præscientiam absolutam meritò *fictitiam* appellant Augustinus, & Prosper; Non autem loquuntur de præscientia conditionata quæ supponat conditionatum decretum, quale nos propugnamus; alioquin sibi ipsis apertè contradicerent.

S. Augustinus quidem, nam in lib. *de Correptione, & Gratia cap.*3. loquens de his qui non sunt rapti à Deo, ne malitia mutaret eorum intellectum: *Respondeant*, inquit, *si possunt*, scilicet Pe-

Pelagiani, *cur illos Deus, cùm fideliter, & piè viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum? Vtrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit? Nempe nihil horum nisi perversissimè, & insanissimè dicitur.* Quibus S. Augustinus affirmat Deum potuisse per talem præscientiam impedire ne illa mutatio in pejus foret reipsa: sed non potuit impedire per præscientiam absolutam, nam hæc supponit rem absolutè futuram: Ergo per præscientiam conditionatam, quæ nisi perversissimè, & insanissimè inquit, Deo non potest denegari.

Ipsi concinit S. Prosper in Responsione 8. ad excerpta Genuensium: *Cùm aliqui pereunt*, inquit, *non dubitemus ipsorum meritis deputari quod pereunt; quos utique posset Deus justè damnare si vellet. Et cum aliqui liberantur, non audeamus definire quod digni fuerint liberari: quos utique posset Deus juste damnare si vellet*, &c. *De Tyriis autem, & Sidoniis quid aliud possumus dicere quàm non esse eis datum, ut crederent; quos etiam credituros fuisse ipsa veritas dicit, si talia qualia apud non credentes facta sunt, signa vidissent?* Ac mox dicit non solùm Tyrios, & Sidonios, sed etiam Corrozain, & Bethsaida potuisse converti, & fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis Dominus voluisset operari.

Simili modo interpretandus est S. Damascenus, loquitur enim solùm de præscientia absoluta, ut constat ex ipsis verbis, *Præscientia hæc non esset, sed impostura*; Non autem loquitur de conditionatè futuris, de quibus hìc tantùm agimus.

Objiciunt 3. Si futura conditionata aliquam certam in Deo notitiam supponerent, maximè quia ab eo prædicuntur, & à Prophetis prænuntiantur: sed exinde non constat illam notitiam esse certam: Probatur, Deus plura in Scriptura per se vel per Prophetas prædixit solùm per conjecturam desumptam ex dispositione causarum secundarum, v. g. Isaiæ 35. *Dispone domui tuæ quia morieris tu, & non vives*: Et Jonæ 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*: Quorum tamen neutrum contigit: Ergo ex prædictionibus non colligitur certitudo, & infallibilitas divinæ cognitionis.

Nego Minorem. Omnes enim divinæ prædictiones veræ sunt, & infallibiles, secundùm sensum à Deo prædicente intentum, licet in quibusdam non exprimatur, sed subintelligatur aliqua conditio, maximè verò in prædictionibus comminatoriis. Nam ut docet S. Thomas 2. 2. q. 172. art. 1. Triplex est Prophetia, scilicet *Præscientiæ, Prædestinationis, & Comminationis*; inter quas hoc ponit discrimen quòd prima, & secunda terminantur ad futura in seipsis. Unde ex illis veritas futurorũ ex se evidenter colligitur. Tertia verò non respicit futura ut in se, sed dispositionem, & ordinationem causarum ad ipsa; supponitque conditionem, putà si peccatores resipiscant, & convertantur ad Deum, ipsumque studeant placare per pœnitentiam, juxta illud Jeremiæ 18. *Si egerit pœnitentiam gens illa à malo suo quod loquutus sum adversus eam, agam, & Ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.* Non enim fiunt illæ comminationes nisi ut homines præveniant divinam vindictam per eorum resipiscentiam, juxta illud Ezechielis 18. *Nunquid voluntas mea est mors impii, dicit Dominus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat.* Positâ autem resipiscentia non sequitur pœna quam Deus infligendam prænuntiaverat sub tacita conditione, si peccator non resipisceret.

Objiciunt 4. Futura conditionata non habent determinatam veritatem: Er-

Ergo distinctè, & determinetè non possunt à Deo cognosci. Consequentia patet, Deus enim res cognoscit ut sunt, & consequenter quæ non sunt determinatè vera, non possunt determinatè à Deo cognosci. Probatur *antecedens*, Si haberent determinatam veritatem, maximè vel in se, vel in suis causis: sed neutrum dici potest, non quidem primum: Eô modô enim habent veritatem, quomodo habent esse, sed non habent esse determinatum, quia nunquam erunt: Ergo nec determinatam veritatem in se: Neque etiam secundum, posita etiam conditione adhuc eorum causæ productivæ, sunt indifferentes, & indeterminatæ ad illa producenda, vel non producenda: Ergo non habent determinatam veritatem, nec consequenter determinatam scibilitatem.

Distinguo antecedens: Non habent determinatam veritatem absolutam, concedo: conditionatam, nego: Posita enim conditione, voluntas creata, sese determinatura erat: cum decreto ponendo, absolutè quidem ex parte Dei decernentis, sed conditionatè tantùm ex parte rei decretæ; quod decretum non officit libertati, nec eam prædeterminat, sed tantùm condeterminat. Adeoque, illa futura contingentia habent determinatam veritatem conditionatam, *in suis causis*, nimirum in voluntate creata, & in divino decreto.

Vrgent: Determinata veritas supponit determinatum esse, veritas enim est proprietas entis, sed illorum conditionatè futurorum esse non est determinatum: Ergo nec etiam determinata est eorum veritas. Probatur *Minor*, Illorum esse non est determinatum, quæ nunquam habitura sunt determinatam existentiam, sed erunt merè possibilia, & purum nihil: atqui talia sunt ut plurimùm futura conditionata eorum enim plurima nusquam existent: Ergo, &c.

Distinguo minorem: Illorum esse non est determinatum absolutè, concedo: Conditionatè, nego: Nec exinde sequitur illa esse purum nihil, habent enim verum esse reale objectivum in mente divina, ex præsupposito decreto conditionato, de conditionata eorum futuritione: Unde sicut absolutè futura habent absolutum esse repræsentatum in Essentia divina; ita pariter futura conditionata, habent esse conditionatum in eadem Essentia divina repræsentatum virtute decreti conditionati.

Instant: Si futura conditionata haberent determinatam veritatem, essent æternæ, & perpetuæ veritatis: sed hoc dici nequit: Ergo, &c.

Minor patet: Nam ideo propositiones sunt æternæ veritatis, quia formantur de entibus determinatè veris, etiam quatenus abstrahunt ab omni existentia; sed tales essent propositiones de conditionatè futuris, si determinatam heberent veritatem: Ergo, &c.

Distinguo antecedens: Essent æternæ veritatis per necessariam illationem consequentis ab antecedente; qualia sunt futura absoluta, quæ habebunt verum esse, ratione præsuppositi absoluti decreti, nego: Essent æternæ veritatis conditionatè, & ratione prævisionis, quâ Deus videt illa de facto esse futura vel non futura, propter scilicet ponendam, vel non ponendam conditionem, concedo: Nec hoc ullam implicantiam involuit.

Vrgent iterum: Si propositiones de futuris conditionatè, essent determinatè veræ, essent pariter necessariò veræ: sed falsum consequens: Ergo, & antecedens. Probatur sequela majoris: Particula enim conditionata (*Si*) vel significat necessariam connexionem consequentis cum antecedente, vel

vel non: Si primum, illa propositio est necessariò vera: Si secundum, sequeretur dari antecedens verum, & consequens falsum; adeoque omnis propositio conditionalis esset falsa, quia inferret consequés ex antecedente legitimè sequens, cùm tamen sic ex eo non sequeretur. Patet etiam minor: Propositiones enim de conditionatè futuris non sunt necessariò veræ, sed contingentes, quia res contingenter futuras enuntiant.

Distinguo majorem: Essent necessariò veræ ratione necessariæ illationis consequentis ab antecedente, si particula conditionalis (*Si*) sumatur illativè, & significet necessariam connexionem consequentis cum antecedente, concedo: Si sumatur tantùm conditionatè, vel promissivè, nego: Itaque particula conditionalis (*Si*) triplicem habere potest significationem: potest enim sumi. Primò *Illativè*, quando consequens dicit necessariam connexionem cum antecedente v.g. *Si Petrus currit, movetur*. Secundò *Promissivè*, quando consequens habet connexionem cum antecedente ratione voluntatis promittentis v.g. *Si viceris dabo tibi coronam vitæ*. Tertiò sumitur *conditionatè*, quando reverà ponitur consequens cum antecedente, quamvis ex natura sua sine eo stare antecedens posset; eò quòd consequens non habeat necessariam connexionem cum illo antecedente, sed tantùm contingentem ratione conditionis contingentis; quæ tamen conditio certò à Deo cognoscitur ponenda, vel non ponenda. Ideoque hæc connexio antecedentis cum consequente certò quidem à Deo noscitur, etsi necessaria non sit.

QUAESTIO SECUNDA.

An dentur in Deo Decreta Conditionata?

NOTANDUM I. divinum decretum esse illam Dei volitionem, quâ decernit rerum futuritionem; idque, vel *absolutè*, ita quòd infallibiliter res decretæ evenient; vel tantùm *conditionatè*, quando nimirum rerum eventus pendet ab aliqua conditione, quæ si ponatur, reverà res illa existet; si verò non ponatur talis conditio, etiam res non erit.

Rursus hoc conditionatum decretum considerari potest, vel ex parte decernentis, vel ex parte rei decretæ, seu ex parte *Subjecti volentis*, vel ex parte *Objecti voliti*. Priori modo significat non tam firmam, ac stabilem voluntatem, quàm velleitatem quamdam de habenda hac stabili firmaque voluntate circa aliquod objectum si conditio aliqua poneretur; talis est hæc propositio, *Vellem gerere bellum adversus Turcas si id Viro Religioso liceret*: In qua propositione non significatur directè voluntas efficax gerendi bellum, sed directè solùm exprimitur velleitas, & desiderium quoddam formandæ talis volitionis efficacis ex hypothesi, quòd illa volitio efficax, & sincera virum religiosum non dedeceret. Posteriori modo decretum dicitur conditionatum ex parte rei decretæ, seu objecti voliti, quando videlicet actu quidem formatur volitio determinata ex parte volentis; eventus verò suspenditur donec ponatur conditio: v.g. *Si Petrus cras audierit sacrum, dabo illi librum*: Volitio enim efficax est, & sincera dandi librum, dependet nihilominus illa donatio à conditione ponenda, nimirum ab auditione sacri.

Notandum 2. hoc esse discrimen inter

ter utrumque illud decretum conditionatum quòd *Primum* sūmam imperfectionem involvat, eò quod significet inefficacem volitionem, & quamdam potentialitatem importet; quâ veluti decernens suspensus hæret, videturque impotens ad formandam volitionem efficacem de rerum eventu: Quæ videlicet volitionis inefficacitas, & indeterminatio, Deum omnimodè potentem, & ens summè necessarium, & actuale cum omnino dedeceant, etiam nec in illo reperiri potest tale decretum conditionatum ex parte subjecti decernentis, & volentis. *Secundum* verò non sic; tota namque potentialitas, & indeterminatio refunditur non in ipsum volentem, sed in rem volitam cujus futuritio, & existentia pendet ab aliqua conditione, quæ si ponatur reverà res illa erit futura, si verò non ponatur, eventura non est. De conditionatis posteriori modo solùm loquimur, non verò de conditionatis priori modo.

Notandum 3. Præsentem quæstionem moveri solùm de conditionatis, tam consequentibus, quàm disparatis, quæ in Scriptura sacra declarantur, aut per aliquam revelationem innotescunt. De cæteris verò, quæ neutro modo patent; cùm omnino incertum sit an invicem habeant aliquam connexionem, vel ex parte rei consequentis ab alia, vel ex parte Dei decernentis illam consecutionem unius rei ab alia cum qua nullam habet ex se connexionem, absurdum esset aliquid statuere: cùm ralis illatio consequentis ex antecedente, nullatenus innotescat in conditionate futuris non revelatis, v. g. in his propositionibus, *Si Turca aliquis dormiat Constantinopoli, Petrus convertetur Parisiis: si Socrates ad bellum fuerit profectus, Philosophiæ operam dabo*. Itaque solùm habemus resolvendum an conditionatè futura, quæ per revelationem innotescunt, putà Tyriorum, & Sydoniorum conversio si Christum prædicantem audiissent, &c. supponant in Deo aliquod decretum conditionatum.

CONCLUSIO UNICA.

ADMITTENDA *sunt in Deo decreta, absoluta quidem subjectivè, & ex parte Dei decernentis, & volentis: sed conditionata objectivè, & ex parte rei decretæ, ac objecti voliti.*

Probatur primò Ex illis omnibus Scripturæ textibus quibus Deus significat suam voluntatem de rebus conditionatè futuris, si conditio fuisset posita, maximè verò 4. Regum 13. *Si percussisses terram quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem*: Quibus verbis Propheta Elisæus Regi Joas denuntiat Deum decrevisse generalem Syriæ devastationem, & statuisse cum ipso Rege Joas se concursurum ad Syros exturbandos, si quinque, aut sex, aut septem vicibus ipse Rex Joas terram jaculo percussisset: Ergo supponit decretum de illo conditionatè futuro, quòd tamen non evenit defectu conditionis non positæ. *Item* 3. Regum cap. 9. Deus Salomoni prænuntiat: *Si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, & in æquitate, & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea, & judicia mea servaveris; ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David Patri tuo dicens, non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. Si autem aversione aversi fueritis vos, & filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea, & ceremonias meas quas proposui vobis, sed abieritis, & colueritis Deos alienos, & adoraveritis eos, auferam Israel de superficie terræ, &c.* Quibus patet Deum sub conditione decrevisse servaturum Thronum Israeliticum penes Salomonis familiam ex præ-

præsupposita conditione, quòd ejus divina mandata tam ipse Salomon, quàm ejus posteri servarent: quæ condirio cùm non fuerit completa, ipseque Salomon Deos alienos coluerit, idcirco cap. 11. rursus ei Dominus apparens, ait: *Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum, & dabo istud servo tuo.* Quibus constat decretum fuisse à Deo servandum Imperium Israeliticum in familia Davidis, & Salomonis ex conditione; adeoque constat apud Deum esse aliqua decreta conditionata.

Probatur 2. Hæc eadem veritas ex sententia omnium sanctorum patrum priori Quæstione laudatorum, qui divinas prædictiones de rebus conditionatè futuris nusquam tamen implendis à Deo sincerè ordinatas esse affirmant. Quibus accedit unanimis pene veterum Scholasticorum sententia, qui varias movent quæstiones de contingentibus conditionatè futuris; & alii pro una parte contradictionis, alii verò pro altera disertè pugnant; adeoque censent alterutram partem in his contingentibus esse determinatè veram, proindeque à Deo volitam. Tales sunt illæ quæstiones, an *si Adamus non peccasset Dei Filius fuisset incarnatus*; an *si perseverasset originalis innocentiæ status, in eo instituta fuissent Sacramenta, ordinata sacrificia, præscripta rerum Dominia*: Et alia id genus, quæ sublata conditione non evenerunt: Quarum quæstionum resolutio certò certiùs supponit decretum divinæ voluntatis de eventu, vel de non eventu talium effectuum in statu innocentiæ. Qualiter enim hæc extare potuissent nisi Deus voluisset, maximè cùm ex iis, pleraque pendeant à sola Dei voluntate, ut Verbi Incarnatio, Sacramentorum institutio, &c.

Nec dicas Doctores Scholasticos his in quæstionibus solùm inquirere, & resolvere, non quid revera futurum fuisset, si talis posita fuisset conditio; sed tantùm quid magis expediret, quidque congruentius foret hac supposita conditione.

Respondeo enim non ab eis solùm agitari quid in hac hypothesi magis fuisset congruum, sed etiam quid revera evenisset, ut constat ex allatis ab ipsis rationibus, quę non solum eruuntur ex voluntate Dei suaviter, & congruè cuncta disponentis, sed etiam ex argumentis Theologicis deductis, nimirum ex Scriptura sacra, & sanctorum Patrum authoritatibus, nec-non, & ratiocinatione, & discursu, ut videre est in eorum scriptis, maximè verò apud Doctorem Subtilem.

Probatur tertiò ratione: Illorum eventuum futuritio divinum supponit decretum, quæ non possunt habere rationem futuri, nisi ab ipso divino decreto: sed conditionatè futura nullatenus possunt habere rationem futuri nisi ab ipso divino decreto: Ergo illud præsupponunt. *Major* per se constat: *Probatur minor*; Primò quidem ex iis, quæ jam diximus ad probandam rerum futuritionem formari, & pendere solùm à divino decreto. Eodem modo namque ratiocinandum est de futuritione contingentium conditionatorum, ac de futuritione contingentium absolutorum; sed horum futuritio pendet à decreto divino absoluto, tam ex parte Dei decernentis, quàm ex parte objecti decreti: Ergo pariter contingentium futuritio conditionata pendebit à decreto conditionato ex parte rei decretæ, licet absoluto ex parte decernentis.

Secundò: Illorum futuritio supponit decretum Dei conditionatum, quorum consequens non sequitur ex antecedente nisi dependenter à volunta-

te Dei ita statuentis, & decernentis: sed devastatio Syriæ, v.g. non erat sequenda ex sex, aut septem vicibus jaculô percussa terra à Rege Joas, nisi quia Deus ita ordinaverat, cùm nulla inter utramque esset connexio ex natura sua: Ergo hæc devastatio generalis supponebat decretum divinum; non quidem absolutum cum revera hæc devastatio non extiterit: Ergo supponebat decretum conditionatum, proindeque datur.

Tertiò, Omnis divina promissio, divinumque pactum exprimunt sinceram voluntatem Dei promittentis, & paciscentis, qui revera vult implere, quæ promittit, si nimirum adsit conditio præsupposita; sed Deus plura de facto promisit, & pacta statuit de rebus futuris sub conditione, numquam tamen implendis: Ergo Deus habet volitiones, & decreta absoluta quidem quoad actum, sed conditionata quoad objectum, & ratione conditionis non apponendæ. *Major* per se patet: Si enim Deus non vellet sincerè implere, quæ promittit, sequeretur eum hominibus illudere, & falsitatis, ac mendacii posset argui in suis promissionibus, & pactis. *Minor verò probatur*: Ex jam citatis promissionibus de perseverantia Imperii Israelitici penes familiam Salomonis si custodirent ejus mandata, quod cùm impletum non fuerit, etiam Salomonis posteri dejecti sunt ab Imperio Israelitico: Divisum enim fuit Imperium tempore Roboam filii Salomonis, stetitque tantùm super Judam, & Beniamin usque ad Sedeciam, qui ultimus fuit Regum Juda.

Confirmantur Hæ omnes rationes ex verbis Christi Matth. 26. ubi objurgans Petrum, quod gladio percussisset servum Principis Sacerdotium, ait, *An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo, plusquam duodecim legiones Angelorum*: Ex quibus verbis sic argumentor: Christus asserit Patrem divinum sibi ministraturum Angelicum auxilium si ab ipso rogetur: sed talis subministratio & exhibitio Angelici auxilii, non ita constanter à Christo assereretur, nisi certò sciret Patrem Æternum illud auxilium decrevisse, si divinus ejus Filius ita exorasset, & optasset, alioquin assereret Patrem Æternum velle, quod revera non volebat: Ergo revera positum fuerat decretum conditionatum de ministrando tali Angelico auxilio si Christus exorasset: Ergo, & consequenter tale decretum admittitur.

Dices 1. Si darentur in Deo decreta conditionata, deberent esse libera; sed non possunt illa decreta esse libera: Ergo non dantur. *Major* patet, decretum enim est illa libera divinæ voluntatis determinatio quâ Deus vult aliquid extra se producere, vel non producere. *Minor* probatur. Decretum divinum non censetur liberum, nisi ratione liberæ terminationis ad aliquid extrinsecum, quod ex se potest esse, & non esse: sed decreta conditionata nihil habent extrinsecum ad quod possit terminari, vel non terminari: Ergo non possunt esse libera. *Major* constat: Cùm enim Deus sit ens summè necessarium, sitque immutabilis, non potest esse liber libertate ad actus oppositos, sed tantùm ad opposita objecta, vel ad ejusdem objecti positionem, aut non positionem; adeoque sic censetur liber ratione liberæ terminationis. *Minor* etiam est evidens; cùm enim futurum conditionatum interdum habeat conditionem non ponendam; etiam est de re non futura; & sic plerumque non habet aliquid extrinsecum, ad quod terminetur.

Nego minorem: Sicut enim decreta absoluta dicuntur libera, quia effectus absolutè decretus potuit decerni, vel non

non decerni absolutè; ita pariter decreta conditionata dici debent libera, quia effectus conditionatè decretus potuit à Deo decerni, vel non decerni conditionatè. *Ad probationem* distinguo minorem, decreta conditionata non possunt habere liberam terminationem ad effectus, qui nunquam erunt, id est, qui sunt omnino impossibiles, & repugnantes, concedo: Idest qui non sunt futuri, quia non ponetur conditio, quæ est specificativa illius decreti, nego: Itaque sicut decretum absolutum dicitur, quod terminatur ad effectum absolutè venturum; ita pariter decretum conditionatum appellatur, quod terminatur ad effectum futurum sub conditione ad quem respectum haberet, & liberam terminationem.

Dices 2. Illud asseri non debet esse in Deo, quod nec ex revelatione, nec ex Scripturis colligitur; sed talia decreta conditionata, nec ex Scriptura, nec ex revelatione colliguntur esse in Deo: Ergo non sunt asserenda. *Minor* patet: Siquidem nullus est Scripturæ textus, qui talia decreta significet, imò Scriptura sacra disertè affirmat omnia divinæ voluntatis decreta esse, impleta, vel implenda: *Omnia*, enim, *quæcumque voluit fecit Dominus*, Psal. 11. Quæ autem conditionatè diceretur voluisse non fecisset, adeoque non potest dici illa voluisse.

Nego minorem: Nihil enim frequentius in Scriptura sacra insinuatur, quàm *vel* promissiones sub conditione factæ, *vel* pacta sub conditione èxpressa, quæ sinceram Dei voluntatem præ se ferunt: non quidem absolutam, sed conditionatam, adeoque etiam decretum conditionatum important.

Adde quod qualis est voluntas Dei conferendi posteris Adæ justitiam originalem, si Adamus ipse inditam sibi innocentiam servasset, divinoque mandato de non manducando cibo vetito obtemperasset; tale etiam fuit pactum initum cum Davide, & repetitum cum ipsius filio Salomone de Sceptro Israelitico apud eorum posteros in perpetuum salvando si divinis præceptis parerent, ut ipsemet David indicat Psal. 31. *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam* (Quæ verba apertum Dei decretum, sinceramque ejus volitionem indicant) *de fructu ventris tui ponam super sedem tuam, si custodierint filii tui testamentum meum, & testimonia mea hæc quæ docebo eos, & filii eorum usque in sæculum, sedebunt super Sedem tuam*. Quod tamen decretum non fuit impleтum, quia defuit ponenda conditio, nempe divinorum mandatorum observantia, ut supra diximus.

Dices 3. Decreta illa conditionata ridicula sunt, & nugatoria: Ergo à Deo arcenda. Probatur *antecedens*; Irrisoria, & nugatoria esset promissio, quæ pendet à libero sponsoris arbitrio, quam cùm posset ponere tamen non vellet; v. g. si quis sponderet se daturum aliquid alteri ex hypothesi, quòd ad illum tali hora accedat, & ipse in mente haberet talem accessum non expectare, ipsum irrideret: Similiter si quis formaret hoc decretum, *Dabo tibi centum nummos si per horam Parisiis Romam adieris, & redieris*: Hoc decretum foret imprudens, & illusorium. Sed talia essent decreta conditionata, v. g. decretum de conversione futura Tyriorũ, & Sidoniorum ex supposita conditione, quòd Christus apud illos prædicaret, quæ conditio esset impossibilis, cùm Deus aliunde statuisset Christũ apud Tyrios non esse prædicaturũ: Ergo talia decreta illusoria essent.

Distinguo antecedens: Decreta essent illusoria, & ridicula si forent *de re vana, & inutili*, & ex conditione omnino repugnante, & impossibili, con-

cedo Secus, nego: Talia autem non sunt decreta conditionata divina; illa enim omnia, *vel* significant divinę providentiæ administrationem, *vel* divinæ misericordiæ propensionem ad sublevandam hominis miseriam, *vel* divinæ benignitatis affectum quò Deus nostræ libertati, & voluntati sese accõmodat.

Non sunt etiam de conditione impossibili, aut repugnante: Quia illa conditio non repugnat ex natura rei; sed tantùm ratione alicujus extrinseci, & ex aliqua suppositione accidentali, quæ licet non impleatur, nihilominus censeri non debet ridicula promissio, irrisoriumque decretum sub conditione factum; quia ad rationem summi, & generalis Provisoris spectat plura decernere sub conditione, quæ tamen absolutè non vult exequi propter occultas suæ providentiæ rationes.

Dices 4. Omne divinum decretum importat, & efficit aliquam mutationem physicam, & realem in Creatura, illam enim deducit de statu possibili ad esse futurum, & existens; sed decreta conditionata, quorum conditio nusquam implebitur, non possunt efficere in rebus decretis aliquam physicam mutationem, cùm talis Creatura decreta nusquam erit: Ergo talia decreta sunt impossibilia.

Nego majorem: Non enim necesse est quòd divina voluntas, divinumque decretum inferat aliquam realem, & physicam mutationem in Creatura ut ad ipsam dicatur liberè determinari, ad id enim sufficit mutatio moralis. Deus enim potuit ab æterno velle, quòd homo pro aliquo tempore sit obligatus alicui voto, aut præcepto, & irretitus aliquo reatu pœnæ; sequenti autem tempore solutus existat ab his omnibus vinculis, nempe dispensando ipsum à voto, & ab observantia præcepti, & solvendo reatum, vel per sufficientem contritionem, & satisfactionem jam exhibitam, vel per misericordem indulgentiam, & delicti gratuitam remissionem; quæ omnia solam moralem mutationem in homine efficiunt; nihilominus sufficiunt ad terminandam Dei liberam volitionem: Adeoque ad id non requiritur realis, & physica mutatio. *Ad minorem* dico, decreta conditionata non efficere quidem in rebus futuris sub conditione ponenda aliquam mutationem physicam; sed solùm moralem, eò quòd causent in objecto quamdam mutationem objectivam, illud transferendo ab esse purè possibili ad esse futurum sub conditione, & ordinando illud ad existentiam conditionatè habendam.

Dices 5. Si darentur in Deo decreta conditionata, sequeretur Deum habere affectus contrarios, & oppositos; sed falsum consequens: Ergo, & antecedens. *Probatur* sequela majoris: Si Deus decrevisset, v.g. conditionatè futuram conversionem Tyriorum ad prædicationem Christi, illam conversionem voluisset, & cùm aliunde absolutè decrevisset, quòd Christus apud eos nusquam prædicaret, idem simul voluisset, & noluisset; & consequenter simul habuisset oppositos affectus.

Nego sequelam majoris; Illi enim affectus non censentur oppositi, qui non versantur circa idem objectum eodem modo consideratum; at tales sunt divinæ volitiones, una enim est efficax respectu effectus absolutè venturi, v.g. volitio quòd Christus nusquam prædicet apud Tyrios: Alia autem est tantùm inefficax, v.g. conversio Tyriorum ex supposita Christi apud eos prædicatione. Deus autem potest simul, & semel idem velle voluntate efficaci, & nolle voluntate inefficaci diversa ratione: vult enim inefficaciter salvare etiam omnes damnandos, quia sunt ipsius imagines, & redempti pretioso Sanguine Filii sui divini; nihilominus vult

vult eos efficaciter damnare, quia sunt peccatores, & in impœnitentia finali è vivis excesserunt: quæ duæ volitiones, licet oppositæ videantur, tales nihilominus non sunt, quia diversô mediô idem objectum respiciunt.

Dices 6. Illa decreta conditionata, nec probari possunt à priori, quia sunt libera, & nihil præcedit in voluntate divina cum quo habeant necessariam connexionem. Nec etiam probari possunt à posteriori, quia nullum revera habent effectum, cùm versentur circa res, quæ simpliciter sunt possibiles: Nec etiam idipsum inferri potest ex revelatione, illa namque decreta conditionata, neque inferuntur ex Scriptura, nec ex sanctis Patribus: Ergo revera nulla sunt.

Nego antecedens: Primò namque decreta illa probari possunt *à posteriori*, licet enim nullum habeant effectum absolutè futurum, illum tamen haberent virtute decreti conditionati in Deo præexistentis, si conditio, quâ positâ enunciatur futurum, esset impleta: Unde futura conditionata non sunt in statu meræ possibilitatis, sicut alter mundus quem Deus producere posset si vellet; sed aliquatenus participant rationem futuri, non quidem absolutè, sed ex hypothesi: colliguntur pariter illa decreta ex Scriptura sacra, ut constat ex prima probatione Conclusionis.

Dices 7. Illa decreta conditionata magnam inferunt absurditatem: Ergo nullatenus sunt admittenda. *Probatur antecedens*: Ex eis namque sequitur Deum fore causam peccatorum per duplex decretum: *Primò* quidem per conditionatum, quò Deus decrevit peccata fieri, si certæ adsint conditiones: *Secundò*, per absolutum, quod resultat ex priori, positis nempe, ac prævisis illis conditionibus exstituris; quô fit ut hoc duplici decreto veluti prædeterminetur voluntas ex se indifferens ad omnia patranda crimina; Unde sequitur Deum non solùm permittere, sed etiam revera causare peccatum.

Nego antecedens: Nullus enim Catholicorum affirmat esse in Deo aliquod decretum sive absolutum, sive conditionatum quô decreverit peccata fieri, nec ullus pariter asserit ipsum prædeterminare voluntatem ad peccatum: Sed Theologi constituunt in Deo decretum absolutum, vel conditionatum, quô Deus vult permittere absolutè, vel ex hypothesi futurum, & concurrere ad entitatem actus peccaminosi inquantùm actus physici, & entia sunt, secundùm nempe omnem rationem entitatis, & bonitatis quam habent, non autem secundùm rationem deformitatis, & malitiæ, quâ propter deviationem creatæ voluntatis moraliter afficiuntur.

Instabis. Revera ex illis decretis conditionatis Deus censeretur esse author peccati, non solùm secundùm entitatem, sed etiam secundùm deformitatem. Ergo, &c. *Probatur antecedens*: Ille censendus esset peccati author, qui mente revolvens omnes ordines rerum, omnesque temporum, & locorum circumstantias statueret opem ferre ad omnia patranda crimina sub certa conditione, nempe si ab illo opem patrandi crimina peterent; sed hoc ipsum sequitur ex decreto conditionato, quô scilicet Deus decernit se concursurum cum omnibus causis liberis ad omnia etiam crimina; si nempe ad illa patranda crimina sese determinent, & ejus ad id concursum exigant; Ergo, &c.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, Deum non decernere se concursurum ad actum peccaminosum præcisè quatenus peccaminosus est, sed tantùm quatenus actus entitativus est, ad quem eliciendum sese liberè de-

determinat creata voluntas, cui Deus ut causa generalis, & universalis suum negare non debet concursum, ut fusiùs docebimus in Tractatu de Providentia.

Dices 8. Ex hac sententia sequeretur constituenda esse in Deo innumerabilia decreta, imò imprudentia, ridicula, & absona circa res singulares; appositis nempe inutilibus, & ridiculis conditionibus sub quibus infinitæ penè propositiones possunt fieri, v. g. *Si accepero librum, moriar; si Turca sedeat Constantinopoli, ero Religiosus Parisiis*; & alia similia, quę cùm omnino Deum dedeceant, etiam ab eo longe removenda sunt illa decreta conditionata.

Nego antecedens; Non enim admittimus in Deo decreta conditionata circa omnes combinationes rerum possibilium; sed solùm circa illa conditionata, quæ in Scripturis sacris exarantur, vel ex illa colliguntur. Unde hoc argumentum potius militat in defensores scientiæ mediæ, qui nempè asserunt Deum ante omne decretum liberum suæ voluntatis, certò scirè, quid esset determinaturus, positis quibuscumque combinationibus etiam possibilibus cujuslibet futuri conditionari.

Dices denique: Eadem est ratio de futuris conditionatis, ac absolutis; sed præscindendo à quocumque divino decreto saltem antecedente, salvatur in Deo certa scientia futurorum contingentium absolutorum: Ergo simili ratione præscindendo à quolibet decreto conditionato salvatur in Deo scientia futurorum conditionatorum; sicque nulla est necessitas illa decreta admittendi.

Nego minorem: Cum enim omnia contingentia, quæ absolutè sunt futura, pendeant intrinsecè ex decreto voluntatis divinæ, quod æternum est; inde fieri non potest, ut præciso quocumque divino decreto, aliquid sit de facto futurum; adeoque nec fieri potest ut cognoscatur sub ratione futuri, siquidem Apocalypsis 4. *Tua sunt omnia, & propter tuam voluntatem erant, & creata sunt*. Unde supponere aliquid futurum independenter à decreto divino, est omnino negare Deum esse Primam rerum omnium causam.

Quaestio Tertia.

An detur Scientia media, quâ Deus cognoscat futura conditionata ante decretum?

NOTANDUM I. nomine *Scientiæ mediæ* (de qua celebris controversia extitit coram Clemente VIII. & Paulo V. in Congregatione *de auxiliis* inter Patrem *Thomam de Lemos* Dominicanum, & Patres *Gregorium de Valentia*, ac *Ferdinandum de Vasquez* Societatis Jesu,) Recentiores Theologos intelligere, cognitionem certam, & infallibilem, quam Deus habet de rebus conditionate futuris ante decretum actuale, & exercitum, quô decernit, & prædeterminat illarum futuritionem.

Vocatur autem SCIENTIA MEDIA: *Vel primò* quia (inquiunt) mediat inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, & de utraque aliquid participat; est enim *Necessaria ex parte subjecti*, sicut scientia simplicis intelligentiæ, scilicet ex parte Dei, eo quòd antecedat omne actuale decretum liberum de rerum futuritione; eô fere modô, quô primæ nostræ cogitationes dicuntur necessariæ, quia præcedunt omnem nostræ voluntatis deliberationem, & electionem; est etiam *libera ex parte objecti*, sicut scientia visionis, quia terminatur ad objecta libera, scilicet ad contingentia conditionata, quæ per illam scientiam mediam cognoscuntur.

Vel

Vel secundò hæc scientia vocatur *Media*, quia per illam Deus cognoscit futura conditionata, quæ veluti medium tenent inter merè possibilia, quæ per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscuntur, & absolutè futura, quæ attinguntur per scientiam visionis.

Vel denique, ut fatentur aliqui, hæc scientia dicitur MEDIA, eo quòd videatur medium divinitùs inspiratum, ad convellendos omnes Pelagianorum, Semipelagianorum, Lutheranorum, & Calvinistarum errores circa divinam prædestinationem, Gratiæ necessitatem, & efficacem, ac hominis cum divina præscientia, & efficaci gratia libertatis conciliationem; quatenus nimirum hæc scientia statuit electionem, & determinationem humanæ voluntatis priùs à Deo sub conditione prævisam, quàm aliquid prædefiniat, & determinet circa ejusdem voluntatis actus liberos absolutè futuros.

Notandum 2. Hujus mediæ scientiæ Assertores omnes in eo pene conveniunt, quòd affirment illam esse recenter excogitatam, & sanctis Patribus, ac antiquioribus Theologis incognitam. Molina enim *in Concordia ad quæst.* 23. *articulo* 4. *&* 5. scribere non dubitat, in iis quæ ipse tradiderat de scientia media futurorum sub conditione, sitam esse totam rationem conciliandi libertatem arbitrii cum divina gratia, & prædestinatione; quæ si data explanataque semper fuisset, fortè neque Pelagianam hæresim fuisse orituram, neque Lutheranos tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuisse negaturos, obtendentes cum divina gratia, præscientia, & prædestinatione cohærere non posse.

Addit: *Hæc nostra ratio conciliandæ libertatis arbitrii cum Divina prædestinatione, à nemine quem viderimus, fuit hucusque tradita; ideo paulò fusiùs est exponenda*. Subdit, *Si ab Augustino ea data, & explanata fuisset, Pelagiana hæresis nunquam fuisset exorta, neque ex Augustini opinione concertationibusque ejus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, nec ad Pelagianos defecissent*. Similia habet Fonseca quæstione 6. metaphys. sectione 8. ubi jactitat se primum in Deo quandam excogitasse scientiam, quam dicit esse mediam inter scientiam Dei naturalem, & liberam de actibus liberis sub conditione futuris. Et Vasques prima parte disputatione 67. capite 7. *Quid mirantur Scholastici Theologi*, inquit, *si præter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, nos aliam ponamus, cujus ipsi mentionem non fecerunt?* Denique Valentinus Herice 1. part. disputatione 7. capite 10. ait: *Quis nesciat hanc scientiam mediam latuisse Scholasticos, & à nostris Patribus è tenebris, in quibus latebat, erutam diligenti Patrum, assiduaque lectione*. Suarez verò aliis prudentior, & humilior, non affirmat eam esse novum inventum, sed contendit ab Augustino ad nos perenniter fluxisse; quamquam non semper ita perspicuè Theologis innotuerit.

Licet autem omnes ferè Patres Societatis Jesu illam scientiam mediam propugnent; non tamen invicem consentiunt in illa explicanda, & probanda: Primò namque discrepant in assignando medio, in quo illa fundetur. Nonnulli enim, ut supradictum est, concedunt cum *Molina*, & *Becano* Deum cognoscere futura contingentia conditionata in supercomprehensione causarum secundarum, & eminentissima cognitione liberi arbitrii. Aliqui cum Suarez in decreto ut futuro in sequenti signo rationis. Alii denique in veritate objectiva, quam futura conditionata habent antecedenter ad decretum conditionatum. *Secundò* dissentiunt invicem in astruenda hujus scientiæ speciali ratione: Quidam

dam enim volunt illam esse verè mediam inter utramque scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis. Nonnulli existimant illam ad scientiam simplicis intelligentiæ esse revocandam. Cæteri demum contendunt illa cum scientia visionis connectendam esse.

Notandum 2. Ex Didaco Alvares Archiepiscopo Tranensi disp.7. de auxiliis num.10. olim extitisse quosdam hæreticos Arianos, qui tanquam fundamentum potissimum sui erroris hanc scientiam mediam constituerunt in Deo, ut videlicet ex parte præscientiæ boni usus liberi arbitrii futuri assignarent causam, propter quam solus Christus, quem per gratiam non per naturam esse Filium Dei asserebant; solus inquam, inter homines ad ipsam divinæ filiationis dignitatem fuerit evectus. Ita refert Alexander Alexandrinus Episcopus in Epistola ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum, quæ inseritur inter acta Concilii Ephesini, cujus verba sunt, *Cum illis objicitur sententia, quæ deinceps sequitur*, ET IPSI SPREVERUNT ME, *quod planè natura Servatoris, qui est naturâ immutabilis, repugnat: tunc omni exutâ erga Deum pietate, ac reverentiâ ajunt: Deum cùm eum præscientia, & præsensione prænovisset neutiquam ipsum aspernaturum, idcirco ex omnibus elegisse: Non enim naturâ aut quidquam præter cæteros Filios habuisse prærogativa (nullum namque naturâ Filium Dei esse affirmant, neque quemquam esse, qui ulla cum eo proprietate conjunctus sit) sed cum esset natura mutabili, & propter singularem in vita, & moribus ritè instituendis diligentiam ac studium, non ad vitia deflecteret, Deum eum elegisse; adeo ut si vel Paulus, vel Petrus in hac obnixe incubuisset, eodem modo fuissent Filii Dei, quò ille fuit. Ac quo insanam, & pestiferam suam Doctrinam confirment, etiam in ipsas scripturas vim faciunt, & sententiam in Psalmis de Christo traditam, quæ ita se habet*, Psalmo 44. DILEXISTI JUSTITIAM, ET ODISTI INIQUITATEM: PROPTEREA UNXIT TE DEUS TUUS OLEO LAETITIAE PRAE CONSORTIBUS TUIS, *ad suum institutum detorquent*. Eandem scientiam mediam, ad stabiliendam prædestinationem ex prævisis meritis orientibus ex primatio bono usu liberi arbitrii absque beneficio gratiæ, admiserunt Semipelagiani, ut infra constabit. Adeoque certum est scientiam mediam non esse recens, sed vetustissimum dogma, ab hæreticis primitùs excogitatum, quò faciliùs suis erroribus patrocinarentur.

Notandum 3. Quod etsi nonnulli mediæ scientiæ Assertores affirment nostram sententiam cum sua de scientia media facilè conciliari posse: Nihilominus sententiæ illæ toto cœlo dissident, nec solùm pugnant in modo loquendi, sed etiam reipsa.

Primò, quòd nostra sententia constituit in Deo actualiter decretum conditionatum producendi per causas secundas liberas eventum qui prænunciatur futurus, si conditio adimpleatur: Opposita verò sententia nullum decretum constituit actualiter in Deo etiam conditionatum, in quo fundetur infallibilitas eventûs qui prænunciatur futurus, si purificetur conditio.

Secundò differunt, nam decretum conditionatum ex parte actus volendi inclusum in ipsa conditione, quod ponit sententia contraria, solùm est decretum creandi causas liberas, & constituendi eas in talibus circunstantiis, & cum talibus auxiliis sufficientibus, quibus possint operari si velint, & offerendi ex parte sua simultaneum concursum, quoties ipsæ voluerint operari, ut ex dictis patet: Nos autem censemus, quod ut eventus conditionatus sit infallibiliter futurus ex hypothesi, non sufficit decretum illud crean-

creandi causas secundas liberas, & constituendi in talibus circunstantiis, cum sufficienti virtute ad operandum si velint, offerendo illis concursum simultaneum, sicut illi ponunt; sed ultra hæc omnia, ut eventus contingens sit infallibiliter futurus sub conditione, necessariò requiritur quòd præcedat in Deo decretum actuale, quò voluit ut talis eventus sit infallibiliter futurus, sub conditione tamen; si conditio, sub qua prædicitur futurus, impleretur.

CONCLUSIO UNICA.

NON *est ulla admittenda* SCIENTIA MEDIA *quâ Deus futura conditionata cognoscat antecedenter ad suum decretum de illorum conditionata futuritione*. Hæc est communis inter Thomistas, & Scotistas fideliores suorum Doctorum Interpretes, & Discipulos: & colligitur primò ex Doctrina Doctoris Subtilis, qui in *primum dist.* 38. *num.* 2. resolvens scientiam Dei de contingentibus non esse practicam, ait, *Si ante actum voluntatis divinæ posset intellectus divinus aliquam talem cognitionem habere, haberet eam merè naturaliter & necessariò, quia omnis cognitio præcedens ibi actum voluntatis, est merè naturalis, & per essentiam, ut ipsa est ratio merè naturalis intelligendi*. Quibus Doctor affirmat omnem scientiam divinam præcedentem decretum, esse necessariam, merè naturalem, & per essentiam, qualis est scientia simplicis intelligentiæ: sed talis non esset illa scientia media, & consequenter illam respuit Doctor.

Deinde *dist.* 41. *num.* 10. impugnans sententiam Henrici, dicentis rationem, cur Deus aliquem prædestinet, alium verò reprobet, esse bonum usum liberi arbitrii prævisum ex parte prædestinati, & malum usum ex parte reprobi, ait, *Sed contra istud arguitur; Primò quia Deus non prævidet ipsum benè usurum libero arbitrio, nisi quia vult, vel præordinat istum benè usurum illo, quia sicut dictum est dist.* 39. *certa prævisio futurorum contingentium est ex determinatione voluntatis divinæ: Si ergo offerantur voluntati divinæ duo æquales in naturalibus, quæro quare istum præordinat benè usurum libero arbitrio, & illum non? Non est hujus, ut videtur, assignare rationem, nisi voluntatem divinam: & hæc est prima distinctio inter eos, quam per te sequitur electio, vel reprobatio: Ergo in prima distinctione pertinente ad prædestinationem, & reprobationem, sola ratio est divina voluntas*. Quibus verbis Doctor disertè affirmat divinam scientiam supponere decretum, & res non habere rationem futuri nisi dependenter à decreto: adeoque explodit illam scientiam, quâ res futuræ dicuntur cognosci antecedenter ad divinum decretum de illorum futuritione.

Prima impugnatio scientiæ mediæ ex S. Augustino.

PROBATUR ITAQUE CONCLUSIO: *Primò quidem authoritate sancti Augustini*. Qui hanc scientiam mediam improbat, & respuit, ut evinco hoc argumento. Illam scientiam sanctus Augustinus respuit, & reprobat, quam Massilienses, Semipelagiani dicti, propugnabant ad conciliandam humanam libertatem cum Dei decretis: sed illi ad id propugnabant scientiam mediam præcedentem divina decreta esse necessariam: Ergo eam reprobat sanctus Augustinus. Ut major clariùs innotescat, priùs minorem probo ex Epistolis sanctorum Prosperi Episcopi Rhegiensis, & Hilarii Episcopi Arelatensis, in quibus Semipelagianorum errores, & sententiæ referuntur, & deferuntur ad ipsum S. Augustinum; ut adversus eos scriberet, uti fecit in *Lib. de Prædestinatione Sanctorum & de Bono perseverantiæ*.

Scribit itaque S. Prosper Semipelagianos unanimiter docuisse divinam prædestinationem præscientiæ esse innixam, & Deum neminem prædestinare, nisi suppositâ præscientiâ, quâ prævidet quid actura sit ejus voluntas cum ipso gratiæ adjutorio in tali vel tali circumstantia posita: ait enim initio Epistolæ, *Hæc ipsorum definitio, ac professio est, omnem quidem hominem Adam peccante peccasse, & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari: Universis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem, & ad Baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem credituri sunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda mansuri sunt præscisse ante mundi constitutionem Deum: & eos prædestinasse in regnum suum quos gratis vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præviderit.*

Quod autem hanc divinam præscientiam divinô decretô anteriorem esse profiterentur, indicat subjiciens: *Hoc autem propositum vocationis Dei, quo vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundùm quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & Sanctis occasionem temporis afferre; eo quòd utraque parte superfluus labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia, possit excidere: Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos quàm Deus definivit accidere, & sub incerta spe cursum non posse esse constantem, cùm si aliud habeat prædestinantis electio, cassa sit adnitentis intentio.*

Unde concludebant, *Removeri itaque omnem industriam tollique virtutes, si Dei constitutio* (hoc est decretum) *humanas præveniat voluntates: & sub hoc prædestinationis nomine, fatalem quandam induci necessitatem.* Unde idem S. Prosper inter alia S. Augustinum rogat ut edoceat, *Utrum præscientia Dei ita secundùm propositum maneat, ut ea ipsa, quæ sunt proposita, sint accipienda præscita: an per genera causarum, & species personarum ista varientur, ut quia diversæ sunt vocationes, in his qui nihil operaturi salvantur quasi solùm Dei propositum videatur existere: In his autem qui aliquid boni acturi sint per præscientiam possit stare propositum: An verò uniformiter, licet divina præscientia à proposito temporali distinctione non possit, præscientia tamen quodam ordinis sit submissa proposito.* Id est, an futurorum præscientia sit anterior divinô decretô, an verò sit eô posterior, & in eo fundetur. Quibus patet sermonem institui à S. Prospero de scientia media, quatenus etiam nunc asseritur à Recentioribus Theologis.

Confirmatur ex Epistola S. Hilarii eadem de re ad ipsum sanctum Augustinum scripta, in qua referens pariter eorumdem Semipelagianorum errores, maximè quod assererent Deum non concedere dona gratiæ, nisi supponendo initium aliquod bonæ voluntatis: cùmque urgerentur exemplô adultorum quibus prædicatum fuit Evangelium, aliis verò non fuit; quod refundi non poterat in initium bonæ voluntatis, cùm omnes essent sub peccato infidelitatis conclusi: *Cùm autem dicitur eis*, inquit, *quare aliis, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur quod aliquando pene omnibus, sicut nunc aliquibus gentibus non prædicatum sit;* dicunt, *id præscientiæ esse divinæ, ut eo tempore, & ibi, & illis veritas annuntiaretur, vel annuntietur: quando & ubi prænoscebatur esse credenda.*

Addit, *Et hoc non solùm aliorum Catho-*

tholicorum testimoniis, sed etiam Sanctitatis tuę disputatione antiquiore, se probare testantur, ubi tamen eandem gratiam non minore veritatis perspicuitate docueris: ut illud quod dicit Sanctitas tua in quaestione contra Porphyrium de tempore Christianę Religionis; TUNC VOLUISSE HOMINIBUS APPARERE CHRISTUM, ET APUD EOS PRAEDICARI DOCTRINAM SUAM, QUANDO SCIEBAT, ET UBI SCIEBAT ESSE QUI IN EUM ERANT CREDITURI. Quibus constat Semipelagianos asseruisse illam divinam præscientiam divinis decretis anteriorem de qua hìc sermo est.

PROBATUR ITAQUE MAJOR: Nimirum quod S. Augustinus illam scientiam mediam respuerit: hic enim *cap. 9. lib. de Prędestinatione Sanctorum.* Respondens ad id quod Semipelagiani ex ipsius scriptis, tum adversus Porphyrium, tum in Commentario in Epistolam ad Romanos, usurpabant ad asserendam præscientiam esse divinis decretis anteriorem; Cùm retulisset ea omnia quæ contra Porphyrium dixerat, concludit Semipelagianos perperam asserere quòd voluerit præscientiam divinam divinis decretis esse anteriorem; imò illam ipsis decretis esse subnixam ibidem se docuisse affirmat; *Cernitis,* inquit, *me sine prejudicio latentis consilii Dei aliarumque causarum, hoc de pręscientia Christi dicere voluisse, quod convincendę Paganorum infidelitati, qui hanc objecerant quęstionem, sufficere videretur? Quid enim est verius quam pręscisse Christum, qui & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prędicato sibi Christo à seipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, id est, utrum tantummodo eos pręscierit, an etiam prędestinaverit Deus, quęrere ac disserere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi,* TUNC VOLUISSE HOMINIBUS APPARERE CHRISTUM, ET APUD EOS PRAEDICARI DOCTRINAM SUAM, QUANDO SCIEBAT, ET UBI SCIEBAT ESSE QUI IN EUM FUERANT CREDITURI, *posset etiam sic dici tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prędicari Doctrinam suam quando sciebat, & ubi sciebat esse qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.*

Quibus verbis S. Augustinus ad decretum divinæ voluntatis, & ejus electionem, revocat scientiam, quâ Deus præscivit, prædicatô Evangeliô his vel illis temporibus, quinam essent in illum credituri. Sentit ergo scientiam illorum conditionatorum præsupponere in Deo decretum aliquod suæ divinæ voluntatis.

CONFIRMATUR, ibidem sanctus Augustinus cap. 10. ait, *Prędestinatio sine pręscientia non potest esse, potest autem sine prędestinatione pręscientia: prędestinatione quippe Deus ea pręscivit, quę fuerat ipse facturus. Unde dictum est: fecit quę futura sunt: Prœscire autem potens est, etiam quæ ipse non facit, sicut quæcumque peccata.* Unde sic argumentor, Quæ Deus est facturus, prænoscit ex prædestinatione, id est ex decreto suo: Ergo non datur in eo præscientia futurorum independenter à suo decreto. Patet antecedens ex verbis ipsius Augustini hoc solùm statuentis discrimen inter præscientiam, & prædestinationem, quòd prædestinatio sit tantùm eorum, quæ Deus facturus est, præscientia verò sit etiam eorum quæ non est facturus, qualia sunt peccata; ideoque ex ejus mente præscientia futurorum quæ facturus est, posterior est decretis, non verò anterior.

CONFIRMATUR 2. Ex eodem sancto Augustino lib. de Bono perseverantiæ c. 9. exponens illud quod dicit S. Joannes 1. SI FUISSENT EX NOBIS MANSISSENT UTIQUE NOBISCUM, ubi respondens, *Non erant ex eis, quia non erant secundùm propositum vocati, non erant in Christo electi ante constitutionem mundi, non erant in eo sortem consequuti, non erant*

 prę-

prædestinati secundùm propositum ejus, qui universa operatur: Sibi objiciens ex parte Pelagianorum, *Certè poterat illos Deus præsciens esse lapsuros, antequam id fieret, auferre de hac vita*. Respondet, *An eò redituri sumus, ut adhuc disputemus quanta absurditate dicatur judicari homines mortuos etiam de his peccatis, quæ præscivit eos Deus perpetraturos fuisse, si viverent? Quod ita abhorret à sensibus Christianis, aut prorsus humanis, ut id etiam refellere pudeat*. Quibus verbis disertè improbat præscientiam eorum quæ decreta antecedunt.

Deinde ibidem confirmat illa quæ dixerat *Cap.9. de Prædest. Sanctorum*, nimirum quod quando dixit Christum tunc hominibus apparuisse, & apud eos prædicasse suam Doctrinam quando, & ubi sciebat qui erant in eum credituri, illud intellexit sine præjudicio latentis consilii Dei, & sine exclusione divini decreti: Ergo semper supponit decretum divinum antecedere divinam præscientiam.

Replicant scientiæ mediæ Assertores sanctum Augustinum in his textibus loqui de futuris absolutis, non autem de conditionatis.

Contra: De illis futuris loquitur sanctus Augustinus, de quibus interrogatus fuerat à sanctis Prospero & Hilario, & de quibus agebant Semipelagiani, alioquin ad rem non responderet; de quibus tandem ipse mentionem fecerat in libro *de sex quæstionibus Paganorum*: Sed illa futura de quibus sermo est, sunt conditionata. *Probatur* 1. Ex Epistola sancti Prosperi, qui cùm distinxisset duo genera Semipelagianorum, quorum aliqui magis ad Pelagianos deflectebant, concludit, *Pene omnium par invenitur, & una sententia, quâ propositum & prædestinationem Dei secundùm præscientiam receperunt, ut ab hoc Deus alios vasa honoris alios contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, & sub ipso gratiæ adjutorio in qua futurus esset voluntate, & actione, præscierit*. Quibus patet Semipelagianos sensisse Deum utique aliquos reprobare, quòd præviderit eos etiam non consensuros gratiæ, si illam haberent; Non ergo loquitur de futuris absolutè.

Deinde ipsemet sanctus Augustinus sufficienter indicat se loqui de futuris conditionatis: Tum quia explicat quæstionem, *Si Christus pari tempore, & loco apud Gentiles prædicasset, an illi credidissent vel non*: Quod certè non est futurum absolutè, sed conditionatè.

Denique, cap.10. *de Prædestinatione Sanctorum*, ait, *Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus*: Sed quæ Deus fuerat facturus, non sunt absolutè, sed conditionatè futura; absolutè enim futura, absolutè facturus est, non verò facturus erat; Ergo ibi agit de futuris conditionatè.

Adde quòd ibidem sanctus Augustinus affirmat divinam præscientiam præsupponere divinum decretum, & consequenter etiam dato, & concesso, quòd de futuris absolutis ageret, semper scientiam mediam, & antecedentem decretum excluderet.

Replicant Alii sanctum Augustinum respuere quidem scientiam mediam, & independentem à decreto; non quidem quantùm ad substantiam, & bonum usum; sed quantùm ad abusum, & modum erroneum, quô illam Semipelagiani admittebant. Quatenus scilicet dicebant ex illa Deo exhiberi motiva prædestinationis, & gratiæ.

Contra 1. Sanctus Augustinus eô modô rejicit præscientiam independentem à decreto, quô illam tradiderat in libro *de sex quæstionibus Paganorum*, sed illam tradiderat ibidem quantùm ad substantiam; ibi enim dixerat quod *Christus tunc hominibus voluit apparere, quan-*

quando & ubi sciebat qui in eum fuerant credituri: Ergo illam reprobat non solùm quantùm ad abusum, sed etiam quantùm ad substantiam. *Secundò* illam negat præscientiam ante decretum ut asserebatur à Semipelagianis: sed illi astruebant præscientiam non solùm quantùm ad motivum gratiæ, & prædestinationis, sed etiam ad salvandam libertatem arbitrii, ut constat ex verbis sancti Prosperi: Ergo non solùm quantùm ad abusum, sed etiam quantùm ad substantiam illam respuit.

Replicant cæteri: Quòd etsi S. Augustinus loquatur de scientia media quoad substantiam, tamen non asserit eam supponere decretum absolutum ex parte subjecti, seu decernentis: sed tantùm conditionatum ex parte actûs, quod consistit cum ipsamet scientia media quæ decretum absolutum antecedit.

Contra: hæc replica directè militat in ipsummet S. Augustinum jam laudatum & dicentem, *Quod Deus prædestinatione præscivit quæ ipse fuerat facturus*: Ac proinde præscientia illa supponit decretum absolutum ex parte subjecti. *Deinde*, ipsemet S. Augustinus lib. de Bono perseverantiæ cap. 17. loquens de donis quæ Deus gratuitò concedit ad perseverandum, ait: *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio quam defendimus, non præsciuntur à Deo; præsciuntur autem, hæc est igitur prædestinatio quam defendimus.*

Quibus verbis S. Augustinus concludit præscientiam ex prædestinatione, ac proinde ex præsupposito decreto absoluto ex parte Dei decernentis. Constat Ergo S. August. scientiam mediam explodere, ac proinde illam non admittit.

Scientia media Impugnatur secundo ratione Theologica.

PROBATUR 2. CONCLUSIO RATIONE THEOLOGICA, Scientia media dicitur cognitio certa & evidens futurorum conditionatorum antecedenter ad decretum divinum & prædestinationem divinæ voluntatis: sed talis cognitio Deo repugnat: Ergo non est asserenda. *Major patet*, quamquam enim scientiæ mediæ Assertores invicem pugnent in asserendo medio in quo Deus cognoscat futura contingentia conditionata antecedenter ad decretum, omnes tamen in hoc conveniunt quod illa divina cognitio certa sit & evidens, & anterior ipsis divinis decretis.

Probatur itaque minor: Illa Scientia Deo repugnat quæ implicat in terminis; sed scientia Dei de conditionatè futuris ante decretum implicat in terminis: Ergo Deo repugnat. *Major constat*: Nihil enim contradictorium, & sibi ipsi repugnans Deo attribui debet. *Minor* verò probatur ex iis quæ diximus, rerum futuritionem pendere à divino decreto, vel absoluto, si absoluta sit futuritio; vel conditionato, si fuerit conditionata: Ergo requirit causam externam, quæ illam de esse possibili ad esse futurum deducat: Sed præcipua causa rerum futuritionis est ipsamet divina voluntas, res aliquas extrahens ab esse possibili ad esse futurum; adeoque rerum futuritio à decreto divino pendet.

Confirmatur 1. Ita se habet decretum Dei absolutum in ordine ad futurum absolutè, sicut decretum conditionatum in ordine ad futurum conditionatè: sed implicat quòd aliquid sit futurum absolutè nisi præcedat decretum absolutum Dei decernentis, quod illud fiat: Ergo pariter implicat, quod aliquid sit futurum conditionatè, nisi præ-

præcedat decretum Dei ſtatuentis, ut futurum illud fiat, ſi adſit, & impleatur conditio.

Confirmatur 2. Futurum conditionatum adimpletâ conditione tranſit in futurum abſolutè: Ergo ſi ante decretum ſuæ voluntatis cognoſcit Deus certò, & infallibiliter, quod ſi Petrus, v.g. ponatur in talibus circunſtantiis, conſentiet tali objecto ſibi propoſito: adimpleta illa conditione, antequam Deus aliquid decernat de actu futuro, cognoſcet illud eſſe futurum abſolutè; & ita in hac hypotheſi aliquid poterit eſſe futurum abſolutè independenter à decreto divinæ voluntatis, quod nullus Theologorum admittet.

Replicant ſcientiæ mediæ Aſſertores: Equidem res non habere futuritionem niſi à decreto divino; ſed hoc eſſe diſcrimen inter abſolutè, & conditionatè futura, quòd abſoluta dependent quidem à decreto actuali, & exercito, & actu elicito à Deo: conditionata verò non requirunt decretum actu poſitum, & exiſtens in voluntate divina; ſed tantùm decretum, quod eſſet, & poneretur ſi poneretur conditio. Exiſtentia enim cauſæ, inquiunt, debet habere proportionem cum exiſtentia effectus: Ergo quemadmodum neceſſarium eſt ut effectus, qui eſt, habeat cauſam, quæ ſit actu; & effectui qui erit, aſſignetur cauſa, quæ futura eſt; ita pariter neceſſarium eſt ut effectui qui eſſet, etiam aſſignetur cauſa, quæ eſſet. Cùm ergo effectus futuri conditionatè nec de facto ſint actu exiſtentes, nec ſint revera, & abſolutè futuri, ſed ſolùm eſſent ſi poneretur conditio; idcirco non requirunt aliquod decretum actu formatum; ſed tantùm ponendum, & formandum, ſi talis conditio poneretur.

Contra, Primò hæc replica directè militat in ſanctum Auguſtinum, qui ut jam pluries diximus, aſſerit Deum præſcire conditionatè futura, idque dependenter à decreto ſuo: Ergo ſicut de facto præſcit illa conditionatè futura, etiam de facto illa decrevit, & prædefinivit, alioquin non de facto, & actu ea ſciret, & cognoſceret; ſed tantùm cognoviſſet, & ſciviſſet ſi ipſius divina Scientia divinumve decretum penderet à conditione ponenda, nec ipſa ponenda conditione fuiſſet anterius.

Deinde, Decretum illud ponendum ſi ponatur conditio, vel cognoſcitur actu à Deo, vel non: aſſerere non poſſunt illud actu non cognoſci; affirmant enim res conditionatè futuras cognoſci dependenter ab illo decreto conditionatè ponendo: Si cognoſcatur autem, vel cognoſcitur ut actu exiſtens, vel ut futurum: Si primum, habeo intentum: ſi ſecundum, ſequitur aliqua Dei decreta eſſe futura, quod priùs contra Suarem falſum eſſe probavimus. *Deinde*, ſi daretur aliquod decretum conditionatè futurum, ſequeretur divinam voluntatem eſſe mutandam, & ab aliquo extrinſeco dependere: ſiquidem decretum formabitur, ſi talis adſit conditio de re conditionatè futura, non formabitur autem, ſi talis conditio deſit: ſed implicat divinam voluntatem eſſe mutabilem, & ab aliquo extrinſeco dependere: Ergo pariter implicat decretum divinum de conditionatis eſſe futurum.

Denique, ſi verum eſſet quod replicant Adverſarii, nimirum cauſam eſſe proportionandam effectui, eo modo quo dictum eſt, ſequeretur decreta de rebus abſolutè futuris non eſſe etiam actu in Deo; ſicque nedum conditionatè, ſed etiam abſolutè futura non præſupponerent decretum exercitum, & actu formatum, ſed tantùm formandum: At falſum conſequens: Ergo, & antecedens. Patet ſequela majoris,

fu-

futura enim absoluta non sunt actu ab æterno; sed solùm revera existent in aliqua temporis differentia: Ergo si verum sit, quod effectui qui erit, assignari tantùm debeat causa quæ erit, non causa quæ de facto est; apertè sequitur, quòd etiam id quod est absolutè futurum, non debeat præsupponere decretum actu formatum, sed tantùm decretum in futuro formandum; quod cùm scientiæ mediæ Assertores verum non censeant, nec sentire debent effectui, qui esset si talis poneretur conditio, etiam assignari debere decretum, non quod actu sit, sed quod esset si talis conditio poneretur.

Probatur 2. Scientia media est inutilis ad eos fines ad quos necessaria affirmatur à suis Assertoribus: Ergo non est admittenda. *Probatur antecedens*; Necessitas, & utilitas scientiæ mediæ, si quæ esset, maximè ad conciliandam humanam libertatem cum prædestinatione, & gratia efficaci, necnon ad dirigendum Deum in suis decretis absolutis, seu ad fundandam certam, & infallibilem futurorum absolutorum notitiam: sed ad utrumquè est inutilis: Ergo, &c. Major patet ex sententia Adversatiorum, qui arbitrantur quòd nisi Deus per scientiam mediam createę voluntatis affectus omnes exploraret; videretque quid homo in his, vel illis occasionibus, & circunstantiis positus ex innata libertate voliturus sit, non possit certò, & infallibiliter aliquid statuere circa salutem & conversionem hominum, seseque exponeret periculo id non implendi, quod efficaciter intendit. Arbitrantur pariter certitudinem prædestinationis cum nostra libertate non posse aliter conciliari, quàm per illam scientiam, quâ Deus prævidet consensum futurum antecedenter ad decretum; Ita quod si divinum decretum, & gratia ex illo proveniens, nostræ voluntatis consensum, & determinationem prioritate naturæ antecederet, inferret necessitatem antecedentem, adeoque libertatem violaret.

Probatur itaque minor: Primò quidem, quia Deus in formandis suis decretis absolutis circa salutem hominum sufficienter dirigitur per scientiam simplicis intelligentiæ: Ergo non indiget scientia media directrice, & humanæ voluntatis exploratrice. Patet antecedens: Deus enim per scientiam simplicis intelligentiæ comprehendit suam essentiam, & omnipotentiam, videtque in thesauris suæ misericordiæ illa infinita media, & auxilia efficacissima, quibus fortiter, & suaviter prævenire potest, & allicere humanam voluntatem, ut consentiat, & quando, & ubi voluerit. *Quis enim tam impiè desipiat*, inquit sanctus Augustinus in Enchiridio cap. 98. *Ut dicat Deum malas hominum voluntates quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit in bonum non posse convertere*.

Quod ipsemet Augustinus fusiùs explicat, nec minùs eleganter Homilia 23. ex quinquaginta, *Adulter non fuisti*, inquit, *in illa tua vita præterita plena ignorantia nondum illuminatus, nondum bonum, malumque discernens, nondum credens in illum, qui te nescientem regebat; hoc tibi dicit Deus tuus, regebam te mibi, servabam te mibi. Ut adulterium non committeres. Suasor defuit, ut Suasor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit, & ut hoc deesset, ego feci. Affuit Suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentires, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus cui debes quod non admisisti, &c.* Quibus verbis sanctus Augustinus apertè docet tempus, locum, aliasque circunstantias à Deo decerni suâ infinitâ providentiâ: Ergo non opus est ut per scientiam mediam exploret opportunas circunstantias temporis, & loci, nec-non, & affectus huma-

manæ voluntatis. Maximè cum ut cecinit S. Prosper carmine de ingratis cap. 5.

At verò Omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi.
Semper adest, quæ gesta velit; non moribus illi.
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis:
Nec quod sola potest, curâ officioque ministri
Exequitur, famulisque vicem committit agendi.

Confirmatur: Deus per scientiam simplicis intelligentiæ novit omnia possibilia: Ergo pariter per illam novit modum congruum alliciendæ humanæ voluntatis, & eam conciliandi cum suis decretis: Ergo ad id non est necessaria scientia media. Patet consequentia: Si enim hic modus innotescat per scientiam simplicis intelligentiæ, ad illum detegendum non est necessaria alia scientia. Antecedens etiam constat, modus enim ille quicumque excogitabilis, priùs possibilis est, quàm futurus; ac proinde priùs videretur per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ versatur circa omnia possibilia.

Probatur etiam secunda pars minoris: Nempe quòd *Illa scientia media sit inutilis ad conciliandam humanam libertatem cum prædestinatione, & gratia efficaci*: Tum quia primò sancti Patres disertè affirmant, hanc conciliationem esse difficillimam: Unde sanctus August. Epist. 105. ad Sixtum, *Cur ille credat, ille non credat, & cùm ambo idem audiunt, si miraculum in eorum conspectu fiat, ambo idem vident; altitudo est divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, cujus inscrutabilia sunt judicia*: Et infra, *Cur illum potiùs quàm illum liberet, aut non liberet, scrutetur qui potest judiciorum ejus tam magnum profundum: Verùmtamen caveat præcipitium*: Et lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 9. *Cur istum potius quàm illum liberet, inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus: meliùs enim, & hic audimus, & dicimus*. O homo tu quis es, qui respondeas Deo! *quàm dicere audeamus quasi noverimus, quod occultum esse voluit*. Et lib. 4. contra Julianum cap. 8. *Ista quæstio ubi de arbitrio libertatis, & Dei gratia disputatur* (Et idem de prædestinatione) *Ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur: quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*. Quibus constat S. Augustinum longè dissentire à Recentioribus Theologis, qui arbitrantur facilem esse conciliationem efficacis gratiæ cum libertate creata.

Secundò: tantùm abest ut modus ille conciliationis per scientiam mediam videatur facilis, imò non immeritò à pluribus Theologis ut impossibilis respuitur, Illud enim in quo fundatur hæc conciliatio per scientiam mediam, est quòd creatum arbitrium priùs à Deo videatur se determinare ad actum liberum, quàm Deus concurrat ad illum actum; adeo ut voluntas concurrendi ex parte Dei supponat præscientiam conditionatam concursûs ipsius arbitrii creati; & tamen inter utriusque divinæ, & humanæ voluntatis concursum nulla sit distinctio, nullus ordo prioris nisi prioritate rationis. Quis autem potest intelligere distinctionem rationis, quæ simpliciter est nihil, esse fundamentum conciliandæ efficacis gratiæ cum libertate creata? Quomodo Deus, qui hominum instar, non concipit distincta, quæ ex natura rei sunt indistincta, talis concordię mysterium deteget? An fortè nos veram talis concordiæ rationem exploramus, quam Deus capere non potest?

Im-

Impugnatur tertiò ab inconvenientibus, & absurdis ex ea oriundis.

PRIMÒ quidem, quia illa videtur detrahere divinæ omnipotentiæ: ſuppoſitâ enim ſcientiâ mediâ de aliquo condirionato, v.g. de converſione Petri futura ſi ponatur in illis, vel illis circumſtantiis, & conditionibus, vel poteſt divina voluntas ſtantibus illis circumſtantiis velle Petrum non converti, vel non poteſt illud velle. *Si primum*, illa ſcientia non erit infallibilis, quia veritas objectiva hujus futuri conditionati per repugnantem divinam volitionem evacuabitur. *Si ſecundum*, tunc infirma cenſetur divina omnipotentia, & libertas divinæ voluntatis infirmior erit, quam libertas voluntatis creatæ; voluntas enim creata ſub illis occaſionibus, & circumſtantiis prævidetur ſe determinatura ad unam partem cum poſſibilitate, & libertate ſeſe determinandi ad aliam, quod ipſi divinæ libertati, & voluntati non competeret: *Ita nè verò*, inquit ſanctus Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia cap. 29. *rerum ordo credi putarique permittitur, ut Deus qui Creator eſt hominis valeat hominem facere, non mutare; & qui nullius eget adjutorio ut hominem faciat operari, tamen quod vult in hominis voluntate non poſſit priuſquam in homine ipſum velle repererit; hanc amentiam, & à fidelibus ſuis arceat, & ab infidelibus auferat Deus.*

Secundò, ex ſcientia media ſequitur error Semi-Pelagianorum, qui aſſerebant prædeſtinationem ad gratiam fieri ex præviſione meritorum: illa enim prædeſtinatio fit ex præviſis meritis naturalibus, ſi in ſigno rationis antecedente divinum decretum, quô eliguntur, & prædeſtinantur homines ad gratiam, Deus prævideat ipſorum futura merita: Atqui ex admiſſa ſcientia media Deus futura illa merita prævidet in ſigno antecedente decretum prædeſtinationis ad gratiam: Ergo ex ſcientia media ſequitur fieri prædeſtinationem ad gratiam ex præviſis meritis naturalibus. *Patet major*: Deus enim in illo priori ſigno rationis, ſi priuſquam ſtatuat conferre gratiam homini, videat illius merita futura, non poteſt non moveri intuitu illorum ad conferendam homini gratiam. *Minor* verò probatur, nam in quocumque ſigno rationis aliquid verum eſt, à Deo prævidetur, & conſequenter ſi in illo priori ſigno Petri merita naturalia ſint vera objectivè, à Deo prævidentur: ſicque ab illis præviſis meritis Deus movebitur ad conferendam homini gratiam, quod manifeſtum errorem Semi-Pelagianorum involuit.

Tertiò: Ex illa ſcientia media ſequeretur hominem ſeipſum diſcernere ex puris naturalibus: Ex hypotheſi enim quòd Deus prævideat Petrum, & Paulum, illum quidem conſenſurum gratiæ, ſi ipſi detur in tali circunſtantia; alterum verò non conſenſurum: Vel Petrus ſeſe determinabit ad conſentiendum ex ſolis viribus liberi arbitrii, vel talis determinatio cauſanda eſt à gratia excitante, aut à gratia coagente, & coefficiente; ſed hæc determinatio dici non poteſt in ſententia Adverſariorum fieri à gratia, vel excitante, vel coefficiente: Ergo oportet ut fateantur illam determinationem fieri ſolis viribus liberi arbitrii.

Probatur minor: In primis enim talis determinatio voluntatis non poteſt prævideri à Deo ut cauſanda per gratiam moraliter excitantem, quia ſcientiæ mediæ Aſſertores cenſent talem gratiam ſubjici libero arbitrio, & ab illo determinari, & applicari ad agendum; & conſequenter ſentire non poſ-

possunt illam determinationem fieri à gratia excitante, sed à libero arbitrio. Patet eadem *Minor* quantùm ad secundam partem: Gratia enim operans, & coefficiens, seu concursus simultaneus ordinis supernaturalis est ex se, inquiunt, indifferens, & modo indifferenti offertur voluntati, & ab illa determinatur ad speciem actûs: sed concursus indifferens, & determinabilis à voluntate humana non potest causare ejus determinationem, imo potius ab ea determinatur: Ergo determinatio voluntatis ad consentiendum gratiæ non potest prævideri à Deo per scientiam mediam ut causata per gratiam coefficientem. Et consequenter, si Deus videat Petrum antecedenter ad decretum sese determinaturum, videt illam determinationem futuram ex solis liberi arbitrii viribus, quod Semipelagianorum, imò & Pelagianorum hæresim sapit.

Plures alias implicantias proferunt scientiæ mediæ Expugnatores: nimirum. 1. Quòd hæc auferat à Deo rationem Primæ causæ, quia supponit creaturam sese primo determinaturam, & independenter à decreto. 2. Quòd à Deo tollat rationem primi liberi, quia primum liberum debet esse primum determinans, & primum eligens; eligere enim, & determinare est proprius actus libertatis, & scientia media tollit à Deo rationem primi eligentis, & primi determinantis, quia supponit electionem, & determinationem voluntatis humanæ conditionatè futuram ante omnem electionem, seu ante omne decretum actuale, & exercitum. 3. Quòd scientia media officiat supremo Dei in hominum voluntates dominio, cùm scientiæ mediæ Assertores affirment hominum voluntates sese determinare, & applicare ad agendum antecedenter ad decretum divinum, quô Deus illas determinare censetur. 4. Quòd tribuat Deo modum concurrendi cum causis liberis cæcum, & ignorantem, vagum, & indeterminatum, quia supponit concursum indifferentem, & sine intentione, & volitione alicujus actus, & effectus particularis, cum sola intentione generali faciendi, quod volet creatura, sive bonum, sive malum: hoc autem est concurrere cæcô, & ignoranti modô, & agere confusè, & in incertum; eô fere modô quô quis sagittam ejaculati, & ejicere vellet in tenebris, dubius quò tendat quòve attingat, nisi per subsequentem lucem: sicut enim visio sequens, non impedit quominus illa sagittæ ejaculatio facta fuerit modô quôdam cæcô, & ignoranti; ita cognitio, & exploratio scientiæ mediæ non impedit, quin modus agendi, & concurrendi cum causis liberis cæcus, & ignarus, vagus, & indeterminatus Deo attribuatur.

Proponuntur objectiones ex Scriptura sacra, & solvuntur.

OBJICIUNT 1. Scientiæ mediæ Assertores, varios Scripturæ sacræ textus quibus nituntur suam sententiam firmare. Inprimis verò proferunt illam Christi objurgationem, Matthæi 11. *Væ tibi Bethsaida, væ tibi Corrozain, &c.* ex qua sic argumentantur. Deus cognoscit certò, & infallibiliter Tyriorum, & Sidoniorum conversionem futuram, ea conditione quòd Christus Dominus apud eos prædicasset: sed illam non cognovit in decreto aliquo: Ergo illam cognovit antecedenter ad tale decretum, & consequenter per scientiam mediam. *Major* patet ex prima quæstione præsentis Sectionis, in qua determinavimus Deum habere certam, & infallibilem cognitionem de futuris conditionatis. *Minorem* probant: Christus non solùm prædixit,

sed

sed etiam objurgat incredulitatem Judæorum comparativè ad Gentiles, qui si vidissent miracula, quæ viderant Judæi, pœnitentiam egissent: sed illa objurgatio, saltem ut comparativa, non foret justa, si pœnitentia Gentilium cognita fuisset futura conditionatè in decreto divino: Ergo ita non fuit cognita. *Minor probatur*: Ut comparativa increpatio justa videatur, debet esse æqualitas inter extrema illius comparationis; non enim justè increpatus fuisset servus, cui Pater-familias duo talenta tradiderat, quòd decem non fuisset lucratus, sicut ille qui quinque acceperat: Sed supposito decretò conditionatò circa pœnitentiam Gentilium, & eòdem decretò negatò erga Judæos, non salvaretur æqualitas inter illos, possentque justè respondere Judæi, *Ideo visis miraculis Christi, pœnitentiam non egimus, sicut egissent Tyrii, & Sidonii, quia non babuisti illud decretum erga nos de pœnitentia futura, sicut babuisti illud erga Gentiles*: Ergo si talis prævisio futuræ pœnitentiæ fiat in decreto, sequitur non esse justam Christi objurgationem; quod consequens cùm sit falsum, etiam falsum est illud unde sequitur.

Respondeo 1. Sanctum Augustinum hòc Tyriorum, & Sidoniorum principiò scientiam mediam convellere: cùm enim *Cap. 9. libri de Bono perseverantiæ* retulisset responsionem quam fecerat uni ex sex quæstionibus Paganorum, Christum scilicet, venisse tali tempore, quia præsciebat, quòd in eum non essent credituri homines, si ante venisset: quæ est sententia Assertorum scientiæ mediæ, subdit; *Hæc certè de Tyro, & Sidone non possumus dicere; & in eis cognoscimus ad eas causas prædestinationis, hæc divina judicia pertinere, sine quarum causarum latentium præjudicio tunc ista respondere me dixi. Facilè est quippe ut infidelitatem accusemus Judæorum de libera voluntate venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt, quod, & Dominus increpans arguit, & dixit*, VÆ TIBI COROZAIN: Quibus verbis S. Augustinus duo dicit: *primum* quidem, illam Tyriorum conditionatè futuram pœnitentiam non in congruitatem eorum vocationis esse refundendam, ac proinde illam ex decreto solùm conditionato prævideri. *Secundum*, quòd meritò accusentur Judæi quòd sufficiens habuerint auxilium ad agendam pœnitentiam, quam tamen ex voluntate agere noluerunt: Ergo longè distat S. Augustini sententia à scientiæ mediæ Assertoribus.

Respondeo 2. Idem argumentum retorqueri posse in ipsos scientiæ mediæ Defensores: licet enim nobiscum fateantur Iudęos, & Tyrios fuisse pares, & æquales in gratia considerata secundùm entitatem physicam; non tamen negant illos fuisse inæquales in gratia spectata secundùm illius esse morale, & quatenus est allicitiva voluntatis hòc aut illò modò. *Vel* enim censent illam allectionem moralem fieri conformiter ad complexionem, & genium, ut docet Vasques; *Vel* in ea congruitate temporis, & in illis occasionibus, inquibus prævidebantur Gentiles per scientiam mediam consensuri: Judæis verò eadem quidem gratia exhibita fuit, sed non secundùm eandem efficaciam moralem, seu non attenta inclinatione illa illisque circunstantiis. Cùm ergo Judæi non habuerint illam æqualem gratiam secundùm esse morale, æquè justè conqueri possent, ac conquererentur de non posito erga ipsos decreto conditionato futuræ pœnitentiæ.

Respondeo 3. Negando minorem, & ad omnes illius probationes dico, ad illam justam increpationem Judæorum sufficere, quòd tenebantur con-

verti, ad idque sufficiens habebant auxilium. Ut quis enim justè arguatur præ alio, sufficit quòd eadem sit utriusque obligatio, quam tamen unus transgreditur, & alter adimplet: obligatio autem hæc fundatur super posse aliquid efficere, non autem super ipsum actum, & applicationem potentiæ. Unde cùm decretum conditionatum non conferat posse, sed illud supponat, & potentiam conditionatè applicet ad actum, hinc est quòd non tollat æqualitatem obligationis, nec obstet justæ increpationi etiam comparativæ. Unde licet positum fuerit decretum conditionatum de futura conditionatè pœnitentia Tyriorum visis Christi miraculis, quod non positum ergaJudæos: nihilominus Judæi justè increpantur, quia habebant sufficiens auxilium ad suam conversionem.

Urgent Adversarii: S. August. *Lib. de Bono Pers. cap.* 10. tractans quæstionem cur Deus noluerit apud Tyrios, & Sidonios fieri illa signa, quibus visis, essent in Deum credituri, ait: *Quidam Disputator Catholicus non ignobilis, hunc Evangelii locum sic exposuit, ut diceret præscisse Dominum Tyrios, & Sydonios à fide fuisse postea recessuros, cùm factis apud se miraculis credidissent, & misericordiâ potiùs non eum illis ista fecisse; quoniam graviori pœnæ obnoxii fierent, si fidem quam tenuerant reliquissent; quàm si eam nullo tempore tenuissent.* Quam utique sententiam cùm de facto S. August. approbaverit, sequitur ipsum approbasse scientiam mediam futurorum conditionatorum ante quodlibet decretum. Non enim verisimile est Deum decrevisse illos prædeterminasse ad actum fidei, & Apostasiæ, quam prævidebat secuturam, ex hypothesi quòd visis illis signis essent in eum credituri.

Confirmatur 1. Hæc duo apertè repugnant, Deum absolutè decrevisse, ut non fierent coram illis ea signa, ne credentes, & postea à fide recedentes graviùs forent puniendi: & Deum decrevisse illos determinare ad actum fidei.

Confirmatur 2. Cùm illa suppositio, nempè faciendi coram eis illa signa ex sola Dei voluntate penderet, insulsè diceretur Deum decrevisse determinare Tyrios, & Sidonios ad actum fidei, si fierent coram eis illa signa: hoc enim nihil aliud esset dicere, quàm quòd Deus decrevisset eis dare fidem, si decrevisset coram eis facere miracula.

Respondeo 1. Sanctum Augustinum non approbasse simpliciter sententiam illius Doctoris, subdit enim, *Sed si sententia illa vera est*: Ex qua deducit argumentum ad confirmandum id quod adversus Semipelagianos docuerat, videlicet non salvari hominem, nec damnari propter bona, vel mala opera quæ prævidebat Deus ipsum facturum, si diutius vixisset; sed tantùm propter ea opera quæ revera facturus est in vita sua.

Respondeo 2. Deum in decreto conditionato quô statuerat movere Tyrios; & Sidonios ad fidem, & pœnitentiam agendam, ex hypothesi quòd apud eos facta fuissent illa signa, certò cognovisse futuram eorum conversionem: Sicut enim scientia futurorum absolutè præsupponit in Deo decretum absolutum, quô decernit se concursurum cum voluntate creata ad actus suos; ita pariter scientia futurorum conditionatè præsupponit in eo decretum conditionatum, quô statuit ut essent futura si impleretur conditio, nihil enim potest esse futurum nisi Deo volente, & determinante.

Ad primam confirmationem, Respondeo non esse repugnantiam inter hæc duo, quòd scilicet Deus absoluto decreto statuerit ut non fierent coram illis illa signa, ne credentes, & postmodum

dum à fide recedentes graviùs punirentur: & quòd decretò conditionatò statuerit eos movere, & determinare ad actum fidei si apud eos facta fuissent illa signa: Duo namque illa decreta non opponuntur invicem, quia unum est absolutum, aliud verò conditionatum.

Ad secundam confirmationem, Dico exinde nihil adversum nos colligi, sicut enim rectè infertur quòd Deus decrevisset regere, & administrare alterum mundum si revera statuisset illum creare; ita pariter rectè dicitur quòd Deus decrevit dare Tyriis, & Sidoniis fidem, si decrevisset ut coram eis illa signa fierent.

Vrgent iterum ex eodem sancto Augustino ibidem cap. 14. ubi eundem Scripturæ textùm expendens, affirmat quòd Tyrii, & Sydonii acturi essent magnę humilitatis pœnitentiam, si in eos facta essent divinarum illa signa virtutum. Hanc autem certitudinem agendæ pœnitentiæ non refundit in decretum divinum, sed in propensionem, & dispositionem voluntatis Tyriorum, & Sidoniorum, de quibus loquutus fuerat *cap. 9.* sic enim ait, *Ex quo apparet habere quosdam in ingenio ipso divinum munus intelligentiæ naturaliter; quò moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Loquebatur autem de Tyriis, & Sidoniis de quibus infert; *Non erant ergo sic excæcati oculi, nec sic induratum cor Tyriorum, quoniam credidissent si qualia viderunt ipsi* (Judæi) *signa*, (Tyrii) *vidissent.*

Nego Sanctum Augustinum hanc de agenda pœnitentia certam cognitionem in aliud refundere quàm in decretum divinum; nam statim sensum suum aperiens, indicat illam pręscientiam præsupponere divinum aliquod decretum divinæ voluntatis; subjungit namque, *Audiunt enim, & faciunt, quibus datum est: non autem faciunt, sive audiant, sive non audiant quibus datum non est.* Et iterum, *sed quia ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum.* Quibus verbis sanctus Augustinus pœnitentiam Tyriorum in decretum voluntatis Dei, quò gratiam suam distribuit, quibus vult, & quando vult refundit. Nec enim eam agendæ pęnitentiæ certitudinem reducere poterat in ipsam dispositionem naturalem, & munus intelligentiæ, quò moverentur ad fidem, si facta fuissent coram eis signa. Loquitur enim S. Augustinus solùm de signis externis, quæ ad fidem non sufficiunt, sed præterea requiritur gratia interiùs movens: alioquin sanctus Augustinus consensisset Pelagianis, qui ad fidem non aliam necessariam esse gratiam quam Euangelii prædicationem asserebant.

Objic. iterum plures alios Scripturæ textus, quibus probare nituntur Deũ nosse plura conditionatè futura per scientiam mediam, & antecedenter ad quodlibet decretum. *Primum* testimonium proferunt ex illo Genesis 11. de illis primis hominibus qui dixerunt, *Venite, faciamus nobis civitatem, & turrim cujus culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum*: de quibus ibidem Deus ait. *Cœperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec opere eas compleant.* Quibus prædicit Deus ædificationem illam complendam, nisi ab ea illi homines fuissent avocati per confusionem linguarum.

Secundum proferunt ex cap. 34. Exodi, & 3. Regum cap. 11. ubi prohibetur Judæis, accipere uxores filias Gentilium, *Certissimè enim*, inquit, *avertent corda vestra ut sequamini Deos earum*; ubi vox illa, *certissimè*, prædictionem eventus ex certa atque infallibili scientia profectam significat.

Tertium proferunt ex 4. Regum cap. 2. ubi cùm Elias dixisset ad Elisæum,

sæum, ut quodcumque vellet postularet, antequam tolleretur ab eo: dixissetque Elisæus, *Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus*, Respondit Elias, *rem difficilem postulasti: attamen si videris me quando tollar à te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit*. Quò locò duplex revelatur eventus conditionatus, scilicet infusio duplicis spiritus apposita conditione si videret Eliam, & negatio infusionis si non videret.

Quartum proferunt ex Joannis 5. ubi Christus ait, *Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me: Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis, & ibi est qui accusat vos Moises, in quo vos speratis: Si enim crederetis Moisi, crederetis forsitan, & mihi; de me enim ille scripsit*. Quibus verbis duplex futurum conditionatum prædicitur.

Quintum sumitur ex prima Epistola ad Corinth. cap. 2. *Si enim cognovissent* (inquit sanctus Paulus de Crucifixoribus Christi) *numquam Dominum gloriæ crucifixissent*; ubi manifestè enunciatur conditionatum futurum, ex hypothesi quod Pilatus, & principes Iudæorum cognovissent Christum esse Dominum gloriæ. Missos facio alios similes Scripturæ textus, quos acervatim congerunt scientiæ mediæ Assertores: illi enim ex prædictorum explicatione facilè solventur. Itaque.

Respondeo ad primum, reverà Deum prævidisse, quòd illorum hominum voluntates erant de facto determinatæ ad perficiendam civitatem, & turrim, nisi ab ipsa per divisionem linguarum fuissent præpediti: At id noverat in decreto conditionato, quò statuerat permittere consummationem illius civitatis juxta dispositionem voluntatis illorum hominum, nisi rationabili de causa eos ab illo opere avocasset. Pluries enim in Scriptura sacra revelantur effectus futuri secundùm dispositionem, & determinationem causarum, qui tamen reipsa non fuerunt impleti, quoniam Deus ne sequerentur impedivit: Sic sequenda erat Ninivæ subversio intra quadraginta dies, sicut prædixerat Ionas cap. 3. nempe secundùm demerita illius civitatis, nisi Deus ob eorum pœnitentiam, sententiam in eos animadvertêdi revocasset.

Ad secundum; Dico Vocem illam *certissimè* significare quidem, non infallibilem certitudinem, sed tantùm moralem quæ interdum deficit: Unde secluso Idolatrandi periculo Deus permisit Judæis accipere uxores Alienigenas, sicut patet de Ruth quam Booz duxit in uxorem.

Ad tertium, Respondeo quòd in decreto, quò Deus statuit ut fieret in Elisæo duplex spiritus, ex hypothesi quòd Eliam videret quando substrahendus erat ab eo, certò cognovit Deus illum duplicem eventum conditionatum: Unde non per scientiam mediam antecedenter ad decretum, sed in ipso decreto utrumque illud conditionatum cognovit.

Ad quartum, Dico quod illa propositio: *Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis*, non est de futuro purè conditionato quòd nusquam habiturùm erat esse: sed de futuro absolutè; illa enim prædictio concernit Antichristi adventum qui veniet in nomine suo, & plures seducet. Ad alteram conditionalem propositionem ejusdê textus, nempe *Si crederetis Moisi*, &c. Dico illud futurum conditionatum fuisse Christo cognitum, non per sciêtiam mediam, sed per scientiam simplicis intelligentiæ propter necessariam connexionem quam habent illæ duæ propositiones, si non crediderunt Christo, etiam non crediderunt Moisi; Moises enim de Christo testimonium protulit. Sicut à simili, hoc conditionatum, *Si Petrus currat, movebitur*, co-

cognoſcitur per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ propter neceſſariam connexionem cum conditione; etiam ſi nuſquam de facto ponenda ſit illa conditio.

Ad ultimum, Dico quòd Deus voluit juſtis de cauſis occultare myſterium Incarnationis Diabolo, & miniſtris ejus, ne ſcilicet impediretur hominum redemptio per Chriſti mortem: Unde illi per ignorantiam crucifixerunt Chriſtum ſicut teſtatur ſanctus Petrus Actorum 3. *Et nunc fratres ſcio quòd per ignorantiam feciſtis*: Hæc autem omnia non contigerunt niſi ex decreto divinæ voluntatis ſaltem permittente; adeoque illud conditionatum cognitum fuit in illo decreto.

Proferuntur, & ſolvuntur objectiones ex ſanctis Patribus.

Objiciunt primò varios ſancti Auguſtini contextus, quibus contendunt ipſum agnoviſſe, & approbaſſe ſcientiam mediam futurorum conditionatorum exiſtentem in Deo ante omne liberum decretum illius voluntatis: Sed quoniam plura jam à nobis ſoluta fuerunt illius ſancti Doctoris teſtimonia, solùm profero illud quod habetur de bono perſeverantiæ cap. 9. ubi ſanctus Auguſtinus, ait, *Certè poterat illos Deus præſciens eſſe lapſuros; antequam id fieret ex hac vita auferre.* Et lib. de corrept. & grat. cap. 8. *Reſpondeant*, inquit, *ſi poſſunt, cur illos Deus, cùm fideliter, & piè viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animam eorum? Utrum hoc in poteſtate non habuit, an eorum futura mala neſcivit? Nempe nihil horum, niſi perverſiſſimè, & inſaniſſimè dicitur.*

Reſpondeo ad primum: Ibi S. Auguſtinum non agere de conditionatis, quæ non ſunt futura; ſed de præſcientia peccatorum, quæ reipſa erant futura, & quæ Deus juſto judicio noluit impedire, rapiendo ſcilicet hominem in ætate immatura, antequam fierent.

Ad alterum contextum reſpondeo, quòd veritas illorum futurorum contingentium conditionatorum fundatur in decreto Dei conditionato, quô ſtatuit Deus illa permittere ex hypotheſi, quòd illa conditio adeſſet; Unde per ſcientiam liberam; quæ ſequitur decretum divinæ voluntatis, cognoſcit Deus ejuſmodi futura conditionata, non autem per ſcientiam mediam, quæ decretum antecedit.

Objiciunt 2. Alios ſanctos Patres, primò quidem ſanctum Gregorium Nyſſenum orati. de iis qui præmaturè arripiuntur, ubi ſic ait, *Veriſimile eſt Deum, qui id quod futurum eſt æquè ut præteritum cognovit, progreſſum vitæ infantis ad perfectionem prohibere; ne quod vi præſcia malum animadvertendum eſt in eo qui ita victurus fuiſſet, perficiatur.* Item ſanctum Cyrillum ſupra laudatum quæſt. 1. num. 5. ubi probans quoddam dictum Porphyrii ait, quòd Deus ſciens futurum ſæpè numero prævenit, hos quidem adoleſcentes priùs è vita eripiens, illos verò relinquens. Inſuper ſanctum Chriſoſtomum Homil. 65. in Matthæum, ubi agens de vocatione ſanctorum Pauli, & Matthæi docet, tunc Deum ipſos vocaſſe quando noverat conſenſuros. Et S. Bernardum ſermone 54. in Cantica, ubi ait: *Deus interdum ſubſtrabit gratiam, non pro ſuperbia, quæ jam ſit; ſed quæ futura eſſet, niſi gratia ſubſtraberetur*: Ergo videt Deus futuram ſuperbiam niſi ſubſtraheretur gratia: ſed illud non videt in decreto, quia Deus ſuperbiæ futuritionem non decernit: Ergo eam videt ante decretum quodcumque, adeoque videt per ſcientiam mediam.

Reſpondeo ad SS. Gregorium, & Cyril-

rillum; eos illô modô explicandos esse, quô sanctus Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. explicat illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia*, &c. ubi ait *Dictum est illud secundùm pericula hujus vitæ, non secundùm præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat*: Id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationi subftraheretur: non quòd peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset.

Vel dicendum, quòd Deus peccata illorum Juvenum futura ex hypothesi præscivit in decreto conditionato, quô statuit ea permittere si diutiùs viverent, & concurrere ad entitatem peccati; sed quoniam voluntate absoluta decrevit ejusmodi peccata impedire, rapuit eos in ætate immatura. Decretum enim Dei actuale impediendi peccatum, quod præscitur futurum ex hypothesi, non repugnat, sed potiùs valdè consonat cum decreto conditionato, quô statuit permittere illa peccata, nisi per immaturam mortem fuissent impedita.

Ad sanctum Chrysostomum, Dico eum ita esse intelligendum, quòd Deus illos Apostolos vocaverit, quando præscivit se per gratiam in illis operaturum, & effecturum, ut libenter, & ex animo obtemperarent: quæ responsio conformis est Doctrinæ S. Augustini *Cap.18. de Bono Perseverantiæ*, ubi hanc tradit regulam; quando apud aliquos verbi Dei Tractatores, reperitur nomen præscientiæ, & agitur de vocatione Electorum: nomine *Præscientiæ* intelligi debet prædestinatio, id est præscientia in decreto, & prædestinatione fundata.

Ad sanctum Bernardum, Dico Deum substrahendo gratiam præscire superbiam per scientiam simplicis intelligentiæ, quâ videt omnia possibilia; & etiam per scientiam visionis, quatenus præcessit decretum de præbendo concursu ad actum physicum, & materialem illius superbiæ.

Proponuntur, ac solvuntur objectiones petitæ à ratione.

OBJICIUNT I. Deus cognoscit veritatem hujus futuri conditionati, *Si dederim Petro gratiam efficacem, convertetur*: Sed non potest illam veritatem cognoscere nisi per scientiam mediam: Ergo illa in Deo est admittenda. Major patet ex dictis. *Minorem* sic probant: Hæc veritas cùm sit libera, & contingens, non potest à Deo cognosci per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ versatur solùm circa res naturales, & necessarias: & cùm sit de futuro conditionato, non attingitur per scientiam visionis, quæ solùm fertur circa res absolutè futuras: Ergo illa veritas solùm cognoscitur per scientiam mediam.

Nego minorem: Illa namque veritas agnoscitur per scientiam simplicis intelligentiæ, quia licet extrema sint libera, & contingentia, tamen significatio, quæ in ea exprimitur, infallibilis est, & necessaria, ac proinde ad scientiam Dei naturalem pertinet. Fieri enim potest, quòd conditionalis propositio, necessaria sit ex vi consequentiæ, & illationis, licet inferatur ex libero, & contingenti, imò ex falso, & impossibili. Hæc enim est necessaria, *Si Petrus loquitur, movet linguam*, & tamen utrumque extremum secundùm se sumptum, id est locutio Petri, & motus linguæ, liberum est, & contingens: Similiter hæc est necessaria *Si homo est equus, est hinnibilis*, & tamen utrumque est falsum, & impossibile, nempe quòd homo sit equus, & hinnibilis. Unde cùm in hac conditionali, *Si dederim Petro gratiam efficacem*,

cem, convertetur, exprimatur bonitas illationis, & consequentiæ, quæ est necessaria, utpote deducta ex hoc principio omnino necessario, *quidquid Deus efficaciter vult, infallibiliter eveniet*, ideo veritas illius consequentiæ cognoscitur per scientiam simplicis intelligentiæ.

Objiciunt 2. Futura conditionata seclusô divinô decretô habent veritatem, aut falsitatem: Ergo ante decretum cognoscuntur à Deo: sed non cognoscuntur per scientiam *Simplicis intelligentiæ*, quia contingentia, & conditionata sunt, ac proinde attingi non possunt ab illa scientia, quæ versatur solùm circa necessaria: Neque per scientiam *Visionis*, quia hæc sequitur tantùm ad decretum:Ergo cognoscuntur per scientiam mediam. *Probatur antecedens*: congruitas vocationis non dependet à decreto Dei; ideo namque vocatio est congrua,non quia eligitur à Deo, sed è contra idcirco eligitur à Deo quia est congrua: Ergo ante liberam electionem cognoscitDeus congruitatem vocationis,& consequenter cognoscit etiam futuram conversionem, quæ ex tali vocatione orietur.

Respondent Aliqui cum Didaco Alvarez negando majorem: Tum quia, ut docet Aristoteles *Lib.1.de Interpret. cap.*8. propositiones de futuro contingenti, secundùm se non habent determinatam veritatem, aut falsitatem, quia contingens in quantùm contingens, se habet omnino indifferenter ad utrumlibet: Ergo ante decretum divinæ voluntatis determinantis ad alterutram partem contradictionis,nihil est determinatè futurum in rebus creatis; adeoque dici potest, quòd ante illud decretum res non habent determinatam veritatem, aut falsitatem. *Tum quia* dici potest, quòd quando propositiones sunt in materia contingenti, non semper opus est, quòd una sit determinatè vera, & altera determinatè falsa: sed sufficit, quod si una est vera, altera sit falsa; ita ut repugnet ambas simul esse falsas, aut simul veras. *Tum denique*, quia licet pro quolibet instanti temporis necesse sit, quòd ex duabus propositionibus de futuro contingenti, altera sit determinatè vera. & altera falsa: Non tamen oportet, quòd pro quolibet signo rationis, altera concipiatur determinatè vera, & altera falsa. Unde ante decretum neutra illarum propositionum dicenda est determinatè vera,aut falsa, sed indifferens ad utrumque. Si enim Deus in secundo signo rationis decernat, ut posito in esse antecedenti, ponatur similiter, & consequens; propositio conditionalis affirmativa de futuro contingenti erit vera, & opposita erit falsa: Si autem decernat, ut posito in esse antecedenti, non sequatur consequens; propositio conditionalis negativa de futuro contingenti erit vera, & affirmativa erit falsa. *Verum* quoniam hæ solutiones difficultatem patiuntur, idcirco.

Nego minorem: Illam enim congruitatem vocationis cognoscit Deus per scientiam simplicis intelligentiæ, & videt illam per scientiam visionis, ubi formavit decretum efficax convertendi hominem per illam congruam vocationem, quam ad eum finem ad quem illam Deus eligit, usurpat.

Objiciunt 3. Hæreticum est asserere Deum cognoscere futura conditionata in decreto suo: Ergo illa cognoscit antecedenter ad suum decretum, adeoque per scientiam mediam. Probatur antecedens ex Doctrina Calvini lib. 3. institutionum cap. 23. §. 7. *Decretum, quidem horribile fateor: Inficiari tamen nemo potest quin præsciverit Deus quem exitum esset habiturus homo, antequam ipsum conderet: & ideo præsciverit, quia decreto suo id ordinaverit*,

Censet ergo Calvinus Deum futura præscire in suo decreto, adeoque divinum decretum suam præscientiam antecedere.

Respondeo negando antecedens: Et ad ejus probationem, dico Calvinum non idcirco damnatum, quòd assereret decretum divinum antecedere divinam scientiam de rebus absolutè, vel conditionatè futuris: sed tantùm quod ex antecedente decreto inferret omnia fieri necessariò, & nihil contingenter evenire: Proindeque nullam esse hominum libertatem, ait enim Calvinus l.2. instit. c.3. §.5. *Voluntatem necessitate in malum trahi, quamvis libertas abdicata offendit eos, qui inter necessitatem, & coactionem distinguere nesciunt, &c.* Quibus patet Calvinum sensisse decretum divinum nostram evertere libertatem, nec relinquere in voluntate nostra ullam indifferentiam ad actus oppositos, sed solam spontaneitatem, & immunitatem à coactione.

Objiciunt 4. Deus certò novit peccata futura sub conditione: sed illa non novit in decreto; Ergo antecedenter ad illud ea cognoscit, ac proinde per scientiam mediam. *Probatur minor*: Si Deus haberet decretum circa peccata futura absolutè, vel conditionatè, esset illorum causa, & ipsi peccati malitia tribueretur; non enim alia ratione homini peccanti malitia tribuitur, nisi quia voluntariè sese determinat, & ex se decernit actum peccaminosum.

Deinde, si peccatum esset à Deo decretum, jam peccatum non esset; in tantùm enim peccatum est, in quantùm est contrarium divinæ voluntati; sed si ab illo decerneretur, non esset contrarium, imò conforme divinæ voluntati: Ergo non esset peccatum.

Nego minorem: Et ad primam probationem dico; Deus esset causa peccati quantùm ad entitatem physicam actus, concedo: quantùm ad deformitatem, & carentiam rectitudinis moralis, nego: Non enim idcirco malitia peccati homini peccanti propriè tribuitur, quia decernit, & concurrit ad actum peccaminosum entitativè consideratum; sed eò quòd operetur ut agens morale, ac difformiter ad regulas morum, & sese substrahat à rectitudine divini concursus, & divinæ motionis. Deus autem ita non concurrit, nec decernit, quia non operatur ut agens morale, & cum dependentia ad regulas morum: sed ut Prima causa, & ut Provisor universalis, præbens omnibus causis secundis media necessaria ad agendum.

Ad secundam probationem Dico: Peccatum si esset conforme divinæ voluntati jam non esset peccatum, sub ea ratione sub qua esset illi conforme, concedo: sub alia, nego: esset autem conforme divinæ voluntati secundùm entitatem physicam actus, quæ à Deo decernitur, & ut sic, non esset peccatum: Non esset autem conforme secundùm moralitatem, & deformitatem ipsius actus, quæ nec à Deo decernitur, nec producitur, imò prohibetur: sed tantùm à voluntate creata liberè deflectente à rectitudine, quæ debebat inesse tali actui. Quomodo autem moralitas, seu carentia rectitudinis actus peccaminosi, ab entitate ejusdem actus distinguatur, resolvetur in disputatione sequenti.

ARTICULUS TERTIUS.

De Divino Intellectu practico.

DIVINUS intellectus non idcirco practicus appellatur, quòd ordinetur ad dirigendam voluntatem, quæ est veræ praxis fons, & origo: Sed quia circa rerum producibilium Ideas versatur. Ut itaque illius exacta habea-

beatur ratio, necessarium est, & sufficit, divinarum Idearum naturam investigare, & explanare. Quod ut exactè fiat, sit

QUAESTIO UNICA.

An, quid, & quot sint Ideæ Divinæ?

IDEAE nomen Græcum vocabulum est à verbo εἴδω, id est, *Video*, seu *Aspicio* desumptum. Usurpatur autem à Latinis ad significandam formam exemplarem, quam intuetur artifex in operando, ut ad illius similitudinem aliquid moliatur. Cùm autem Deus supremus ille rerum Opifex perfectè librata ratione omnia sua producat opera: hinc fit, ut nihil efficere dicatur, nisi juxta divinas Ideas, quas ab æterno in se reconditas habet.

Notandum autem primò falsum esse id quod solitò nonnulli affirmant, Platonem primum fuisse divinarum Idearum Authorem Eusebius namque *Lib. 11. de Præparatione Evangelica c. 1.* Scribit Socratem primum de Ideis disseruisse, & dudum ante illum Moisen divinas Ideas agnovisse, & ex illo Platonem, quidquid de Ideis novit, hausisse suspicatur Justinus Martyr oratione parænetica ad Gentes. Quibus concinit S. Augustinus lib. 83. quæstionum quæst. 46. dicens: *Ideas Plato primus appellasse perhibetur, non tamen si hoc nomen antequam ipse institueret non erat, ideo vel res ipsæ non erant; quas Ideas vocavit, vel à nullo erant intellectæ: sed alio fortasse, atque alio nomine ab aliis nuncupatæ sunt. Licet enim cuique rei incognitæ, quæ nullum habeat usitatum nomen, quodlibet nomen imponere. Nam non est verisimile sapientes nullos fuisse ante Platonem, istas quas Plato, ut dictum est, Ideas vocat quæcumque res sint non intellexisse: siquidem tanta in eis vis constituitur, ut, nisi his intellectis sapiens esse nemo possit.*

Falsum pariter est id quod de Platone finxit Aristoteles, illum ideas asseruisse non quidem in Deo existentes, sed quasi illi extraneas, eique assistentes, per se subsistentes, & à singularibus abstractas, & separatas; ita quòd à mente divina in mentem Angelorum illæ Ideæ effluant; ex Angelica mente, in universalem mundi animam; ex mundi anima, in cœlorum formas; ex formis cœlestibus in materiam omnium formarum receptricem. Unde Aristoteles has Ideas ut mera figmenta deridens; ait, *Valeant Platonis Ideæ, quia nihil sunt, aut monstra sunt*. Falsò inquam hoc fictitium commentum Platoni attribuitur: verè namque divinas Ideas in Deo existentes admisit Plato, ut affirmat Seneca Epist. 65. His verbis, *Hæc exempla rerum omnium Deus intra se habet, & numeros universorum, quæ agenda sunt, modosque mente complexus est. Plenus est Deus his figuris quas Plato Ideas appellat immortales, immutabiles, infatigabiles. Unde homines quidem pereunt, ipsa autem humanitas, id est Idea hominum, quæ in Deo est ad cujus similitudinem homo effingitur, permanet, & hominibus laborantibus nihil patitur*. Idem affirmat sanctus Augustinus lib. 83. quæstionum quæstione 46. ubi cùm asseruisset divinas Ideas esse admittendas quasi rationes, & imagines rerum creandarum, ait, *Has autem rationes ubi arbitrandum est esse nisi in ipsa mente Creatoris? Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundùm id constitueret quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegium est. Quod si hæ rerum omnium creandarum creatarumve rationes in divina mente continentur, neque in divina mente quidquam nisi æternum, atque immutabile potest esse; atque has rerum rationes principales appellat Ideas Plato: Non solùm sunt Ideæ, sed ipsæ veræ sunt quia æternæ sunt.* Unde merito Marcil-

lus Ficinus Platonis fidelis Interpres in commentario de divinis nominibus, ait: *Platonici numquam voluerunt Ideas ab intellectu divino separatas esse, ut falsò calumniantur Peripatetici: sed eas aliqua ratione inter se distinctas, in mente divina reposuerunt; quatenus Deus suæ virtutis conscius, comprehendit quot quantisque modis sit participabilis à creaturis*.

Notandum 2. Quòd etsi omnes Catholici Doctores divinarum Idearum Assertores affirment divinas Ideas non extra Deum, sed in Deo esse repositas; nihilominus non conveniunt invicem in assignanda Ideæ ratione: Siquidem nonnulli Recentiores affirmant Ideam divinam esse ipsummet actum intelligendi, quô Deus concipit creaturam factibilem; ita quòd Ideæ ratio non sit conceptus aliquis objectivus, qui ab ipso divino intellectu per modum objecti attingatur, sed tantùm sit conceptus formalis, & actualis intellectio, quâ Deus res ab Omnipotentia factibiles deprehendit. Sanctus Thomas autem prima parte quæst. 10. art. 1. ad secundum, & tertium, affirmat divinam Ideam esse conceptum aliquem objectivum, quem dicit esse divinam Essentiam, *Essentia divina*, inquit, *secundùm quod ad alia comparatur est Idea*: Quam comparationem art. 2. explicat in eo consistere, quòd essentiam suam Deus cognoscat secundùm quod est participabilis secundùm aliquem modum similitudinis à creaturis; & ibidem ait, *Ideam operati esse in mente operantis, sicut quod intelligitur, non autem sicut speciem quâ intelligitur quæ est forma faciens intellectum in actu. Forma enim in mente ædificatoris est aliquid ab eo intellectum, ad cujus similitudinem domum in materia format, &c.* Quibus apertè constat S. Thomam rationem Ideæ divinæ non in conceptu formali, sed in conceptu objectivo constituere; & hunc conceptum objectivum idealem non alium esse, quàm divinam Essentiam ut cognitam, quatenus est participabilis, & imitabilis à Creaturis.

Doctoris verò Subtilis Discipuli duas scinduntur in sententias; Nonnulli enim affirmant illum statuisse rationem Ideæ in illo esse cognito, quod habent Creaturæ ab intellectu divino: Alii verò contendunt illum non aliam assignasse Ideæ rationem, quàm ipsammet divinam Essentiam; non quatenus est participabilis, & imitabilis à Creaturis, sed quatenus est repræsentativa omnium prorsus rerum producibilium. Quid autem verius hac in controversia nobis pareat, infra resolvetur.

Notandum 3. Ideas definiri à sancto Augustino lib. 83. quæstionum qu. 46. *Ideæ sunt*, inquit, *principales formæ quædam, vel rationes rerum stabiles, atque incommutabiles, quæ ipsæ formatæ non sunt; ac per hoc æternæ, ac semper eodem modo sese habentes, quæ in divina intelligentia continentur: Et cùm ipsæ, nec oriantur, nec intereant, secundùm tamen eas formari dicitur quod oriri, & interire potest, & omne quod oritur, & interit*, seu ut breviùs loquitur Doctor in 1. dist. 35. quæst. 21. num. 12. *Idea est ratio æterna in mente divina, secundùm quam aliquid est formabile extra, tanquam secundùm propriam rationem ejus*. Quam definitionem optimam esse sic illam expendendo demonstrat: Deus, inquit, omnia causat, vel causare potest: Non irrationabiliter, ergo rationabiliter: Ergo habet rationem, secundùm quam format. Non autem eandem omnium: Ergo singula propriis rationibus format. Non autem rationibus extra se, quia non eget in efficiendo aliquô aliô à se: igitur rationibus in mente sua existentibus, quia nec in intelligendo, nec in effi-

cien-

ciendo eget aliquò alio à se: Ergo rationibus in mente sua existentibus. Nihil autem in mente sua est nisi incommutabile, & æternum: Ergo omne formabile potest formare secundùm rationem propriam sibi, æternam & incommutabilem, in mente sua existentem. Hæc autem ratio æterna, & incommutabilis, secundùm quam tanquam per propriam rationem potest Deus aliquid formare, non est nisi idea: Ergo præfata definitio optimè ideæ quadrat.

CONCLUSIO PRIMA.

REVERA *Deus habet Ideas rerum omnium producibilium.* Hæc conclusio videtur esse de fide, siquidem colligitur ex Scriptura sacra, maximè ex illo sancti Pauli ad Hæbræos 11. *Fide intelligimus aptata esse sæcula Verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent*: Idest, ut exponit S. Thomas, ut ex rationibus idealibus in Verbo Dei õnis Creatura fieret. Quam expositionem indicat sanctus Anselmus in eundem textum dicens, *Ex invisibilibus facta sunt visibilia*, id est ex intellectuali mundo visibilis: invisibilis enim mundus in Sapientia divina per suam ideam relucebat, & ad illius imitationem factus est mundus visibilis: eò nimirum loquendi modò quò Aristoteles I. *Metaphy. textu* 22. dixit sanitatem quæ est in materia, esse à sanitate quæ est in anima Medici, id est à conceptu, seu arte medendi.

Colligitur pariter ex illo Joannis I. *Quod factum est in ipso vita erat*; ex his enim verbis sanctus Augustinus eundem textum exponens colligit ideas esse in Deo, *Quid est hoc*, inquit, VITA ERAT? *Facta est terra, sed ipsa terra quæ facta est non est vita, est autem in ipsa sapientia spiritaliter ratio quædam quâ terra facta est, & hæc vita est.* Deinde subdit, *faber facit arcam, primò in arte habet arcam, si enim in arte arcam non haberet, non esset unde fabricando illam proferret... Attende ergo arcam in arte, & arcam in opere: arca in opere non est vita, arca in arte vita est, quia vivit anima artificis, ubi sunt ista omnia antequam proferantur. Sic ergo quia Sapientia Dei per quam facta sunt omnia, secundùm artem continet omnia, antequam fabricet omnia; hinc quæ fiunt per ipsam artem, non continuò vita sunt, sed quidquid factum est vita in illo est. Terram vides: est in arte terra. Cœlum vides: est in arte cœlum. Solem, & Lunam vides: sunt, & ista in arte. Sed foris corpora sunt, in arte vita sunt.*

Probatur idem ex SS. Patribus, qui rerum producibilium imagines in mẽte divina existentes ab æterno fuisse affirmant: in primis verò S. Dionysius librô de divinis Nominibus cap. 5. cùm dixisset Solem eorum omnium quæ sub sensum cadunt essentias, & qualitates, quamquam multæ sunt ac dissimiles, anticipatas habere, concludit: *Certe majore ratione in eis atque omnium causa priùs constitisse omnium rerum exẽplaria concedendum est.... Exemplaria autem diximus esse essentiæ rerum effectrices rationes, quæ in Deo conjunctè ante fuerant, &c.* Cui concinit Origenes tomo I. in Joannem, qui cùm dixisset divinas ideas esse figuras collectionis intelligentiarum, subdit: *Opinor enim, sicut domus, & navis fabricatur, vel ædificatur juxta figuras, & formas mentibus eorum qui structuræ præsident conceptas, domo navique principium sumentibus ab his figuris, & rationibus quæ sunt in artifice: Sic universa facta fuisse juxta rerum futurarum rationes jam antea à Deo manifestatas in sapientia.*

Hoc idem argumentum pluribi tractat. S. Augustinus, maximè verò lib. 83. quæstionum q. 46. ubi cùm dixisset idearum visionem solis defæcatis animabus, & sapientioribus esse concessam, ait, *Quis autem religiosus, ac vera re-*

religione imbutus, quamvis nondum possit hæc intueri, negare tamen audeat, imò non etiam profiteatur, omnia quæ sunt, idest, quæcumque in suo genere propria quadam natura continentur, ut sint Deo authore esse procreata, eoque authore omnia, quæ vivunt vivere, atque universalem rerum incolumitatem, ordinemque ipsum, quò ea, quæ mutantur, suos temporales cursus certo moderamine celebrant, summi Dei legibus contineri, & gubernari? quo constituto atque concesso quis audeat dicere, Deum irrationaliter omnia condidisse? Quod si rectè dici, & credi non potest, restat ut omnia ratione sint condita: Nec eadem ratione homo quâ equus, hoc enim absurdum est existimare; singula igitur propriis sunt creata rationibus: Ex quibus verbis tres sequentes formari possunt rationes eandem veritatem comprobantes.

Quarum prima sic formari potest: Omne agens per intellectum seu ratione præditum priùs habet in se imaginem illius rei quam est facturus: sed Deus est agens per intellectum: Ergo priùs habet apud se rerum faciendarum imaginem, quam Ideam appellamus. *Minor* per se constat. *Major* verò probatur, omnis enim causa præcontinet in se effectum secundùm formam,& rationem ipsius; etenim si causa sit naturalis, in se præcontinet naturali modô formam illius effectus quem est productura, sicut ignis producens continet formam ignis producti: & consequenter si causa sit intellectualis, & agens per intellectum, etiam præcontinere debet formam rei producendæ: Non secundùm entitatem, aliàs non cognosceret res materiales, quia rerum materialium formas agens spiritale non potest excipere: Ergo illam præcontinet secũdùm imaginem; at hæc imago est idea, & exemplar ipsius; Ergo Deus habet rerum ideas.

Secundò Deus non temerè, & fortuitò, sed summa ratione, & sapientia operatur, & cuncta producit: Ergo operatur juxta exemplar rei faciendæ quam præcogitavit, & prædefinivit: at illud exemplar est Idea: Ergo ideæ sunt in Deo admittendæ. Consequentia patet, nisi enim Deus præcognosceret effectum, & nisi haberet formam, ad cujus instar illum produceret, temerè, & cæcô modô ageret, seu ut loquitur S. Augustinus, irrationabiliter omnia condidisset.

Tertia denique ratio, quam ibidem indicat S. Augustinus, formari potest in hunc modum. Singula propriis, & distinctis sunt creata rationibus, nec secundùm eandem rationem formatus est homo, quâ formatus est equus: Ergo proprias rei cujusque faciendæ Deus in se prçcontinet rationes;at illa ratio est idea: Ergo Deus habet ideas. Idem probat S. Damascenus lib. 1. de fide cap. 13. *Deus omnium author est: Ergo omnium quæ sunt rationes in se, & causas, hoc est ideas jam ante in ipso præhabet.*

Dices 1. S. Anselmus in Monologio cap.29. *Satis manifestum est*, inquit, *in verbo per quod facta sunt omnia, non esse similitudines rerum*; sed Idea est similitudo rei faciendæ: Ergo ex S. Anselmo Verbum divinum non habet rerum ideas. Insuper S.Dionysius cap.7. de divinis Nominibus: *Deus*, inquit, *non cognoscit res secundùm ideas*: Ergo falsum est ideas esse in mente divina reponendas.

Respondet S. Ansemum velle solùm quòd in Verbo divino non sint rerum similitudines ab ipsis rebus desumptæ, sicut v.g. in speculo sunt imagines objectorum ab ipsis objectis emissæ, sed potius quòd omnes rerum formæ, & similitudines ab ipso, & divino Verbo desumantur, & effluant. Unde subdit S. Anselmus: Verbum non est similitu-

tu-

tudo rerum; sed res sunt imitationes verbi. *Ad S. Dionisium dico*: Illum quidem negare Deum res cognoscere in Ideis, aut extra se positis, aut à rebus ipsis mutuatis; sed tantùm illas cognoscit per suam essentiam habentem rationem ideæ, & exemplaris, quatenus infinitam vim habet res omnes repræsentandi.

Dices 2. Idea est similitudo rei ideatæ, similitudo autem dicit convenientiam; sed Dei ad Creaturam, cùm sit summa distantia, nulla est ibi convenientia: aut si sit aliqua, certè est minima: Ergò aut nulla est similitudo inter Ideam divinam, & creaturam ideatam, aut est minima: vel ergo non est idea in Deo, vel est secundùm rationem imperfectam: sed nihil imperfectum ponendum est in Deo: Ergo nec ulla Idea.

Respondet Seraphicus Doctor in 1. *dist.* 35. *art.* 1. *quæst.* 1. quòd triplex est similitudo, Alia *Univocationis*, seu participationis, quâ dicuntur similia ea, inter quæ est quoddam commune in quo conveniunt univocè, ut Petrus, & Paulus dicuntur similes in humanitate, & in albedine; quia in humanitate, & in albedine univocè conveniunt quatenus sunt homines, & quatenus sunt albi; & hæc similitudo non reperitur inter Deum, & Creaturas, quia in nullo univocè conveniunt: Alia est similitudo *Imitationis*, & hæc est minima inter Deum, & Creaturas, quia in modico potest finitum imitari infinitum. Denique est similitudo *Repræsentationis*, & expressionis, & hæc est summa inter divinas Ideas, & Creaturas ideatas, quia Ideæ divinæ Creaturas summè exprimunt, & repræsentant: Unde in forma, Dei ad creaturas non est perfecta convenientia nec similitudo univocationis, & imitationis, concedo: repræsentationis, & expressionis, nego.

Dices 3. Nobilissimus modus cognoscendi est Deo tribuendus: sed cognitio per rei essentiam est nobilior quàm per similitudinem rei; Ergo Deus cognoscit per essentiam rei, non per similitudinem: sed idea est similitudo rei, & non essentia: Ergo Deus non cognoscit per ideam, ergo in Deo non sunt ponendæ ideæ.

Respondet Idem Seraphicus Doctor, quod alia est similitudo rei caussata, & accepta ab ipsa re; & hæc est species rei intelligibilis, quæ cùm non ita perfectè exprimat rem, sicut res ipsa si præsens esset: Ideo cognitio rei per talem similitudinem, non est ita perfecta, sicut si res ipsa præsentialiter videretur, & hac similitudine non cognoscit Deus. Est, & alia similitudo quæ est ipsa rei veritas ipsiusmet rei expressiva, & ejus similitudo, quâ veritas est; & cujus veritatis res ipsa potius dicenda est similitudido quàm ipsa similitudo rei: & hæc meliùs exprimit rem quàm ipsa res seipsam exprimat, quia res ipsa accipit rationem expressionis ab illa sicut, & suum esse: Unde fit quod per hanc nobilior est cognitio quàm per ipsius rei essentiam, & sic Deus cognoscit.

Dices 4. Idea non est necessaria nisi ad dirigendum in cognoscendo, & regulandum in operando: sed nihil indiget dirigente, vel regulante, nisi quod potest errare, & deviare, Deus autem nullum horum habet: Ergo frustrà ponuntur ideæ in Deo.

Respondet idem: Quod regulari, & dirigi potest fieri dupliciter, scilicet aut per regulam differentem à directo, & regulato, & hæc admittit imperfectionem, & possibilitatem erroris. Aut per regulam, quæ est idem quod regulatum, & hæc ponit impossibilitatem erroris: Quia enim regula errare non potest, & Deus est ipsa regula, & idea, idcirco impossibile est eum errare; & sic

sic patet quòd idea in Deo non ponit defectum,& imperfectionem,sed complementum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Idea divina non est conceptus formalis, quem Deus, habet de Creaturis: nec essentia divina, quatenus est imitabilis à Creaturis: sed tantum quatenus est repræsentativa illius esse, quod Creaturæ habent ab Intellectu divino.

Hæc Conclusio tres complectitur partes, quarum probatur prima. Idea est forma cognita quam intuetur artifex in operando, ut ad illius similitudinem opus externum moliatur: sed conceptus formalis seu cognitio quam habet Deus de Creaturis,non est idem quod ejus divinus intellectus respicit; sed tantùm id quò aspicit: Ergo illa cognitio non est idea. *Deinde*, Idea habet rationem causæ formalis respectu rei ideatæ, seu formandæ juxta ipsam ideam: sed intellectio habet rationem causæ formalis non respectu rei ideatæ, & extrinsecæ, sed tantùm respectu intellectûs à quo elicitur, & quem informat ac intelligentem denominat: Ergo nec illa intellectio seu conceptus formalis intellectus habet rationem ideæ. *Denique* Idea divina variatur juxta rerum ideatarum diversitatem: sed divina intellectio, non variatur secundùm diversitatem rerum à Deo cognitarum: Ergo ratio formalis Ideæ divinæ non consistit in ipsa intellectione div-na.

Probatur secunda pars: Nempe quòd ratio formalis ideæ non consistat in essentia divina quatenus est imitabilis à Creaturis. Si idea divina consisteret in hac imitabilitate, sequeretur Creaturas non cognosci à Deo secundùm illarum esse proprium, neque etiam secundùm illarum contingentiam: at falsum consequens: Ergo, & antecedens. *Patet major quoad primam sequelam*; nam creaturæ solùm imitantur divinam essentiam quoad gradus quosdam communes, & transcendentales putà entis, substantiæ, viventis, intellectualis, aut similes; quoad proprios autem modos, ac differentias quibus illæ constituuntur ultimatè, & à Deo, & inter se differunt, atque in quibus limitationem imperfectionemque involuunt,divinam essentiam non imitantur, sed ab ea recedunt eique dissimiles sunt: Ergo si in essentia divina repræsentantur, & cognoscuntur Creaturæ solùm quatenus eam imitantur, non repræsentantur, & cognoscuntur in ea secundùm proprium esse. *Patet etiam quoad secundam partem*, idea namque repræsentat ideatum secundùm illius entitatem, non autem secundùm illius contingentem existentiam;sive enim res existat sive non, semper similis est suæ ideæ, tam enim domus ædificanda quàm ædificata similis est ideæ artificis: Ergo si ratio ideæ consistat in imitabilitate divinæ essentiæ à Creaturis, non repræsentabit Creaturas secundùm omnes illarum speciales differentias, neque secundùm earum contingentiam: quod est contra rationem ideæ. *Deinde*: Si imitabilitas causæ secundùm ejus naturam constitueret rationem formalem ideæ,sequeretur substantiam ignis generantis dici posse ideam ignis geniti; quia ignis genitus naturam ignis generantis imitatur, non solùm æquivocè, & extrinsece, sed univocè, & perfectè.

Nec refert quod illa imitatio ignis fiat absque cognitione; idea autem debeat concurrere ad formandum imitatum prævia cognitione,eò quòd imitabilitas rei sit artificialis. *Respondeo* namque cognitionem extrinsecam esse ad imitabilitatem idealem; quantumvis enim cognoscatur idea, non propterea aliquid dicitur ideatum nisi assimiletur ideæ artificialiter: Hinc licet ho-

homo generans hominem sibi similem cognoscat, & velit illam similitudinem, non ideo natura generantis dicitur concurrere ad generationem per modum formæ artificialis, & idealis, quia non concurrit quatenus repræsentat hominem generandum, sed tantùm quatenus est naturalis ejus similitudo. Similiter quantumvis divina essentia sit principium divinæ generationis Filii,& divinusPater sciens & volens assimilet sibi Filium divinum, non tamen hæc assimilatio est idealis, & artificialis, sed merè naturalis, quia non fit ab essentia præcisè quatenus est principium repræsentativum, sed tantùm quatenus est principium fœcundum: Ergo à simili quantumvis Creaturæ assimilatio cum essentia divina sit à Deo cognita, & volita, non propterea hæc assimilatio erit idealis, & artificialis.

Denique: Si Essentia divina esset idea quatenus est imitabilis à Creaturis,& ut habet respectus sive reales, sive intentionales ad Creaturas imitaturas; vel haberet rationem ideæ quatenus præcisè essentia est simul cum his respectibus; vel quatenus illos tantùm respectus connotat; vel denique illi soli respectus haberent rationem formalem ideæ: sed neutrum dici potest. *Non primum*, alioquin idea non esset unum per se, sed tantùm unum per accidens, sicque non posset repræsentare ens per se faciendum: *Non etiam secundum*, quia priùs intelligitur idea quàm intelligantur illi respectus connotati; priùs namque concipi debent extrema relationis quàm concipiatur relatio: adeoque priùs concipi debet Essentia Dei ut imitabilis, & creatura ut imitativa, quàm concipiatur relatio imitabilitatis. *Non etiam tertium*, quia ideatum debet esse simile ideæ; Creaturæ autem producendæ ad extra non sunt formandæ juxta similitudinem eorum respectuum: adeoque Essentia divina non habet rationem ideæ quatenus est imitabilis.

Probatur tertia pars: Nempe quod ratio divinæ Ideæ sit ipsamet divina Essentia, quatenus est repræsentativa esse cogniti Creaturarum: Probatur inquam, primò authoritate Doctoris Subtilis in 1. *dist*.35. *quæst. unica*,*n*.13. ubi cùm exposuisset definitionem ideæ, & rejecisset sententiam Aristotelis imponentis Platoni, quòd asseteret esse rerum quidditates existentes per se: concludit, Ideam esse ipsammet Essentiam divinam, quatenus repræsentativa est *esse cogniti*, quod habent Creaturæ ab intellectu divino.

Licet enim Doctor ibidem asserere videatur illud *esse cognitum*, quod habent Creaturæ ab intellectu divino, esse ipsarum Creaturarum ideam; non tamen vult illud *esse cognitum* formaliter consideratum, & quatenus solùm est denominatio extrinseca resultans in Creatura ex cognitione divini intellectus esse formaliter ideam ipsius Creaturæ; hoc enim esse cognitum est purum ens rationis; Idea autem divina, est quid reale in Deo existens. Adeoque non censet Doctor rationem ideæ formaliter consistere in illo esse cognito, sed in Essentia divina quatenus est repræsentativa illius esse possibilis Creaturarum. Quod ipsemet explicat in 4. d.50. q.3. n.4. ubi cùm dixisset ideam non esse respectum essentiæ divinæ ad extra, concludit: *Oportet ergo quòd per illam essentiam, quæ perfectissimè omnia repræsentat, quæ ut sic repræsentans illa ut objecta cognita, habet rationem ideæ*.

Deinde sibi objiciens ibidem, quòd non possit repræsentari illud esse cognitum nisi priùs habeat esse: Ergo nisi priùs supponat exemplar, à quo, & unde productum sit sub ratione propria,& determinata,& consequenter

ter non potest priùs repræsentari, quàm habeat ideam: Respondet. *Dico quòd falsum est, imò ipsa Essentia est exemplar illimitatum. Et ista est prima ratio in esse cognito, non autem alia ratio, quæ priùs debet esse cognitum, ut dictum est in primo libro: & hæc magis determinatè repræsentat, quàm aliquid limitatum nedum extra existens, imò quàm aliquid intra.* Quibus Doctor tria significat: Primum, quòd illud esse cognitum per se non habeat rationem ideæ: Secundum, quòd habeat tantùm rationem ideæ, quatenus repræsentatur in essentia divina: Tertium, quòd ipsa divina essentia vim infinitam habeat res omnes repræsentandi secundùm earum esse proprium, in qua virtute formaliter consistit ratio Ideæ.

Probatur 2. In illo formaliter statuenda est ratio Ideæ divinæ, quod Deus intuetur in rebus creandis, & producendis ad extra; sed solam suam divinam Essentiam quatenus est rerum creabilium repræsentativa intuetur: Ergo divina essentia, quatenus est rerum repræsentativa, habet rationem formalem ideæ. *Major* constat, *Minor* verò probatur; Si Deus conspiceret aliud præter suam essentiam, ut rerum creabilium repræsentativam, maximè vel res ipsas, vel ipsam divinam essentiam ut imitabilem, vel suam divinam cognitionem, ut rerum producendarum apprehensivam; sed neutrum dici potest: Non *primum*, quia res ipsæ non possunt, immediatè, & per se movere, ac determinare divinum intellectum, ut sæpius probatum est. Non etiam *secundum*, quia essentia divina ut imitabilis non potest repræsentare proprias, ac singulares creaturarum rationes, quas illa formaliter non continet, & secundùm quas consequenter non est per se imitabilis à creaturis. Non etiam *tertium*, quia divina intellectio non habet rationem objecti quod, sed tantùm objecti quò Deus ideam inspicit, ut ad ejus similitudinem res extra se producat: Ergo restat ut sola divina essentia, quatenus est rerum omnium repræsentativa, habeat verè, & realiter rationem Ideæ divinæ.

Dices 1. In eo statuenda est ratio formalis Ideæ, ad cujus imitationem immediatè fit opus; sed opus divinum fit immediatè ad imitationem cognitionis divinæ, non autem ad imitationem essentiæ divinæ quatenus repræsentativæ rerum: Ergo in ipsa cognitione, seu conceptu formali statuenda est ratio formalis ideæ. *Major* patet ex supra dictis. *Minor probatur*: quia non minor est virtus agentis divini, quàm creati; sed aliquando artifices operantur ex solo mero conceptu formali sui operis, non autem ex apprehensione alicujus conceptus objectivi; ut manifestum videtur non solùm in his artificibus qui suum opus tanta celeritate expediunt, ut non videantur de externo exemplari, & de ipso opere simul posse cogitare. Quis enim dixerit agilem scriptorem ad alios characteres, quàm quos ipse scribit, & pingit, suam in scribendo cogitationem convertere? Sed etiam idem constat in iis, qui artificialis alicujus novi operis nunquam antea visi sunt inventores; adeoque nullum aliud simile quod imitentur, propositum habent. Unde fit ut illi artifices, qui externo, & objectivo exemplari opus habent, illo egeant ex imperfectione operantis, non verò ex ratione agentis per ideam. Ergo cùm in Deo nulla sit imperfectio, sed tum in essendo, tum in operando quodlibet agens creatum excedat; hinc fit quòd nullâ aliâ opus habeat ideâ præter suum conceptum formalem.

Nego minorem: & ad ejus probationem, nego pariter conceptum obje-

cti-

ctivum solùm desiderari in artificibus propter illius imperfectionem; quamquam enim id fortè verum esset in creatis, eò quòd nobis naturaliter non insit aliquod objectum primum, in quo cætera liceat inspicere; unde fit ut ab ipso opere futuro in se non moveatur noster intellectus: Insuper, licet etiam ille defectus exinde contingat, quòd noster intellectus nondum sibi comparaverit speciem illius rei, quæ facienda est; unde fit, ut oporteat externum aliquod exemplar aspicere, ad cujus imitationem fiat opus. Hæc tamen à divino intellectu longè absunt, siquidem nec moveri potest a rebus ipsis, nec ab aliquo exemplari extra Deum, sed tantùm in sua essentia, ut in objecto primo, atque immediato omnia contemplatur: Atque ita ex summa ipsius perfectione evenit, ut suam essentiam tanquam omnium factibilium exemplar objectivum, ac ideam intueatur, & imitetur in operando: & consequenter licet aliquando artifices creati non habeant rei faciendæ aliud exemplar objectivum in intellectu, sed solùm suum conceptum formalem; nihilominus Deus supremus rerum artifex suam semper essentiam tanquam objectum ideale inspicit, ut secundùm illius repræsentationem res quaslibet producat.

Dices 2. Creaturæ divinam imitantur essentiam quatenus eminenter illas continet: sed tantùm illas eminenter continet ut est participabilis ab illis: Ergo divina essentia tantùm habet rationem ideę creaturarum quatenus est ab illis participabilis.

Distinguo minorem: Creaturæ divinam essentiam imitantur prout eminenter illas continet, si illa eminentialis continentia usurpetur pro illius infinita vi repræsentativa ejus quod continet, concedo: Si sumatur tantùm pro supereminenti gradu entitatis, in qua Deus entibus omnibus aliis præcellit, nego: & sic concessa minore neganda est consequentia. Fateor itaque divinam essentiam idcirco creaturarum esse repræsentativam, & habere rationem ideæ objectivæ respectu earum, quia cùm sit infinita in sua entitate, omnesque proinde aliarum entitatum perfectiones sine imperfectione complectatur, vel formaliter, vel eminenter, aut virtualiter, etiam & earum est repræsentativa. Ratio tamen formalis ideæ præcise non consistit in illa continentia formali, aut eminentiali, aut naturali; sed tantùm in infinita vi repræsentativa.

Instabis: Non potest essentia divina habere rationem repræsentandi Creaturas, nisi Creaturæ illæ priùs supponantur, habere esse, quod in essentia repręsentetur, & consequenter nisi priùs habeant ideam: Ergo non potest habere rationem ideæ, quatenus est repræsentativa: Consequentia patet: Probatur *antecedens*: Nihil repræsentatur nisi quod est; quidquid autem est, supponit ideam sui, maximè si fiat per ideam: Si autem jam sit, ultro non indiget idea ut fiat: Ergo Creaturæ priusquam habeant esse repręsentatum in essentia divina, jam supponuntur in se habere aliquod esse; ac proinde habere aliquam sui ideam: & consequenter ipsa divina essentia, quatenus repræsentativa non potest habere rationem ideæ:

Distinguo antecedens: Nisi Creaturæ supponant habere esse verum reale, & ideatum, nego: Esse cognitum, nimirum per solam denominationem extrinsecam intellectus divini Creaturas producendi in esse primo possibili, concedo. Itaque Creaturæ concipi possunt hoc in quadruplici statu, in quorum *primò* ab intellectu divino accipiunt esse primò cognitum: In *secundò* habent ex se ipsis, quod non repu-

gnent ut existant: In *tertiò* concipiuntur habere respectum rationis ad omnipotentiam divinam à quâ possunt accipere existentiam: In *quartò* autem habent esse repræsentatum in essentia divina, quæ cùm habeat vim infinitam repræsentandi, repræsentat illas Creaturas possibiles; non solùm secundùm illarum esse cognitum; nec tantùm secundùm illarum non repugnantiam ad existendum; nec denique tantùm ut dicunt respectum ad omnipotentiam divinam à quâ produci possunt: sed maximè secundùm illud esse ideale, quod revera habent in Deo antequam producantur, & juxta quod aliquando producentur.

Dices 3. Illud habet rationem ideæ in divina mente, quod proportione servata, idea est in mente artificis creati; sed in mente artificis creati res ipsa concepta ab artifice habet rationem ideæ: Ergo etiam Creaturæ ut ab intellectu divino apprehensæ, habebunt rationem ideæ exemplaris. *Major* patet, tum ex S. Augustino, tum ex aliis Patribus dicentibus Creaturas esse in mente divina, sicut domus est in mente artificis. *Minor* verò probatur, etenim domus concepta ab artifice, est idea domus construendæ, ut jam dictum est ex Aristotele.

Nego minorem: Idea enim in mente artificis non est revera ipsum opus externum ut ejus menti objectum: sed est aliquod verbum, seu dictamen practicum, quod in suo intellectu format de opere artificiali faciendo. *Ad probationem* autem dico, quòd quando Aristoteles, vel alii Philosophi affirmant ideam artificis esse rem ipsam cognitam, quatenus ad extra formandam: intelligendi sunt de re non in suo proprio, & naturali essendi modo, sed in alio, nempe intelligibili, quem habet in intellectu.

CONCLUSIO TERTIA.

IN *Deo non sunt plures Ideæ realiter, aut formaliter distinctæ: sed tantùm denominativè*. Hæc Conclusio duas habet partes, quarum probatur prima. Divina essentia ut probatum est, habet rationem ideæ, quatenus est repræsentativa Creaturarum: sed ut sic non est, nec formaliter, nec realiter à se distincta: Ergo nec ideæ sunt realiter, aut formaliter distinctæ. *Major* patet. *Minor* probatur: Primò quidem quod illæ diversæ rationes ideales non distinguantur realiter, in Deo enim nulla est distinctio realis, & entitativa, nisi ubi intervenit relationis oppositio, quâ fit ut tres divinæ Personæ realiter invicem distinguantur: sed Ideæ divinæ non pertinent ad relationes Personales, neque ad notionalia; Ergo inter illas nequit esse distinctio realis. Patet etiam eadem minor *quantùm ad distinctionem formalem*: Siquidem distinctio formalis intercedit inter diversas formalitates invicem formaliter distinctas, & quarum una non est formaliter alia etiam secluso quolibet intellectûs conceptu; sed ipsa divina essentia quatenus est repræsentativa hominis, non est à parte rei formaliter à seipsa distincta, quatenus est repræsentativa Angeli; alioquin in eadem essentia sub ratione essentiali, infinitæ essent formalitates, sicut infinitæ sunt Creaturæ possibiles; quòd cùm sit absurdum, etiam, & absurdum est illud unde sequitur.

Probatur secunda pars: Primò quidem ex Scriptura, & ex sanctis Patribus, qui de divinis Ideis quasi de pluribus loquuntur inprimis enim S. Paulus ad Hebræos 11. *Fide*, inquit, *intelligimus aptata esse secula verbò Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent*. Ubi per *invisibilia*, rerum ideas significari supra diximus. Item S. Dionysius à nobis prima conclusione laudatus, affirmat

mat in Deo dari exemplaria rerum, quæ nominat rationes substantificas existentium prædeterminativas. Et S.Augustinus ibidem laudatus disertè ait: *Omnia ratione sunt condita, nec eadem ratione homo quâ equus, hoc enim absurdum est existimare: Singula igitur propriis creata sunt rationibus.* Quibus verbis idearum diversitatem, & multiplicitatem significat. Id pariter suadet ratio: Sicut enim res faciendæ seipsis diversæ sunt, propriosque ac speciales habent characteres, quibus invicem distinguantur; ita pariter diversas habere debent ideas, ad quarum similitudinem formentur: Non quidem diversas intrinsecè, & secundùm diversam entitatem aut formalitatem: Ergo saltem debent esse diversæ extrinsecè, denominative, ac secundùm diversum respectum rationis, quem divina Essentia, ut infinitè repræsentativa, dicit ad res omnes repræsentatas.

Ex his collige 1. Dari omnium rerum Ideas tam possibilium quàm futurarum, *eodem modo enim*, inquit Doctor in 2. dist. 39. qu. 5. nu 7. *sunt ideæ possibilium non futurorum, sicut futurorum quia differentia ista possibilium non futurorum à futuris, non est nisi per actum voluntatis divinæ: Ergo idea futuri possibilis non magis repræsentat illud futurum esse quàm idea possibilis non futuri. Praterea, non magis repræsentabat idea futuri ipsum ponendum esse in hoc nunc, quam in illo.* Quibus Doctor indicat ideam propriè, & maximè repræsentare res possibiles sub determinato statu possibilitatis; quia, ut supra dixerat, ideæ merè naturaliter repræsentant illud quod repræsentant, & sub naturali ratione sub quâ aliquid repræsentant: quia ideæ sunt in intellectu divino ante omnem actum voluntatis divinæ, ità quòd nullo modo sunt ibi per actum voluntatis divinæ: sed quidquid naturaliter præcedit actum voluntatis, est mere naturale: & consequenter ratio ideæ maximè versatur in repræsentatione rerum secundùm illarum esse possibile.

Collige 2. In Deo esse Ideas rerum omnium producibilium, sive materialium, sive spiritualium, sive universalium, sive singularium: Cùm enim idea sit forma ad quam respiciēs agens operatur: necessum est ut omnium rerum quæ formari possunt, etiam singulæ habeantur ideæ; alioquin Deus aliquid fortuitò, & sine prævisione ac præcognitione produceret, quod asserere impium est, & sacrilegum, inquit S.Augustinus.

Collige 3. Quòd etsi Filius, & Spiritus sanctus verè producantur, nihilominus non habent suæ productionis ideam: Tum quia idea habet, rationem causæ exemplaris respectu ideati: sed divina Essentia, non est causa Filii aut Spiritus sancti: Ergo habere nequit rationem ideæ in generatione Filii, nec in processione Spiritus sancti. Tum quia idea est forma quam inspiciens artifex operatur: sed Pater divinus non est artifex in generatione Filii, nec operatur per modum artificis, quia non est ejus causa, sed principium: Ergo Pater non habet ideam in generatione Filii: idem dicendum de productione Spiritus sancti. Tum denique quia, Idea est repræsentatio formalis rei quæ nondum est, sed Filius, & Spiritus sanctus non possunt repræsentari antequam sint, cum nullatenus habere possint rationem entis possibilis: Ergo pariter illorum productio non supponit ideam.

Quares 1. An Deus habeat Ideam peccati?

R*Espondeo* cum S. Bonaventura in 1.*Dist.* 36.*qu.est.*1. Peccatum considerari posse dupliciter; nimirum *forma-*

maliter sub ratione peccati, & quatenus est carentia rectitudinis debitæ actui; vel *materialiter* quatenus nimirum est actus positivus, & physicè elicitus. Certum est actum illum peccaminosum, & materialiter ac physicè consideratum habere sui ideam in Deo: quia reverà Deus ad productionem physicam illius actus concurrit, cùmque in se realem habeat entitatem, etiam in Deo veram sui debet habere ideam, & similitudinem.

Respondeo 2. Peccatum formaliter consideratum, & quatenus est malum morale, nullam sui ideam habere, nec ullatenus esse in Deo, *Quia*, inquit S. Bonaventura laudatus, *omne quod est in Deo, est in illo vel sicut in principio producente, vel sicut in exemplari exprimente, vel sicut in conservante*; sed nullo modo ex istis mala formaliter sumpta sunt in Deo: Ergo, &c. Probatur *minor*, quia Deus non est principium producens mala formaliter sumpta, seu peccata, ut constat ex Fide: Producere enim peccata est peccare, peccare autem est deficere à rectitudine, & deviare à bonitate divina: atqui Deus non potest recedere à sua bonitate, cùm sit bonitas per essentiam: Ergo non potest peccare: Ergo nullo modo potest esse principium producens peccata, seu mala formaliter sumpta. Deus etiam non est exemplar exprimens mala, quia ratio exemplaris attenditur secundùm assimilationem; Dei autem ad mala nulla est assimilatio. Non est etiam exemplar Deus nisi illorum quæ ipse potest producere: at Deus peccata non producit: Ergo mala formaliter sumpta nullo modo sunt in Deo.

Dices 1. Deus cognoscit intra se mala, quia Deus nihil cognoscit extra se: Ergo mala sunt in Deo. Consequentia patet, quia omne quod cognoscitur in aliquo, est in illo in quo cognoscitur.

Negat consequentiam S. Bonaventura: Plus enim, inquit, esse in Deo significat, quàm cognosci à Deo, vel in Deo; nam ad hoc quod aliquid cognoscatur à Deo, vel in Deo, satis est quod in Deo sit ratio cognoscendi illud. sed ad hoc ut aliquid sit in Deo, requiritur quòd Deus sit exemplar illius: quare licet Deus cognoscat mala in seipso, ex hoc non sequitur quòd mala sint in Deo, quia illa cognoscit per bona opposita, ut ab ipsis bonis deficientia. Ex quô patet quòd in illa consequentia committitur fallacia consequentis, quia arguitur à positione consequentis ad positionem antecedentis.

Dices 2. Omne quod cognoscitur in aliquo, & non per accidens, est aliquo modo in illo sicut in exemplari: sed mala cognoscuntur in Deo, & non per accidens, quia Deus nihil cognoscit per accidens, sed omnia cognoscit per se: Ergo mala sunt in Deo.

Respondeo quòd cognosci per accidens potest esse dupliciter, aut à parte cognoscentis, aut à parte cogniti. In Deum nulla cadit cognitio per accidens à parte ipsius Dei cognoscentis, quia Deus omnia cognoscit seipso: tamen cadit a parte cogniti utpote mali, quia Deus cognoscit malum non per similitudinem sui, sed per similitudinem boni oppositi: similitudo enim est principium cognoscendi simile, & dissimile.

Dices 3. Quod cognoscit aliquid, & illud non cognoscit per privationem, cognoscit illud per similitudinem, & ideam: sed Deus cognoscit mala, & illa non cognoscit per privationem; quia in Deum nulla cadit privatio, cùm sit purus actus: Ergo Deus cognoscit mala per similitudinem, & ideam in Deo: Ergo mala sunt in Deo sicut in exemplari.

Respondeo quòd cognoscere per priva-

vationem fit dupliciter. Aut ita quòd privatio sit in ipso cognoscente, sicut oculus cognoscit tenebras quando est privatus luce, & nihil videt, Auris cognoscit silentium quando nihil audit: & hoc modo cognoscere per privationem, dicit imperfectionem, & non convenit Deo, quia Deus nunquam est privatus luce, nec cognitione. Aut ita quòd privatio sit in cognito, & non in cognoscente; sicut si lux haberet cognitionem, per seipsam cognosceret tenebras, quia cognosceret rem privatam luce, non quòd illa privatio sit in ipsa luce, sed in re cognita: & hoc modo cognoscere per privationem non dicit imperfectionem ex parte cognoscentis. & hoc modo Deus dicitur cognoscere mala per privationem, quia cùm ipse sit actus purus, & lux, & veritas, per seipsum cognoscit positivè bonum, & privativè malum, quia cognoscit in quo deficiat malum à bono.

Quæres 2. An Deus habeat Ideas rerum imperfectarum?

R*Espondet* 1. S. Bonaventura ibidem quæstione 2. Res imperfectas formaliter consideratas nullam sui præsupponere ideam; cùm enim imperfectio formalis sit carentia, & privatio alicujus perfectionis debitæ, nulla haberi potest in Deo: *Privatio*, inquit, *non est ens, nec per consequens est aliquid à Deo factile, nec assimilabile ipsi*: Ergo non habet ideam in Deo, quia idea dicit rationem similitudinis.

Respondet 2. Imperfecta entitativè considerata aliquam sui ideam habere, *Quia*, inquit, *omnis effectus assimilatur suæ causæ aliqua assimilatione*. Ergo illud omne quod est à Deo, assimilatur Deo: sed imperfecta materialiter sumpta sunt à Deo, quia ut sic sunt entitates positivæ: Ergo ut sic assimilantur Deo: Ergo ut sic habent ideam, non quidem imperfectam, sed perfectissimam. Quia sicut non viventium est in Deo idea vivens, & corporalium spiritualis, & temporalium æterna: sic, & omnium imperfectorum entitativè consideratorum est idea perfecta, quia idea sequitur naturam subjecti in quo est, non autem rei ideatæ à qua sumit tantùm distinctionem repræsentandi, quia distinctè illam repræsentat.

Dices: Illa solùm habent ideam quę possunt esse à Deo: sed imperfecta, quocumque modo sumantur, non possunt esse, nec fieri à Deo; quia *Dei perfecta sunt opera*, ut dicitur Deuter. 32. Ergo imperfecta nullo modo habere possunt ideam.

Respondet Seraphicus Doctor quòd omnia imperfecta quæ habent rationē entis qualia sunt materia, partes compositi sub ratione partium, & alia hujusmodi, sunt à Deo ipsique assimilantur secundùm illam rationem entis, quæ consequenter dicit aliquam perfectionem: & ideo hujusmodi imperfecta secundùm id quod sunt, putà quatenus entia, habent esse in Deo. *Deinde*, Deus perficit imperfecta v. g. materiam per formam, & partes per totum; quia igitur dat Deus imperfectis esse perfectum, ideo omnia Dei opera sunt perfecta.

Quæres 3. An esse Ideale quod Creaturæ habent in Deo, sit præstantius quàm esse Entitativum quod habent in seipsis?

R*Espondet* idem Seraphicus Doctor *ibidem art. 2. quæst. 2.* hanc quæstionem intelligi posse dupliciter, ita quod sit sensus. An res verius esse habeant, vel quando sunt in cognoscente, & producente, vel quando sunt in seipsis: Aut ita quod quælibet res conferatur cum sua similitudine, quæ est in Deo, ut sit sensus, quid habeat esse verius, & nobilius, quàm ipsa

ipsa res, vel ejus similitudo. His prænotatis.

Dicit 1. Quòd si res compararentur ad seipsas secundùm diversum modum existendi, tunc verius esse habent in proprio genere, quàm in Deo. Ratio est, quia res verius esse habent, ubi sunt simpliciter, quàm ubi sunt tantùm secundùm quid; sed in proprio genere sunt simpliciter, quia sunt secundùm propriam entitatem; in Deo verò sunt tantùm secundùm quid, quia sunt secundùm esse cognitum: Ergo, &c. *Insuper*, res verius esse habent, ubi sunt secundùm principia intrinseca, & proxima, quàm ubi sunt in principio extrinseco, & remoto: sed in proprio genere sunt secundùm principia intrinseca: in Deo autem, ut in principio extrinseco: Ergo, &c.

Dicit 2. Quòd si quælibet res conferatur cum sua similitudine, quæ in Deo est, tunc similitudo rei verius, & nobilius esse habet in Deo, quàm ipsa res habeat in proprio genere. Ratio est, quia in Deo similitudo cujuslibet rei idem est, quod ipsa essentia divina.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Voluntate Divina.

DIVINUM Intellectum lumine sapientiæ, ac scientiæ radiantem ordine naturę sequitur divina Voluntas, fœcunditatis oceanus, libertatis origo, sanctimoniæ sacrarium, virtutum augustale, totius denique boni fons ubertim in omnes effluens. Cujus ut plana plenaque, quantùm humanitùs fieri potest, habeatur ratio, Disputatio præsens distribuenda est tres in articulos: In quorum *Primò* ipsa divina Voluntas generatim delineabitur: In *Secundo* explicabitur ipsius libertas: In *Tertiò* denique omnes illius dotes, ac præcellentiæ reserabuntur.

ARTICULUS PRIMUS.

De Divina Voluntate generatim.

NEMINEM Sapientum latet, nomine VOLUNTATIS, significari vim illam ingenitam substantiæ intellectivæ, quæ prævia cognitione bonum prosequitur, aversatur malum, finem intendit, & media ad ipsius assecutionem convenientia eligit, ordinat, & amplectitur. Ut ergo divinæ Voluntatis perfecta habeatur notitia, tria maximè hoc in articulo proponenda simul, & resolvenda sunt: Primum quidem, an, quid, & quotuplex sit divina Voluntas: Secundum quodnam sit illius objectum, tam primarium, quàm secundarium. Tertium denique, quot & quinam sint illius actus.

QUAESTIO PRIMA.

An, quid, & quotuplex sit Divina Voluntas?

NOTANDUM 1. Fide supernaturali constare Deum esse voluntate præditum: ipsamet enim Scriptura sacra pluribus encomiis, divinam Voluntatem celebrat, ipseque adorandus Salvator suos Discipulos edocet, ut inter orandum Patrem divinum his verbis interpellent, *Fiat voluntas tua sicut in Cœlo, & in Terra*: & imprimis fide-

fideles Romanos hortatur Apostolus cap. 12. ut *Probent quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta*: Id ipsum confirmant illa omnia Concilia, quæ adversus Monathelitas duplicem in Christo Domino voluntatem, divinam videlicet, & humanam esse decreverunt. Unde fit, ut nullus absque hæresis labe voluntatem Deo denegare possit. Solùm itaque superest hîc resolvendum, an ipsa divina voluntas etiam ratione naturali innotescere possit, & demonstrari.

Notandum 2. Ex S. Bonaventura in 1. *dist*. 45. *art*. 1. *quæst*. 1. divinam Voluntatem in Scripturis sacris usurpari dupliciter, *Propriè* videlicet, & *Metaphoricè*: Priori modô significatur ipsa Dei complacentia, & virtus, quâ bonum prosequitur, malum aversatur, & finem intendit: Posteriori modô designatur aliquod æternum ipsius divini beneplaciti signum, quô fit ut Dei præcepta, prohibitiones, & consilia, &c. Dei voluntates appellentur; eô scilicet modô, quô testamentum alicujus vocari solet ultima ipsius voluntas. *Rursus* priori modô usurpata voluntas duplex iterum distingui potest, nimirum voluntas, quæ est facultas, & *potentia volens*; & voluntas quæ est *volitio*, & operatio facultatis volitivæ. Prior dicitur actus primus: Posterior verò actus secundus volitionis appellatur. An autem hæc utraque voluntas in Deo sit admittenda, controversia non levis est inter Authores; quæ ut faciliùs solvatur.

Notandum 3. Divinam Voluntatem considerari posse dupliciter: Primò quidem *Essentialiter*, & quatenus dicit ordinem ad objectum volitum intra Deum ipsum. Secundò *Notionaliter*, prout dicit ordinem producentis ad productum nimirum ad Spiritum sanctum. Priori modô communis est tribus adorandis Personis; Posteriori verò tantùm Patri, & Filio divino convenit: Priori modô, dicitur tantùm operativa: Posteriori verò productiva appellatur, quia reverà est principium, quô Pater, & Filius spirant, & producunt Spiritum sanctum. Nullus Theologorum denegat voluntatem divinam Notionaliter usurpatam, habere veram rationem potentiæ; an autem etiam vera potentia sit appellanda, quatenus usurpatur essentialiter, & distinguitur saltem formaliter à volitione actuali, sicut actus primus ab actu secundo, hic est resolvendum; sed priùs sit.

CONCLUSIO PRIMA.

RATIONE *naturali constat Deum habere Voluntatem*.

PROBATUR PRIMÒ à Doctore Subtili in 1. *distinctione* 2. *quæstione* 2. *num*. 20. Primum agens necessariò debet esse intelligens: Ergo debet intellectu, & voluntate esse præditum. *Minor* constat. Probatur *Major*. Primum agens necessariò debet intendere finem, & eligere, ac ordinare media ad illius consecutionem: sed hæc exequi non potest nisi finem cognoscat, & velit; nec hæc exequi nisi habeat intellectum, & voluntatem: Ergo utrumque necessariò debet habere. *Major* patet: Tum quia omnis natura tendit in finem, non quidem per se, sed per directionem Superioris, ac primi Agentis; & consequenter primum Agens debet intendere finem ad quem ipsam naturam dirigit, & ordinat. Tum quia primum Agens ordinatè agit, & consequenter suas omnes actiones in finem dirigit. Probatur *Minor*, Primum agens tendit in finem, vel ex naturæ impetu, vel per illius cognitionem, & amorem: sed non tendit in finem ex naturæ impetu, hoc enim imperfectionem sonat: Ergo per amorem, & cognitionem, adeoque per intellectum, & voluntatem.

Secundò: Aliquid causatur contingenter: Ergo prima causa contingenter causat: Ergo volens causat. Probatur prima consequentia; Causa secunda non agit nisi in quantum movetur à prima: Ergo dum agit contingenter, necessum est quòd contingenter moveatur. Probatur secunda consequentia, nullum est principium operandi contingenter nisi voluntas, vel aliquid concomitans voluntatem; quod enim aliter operatur, agit tantùm ex necessitate naturæ, & ideo non agit contingenter: Ergo causa, quæ contingenter operatur, necessariò deber esse, volens, adeoque habere voluntatem.

Tertiò: Perfectissimo agenti tribui debet perfectissimus operandi, & causandi modus; sed modus causandi per voluntatem longè perfectior est quàm modus agendi per naturam; Agens enim naturale non agit cum dominio suorum actuum, nec seipsum dirigit ad finem; sed ab alio dirigitur, sicut sagitta à sagittario: Agens verò liberum & voluntarium seipsum in finem dirigit, & haber dominium suorum actuum: Ergo hic modus agendi per voluntatem est Deo tribuendus.

Dices 1. Ex S. Augustino lib. de libero arbitrio: *Voluntas est rationalis motus sensui præsidens, & appetitui*: Et in lib. de duabus Animabus, *Voluntas est animi motus ad aliquid prosequendum, vel fugiendum*; sed in Deo non est motus, nec sensus, nec appetitus, nec prosecutio, nec fuga: Ergo nec voluntas.

Respondeo S. Augustinum, intelligendum esse de voluntate creata, non autem de increata, quæ his imperfectionibus non subjacet.

Dices 2. Ibi non est voluntas, ubi non est objectum voluntatis; sed in Deo non est objectum voluntatis: Ergo nec voluntas. Probatur *minor*: Bonum est objectum voluntatis; sicut enim verum est objectum cognitum, ita bonum est objectum volitum; sed in Deo non est bonum ut objectum volitum; Bonum enim, & finis idem sunt; nihil autem in Deo potest habere rationem finis: Tum quia Deus non potest habere finem; Tum quia finis est causa realis: in Deo autem nihil habet rationem causæ realis: Tum denique quia, inquit Doctor in 1. dist. 1, q. 5. n. 6. *Respectu nullius est causa finalis aliqua, nisi respectu cujus est causa efficiens, quia causalitas causæ finalis est movere efficiens ad agendum; Dei igitur ineffectibilis nihil est causa finalis*; quia in ipso nihil depender ab alio tanquam à causa: Ergo in Deo non est finis; adeoque nec bonum ur volitum; nec consequenter objectum voluntatis; nec proinde in eo est voluntas.

Nego minorem, & ad illius probationem dico, duplicem distingui posse finem, nimirum finem volitum, & finem volitorum: Prior est in quem tendit agens, posterior est ad quem agens ordinat ea quæ vult: Prior equidem non est in Deo, quia Deus non tendit in aliquem finē extra se, cùm sit ipse omnium finis non habens finem; sicut est principium omnium absque principio. Posterior autem verè intenditur à Deo, quia omnes Creaturas, quæ sunt objecta volita dirigit, & ordinat ad seipsum, tanquam ad ultimum omnium finem, seu ut loquitur Doctor laudatus: *Deus agit propter finem effectus, non propter finem sui; quia non est egens sui*; quod sufficit, ut verè dicatur in Deo esse verum finem tanquam objectum volitum.

Dices 3. Voluntas est ad opposita: sed in Deo non potest esse voluntas ad opposita: Ergo nec voluntas. *Major* patet ex Philosophia: Probatur *Minor*; Voluntas ad opposita est contingens, & variabilis; sed in Deo nulla est

est contingentia, nec varietas: Ergo, &c.

Respondet Seraphicus Doctor supra laudatus, negando minorem, & illius probationem distinguit, in Deo nulla est varietas, nec contingentia in actu, concedit; in effectu, negat. Certum est quidem nullam esse contingentiam in actu divinæ voluntatis: hic enim cùm sit idem realiter cum ipsa voluntate, & substantia Dei, non potest ullatenus variari sicut, nec ipsa divina voluntas, & substantia, sed ab æterno voluntas divina est in uno, & eodem actu uniformi volendi, quod vult: Sed est varietas, & contingentia in effectu, multa enim facit Deus, quæ posset non facere, & non velle, adeoque illa facit, & vult contingenter.

Dices 4. Voluntas est appetitus naturæ intellectivæ, quò fertur in bonum sibi consentaneum; sed in Deo non est appetitus, quia appetitus est inclinatio ad bonum non habitum, ac proinde supponit carentiam boni appetitum terminantis; in Deo autem nulla est boni carentia, cùm sit ipse summum bonum, & totius boni fons, & origo: Ergo nec in Deo est voluntas.

Distinguo majorem; Voluntas est appetitus, hoc est desiderium, & prosecutio boni absentis, nego; Est appetitus, hoc est pondus, & tendentia in objectum conveniens, concedo. *Minorem* similiter distinguo, In Deo nequit esse appetitus, quatenus est desiderium boni absentis, concedo: quatenus est pondus, inclinatio, & complacentia in objecto sibi convenienti, nego: Itaque in Deo duplex affirmari potest appetitus, nimirum naturalis, & elicitus: *Naturalis* quidem, quatenus ex propria naturæ propensione velut inclinatur in aliquod bonum conveniens; sic Essentia divina quatenus est principium, & radix attributorum, dici potest habere naturalem appetitum, & inclinationem ad illa, quia ab eis perficitur, & illustratur: Item in Patre divino est appetitus, & inclinatio ad communicandum se Filio, & in Patre, & Filio est appetitus innatus ad communicandum se Spiritui sancto: Omnis enim potentia productiva, naturaliter inclinatur ad productionem sui termini adæquati, maximè quando totam illius fœcunditatem exhaurit. Est etiam in Deo appetitus *Elicitus*, qui præsupponit cognitionem termini talis appetitus: Deus enim respectu propriæ perfectionis, non solùm habet appetitum innatum, sed etiam elicitum, quia illam cognoscit, & diligit: sed hæc inclinatio divina rectiùs appellatur *Complacentia* in bono possesso, quàm *Appetitus*, qui ordinariè fertur in bonum absens.

CONCLUSIO SECUNDA.

DIVINA *Voluntas est potentia formaliter distincta tum ab Essentia divina, tum à volitione actuali*. Hæc est Doctoris, ut constat ex iis quę diximus à simili de Intellectu divino; & suaderur insuper ex eodem in 4 dist. 13. quęstione 1. num. 31. ubi ait, *Deus est simpliciter beatus in operationibus intellectus & voluntatis suæ; non est autem simpliciter beatus in essentia ut est infinita, nisi eam comprehendat: Et sicut intellectus comprehendit videndo, ita voluntas suo modo oportet quòd comprehendat amando, ad hoc quòd sit perfectè beata: & per consequens utraque potentia & uterque actus utriusque potentiæ circa Essentiam divinam ut perfectè se beatificat, erit infinitus.* Quibus Doctor tria edocet: Primum quòd intellectus & voluntas formaliter ab essentia distinguantur: Secundum quòd habeant rationem facultatis & potentiæ operativæ in actu primo. Tertium quod utraque potentia à suo actu formaliter distinguatur, ni-

nimirum intellectus ab intellectione, & voluntas à volitione actuali.

Probatur conclusio, illa distinguuntur formaliter quibus competunt prædicata contradictoria: sed prædicata contradictoria enuntiantur de essentia, voluntate & volitione divina: Ergo invicem formaliter discrepant. Major sufficienter probata manet ex iis quæ diximus de distinctione formali attributorum tum inter se, tùm ab Essentia divina. *Minor* verò probatur: Plura namque enuntiantur de voluntate, quæ de volitione & Essentia divina enuntiari nequeunt, putà quòd divina voluntas sit principium immediatum quô processionis Spiritus sancti nec-non & divini amoris, quòd immediatè sit operativa; quæ nec Essentiæ, nec volitioni divinæ per se competunt: Essentia enim divina non est per se immediatum principium processionis Spiritus sancti, nec etiam amoris divini essentialis; similiter volitio divina, seu divinus amor non est formaliter principium amoris & volitionis, sed est ipsemet amor actualis & ipsa actualis volitio.

Dices primò, Ut aliquid habeat rationem potentiæ & actus primi, necessum est ut realiter sit principium productivum actus secundi, & receptivum ejusdem, si talis actus secundus sit immanens: sed divina Voluntas, neque productiva est divinæ volitionis, nec receptiva ejusdem, ut observatum est in prænotatis: Ergo non est etiam potentia & actus primus respectu divinæ volitionis.

Distinguo majorem: Si talis potentia nedum sit operativa & principium metaphysicum, sed etiam productiva & principium physicum seu productiva actus, concedo: Si tantùm sit operativa, non autem productiva, nego. *Ad minorem*, dico, divinam voluntatem non esse potentiam productivam, nec principium physicè influens in ipsam divinam volitionem, eô scilicet modô quô causæ physicæ suos actus producunt per veram & realem actionem: sed tantùm est potentia operativa & principium metaphysicum, à quo divina volitio emanat immediatè, eô scilicet modô, quô ipsa voluntas & omnia divina attributa emanant ab essentia. Unde non debet esse receptiva ejusdem volitionis, utpote quæ ab ipsa voluntate non realiter, sed formaliter solùm distinguatur. Cætera quæ hanc adversus conclusionem possent objici, jam soluta sunt in conclusione prima Disputationis de divino Intellectu, in qua probatum est ipsum divinum intellectum formaliter, tum ab Essentia, tum ab actuali intellectione esse distinctum.

CONCLUSIO TERTIA.

VARIA *est & multiplex divinæ Voluntatis divisio*. Primò namque dividitur in Voluntatem *Beneplaciti* & voluntatem *Signi*. Prior est voluntas realiter existens in Deo, quâ prosequitur aliquod bonum, vel malum aversatur. Posterior verò non est in Deo realiter; sed est effectus aliquis creatus significans & connotans voluntatem Dei, eô modô, quô testamentum dicitur ultima voluntas hominis testatoris. Utraque hæc divina voluntas celebratur in Scriptura sacra: Prior quidem significatur his contextibus. Psalmo 113. *Omnia quacumque voluit, fecit*. Et Rom. 12. *Ut probetis quæ sit voluntas Dei bona beneplacens, & perfecta, &c.* Posterior verò significatur his verbis Psalmo 110. *Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus*.

Hujus autem divisionis hanc rationem profert sanctus Bonaventura in 1. *dist.*45. *art.*3. *quæst.*1. Sicut non absurdè intellectus dicitur vis intellectiva, & ipsius objectum dicitur intellectum;

ctum; ita voluntas dicitur non solùm ipsa potentia volendi, sed etiam ipsum objectum volitum: sed volitum est signum voluntatis: Ergo præter voluntatem beneplaciti est etiam assignanda voluntas signi.

Deinde divina voluntas, vel accipitur propriè pro facultate volitiva, vel impropriè & metaphoricè pro re volita: Priori modò, designatur voluntas beneplaciti: Posteriori verò voluntas signi.

Denique divina voluntas est, vel quâ Deus vult, vel quod Deus vult: Voluntas quâ Deus vult, est voluntas beneplaciti; voluntas seu volitum quod vult, est voluntas signi. Cùm enim divinam voluntatem per se non cognoscamus, sed tantùm per objecta volita: hæc objecta volita rectè dicuntur signa internam voluntatem manifestantia; adeoque rectè appellantur voluntates signi, vel potiùs signa manifestativa divinæ voluntatis.

Hęc autem divisio non fit secundùm rem, sed secundùm vocem; ita quòd nomen divinæ voluntatis, tam potentiæ volitivæ, quàm objecto volito tribuatur; illi quidem propriè, huic verò solùm metaphoricè, & propter similitudinem quæ est inter signum voluntatis nostræ & divinæ. Sicut enim præceptio est signum naturale nostræ voluntatis, ita & divinum præceptum v.g. dicitur esse signum naturale voluntatis divinæ.

Hæc utraque voluntas varias rursus patitur sub divisiones: Voluntas enim beneplaciti subdividitur in *Antecedentem* & *Consequentem*: Voluntas Antecedens illa communiter dicitur, quam Deus habet ex se solo & ex nativa sua inclinatione circa objectum quatenus non est vestitum omnibus circumstantiis, quibus est executioni demandandum: Consequens verò illa est, quam Deus ex se solo non habet, sed ex præsuppositis aliquibus circumstantiis, quibus sublatis, objectum non vellet: Sic v.g. per voluntatem antecedentem Deus vult omnes homines salvos fieri, non attendendo ad eorum merita, sed quia omnes homines condidit & ordinavit ad gloriam, tanquam eorum ultimum finem. Per voluntatem verò consequentem vult solùm efficaciter salvare justos, impios verò vult damnare eò quòd illi usurparint media congrua ad beatitudinem consequendam; hi verò non.

Hanc utramque voluntatem sic explicat S. Thomas 1. part. quæstione 19. art. 6. ubi cum dixisset Voluntatis divisionem in antecedentem & consequentem, non accipi ex parte ipsius divinæ Voluntatis, in qua nihil est prius, vel posterius, sed ex parte volitorum: subdit, *Considerandum est unumquodque secundùm quod bonum est, sic est volitum à Deo: Aliquid autem potest esse in prima sui consideratione (secundùm quod absolutè consideratur) bonum vel malum; quod tamen, prout cum aliquo adjuncto consideratur (quæ est consequens consideratio ejus) è contrario se habet. Sicut hominem vivere est bonum, & hominem occidi est malum, secundùm absolutam considerationem; sed si addatur circa aliquem hominem quod sit homicida, vel vivens in periculo: Sic bonum est eum occidi, & malum est eum vivere: Unde potest dici quod judex justus antecedenter vult hominem vivere, sed consequenter vult homicidam suspendi. Similiter Deus antecedenter vult omnem hominem salvari, sed consequenter vult quosdam damnari secundùm exigentiam suæ justitiæ.*

Hæc autem divisio in voluntatem Antecedentem; & Consequentem, non accipitur ex parte voluntatis divinæ, in qua reverà nihil est prius, nec posterius: sed ex parte rei volitæ, quæ potest considerari; vel secundùm se, & quatenus præscindit ab omnibus cir-

circumstantiis; vel secundùm quod habet adjunctas circumstantias. Cùm autem consideratio rei secundùm se, dicatur prior consideratione rei secundùm suas circumstantias; idcirco divina Voluntas quatenus terminatur ad res consideratas secundùm se, dicitur *Antecedens*; quatenus verò terminatur ad res quatenus habent adjunctas suas circumstantias, dicitur voluntas *Consequens*.

Rursus voluntas beneplaciti subdividitur in *Efficacem* & in *Inefficacem*. Voluntas efficax illa nominatur, quæ semper effectum exequitur, & finem intentum obtinet: Inefficax verò quæ nec effectum volitum habet, nec intentum finem assequitur: Sic voluntas salvandi omnes homines, est efficax ex parte Prædestinatorum, & inefficax ex parte Reproborum.

Insuper voluntas beneplaciti alia est *Absoluta*, alia *Conditionata*: Prior versatur circa objectum sine suppositione ullius conditionis; sic Deus absolutè vult perseverantes in gratia finali, donari gloriâ æternâ: Conditionata verò voluntas fertur in existentiam, aut non existentiam objecti ex suppositione alicuius conditionis; sic Deus vult omnes homines salvos fieri, ex hypothesi quod ipsi velint, & ad salutem assequendam ordinata media congrua usurpent.

Voluntas Signi etiam dicitur multiplex, sed maximè quintuplex secundùm diversa quinque signa, internam Dei voluntatem manifestantia, quæ sunt, præceptio, prohibitio, consilium, permissio, & impletio, seu operatio. quæ omnia hoc versiculo explicantur.

Præcipit, & prohibet, permittit, consulit, implet.

Hujus divisionis congruitatem assignat sanctus Bonaventura in Compendio Theologico *lib.2. cap.32.* His verbis. *Voluntas divina propriè loquendo, aut præsentium, aut futurorum est. Si respectu præsentium; aut id est bonum, & sic est* Impletio: *aut malum, & sic est* Permissio. *Si respectu futurorum, sic est triplex. Aut malum, & sic est* Prohibitio: *Aut bonum necessarium, & sic est* Præceptio: *Aut bonum supererogationis, & sic est* Consilium.

Sanctus Thomas autem prima part. quæst. 19. art. 12. hujus divisionis congruitatem colligit hoc modo. *Signa voluntatis dicuntur ea quibus consuevimus demonstrare nos aliquid velle. Potest autem aliquis declarare se aliquid velle, vel per seipsum, vel per alium: Per seipsum quidem in quantùm facit aliquid, vel directè, vel indirectè & per accidens. Directè quidem cum per se aliquid operatur; & quantùm ad hoc dicitur esse signum,* Operatio: *Indirectè autem in quantùm non impedit operationem, & quantùm ad hoc dicitur signum,* Permissio. *Per alium autem declarat se aliquid velle, in quantùm ordinat alium ad aliquid faciendum, vel necessaria inductione, quod fit* Præcipiendo, *quod quis vult; &* Prohibendo *contrarium; vel aliqua persuasoria inductione, quod pertinet ad* Consilium.

Alensis verò *quæst. 36. membro. 1.* ita hæc signa colligit; *Voluntas divina, aut respicit actum dum fit, aut dum est faciendus; Si dum fit, aut iste actus est bonus, aut malus; Si bonus, ejus* Operatio *est signum voluntatis divinæ: Si verò dum est faciendus, similiter iste actus faciendus aut est bonus aut malus; Si malus, sic* Prohibitio *illius est signum divinæ Voluntatis; Si bonus, aut est necessarius ad salutem & sic* Præceptio *illius est signum divinæ Voluntatis; aut non est necessarius, sed tamen conferens saluti, & sic* Consilium *illius est signum Voluntatis divinæ.*

Denique Doctor Subtilis in 1. *d.*47. *num.*2. ut hæc quinque signa colligat, quæ-

quædam censet esse præsupponenda. Primum quidem, in nobis duplicem esse actum voluntatis, & utrumque positivum; nimirum volitionem, & nolitionem, qui dum versantur circa idem objectum, dicuntur contrarii; & significantur per *Amare* & *Odisse*. Secundum est hunc utrumque actum esse, vel efficacem, vel inefficacem: *Volitio efficax* ea dicitur, quâ media ordinamus, & contendimus quantùm in nobis est, ut fiat volitum. Inefficax autem seu remissa est, quâ vellemus quidem objectum volitum fieri & existere: sed tamen nolumus applicare media necessaria ad illius effectionem & existentiam. Similiter *Nolitio efficax* ea dicitur, quâ applicamus media requisita ad impediendam rei effectionem & existentiam, aut ea reverà applicaremus si essent in nostra potestate: *Inefficax* autem nolitio ea est, quâ quis reverà nollet rem aliquam esse, nihilominus non applicat media congrua ad impediendam illius existentiam. His præsuppositis.

Respondet Doctor: Signum efficacis volitionis, si fiat immediatè à voluntate, est *Impletio*: Si per alterum, est *Præceptum*: Volitionis autem remissæ signum est *Consilium* sive monitio, & persuasio. Similiter signum nolitionis efficacis est prohibitio: inefficacis autem, & remissæ est permissio.

Dices 1. Signum & signatum sunt correlativa: Ergo ubi unum non est multiplex, nec multiplex potest esse aliud, ut ait Aristoteles; At voluntas Dei non est multiplex, sed una: Ergo unum tantùm debet habere signum, & consequenter non sunt quinque signa divinæ Voluntatis.

Distinguo minorem: Divina voluntas non est multiplex secundùm entitatem internam, concedo: secundùm connotationem externam, nego: multa enim connotat in Creatura, nam per præceptum, connotat necessaria ad salutem; per consilium connotat tendentiam ad bonum magis conveniens, & sic de cæteris.

Dices 2. Sicut præcepto opponitur prohibitio; ita consilio opponitur dissuasio: Ergo sicut prohibitio est signum Voluntatis divinæ, ita & dissuasio: & consequenter sunt plura signa quàm quinque.

Nego consequentiam: Consilium enim comprehendit suasionem & dissuasionem: dissuadere enim matrimonium, verbi gratiâ, est consulere ac suadere Virginitatem; & sic dissuasio non est signum distinctum à consilio.

Dices 3. Dispositio, quâ Deus sese præparat ad aliquid faciendum quasi vellet illud ad perfectum perducere, quod tamen non vult, est signum divinæ Voluntatis: sed ista voluntas præparationis non comprehenditur sub ullo ex assignatis quinque signis divinæ Voluntatis: Non quidem sub præcepto, prohibitione, consilio, & permissione; quæ enim quis præcipit, prohibet, consulit, permittit, non dicitur velle facere, sed velle ab alio fieri, aut non fieri, vel nolle impedire quia ab alio fiunt: neque etiam est voluntas; quæ dicitur opus vel impletio, quia operans jam non præparat opus, sed facit illud: Ergo sunt plura signa quàm quinque.

Nego majorem: Illa enim voluntas præparationis, quam Estius in 1. dist. 45. admittit pro sexto signo, nihil aliud est quàm voluntas antecedens quâ Deus vult aliquid in sua causa cum ita disponit & præparat, ut ex illa effectus sequi possit: Voluntas autem antecedens non est voluntas signi, sed voluntas beneplaciti, ut probabimus infra agendo de voluntate Dei, quâ vult omnes homines salvos fieri, quam voluntatem præparationis idem Estius appellat.

Qua-

Quæres 1. *An Voluntas Signi semper correspondeat voluntati Beneplaciti: seu an præfata quinque signa semper designent aliquem actum positivum divinæ Voluntatis.*

AFfirmo cum subtilioribus Doctoris Subtilis Discipulis, idque constat apertè de operatione; siquidem Deus *Omnia operatur secundùm consilium voluntatis suæ*, ut loquitur Apostolus ad Ephesios 1. illud autem voluntatis consilium haud dubiè per operationem tanquam causa per effectum significatur; Similiter præceptum & prohibitio important actum, non solùm quô Deus vult aliquid præcipere & prohibere, sed etiam quô vult efficaciter quantùm ex se, illud fieri, aut non fieri quod præcipit, aut prohibet. Idem patet de consilio, licet enim Deus nolit hominem obligare ad id exequendum quod fieri consulit, tamen efficaciter quantùm ex se est vult fieri quod consulit; ad id namque implendum consilium media necessaria subministrat.

Quantùm autem ad *Permissionem*, major revera videtur difficultas, in qua solvenda Doctor supra laudatus *in* 1. *dist*.47. hæret omnino dubius. Cùm enim dixisset permissionem nihil aliud esse quàm volitionem inefficacem Dei; nihilominus quia hæc nolitio videtur afferre aliquam tristitiam nolenti, ut accidit in nobis dum illud evenit quod nollemus fieri & existere; vel saltem aliquid imperfectum & superfluum hæc nolitio adstrueret; Idcirco divinam permissionem alio modo explicat, dicendo illam consistere in negatione volitionis ponendi obicem & impedimentum rei, quæ dicitur permissa quam Deus cognoscit fieri, & absolutè posset impedire, si vellet, nec tamen vult impedire.

Deinde sibi objiciens Doctor, quòd hac ratione Deus diceretur volens sinere & permittere quod permittit, ac proinde hæc permissio videretur semper importare actum divinæ voluntatis.

Respondet Doctor negando consequentiam, *Quia*, inquit, *quod dicitur volens sinere, hoc potest intelligi, non quod habeat velle rectum circa illud quod permittit, sed actum reflexum. Offertur enim voluntati suæ hunc peccaturum, vel peccare, primò voluntas ejus circa hunc non habet velle; velle enim ipsum habere peccatum non potest. Secundò potest intelligere voluntatem suam non volentem hoc; & tunc potest velle voluntatem suam non velle hoc; & ita dicitur volens sinere, & voluntariè permittere. Sicut ex alia parte, & præsentato sibi Juda, primò Deus habet non velle sibi gloriam, & non primò nolle, secundùm illam ultimam positionem dist*.41. *& potest tunc secundò se reflectere super istam negationem actus, & velle eam; & ita volens sive voluntariè non eligit Judam finaliter peccaturum, & non nolitionem gloriæ, sed non volitionem gloriæ.*

Dico itaque ad evidentiorem rei explicationem, duplicem distingui posse divinam permissionem, *Physicam* nimirum & *Moralem*, Moralis est, quâ non ponitur impedimentum morale actui faciendo, scilicet præceptum, consilium, prohibitio & cætera similia; Hæc autem moralis permissio non videtur esse actus positivus divinæ Voluntatis, sed tantùm ad illam sufficit non positio præcepti, aut consilii, aut signi; hôc enim ipsô, quô Deus aliquid non præcipit, nec consulit, nec prohibet faciendum, moraliter videtur illud permittere. Permissio verò Physica ea est, quâ Deus non ponit impedimentum physicum actui faciendo; quæ permissio est vel respectu simplicis omissionis actus, & ad hanc permissionem sufficit negatio concursus ad

actum

actum oppositum illi omissioni; vel est respectu actus positivi, & hæc necessariò requirit voluntatem positivam Dei, quia nullus actus positivus potest esse absque concursu Dei positivo; hic autem concursus nequit esse absque positiva Dei volitione. Unde permissio respectu actus positivi semper connotat, & præsupponit actum positivum Dei voluntatis.

Quæres 2. an Creata voluntas semper sit recta moraliter, quoties voluntati divinæ conformatur?

R*Espondet Doctor* in 1. dist. 48. qu. unicâ cùm bonum fit ex integra causa, & malum ex quovis defectu, non sufficere ad bonitatem, & rectitudinem voluntatis creatæ, quòd fit divinæ Voluntati conformis, quantùm ad objectum quod vult Deus, & quantùm ad finem quem intendit; quia potest deficere aliqua circumstantia quæ rectitudinem auferret. Hinc quamvis Deus voluerit quod Christus Deus moreretur propter salutem hominum; tamen peccarunt Iudæi ipsum interficiendo, imò etiam graviter peccavissent quamvis ipsum in eum finem crucifixissent ut illius mors hominibus salvandis prodesset, quia Deus nolebat eos Christum interficere.

Unde sanctus Augustinus in Enchiridio cap. 101. *Aliquando bona voluntate*, inquit, *homo vult aliquid, quod Deus non vult, bona multò amplius multoque certius voluntate. Nam illius mala voluntas esse nunquam potest: tanquam si bonus Filius Patrem velit vivere quem Deus bona voluntate vult mori.* Et rursus *fieri potest ut hoc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bonâ; velut si malus Filius velit mori Patrem, velit etiam hoc Deus. Nempe ille vult quod non vult Deus; iste verò id vult quod Deus etiam vult. Et tamen bonæ Dei voluntati pietas illius potius consonat, quamvis aliud volentis, quàm hujus idem volentis impietas: multum enim interest, quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem suam quisque referat voluntatem, ut approbetur, vel improbetur.*

Unde sanctus Bonaventura *Lib. 1. Compendii Theologici cap. 23.* ait quod „ plena conformitas ad Deum comprehendit quatuor: Primò quòd „ velimus quod Deus vult: Secundò „ ut velimus quod vult nos velle: „ Tertiò ut velimus propter quod „ vult: Quartò ut velimus eô modô „ quô vult. Addit ulterius quod conformitas non plena est triplex: *Primò* si conformatur quis Deo in volito tantùm, sicut, & Judæi conformes erant Deo in morte Christi: *Secundò* si conformatur quis in volito, „ & in fine, sed non in modo ut quando quid non fit ex Charitate: *Tertiò* „ quando quis conformatur in volito, & in modo, sed non in fine, ut „ cum ad alium finem, tamen bonum „ retorquetur intentio. „

Quaestio Secunda.

Quodnam sit objectum Primarium divinæ Voluntatis?

NE tria stadia iterato pede remetiamur, revocanda sunt ea quæ diximus de objecto, tam primario, quàm secundario: tam materiali quàm formali divini Intellectus; ea namque ratione simili de divina Voluntate affirmari possunt; & insuper ad evidentiorem hujus quæstionis resolutionem.

Notandum 1. Certum esse divinam essentiam secundùm se præcisè consideratam, esse primum objectum divini Intellectus divinæque Voluntatis, primitate quidem dignitatis, & cujusdam naturalis præsuppositionis; cùm enim hæc priùs sit cogitabilis quàm om-

omnia sua attributa omnesque divinæ suæ perfectiones quarum est fons, & origo, adeoque prima sit in ratione entis divini; etiam prima censenda est in ratione veri intelligibilis, & in ratione boni appetibilis, & amabilis.

Verùm difficultas est, sub qua ratione ipsa divina Essentia habeat rationem objecti primò moventis, & terminantis divinam Voluntatem; quidam enim Theologi affirmant objectum motivum divinæ Voluntatis esse quidem ipsam divinam bonitatem non essentialem, sed attributalem: Cæteri verò cum Doctoris Subtilis Discipulis asserunt objectum formale adæquatum motivum divinæ Voluntatis, tum ad sui, tum ad suorum attributorum amorem, esse ipsammet bonitatem essentialem: adeoque Deum seipsum amare propter suam essentialem bonitatem.

Notandum 2. Certum esse Deum seipsum amare: Tum quia voluntas fertur in bonum: Ergo voluntas infinitè perfecta, qualis est divina, nativo suo pondere, & amore fertur in bonum infinitum, qualis est Deus. Tum quia quælibet voluntas naturaliter tendit in objectum suum adæquatum; Deus autem solus suæ voluntatis objectum est adæquatum, utpote cùm sit infinitè amabilis, & facultatis infinitè amativæ satiativus, ac terminativus: Tum denique quia voluntas omnis amore fertur in objectum sui beatificativum; Deus autem sibi ipsi est objectiva beatitudo, & in sola sui possessione, ac fruitione deliciatur. Verùm difficultas superest qualiter Deus seipsum amet, nimirum an necessariò vel liberè, an comprehensivè, vel finitè: an primariò seipsum suaque diligat propter suam bonitatem essentialem. Cùm autem major sit difficultas de amore libero Dei circa seipsum, idcirco.

Notandum 3. Cum Doctore Subtili quæst. 16. quodlibetica triplicem distingui libertatem: Prima dicitur libertas *Contrarietatis*, seu *Specificationis*, quâ voluntas pro nutu potest tendere in aliquod objectum, vel in aliud oppositum, quâque potest elicere actum amoris vel odii: Secunda dicitur libertas *Contradictionis*, seu *quoad exercitium* quâ nimirum voluntas potest actum elicere, vel non elicere, in objectum tendere, vel non tendere: Tertia denique est libertas *Essentialis*, quâ voluntas cum ex intrinseca sua ratione sit indifferens, & indeterminata, censetur semper ex se liberè actum suum elicere, & in objectum tendere, quamquam ab intrinseco moveatur, & necessitetur.

Hæc autem essentialis libertas colligitur à Doctore ex S. Augustino in Enchirid. cap. 105. ubi ait: *Oportebat priùs hominem sic à Deo fieri, ut benè velle posset, & malè*; *postea verò*, id est in beatitudine, *Sic erit, ut malè velle non possit: neque enim libero carebit arbitrio: multò quippe liberius erit arbitrium, quod omnino servire non poterit peccato; neque enim culpanda est voluntas, aut voluntas non est, quâ beati esse sic volumus, ut esse miseri non solùm nolimus, sed nequaquam prorsus velle possimus*. Quibus verbis S. August. affirmat necessitatem non peccandi in Beatis stare cum eorum libertate: Non quidem cum libertate contrarietatis aut contradictionis, quâ voluntas potest aliquid appetere, vel non appetere contra voluntatem Dei: & consequenter quâ potest peccare, sed cum libertate essentiali, seu radicali, & entitativa ipsius voluntatis, quæ est facultas semper ex se entitativè, & intrinsecè, ac radicaliter remanens libera; etiamsi interdum ab alio extrinseco ita necessitetur, & efficaciter alliciatur ad ejus amorem, ut nec ab eo amando possit cessare, nec oppo-

po-

positum amori actum, nempe odium, circa illud objectum elicere.

CONCLUSIO PRIMA.

DEus *seipsum diligit primariò, & comprehensivè propter suam bonitatem essentialem.* Hæc conclusio tres habet partes, quarum.

PROBATUR PRIMA: Ille seipsum diligit primariò, qui sibi ipsi est objectum adæquatum volitionis, & amoris: Atqui Deus sibi ipsi solum est objectum adæquatum amoris, & volitionis: Ergo, &c. *Major* constat, quælibet enim facultas per se primò tendit in suum objectum adæquatum, *Minor* pariter est evidens: objectum enim adæquatum infinitæ voluntatis necessariò debet esse omnimodè infinitum, adeoque cùm divina voluntas sit infinita, debet habere objectum adæquatum omnimodè infinitum: nihil autem omnimodè est infinitum præter Deum: Ergo sicut est objectum adæquatum sui intellectus sub ratione veri infinitè intelligibilis; ita pariter est objectum adæquatum suæ voluntatis sub ratione boni infinitè amabilis.

Deinde: Illud est objectum primarium divinæ Voluntatis, propter quod, & in quo Deus omnia alia diligit: sed Deus, ut probabitur in quæstione sequenti, omnes Creaturas, in se, & propter se diligit: Ergo seipsum primariò diligit.

Denique; Deus est Sanctus, Beatus, & Infinitus: sed non esset talis, nisi seipsum primariò diligeret: Sanctitas enim est immediata conjunctio cum Deo per amorem appretiativum, quô omnia propter Deum, & Deus super omnia diligitur: Beatitudo verò, est summa, & absoluta possessio ac fruitio summi boni per cognitionem, & amorem intimum ac immediatum: Si enim non esset amor intimus, illa possessio non esset fruitio boni, nemo enim fruitur bono absente: Similiter si non esset immediatus, objectum non esset beatificativum per se, sed per aliud, & consequenter Deus in seipso, & per seipsum non esset beatus. Insuper infinitas requirit intimam, & immediatam omnem perfectionem simplicem: amor autem immediatus Dei est perfectio simplex; præstantius enim est Deum diligere immediatè, & in se, quàm mediatè, & in alio: Ergo Deus seipsum primariò diligit.

SECUNDA PARS PER SE PATET: Nempe quòd, *Amor, quò Deus seipsum diligit, sit comprehensivus*. Ille enim amor est comprehensivus, qui ita perfectus est in ratione amoris, ac objectum perfectum in ratione amabilis, quique sese extendit ad ea omnia quæ in objecto sunt amabilia: Sed hujusmodi est amor Dei erga seipsum, ita namque perfectus est in ratione amoris, ac objectum est perfectum in ratione amabilis, cùm utrumque sit infinitè perfectum; sese pariter extendit ad omnia quæ in Deo sunt amabilia, nimirum ad essentiam, attributa, & Personas divinas: & consequenter ille amor verè est comprehensivus.

PROBATUR TERTIA PARS: Nempè quòd bonitas essentialis Dei sit ratio primò motiva ad sui amorem. Tum quia eo modo divina Voluntas se habet ad suum objectum amabile sicut intellectus ad cognoscibile: Sed veritas essentialis est objectum primò motivum divini Intellectus: Ergo etiam essentialis bonitas est objectum primum motivum divinæ Voluntatis.

Deinde; Illud primò movet divinam Voluntatem ad amorem, quod per se primò apprehenditur à divino Intellectu ut amabile, objectum enim voluntatis est bonum apprehensum: Sed bonitas essentialis per se primò apprehenditur ab Intellectu divino; essentia namque divina, & prædicata essentialia priùs concipiuntur quàm attribu-

ta, & cætera alia quæ divinam Essentiam circunstant: Ergo. &c.

Denique: Si quid aliud assignari posset pro objecto primò motivo divinæ voluntatis. maximè vel aliquid intra, vel aliquid extra Deum: sed neutrum dici potest. *Non quidem aliquid extra Deum*: Tum quia divina Voluntas vilesceret, si ab aliquo alio extra se posset primò moveri, ut jam à simili dictum est de divino Intellectu: Tum quia sequeretur divinam Voluntatem pendere ab aliquo extrinseco, quod divinæ independentiæ omnino repugnat: Tum deniq; quia creaturæ non habent rationem objecti primò motivi divinæ Voluntatis, ut fusiùs sequenti quæstione probabitur. *Non etiam secundum*: Cùm enim divina Essentia sit naturâ prior iis omnibus, quę illam circunstant per modum proprietatis perfectivæ, aut relationis personalis, ab illis suam essentialem perfectionem non accipit, imò potius, est earum radix, & origo: & consequenter ab illis non potest accipere vim terminandi divinam Voluntatem: nec illæ proprietates perfectivæ aut relativæ possunt esse rationes propter quas divina Voluntas Essentiam divinam amore prosequatur.

Quibus patet *Bonitatem Attributalem*, non posse habere rationem objecti primò moventis: Tum quia illa præsupponit bonitatem essentialem à qua emanat: Tum quia cùm sit speciale attributum, omnia quæ in Deo sunt non continet virtualiter, ac eminenter, sed solùm realiter, & identicè; scilicet propter suam identitatem realem cum ipsis. Essentia autem divina ratione suæ bonitatis, & perfectionis essentialis, nedum identicè, sed etiam virtualiter, eminenter, & radicaliter, in suo formali conceptu continet omnem omnino perfectionem, sive essentialem, sive attributalem, sive relativam. Adeoque sola bonitas essentialis habere potest rationem objecti adæquati, & primò moventis divinam Voluntatem ad sui amorem.

Dices 1. Si Deus seipsum amaret, vel ille amor esset amor amicitiæ, vel amor concupiscentiæ; sed neutrum dici potest. Non quidem primum, quia amor amicitiæ est ad alterum, adeoque non potest Deus hunc amorem habere erga seipsum: Non etiam secundum, quia amor concupiscentiæ versatur circa bonum utile, aut jucundum, non autem circa bonum honestum; Deus autem non potest aliquid amare solùm propter utilitatem, & jucunditatem, sed solùm propter illius honestatem, dignitatem, & excellentiam: Ergo Deus non potest seipsum diligere.

Nego minorem: Deus enim reverà seipsum diligit amore amicitiæ saltem improprio, & quatenus est voluntatis complacientia in bono sibi proprio, quô revera dignus est. Nec refert, quod hic amor non habeat redamationem quâ fit ut persona amata amantem diligat; quia hæc redamatio perfectæ tantùm amicitiæ est complementum, quam equidem Deus non habet erga seipsum, licet divinæ Personæ eam habeant ad invicem, quippe cùm mutuo amore, licet indistincto, sese prosequantur.

Dices 2. Si Deus seipsum amaret comprehensivè, etiam suum ipsum amorem diligere deberet; sed hoc fieri non potest: Ergo nec seipsum comprehensivè amare. *Major patet*: Amor enim comprehensivus terminari deberet ad id omne quod est in Deo, & consequenter ad seipsum etiam terminaretur. *Probatur minor*: Si divinus amor ad seipsum tanquam ad objectum amabile terminaretur, Deus suum diligeret amorem; idque vel per eundem amorem, vel per alium: Si per eundem, ergo idem amor erit dire-

rectus, & reflexus: *Directus* quidem, in quantùm tendit in essentiam divinam; *Reflexus* verò quatenus ad seipsum terminatur: & sic hæc propositio esset vera; *Deus amat amorem amoris sui*, quod videtur ridiculum. Si per alium, ergo admittentur infinitæ reflexiones amoris: Si enim diligit amorem suum per alium amorem, hic secundus amor diligetur per tertium, & sic in infinitum: Ergo Deus non potest suum amorem diligere, nec consequenter illius amor est comprehensivus.

Nego minorem: Verè enim Deus seipsum amando comprehensivè, etiam ipsum suum amorem idem ipsi identificatum diligit; idque per eundem amorem directum formaliter, quatenus tendit in essentiam divinam, divinasque perfectiones; sed virtualiter reflexum, quatenus videlicet idem actus infinitus amoris æquivalet duobus actibus amoris finiti, directo nimirum, & reflexo. Unde fit ut in Deo sit mirabilis ille divini amoris circulus, quò Deus ex bono in bono ad bonum conversione perpetua seipsum agit, & redit in seipsum divinus amor. Quam divini amoris miram circulationem ita explicat S. Dionysius libro de divinis Nominibus cap. 4. *Fine, & principio se carere divinus amor excellenter ostendit, tanquam sempiternus circulus: propter bonum ex bono, in bono, & ad bonum indeclinabili conversione circumiens; & in eodem, & secundum idem, & procedens semper, & manens, & remeans.*

Dices 3. Si divina bonitas essentialis esset ratio primò motiva divini amoris, etiam deberet esse ratio divinæ voluntati volendi alia, quæ sunt in Deo sub ratione finis illorum; sed bonitas essentialis nequit esse ratio motiva voluntatis divinæ sub ratione finis aliorum quæ sunt in Deo; Divinæ enim proprietates, & perfectiones non ordinantur ad essentiam divinam, ut ad suum finem; *Quia*, inquit Doctor in 1. dist. 1. q. 5. *Nullius est causa finalis aliqua, nisi respectu cujus est causa efficient; quia causalitas causæ finalis est movere efficiens ad agendum*: Ergo cum divinæ perfectiones non habeant causam efficientem, nec etiam habere possunt causam finalem, & consequenter non possunt ordinari ad essentiam divinam tanquam ad finem.

Nego minorem: Ut enim aliquid ordinetur ad aliud tanquam ad finem, oportet primò, ut sit à fine distinctum realiter, secundò ut habeat rationem medii ordinabilis ad finem, tertiò, ut intendatur à voluntate, & referatur ad finem: Divinæ autem proprietates, & perfectiones cum à bonitate essentiali non distinguantur realiter, sed solùm formaliter; idcirco nec habere possunt rationem medii ordinabilis ad hanc bonitatem, nec à Deo possunt intendi, & ordinari ad hanc ipsam bonitatem essentialem tanquam ad finem. Unde non est necesse quòd bonitas essentialis habeat rationem finis respectu divinarum proprietatum: sed sufficit quòd ab ea effluant metaphysicè, & ad ipsam referantur tanquam ad fontalem rationem suæ emanationis; cùm enim ipsa essentialis bonitas sit earum fons, & origo, etiam rectè statuitur primarium motivum, cur illæ divinæ perfectiones à Deo diligantur.

Conclusio Secunda.

Deus *seipsum amat necessariò, & liberè libertate essentiali*. Hæc est Doctoris pluribi; sed maximè *qu. 16. quodlib. art. 1. & 2.* Primam partem sic probat Doctor: Deus est necessariò beatus; igitur necessariò videt, & diligit objectum beatificum; sed ipse est objectum beatificum: Ergo seipsum necessariò videt, & diligit. *Major* patet: Cùm enim Deus sit summum bonum, & infinitè perfectum, etiam debet

bet esse beatissimus. Beatitudo enim est status omnium bonorum adunatione perfectus.

Deinde; Si Deus seipsum non diligeret necessariò, esset mutabilis; sed falsum consequens: Ergo, & antecedens. Probatur sequela *majoris*. Si non diligat se necessariò, potest se diligere, vel non diligere; Illius enim amor sui, si non sit necessarius, est contingens; sicque potest esse, vel non esse: Sed qui potest se diligere, vel non diligere, est intrinsecè mutabilis; vel enim nusquam se diliget actu, sed erit semper in potentia, & indifferentia ad diligendum se, vel non diligendum, quod actui puro, qualis est Deus, absolutè repugnat: vel aliquando se diliget, cùm tamen potuerit ab æterno se non diligere, & sic mutabitur: Intelligi enim non potest, qualiter idem Deus eodem modo perseverans, possit seipsum diligere, & non diligere.

Nec dicas, quòd idem Deus manens idem omnino, Creaturas actu existentes nunc diligat, quas tamen ab æterno potuit non diligere, cum potuerit earum existentiam non decernere. Ergo seipsum similiter potest absque ulla mutatione diligere actu, licet ab æterno fuerit indifferens ad sui amorem.

Respondeo enim non esse paritatem: & ratio disparitatis est, quòd ut Creaturæ de non dilectis fiant dilectæ, aliqua interveniat in eis mutatio, quâ fit ut Deus dicatur eas diligere; fiunt enim de possibilibus futuræ, & de futuris, existentes per hunc divinum amorem: Si enim eas Deus non diligeret, non essent nunc aliter, quàm erant ob æterno: Unde hæc amoris mutatio, non in ipsum Deum, sed in ipsas Creaturas est refundenda, ut jam sæpe dictum est. Sed si Deus seipsum actu diligeret cum potuisset ab æterno seipsum non diligere; hæc mutatio non in aliquid externum, sed in ipsum Deum caderet; ut enim Deus de non amante dicatur amans, oportet ut interveniat aliqua mutatio, vel in ipso amante, aut in re amata. Cùm igitur Deus in dilectione sui simul esset amans, & amatum, si aliqua in hoc amore intercederet mutatio, tota in ipsum Deum esset refundenda: Ergo cùm in Deum nulla cadat intrinseca mutatio; necessum est ut seipsum necessariò diligat quantùm ad exercitium.

Denique, amare infinitum bonum, est summa perfectio: Ergo amor infiniti boni necessariò Deo convenit. Constat antecedens; Sicut enim cognoscere intuitivè summum intelligibile, est summa perfectio intellectûs; ita diligere summum diligibile, est summa perfectio voluntatis. Consequentia etiam patet, Deus enim cùm sit perfectissimus, in se necessariò complectitur omnimodam perfectionem, & consequenter necessariò involuit amorem infinitum circa seipsum. *Confirmatur*: Non est contradictio, inquit Doctor, quòd voluntas infinita habeat actum infinitum circa objectum infinitum, & per consequens actum necessarium, & etiam necessariò; quia si posset non habere talem actum circa tale objectum, posset carere summa perfectione.

Secundam partem Sic probat Doctor ibidem *art.*2. Eadem facultas, quæ liberè operatur circa media, etiam liberè tendit in finem, ad quem, & propter quem illa media ordinat; sed voluntas divina liberè vult, & amat media, quæ ad suam bonitatem essentialem ordinat: Ergo, & in illam bonitatem essentialem liberè tendit. *Majorem* probat Doctor authoritate Philosophi 2. *de Anima* dicentis, quòd potentia, quâ cognoscimus differentiam unius objecti ab alio objecto ordi-

dinato ad prius objectum, operativa sit eodem modo circa utrumque objectum; ut patet de sensu communi, qui versatur circa sensibile commune, & circa sensibile particulare ordinatum ad commune. *Minorem* probat, nimirum, quòd Deus media ordinata ad suam bonitatem essentialem liberè velit: *Quia*, inquit, *contingenter vult illa; sed contingentia in agendo reducitur ad primum non naturaliter activum, sed liberè; igitur ipsa sub ratione potentiæ liberæ vult bonitatem suam.*

Deinde, actio circa finem ultimum, est actio perfectissima, cujus libertas in agendo est summa perfectio intrinseca; igitur quæcumque extrinsecè accidat necessitas, non auferet illam perfectionem.

Denique, conditio intrinseca potentiæ, vel ipsi absolutè conveniens, vel in ordine ad actum perfectum, non repugnat cum perfectione in operando; sed libertas vel est conditio intrinseca voluntatis absolutè, vel in ordine ad actum volendi; igitur ipsa libertas potest stare cum conditione perfecta possibili in operando; Sed talis conditio perfecta possibilis in operando est ipsa necessitas, quando nimirum non intervenit contingentia in operatione; Ergo hæc necessitas non tollit libertatem; adeoque licet Deus necessariò suam bonitatem diligat, nihilominus in eam liberè fertur libertate essentiali.

Adde quòd illa facultas liberè fertur in objectum, quando ei proponuntur motiva ut sese determinet circa illud objectum; sed voluntati divinæ proponuntur motiva ab intellectu divino quibus feratur circa bonitatem divinam; Ergo in illam fertur liberè. *Major* patet; in hoc enim agens liberum ab agente naturali discrepat, quòd priori proponantur motiva, quibus sese determinet ad operandum taliter, aut taliter, circa tale, aut tale objectum. Posteriori verò non ita; sed naturali suo pondere, & ingenita activitate absque ulla deliberatione operatur, & in objectum suum tendit.

Dices 1. Liberum, & necessarium opponuntur; Ergo si Deus suam bonitatem non amet necessariò, non amat liberè.

Distinguunt aliqui antecedens, necessarium opponitur libero quoad specificationem, & exercitium, concedunt: opponitur libero essentialiter, negant. Verùm Doctor absolutè negat antecedens; Liberum enim opponitur naturali agendi modo, & necessarium opponitur contingenti, & *Si quæras*, inquit Doctor supra laudatus, *quomodo stare possit necessitas cum libertate*? Respondet secundùm Philosophum 4. Metaph. cap. 29. *Non esse quærendam rationem eorum quorum non est ratio, demonstratio enim principii non est domonstratio: Ita dicendum hic quia sicut ista propositio est immediata, & necessaria*, voluntas divina vult bonitatem suam; *nec est alia ratio nisi quia hæc est talis voluntas, & illa talis est bonitas: Sic voluntas divina contingenter vult bonitati suæ ordinationem alterius boni; Non alia ratione, nisi quia est talis voluntas, & illud est tale bonum.*

Subjicit tamen hanc rationem, quare divina libertas simul sit cum necessario amore divinę bonitatis; Quia, » inquit, voluntas infinita necessariò » habet actum circa objectum infinitum, quia hoc est summa perfectio » in ipsa voluntate; habet autem » actum non necessarium, sed liberum » circa objectum finitum ordinatum » ad ipsam divinam bonitatem; & » consequenter, in eodem actu quô » suam bonitatem diligit, & cætera » diligit propter illam, est simul necessitas cum libertate. *Addit*, quòd » sicut Agens naturale potest aliquã- »

do

„ do contingenter agere, quia nem„ pe impediri potest ab aliqua causa „ extrinseca; ita pari ratione agens „ liberum agere potest necessariò, „ quia determinari potest necessariò „ ad actionem per aliquid extrinse„ cum.

Dices 2. Illa libertas essentialis, vel stat in indeterminatione ad agendum, vel in dominio sui actus; sed cum neutro potest stare necessitas amoris, quô Deus suam bonitatem diligit: Ergo vel illam non diligit necessariò, vel non diligit liberè. Probatur *major*; Vel enim ipsa necessitas est prævia ad actionem voluntatis, ita quòd cadat in voluntatem quam impellit in actum, & determinat necessariò, ac figit in actu: Vel concomitatur ipsam voluntatem operantem, & sic ita necessariò illa voluntas in operando determinatur, ut non possit non agere, nec aliud agere: Sed neutro modò hęc necessitas stare potest cum libertate. Non quidem priori modo, quia sic voluntas ageretur magis quàm ageret, & determinaretur non autem se determinaret. Non etiam posteriori, quia ibi nulla est libertas, ubi nulla est differentia ad agendum, vel non agendum; vel ad hoc agendum, vel aliud: & consequenter necessitas divini amoris consistere nequit cum essentiali libertate.

Negat minorem Doctor ibidem, aitque illam necessitatem esse concomitantem actum, non autem prævenientem, ita quòd *Voluntas propter firmitatem libertatis suæ sibi ipsi necessitatem imponat in eliciendo actum, & in perseverando, sive figendo se in actum*. Unde colligit processionem Spiritus sancti esse liberam, quia spirationem concomitatur necessitas naturæ in communicando naturam per amorem, & voluntatem, quæ ex se essentialiter est facultas libera. Ad quorum planiorem evidentiam distinguit quadruplicem ordinem necessitatis in Deo. *Prima*, inquit, *quâ Deus necessariò vivit. Secunda, quâ necessariò intelligit. Tertia, quâ necessariò spirat. Quarta, quâ necessariò diligit se*. Deinde quærit, in quo cum his necessitatibus stet libertas volendi. Respondet, *Quia voluntas delectabiliter, & eligibiliter actum elicit, & permanet in actu*.

Quaestio Tertia.

An, & quomodo Deus amet Creaturas?

Certum est Deum Creaturas existentes diligere, utpote quæ bonæ sint, & amabiles, *Vidit enim cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*, inquit sacer textus: Unde Sapiens cap. 1. Deum alloquens ait, *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti; nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti: quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses: aut quod à te vocatum non esset, conservaretur?* Quibus Sapiens subtiliter non minùs quàm eleganter colligit divinum amorem erga Creaturas ex earum creatione, & conservatione: utraque enim certissimum est divini amoris indicium. Unde non est opus in hujus veritatis confirmationem plura texere; quippe cùm nedum orbis universus, & quotquot in eo sunt Creaturæ, sed & singulæ Scripturarum paginæ specialem divini amoris erga Creaturas tesseram exhibeant. Verùm non levis est difficultas, quomodo ipsas Creaturas Deus diligat.

Unde tria maximè sunt hac in quæstione resolvenda. *Primum* quidem, an revera Deus Creaturas purè possibiles diligat. *Secundum*, an Creaturas tam actuales, & futuras, quàm possibiles amet necessariò, vel liberè quantùm ad exercitium. *Tertiùm*, an eas diligat pro-

propter earum bonitatem formalem, an verò solùm propter suam bonitatem essentialem. Quæ ut resolvantur evidentiùs, & faciliùs.

Notandum 1. Quod cùm Creaturæ considerari possint secundùm triplex earum esse, nimirum, vel secundùm *Esse eminentiale*, quod habent in Essentia divina, quæ cum sit *Infinitum essendi Pelagus*, inquit S. Damascenus, non solùm est ens per essentiam; nec solùm omnium entium fons, & origo per participationem; nec denique solùm supremum entium per majestatem, & imperium: Sed etiam est omne ens per eminentiam, & superexcellentem dignitatem, quia entium omnium perfectiones omnes sublimiori gradu, & statu complectitur. Vel considerari possunt secundùm *Esse virtuale*, quod habere dicuntur in Omnipotentia divina, quæ est illarum productiva: eô scilicet modô, quô effectus quilibet virtualiter continetur in causa ejus productiva: Vel denique secundùm *Esse formale*, & *Entitativum*, quod habent in seipsis. Ita pariter triplex distingui potest bonitas, nimirum eminentialis, virtualis, & formalis. Prima, & secunda non tam eis propria est, quàm Deo, in quo habent esse eminentiale, & virtuale. Jam enim sæpè dictum est illud esse eminentiale, & virtuale non esse proprium Creaturis, sed soli Deo; seu potius esse ipsum ESSE divinum: Unde solùm superest difficultas de bonitate formali, an videlicet Deus Creaturas diligat propter bonitatem earum formalem, quam habent in seipsis.

Notandum 2. Ex Doctore Subtili in 3. *dist.* 32. *num.* 2. duplicem distingui posse amorem in Deo, nimirum *Efficacem*, ac benevolentiæ, & *Inefficacem*, seu complacentiæ. Prior est efficax Dei volitio, quô circa Creaturas aliquid operatur, vel eas deducendo à statu possibilitatis ad statum futuritionis, & à futuritione ad existentiam actualem; Vel in eis existentibus aliquid operando, Aut in ordine naturæ per earum conservationem, & suam cooperationem in agendo; Aut in ordine gratiæ, per earum sanctificationem, excitationem, & motionem supernaturalem; Aut denique in ordine gloriæ eas beatificando per suæ Divinitatis manifestationem. Posterior verò est simplex affectus, quem habet erga Creaturas, nihil tamen circa ipsas operando, sed tantùm in ipsis complacendo, seu ut loquitur Doctor, *Quædam Deus diligit dilectione efficaci, putà illa quæ aliquando producit in esse; quædam volitione quadam complacentiæ non efficaci, quæ tamen nunquam producet in esse: ostenduntur tamen ab intellectu suo ut possibilia habere tantam bonitatem, sicut illa quæ diligit dilectione efficaci.*

Notandum 3. Hoc esse discrimen inter indifferentiam, necessitatem, & libertatem essentialem: Primò quòd Indifferentia subsistere nequeat cum necessitate; quod enim est indifferens, est contingens, potestque esse, vel non esse: Necessarium autem, & contingens invicem pugnant; adeoque simul subsistere nequeunt: Necessitas verò stat cum libertate essentiali, quæ nullam dicit indifferentiam, sed solùm propensionem voluntariam divinæ Voluntatis in suum objectum. Secundò Indifferentia est comes, imò ratio formalis libertatis quoad specificationem, & quoad exercitium; Liberum enim quoad specificationem potest tendere in hoc, vel illud objectum, idque per actum amoris, vel odii, fugæ aut prosecutionis: Similiter liberum quoad exercitium potest actum elicere, vel non elicere, seu suspendere, etiam positis omnibus circumstantiis ad agendum requisitis; quæ indifferentia nullatenus reperitur in liber-

libertate essentiali; hæc enim, nec est indifferens ad amandum, vel odiendum suum objectum primarium, nec indifferens ad eliciendum suum actum, vel non eliciendum, sed necessario, voluntariè tamen, in utrumque propendet.

CONCLUSIO PRIMA.

Deus *reverà diligit Creaturas possibiles amore simplici complacentiæ*. Ita Doctor pluribi, maximè verò in 1. dist.8. quæst. 5. & in 3. dist.32. n.2. nec-non, & quæst. 16. quodlibetica Litt. I. Probatur 1. Illud Deus diligit quod est bonum; sed illæ Creaturæ possibiles sunt bonæ: Ergo, & à Deo dilectæ. *Major* patet. *Minor* probatur: Illæ Creaturæ possibiles sunt entia verè possibilia: Ergo habent proprietates entis quæ sunt veritas, & bonitas, & consequenter sicut ratione suæ veritatis entitativæ sunt à Deo cognoscibiles, & cognitæ, ita pariter ratione suæ bonitatis sunt ab ipso amabiles, & amatæ. *Deinde*, divina voluntas non minùs est universalis, quàm divinus intellectus.sed divinus intellectus versatur circa creaturas possibiles cognoscendas: Ergo pariter divina voluntas versari debet circa ipsas amandas. *Major* constat; quemadmodum enim divina intellectio non esset comprehensiva nisi cognosceret omne cognoscibile; ita à pari divinus amor non esset comprehensivus nisi attingeret omne amabile: Sed amor Dei æquè debet esse comprehensivus, ac divina intellectio: Ergo sicut hæc versatur circa omne intelligibile, tam actuale, quàm futurum, & possibile: ita pariter ille versari debet circa omne amabile tam actuale, quàm futurum, & possibile.

Denique, si Deus non amaret creaturas possibiles amore complacentiæ, maximè quia sunt tantùm possibiles; sed hæc ratio divino amori non officit; siquidem, quando rem aliquam intendimus propter finem, & ad ejus prosecutionem movemur, eò quòd per intellectum proposita in ipsa complacemus, tunc talis res solùm proponitur ut possibilis: Ergo circa possibile dari potest simplex complacentia, & amor inefficax. *Adde* quòd Deus complacet de sua Omnipotentia, quæ connexionem habet cum rebus possibilibus: Ergo pariter complacet in illis rebus possibilibus.

Dices 1. Res possibilis est purum nihil: Ergo non est ens, nec consequenter est bona, nec proinde est objectum voluntatis.

Distinguo a: Est purum nihil actuale, & secundùm existentiam actualem, concedo; Est purum nihil possibile, & secundùm veritatem essentialem, nego; Ergo licet res possibiles formaliter consideratæ, & actu sint purum nihil, aut saltem ens rationis; tamen sunt aliquid reale possibile, & divinus intellectus in ipsis considerat bonitatem possibilem, eamque voluntati divinæ exhibet, quod sufficit ut à Deo amentur. Deus enim reverà amat creaturas futuras,quia aliquando realem sunt habituræ bonitatem, licet de facto, & actu nihil sint.

Dices 2. Amare, est alicui velle bonum aliquod: sed creaturis possibilibus Deus nullum vult bonum; imò vult ipsis maximum malum,nempe carentiam existentiæ, & realitatis actualis: Ergo illas non diligit.

Distinguo majorem: Amare aliquid amore amicitiæ, est velle ipsi bonum, concedo: Amare aliquid amore simplicis complacentiæ, est velle ipsi bonum,nego: Ad hoc enim sufficit,quod amans complaceat in objecto amato nullam formando volitionem circa bonum,aut malum ipsius; etenim præter benevolentiam est simplex complacentia,sicut præter malevolentiam

est

est simplex displicentia. Deus autem complacet in creaturis possibilibus, eò quòd sint participationes quædam ipsius esse; nec eis non vult existentiam: sed solùm in eis merè complacet, & se habet merè negativè quantùm ad volitionem, aut nolitionem existentiæ. Nec enim ad dilectionem opus est aliquid dilectio conferre; Deus enim seipsum diligit, & tamen sibi ipsi nihil confert: Similiter Deus gaudet, & sibi placet in beatitudine, & donis, quæ confert Beatis sine nova collatione interiori, ne abeatur in infinitum: Amor enim complacentiæ non requirit collationem boni, sed illam præsupponit.

Dices 3. Si Deus amet possibilia, etiam amabit peccatum possibile; sed absurdum consequens: Ergo, & antecedens. Probatur sequela, peccatum possibile verè est possibile: Ergo veram habet rationem entis possibilis, adeoque habet bonitatem possibilem, & consequenter amabilitatem.

Distinguo antecedens: Amabit peccatum possibile quantum ad entitatem physicam actûs, quæ est producibilis à Deo, & quædam participatio ipsius esse, concedo: quantum ad deordinationem moralem,& carentiam rectitudinis, quæ non est producibilis, nec habet aliquam causam effectivam, sed solùm deficientem, & exorbitantem voluntatem creatam, nego.

Conclusio Secunda.

DEus *amat liberè Creaturas tam actuales, quàm futuras; possibiles verò necessariò diligit.* Hæc Conclusio duas habet partes: quarum probatur prima, nempe quòd amet liberè creaturas actuales, & futuras. Deus liberè operatur ad extra:Ergo liberè vult, & diligit creaturas, quas vel futuras decernit, vel producit existentes. Antecedens est de fide determinatum in Concilio Constantiensi sess. 8. art. 7. contra Wicleffum, & constat pluribus Scripturæ textibus, nam Psalmo 93. *Deus ultionum liberè egit*: Et ad Rom. 9. *Cujus vult, miseretur, & quem vult, indurat.* Deinde voluntas non est principium necessarium producendi aliquem amorem alicujus objecti, inquit Doctor in 1. dist. 10. num. 9. nisi sit necessarium principium amandi illud objectum; voluntas autem infinita, non est necessarium principium amandi objectum finitum, quia tunc Deus necessariò amaret quamlibet creaturam, imò & omne amabile: Ergo nec est necessarium principium producendi amorem suum comparando illud ad quodcumque objectum. *Denique* qui vult necessariò finem, non propterea debet necessariò velle media ordinata ad finem, maximè dum talis finis sine mediis obtineri potest: Ergo licet creaturæ sint media ordinata ad Deum, ut ad suum finem, cum Deus seipsum possideat, & amet independenter à creaturis, etiamsi necessariò seipsum diligat, non tamen debet Creaturas necessariò diligere.

Dices 1. Deus necessariò cognoscit Creaturas existentes, & futuras: Ergo illas necessariò vult, & amat. Probatur consequentia; Non enim est major ratio cur divina scientia extendatur ad omnia cognoscibilia, quàm divina voluntas ad omnia amabilia.

Distinguo antecedens: Deus necessariò cognoscit Creaturas existentes, & futuras præsupposita earum libera futuritione, & existentia, concedo; Absolutè, & simpliciter, nego; Unde scientia visionis quâ Deus Creaturas futuras & existentes cognoscit, est simpliciter libera, quia supponit liberam Dei determinationem, & voluntarium ejus decretum de illarum creaturarum futuritione, & existentia; Unde tantùm est necessaria consequenter ex præsupposito scilicet in-

variabili ejus decreto; hanc autem necessitatem etiam habet divina voluntas.

Dices 2. Deum se communicare creaturis per earum futuritionem, & existentiam, est effectus suæ bonitatis, & liberalitatis; sed Deus necessariò diligit suam liberalitatem, & bonitatem: Ergo etiam necessariò diligit sui communicationem Creaturis in decernenda earum futuritione, & existentia.

Distinguo minorem; Deus necessariò diligit suam bonitatem, & liberalitatem secundùm entitatem, & quatenus est virtus,& perfectio suæ Divinitatis, concedo; Secundùm exercitium liberalitatis, & actualem suam communicationem, nego; Hæc enim cùm sit potius perfectio Creaturæ quàm Dei, solùm à Deo liberè diligitur, & intenditur.

Secunda pars Conclusionis, Nempè quòd Creaturas possibiles Deus necessariò diligat quantùm ad exercitium; Est expressa Doctoris sententia, ut constat ex pluribus illius textibus, maximè ex *qu.16. quodlib. art.1. circa finem*, ubi cùm distinxisset duplicem necessitatem, nimirum necessitatem *Immutabilitatis*, quæ excludit successionem,& necessitatem *Inevitabilitatis*, sive determinationis, quæ non solùm excludit successionem, sed etiam potentiam non faciendi aliquid; subdit, *De secunda necessitate potest dici, quòd licet necessariò voluntas divina habeat actum complacentiæ respectu cujuscumque intelligibilis, in quantum in illo ostenditur quædam participatio bonitatis propriæ; tamen non necessariò vult quodcumque creatum volitione efficaci, sive determinativa illius ad existendum; imò sic vult contingenter Creaturam fore sicut contingenter eam causat, quia si necessariò hac secunda necessitate vellet eam fore, necessariò etiam necessitate inevitabilitatis eam causat*: Quibus Doctor distinguit amorem quem Deus habet erga creaturas futuras,& existentes ab eo quem habet erga possibiles, eo quòd illas diligat liberè, has verò necessariò. Probatur insuper, Si Deus diligeret liberè Creaturas possibiles ab æterno libertate quantùm ad exercitium, posset eas diligere vel non diligere, sicut potest futuras vel existentes diligere, & non diligere; quia potest earum futuritionem, & existentiam decernere, vel non decernere; sed hoc dici nequit. *Probatur*; Si Creaturas possibiles Deus posset diligere, vel non diligere, sequeretur quod illæ de non dilectis fieri possent dilectæ; sed falsum est consequens. *Probatur*, Aliquid non potest fieri de non dilecto dilectum nisi interveniat aliqua mutatio, vel in diligente, vel in re dilecta; Sed nulla cadere potest mutatio, nec in Deo diligente, quia est immutabilis; nec in rebus possibilibus, quia semper eodem modo necessariò sunt possibiles; Ergo non possunt fieri de non dilectis dilectæ, nec consequenter possunt à Deo diligi, vel non diligi. Et sic vel oportet eas necessariò semper diligi, vel semper non diligi; sed dici non potest eas à Deo necessariò non diligi; cùm ipsis aliqua bonitas conveniat quâ Deo placere possunt; Ergo voluntas Dei eas necessariò diligit tam quoad specificationem quàm quoad exercitium, quia non possunt displicere Deo, & quia non possunt non amari à Deo.

Confirmatur; Idcirco Deus dicitur liberè diligere Creaturas possibiles, & existentes, quia illius divina voluntas aliter censetur ad eas terminari quàm terminabatur ad earum possibilitatem; Siquidem de possibilibus fiunt futuræ, & de futuris existentes; Ergo cùm illa divina voluntas eodem modo semper terminetur ad Creaturas possi-

possibiles, dici non potest quòd eas liberè diligat. *Deinde*, Si Deus ab æterno liber esset ad complacendum vel non complacendum in rebus possibilibus, sequeretur quod etiam nunc posset in illis non complacere; sed falsum consequens; Ergo & antecedens. Probatur sequela; quia si Deus ab æterno potuit sine ulla sui mutatione non complacere in Creaturis, in quibus nunc complacet, etiam sine ulla sui mutatione posset nunc complacere in illis Creaturis possibilibus, in quibus antea complacebat; hoc autem absurdum est, siquidem non fit transitus de uno contradictorio in aliud absque aliqua mutatione; nulla autem excogitari potest mutatio, neque in Creatura possibili dilecta, neque in Deo diligente; Ergo nulla est.

Denique, libertas vel necessitas in actu voluntatis Dei desumitur ex libero, vel necessario statu objecti ad quod terminatur: sed Creaturæ possibiles sunt necessariæ: Ergo Deus necessariò illas amat. *Major* patet, tum, quia eodem modo ratiocinandum est de cognitione, ac de dilectione Dei circa objecta externa: sed scientia Dei quæ versatur circa objecta necessaria, qualia sunt possibilia, dicitur necessaria; illa verò quæ versatur circa objecta libera, quales sunt res futuræ & existentes dicitur libera: Ergo à pari dilectio Dei circa objecta necessaria, putà circa res possibiles, etiam dicenda est necessaria.

Dices 1. Deus nihil amat necessariò nisi id à quô necessario movetur: sed non potest necessariò moveri ab aliquo objecto finito, quales sunt Creaturæ possibiles: Ergo illas non diligit necessariò. *Major* patet: Talis enim censetur amor, quale censetur objectum formale motivum. *Minor* probatur à Doctore q. 16. quodlib. litt. M. ubi disertè affirmat divinam voluntatem non moveri necessariò ab aliquô finito: *Voluntas infinita*, inquit, *necessariò habet actum circa objectum infinitum, quia hoc est perfectionis: & pari ratione, non necessariò habet actum circa objectum finitum, quia hoc esset imperfectionis; nam imperfectionis est necessario determinari ad posterius, & perfectionis requisita est sic determinari ad prius.*

Distingu. major. Non potest Deus amare aliquid necessariò primariò, & principaliter nisi id à quô movetur, concedo: Secundariò, & minùs principaliter, nego: Objectum enim primarium debet quidem esse motivum, & motivum quidem necessariò, si amor est necessarius; Objectum autem secundarium, non ita debet esse motivum; sed sufficit quod sit terminativum: Unde cùm Deus, tantùm moveatur ad amorem creaturarum per suam bonitatem essentialem, ut statim probabitur: Hinc est quod illæ Creaturæ non debeant habere rationem objecti moventis, sed solùm terminantis. *Ad Doctorem* dico eum esse intelligendum de objecto primariò divinæ voluntatis, quod equidem non potest esse aliquid finitum, ut jam sæpe dictum est.

Dices 2. Si Deus necessariò amaret Creaturas possibiles, maximè vel propter earum bonitatem, vel propter necessariam connexionem quam habet cum ipsis: sed neutrum dici potest: *Non quidem primum*; quia Creaturæ futuræ, & existentes, majorem habent bonitatem, quia perfectiorem habent dignitatem quàm possibiles, & nihilominus liberè à Deo amantur. *Non etiam secundum*; Deus enim nullam habet necessariam connexionem cum rebus possibilibus, etsi enim nulla esset Creatura possibilis, nihilominus Deus reverà perfectissimus existeret.

Respondeo: Illam necessitatem divini amoris non equidem oriri ex Creatura-

ra-.

rarum possibilium bonitate, neque ex necessaria connexione Dei cum illis; sed solùm ex immutabilitate ipsius divinæ voluntatis quæ nequit diversò modò comparari ad objectum, nec dici illud amare, vel non amare nisi aliqua intercedat varietas, & mutatio physica aut moralis in illo objecto, aut in Deo diligente: Unde cùm in Creatura possibili nulla intercedat varietas ex dilectione Dei, sequitur quòd si aliqua esset varietas, & mutatio in hoc amore, sicut reverà esse deberet si talis amor liber esset, illa mutatio in Deum deberet refundi: quod cùm repugnet, etiam repugnat illum amorem esse liberum.

Dices 3. Si amor quô Deus Creaturas possibiles diligit, esset necessarius, sequeretur Deum eodem modo Creaturas possibiles ac seipsum diligere: Siquidem seipsum necessariò diligit quoad specificationem, & exercitium: sed hoc est absurdum: Ergo, & id unde sequitur.

Nego sequelam majoris: Necessitas enim amoris colligitur ex necessitate objecti; Unde cùm Creaturæ possibiles non sint tantæ necessitatis quanta est necessitas divini esse, etiam illarum amor non potest dici equè necessarius, ac amor divinæ essentiæ. *Adde quòd* plures etiam aliæ sunt rationes disparitatis inter amorem utriusque objecti; Deus enim seipsum amat ut objectum primarium, & adæquatum suæ voluntatis, & propter suam bonitatem; Creaturas verò possibiles tantùm ut objectum secundarium, nec propter earum bonitatem, sed tantummodo propter suam, ut aperiet.

CONCLUSIO TERTIA.

OBJECTUM *formale motivum divini amoris erga Creaturas, est sola bonitas essentialis Dei: non autem Creaturarum ipsarum bonitas*: Ita Doctor pluribi, sed maximè in 3. dist.32. num.5. *Sola essentia divina*, inquit, *potest esse prima ratio agendi tam intellectui divino quàm voluntati; quia si aliquis alius posset esse prima ratio agendi, vilesceret illa potentia*: Ipsi concinit S.Thomas 1.par. quæst.2. art.2. ad 2. ubi ait: *In his quæ volumus propter finem, tota ratio movendi est finis, & hoc est quod movet voluntatem.... Unde cùm Deus alia à se non velit, nisi propter finem qui est sua bonitas, non sequitur quòd aliquid aliud moveat voluntatem ejus, nisi bonitas sua.* Probatur 1. Objectum motivum divinæ voluntatis est finis, medium enim ut medium solùm est volitum, quatenus conducit ad finem: sed sola bonitas increata, & essentialis, est finis eorum quę vult divina voluntas, juxta illud Proverbiorum 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus*. Ergo illa sola est objectum motivum divinę voluntatis. *Deinde* voluntas specificatur ab objecto suo formali motivo: Sed divina voluntas specificari non potest à bonitate creata: Ego nec ab illa moveri. *Major* constat. *Minor* probatur: Specificari ab aliquo est ab illo dependere in ratione causæ formalis: Specificativum enim habet rationem causæ formalis saltem extrinsecæ respectu rei specificatæ: sed divina voluntas non potest pendere à bonitate creata; Ergo nec ab illa specificari.

Denique, Amor Dei erga Creaturas non est affectivus, sed effectivus: Ergo non allicitur, nec movetur à bonitate creata. *Consequentia* patet, Amor enim effectivus non movetur à bonitate objecti; quia illam in eo non supponit, sed ponit. Antecedens docetur frequenter à sanctis Patribus, præsertim à S. Bernardo cap.4. de amore divino, ubi exponens discrimen inter amorem Dei erga nos, & nostri erga Deum, ait: *Non afficeris à nobis, vel ad nos cum nos amas: nos à te, & in te,*

&

& ad te afficimur cum amamus te. Suadetur etiam ratione; Amor enim affectivus transformat amantem in amatum, & illi quodammodo subjicit: Amor autem effectivus transformat amatum in amantem, & illi bona sua communicat; sed repugnat Deum transformari in creaturam; Ergo etiam repugnat illam diligere amore affectivo.

Dices 1. Plerumque Scriptura sacra indicat creaturas à Deo diligi propter aliquam earum bonitatem, aut moralem, aut physicam; sic Christus Joanni 10. *Propterea diligit me Pater, quia ego pono animam meam*. Quibus Christus indicat se diligi à Patre propter bonitatem suam moralem, nimirum propter charitatem, & obedientiam. *Deinde* S. Augustinus lib. 11. de Civitate, cap. 21. in illa verba, *Dixit Deus fiat lux*, ait, *Si quaerimus quis fecerit, Deus est; si per quid fecerit, dixit* FIAT, *& facta est; Si quare fecerit? quia bona est*. Quibus S. Augustinus indicat lucem, idcirco creatam propterea quòd illius bonitas futura alliciebat, & movebat Deum ad creandum.

Respondeo; His aut similibus, tum Scripturæ, tum sanctorum Patrum loquendi modis, solùm significari unum objectum creatum esse alteri causam, ut ordinem habeat ad Dei voluntatem, non verò quòd creatura sit motivum ipsius divinæ voluntatis. *Vel dico*, per illud loquendi genus, designari creaturarum bonitatem, esse quidem objectum terminativum secundariò ipsius divini amoris. *Denique*, ad S. Augustinum, & similes authoritates dici potest Deum fecisse lucem quia bonam; idest, quia utilem ad bonum universi, & ad creaturam rationalem ad quam ordinat omnia; non quòd bonitas universi, vel creatura rationalis, sit ratio motiva divini amoris.

Dices 2. Creaturæ in se formalem habent bonitatem; Ergo sunt in se formaliter amabiles à Deo. *Nego consequentiam*; Exinde enim solùm sequitur quòd Creaturæ bonitas formalis sit terminativa divini amoris, non autem quòd sit illius motiva.

Dices 3. Merita movent voluntatem præmiantis, eam alliciendo, & inclinando ad conferendum præmium repromissum; Ergo merita nostra movent divinam voluntatem, eamque inclinant ad præmiandum; & consequenter habent rationem objecti motivi respectu divinæ voluntatis.

Distinguo consequens; Merita nostra movent Dei voluntatem ut considerantur in seipsis, nego; Ut virtualiter, & eminenter continentur in bonitate essentiali Dei, & repræsentantur in essentia divina, concedo.

Instabis; Merita ut in Dei bonitate continentur, non possunt habere rationem meriti, cùm divina bonitas meritum esse non possit; Ergo si solùm moveant divinam voluntatem, quatenus in ejus bonitate essentiali continentur, non movent illam, quatenus sunt merita.

Distinguo antecedens; Si continerentur formaliter, concedo; Si continerentur eminenter, nego; Itaque merita in Dei bonitate formaliter non continentur, quia equidem divina bonitas non potest habere rationem meriti; sed illam servant quatenus in bonitate essentiali Dei eminenter continentur.

Dices 4. In Deo reperitur Justitia, & Misericordia; sed si sola bonitas increata sit objectum formale motivum divinæ voluntatis, illæ virtutes in eo subsistere non possunt; Objectum enim formale motivum illarum virtutum non est aliquid increatum, sed creatum; Objectum enim misericordię est aliena miseria ut sublevanda; Ob-

je-

jectum verò justitiæ est alienum jus ut salvandum; Ergo, &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico; Quòd etsi reverà justitia, & misericordia creata specificentur, & moveantur à bonitate, & honestate creata; secùs tamen est de misericordia, & justitia divina, quæ moventur solùm à bonitate Increata; misericordia quidem prout est ratio miserendi, & justitia quatenus est ratio præmiandi; quod ipsa divina bonitas præstat, quatenus eminenter continet honestates objectivas misericordiæ, & justitiæ creatæ.

Dices 5. Deus eatenus vult, & diligit omnia propter seipsum, quatenus ea vult propter gloriam suam; sed illa gloria quam Deus intendit, est aliquid creatum, nimirum cognitio, amor, & cultus ipsius; Ergo non propter suam bonitatem essentialem, sed etiam propter aliquid creatum interdum Deus creaturas diligit.

Respondeo duplicem esse finem, nimirum *qui* intenditur ab agente, & *quò*, seu medium quò finis intenditur, & acquiritur; Unde in forma. Distinguo *minorem*, Gloria est finis quò Deus ordinat Creaturas ad suam ipsam bonitatem, concedo; Est finis qui ab ipso Deo intenditur, nego; Hic enim finis qui à Deo intenditur, non alius est quàm ipsemet Deus glorificandus. Unde dum sacra Scriptura plerumque monet omnia opera nostra in Dei gloriam facienda, non est intelligenda de gloria creata, aliàs hæc opera essent imperfecta; Siquidem fierent propter Creaturam; sed interpretanda est de gloria divina objectivè considerata, idest de Deo ipso glorificando.

Dices 6. Si Deus Creaturas diligeret tantùm propter suam bonitatem essentialem, sequeretur illam bonitatem habere rationem finis, & Creaturas habere rationem medii ordinati ad ipsum finem: sed falsum est consequens quoad utramque partem; Ergo, & illud unde sequitur. Probatur *minor*; Primò, certum est Deum non habere finem, cùm sit ipse omnium finis ultimus; sicque non potest agere propter finem. Secundò, certum pariter Creaturas non habere rationem medii respectu bonitatis essentialis; eatenus enim aliquid habet rationem medii, quatenus conducit ad finis assecutionem; sed Creaturæ non conducunt ad assecutionem bonitatis essentialis Dei, cùm illa non dependeat à Creaturis; Ergo non habent rationem medii in ordine ad ipsam.

Nego majorem quoad utramque partem; & primam illius probationem distinguo cum Doctore in 1.dist.1.q.5. n.6. Deus non habet finem sui ipsius, concedo; Non habet finem suorum effectuum, & creaturarum quas ordinat ad seipsum, nego; *Licet igitur*, inquit Doctor, *Deus non sit finis sui, tamen respectu voluntatis suæ est illud objectum cui nata est competere ratio finis; quia est summum bonum; Non tamen potest sibi competere ratio finis respectu sui, sicut nec respectu sui est finis; sed respectu omnium finibilium, qualia sunt bona ordinabilia ad aliud.* Deinde sibi objiciens Doctor, *Quomodo ergo Deus dicitur agere propter finem; & etiam quòd superioris agentis est finis superior.* Respondet ad primum, illud debere intelligi; *Quòd agat propter finem effectus, non propter finem sui; quia non est agens sui; nam*, ut præmiserat *respectu nullius est causa finalis aliqua, nisi respectu cujus est causa efficiens; quia causalitas causæ finalis est movere efficiens ad agendum.* Respondet ad secundum, illud debere intelligi *de fine effectus; quia agens superius ordinat, non se, sed effectum ad finem universaliorem, vel superiorem: & ita ille finis superior est agentis, non ut finis ejus*,

ejus, sed ad quem ordinat illud quod agit.

Ad secundam probationem ejusdem minoris, dico in mediis duplicem distingui posse respectum ad finem, nempe *dependentiæ* à fine in ordine intentionis, quatenus nimirum amantur media ratione finis; & *condecentiæ* ad finem in ordine executionis. Unde in forma: Creaturæ non habent rationem medii in ordine dependentiæ respectu bonitatis essentialis, nego: Eatenus enim eæ diliguntur, quatenus referuntur ad divinam illam bonitatem, & aliquid ejus participant. Non habent rationem medii in ordine condecentiæ ad finem; quia divina bonitas est omnino independens à Creaturis, nec illæ possunt aliquam habere causalitatem, nec aliquem influxum respectu illius, concedo: & nego consequentiam.

Dices denique: Si Deus solùm amaret Creaturas propter suam bonitatem essentialem, sequeretur ipsum non habere amorem amicitiæ erga Creaturas rationales, Angelos nimirum, & Homines: sed falsum consequens: Ergo, & antecedens. Patet sequela majoris, Amore enim amicitiæ objectum amatur propter seipsum, & propter suam bonitatem formalem: Si enim quis alium diligat, non propter bonum dilecti, sed propter bonum diligentis, ille amor non erit amicitiæ, sed concupiscentiæ.

Nego seq. maj. Ad veram enim amicitiam sufficit ut amor terminetur ad objectum dilectum, & quòd amicus velit bonum amico propter seipsum, eô modô quô est capax illius boni, & secundum regulas honestatis; non autem necessum est quòd objectum dilectum sit motivum illius amoris: Sic autem se habent Creaturæ rationales quæ diliguntur à Deo amore amicitiæ. Licet enim non habeant rationem objecti motivi respectu divini amoris, habent saltem rationem objecti terminativi illius: & licet Deus illas diligat propter se, tanquam propter ultimum finem; nihilominus ille amor est vera amicitia; quia cùm maximum nostrum bonum summaque nostra perfectio sit ordinari in Deum tanquam in ultimum finem, dum nos amat propter seipsum, etiam nos diligit propter bonum nostrum: sicut quando quis alterum ex charitate diligit, illum perfecto amore amicitiæ prosequitur, licet diligat illum propter Deum.

Quaestio Quarta.

Quot & quinam sint actus, seu effectus divinæ Voluntatis?

Certum est unicum indivisibilem esse actum entitativum divinæ voluntatis realiter ab ipsa indistinctum, cujus sequentes præcipuæ sunt proprietates. *Primò*, quòd ille actus volitionis, & amoris, non sit accidens, sed substantia; siquidem essentiæ divinæ identificatur, & est ipsemet Deus; adeoque pariter est æternus, necessarius, & immutabilis, cùm sit ipsamet realis Divinitatis entitas. *Secundò* infinitus est, & ad omnia objecta amabilia, & volibilia terminatur, omnibusque voluntatis creatæ actibus virtualiter æquivalet, ita ut eadem una divina entitas actus sit volitio simul, & nolitio, amor, & odium ejusdem objecti pro diversitate temporis, necnon & diversorum objectorum secundùm varias eorum affectiones. *Tertiò* denique actus ille divinæ voluntatis unicus est, & simplicissimus tam realiter, quàm formaliter; Sicut enim actus ille infinitus est, ita pariter necessariò est unicus; non enim esse possunt plura infinita ejusdem rationis: Hinc tota divinæ voluntatis actuum multiplicitas, si quæ sit, non est intrin-

seca, sed extrinseca, nec penes entitatem, sed penes tendentiam, & terminationem ad diversa objecta spectari debet. Cùm itaque diversi sint actus, & effectus voluntatis creatæ, etiam hac in quæstione quæritur an illa actuum & affectuum diversitas, saltem secundùm tendentiam, & terminationem, in Deo formaliter possit admitti, quod ut fiat faciliùs.

Notandum 1. Actus, & affectus voluntatis creatæ distingui posse triplicis generis. Quidam enim respiciunt finem, & media ad ipsum ordinata, & illi sunt *simplex volitio, intentio, electio, consensus, imperium, executio, fruitio*: Alii verò respiciunt bonum, aut malum, qui maximè dicuntur *affectus*: suntque in duplici differentia. Quidam enim proveniunt ex appetitu concupiscibili; Alii autem ex irascibili oriuntur: Priores sunt *amor, odium, desiderium, fuga, delectatio, tristitia*: Posteriores verò sunt, *spes, desperatio, timor, audacia, & ira*. Hinc in præsenti quæstione resolvendum est, an hi omnes humanæ voluntatis actus, & affectus etiam divinæ formaliter tribui possint.

Notandum 2. Certum esse, nec *Spem*, nec *Desperationem* ullatenus Deo convenire. Tum quia spes est circa bonum arduum, desperatio verò circa malum arduum; Deo autem omnipotenti, nihil arduum esse potest. Tum quia spes, non est circa id quod evidenter cognoscitur esse futurum, nam ut ait S. Paulus ad Rom. 8. *Spes quæ videtur, non est spes; nam quod videt quis, quid sperat; Si autem quod videmus speramus per patientiam speramus*: Deus autem evidenter novit omne futurum, adeoque non potest sperare. Tum denique quia spes respicit illum, à quo res aliqua speratur, tanquam superiorem, & potentiorem, qui possit tribuere id quod speratur; nullus enim aliquid à seipso proprie sperare dicitur: Deus autem nullum hujusmodi respicere potest, idcirco affectum spei, aut desperationis habere nequit.

Notandum 3. In Deo pariter non esse *Tristitiam*, nec *Timorem*, quia tristitia est de malo proprio, & præsenti: Timor verò respicit malum absens, sed imminens. Quamvis autem timor, & tristitia possint esse de malo proximi ex affectu amoris, & charitatis erga illum, nihilominus etiam sic in Deo esse nequeunt: quia quamvis timor, & tristitia sint de malo amici futuro, aut præsenti; sunt tamen de illo ita apprehenso quasi esset malum proprium; Unde fit ut etiam in nobis passionem appetitus excitet, & moveat. Deo autem quamvis displiceat malum nostrum futurum, aut præsens, nunquam tamen ipse apprehendit illud, ac si proprium esset; quod tamen videtur necessarium ad rationem timoris, & tristitiæ de bono amici. Unde solùm restat examinanda difficultas de cæteris voluntatis actibus, & affectibus, quæ ut solvatur evidentiùs, hos omnes affectus, & actus sigillatim discutiemus in sequentibus paragraphis.

§.I.

De Amore Divino.

Certum est, & fide constat Deum amare Creaturas; Siquidem Sapientiæ 11. *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti*; Jeremiæ 31. *In Charitate perpetua dilexi te*; Joann. 4. *Sic Deus dilexit mundum, &c.* Verùm quia amor est affectus medius inter desiderium, & gaudium sive delectationem, quatenus gaudium est de bono præsenti, & possesso: Desiderium verò de bono absenti quod possideri potest; Amor autem de bono secundùm se

se considerato, & præscindente à præsentia, & absentia; cùm divina bonitas non abstrahat à præsentia, & absentia, sed sit intimè Deo præsens, & ab illo possessa; Idcirco videtur aliquibus Theologis Deum non habere amorem formaliter consideratum respectu suæ divinæ bonitatis; licet fortè illum habeat respectu bonorum ad extra. *Insuper*, cùm in amore sit duplex respectus, alter ad rem cui volumus bonum, alter ad bonum ipsum quod volumus; Ratione prioris dicitur *amor amicitiæ*; Ratione verò posterioris, *amor concupiscentiæ* nominatur: non quòd reverà sit duplex amoris actus; sed tantùm quia in eodem actu duplex est amoris respectus. Hinc duo sunt hic resolvenda. Primum, an Deus reverà habeat amorem à desiderio, & gaudio distinctum. Secundum, an habeat amorem amicitiæ erga Creaturas.

Dico 1. *In Deo esse verum Amorem formaliter distinctum à gaudio, & desiderio*: Tum quia Scriptura sacra, & sancti Patres constanter tribuunt Deo amorem erga seipsum; affirmantque Spiritum sanctum procedere per amorem; quod certè explicari non debet de amore improprio, sed formali, & perfectissimo; maximè cùm hic formalis amor nullatenus Deum dedeceat, ut patebit in objectionum solutione. Tum quia quicumque habet voluntatem formaliter, habet etiam amorem formaliter; Nam ex Aristotile 2. *Rethoricorum cap.*4. Amare, est velle alicuibonum, & complacentiam illius habere; adeoque *amare* non minus propriè ipsi convenit quàm *velle*: sed in Deo est voluntas formaliter: Ergo, & amor. Tum denique quia, si quid obesset quominus amor strictissimè sumptus, & prout à gaudio distinguitur, Deo tribui posset, maximè quia hic amor terminari deberet ad bonum absens, non autem ad bonum præsens, & possessum; sed falsum consequens. Probatur, amor non minùs terminatur ad id quod est conveniens, sive interim sit existens, sive præscindens ab existentia, quàm ad objectum bonum ut formaliter bonum est; sed revera terminatur ad bonum prout bonum est: Ergo etiam reverà terminari potest ad objectum conveniens quatenus est conveniens, sive interim consideretur ut actu existens, sive quatenus præscindit ab existentia.

Confirmatur 1. Si præsentia objecti amori repugnaret, sequeretur gaudium, & amorem nusquam simul posse subsistere, nullusque gaudere posset de bono possesso quia illud diligit, sed quia dilexit illud cum nondum illud possideret: hoc autem consequens falsum esse convincitur, ex eo quòd bonum de quo gaudemus incipit displicere dum incipit non amari, gaudiumque de ipso cum illius amore minuitur.

Deinde, tantùm abest quod præsentia objecti amori repugnet illumque extinguat, imò potius illum auget, & perficit; quod maximè patet in bonis spiritualibus quorum possessio amorem non minuit, sed auget: in quo à bonis temporaneis maximè discrepant quæ ante sui possessionem desiderium accendunt, possessa verò ob sui exiguitatem fastidium generant.

Denique, amor beatificus verè tendit in Deum possessum, non autem quatenus abstrahit à possessione, vel non possessione: Ergo talis præcisio non est de conceptu, & essentia amoris. Patet antecedens: Amor enim beatificus regulatur per cognitionem intuitivam Deum ut est in se respicientem: & per consequens non attingentem Deum quatenus præscindit à possessione, vel non possessione: Ergo talis præcisio non est necessaria ad amorem.

Dices 1. Actus distinguuntur per objecta: sed objectum amoris est bonum ut sic abstrahens à præsentia, & absentia, à possessione, vel non possessione illius: Ergo cum actus divinæ Voluntatis terminetur ad voluntatem divinam, ut præsentem, & possessam, non habebit rationem amoris, vel odii.

Distinguo minorem: Objectum amoris est bonum abstrahens à possessione, & non possessione, ita quòd ratio possessi, & consecuti se habeat tantùm materialiter, & ut ratio quæ attingitur, concedo: ita quod se habeat formaliter, & reduplicativè quatenus est ratio sub qua, seu motiva, nego: Primò quidem modò terminat actum amoris: Secundò verò terminat, & specificat actum fruitionis, & gaudii. Ut autem distinguatur amor à gaudio, non est necessaria præcisio positiva bonitatis à possessione, sed sufficit negativa: id est, sufficit quòd objectum sit quidem possessum, non tamen diligatur præcisè, & formaliter quatenus possessum.

Dices 2. In Deo non est scientia Simplicis intelligentiæ circa seipsum: Ergo nec strictus amor circa suam bonitatem. Probatur consequentia: Idcirco Deus non habet scientiam simplicis intelligentiæ circa seipsum, quia objectum hujus scientiæ præscindit ab existentia, Deus autem non potest cognoscere seipsum nisi existentem; sed objectum amoris etiam præscindit ab existentia, quatenus discrepat ab objecto gaudii: Ergo, &c.

Respondeo 1. negando consequentiam: Deus enim reverà seipsum cognoscit scientiâ simplicis intelligentiæ, neque ad eam scientiam requiritur quod illius objectum præscindat ab existentia, ut jam dictum est agendo de cognitione divina. *Secundò* disparitas est inter amorem, & scientiam simplicem, quatenus hæc versatur circa Creaturas; quòd equidem scientia simplex cognoscat Creaturas tantùm ut possibiles, & quatenus positivè præscindunt ab existentia; scientia autem visionis attingat illas ut existentes, vel ut exituras: Amor autem quatenus distinguitur à gaudio non debet terminari ad bonum possessum quatenus positivè præscindit ab actuali possessione, sed sufficit quòd ab ea præscindat negativè, seu quòd per amorem non attingatur præcisè, & formaliter quatenus est possessum, sed tantùm quatenus est conveniens.

Dico 2. *In Deo verum esse amorem amicitiæ.* Ita Doctor in 3. dist. 27. n. 20. Et probatur 1. ex pluribus sacræ Scripturæ textibus, quibus homines amici Dei prædicantur; sic Psal. 138. *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Sap. 7. *Sapientia transfert se in animas sanctas, & amicos Dei constituit.* Joann. 10. *Jam non dicam vos servos, sed amicos*: Et *vos amici mei estis.* Deinde Scriptura omnes conditiones amicitiæ admittit inter Deum, & nos, nempe mutuam dilectionem utrimque notam Joann. 10. *Ego cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ*: Communicationem denique Proverb. 8. *Deliciæ meæ esse cum Filiis hominum.* Joann. 14. *Ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus.* Apoclyp. 4. *Intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.* Probatur secundò ratione: Amor amicitiæ maximè consistit in eo quòd aliquis velit alteri bonum quatenus ipsi conveniens: quòdque hæc benevolentia sit mutua: sed Deus absque ulla imperfectione potest velle bonum Creaturæ rationali non gratiâ sui, sed gratiâ illius, cùm Deus ex bono Creaturæ communicato nullam prorsus utilitatem accipiat: Potest ergo habere amorem benevolentiæ circa ipsam. Similiter Creatura rationalis Deum redamare potest; ipsique velle bonum nempe gloriam, & ho-

honorem; adeoque hæc benevolentia potest esse mutua.

Dices ex Aristotele 8. Ethic. cap. 7. amicitia non est nisi inter æquales: Ergo nulla amicitia potest intercedere inter Deum, & Creaturas personales.

Respondet Doctor laudatus Aristotelem ibi loqui de perfecta, & strictè sumpta amicitia, qualis equidem non est inter Deum, & Creaturas rationales; non autem negavit amicitiam inter Deum, & homines, nec inter Principem, & subditum. Imò potius inter ipsos est quædam amicitia excellentiæ; illa enim excellentia objecti, inquit „ Doctor, non tollit quod est perfe„ctionis in objecto, sed illud quod „ est imperfectionis. Honestas quippe „ in diligibili, & redamatio in dilecto „ sunt conditiones per se in diligibili, „ non quidem imperfectionis; imò „ non esset perfectio si non redamaret: „ sed æqualitas in istis est conditio „ concomitans. Deus autem habet „ honestatem, & redamationem, sicut „ amationem, & excellentiùs potest „ esse amicitia ad ipsum, ita ut dica„ tur *Super-amicitia*.

Et si arguatur quòd æqualitas est ratio amicitiæ: Verùm est supposita honestate quæ est prima ratio amabilis, æqualitas autem est ratio amicitiæ strictè sumptæ; sed excellentia est ratio habitus magis similis, vel perfectioris, quàm sit amicitia; talem in proposito voco Charitatem.

Quantùm autem ad Creaturas irrationales, certum est eas amari à Deo, non amore quidem amicitiæ; sed amore concupiscentiæ, quatenus illas vult propter commodum, & utilitatem rationalium Creaturarum. Cùm igitur Deus omnia inanimata, & irrationalia diligat, ob nostram utilitatem, & commoditatem, sequitur eas non esse objectum amoris amicitiæ, & benevolentiæ, nisi fortè imperfectæ. Seu ut loquitur Doctor in 3. dist. 32. ad secundum, *Licet inanimata non sint propriè diligibilia ex Charitate quæ est amicitia, & ad ipsa non est amicitia propriè habenda: potest tamen haberi ad ipsa aliquod velle ex Charitate, quale scilicet habendum est ad ea. possum enim ex Charitate velle arborem esse, & arborem mihi servire ad talem actum, in quantùm talis actus juvat me ulteriùs ad diligendum Deum in se. Et hoc modo potest concedi quòd Deus ex Charitate diligit omnia non volitione amicitiæ, sed tali qualis est habenda respectu eorum.*

Ex his patet gaudium esse formaliter in Deo; est enim affectus de bono possesso quatenus possidetur: Deus autem seipsum bonorum omnium maximum reverà possidet, seipsoque fruitur, adeoque gaudium habet formaliter.

§. 2.

An odium Deo formaliter conveniat.

DUPLEX odium distinguitur, Aliud quidem *Abominationis*, Aliud verò *Inimicitiæ*. Odium abominationis, est displicentia mali quod nos patimur, aut alii: In quo duo involvuntur actus: Primus quidem amoris erga personam. Secundus verò displicentiæ erga malum quod ipsi accidit; idcirco enim dolemus quòd alicui malum accidat, quia ipsum diligimus. Odium inimicitiæ, est velle alicui malum sub ea ratione quâ ipsi malum est. In quo pariter odio sunt duo actus, nimirum displicentia personæ, & complacentia de malo quod ipsi accidit; sic v. g. odiendo personam Petri, Inimicus ejus complacet in jactura ipsius famæ, vel bonorum. Quæritur autem an hoc utrumque odium sit formaliter in Deo.

DICO I. *In eo esse formaliter odium abominationis*, nam ut loquitur sanctus Thomas 1, 2. quæst. 29, num. 1. odium est

est dissonantia appetitûs ab eo quod nocivum, & repugnans apparet: sed impius, & impietas est divino honori repugnans: Ergo etiam divino appetitui dissonat, adeoque in ipso est odium.

Deinde, non minùs propriè displicet peccatum Deo, & nollet ab homine fieri, quàm desiderat justam, & rectam hominis vitam; displicet autem Deo peccatum duplici ratione, nimirum quatenus est sibi contrarium, & quatenus homini nocivum: Ergo peccatum odit Deus ex complacentia sui, & hominis; adeoque habet odium abominationis erga peccatum simul cum amore erga se, & erga homines.

Denique, illud formaliter Deus censetur odisse quod ipsius voluntati omnimode repugnat: sed peccatum divinæ Voluntati omnimodè repugnat, siquidem Deus illud prohibet committendum, & commissum severè punit, & consequenter habet odium abominationis erga ipsum.

Dices: Odium refertur ad subsistentia, sicut, & amor qui terminatur ad rem subsistentem, non verò ad accidens: sed peccatum non est subsistens, est enim privatio, & carentia rectitudinis: Ergo illud Deus odisse non potest.

Nego majorem: odium enim abominationis non versatur circa personam, sed circa id quod ipsi est repugnans, & disconveniens, sive sit substantia, sive accidens. Unde hoc odio odimus mortem, ægritudinem, peccata, &c. quæ sunt accidentia; idque formaliter, & propriè, alioquin non propriè diceremur odio habere peccatum, de quo dolemus, & pœnitemus.

Dico 2. *Odium inimicitiæ esse etiam in Deo formaliter*, ut constat ex illo Exodi 23. *Inimicus ero inimicis tuis*. Et Sapientiæ 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus*. Et Psalm. 5. *Odisti omnes qui operantur iniquitatem*. Qui textus disertè affirmant Deum odisse nedum peccatum, sed etiam peccatorem. Secundò, Deus non tantùm vult homini peccatori pœnam, sed etiam illi vult ex displicentia ipsius personæ, & quatenus illius malum est: Ergo odio inimicitiæ habet ipsum peccatorem. Patet antecedens: licet enim ipsa persona quatenus est Creatura Dei, ipsi non displiceat; reverà tamen ei displicet quatenus est peccatis fœdata, quod sufficit ad rationem odii, & inimicitiæ; satis enim est quòd persona aliquâ ratione displiceat, ob quam moveatur affectus ad volendum ei malum quatenus malum ipsius est. Deus autem infligendo pœnam propter delictum, vult peccatori malum, ut malum ipsius est; pœna enim, ut pœna, est malum illius qui ipsam patitur: Ergo Deus vult peccatori malum, ut malum illius est, ex displicentia illius.

Dices 1. Velle alicui malum quatenus est malum ipsius peccatoris qui malum istud juste meretur, est actus amoris justitiæ: Ergo non est odium formaliter.

Nego consequentiam: Illa enim volitio, est formaliter actus odii, quia objectum proprium illius est malum sub ratione mali, licet illud odium ex amore justitiæ interdum procedat.

Dices 2. Voluntas Dei non potest ferri in malum ut malum est: Ergo Deus non potest ita odisse, sicque quando Deus alicui peccatori pœnam infligit, semper aliquam rationem boni intendit, nempe manifestationem suæ justitiæ erga peccatores.

Distinguo minorem: Voluntas non potest ferri in malum quatenus malum est, nisi habeat aliquam rationem boni sibi adjunctam, concedo: si habeat, nego. Dum autem vult malum peccatori, semper equidem intendit aliquod bonum exinde oriundum, nimi-

mirum manifestationem suæ justitiæ: quod tamen non obest odio inimicitiæ, quod habet erga peccatorem; quia reverà ipsi infligit pœnam ut malum ipsius est, quatenus peccatum ipsi displicet: alioquin neminem odisse possemus odio inimicitiæ, nemini enim volumus malum, nisi quia aliquod bonum verum, aut apparens exinde nobis accidit.

Dices 3. Odium inimicitiæ est directè contra Charitatem; sed in Deo non potest dari aliquis actus Charitati oppositus: Ergo, nec odium inimicitiæ. *Respondeo* odium ortum ex displicentia personæ peccantis cui pœna infligitur, non opponi Charitati; aliàs Judex puniendo reum, peccaret contra Charitatem, quod falsum est: Solùm itaque odium Charitati opponitur, quando utilitas, quæ sequitur ex illa volitione mali, solùm est ad sedandam odientis iram: Deus autem non sic vult pœnam peccatori, sed ad manifestationem suæ justitiæ vindicativæ; imò ex Charitate potest aliquis velle malum pœnæ alicui amico peccanti, ut indè castigatus emendetur. Unde in hoc odio tria sunt. 1. Objectum, nimirum malum pœnæ. 2. Subjectum, persona peccatoris. 3. Motivum, nempe peccatum.

§. 3.

De cæteris Affectibus.

D*Esiderium* non est formaliter in Deo, neque *Fuga*, respectu sui ipsius; quia desiderium est inclinatio volentis in bonum absens; fuga verò est declinatio mali imminentis: Deus autem cum sit omne bonum, nullumque futurum bonum, & absens sperare possit, nullumque malum ipsi accedere; hinc nec desiderare potest, nec fugere bonum, aut malum proprium. Cum autem desiderium, & fuga comparari possit ad bonum, & malum aliorum, non enim solùm nobis desideramus bonum, & fugimus malum futurum, sed etiam aliis: Hac ratione Deus dici potest aliquid desiderare, & fugere, siquidem nobis desiderat salutem æternam, ut disertè indicat sanctus Chrysostomus Hom. 1. in Epist. ad Ephesios, *Vehementer*, inquit, *hoc velle fieri: hoc ipsius erat desiderium, &c.* Nec refert quòd nihil Deo sit absens: sufficit enim ad rationem desiderii, & fugæ, quòd bonum, & malum sit absens illi, cui tale bonum desideramus, & malum fugimus.

Ira est in Deo formaliter; *Ira enim*, ex Doctore in 3. dist. 34. num. 16. *est appetitus vindictæ secundùm rationem apparentem, propter apparentem parvipensionem*: Seu ut ait Lactantius lib. de Ira Dei cap. 17. *Ira est motus animi ad coercendum peccata insurgentis*; sed talis affectus est formaliter in Deo, ut constat ex pluribus Scripturæ textibus: Ergo, &c. Nec refert, quòd sancti Patres, præsertim Basilius in illud Psal. 37. *Neque in ira tua corripias me*. Cyrillus lib. 5. contra Julianum, Cyprianus ad Demetrianum, &c. Iram à Deo removeant, illamque solùm ipsi à Scriptura tribui per metaphoram affirmant: Loquuntur enim de ira quatenus importat secum animi commotionem, & perturbationem; qualiter etiam interdum divinam iram usurpat Scriptura sacra. Sic Psal. 37. *Domine; ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua, &c.* Item Psal. 29. *Quoniam ira in indignatione ejus*: Et Psalm. 105. *Iratus est furore Dominus*. Qui & similes textus metaphoricè, & tropicè, hoc est secundùm nostrum modum loquendi interpretandi sunt. Non autem loquuntur sancti Patres de ira quatenus est affectus vindictæ in eo qui possit ulcisci.

Nec

Nec dicas iram semper habere secum adjunctam tristitiam; hoc enim solùm verum est, inquit Doctor laudatus, *Quando iratus desiderat vindicare, sed non vindicat; quando autem actu vindicat, tunc actus ejus est perfectus, assimilatus fruitioni ex parte concupiscibilis; & tunc irasci irascibilis, est sine tristitia; imò est cum magna delectatione propria secundùm* Arist.2. Rethoric. *Ira viri quasi mel.*

Quantùm autem ad actus divinæ voluntatis, qui respiciunt finem, aut media; congruentiori ordine, & methodo discutientur in Disputatione de Providentia Dei; ubi aperiemus qualiter Deus finem intendat, ad quem omnia per electa congruentiora media destinat, & ordinat.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Libertate Dei.

Difficultatum Theologicarũ omnium maximam suscipimus explanandam hoc in Articulo, quæ Theologorum ita torquet ingenia, vel absorbet, ut meritò vocari possit sacrarium omnibus mortalibus impervium, & humanis discursibus ænigma prorsus inexplicabile. Unde quod olim de peccato originali dixit Augustinus: *Nihil esse ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius*; Meritò jure de Libertate Dei veriùs affirmari potest; nihil enim naturali ratione evidentius, nihilque divina fide constantius est, quàm Deum habere libertatem; at nihil pariter explicari difficilius, quàm quæ sit genuina ipsius divinæ libertatis natura, & ratio. Ut tamen pro modulo nostro, in tot difficultatum ambagibus aliquid resolvamus: Tria proponimus in præsenti Articulo discutienda. Primò quidem, an, & quotuplex admittenda sit in Deo libertas. Secundò, quænam sit ratio formalis divinæ libertatis. Tertiò, an, & qualis sit ordo inter omnes actus liberos divinæ voluntatis.

QUAESTIO PRIMA.

An, & quotuplex sit divina Libertas?

Notandum 1. Duplicem in genere distingui posse libertatem; scilicet in actu primo, & in actu secundo. *Prior* est ipsa voluntas considerata secundùm se, & quatenus antecedit suum actum prioritate saltem naturæ, estque ex se indifferens ad agendum, vel non agendum. *Posterior* est actus ipsius voluntatis, quatenus terminatur ad hoc, vel illud objectum. Quæ iterum duplex distinguitur, nimirum una quoad *Exercitium*, altera quoad *Specificationem*. Prior libertas est omnino ad agendum, vel non agendum, seu ad positionem, vel suspensionem actus: Posterior est ad agendum uno, aut alio modo opposito, & diverso; ideoque Prior dicitur *contradictionis*: Posterior verò libertas *contrarietatis* appellatur. Non quòd semper contrarios actus exigat; ad ipsam enim etiam pertinent actus disparati, v.g. *velle hoc aut illud*, qualis est in electione unius medii præ alio, inter quæ non semper est contrarietas, imò nec semper diversitas specifica. An autem omnes hæ libertatis rationes in Deo reperiantur, hìc est resolvendum.

Notandum 2. Ex Doctore in 1. dist. 39. num. 21. Voluntatem divinam non esse liberam, & indifferentem ad diversos actus volendi, & nolendi: Hoc enim imperfectionem arguit in voluntate creata, quæ non tendit in objecta volendo, & nolendo unico, & simplici actu: sed diversis actibus, propter scilicet limitationem utriusque actus: Divina autem voluntas cùm sit infinita, uni-

unico, ac simplici actu infinito tendit in objecta opposita: *Ita quòd*, inquit Doctor, *sicut voluntas nostra potest diversis volitionibus tendere in diversa volibilia; ita illa divina voluntas potest unica volitione simplici tendere in quæcumque volibilia; ita quòd si voluntas illa, vel illa volitio esset tantùm unius volibilis, & non posset esse oppositi quod tamen est de se volibile, hoc esset imperfectionis in voluntate divina*, sicut est in voluntate nostra.

Notandum 3. Ex eodem ibidem voluntatem creatam considerari posse tripliciter in ordine ad suum actum nimirum. 1. Quatenus est productiva sui actus. 2. Ut receptiva ejusdem. 3. Ut operativa mediante illo actu: *Ipsa enim*, inquit Doctor, *est productiva actuum, & ipsa est, quâ habens operatur formaliter volendo, & ipsa est receptiva volitionis suæ*: Infert autem illam esse maximè liberam, in quantum *Est operativa, quatenus nimirum habens eam formaliter, potest eâ tendere in objectum*. Quod intelligendum est de libertate formali; licet enim voluntas nostra tantùm formaliter sit libera quatenus est operativa; nihilominus etiam libera est effectivè, & quatenus est productiva suorum actuum; quia potest hunc, vel illum actum producere; imò, & actûs productionem suspendere. Divina autem voluntas neque productiva est sui actus, alioquin esset mutabilis; neque receptiva ejusdem aliàs esset in potentia ad ipsum, quod enti actualissimo repugnat; Solùm itaque divina Voluntas dicitur esse libera, quatenus est operativa.

CONCLUSIO PRIMA.

Deus *est reverà liber*. Hæc est de fide, & probatur 1. ex Scriptura sacra Psal. 33. *Deus ultionum liberé egit*. Et Psal. 134. *Omnia quæcumque voluit, fecit in Cœlo, & in Terra, in mari, & in omnibus abyssis. Quid enim difficile ei, cui velle fecisse est*, inquit S. Ambrosius lib. 2. Hexameron. cap. 2. Matth. 11. *An non licet mihi, quod volo facere?* Et ad Corinth. 12. de Spiritu sancto dicitur, *Hæc omnia operatur unus, atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*. Eandem veritatem confirmant omnes illi Scripturæ textus, in quibus Deus dicitur Judicem agere, ac Remuneratorem esse operum omnium, & pro meritis quemque tractare, & nostras exaudire preces, misericordiam exhibere, &c. Si enim ageret ex necessitate naturæ, non posset ab æterno velle bona, vel mala, atque supplicia juxta cujusque merita decernere; nec misereri posset, nec precibus moveri, quia determinaretur ad unum.

Eandem veritatem multi prædicant sancti Patres, præsertim S. Ambrosius lib. 2. de Fide cap. 3. ubi urgens Arrianos, qui negabant Spiritum sanctum sui esse juris, ac voluntatis, ne paris cum Deo majestatis esse confiterentur; *Si possibile est*, inquit, *voluntatis interim liberæ Dominum fuisse doceamus. In tantùm processistis impietatis, ut negetis, quod Filius Dei liberæ voluntatis sit. Ac certè soletis etiam sancto Spiritui derogare, & negare non potestis scriptum esse, Spiritus ubi vult spirat: Ergo si Spiritus ubi vult spirat, Filius quod vult non agit?* Mox Apostolum laudat ita scribentem 1. Cor. 12. *Omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens singulis prout vult. Prout vult*, inquit, *hoc est libero voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio*: Idem suadet de Patre, & Filio, ex his Christi Verbis Joann. 5. *Pater quos vult vivificat, & Filius quos vult vivificat*. Ipsi concinit sanctus Epiphanius hæresi 23. *Deus*, inquit, *Pater hominem, & cætera omnia pro sua voluntate procreavit*. Et Macharius homil. 15. dicit, *Hominem eò ipsò ad imaginem Dei esse factum, quòd sit liber, ac sui juris; quoniam ut Deus, liberi est arbitrii, & quod vult* fa-

facit. Ipsi astipulatur sanctus Hieronymus Epistola ad cap. 1. ad Philemonem explicans illa verba, *Sine consilio autem tuo nihil volui facere, ut non quasi ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium*, ait: *Hoc quod à plerisque quæritur, & sæpissimè tractatur, quòd Deus hominem faciens non eum bonum, rectumque condiderit, de præsenti loco solvi potest: Si enim Deus voluntariè, & ex necessitate bonus est, debuit hominem faciens, ad suam imaginem, & similitudinem facere, hoc est ut ipse voluntariè, & non ex necessitate bonus esset. Qui autem asserunt ita eum debuisse fieri, ut malum recipere non posset, hoc dicunt; talis debuit fieri, qui necessitate bonus esset, & non voluntate; quòd si talis fuisset, qui bonum non voluntate, sed necessitate perficeret, non esset Deo similis, qui ideo bonus est quia vult, non quia cogitur*. Hoc est quæ bona sunt, sponte, ac liberè producit, ita quod hoc potiùs, quàm illud bonum ex libertate eligat bona, etsi non nisi bonum optare potest.

Hæc eadem veritas triplici ratione firmatur. 1. Deus est perfectissimus, omnesque præcellentias nullam importantes imperfectionem, quas simpliciter simplices appellant, formaliter complectitur; sed libertas est perfectio ejusmodi: Ergo formaliter Deo competit. *Major* constat ex iis, quæ diximus de divina infinitate. *Minor* etiam est evidens, libertas enim est perfectio præstantissima naturæ intellectualis, quæ pro libito potest hoc, vel illud objectum amplecti, actum elicere, vel suspendere; in quibus maximè præcellit belluis, & aliis naturis ratione carentibus, quæ ita determinantur ab objectis, & ad agendum ita necessitantur, ut positis omnibus ad operandum desiderandis, nullatenus ab actione possint ex se removeri: Inde sanctus Bernardus in Cantica appositè dixit, *Arbitrii libertas est planè quid divinum, perfulgens in anima, tamquam gemma in auro*.

2. Libertas est dominium, quod intellectualis natura habet in actus suos, quos pro nutu elicere potest, vel non elicere, & in objecta, quæ potest pro suo arbitrio prosequi, vel aversari: Sed Deo entium supremo competere debet summum dominium, non quidem in suos actus, qui sunt idem realiter cum essentia, sed in objecta saltem, quæ ad ejus arbitrium fiunt, conservantur, & ordinantur: Ergo ei competit libertas.

3. Ipsa mundi molitio satis convincit Deum in eo condendo liberè egisse: Vel enim produxit mundum liberè, vel naturaliter, & necessariò: Sed non produxit ex naturæ impetu, quia est agens ratione, & voluntate præditum: Ergo ipsum produxit liberè, proindè ex se libertate præcellit.

Minorem probat Doctor in 1. dist. 8. quæst. 5. num. 17. ubi adversus Philosophos demonstrat quatuor rationibus Deum non agere necessariò. *Primò*, quia sequeretur ens summè necessarium dependere ab ente minùs necessario, nec illud sine hoc posse subsistere; Agens enim necessarium habet habitudinem ad causatum necessariò, quæ habitudo stare nequit nisi stante utroque extremò; proindeque unò extremò positò aliud necessariò ponitur, & uno pereunte perit aliud; sicque Deus subsistere non posset quin Creatura pariter existeret, imò ab ejus existentia dependeret. *Secundò*, si Deus ageret necessariò, nihil esset contingens in rebus; quia si causa prima necessariò moveat secundam, etiam secunda tertiam, & sic omnes causæ subordinantes, ac superiores, causas inferiores, ac subordinatas necessariò movebunt; adeoque nulla contingenter operabitur, sicque nullus erit effectus contingens: sed id apertè falsum

sum esse ipsâmet experientiâ constat.

Tertiò, si Deus ageret necessariò, nullum esset peccatum, & malum vituperabile, quia Deus illud necessariò faceret. *Quartò*, sequeretur, quòd causa secunda nihil omnino causaret, quia præveniretur à prima in effectu producendo: Si enim causa prima ageret naturaliter, & necessariò, etiam ageret secundùm omnem suam activitatem, & ad extremum suæ potentiæ, quæ cùm sit infinita, adeoque ad omnem omnino effectum sese extendat, evidens est, quòd si Deus ageret naturaliter, & necessariò, nihil relinqueret producendum à causis secundis. Hoc autem est apertè falsum: Ergo certum est Deum non naturaliter, & necessariò, sed contingenter, & liberè agere; adeoque esse libertate præditum.

Dices 1. Libertas est potentia indifferens ad eliciendum actum, vel non eliciendum: Sed in Deo non est talis indifferentia; Deus enim cùm sit actus purus, & summè simplex, pluralitatem actuum, & indifferentiam ad actus excludit.

Distinguo majorem: Libertas creata, concedo: increata, nego: Cùm enim divinæ voluntatis actus ex se sit infinitus, simplex, & necessarius secundùm entitatem, & solùm indifferens penès terminationem ad varia objecta; Idcirco divina voluntas non censetur esse libera, & indifferens ad actum, sed tantummodo secundùm objectum. Secus est autem de voluntate creata, quæ non solùm penès objecta prosequenda, vel aversanda, sed etiam penès varios actus indifferentiam sibi vindicat.

Dices 2. Si Deus esset liber erga Creaturas, posset se communicare, vel non se communicare Creaturæ; sed ita non est. *Probatur*, Deus habet naturalem inclinationem ad se communicandum: Omne enim bonum est sui diffusivum: Ergo summum bonum, qualis est Deus, est sui maximè diffusivum, & summè communicativum; adeoque si seipsum non communicaret, contra suæ bonitatis inclinationem ageret; sed ita agere nequit: Ergo nec potest se non communicare Creaturis.

Deinde, Deus perfectiùs seipsum amat, cùm non tantùm sibi ipsi, sed etiam aliis sese communicet.

Denique, velle efficaciter se communicare, est actio recta, & honesta, quâ Deus careret si nihil extra se efficaciter vellet; & consequenter absque præjudicio suæ perfectionis, & bonitatis non potest non velle sese Creaturis communicare.

Nego majorem, & ad primam illius probationem dico, illam inclinationem, quam habet Deus ad se communicandum, nihil aliud esse, quàm naturalem aptitudinem sese communicandi; non autem importare, nec designare aliquam exigentiam, aut tendentiam, quæ inquietudinem, vel imperfectionem adjunctam habeat, quousque fiat talis communicatio: Unde talis inclinatio divinæ bonitatis ad se communicandum, subordinatur ipsius libertati, & quatenus nimirum divina bonitas est sui communicativa, ex hypothesi, quòd divina voluntas illud jubeat, & decernat.

Ad secundam probationem dico, Deo nullam accedere perfectionem, ex eo quòd velit se communicare ad extra; sibi enim ipsi sufficit, & ipsius amor, summaque beatitudo nullatenus ab existentia Creaturarum pendet; & ideo non se diligit perfectiùs, dum ipsius amor tendit etiam in Creaturas, ac si tantùm seipsum diligeret.

Ad tertiam probationem: Fateor equidem talem communicationem esse actionem honestam, & rectam, non ita tamen, quòd si illam communica-

tionem Deus facere nollet, aliqua in ipso exurgeret indecentia. Sicut enim potuit velle se abundantiùs, & perfectiùs communicare, quàm de facto se communicavit: producendo nimirum Creaturas perfectiores illis quas de facto produxit; idque non videretur summam illius bonitatem, ac liberalitatem dedecere: Nulla tamen est in ipso indecentia, quòd non velit ampliùs, nec perfectiùs se communicare. Cùm itaque tota rectitudo, & honestas actûs oriatur ex libera determinatione, & voluntate Dei, quæ totius rectitudinis fons est, & exemplar; idcirco divina communicatio in tantùm censetur esse recta, & perfecta, in quantùm à Deo liberè decernitur.

Dices 3. Divinæ libertati obsistere videtur S. Dionysius in lib. de Divinis nominibus, ita enim loquitur cap. 4. *Quemadmodum ille noster Sol, neque intelligentia utens, neque electione, sed eo ipso quod est, illustrat omnia, quæ ipsius lumen secundùm rationem propriam participare possunt: Sic etiam summum illud bonum, ac Sole ipso tanquam obscura ejus imagine præstantius arcbetipum, in ea omnia quæ sunt, proportione radios universæ bonitatis effundit.*

Respondet S. Thomas 1. part. qu. 19. art. 4. ad primum: quòd S. Dionysius, *Per verba illa non intendit excludere electionem à Deo simpliciter, sed secundùm quid; in quantùm scilicet non quibusdam solum bonitatem suam communicat, sed omnibus, prout scilicet electio discretionem quandam importat.* Verùm, rectiùs respondet sanctus Maximus martyr in Scholiis ad eùdem locum, eatenus valere similitudinem Solis, quòd ut iste adventitium lumen non habet, sed ingenitum, & naturale: ita Deus non accidentalem, & adventitiam bonitatem obtinet, sed insitam, & nativam: Imò ipsa est bonitas, sicut Sol, lux est ipsa quodammodo.

CONCLUSIO SECUNDA.

AFFIRMARI *potest in Deo libertas, tam contrarietatis, quàm contradictionis circa objecta.* Hæc conclusio duas habet partes, quarum prima fit evidens ex dictis: Libertas enim contrarietatis, est ea, quâ voluntas dicitur habere actus oppositos, & tendere in objecta inter se veluti contraria; sed ex dictis constat divinam voluntatem habere actum amoris, & odii formaliter, nec-non, & tendere posse in objecta opposita per actus diversos; non quidem secundùm entitatem, sed secundùm terminationem; nimirum in Petrum justum per actum amoris, & in eumdem postmodùm peccatorem per actum odii: Ergo hæc libertas contrarietatis affirmari potest esse in Deo formaliter.

Probatur secunda pars: Libertas contradictionis, est quâ voluntas potest agere, vel non agere, actum elicere, vel suspendere: sed hæc est in Deo: Ergo, &c. Probatur minor *primò*: Si Deus non posset suspendere terminationem suæ volitionis ad Creaturas, & exercitium suæ libertatis, sequeretur admittenda esse in ipso infinita ferè decreta conditionata circa infinitas ferè combinationes, & suppositiones possibiles: Sed illud est absurdum, imò & nugatorium, quòd in Deo sit decretum positivum, & actuale, quò velit positivè, ac determinet, quòd si canis latret, v. g. vinea non germinabit; si Petrus sedeat Romæ, Joannes convertetur Parisiis, idem dicendum de similibus aliis humanæ mentis delitiis: Ergo congruentius est asserere divinam voluntatem circa hujusmodi conditionata disparata manere veluti suspensam, & habere solùm circa illa decretum negativum, seu negationem liberam decreti.

Deinde, Si Deus ita suspendere non posset suæ libertatis exercitium erga Crea-

Creaturas, maximè quia hæc suspensio aliquid divinæ perfectioni, & actualitati detraheret: sed ex tali suspensione non sequitur ulla carentia perfectionis, & actualitatis in Deo; Ergo, &c. Probatur minor: Exercitium liberum volitionis divinæ non connotat, nec importat aliquam perfectionem intrinsecam in Deo, sed tantùm rationem terminationis, & tendentiæ in aliquid extrinsecum: Ergo suspensio illius exercitii nihil detrahit divinæ perfectioni, nec actualitati. Antecedens constab't ex sequenti quæstione: Consequentia verò probatur, idco absque ulla imperfectione Misericordia, Justitia, & Omnipotentia divina manere possunt ob omni exercitio suspensæ, quia tantummodò liberè terminantur ad Creaturas, quas si Deus non produxisset, nullum Justitiæ, Misericordiæ, & Omnipotentiç erga ipsas habuisset exercitium: Ergo pari ratione etiam divina voluntas suspendere potest suum actum circa decretum de futuritione illarum Creaturarum absque omni imperfectione.

Denique, Sicut se habet divinus concursus in ordine ad existentiam rerum, ita se habet ejus decretum liberum circa illarum futuritionem; sed ad negationem existentiæ alicujus rei, non opus est ut Deus habeat influxum positivum suæ omnipotentiæ, sed tantùm sufficit sui influxus suspensio, & negatio: Ergo similiter ad negationem futuritionis, non opus est ut Deus formet aliquod positivum decretum, quò positivè decernat, se nolle decernere talis, aut talis Creaturæ possibilis futuritionem; sed sufficit libera illius decreti positivi de rerum futuritione negatio, seu suspensio libera divinæ Voluntatis: Ergo divina Voluntas suum actum suspendere potest, quantùm ad terminationem, & tendentiam in Creaturas; adeoque affirmari potest in ea libertas contradictionis.

Dices 1. Necessarium est rem aliquam esse futuram, vel non esse futuram: Ergo pariter necessarium est Deum velle eam esse futuram, aut nolle eam esse futuram. Consequentia videtur aperta; idcirco enim primum est necessarium, quia constat ex terminis contradictoriè oppositis; sed etiam secundùm tale est: Ergo eadem ratione debet esse necessarium.

Nego consequentiam: Reverà enim prima propositio est verè contradictoria, quia inter rem esse futuram, & non esse futuram non datur medium; sicut nec inter esse, & non esse: At verò secùs est de secunda propositione, quia inter velle rem esse futuram, & velle non esse futuram cùm non sit oppositio contradictoria, sed contraria, inter utrumque assignatur medium, scilicet *non velle*, per meram suspensionem volitionis.

Dices 2. Divina Voluntas ut libera, non minùs est in ultima sua actualitate, & actus purus, quàm sit divina Essentia: Ergo sicut divina Essentia est omnimodè determinata ad existentiam, & necessariò actus purus; etiam divina Voluntas debet esse omnimodè determinata ad operationem; adeoque non potest manere suspensa.

Distinguo consequens: Divina Voluntas debet esse in ultima sua actualitate, & determinatione quantùm ad entitatem actus, concedo: Quantùm ad exercitium, & terminationem ejusdem ad objectum extrinsecum, nego: alioquin si quid probaret hoc argumentum, etiam concluderet divinam Voluntatem debere actu habere omnes terminationes positivas ad Creaturas, quas potest producere.

Dices 3. Hæc suspensio decreti officit divinæ scientiæ certitudini, & infallibilitati respectu futurorum contingentium: Ergo non est admittenda.

da. Probatur *antecedens* ex iis, quæ diximus, Deum futura contingentia cognoscere in decreto conditionato: Ergo si sit suspensio decreti circa quasdam Creaturas futuras, non poterit illarum futuritionem, vel non futuritionem certò cognoscere.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, Deum equidem cognoscere futura vel absoluta, vel conditionata in decreto positivo conditionato, vel absoluto: Quantùm verò ad ea quæ cognovit non esse futura, illius cognitionis certitudo fundatur, vel in decreto positivo quô Deus absolutè, vel conditionatè noluit illorum futuritionem, vel in suspensione, seu libera negatione decreti, quâ noluit se determinare ad illorum futuritionem, aut non futuritionem. Unde duplex affirmari potest esse medium, in quo divina scientia potest certò cognoscere aliquid non esse futurum. Primum quidem est decretum positivum, quô positivè statuit rem non esse futuram: Secundum est decretum negativum, seu suspensio, & libera omissio omnis decreti positivi circa ejusdem rei futuritionem, vel non futuritionem.

Quaestio Secunda.

In quo formaliter consistat Divina Libertas?

Notandum 1. Tot, ac tantis difficultatibus implexam videri præsentis quæstionis resolutionem; ut plerique Theologi non dubitaverint asserere hanc veritatem esse mortalibus imperviam, & solis beatis mentibus in clara Dei visione apertè manifestandam: Nec immerito quidem, tot enim syrtibus, ac scopulis abundat, ut certum naufragium scrutatori cuique prænuntiet; & tam ingentes difficultates amplectitur, ut sapientiores quique Theologi vix habeant quid reponant. Vel enim, illa divina libertas asseritur esse aliquid intrinsecum, vel extrinsecum: Si primum, cum omnis actus liber ex formali suo conceptu petat fieri, vel non fieri, sicque possit esse, vel non esse; si libertas ipsius actûs sit aliquid intrinsecum Deo, consequens est Deum carere posse aliquô sibi intrinsecô, quod ipsius divinæ immutabilitati repugnat. Si verò aliquid extrinsecum affirmetur, non minor exurgit difficultas; nam de ratione actus liberi est, quod sit immanens, & vitalis; adeoque per formam extrinsecam, & non vitalem constitui nequit. Nihilominùs ut pro modulo nostro ex tot variis Theologorum placitis quid circa hanc Quæstionem certius veriusque tenendum sit, aperiamus.

Notandum 2. Quòd etsi circa præsentis Quæstionis resolutionem variæ sint Theologorum sententiæ; nihilominus duas esse principes, & extremas inter se omnino oppositas, ex quibus quasi rivuli è fontibus cæteræ emanarunt. *Prima*, ut Dei immutabilitatem omnimodam astruat, videtur ejus libertatem destruere: affirmat enim actum liberum in Deo non esse aliquid intrinsecum, sed omnino extrinsecum, nec aliud esse quàm effectum extrinsecùs productum: Ita quòd, licet principium liberè productivum ipsius actûs sit intra Deum, & reverà vitale; nihilominus denominatur liberum per denominationem extrinsecam ex actione quâ Creaturas ad extra producit, quæque juxta hanc sententiam est formaliter transiens, & in ipsis Creaturis recepta. Ita censet Aureolus in 1. dist.47. art.1. cui plures Moderni adstipulantur. *Secunda* sententia priori extremæ opposita, ut integram servet Dei libertatem, videtur ejus immutabilitatem destruere;

do-

docet enim decretum Dei liberum esse quandam perfectionem liberam Deo intrinsecam ratione distinctam à perfectione necessaria, quæ, quia libera est, absque ulla imperfectione potest abesse à voluntate divina, ita docet Cajetanus quæst.19. art.2.cui consentire videntur Fonseca, & Salas, pluresque alii Moderni, inter quos maximè enitet nosterPoncius in commentario ad distinctionem 39. Doctoris n.18. & sequentibus, ubi solvit præcipua momenta, quæ adversus Cajetani sententiam possunt objici. Inter has autem oppositas sententias, plures sunt intermediæ, maximè verò tres, quę utriusque extremæ sententiæ rigorem emollire, & temperare nituntur: Prima quidem asserit decretum Dei liberum non consistere adequatè in formalitate intrinseca, nec in aliquo extrinseco, sed in utroque simul; ita quòd ad divinam libertatem simul conferant,& actus divinæ Voluntaris, & actio Creaturæ productiva, aut ipsa Creatura à Deo producta. Ita sentiunt Basilius Legionensis *disp.6.c.5.* Grenado *Tract.de Voluntate Dei disp.5.* Arrubal *disp.16.art.61.* & cæteri. Secunda affirmat actum Dei liberum formaliter vel saltem inadæquatè constitui per respectum rationis ad Creaturas existentes, aut futuras: ita Capreolus *in 1. dist.45. quæst.1.* & Ferrariensis *Primo contra Gentes cap.82.* quibus consentire videtur Vasquez *Disp.22. c.2.* ubi ait, *Voluntas libera Dei, est ipsa Essentia divina per modum actûs eliciti, includit tamen quandam habitudinem rationis ad res futuras.* Tertia denique affirmat libertatem Dei nihil aliud esse quàm actum entitativum ipsius divinæ Voluntatis, qui prout infinitus est, libere tendit in objecta creata, & ab eis terminatur, & veluti objectivè completur per objectum, & effectum extrinsecum: Ita quòd divinum velle liberum sit ipsemet actus Dei necessarius quoad entitatem, & liber tantùm quoad tendentiam,& terminationem, quæ sententia cùm cæteris videatur certior, etiam est cæteris præferenda, ut autem evidentiùs appareat.

Notandum 3. Actum divinæ Voluntatis se habere quodammodo ad objecta libera, sicut voluntas nostra se habet ad liberos actus: in eo maximè quòd sicut voluntas nostra eadem in se manens intrinsecè sine ulla sui mutatione, vel additione reali, exercet actum,vel non exercet,& hunc actum elicit vel illius oppositum: alioquin abiretur in infinitum; si inter ipsam voluntatem, & actum producendum desideraretur aliquod medium reale, quò voluntas seipsam determinaret ad agendum, & producendum actum: Sic actus divinus idem quoad realem entitatem, potest objectum velle aut non velle: aut nolle, & velle hoc aut illius oppositum:adeo ut actualis illa, & perfectissima entitas, quæ appellatur divina volitio, non sit comparanda cum nostris actibus liberis, sed potius cùm nostra libertate: Sic enim actus ille se habet quodammodo ad objecta libera, ut voluntas nostra ad suos actus liberos. Nec mirum videri debet, quòd Deus per unicum actum plura facit, & modò quòdam excellentissimò exercet, quod nos præstare tantùm possumus per plures actus, idque maxima cum imperfectione propter finitatem,& limitationem nostrorum actuum.

Conclusio Prima.

Divina *libertas, nec adæquatè, nec inadequatè constituitur formaliter per aliquid extrinsecum Deo, sed est perfectio Deo intrinseca.* Hæc est contra Aureolum, & ejus Sequaces.

Probatur primò: Per id non constituitur formaliter divina libertas quod

quod est ipsâ naturâ posterius : Sed operatio extrinseca, & omnis externus effectus, est naturâ posterior volitione Dei libera : Ergo hæc per neutrum constituitur. *Major* patet:quod enim supponit aliud constitutum essentialiter, non potest esse illius essentiale constitutivum : sed quod est naturâ posterius divina libertate, supponit illam essentialiter, & formaliter constitutam:Ergo non potest esse illius constitutivum. *Probatur minor*: Illud est naturâ posterius libertate divina quod causatur per volitionem Dei liberam : Sed omnis effectus externus verè causatur per omnipotentem Dei volitionem liberam: Ergo est ipsa posterior. *Major* patet.omnis enim causa naturâ posterior est suo effectu. Minor probatur : Primò quidem ex Scriptura sacra quæ pluribi asserit Deum liberè Creaturas producere. Sic Psalmo 113. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in Cœlo, & in Terra*. Ephesiorum 1. *Operatur omnia secundùm Consilium*, id est decretum, *voluntatis suæ*, &c. Et Apocalypsis 4. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt* : Ergo volitio Dei libera est causa futuritionis rerum, non verò futuritio rerum, est ratio constitutiva ipsius liberæ volitionis.

Deinde, tam volitio libera ut libera, dicitur esse causa rerum, quàm omnipotentia sed omnipotentia formaliter considerata, est verè productiva rerum, & prior effectibus à se productis, neque per illos constituitur in ratione omnipotentiæ: Ergo nec etiam libera volitio divina adæquatè, vel inadæquatè constituitur formaliter per effectus à se productos.

Denique, si effectus productus esset ratio formalis constitutiva divinæ libertatis, sequeretur divinam Voluntatem imperfectiorem esse voluntate creata; Voluntas enim creata est intrinsecè, & adæquatè libera antecedenter ad operationem extrinsecam: Ergo divina Voluntas cùm longè sit præstantior, perfectè, & adæquatè est libera antecedenter ad omnem effectum productum.

Probatur secundò:Si divina libertas constitueretur per aliquid extrinsecum, sequeretur quòd Deus ab æterno nullum habuisset decretum liberum actuale : sed falsum consequens : Ergo, & antecedens. Patet minor pluribus Scripturæ sacræ textibus, quibus divinum decretum æternum prædicatur : Sic Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum vobis paratum à constitutione mundi*:Et Ephesiorum 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, &c.* Probatur sequela majoris:Tunc non censetur esse actuale decretum liberum, quando non est actu id quod per illud decretum liberum formaliter constituitur : sed effectus extrinsecus per quem diceretur constitui libertas divina, non est actu ab æterno:Ergo neque decretum illud est actuale ab æterno.

Nec dicas ad id sufficere, quòd effectus externus sit futurus: Eôdem modô enim decretum est, quô ejus constitutivum : sed constitutivum decreti divini, nempe creatio mundi, non est actu ab æterno : Ergo pariter si illa mundi creatio v. g. esset constitutiva liberi Dei decreti, consequens est quòd decretum illud non sit actu ab æterno, sed tantùm esset futurum.

Tertiò : Deus plures habet actus liberos, quibus nihil physicum extra se producit : Ergo actus ille liber non constituitur physicè, & formaliter per effectum extrinsecùs productum. Probatur antecedens variis exemplis, maximè in dispensatione voti, & in remissione peccati venialis, nec-non & reatûs per indulgentias, & suffragia, quibus nihil omnino extra Deum produ-

ducitur, per quod illa dispensatio, & remissio facta per puram condonationem, libera constituatur.

Deinde, Deus habet varia decreta conditionata, nec-non & scientiam futurorum conditionalium, quæ non possunt fieri libera per effectum extrinsecum, cùm per illa decreta nihil producatur in re; v.g. videt, & decernit Deus conditionatè, *Si vocarem Petrum tali tempore, & tali modo, converteretur*, quem tamen non vocat.

Denique, actus illi positivi, quibus Deus non vult facere aliquid, v.g. non producere mundum perfectiorem, non possunt constitui per aliquid extrinsecum, cùm nihil extrinsecùs producatur: sed illi actus verè sunt liberi: Ergo libertas actûs divini non repetitur ab extrinseco.

Insuper: Actus complacentiæ quô Deus sibi complacet in bonis à se jam productis juxta illud Genesis 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*, actus, inquam, ille nullam mutationem efficit in Creatura, alioquin fieret processus in infinitum; etenim circa illud causatum à Deo per hanc complacentiam, Deus haberet alium actum complacentiæ, & sic deinceps: Nihilominus ille actus est liber; est enim circa objectum creatum existens: Similiter actus quô Deus decrevit dare gloriam omnibus si in gratia decederent, nullam ponit mutationem in plurimis qui gloriam non assequuntur propter defectum illius conditionis: ille tamen actus est liber: Ergo divina libertas non constituitur formaliter per aliquid extrinsecum.

Quartò denique: Si decretum Dei liberum in denominatione extrinseca petita ab actione transeunte, quâ Deus Creaturas ad extra producit, consisteret formaliter; plura sequerentur absurda. *Primò* quidem sequeretur Deum non esse formaliter, sed tantùm metaphoricè liberum; externa enim Creaturarum productio nonnisi metaphoricè appellari potest Dei volitio; potestque tantùm esse voluntas signi, non beneplaciti. *Secundò* sequeretur Deum absque ullo inconvenienti posse aliquid velle de novo quod ab æterno non volebat, non enim inconveniens est quòd illa actio transiens productiva Creaturarum, de novo ponatur.

Denique, sequeretur ex illa sententia, quod hæ propositiones ex Scriptura sacra haberent sensum nugatorium; hæc enim, *Omnia quæcumque voluit fecit*, significaret; omnia quæ fecit cum posset non facere, nihilominus fecit. Item *Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret*, sic esset exponenda, dedit filium mundo ut daret filium, quod est ridiculum.

Ex his collige Deum non constitui formaliter liberum, etiam partialiter, & inadæquatè, per aliquid extrinsecum, nimirum per effectus quos extra se producit, vel per actionem transeuntem per quam illos produxit. *Tum quia* implicat causam etiam inadæquatè constitui per effectum naturâ posteriorem: sed Creaturę productę, & actio productiva illarum. sunt effectus decreti liberi divinæ Voluntatis: Ergo decretum hoc nequit constitui liberum, nec per effectus productos, nec per actionem productivam: *Tum quia* nihil potest liberè sequi ad voluntatem, nisi vel ipsa volitio, vel aliquid aliud mediante ipsa volitione libera; alioquin volitio non requireretur ad actuale libertatis exercitium, quod falsum est tam in Deo quàm in nobis: Sed ipsa actio transiens aut effectus productus, aut producendus non est formaliter volitio divina, ut est evidens: Ergo illa actio transiens vel effectus per eam productus, aut producendus, supponit liberam Dei voli-

tionem à qua sequitur, & consequenter illam non constituit: *Tum denique quia* volitio libera creandi v. g. mundum, ab æterno Deo convenit, & consequenter ab æterno Deus habet adæquatum illius liberi decreti constitutivum: Sed nec effectus producendus, aut productus, nec actio illius productiva (ex hypothesi quòd sit transiens) sunt in Deo formaliter ab æterno, ut constat: Ergo illa volitio libera non constituitur etiam inadæquatè per effectum productum, nec per transeuntem actionem illius productivam.

CONCLUSIO SECUNDA.

DIVINA *libertas non constituitur per aliquam formam intrinsecam distinctam à perfectionibus necessariis, & contingenter in Deo repertis.* Hæc est contra Cajetanum 1. p. quæst. 9. art. 2.

PROBATUR PRIMÒ: Si divina libertas esset forma intrinseca quâ Deus carere posset, sequeretur illum esse intrinsecè mutabilem; Sed falsum consequens: Ergo & antecedens. *Minor* patet ex dictis de Immutabilitate divina. *Probatur verò sequela* majoris: Ille dicitur intrinsecè mutabilis, qui potest aliquam perfectionem intrinsecam habere vel non habere: Sed si volitio libera, seu decretum Dei liberum consisteret in aliqua forma intrinseca contingenti, Deus potuisset aliquam perfectionem intrinsecam habere, vel non habere: adeoque esset mutabilis intrinsecè.

Major constat: *Minor verò probatur*: Libertas est perfectio intrinseca: Ergo formale constitutivum libertatis divinæ debet etiam esse intrinseca perfectio. Consequentia patet: Probatur antecedens: Omnis actus vitalis est perfectio viventis, est enim vita in actu secundo; vita autem est excellentissima perfectio quâ viventia excedunt perfectionem vitâ carentium: Sed omnis actus liber Dei, est actus vitalis; est enim intrinsecum exercitium Dei liberè se determinantis ad ea quæ vult: Ergo est etiam intrinseca perfectio.

Adde quòd omnis actus virtutis, est perfectio, non solùm Physica, sed etiam moralis, & digna laude, & speciali amore: Sed actus liberi Dei, sunt actus virtutum Charitatis, Justitiæ, Misericordiæ, Liberalitatis, &c. Ergo reverà actus quatenus liberi, sunt perfecti; adeoque libertas divina est perfectio; & consequenter forma constitutiva libertatis formaliter, est etiam perfectio: quæ cum sit libera, & contingens, potest esse, vel non esse, Deus enim potuit non velle creare mundum, Verbum incarnari, homines, & Angelos ad vitam æternam prædestinari, & alia hujusmodi quæ extra se efficaciter voluit: Ergo si libertas per aliquam formam intrinsecam, extensivam, & superadditam perfectionibus necessariis constituatur, sequitur Deum esse intrinsecè mutabilem.

SECUNDÒ: Illa forma Deo intrinseca, vel est realiter identificata cum entitate divina, vel non: Si primum, non potest entitativè deficere, nec à Deo abesse, sicque solùm terminativè, & extrinsecè erit contingens, & libera, non autem intrinsecè. Si secundùm: sequitur quod Essentia divina est in potentia ad illam formam, quod actui puro, & infinitè perfecto repugnat.

Deinde, omnis perfectio entitativè defectibilis imperfectionem importat; si quidem posse esse, & non esse est maxima imperfectio, adeoque si forma illa per quam Deus constituitur liber, possit entitativè deficere, Deus habebit aliquid intrinsecum quod erit imperfectum.

TERTIÒ: Illa forma quâ Deus vellet liberè, quæque ipsi necessariò non esset identificata, aut esset Deus, aut Crea-

Creatura ; esset enim ens reale, adeoque vel creatum, vel increatum : Si Deus : Ergo darentur duo Dii realiter distincti ; & præterea daretur aliquid habens rationem Deitatis quod non esset necessariò existens, siquidem hæc forma posset existere, vel non existere. Si Creatura, cùm Deus per illam formam determinari deberet intrinsecè ad agendum, sequeretur ipsum à Creatura dependere, nec independenter ab ipsa posse agere : Hæ autem omnes consequentię absurdissimę sunt, & Dei unitati, ac independentiæ repugnantes : & consequenter non immeritò Caietani sententia à melioris notæ Theologis acriter impugnatur, nec-non tanquam suspecta, & in fide minùs tuta respuitur.

Ex his collige actum Dei liberum non etiam constitui per modum aliquem realem à Deo distinctum, qui potuerit Deo deficere quantùm ad suam realitatem modalem, ut volunt Fonseca, & Salas. *Tum quia* omnis entitas sive realis, sive modalis, imperfectioni admixta, à Deo entium perfectissimo est removenda : Sed illa modalis entitas cum possit deficere, habet imperfectionem admixtam ; aliquid enim posse non esse, est maxima imperfectio, cum possit abire in nihilum, quod est infimus imperfectionis gradus : Ergo est à Deo removenda.

Adde quòd in ipsummet modum realem, eædem omnes militent rationes, quæ pugnant adversus formam intrinsecè constitutivam divinæ libertatis.

Conclusio Tertia.

Divina *libertas non etiam formaliter constituitur per aliquem respectum rationis ad Creaturas.*

Probatur primò : Ille respectus rationis si quis esset, fingeretur, vel ab intellectu creato, vel ab increato. Sed neutrum dici potest : Non primum, aliàs non esset antequam existeret intellectus creatus, adeoque non esset ab æterno, nec consequenter Deus esset ab æterno liber. Non etiam secundum: *Tum quia* intellectus divinus non facit entia rationis fictitia, ut omnes communiter fatentur : *Tum quia* fingeretur ille respectus, vel necessariò, vel liberè : Si necessariò : Ergo Deus necessariò haberet volitionem liberam, quia necessariò haberet illam relationem rationis fictam, per quam volitio libera constitueretur. Si liberè : Ergo divinus Intellectus esset potentia libera ex se, quia ex se posset fingere, vel non fingere illam relationem, sicque divina Voluntas non esset radix divinæ libertatis, quod nullus Theologorum admiserit.

Si dixeris illum respectum non fingi, sed resultare ad positionem volitionis necessariæ Dei.

Contra primò : Quod sequitur, & resultat directè ad existentiam, & positionem causæ realis formaliter non cognoscentis, nec fingentis, est omnino reale : Sed volitio necessaria ad quam sequeretur ille respectus rationis, esset causa realis non cognoscens, nec fingens ; Adeoque etiam ille respectus esset realis.

Deinde, ille respectus qui resultaret ad positionem volitionis necessariæ Dei, resultaret necessariò, vel liberè. Si necessariò : Ergo Deus necessariò vellet liberè producere mundum v. g. sic enim vellet quomodo haberet hunc respectum, illum autem necessariò haberet. Si liberè : Ergo quemadmodum ille respectus posset resultare, vel non resultare liberè, ad positionem illius necessariæ volitionis ; ita etiam ipsamet mundi productio sequi posset per se immediatè ad positionem ipsius volitionis absque illo respectu ; non enim major est difficultas unius quàm alterius, sicque respectus ille gratis asseritur, & absque ullo fundamento.

His adde quòd Deus fit formaliter, & intrinsecè liber, talis autem constitui nequit per ullum respectum rationis, ut patet, nulla enim forma fictitia intrinsecè afficit, & denominat entitatem realem: Ergo multò minùs afficiet,& denominabit Deum omnium entium realissimum.

Dices ex Doctore in 4. *dist.*13. *qu.*1. *num.*18. productio divina ad intra relatio realis est, ad extra autem est relatio rationis. Similiter *num.*20. productio divina quâ Deus producit aliquid ad extra, non est absolutum in eo, secundùm omnes, quia secundùm nihil absolutum in se respicit creaturam: Ergo necesse est omnes dicere illam productionem quâ dicitur Deus producens, esse respectum non utique realem, sed rationis, ut ipsemet explicat *num.*23. Ergo à pari volitio libera circa Creaturas est etiam relatio rationis.

Nego consequentiam: Hoc est enim discrimen inter creationem, & decretum Dei liberum, seu volitionem liberam, quòd, ut inquit Doctor laudatus num.23. Creare *significat relationem passionis, & connotat actum essentialem divinum intrinsecum, non tantùm absolutè, sed ut transit super objectum extra: Deum autem* velle *creaturam esse principaliter, dicit actum divinum, licet connotet transitum ejus super objectum, &c. Unde in forma arguendi, est figura dictionis, quia mutatur* ad aliquid: Id est relatio *in* ad se id est in absolutum, *sicut si argueretur sic; similem esse est referre: sed album esse est similem esse: Ergo album esse est referre.*

Adde quòd volitio libera est ab æterno, creatio autem seu relatio rationis creantis ad creaturam, est tantùm in tempore: Unde licet Deus constitueretur, & diceretur formaliter creans per relationem rationis, non propterea diceretur formaliter liberè volens per eandem relationem.

Urgebis: Decretum liberum ex Doctore dicitur connotare transitum super objectum creatum; Sed hæc connotatio est relatio rationis: Ergo reverà decretum constituitur in ratione liberi per relationem rationis.

Respondeo ad majorem, idcirco Doctorem asserere velle Dei liberum connotare transitum super objectum, ut significaret discrimen inter objectum creatum, & increatum, quatenus ab eadem volitione attingitur; ita quòd illa volitio dicatur *Necessaria*, quatenus respicit, & terminatur ad id quod divinum est: dicitur autem *Libera*, quando transit super creaturam, quæ contingens est, & potest esse, vel non esse. Non autem vult Doctor, quod talis transitus, seu tendentia, constituat actum liberum formaliter; nam quælibet volitio sive libera, sive necessaria dicit tendentiam, seu transitum super objectum; Ergo cùm volitio non constituatur, nec dicatur necessaria propter tendentiam, nec etiam propter eandem dicetur libera.

Conclusio Quarta.

Divina *Libertas, est ipsemet actus entitativus, & infinitus divinæ Voluntatis, quatenus tendit in objecta contingenter futura vel existentia, eaque connotat in obliquo.* Hæc est expressa Doctoris sententia ut colligitur ex variis ejus textibus, maximè ex 1.dist.39. num.21. ubi ait, *Voluntas divina non est indifferens ad diversos actus nolendi, & volendi, quia hoc in voluntate mea non erat sine imperfectione voluntatis, voluntas enim nostra erat libera ad oppositos actus, ad hoc ut esset libera ad opposita objecta, & hoc propter limitationem utriusque actus respectu sui objecti: Ergo posita illimitatione ejusdem voluntatis ad diversa objecta, non oportet propter libertatem ad opposita objecta, ponere libertatem ad op-*

oppositos actus. Ipsa etiam Voluntas divina libera est ad oppositos effectus; sed hæc non est prima libertas in Deo sicut nec in nobis.

Ex quibus tria concludit. Primum quidem quòd divina libertas non consistat in indifferentia ad actus, quia id arguit imperfectionem, nempe finitatem, & limitationem voluntatis creatæ, quæ unicô actu finitô tendere nequit in diversa objecta: *Remanet ergo*, inquit, *in Deo libertas illa, quæ est per se perfectionis, & sine imperfectione, scilicet ad objecta opposita; ita quòd sicut voluntas nostra potest diversis volitionibus tendere in diversa volibilia; ita illa Voluntas divina potest unica volitione simplici, & illimitata tendere in quæcumque volibilia; ita quòd si voluntas illa, vel volitio illa esset tantùm unius volibilis, & non posset esse oppositi quòd tamen de se volibile est, hoc esset imperfectionis in Voluntate divina, sicut priùs deductum est de voluntate nostra.*

Secundum quod infert, est quòd sicut voluntas creata dicitur formaliter libera, non quatenus est productiva effectus, neque quatenus est receptiva actus volitionis, sed præcisè quatenus est operativa; *Ita*, inquit, *ponitur libertas in Voluntate divina per se, & primò, in quantùm est potentia operativa, licet, ipsa non sit productiva, nec receptiva volitionis suæ.*

Tertia denique ipsius illatio est, quòd licet divina Voluntas possit dici etiam libera quatenus est productiva effectus creati; tamen illa libertas quę connotat effectum, præcisè non illum connotat secundum illius esse volitum, quia esse existentiæ est tantùm in tempore, esse autem volitum est ab æterno; seu ut ipse loquitur, *Productio in esse existentiæ non comitatur necessariò operationem ejus Voluntatis divinæ, quia operatio est in æternitate, & productio esse existentiæ est in tempore; Tamen operationem ejus necessariò concomitatur productio in esse volito; & tunc non potest potentia illa Voluntatis divinæ primo quidem esse libera ut productiva, sed secundùm quid, & in esse volito, & ista productio concomitatur eam ut operativa.* Et paulo post, *Voluntas divina in quantùm ipsa est sub volitione, est prior tendentiâ tali*, nempe liberâ; *& ita tendit in illud objectum contingenter, quod in eodem instanti posset tendere in oppositum objectum.*

Quibus apertè constat Doctorem impugnare tres principes sententias in prioribus conclusionibus impugnatas: Primò quidem sententiam, quam postmodùm docuit Aureolus, nempe libertatem divinam esse oriundam ex productione effectus contingentis secundùm esse existentiæ, quod falsum esse demonstrat ex eò quòd volitio libera sit ab æterno; productio autem secundùm esse existentiæ est tantùm in tempore. Secundò docet contra Cajetanum divinam Voluntatem non dici liberam per aliquid intrinsecum quod ab ea possit deficere, quia id imperfectionem in nobis arguit, nempe quòd voluntas nostra sit intrinsecè mutabilis ab actu ad actum, nec-non ad suspensionem, & privationem actûs: Secus autem est de Voluntate divina, quæ omnimodè est immutabilis intrinsecè. Tertiò denique docet contra tertiam sententiam volitionem liberam non constitui, per respectum rationis ad volitum; quia voluntas est priùs in se formaliter libera quatenus est operativa, quàm sit libera effectivè, quatenus est productiva effectûs in esse volito, ex quo resultat vel fingitur resultare talis respectus rationis volentis ad volitum, & voliti ad volentem. Hæc paulò longiùs edixi, ut clariùs appareret genuina Subtilis Doctoris sententia, & quàm perperam nonnulli eum aliud sensisse affirment.

Pro-

Probatur itaque præmissa conclusio: Per id formaliter Deus constituitur liber, per quod reverà dicitur objectum contingens futurum, aut existens velle, aut nolle, idque hôc, aut illô modô; sed id præstat per ipsummet actum entitativum,& infinitum suæ voluntatis: Ergo in eo formaliter consistit divina libertas. *Major* patet: Libertas enim formaliter sumpta nihil aliud est quàm ipsa potentia voluntatis quatenus est indifferens ad volendum, aut nolendum hoc, aut illud; idque tali, vel tali modô. *Minor* verò probatur: Deus id totum præstat per unicum, & indivisibilem actum infinitum suæ voluntatis,quod creata voluntas ratione suæ finitatis, & limitationis exequitur actu multiplici, & repetita volitione, aut nolitione: Sed creata voluntas per varios, ac distinctos actus potest objecta diversa velle, aut nolle, idque hôc, aut illô modô: Ergo Deus per unicum actum infinitum suæ voluntatis, potest quodlibet objectum nolle, aut velle. *Minor* patet ipsâmet experientia. *Major* etiam constat. Tum ex prima illatione Doctoris supra posita: Tum quia actus divinæ Voluntatis quatenus est infinitus, propter suam eminentiam,& summam perfectionem est entitativè omnis actus volitionis, ac nolitionis, & æquivalet omnibus actibus creatæ voluntatis; aliàs non esset actus purissimus nec simplex, nec infinitè perfectus. Non quidem actus purissimus, si diceret ordinem, & potentialitatem ad alterum actum,vel ad aliquid intrinsecum, aut extrinsecum per quod constitueretur formaliter liber; Nec simplex, si pluralitatem actuum, aut adjunctionem alicujus formæ intrinsecæ, aut extrinsecæ reciperet; Nec denique infinitus, si in se formaliter, aut virtualiter,& eminenter non complecteretur omnem perfectionem cujuslibet actus creatæ voluntatis: Ergo necessum est, ut ipsemet actus entitativus sit per se, & immediatè liber.

Deinde, si divinus ille voluntatis actus non esset ex se, & absque ullo superaddito liber; talis fieret, vel per aliquid reale, vel rationis: sed talis fieri nequit per aliquem respectum rationis, ut probat tertia conclusio; neque per aliquid reale, quia illud reale superadditum esset, vel extrinsecum, quod prima conclusio respuit; vel intrinsecum, quod in secunda omnino impugnatum est. Restat ergo ut divinus ille voluntatis actus sit ex se, & absque ullo superaddito liber;adeoque divina libertas in ipso formaliter est constituenda.

Denique,illa perfectio denegari non potest divinæ volitioni, quæ creatæ voluntati ultrò conceditur. Sed creata voluntas eam habet perfectionem, quòd ex seipsa, & nullô sibi additô sese determinare possit ad volendum aliquid,aut nolendum, vel non volendum: Ergo multò magis divina volitio, quæ omnino infinita est, & actus purus, poterit seipsâ tendere in aliquod objectum, vel non tendere: Idque per volitionem formaliter,vel nolitionem.

Dices 1. Actus necessarius, & contingens sunt formaliter oppositi, & realiter distincti: Ergo unus, & idem actus divinæ Voluntatis non potest esse simul formaliter necessarius,& contingens, nec proinde liber.

Distinguo antecedens: Actus necessarius, & contingens finiti, sunt formaliter oppositi, & distincti realiter per diversas formas intrinsecas eorum constitutivas, & distinctivas, concedo: Actus necessarius infinitus, qualis est divina volitio, ita distingui debet à seipso quatenus est contingens, & liber, nego: Sicut enim eadem realis divina entitas est simul communicabilis

lis quatenus essentia, & incommunicabilis quatenus est relatio personalis, eò quòd hæc entitas cum sit infinita, potest una eademque esse principium diversorum prædicatorum, quæ in creatis diversas entitates supponunt, & connotant; ita potiori jure una eademque infinita divina volitio, potest esse necessaria simul, & contingens; necessaria quidem, quatenus est divinus actus ex se omnino indefectibilis, & ad ea quæ divina sunt tendit, ac terminatur; contingens verò ratione tendentiæ in objecta, quæ ex se contingentia sunt.

Instabis: Unum, & idem omnino invariatum non potest habere diversas denominationes oppositas: Ergo unus, & idem actus divinæ Voluntatis invariatus, non potest simul esse, nec dici necessarius, & contingens.

Distinguo antecedens: Omnino invariatum, tam intrinsecè, quàm extrinsecè; tam quoad entitatem, quàm quoad terminationem, & tendentiam ad aliud, concedo: Invariatum solùm intrinsecè, & quantùm ad entitaté, sed variatum quantùm ad tendentiam, & terminationem ad objecta extrinseca, nego: Et similiter distinguo consequens, unus, & idem actus divinæ Voluntatis non potest simul esse, nec dici necessarius, & contingens, si esset invariatus, tam secundùm entitatem, quàm secundùm tendentiam, & terminationem, concedo: Si sit equidem invariatus secundùm entitatem, sed diversus secundùm diversam tendentiam in objecta necessaria, & contingentia, à qua tendentia habet diversas illas denominationes necessarii, & contingentis, nego: Si enim idem omnino calor Solis finitus ex se invariatus, possit ceram liquefacere, & indurare lutum, ratione scilicet diversæ, & oppositæ dispositionis, quæ est in illis subjectis, & à quibus mutuatur oppositam denominationem indurantis, & liquefacientis; quantò magis unus, & idem actus divinæ voluntatis ex se infinitus, & entitativè invariatus, poterit denominari necessarius, & contingens, ratione diversæ tendentiæ in objecta necessaria, & contingentia.

Vrgebis: Illa tendentia, & terminatio ad objecta contingentia, à quibus divinus ille voluntatis actus denominatur contingens, & liber, vel est aliquid ipsi actui extrinsecum, vel intrinsecum; Sed neutrum dici potest: Non primum, quia si illa tendentia sit omnino extrinseca, sequitur Deum non esse formaliter liberum, sed tantùm denominativè, & effectivè: sicut Sol est calidus denominativè tantùm, & virtualiter, ac effectivè, quia nimirum calorem producit in subjectis, non autem talis est formaliter: At hoc impugnatum est supra contra Aureolum. Non etiam secundum, quia cum contingens ex ratione formali habeat, quòd possit deficere, si illa tendentia sit aliquid intrinsecum actui divinæ voluntatis, sequitur aliquid Deo intrinsecum posse deficere; adeoque Deum esse intrinsecè mutabilem, sicut contra Cajetanum in secunda conclusione demonstratum est.

Respondeo tendentiam illam divinæ volitionis in objecta contingentia considerari posse, vel ex parte ipsius actus tendentis, & terminati; vel ex parte objecti terminantis illam tendentiam. Priori modo, est ipsemet actus entitativus, qui ratione suæ infinitatis fertur circa quodlibet objectum volibile, eo modo quô volibile est; idque nullo sibi superaddito, sed ex infinita sua virtute, & perfectione, quâ fit ut feratur ex se necessariò circa necessaria, & liberè circa contingentia: Posteriori modo autem sunt ipsamet objecta contingentia, vel neces-

saria, quæ illum divinum actum terminant ut sunt; sicque necessaria necessariò, & contingentia contingenter eum terminant.

Unde in forma distinguo majorem: Illa tendentia est purè intrinseca, vel extrinseca, nego; est partim intrinseca, & partim extrinseca, concedo: est enim ipsemet intrinsecus, & entitativus divinæ Voluntatis actus, qui nullo superaddito, sed ex se immediatè fertur in objecta volibilia ut volibilia sũt, eaq; cõnotat ut sunt, ita quod dicatur ferri necessariò in necessaria, & cõtingenter, ac liberè in libera; sicq; illa tendentia est intrinseca ex parte actus, extrinseca verò ex parte objecti connotati.

Subsumes. Ergo divina libertas formaliter considerata partim dicenda est intrinseca, & partim extrinseca; sed hoc consequens est absurdum: Ergo, & antecedens. Probatur sequela majoris: Eatenus actus divinæ voluntatis dicitur liber, quatenus ipsemet tendit in objecta contingentia, & proinde talis est divina libertas, qualis est tendentia in objecta contingentia: Sed ex concessis hæc est partim intrinseca, & partim extrinseca: Ergo etiam divina libertas partim erit Deo intrinseca, & partim extrinseca. *Minor* sufficienter probata manet ex dictis, quibus asseruimus divinam libertatem esse Deo omninò, & formaliter intrinsecam.

Nego sequelam majoris: Et majorem illius probationis distinguo: Talis est divina libertas divinæ volitionis, qualis est illius tendentia ex parte actus tendentis, & connotantis objectum, concedo; qualis est ex parte objecti terminantis, & connotati, nego. Itaque tota libertas actus intrinseca est, cum sit ipsemet actus intrinsecus entitativus, & infinitus, qui tendit in quodlibet volibile eo modo quo volibile est; adeoque liberè tendit in liberum, & contingenter in contingens.

Instabis iterum. Illa connotatio objecti, vel aliquid confert ad formalem rationem libertatis, vel nihil. Si primum: Ergo cum hæc connotatio sit extrinseca, etiam divina libertas erit saltem partim extrinseca. Si secundum: Ergo frustrà usurpatur ad distinguendum illum divinum actum liberũ à seipso quatenus necessarius est.

Respondeo hanc connotationem aliquid equidem conferre, non ad constituendam formaliter, & intrinsecè ipsam divinam libertatem, sed ad eam specificandam, & explicandam. Licet enim ipsemet actus entitativus, qui est formaliter necessarius, sit etiam formaliter ex se, & in se liber, quia est infinitus; nihilominus cùm non possimus concipere rationem illam intrinsecam per quam unus, & idem actus est formaliter liber, & necessarius, ideò cogimur diversitatem explicare per diversam illam tendentiam in objecta necessaria, aut libera, & eorum distinctam connotationem.

Dices 2. Quod adæquatè est intrinsecum Deo, ipsique adæquatè identificatum, est etiam simpliciter necessarium: Sed actus liber non potest esse simpliciter necessarius, ex ratione enim sua formali debet esse contingens, potestque deficere: Ergo actus liber non est adæquatè Deo intrinsecus, ipsique omnino identificatus; & consequenter divina libertas non consistit formaliter in solo intrinseco Dei actu entitativo.

Distinguo majorem: Est simpliciter necessarium secundùm entitatem, ita ut penès illum sit omnino indefectibilis, & immutabilis, concedo: secundùm tendentiam, & terminationem ad objecta extrinseca, nego: hæc enim tendentia, & terminatio omnino libera est, & contingens.

Instabis: Illa terminatio, & tendentia, vel est aliquid intrinsecum, vel extrin-

extrinsecum formaliter; Si quid intrinsecum: Ergo est simpliciter necessaria, neque indifferens est ut sit, vel non sit; adeoque nec contingens est, nec libera. Si quid extrinsecum; Ergo divina libertas in suo formali conceptu includit aliquid extrinsecum, saltem in obliquo.

Respondeo hanc terminationem esse simul intrinsecam, & extrinsecam; intrinsecam quidem formaliter ex parte actus terminati, & connotati; extrinsecam autem specificativè, & explicativè, ex parte objecti terminantis,& connotantis; Exinde tamen non sequitur libertatem divinam esse simul intrinsecam, & extrinsecam in suo conceptu formali, hæc enim formaliter tota intrinseca est cùm sit ipsemet actus entitativus Dei quatenus est infinitus, & æquivalet omnibus omnino actibus creatæ voluntatis, ferturque circa quodlibet objectum volibile eô modô quô volibile est, ut jam supra dictum est.

Urgebis; Actus entitativus est ab æterno, terminatio autem, & connotatio objecti extrinseci est tantùm in tempore;Ergo vel divina libertas non consistit in actu entitativo, vel non importat hanc connotationem, & terminationem.

Distinguo antecedens; Terminatio, & connotatio objecti in esse existentiæ est tantùm in tempore, concedo; in esse voliti, nego. Res enim futuræ habent esse volitum ab æterno per actum divinæ voluntatis liberè tendentis in decernenda earum productione; Unde terminatio,& tendentia divinæ voluntatis ad objecta futura potest à nobis concipi per modum æternæ productionis rerum in esse volito, & quatenus est emanatio quædam illius esse voliti ab ipsa divina voluntate, donec vi talis volitionis, & juxta tempus per eam præfinitum res tandem emergant ad esse existentiæ.

Dices 3.Si divina libertas consisteret formaliter, & adæquatè in actu divinæ voluntatis intrinseco, & infinito; sequeretur quòd tota forma posset esse adæquatè in subjecto, cui tamen non communicaret suum effectum formalem: Sed hoc est absurdum; Effectus enim formalis nihil aliud est quàm ipsa forma subjecto unita, v.g. parietem esse album, nihil aliud est, quàm albedinem esse unitam parieti: Ergo, & illud unde sequitur. Probatur sequela majoris, Deus liberè potest velle creare alterum mundum: Sed si divina ejus libertas consistat formaliter, & adæquatè in actu intrinseco entitativo, cùm hic actus sit æternus, & immutabilis; sequitur eum habere nunc id quô dicitur velle creare alterum mundum, nec tamen reverà dicitur volens nunc creare alterum mundum: Ergo volitio divina de creando altero mundo potest esse in Deo absque eo quòd illum denominet actu volentem creare alterum mundum: Sicque forma posset esse in subjecto capaci denominationis absque eo quòd illud denominet, quod implicat.

Distinguo minorem: Absurdum est formam esse in subjecto capaci denominationis, & illud non denominare, si forma sit finita, & naturalis, concedo: Si sit infinita, & virtualiter libera,hoc est,æquivalens formæ liberæ quantùm ad tribuendam denominationem liberam, nego; volitio autem divina est infinita, & nedum formaliter in se libera, sed etiam virtualiter, quantùm ad tribuendam denominationem liberè volentis, quia quatenus est infinita, æquivalet omnibus volitionibus creatis. Ideoque potest hanc denominationem pro libito tribuere, vel non tribuere.

Instabis. Deus de non volente alterum mundum creare, non potest fieri, &

& denominari volens alterius mundi creationem, nisi quidpiam ei accidat, quô de non volente dicatur volens: Ergo præter actum entitativum aliquid aliud in eo desideratur, quô dicatur liberè volens alterius mundi creationem, quam priùs nolebat. Probatur antecedens: Tum quia nova denominatio petitur à nova forma: Tum quia fieri nequit transitus de contradictorio in contradictorium absque subjecti mutatione reali, vel formali: Tum denique quia Arist. 2. de Generat. textu 56. *Idem manens idem semper natum est facere idem*.

Nego antecedens, & ad illius probationes dico, eas quidem esse veras de voluntate creata, quæ cùm dicatur volens, aut nolens per varios, & diversos actus, idcirco de non volente dici nequit volens liberè, nisi per novam ei advenientem volitionem. Secus autem est de volitione increata, & infinita, quæ cum æquivaleat omnibus actibus creatæ voluntatis; etiam ei potest tribuere rationem volentis, aut nolentis absque ullo superaddito intrinseco; sed solùm per novam connotationem objecti extrinseci voliti, aut noliti; quod egregiè Doctor explicat, & illustrat exemplo Solis, *Si ponatur Sol*, inquit in 2. d.1. q.2. n.7. *Semper esse in se æquè luminosus, & creetur aliquod medium perspicuum approximatum, de novo illuminabit illud; ita quòd nihil novum erit in Sole, ad hoc quòd ab ipso fit nova illuminatio; Et si posset ex se ponere medium perspicuum, & sub lumine, sicut causat in ipso lumen; ita poneret in esse hoc totum, scilicet medium illuminatū, sine aliqua novitate in seipso.* Ergo multò magis divina voluntas cùm sit infinita dici potest velle, aut nolle objecta absque aliqua sui mutatione reali, vel formali, sed solùm per novā objecti extrinseci connotationē.

Urgebis. Deus reverà dici potest nunc velle creare alterum mundum, si nihil ei desit quô dicatur volens alterius mundi creationem: Sed reverà nunc ei nihil deesset ad hanc volitionem, si divina ejus libera volitio consistat formaliter in solo actu entitativo: Ergo reverà nunc dici debet volens creare alterum mundum. Probatur *minor*; Si Deus nunc totum habeat ad creandum alterum mundum, quod ergo habeo dum volo scribere, nihil ipsi nunc deest ad volendum creationem alterius mundi: sed ita est. Probatur; Nam sicut mihi volenti scribere sola deesse potest actualis scriptio, ut reverà dicar scribere; ita si quid deesset Deo volenti creare mundum, maximè alter mundus: At absurdum est asserere, quòd ut dicar volens scribere, mihi desit actualis scriptio: Ergo pariter absurdum esset affirmare, quòd ut Deus dicatur volens creare alterum mundum, solùm ei desit alter mundus; adeoque nihil Deo deesset nunc ad volendum alterius mundi creationem, si divina ejus libertas formaliter consistat in ejus entitativo, & intrinseco actu.

Nego minorem: Ideo namque Deus reverà non habet actuale decretum de altero mundo creando, quia ipsius divina voluntas ex dominio, quod habet in objecta externa, non tendit in alterius mundi creationem, cùm possit tamen per eandem volitionem entitativam quâ hunc mundum creavit, etiam, & alterius creationem velle. *Ad probationem* dico, non solùm deesse alterum mundum, ad hanc divinam volitionem de creatione alterius mundi, sed etiam deesse tendentiam ipsius infinitæ voluntatis in alterius mundi creationem. Quæ tendentia licet necessaria sit ex parte actus, tamen est contingens, & omnimode libera ex parte objecti nempe alterius mundi, qui ex se potest esse, vel non esse.

Quæ-

QUAESTIO TERTIA.

An, & qualis sit distinctio, & ordo inter libera decreta divinæ voluntatis.

CERTUM est nullam esse distinctionem realem, nullumque realem ordinem inter divina decreta; cùm enim unicus, ac simplicissimus in Deo sit actus, nulla in eo potest esse distinctio, nec consequenter ulla ipsius ordinatio; nihil siquidem ad seipsum ordinari verè dicitur. Tota igitur in ipso divino actu distinctio totusque ordo, si quis sit, considerari potest tantummodo penès nostrum modum intelligendi, & juxta variam illius divini actus ad objecta externa tendentiam, & terminationem; ita quòd tunc censeatur esse distinctio, cum intelligitur actus ille divinus tendere in decernendum aliquod objectum, absque eo, quòd intelligatur ipsius tendentia in aliud: Tunc verò in eo concipitur ordo, quando intelligitur terminari ad unum objectum decretum, priusquam terminetur ad aliud; ita tamen ut tendentia ad unum, sit quasi ratio cur tendat in aliud. Circa quam difficultatem duplex maximè est opposita Theologorum sententia; etenim Ochamus *in 1. dist. 9. quæst. 3.* inter divina decreta negare videtur aliquem esse ordinem, & in eis nullam prioritatem, & posterioritatem admittendam esse pronuntiat, cui nonnulli, tam veteres, quàm moderni Theologi subscribunt. Cæteri verò Theologiæ Principes pro stabiliendo hoc ordine militant, eumque astruunt S. Thomas *1. parte 9. quæst. 19. art. 5. & quæst. 23. art. 4. & 5.* Et Subtilis Doctor in *3. dist. 7. quæst. 3. nu. 3. & 4.* cum suis fidelioribus discipulis. Qualis autem, & à quo hic ordo stabiliendus sit, & oriundus, ut evidentiùs percipias.

Notandum 1. Maximè duplicem in divinis assignari posse ordinem, nimirum *Originis*, & *Naturæ*. Prior est præsuppositio unius ad alium, qui ab ipso producitur, & originatur, sic Filius Patrem, & Spiritus sanctus Patrem, & Filium præsupponunt: Posterior verò est præexigentia naturalis unius ad aliud, sic divina voluntas ordine naturæ divinum intellectum præsupponit; & attributa divina, omnesque divinæ præcellentiæ dici possunt divinam Essentiam præsupponere, quia ab ea veluti radii à Sole effluunt. Hic autem ordo naturæ non ita intelligendus est in divinis, ac in creatis; in creatis namque, ordo naturæ causalitatem veram importat, secundùm quam causa dicitur naturâ prior effectu; causalitas autem involuit dependentiam effectûs à causa: Unde cùm in divinis nulla sit dependentia, nec pariter ulla potest esse naturæ prioritas secundùm causalitatem, sed tantùm secundùm præsuppositionem: Unde potiùs dicitur prioritas signi rationis, quàm rei; seu prioritas secundùm conceptum, non verò secundùm realitatem.

Notandum 2. Ordinem inter divina decreta desumi posse ab objectis dupliciter; nimirum vel permissivè, vel positivè. *Permissivè* quidem, quatenus non repugnat naturæ ipsorum objectorum, quòd talem inter se ordinem habeant, imo quædam eis insit capacitas, & proportio sive naturalis, sive obedientialis quâ dici possunt inter se congruè sic ordinari. *Positivè* verò, quando objecta ipsa ex natura sua talem ordinem videntur exigere, ut nonnisi cum quadam violentia, & incongruitate aliter possint ordinari. Ad hoc autem ut media ordinentur ad finem ordinatione permissiva, non est necesse ut Deus ipsis aliquid imprimat, quò ad finem præternaturalem or-

ordinentur; sed sufficit, quòd Deus talia media velit usurpari, & ordinari ad consequendum finem destinatum. Verbi gratia, ut opera Christi sint meritoria, & satisfactoria pro universo genere humano, sufficit quòd divinus Pater illa opera ad id acceptet, decernatque, quòd positis illis operibus meritoriis concedet gratiam, remissionem peccatorum, & gloriam æternam hominibus.

Notandum 3. Authores ordinem inter divina decreta propugnantes, tres maximè ire in oppositas sententias: Prima est Cajetani 3. *part. qu.* 1. *art.* 3. affirmantis divinorum decretorum ordinem mutandum esse ex ordine quem inter se servant termini; ita quòd, sicut natura videtur præsupponi gratiæ, & gratia unioni hypostaticæ; ita tres ordines assignat divinæ præscientiæ, & providentiæ: In quorum *Primo* comprehenduntur ea omnia, quæ naturæ, & rationis spectant rectitudinem, aut deordinationem: In *Secundo* comprehenduntur omnia auxilia gratiæ, omniaque dona supernaturalia, quibus Angeli, & homines exornantur: In *Tertio* verò involvuntur ea omnia, quæ ad ordinem hypostaticæ unionis pertinent; atque ita concludit Cajetanus Deum priùs ordinasse, quæ ad naturæ ordinem, quàm quæ ad ordinem gratiæ spectant, & priùs, quæ ad ordinem gratiæ, quàm quæ ad ordinem hypostaticæ unionis pertinent; adeoque ordinatam esse unionem Verbi cum natura humana post prævisum Adami peccatum. *Nonnulli* affirmant ordinem inter divina decreta desumendum esse ex perfectione divinorum objectorum, ita ut Deus priùs decreverit, quæ perfectiora sunt, posteà verò, quæ minùs perfecta. *Alii* verò censent hunc ordinem esse desumendum ex ipsis objectis, prout subsunt divinæ voluntati, quatenus ea ordinat prout vult, licèt ex natura sua taliter ordinari non postulent.

CONCLUSIO PRIMA.

INTER *divina decreta reverà est actu, & intrinsecè, ordo prioris, & posterioris, quatenus nimirum unicus, & simplicissimus actus entitativus divinæ voluntatis, ratione suæ infinitatis, æquivalet intrinsecè, & per se actibus Creaturarum distinctis realiter, quorum unus præsupponit alium.* Hæc est Doctoris pluribi, sed maximè in 3. dist. 7. qu. 3. num. 3. & 4. ubi docet Verbum divinum incarnandum fuisse, etsi Adamus non peccasset, quia prædestinatio animæ Christi ad gloriam nullum præsupponit peccatum præscitum, imò præcedit præscientiam saltem absolutam omnium peccatorum, ac etiam bonorum operum, quia, ordinatè volens priùs vult finem quàm media, id est priùs gloriam quàm bona opera. Unde concludit, *Potest igitur dici, quòd prius natura quàm aliquid prævidebatur circa peccatorem, sive de peccato, sive de pœna, Deus præelegit ad eam curiam omnes quos voluit habere Angelos, & homines in certis, & determinatis gradibus*: Ubi observandum Doctorem per *Ordinem naturæ* non intelligere ordinem causalitatis, nec durationis, ut falsò Nominales, & nonnulli Thomistæ interpretantur; sed solùm naturæ ordinem appellat, illam præexigentiam, seu suppositionem unius divinæ rationis ad alteram; qualiter etiam ipsemet sanctus Thomas 1. *part. quæst.* 42. *art.* 3. in divinis ordinem Naturæ admittit.

PROBATUR itaque Conclusio: Ut sit verus ordo intrinsecus inter actus divinos, duo desiderantur, & sufficiunt: *Primò* ut inter illos sit quædam distinctio saltem virtualis, quatenus nimirum unus, & idem entitativus, & infinitus divinæ voluntatis virtualiter æquivalet pluribus actibus creatæ voluntatis: *Secundò*, ut inter illos actus di-

distinctos per hanc æquivalentiam, sit virtualis præsuppositio unius ad alterum, oportet sit veluti dependentia unius ab alio; ita quòd si illi actus essent realiter distincti, unus reverà alium præsupponeret, & ab eo aliquatenus penderet; sicut fit in actibus creatæ voluntatis: Sed inter actus divinos est hujusmodi virtualis distinctio, & præsuppositio: Ergo inter illos est ordo prioris, & posterioris. *Major* patet ex prænotatis: Nihil enim per ordinem prioritatis, & posterioritatis in actibus divinis intelligitur, quàm distinctio, ac præsuppositio, quæ in eodem actu entitativo infinito concipitur ab humano intellectu per æquivalentiam ad actus voluntatis creatæ, quorum unus ordinatur ad alterum. *Probatur minor*: Si quid officeret quominus in eodem actu entitativo nulla esset distinctio, & præsuppositio, maximè quia distinctio repugnat divinæ Simplicitati, & prioritas, ac posterioritas ordinis per summam Dei actualitatem excludi debet; sed hoc utrumque falsum est.

Probatur 1. *ex collatione actus intellectus cum actu voluntatis*, siquidem reverà inter actus intellectus, & voluntatis divinæ vera est distinctio, & prioritas ordinis; uterque enim actus ab alio distinguitur formaliter, ut jam pluries probatum est: Similiter actus voluntatis præsupponit actum divini intellectus; nam actus voluntatis quô Deus liberè vult objectum aliquod, præsupponit ipsius cognitionem, & actus quô vult efficaciter aliquid facere, præsupponit illud esse factu possibile; voluntas enim divina non potest magis ferri in incognitum quàm creata, nec allicitur, & movetur ad amandum à bono nisi præcognito: Itaque cognitio est conditio necessaria, & prærequisita, ut divina voluntas feratur in suum objectum sub ea ratione sub qua præcognoscitur, idque significant sequentes Scripturæ sacræ contextus Exodi 2. *Vidit Deus afflictionem populi sui, & misertus est*; id est cognitio afflictionis ipsum movit, & excitavit ut misereretur: item Psal. 102. *Misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum*. Hoc est, præcognitio fragilitatis humanæ incitamentum fuit divinæ misericordiæ, &c.

Probatur 2. comparando actus voluntatis ad invicem: Inter actus divinæ voluntatis, propter æquivalentiam ad multos actus voluntatis creatæ, est aliqualis distinctio saltem virtualis, hoc est æquivalet pluribus actibus distinctis; similiter inter aliquos eorum est virtualis præsuppositio, quatenus unus concipitur ut est virtualiter causa alterius, & unius objecti volitio movet ad volitionem alterius, sic v.g. voluit Christum esse passibilem, quia voluit homines redimere: Igitur voluntas quam habuit de hominum salute, fuit veluti causa, & ratio cur voluerit Christum esse passibilem; adeoque inter actus divinæ voluntatis est aliqua præsuppositio, & ordinatio.

Deinde, sine tali ordine inter actus divinæ voluntatis non possunt intelligi, quæ de mysterio Incarnationis, & Prædestinationis Scriptura sacra, & sancti Patres edocent; passim enim affirmant Deum voluisse Incarnationem propter salutem hominum, idque universa Ecclesia profitetur in Symbolo Nicæno, ubi legitur quòd Verbum divinum, *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis*: Similiter Scripturæ, & sancti Patres plerumque affirmant Deum voluisse Electis gloriam partim voluntate antecedenti, & à seipso, ex suo beneplacito, & pura misericordia; partim voluntate consequenti, & efficaci, ex prævisione operum, & per modum mer-

mercedis: Damnationem verò nullô modô voluisse à seipso, sed solùm data occasione à reprobis ob ipsorum peccata: Sed hæc intelligi, & conciliari nequeunt sine ordine inter actus divinæ voluntatis; ita ut prævisio bonorum operum fuerit ratio cur nos potius quàm illos efficaciter prædestinaverit ad gloriam, prævisio verò peccatorum fuerit ratio cur ab æterno alios reprobaverit: Ergo debet hic ordo asseri. *Major* patet ex sequentibus Scripturæ, & Patrum textibus, *Perditio tua Israel* (supple ex te) *tantummodò in me auxilium tuum*: Similiter 2. ad Timoth. 3. *Vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, Voluntate scilicet antecedente quâ neminem vult perire, sed omnes ad pœnitentiam converti, ut explicat S. Petrus Epist. 2. cap. 3. Quoniam tamen non omnes salvantur, nec efficaciter electi sunt ad gloriam, sed aliqui reprobati, & destinati ad pœnam æternam; Christus Dominus edocet hoc esse repetendum ex prævisione operum bonorum, vel malorum: Unde Matth. 25. ait, *Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: Esurivi enim, & dedistis mihi manducare*, &c. Hoc est, ut exponit S. Chrysostomus hom. 80. in Matth. *Quia sciebam vos antequam nati essetis hujusmodi futuros; hæc à me vobis præparata sunt*: Quasi diceret, præscientia bonorum operum causa fuit, cur Deus aliquibus gloriam præparaverit, seu dare decreverit potius quàm aliis. Idipsum eleganter exprimit S. Ambrosius lib. de Fide cap. 3. *Quos præscivit, inquit, & prædestinavit, quia non ante prædestinavit quàm præscivit, sed quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit*.

Denique, ordo prioritatis, & posterioritatis, quem Scriptura, & Patres affirmant esse inter actus divinæ voluntatis, non solùm repetitur ab extrinseca denominatione petenda ab objectis, vel à nostro modo intelligendi, & volendi, quatenus scilicet unum priùs, aliud verò posteriùs concipimus: Ergo reverà ille ordo intrinsecus est. Sequela patet: Si enim talis ordo non sit extrinsecus, necessum est ut intrinsecus affirmetur. *Probatur antecedens*: Ordo prioritatis, & posterioritatis conveniens divinis actibus sæpe contrarius est ordini objectorum, & stante eodem objectorum ordine talis ordo potest esse diversus: Ergo non convenit divinis actibus solùm per denominationem extrinsecam. Consequentia patet: Si enim conveniret illi solùm ratione ordinis objectorum, sequeretur quòd quoties idem esset ordo inter objecta, etiam talis esset inter actus divinæ voluntatis. Antecedens verò probatur quoad primam partem: Ordo objectorum, est vel ordo temporis, quatenus unum est prius alio duratione; vel causalitatis, quatenus unum est causa alterius; vel dignitatis, quatenus unum est altero perfectius; vel uno ex aliis modis quos refert Aristoteles, & ex ipso colligunt Philosophi in prædicamentis; Sed Deus plerumque vult priùs id quod est posterius quocumque ex illis modis; priùs enim voluit Verbum incarnari v. g. quàm voluerit permittere lapsum Adami ex statu gratiæ per Christum collatæ, ille tamen Adami lapsus Verbi incarnatione tempore prior extitit: Similiter voluit beatam Virginem, & ejus progenitores propter Christum; nihilominus beata Virgo ejusque progenitores fuerunt Christo priores non solùm tempore, sed etiam causalitate.

Denique, Deus voluit Christum, saltem ut passibilem, propter salutem hominum; nihilominus Christus longè nobilior est hominum salute: Ergo ordo divinorum decretorum non pe-

petitur ex ordine objectorum.

Probatur idem antecedens quoad secundam partem: Nempe quòd eodem existente objectorum ordine potuerit esse diversus in divinis actibus ordo: Sive enim Deus decreverit Verbi incarnationem antecedenter ad lapsum Adami prævisum, ut Scotistæ contendunt, sive consequenter tantùm ut volunt Thomistæ, idem est ordo objectorum: Priùs enim Adamus creatus fuit, & gratia illi collata, & è statu gratiæ cecidit, quàm Christus advenerit ut lapsum repararet: Et tamen in utraque hypothesi, ordo divinorum actuum circa Incarnationem, est omninò diversus. Nam in priori hypothesi, volitio incarnationis præcedit voluntatem creandi Adamum, in posteriori verò ipsam præsupponit: Ergo potest esse diversus ordo in diversis actibus, stante eodem ordine in objectis; adeoque ille ordo divinorum actuum ab ipsis objectis non eruitur.

Dices 1. Licet intellectus noster varias formet enuntiationes variosque discursus de Deo ejusque voluntate, aliisque perfectionibus, inde non sequitur aliquam in Deo reperiri cognitionem enuntiativam, aut discursivam, etiam extrinsecè ei tribuendam: Ergo à pari licet certo quodam ordine priùs, vel posteriùs, divini intellectus divinęque voluntatis actus concipiamus, non propterea sequitur quod reverà sit aliquis ordo in illis divinis actibus.

Nego consequentiam: Et ratio disparitatis est, quòd cognitio enuntiativa, aut discursiva plures involvat imperfectiones Deum omnino dedecentes; cùm enim discursus sit illatio minùs noti ex notiori, aliquam in discurrente supponit ignorantiam, quæ Deo scientiarum thesauro, & abysso omnino repugnat. Ordo verò prioris, & posterioris in divinis actibus nullam imperfectionem, imò summam perfectionem arguit; quia supponit unicum, & eundem actum entitativum divinæ voluntatis, qui ratione suæ infinitatis omnibus creatis actibus æquivaleat; quæ æquivalentia nullam includit imperfectionem, imò infinitatem illius actus significat: Sicut enim summæ, & infinitæ perfectionis est, quòd una simplicissima divina realis entitas æquivaleat omnibus entibus creatis, eisque infinitè supereemineat; ita pariter summa est infinitaque perfectio in illo simplici actu reali divinæ voluntatis quòd ex se æquivaleat omnibus actibus creatæ voluntatis, & in se complectatur, quidquid creata voluntas diversis actibus gerere potest.

Dices 2. Ubi est unica, & simplex entitas omnino indistincta, nulla reperiri potest ordinatio: sed actus divinæ voluntatis est unicus, & omnino simplex: Ergo nullum ordinem intrinsecum agnoscit, sed siquis in eo sit ordo, solùm extrinsecus esse debet, & petendus à nostrarum intellectionum diversitate, vel objectorum ordine, circa quæ versatur.

Distinguo antecedens: Ubi est unica, & simplex entitas finita, & limitata, concedo: Infinita, & unica quidem, ac simplex formaliter, sed virtualiter multiplex, nego. Certum est autem quod etsi actus ille divinæ voluntatis secundùm entitatem sit omnino simplex, nihilominus ratione suæ infinitatis est virtualiter, & æquivalenter multiplex, ut jam supra dictum est: adeoque licet equidem nulla sit in eo realis, aut formalis distinctio actualis; nihilominus in eo admittenda est distinctio virtualis, & æquivalens distinctioni quæ reperiri posset in actibus creatæ voluntatis: & consequenter in ipso etiam intrinsecus ordo æquivalenter, & virtualiter affirmari potest.

Con-

CONCLUSIO SECUNDA.

ORdo *inter divina decreta non est mutuandus ex ordine quem inter se servant illorum objecta: Neque ex ipsorum objectorum dignitate: Nec ex naturali dispositione: Sed tantùm quatenus ipsa objecta divinæ voluntati subsunt.* Hæc Conclusio quatuor habet partes, quarum.

PROBATUR PRIMA contra Cajetanum. Stare potest diversus ordo in divinis actibus stante eodem ordine in eorum objectis: Ergo divinorum actuum ordo non est repetendus ex eorum objectis. Consequentia patet. Antecedens verò probatum est in priori conclusione.

Deinde, Cajetanus insufficienter, & falsò explicat ordinem quem illa objecta divini actus inter se servant; adeoque ex illo objectorum ordine non est mutuandus ordo divinorum actuum. Probatur antecedens. Primò namque plura sunt objecta in ordine naturæ quæ nullum habent ordinem nullamque connexionem cum ordine gratiæ, putà quòd Petrus prædestinandus sit cæcus vel videns, albus vel niger. Secundò mors Prædestinati est ordinis naturæ, & tamen est posterior electione ad gloriam quæ ad ordinem gratiæ spectat; etenim illa mors est effectus prædestinationis juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus.* Tertiò ex meritis Christi prævisis decrevit Deus omnibus conferre gratiam, illam maximè quæ post Adami lapsum hominibus concessa est: Ergo decretum Incarnationis præcedit decretum de gratia conferenda; adeoque Cajetanus falsò suum ordinem texit, & consequenter ab eo divinorum actuum ordo non est mutuandus.

SECUNDA PARS etiam probata manet ex iis quæ in præcedenti conclusione diximus, nimirum illum ordinem in divinis actibus non oriri ex objectorum dignitate, & præstantia: Etenim Christus Dominus, etsi hominum salute longè nobilior, nihilominus à Deo ordinatur ad ipsorum hominum salutem, ita quod priùs Deus voluerit hominum salutem, quàm Verbi Incarnationem, quia priùs intendit finem quàm media. Nec refert quòd Doctor Subtilis in 3. *d.7. quæst.3. nu.3.* asserat quòd *Universaliter ordinatè volens priùs videtur velle hoc quod est fini propinquius; & ita sicut prius vult gloriam alicui, quàm gratiam, ita etiam inter prædestinatos quibus vult gloriam, ordinatè priùs videtur velle gloriam illi, quem vult esse proximum fini, &c.* Doctor enim per id quod est fini propinquius, non intellexit illud quod est propinquius dignitate præcisè, & absolutè, sed quod est propinquius quidem dignitate quatenus hæc dignitas magis conducit ad finis consecutionem. Quo pacto cum Verbi incarnatio, & glorificatio magis conferat ad divinum honorem, quàm cæterorum prædestinatorum glorificatio, idcirco meritò ibidem concludit Doctor, quòd Deus *Animæ Christi vult gloriam priùs quam alicui alteri velit gloriam; & priùs cuilibet alteri vult gratiam, & gloriam, quàm prævideat opposita istorum habituum, scilicet gratiæ, & gloriæ, scilicet peccatum, & damnationem: Ergo priùs vult animæ Christi gloriam, quam prævideat Adam casurum.*

Hæc autem ut faciliùs percipiantur, observandum est inter divina decreta duos esse ordines oppositos, intentionis videlicet, & executionis, juxta scilicet diversam considerationem finis, & mediorum. *Ordo intentionis*, est qui primò finem respicit ut assequendum per media; *Ordo* verò *executionis* primò respicit ipsa media quibus de facto finis intentus acquiritur. Cùm autem in intentione, finis sit causa

me-

mediorum, quæ non exquiruntur, nec assumuntur ab operante nisi propter finem consequendum, idcirco in ordine intentionis prior est finis quàm media: Cùm verò in actuali finis assecutione media assumantur tanquam causæ efficientes, ut intentum finem operans obtineat, idcirco in ordine executionis media priora sunt quàm finis. Hinc ordine intentionis Deus priùs decernit finem quàm media, & inter media priùs illud eligit quod est fini proximius, quodque ultimò ad finis assecutionem confert.

Deinde, ordinat medium minùs remotum, & sic de cæteris usque ad ultimum: quod Doctor Subtilis laudatus intellexit, dicens quòd *Ordinatè volens priùs vult finem: & postmodum ea, quæ sunt media ad finem consequendum, & inter media illud quod est fini proximius secundùm causalitatem, & efficacitatem*, sive interim dignius sit, sive hanc efficacitatem habeat ex natura sua, sive ex ordinatione divina. Ordo verò executionis est ipsi omnino oppositus, nam priùs Deus vult, & decernit ultimum medium, & cætera, quæque suo ordine; ultimò autem finem assequendum intendit, & decernit, quod disertè aperit S. Paulus ad Rom. 8. dicens, *Quos præscivit, & prædestinavit ..... quos autem prædestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & justificavit; quos autem justificavit, illos & glorificavit*. Quibus Verbis significat præscientiam divinam esse primum medium prædestinationis justorum, justitiam verò finalem esse ultimum, gloriam verò finem esse qui ultimò conferatur.

Probatur ultima pars: Nempe quòd ordo divinorum decretorum non sit repetendus ex ordine naturali quem objecta ipsa servant inter se; Tum quia actus divinæ voluntatis est causa ordinis quem creaturæ inter se invicem, & ipsum Deum servant: Ergo Creaturarum ordo non potest esse causa ordinis qui in divinis actibus reperiendus est: Tum quia plura sunt objecta quæ ex natura sua nullum inter se, aut ad Deum habent ordinem, quem à voluntate divina accipiunt: Ergo talis ordo in divinis actibus non est repetendus ex naturali ordine quem objecta inter se servant, Probatur *antecedens* variis exemplis, Deus enim Sacramenta, ut sunt signa sensibilia, instituit tanquam media ad justificationem peccatoris, & ad gratiæ augmentum, ad quem finem ex natura sua nullum ordinem habent. *Similiter* permittit Electos labi in peccata subinde gravia ut inde humilientur, & cautiores, ac ferventiores fiant, inter quod bonum, & peccati permissionem nullus est ordo ex natura rei, sed potiùs permissio peccati ad solum culpæ malum respicit naturâ suâ. *Item* voluit divini Verbi Incarnationem propter redemptionem generis humani, ad quam illa ex natura sua non ordinatur.

Denique, ut alia innumera prætermittam, voluit tam in veteri, quàm in nova lege variis sibi ceremoniis serviri, quæ à natura ad Dei cultum non sunt determinatæ: nam ex natura rei perinde est, an tale animal, verbi gratia, vel aliud in sacrificium offeratur, an nudus panis, & nudum vinum, an accidentia panis, & vini quatenus continent corpus, & sanguinem Christi sint novæ legis holocaustum.

Restat ergo actuum divinæ voluntatis ordinem esse omnino mutuandum ex ordine, quem objecta inter se servant, prout subsunt ipsi divinæ voluntati, & quatenus ipsa divina voluntas ea disponit, & ordinat; ità quod intrinseca Dei ordinatio ab extrinseca objectorum ordinatione ritè colligatur.

ARTICULUS TERTIUS.

De Divina Voluntatis virtutibus, ac præcellentiis.

QUAMQUAM divina Voluntas innumeris propemodum gloriæ titulis à Scriptura sacra, sanctisque Patribus celebretur; præcæteris tamen, velut Sol inter sydera, in ea splendet infinita Sanctitas, unà cum eximiis illis virtutibus quæ sanctitatis sunt appendices, fœtus, & corona. Idcirco prætermissis silentioque dedicis aliis divinæ Voluntatis perfectionibus, quæ congruentiori methodo imposterum aperientur juxta materiæ diversitatem, & opportunitatem; solùm hoc in Articulo divinam Sanctitatem, divinasque Virtutes quas Morales appellant, suscipimus explicandas.

QUAESTIO PRIMA.

Quid, & qualis sit divina Sanctitas?

NOTANDUM I. Quòd etsi divinæ perfectiones infinitæ sint, æqualisque proinde gradus, & meriti; nihilominus si divinis Scripturis, quæ divina sunt, humano more exprimentibus, morem geramus, fatebimur certè divinam Sanctitatem inter cæteras præcellentias primas tenere; nam ut Deum alloquens canit Regius vates Psal.137. *Magnificasti super omne nomen sanctum tuum*, quasi Deus sanctitatis nomine præ cæteris divinis titulis magis glorietur. Cui non incongruè quadrat illud Exodi 28. ubi Moises Deo ordinante sacerdotalia ornamenta describens jussit confici laminam auream, in qua opere cælatoris insculptum erat *Sanctum Domino*, quam laminam summus Sacerdos in fronte cunctis monstrandam populis preferebat, ut eis notificaret sanctitatis nomen veræ Divinitatis esse nedum caracterem, sed & specialem magisque radiantem perfectionem.

Inde factum est, quod etsi Deus ex infinita sua patientia tandiu sustinuerit Idololatras suæ Divinitatis Interpolatores, passusque fuerit ut quaslibet è suis perfectionibus falsis numinibus consecrarent, tribuentes videlicet Marti fortitudinem, Veneri fœcunditatem, Palladi scientiam, Jovi imperium, &c. Nusquam tamen passus est hanc injuriam suæ sanctitati irrogari. Nullum enim unquam fuit apud Gentiles Idololatras numen aliquod, cui Sanctitas pro caractere speciali tribueretur. Unde quoties vera Divinitas in Scripturis designatur, sanctitatis nomine significatur. Hinc etiam Seraphini *Ardentes igne Deo*, qui toti sunt in divinis perfectionibus celebrandis, Deum laudibus, & encomiis non extollunt ob suam Fortitudinem, Sapientiam, Majestatem, &c. sed incessabili voce proclamant, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*. Nec immeritò inquit sanctus Ambrosius lib.3.de Spiritu sancto cap.18. *Nihil enim pretiosius invenimus, quò Deum nominare possimus, nisi ut Sanctum appellemus, quodlibet aliud inferius est Deo, inferius est Domino*. Cui concinit sanctus Bernardus homil.4. super *Missus est* dicens, meritò jure Archangelum Gabrielem Virgini Mariæ dixisse, *Quòd ex te nascetur sanctum*, quia, inquit, *non habuit quo nomine Divinitatem Christi meliùs exprimeret*: Id ipsum priùs edocuisse videtur sanctus Dionysius, lib. de Divinis nominibus cap.12. dicens, *Quoniam omnium Author, rerum omnium plenissimus est, ex una exuperantia quæ omnibus antecellit, Sanctus Sanctorum dicitur*. Imò Deus ipse suam Sanctitatem præ cæteris suis divinis præcellentiis magni fa-

faciendam esse satis indicat, dum eam unicam ab hominibus imitandam proponit Levitici 9. *Sancti estote quoniam ego Sanctus sum*. Constat ergo Deum nedum esse sanctum, sed & divinam Sanctitatem inter alias ejus perfectiones eminere.

Notandum 2. Ex nostro Harphio *lib.*1. *Theologia mystica parte* 2.*cap.*103. Sanctitatis nomen quatuor modis usurpari juxta quaternam ejus Etymologiam. Nam, inquit, *Sanctus*. Primò idem est, quod *fine tinctura*, id est peccato; quia sicut tinctura panno colorem aufert naturalem totum penetrans pannum, sic peccatum animæ baptismalem aufert innocentiam, & penetrat totum hominem; de qua sanctificatione dicit Apostolus: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei*. Secundò *Sanctus* idem est quod *fine terra*, ἄγιος enim Græcè sanctum est Latinè, vel ἄγιος idem est quod sine terra; Et sic nos sanctificare debemus cuncta contemnendo, cum Apostolo dicentes: *Omnia arbitratus sum stercora ut Christum lucrifacerem*, ut sic in Deum amore puro vivaciter erecti simus. Tertiò *Sanctus* est idem quod *sanguine tinctus*. Olim enim hostiæ sanguine tingebantur, & purificabantur, & omnia pene in sanguine mundabantur. Sic etiam nos sanctificare debemus respergendo utrumque postem, scilicet concupiscibilis, & irascibilis, & superliminare rationalis. Unde beata Agnes ait, *Sanguis ejus ornavit genas meas*. Quartò *Sanctus* idem est quod *firmus*, & *sancitus*: Et ideo leges dicuntur sanctæ quia firmæ, sic etiam nos sanctificare debemus per patientiam, sicut Apostolus, ait: *Pacem sequimini cum omnibus*: Glossa etiam cum persecutoribus, & *sanctimoniam*, id est perfectionem, *perseverantiam in bonis operibus, sine qua nemo videbit Deum*. Hanc firmitatem, & sanctitatem assecutus fuit Apostolus quando dicebat, *certus sum quòd neque mors neque vita, &c.*

Notandum 3. Ex Hugone à S. Victore lib. 1. eruditionis Theologicæ titulo 30. Sanctitatem tribui *Deo*, *hominibus*, & *locis*, cum hoc discrimine, quòd Deus sit sanctus non sanctificatus, sed sanctificans; homo sit sanctus sanctificatus, & sanctificans; locus verò sit sanctus, & sanctificatus, non verò sanctificans: Deus quippe sanctus est de se, non de nobis dicente Propheta Psalmo 15. *Bonorum meorum non indiges*: homo autem sanctus est non de se, sed de Deo; *De ejus enim plenitudine omnes nos accipimus*, ut fertur Joannis primò. Locus verò sanctificatus, vel absque homine, vel per hominem, non sanctificat, quia sicut Locus non sanctus sanctum non coinquinat, ut Loth Sodoma; ita non sanctum, sanctus locus non sanctificat, ut Paradisus cœlestis Diabolum, & terrestris primum hominem; homo autem plerumque locum Sanctificat duobus modis, meritò, & officiò. Triplex quippe Sanctificatio agitur, est enim Sanctificatio Sacramenti, Sanctificatio justitiæ, vel meriti, & Sanctificatio gloriæ vel præmii. Nam sanctificantur Ecclesiæ cum dedicantur, sanctificantur homines cum justificantur, sanctificantur electi quando præmiis æternæ gloriæ donantur. Duobus autem posterioribus omissis sanctitatis modis, de priori solùm hic duo inquirimus; primò in quo consistat divina Sanctitas, secundò quot modis ab hominum sanctitate discrepet.

Conclusio Prima.

Dei *Sanctitas est omnimoda ejus divina Voluntatis cum æterna invariabilique lege conformitas, quâ ab omni labe, & contagione peccati secretus, & liber, sibi ipsi affectu perpetuo immutabiliter*

liter adhæret, omniaque propter seipsum unicè operatur.

Hæc conclusio quatuor particulas continet, quibus divina sanctitas explicatur, & innotescit. *Primò* namque *est omnimoda conformitas cum æterna lege*, quæ non est aliud quàm recta ratio divina, prout dictat omnia, quæ naturæ rationali sunt convenientia: Illa ergo rectitudo, & voluntatis divinæ cum ea conformitas rectè Sanctitas ejus appellatur. Sicut enim rerum creatarum naturalis perfectio maximè consistit in eo quòd earum quælibet commensurata sit regulæ, & ideæ juxta quam est condita; ita earum perfectio moris sita est in commensuratione cum lege æterna, secundùm quam oportet operari: quia sicut conceptus, & idea divinæ mentis est mensura, & regula perfectionis naturalis rerum; ita lex æterna est mensura perfectionis moralis ipsius naturæ rationalis: adeoque cùm Sanctitas sit omnis moralis perfectionis apex, & corona, ideo rectè statuitur in conformitate cum æterna Dei lege. Inde Christus Dominus, qui *Sanctus sanctorum* subnominatur, totus erat in adimplenda divina lege, & exequendo æterni sui Patris mandato, & præscripto, idque modò perfectissimò. 1. Namque omnia divina jussa implevit, ipso plerumque restante Joann. 6. *Veni, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me Patris*. 2. Eo modo quo fuerant ordinata executus est, Joann. 14. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio*. 3. Omnia exactissimè servavit, *Jota unum aut unus apex non præteribit à lege donec omnia fiant*. 4. Cuncta operabatur ob gloriam Paternam, & divinum ob finem unicè cuncta exequebatur, *Non quæro gloriam meam, sed gloriam ejus qui misit me Patris*. Quibus exemplo suo docuit omnimodam sanctitatem in divinæ æternæque legis congruentia esse stabiliendam.

Secundò cum lex æterna, inquit Lessius *Libro 8. Opuscul. num. 3.* oriatur ex ipsa divina Essentia (quæ sicut est origo fonsque primordialis omnis perfectionis entitativæ, & naturalis; ita pariter radix est omnis perfectionis moralis, omnisque rectitudinis regula affectûs, & amoris:) Inde fit, quòd etiam ipsa divina Sanctitas consistat in illa summa Dei conjunctione cum seipso, non solùm per naturam, sed etiam per affectum, & amorem; quò fit ut Deus idcirco dicatur sanctus, 1. Quia seipsum plusquam alia, 2. Quia alia in seipso, 3. Propter seipsum, 4. Per seipsum diligit.

Tertiò, quia recta ratio dictat, ut rationalis natura cuncta moliatur ob certum aliquem finem, ne incertum in scopum collineando, imprudentiæ, & cæcitatis arguatur; quò fit ut ad rectam operationem finis congruus semper desideretur; inde voluntas aliqua dici non potest recta, nec proinde sancta, nisi omnes suos affectus, & motus in Deum ipsum rerum omnium finem per se, sincerè, & unicè dirigat. Unde meritò Corinthios monebat sanctus Paulus 1. 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quidquam facitis, omnia in gloriam Dei facite*. Rationem hujus profert ad Romanos 14. *Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur; sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domini sumus*. Itaque divina sanctitas in eo maximè elucet, quòd Deus omnia propter semetipsum unicè operetur, *Propter me*, inquit Isaiæ 48. *propter me faciam, & gloriam meam alteri non dabo*: *Ego ipse, ego primus, & novissimus*. Et Apocal. 1. *Ego sum α & ω. principium, & finis, dicit Dominus Deus*. Inde Proverbiorum 16. meritò dicitur, *Universa propter semetipsum operatus est Dominus*.

Quar-

Quartò denique divina Sanctitas omnimodè elucet ex Dei secretione ab omni labe, & contagione peccati, Deus enim idcirco sanctus prædicatur, quia omninò impeccabilis est, sanctitas enim, ut ait S. Dionysius cap. 12. de Divinis nominibus, est *ab omni scelere libera, & omnino perfecta, omnique ex parte immaculata puritas*. Talis autem puritas maximè Deo congruit, qui naturâ suâ bonus est, imò ipsa summa Bonitas; quare sicut, si daretur infinitus calor, nullam frigiditatis particulam admitteret; ita bonitas infinita malitiam omnem excludit, tam secundùm effectum, quàm secundùm affectum. Hinc sanctus Gregorius Nissenus in Catechetico cap. 1. omnem à Verbo divino peccati affectum removens, ait; *Cùm autem omnia possit Verbi libera voluntas, ea nullam ad malum propensionem habet; aliena quippe est à divina Natura in malitiam propensio, sed omne quod bonum sit, hoc etiam velle necesse est, volentem autem omninò etiam posse. Porrò cùm possit, non otiosam esse, sed omnem boni electionem ad effectum perducere*. Mali autem efficientiam à Deo removet sanctus Basilius homil. 2. in Hexameron, *Ac neque à Deo malum esse productum*, inquit, *religiosum est dicere, eo quod nullum contrariorum à contrario gignitur; non enim vita mortem generare potest, neque tenebra lucis esse principium, neque morbus esse sanitatis efficiens: Sed in mutationibus quidem affectionum à contrariis ad contraria transitur*. Qualiter autem Deus non sit author omnium peccatorum, quæ à creata voluntate deflectente oriuntur, quamquam ad ejus operationem concurrat, infra resolvetur.

Ex iis collige Deum esse sanctum omni modô excogitabili, maximè verò quintuplici. *Primò* quidem RADICALITER, quia divina ipsius essentia, est prima radix fonsque primordialis omnis sanctitatis, & puritatis; ab ea namque æterna lex, & amor omnis, & divinus amor, divinaque puritas in intellectu, & voluntate oritur. *Secundò* OBJECTIVE, est enim objectum omnis planè sanctitatis; sanctitas enim est commensuratio cum æterna lege, & illius amor: Unde adhærere Deo per amorem est esse purum, & sanctum; sicut affectu rebus inferioribus adhærere est esse impurum. *Tertiò* sanctus est EXEMPLARITER, quia ipse est recta ratio, & æterna lex ipsius Deitatis radiis exarata in mente Dei, ad quam conformari debet omnis omnino sanctitas. *Quartò* sanctus est FORMALITER, quia est formaliter sui ipsius amor, adeoque formaliter est sua sanctitas: Unde cum se infinitè diligat, ideo quoque infinitè sanctus est, tam intensivè, quàm extensivè, quia nimirum seipsum, & rectitudinem suam, & legem æternam amat infinitè, quantùm scilicet amabilis est. Similiter illa divina sanctitas infinita est extensivè, quia Deus nihil omninò amat nisi propter semetipsum, ideo etiam in amore omnium Creaturarum sanctus est: Unde Psalmista 144. ait, *Justus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*.

Inde fit ut peccatum infinitô odiô prosequatur; cū enim necessariò amet rectitudinem legis æternæ, necessariò odit quidquid huic rectitudini adversatur: adversatur autem illi omne peccatum, quia ratio peccati in eo sita est, quòd sit contra legem Dei æternam. *Quintò* denique sanctus est EMINENTER, & causaliter tanquam fons, & principium omnis sanctitatis, & puritatis; omnes enim Creaturas sanctificat, vel præsentiâ suæ Divinitatis, ut mundum universum quem veluti templum consecrat: vel amore, & cognitione sui, ut Creaturas rationales: vel substantiali, & personali unione, ut Christum ipsum

ipsum in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis, & sanctitatis corporaliter, & de cujus plenitudine omnes nos accipimus.

CONCLUSIO SECUNDA.

DIVINA *Sanctitas in multis à Sanctitate creata distat, maximè verò in quintuplici circunstantia.*

PRIMÒ namque divina sanctitas *Essentialis* est, quia divinam Essentiam penetrat, ab eaque veluti rivulus à fonte, & radius à Sole effluit, nulla autem Creatura potest esse sancta essentialiter, sed solùm per adventitiam qualitatem, & accessorios actus, & affectus, ipsiusque sanctitas omnis à superadditis naturæ suæ donis supernaturalibus emanat.

SECUNDÒ sanctitas Dei *Substantialis* est, sicut sapientia, & amor, & omnes aliæ divinæ præcellentiæ; creata autem sanctitas est accidentalis, quia, inquit Lessius laudatus, illa complectitur varios actus, & habitus, tum intellectus, tum voluntatis; intellectus enim illustrari debet fide, vel lumine gloriæ: Voluntas autem Charitate, Religione, & cæteris virtutibus supernaturalibus Charitati subservientibus ordinari debet.

TERTIÒ divina sanctitas est omnino *Infinita*, tam intensivè, quàm extensivè, quia ut diximus, Deus tantùm se amat, quantùm amabilis est, tantaque puritas est in ejus amore, quanta est in perfectione essentiæ; extendit etiam se ad infinita, nimirum ad ea omnia, quæ vel in sua essentia, vel extra suam essentiam conspicit, in illis enim summè complacet propter semetipsum, & gloriam suam: Creaturæ autem sanctitas utroque modò est limitata, & finita, non enim in tantùm Deum amamus in quantùm amabilis est: Unde S. Bernardus, *Modus diligendi Deum est sine modo diligere.*

QUARTÒ divina Sanctitas *crescere* non potest, quia est universitas, & plenitudo sanctitatis omninò infinita, *Nec minui* quia omnino immutabilis, & indefectibilis est. Secùs autem est de creata sanctitate, quæ crescere potest, & minui: Unde sanctus Gregorius Papa in Pastorali parte 3. cap. 35. *In hoc mundo humana anima quasi more navis est contra ictum fluminis condescendentis, uno in loco nequaquam stare permittitur quia ad ima relabitur nisi ad summa conetur.* Cui eleganter concinit Alcimus in carmine ad Fuscinam sororem.

Contra si sanctos piget exercere labores,
Pigraque consuetas dissolvunt otia curas,
Labitur in praeceps damnosa gloria vitæ,
Si vires nullas virtus acquirit eundo,
Amittit rediens paulatim extincta priores.

QUINTÒ denique divina Sanctitas omnino *indefectibilis*, & immutabilis est; creata verò multis defectibus subjacet: Unde sanctus Cyrillus lib. 5. in Joannem, *In rebus creatis*, inquit, *utpote, quæ in deteriora mutari possunt, & conversionibus à melioribus ad turpiora cedere, fructus erit religiosæ mentis, & in virtutem propensa bonum; At in divina, & omnia excedente substantia, non ita res habet; sublatâ enim mutatione omni, & conversione, neque loco huic ullo relicto, deinceps fructus erit immutabilis substantia bonum, quemadmodum, & in igne calor, & in nive frigus.* Cui concinit S. Hieronymus Dialogo 1. contra Pelagianos, *Duas*, inquit, *in Scripturis sanctis esse perfectiones, duasque justitias, & duos timores: primam perfectionem, & incomparabilem veritatem, perfectamq; justitiam Dei virtutibus coaptandam: Secundam autem quæ competit nostræ fragilitati, juxta illud quod in Psalmis dicitur*, non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, *Ad eam* ju-

justitiam, quæ non comparatione, sed Dei justitiâ dicitur esse perfecta. Job quoque, & Zacharias, & Elisabeth justi dicti sunt secundùm eam justitiam, quæ possit in injustitiam aliquando mutari, & non secundùm illam, quæ nunquam mutari potest. Inde Deus non solùm *Sanctus sanctorum* dicitur, sed etiam ab Ecclesia in Hymno Angelico prædicatur: *Tu solus sanctus, Tu solus Dominus*, quia nimirum ipsius divina sanctitas, sola nævis omnibus caret, omninoque indefectibilis, & immutabilis est.

Quoniam autem divina Sanctitas, sicut, & creata, virtutum omnium coronide illustrari debet; quippe quæ sit summa voluntatis rectitudo, quæ nonnisi per virtutes impletur, & firmatur; idcirco, ut illius divinæ Sanctitatis splendor micantiùs effulgeat, nonnulla sunt de divinis virtutibus attexenda. Quod ut fiat planiùs, & ordine congruentiori expendatur.

In primis *Advertendum* est omnes illas virtutes, quæ in suo conceptu formali quendam defectum connotant, & important, à Deo totius excogitabilis perfectionis centro, & scaturigine, longè esse removendas. Ex quo inferre licet omnes illas virtutes, quæ in alterum vel Superiorem, vel Æqualem tendunt, qualis est religio, obedientia, pietas, observantia, &c. nullam in Deo entium omnium supremo sedem habere. Ab eo pariter exulant omnes illæ virtutes, quæ totæ sunt in passionum, & appetitus sensitivi motibus edomandis, & regulandis; Deus enim cum omnino sit incorporeus, nullisque passionibus subjaceat, idcirco, nec in eo asserendæ sunt virtutes, quæ cum corpore, passionibusque commercium habent.

Hinc conveniunt omnes penè Theologi, nec fortitudinem, nec patientiam, nec mansuetudinem, nec temperantiam in Deo formaliter, sed solùm metaphoricè reperiri, quia fortitudo timorem, & audaciam, patientia tristitiam, & desperationem, mansuetudo iram, & sævitiam, temperantia corporeas delectationes, & voluptates moderari debet. Nihilominus Doctor in 3. *dist.* 33. probat illas virtutes magis in voluntate, quàm in appetitu sensitivo locum, & sedem habere: Tum quia voluntas cum sit libera, & imperium habeat in appetitum sensitivum, nec-non in sensus externos ipsius appetitus veluti ministros, idcirco efficaciùs potest motus passionum cohibere, quàm appetitus, qui nec liber est, sed ab objecto determinatur ad actum, nec imperium despoticum habet in sensus externos. Tum quia voluntas magis potest referre actum imperatum, aut elicitum ad finem consonum rationi rectæ, quàm appetitus sensitivus, quia voluntas est propriè appetitus rationalis, & ita propriè dirigere debet actum ad eum finem, quem recta ratio demonstrat, quod appetitui sensitivo non congruit: Tum denique quia illæ virtutes fuissent in statu innocentiæ, quia maximè conferunt ad animæ splendorem, in quo tamen nullus fuisset inordinatus passionum motus.

Tandem concludit Doctor affirmari posse illas virtutes passionum sensitivarum moderatrices esse reverà in Angelis, imo, & in Deo quatenus versantur circa passiones appetitus sensitivi, non in ipso Deo, nec in Angelis existentes; sed solùm circa tales passiones, prout in genere, & in universum illæ passiones demonstrantur per intellectum esse moderandas, v. g. in nobis ipsis. Hæc enim volitio divina, vel Angelica, honesta est, & virtuosa ut constat. Nec potest esse alterius virtutis, quàm fortitudinis, & temperantiæ, quia ut probat Doctor ibidem, *num.* 16. si ab alia virtute illa volitio pro-

procederet, maximè à charitate; sed ita non est, quia charitatis motivum est bonum divinum volitum propter ipsum Deum: quando autem Deus, aut Angelus volunt me fortiter, aut temperatè vivere, illa volitio tendit in ipsum bonum propter formalem ipsius honestatem, & consequenter à virtute temperantiæ, & fortitudinis, non autem charitatis oriri debet.

Nec dicas virtutem temperantiæ, & fortitudinis non quomodocumque inclinare ad moderandas passiones circa delectabilia, & terribilia; sed etiam ad eas regulandas, & moderandas in proprio subjecto cui insunt: Hoc enim falsum est; *Quia*, inquit Doctor, *per mihi, & tibi non variatur ratio formalis habitus*: Hoc enim materiale est, quia ex eo quòd mihi, vel tibi insit honestum, non variatur formalis, & essentialis ratio honestatis; nam bonum temperantiæ in me, & in te, est ejusdem speciei: Ergo ex eo quòd virtus inclinat ad volendum proprio subjecto, vel alteri honestum, non variatur formalis ratio virtutis, unde concludit Doctor: *Hoc modo consequenter posset poni in Deo esse rationem virtutum moralium, sicut in eo conceditur Charitas sine accidentalitate ejus: & ita ex ista ratione de Angelo.... Nam voluntas Angeli potest velle mihi bonum temperantiæ, in quantùm est tale bonum, quod velle est proprius actus temperantiæ, igitur ex habitu temperantiæ potest illud velle.*

Nihilominùs quoniam illæ virtutes non possunt in Deo habere omnes omnino suas rationes formales, scilicet moderationem propriarum passionum. Idcirco probabiliùs censet Doctor, eas Deo non convenire formaliter, & propriè; sed tantùm metaphoricè, & secundùm quandam proportionem ipsius infiniti actus divinæ voluntatis cum actibus voluntatis creatæ, quæ his virtutibus illustratur, & informatur. Solùm itaque superest examinandum, an Justitia, & Misericordia cum suis virtutibus affeclis sint in Deo formaliter, aut solùm virtualiter, & eminenter, quod expendetur in duabus sequentibus Quæstionibus.

Quaestio Secunda.

An, & qualis Justitia sit in Deo?

NOtandum 1. Justitiam à Theologis, & Jurisperitis sic definiri: *Justitia est constans, & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi*, vel à sancto Augustino lib. 9. de Civit. cap. 21. *Justitia est virtus, quæ sua cuique distribuit*: Unde *Justitiæ* nomen à *jure* deducitur; jus autem alterius idem est ac debitum alteri; inde fit quòd totuplex justitia censeatur, quotuplex debitum.

Potest autem aliquid dici debitum quatuor modis. *Primò* quidem ratione naturalis congruentiæ, & connexionis cum altero, sic rei cuilibet ad naturalem ejus perfectionem debetur certa quantitas, figura, temperamentum, vis, & perfectio prout cujusque natura postulat; cui debito respondet justitia quædam generalis, quæ nihil est aliud quàm effectus tribuendi cuique rei, quod ei ad perfectionem naturæ est debitum, seu necessarium.

Secundò, dicitur aliquid debitum ratione obligationis legis, qualiter in natura rationali debita est conformitas tum affectûs, tum operis cum lege æterna. Cui debito respondet justitia, quæ conflatur ex actibus cujusque virtutis, quatenus est conformis legi divinæ, & ab ea passim in sacra Scriptura homines dicuntur justi, quia conformes sunt affectu, & opere legi æternæ.

Tertiò dicitur aliquid debitum ratione promissionis factæ alicui, cui de-

debito respondet Fidelitas, & Veritas, quarum munus est ea præstare, quæ alteri promissa sunt, etiamsi ad id nullum jus perfectum habeat.

Quartò denique dicitur aliquid debitum alteri ratione juris perfecti, cui nisi fiat satis, censetur fieri injuria: quod debitum nascitur ex duplici capite: *Primò* ex rei alienæ acceptione, ut fit in contractibus, & pactis pro damnis, & injuriis illatis; unde qui rem alienam destruit, vel famam honoremve lœdit, non minùs est debitor, quam qui rem aliquam aufert, & sibi retinet. *Secundò* ex officio distribuendi certâ quadam proportione bona communia: Huic autem utrique debito respondet utriusque justitiæ forma, quarum altera dicitur *commutativa*, quâ redditur cuique quantum illi debetur, vel ratione rei acceptæ, vel damni, & lesionis irrogatæ: Alia verò *distributiva* appellatur, quâ cuique membro communitatis res distribuitur juxta cujusque statum, conditionem, & proportionem: Prior constituit æqualitatem rei ad rem: posterior verò constituit æqualitatem proportionis ad proportionem.

Notandum 2. Inter hanc utramque justitiæ speciem, hoc intercedere discrimen, quòd justitia commutativa in solutione debiti servare debet æqualitatem Arithmeticam, & absolutam, quæ fit secundum computationem numeri ad numerum: Si enim debitor creditori debeat viginti nummos, totidem ei ex justitia commutativa restituere tenetur: Distributiva autem servare tantùm debet proportionem geometricam, seu respectivam, quæ fit secundùm proportionem diversorum respectuum, quos Geometra considerat in diversis figuris, & quantitatibus.

Unde in distribuendis reipublicæ bonis per justitiam distributivam, hæc distributio non attenditur secundùm numerum, & æqualitatem rei, ita quòd qui habet centum gradus meriti, etiam centum debeat habere partes boni distributi: sed secundùm proportionem, ita quòd si habenti centum gradus meriti tribuantur quadraginta partes bonorum reipublicæ; ex justitia distributiva tribui debent viginti partes, ei qui habet quinquaginta gradus meriti.

Notandum 3. Quòd præter duas illas assignatas justitiæ species, aliæ sunt virtutes quæ ad justitiam reducuntur, quæque ipsius partes potentiales solent appellari; quia imitantur quidem, & æmulantur rationem justitiæ: Ab ea tamen deficiunt, vel quia non possunt reddere æquale, ut Religio, quæ versatur circa jus reddendum Deo, & Pietas, quæ circa jus reddendum pareutibus, ac patriæ, & Observantia, quæ jus superioribus tribuendum respicit; Nam ut ait Aristoteles 4. Ethicorum cap. 4. *Deo, Parentibus, Patriæ, & Superioribus retribui non potest, jus, & debitum ad æqualitatem*: Vel quia licèt possint reddere æquale, non habent tamen rigorosum debitum, & legale, ad quod retribuendum quisque lege astringitur: sed solùm debitum morale, ad quod reddendum, quis obligatur solùm ex honestate, & decentia virtutis: ita quòd absque ejus solutione, morum honestas servari nequeat.

Cum autem duplex possit assignari: Primum quidem, quod ita morum honestatem spectat, ut hæc absque illo subsistere non possit; Secundum verò, quod solùm pertinet ad majorem morum honestatem: Hinc juxta duplex istud morale debitum, etiam duplicis generis sunt justitiæ species; nam primum debitum, vel attenditur ex parte ipsius debentis, ut talem se alteri exhibeat in verbis, & factis, qualis est, &

& hoc debitum respicit *Veritas*; sive in simplici assertione, sive in promissione, quæ vocatur fidelitas; Vel attenditur ex parte ejus, cui debetur in compensationem alicujus facti boni, aut mali, & circa hoc versatur *Gratitudo*, aut *Vindicatio*.

Postremum debitum scilicet cujus solutio solùm pertinet ad morum honestatem, respicit Liberalitas, Magnificentia, Amicitia, Charitas, Affabilitas, Eutrapelia, Misericordia. His præmissis, tria in præsenti quæstione resolvenda sunt. *Primum*, an in Deo sit ratio formalis virtutis justitiæ, quatenus à cæteris virtutibus distinguitur. *Secundum*, an justitia legalis commutativa, & distributiva, quæ sunt subjectivæ species justitiæ, in Deo sedem habeant. *Tertium*, an præfatæ potentiales justitiæ species nimirum Veritas, Fidelitas, Gratitudo, Liberalitas, &c. etiam in ipso secundum proprias, & formales earum rationes reperiantur.

CONCLUSIO PRIMA.

JUSTITIA *verè, & propriè in Deo est affirmanda.*

PROBATUR I. Pluribus Scripturæ sacræ textibus, quibus Deus reverà justus prædicatur, idque maximè ex ipso Scripturæ exordio; nam ubi vulgata versio habet *In principio Deus creavit Cœlum, & Terram*; Hebraica legit *in principio creavit Elochim*, ideſt *judices*, quia, inquit Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 12. *A primordio Creator tam bonus, quàm justus pariter utrumque processit. Bonitas ejus operata est mundum, justitia modulata est.... justitiæ opus est, quod inter lucem, & tenebras separatio pronuntiata est, inter diem, & noctem, inter Cœlum, & Terram, inter aquam superiorem, & inferiorem, inter maris cœtum, & aridæ molem, inter luminaria majora, & minora, diurna, atque nocturna, &c.* ex quibus concludit: *Omnia ut Bonitas concepit, ita Justitia distinxit*. Idem pluribus probat Regius Vates, maximè ex Psal. 84. *Misericordia, & veritas obviaverunt sibi, justitia, & pax osculatæ sunt; Veritas de terra orta est, & justitia de Cœlo prospexit; etenim Dominus dabit benignitatem ... Justitia ante eum ambulabit*. Quibus Propheta Regius Deo justitiam tribuit ut distinctam à misericordia, benignitate, & pace, seu concordia, & à veritate, seu veracitate divina. Item Psalm. 118. Deum alloquens ait. *Justus es Domine, & rectum judicium tuum*: Quibus verbis justitiam Deo tribuit specialiter, quatenus nimirum respicit judicium rectum, ideſt prout fert sententiam æquam, & justam, ut faciunt æqui Judices ex speciali virtute justitiæ.

Ipsi concinit S. Paulus 2. ad Timotheum 4. dicens *Bonum certamen certavi .... in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex*. Ubi adverte vocabula *reddet justus judex*, & *corona justitiæ*, quæ omnia debitum justitiæ significant; retributio enim justi judicis, supponit jus in eo cui fit retributio, & debitum in illo, cujus est reddere, seu retribuere. Id ipsum confirmat idem Apostolus ad Hebræos 6. *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri boni, &c.* Quibus verbis Paulus significat Deum fore injustum, si mercedem promissam bonis operibus negaret; quia nimirum illa merces debetur ex justitia, juxta illud ejusdem Apostoli ad Rom. 4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.* Nec non, & juxta parabolam Matthæi 20. quâ Deus comparatur Patri-familias conducenti operarios his verbis: *Ite, & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo vobis.* Unde ibidem suo Oeconomo ait, *Voca operarios, & redde illis*

illis mercedem suam, debitam scilicet, & justam, ex conventione facta cum illis de denario diurno.

Probatur 2. ex sanctis Patribus, maximè ex sancto Augustino lib. de Natura, & Gratia c.2. *Non enim est injustus Deus, qui justos fraudet mercède justitiæ*: Et serm. 16. de verbis Apost. cap.2. *In his, quæ jam habemus, laudemus Deum largitorem: in his, quæ nondum habemus, tenemus debitorem. Debitor enim factus est, non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo*, nempe vitam æternam, &c. Et Ambros. in Psalm. 118. serm. 7. circa initium: *Vult Deus*, inquit, *conveniri, ut si quis proposita secutus virtutibus præmia, bene certaverit, fructum remunerationis expectet, quin etiam exigat sicut habet scriptum*: Certamen bonum certavi, et reposita est mihi corona Justitiae. Nota verbum *conveniri*, scilicet in judicio, quod est proprium debiti justitiæ.

Probatur 3. ratione: Illa virtus, quæ in suo formali conceptu nullam dicit imperfectionem, est Deo tribuenda formaliter: Sed Justitia strictè sumpta est hujusmodi. Ergo est Deo tribuenda. *Major* conceditur ab omnibus Theologis; Deo enim entium perfectissimo, ea omnis perfectio tribuenda est, quæ nullam imperfectionem redolet. *Minor* verò probatur. Justitia considerari potest, vel quatenus versatur circa debita, aut indebita inter alios per simplicem affectum, ea scilicet amando, quatenus justa sunt, & odiendo quatenus injusta: vel prout versatur circa justa, seu debita inter nos, & alios: Sed ex neutro capite justitiæ virtus imperfectionem habet annexam in suo formali conceptu. Ergo, &c. Probatur *minor*, quoad primam partem; justa enim quatenus talia, quorumcumque sint, sive nostra, sive aliena, sunt amore digna; injusta verò ut talia, sunt digna odio, & consequenter affectus, qui versantur circa ipsa nihil habent imperfectionis, & disconvenientiæ. Probatur eadem *minor* quoad secundam partem, nam multa debentur à Creaturis debitò strictò, & rigorosò, quæ Deus potest velle, & exigere ab illis, quia debita sunt, hoc est, ex affectu Justitiæ; debetur enim Deo ut ei honor rependatur, ut ejus mandata serventur, &c. quæ si non fiant, fieri debet ei satisfactio, & restitutio honoris læsi, potestque Deus omnia illa pro jure suo exigere à Creaturis, neque in eo quòd illa]Deus exigat, vel quòd Creaturæ illa debeant est ulla imperfectio: Ergo Justitia secundùm se sumpta, & quatenus abstrahit à suis speciebus Deum non dedecet.

Dices 1. Justitia supponit debitum, & consequenter debitorem: sed Deus non potest fieri, nec dici debitor respectu Creaturæ: Ergo nec ad eas potest habere justitiam. Probatur *minor* authoritate sanctorum Patrum; & quidem sanctus Basilius in Psalmum 114. *Manet*, inquit, *sempiterna requies illis, qui in hac vita legitimè certaverint; non secundum debitum operum, sed secundùm debitum Dei manifestissimi*. S. Augustinus sermone 16. de verbis Apostoli. *Debitor nobis factus est Deus, non aliquid accipiendo, sed quod ei placuit promittendo; Aliter enim dicimus homini, debes mihi quia dedi tibi, & aliter dicimus, debes mihi quia promisisti mibi. Deo igitur quid dicimus, redde mibi quia dedi tibi? quando quod sumus, & quod habemus, ab illo habemus? Nihil ergo ei dedimus, non est quemadmodum ista voce exigamus debitorem Deum: Illo ergo possumus exigere Dominum nostrum redde, quod promisisti, quia fecimus quod jussisti, & hoc tu fecisti, quia laborantes juvisti*. Et Bernardus sermone primo de Annuntiatione, *Neque talia*, inquit, *sunt hominum me-*

merita, ut propterea vita æterna debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, nisi eam donaret: Ergo Deus non potest habere rationem debitoris; sed tantùm promissoris respectu Creaturæ etiam ratione bonorum operum.

Distinguo minorem: Deus non potest esse, nec dici debitor Creaturæ præter suam voluntatem, & per quandam exigentiam, quæ voluntariæ ipsius benignitati officeret, concedo: Non potest dici debitor ex libera sua voluntate, & benignitate quâ mercedem repromittat sub conditione onerosa, & laboriosa alicujus operis à Creatura exhibendi, nego: Id enim nedum supra insinuaverunt S. Ambros. & August. sed etiam affirmant Chrysost. homil. 8. in Epist. ad Rom. dicens, *Deum esse debitorem justis: non vilium rerum; sed magnarum sublimiumque*: Et Cyprianus lib. de Opere, & Eleemosyna, de vero Misericorde ait, *Promeretur Christum judicem, Deum sibi computat debitorem*. Id ipsum afferunt Concilia Arausicanum can. 18. & Trident. sess. 6. cap. 16. ubi Concilium referens varios Scripturæ textus, quibus merces repromittitur bonis operibus in gratia factis, concludit, *Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia Filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: Hæc est enim illa corona justitiæ quam post suum certamen, & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, à justo judice sibi reddendam, &c.*

Unde licèt habere jus ad aliquid, & respectu alicujus, quando contrahitur jus præter voluntatem ipsius debitoris, dicat imperfectionem quamdam, & veluti inferioritatem in debitore respectu creditoris: Nihilominùs habere jus tantùm dependenter ex voluntate, benignitate, & promissione ipsius debitoris nullam imperfectionem sonat.

Instabis: Creditor habet dominium in id, quod sibi debetur ex jure, non autem Debitor: Sed Creatura non potest efficere ut id, quod ei debetur in mercedem, substrahatur à supremo Dei dominio, & transferatur in dominium ipsius Creaturæ: Ergo Deus non potest habere rationem debitoris respectu Creaturæ, nec Creatura rationem Creditoris respectu Dei, & consequenter inter eos non potest vera intercedere justitia.

Distinguo maiorem: Creditor habet supremum, & unicum dominium in id, quod sibi debetur ex jùre, nego: Habet aliquale dominium ratione cujus illud justè potest exigere, licèt etiam supponat dominium alterius superioris in rem ipsam debitam, concedo: *Ad Minorem* dico: Quòd dominio Dei perseverante in res aliquas, nihilominùs Creatura potest in easdem res jus aliquod habere; nam subsistente supremo Dei in Creaturas dominiô, nihilominùs Creaturæ habent jus in alias: Sicut à pari civibus competit jus in bona propria, perseverante alio Reipublicæ dominiô, & jure, cui eadem bona subsunt; similiter quando Princeps per donationem, venditionem, aut alium contractum dat jus subdito in aliquid, in illumque transfert dominium proprietatis; non propterea se exuit jure alto, & supremo dominio, per quod tam de rebus ipsis, quàm de subdito ipso disponere potest prout bono communi expedit. Itaque nulla est imperfectio in Deo, nec quidpiam supremo ipsius dominio detrahitur, licet se Creaturarum debitorem ex voluntate, & benignitate constituat, & illæ quoddam habeant jus in rem sibi debitam.

Urgebis: Si Deus esset Creaturæ debi-

bitor, & obligatus ex justitia suæ Creaturæ, resultaret in ipsa Creatura jus adversus Deum, ita quòd ipsa Creatura jus haberet in aliquid, quod Deus ex justitia ipsi denegare non posset; adeoque Deus in illud supremum non haberet dominium: sed hoc est absurdum. Ergo, & illud unde sequitur: Patet sequela majoris: Supremum enim dominium non habet ille in rem aliquam, de qua non potest disponere juxta suum beneplacitum, & sine injustitia. Patet etiam *minor*, Deus enim supremum habet dominium in omnia, & si posset à se abdicare dominium alicujus operationis nostræ, posset etiam abdicare dominium omnium nostrarum actionum, nec-non, & dominium Cœli, & Terræ, illudque in Creaturam transferre, quæ omnia absurdissima sunt.

Dist. seq. maj. Deus non haberet supremum dominium in illud ipsum, in quod Creatura jus haberet, si tale jus contraheretur præter voluntatem, & liberum pactum ipsius Dei, concedo: Si contrahatur tale jus ex ipsius Dei beneplacito, & voluntaria ipsius promissione, ac benignitate, nego: Jus enim illud, quod habere potest Creatura in rem aliquam, non solvit supremum in eam dominium; imò supponit Deum rem ipsam taliter ordinare, ut cadat in propriam ipsius Creaturæ utilitatem, & proprietatem. *Adde* quòd cùm Deus habeat semper dominium supremum in ipsam Creaturam, quæ jus aliquando habere dicitur, etiam, & dominium habet in illud ipsum jus ejusdem Creaturæ.

Dices 2. Non potest esse vera, & strictè sumpta Justitia in Deo erga Creaturas, nisi pariter perfecta, strictaque sit Justitia Creaturarum, v. g. hominum erga Deum: sed non potest esse stricta justitia hominis erga Deum: Ergo nec Dei erga Creaturas. *Major* constat: Justitia enim est habitudo reciproca debitoris ad creditorem. *Minor* probatur: Hominis erga Deum non potest esse stricta justitia, si non possit in homine esse injustitia contra justitiam strictè sumptam: Atqui hæc esse non potest, ergo nec illa: Probatur *minor*: Si posset homo aliquam in Deùm efficere injustitiam maximè per peccatum: sed ita fieri non potest. Probatur, si posset injustè Deus lædi ab homine per peccatum; sequeretur nullum esse peccatum, quod non esset injustitia, quia nullum est per quod Deus non inhonoretur sive graviter, sive leviter. *Insuper*, sequeretur omne peccatum duplicem habere malitiam, unam quidem injustitiæ contra virtutem justitiæ, alteram autem repugnantem illi virtuti, in quam directè actio peccaminosa militat, v. g. ebrietas in temperantiam; sed falsum consequens: Ergo, & antecedens.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, Peccatum omne esse veram injustitiam, seu injuriam Dei materialiter, quia nullum est quò non lædatur divinus honor: Formaliter verò peccatum est injustitia tantùm, quando peccator directè, & ex intentione agit contra jus divinum, seu contra Deum pro jure suo præcipientem oppositum actionis peccaminosæ; cujus equidem juris violatio injuriam Deo irrogat, & contrahit in peccatore obligationem ad pœnam. *Ad secundam rationem* dico, nullum esse peccatum quòd non habeat malitiam injustitiæ cujusdam sibi annexam; nullum enim est peccatum quòd divino honori non opponatur, sicut etiam nullum est, quòd non habeat saltem materialem malitiam ingratitudinis, inobedientiæ, injustitiæ, &c. Hæ tamen diversæ generales malitiæ rationes cum alicui peccato speciali, v. g. furto adjunguntur, non efficiunt diver-

versam specie vel numero malitiam à malitia peccati illius specialis; sed in eo involvuntur, & comprehenduntur.

Dices 3. Si hominis erga Deum esset stricta justitia, & injustitia, sequeretur hominem obligari per se, & ex natura rei post quodcumque admissum peccatum ad agendam statim pœnitentiam ut Deo satisfaciat: sed consequens videtur absurdum. Ergo, & antecedens. Patet sequela majoris, quia ex omni justitia stricta, per se & ex natura rei oritur obligatio statim satisfaciendi.

Respondeo duplicem distingui posse satisfactionem debitam pro injustitia. Prima est restitutio boni ablati, aut remotio mali illati: Alia est pœna luenda pro peccato, & transgressione legis. De prima verum est, quòd statim post læsionem urgeat obligatio satisfaciendi; sic qui bonam famam detraxit, & bona abstulit, tenetur statim restituere: Unde qui per blasphemias, hæreses, & alia id genus divinum honorem abstulit apud alios, inferendo scilicet in eis perversam de Deo existimationem, tenetur statim honorem Dei læsum reparare. Secunda verò obligatio solùm urget, quando pœna ab offenso exigitur, & à judice infligitur, talis autem est satisfactio, quæ communiter oritur ex peccatis in Deum commissis.

Instabis: Omnis peccans divinum honorem lædit, quia Deum minùs æstimat, quàm par sit: Ergo si in peccato aliqua sit injustitia, statim peccator tenetur restituere Deo ablatum honorem. *Nego antecedens*: Plurimi namque peccant defectu pravæ voluntatis; non autem ratione intellectus male erga Deum affecti, & eum minùs æstimantis. Si quis autem malam de Deo æstimationem haberet, teneretur statim illam deponere: Si quis pariter hanc malam de Deo existimationem apud alios verbis, aut factis induxisset, statim ex Justitia teneretur curare, ut deponeretur.

CONCLUSIO SECUNDA.

Justitia legalis, & commutativa non sunt in Deo secundùm proprias earum rationes formales. Hæc Conclusio quoad utramque partem est Doctoris in 4. d.46. q.1.

Probatur prima pars, Illa justitiæ species nequit esse in Deo formaliter, quæ in suo formali conceptu includit debitum inferioris ad superiorem, & partis ad totum: Sed talis est Justitia legalis: Ergo, &c. *Major* constat, Deus enim habere nequit rationem inferioris, & partis respectu alterius entis. *Minor* verò probatur: Cum omnis Justitia propriè dicta sit ad alterum, triplex fieri potest comparatio ad alterum: Nimirum, vel comparando partem ad totum, vel totum ad partem, vel partem ad partem. Si pars ad totum comparetur, inde exurgit Justitia legalis, quâ quodcumque Reipublicæ membrum tenetur etiam cum sui dispendio procurare bonum totius corporis politici, & ea debitè exequi quæ à Reipublicæ, & politici corporis Capite imperantur ad communem membrorum utilitatem. Si fiat comparatio partis ad partem, est Justitia commutativa, quâ unum membrum politici corporis æqualitatem servat ad alterum in contractibus, commerciis, & permutationibus. *Denique*, si fiat comparatio totius ad partem, est Justitia distributiva per quam Reipublicæ Caput ejus nomine distribuit bona, vel pœnas juxta mensuram, & proportionem meritorum, & demeritorum. Ergo sicut Justitia distributiva in suo conceptu includit rationem proportionis, & mensuræ servandæ in distributione bonorum, & pœnarum; & commutativa æqualita-

litatem servare debet inter partes invicem contrahentes: Ita pariter legalis Justitia in suo formali conceptu includit debitum partis ad totum; adeoque debitum inferioris, & dependentis ad superiorem, quod maximè per legum observantiam impletur, & solvitur: Hæc autem summè Deum dedecent. Ergo in eo non est asserenda Justitia legalis secundùm formalem, ac propriam ipsius rationem.

Dices 1. Doctor Subtilis in 4. d.46. q.1. n.2. disertè affirmat Justitiam legalem posse poni in Deo: Ergo nobis adversatur, & nos illi.

Respondeo Doctorem non loqui de illa legali Justitia, quâ inferior ad superiorem ordinatur, qualis est vera, & stricta Justitia legalis: sed de illa, quâ quis subditus, aut quasi subditus tenetur concordare legi, & legislatori, si verum sit, quòd ante determinationem divinæ voluntatis sit aliqua lex, cui illa divina voluntas debeat sese conformare quasi alteri, v.g. huic dictamini, vel primo huic principio practico, *Deus est diligendus*, seu ut ipsemet loquitur ibidem dicens: Prima istarum, scilicet legalis, posset poni in Deo, si esset alia lex prior determinatione voluntatis suæ, cui legi, & in hoc legislatori, quasi alteri voluntas sua rectè concordaret, & est quidem ista lex *Deus est diligendus*: sed si non debet dici lex sive principium practicum legis, saltem est veritas practica præcedens omnem determinationem voluntatis divinæ.

Dices 2. Sicut Justitia distributiva non solùm est in Principe, sed etiam in eo, qui nomine Communitatis bona, vel onera Communitatis distribuit, sed etiam in particularibus, non quasi per ipsos distributio sit facienda; ut sint contenti justâ distributione sibi facta, & circa illam rectè afficiantur: Ita justitia legalis non modo est in subjectis, & inferioribus, sed etiam in Principe, & Communitate ipsa; non quidem respectu ipsius Principis, & Communitatis, sed etiam respectu inferiorum sibi subditorum, de quorum bonis, & juribus Princeps, aut Communitas potest disponere propter bonum commune, eaque exigere à subditis, quæ ratione illius boni communis præstare debent, & exequi: Ergo hac ratione justitia legalis est in Deo.

Distinguo antecedens: Justitia legalis strictè sumpta, & quatenus dicit ordinationem hominis ad legem servandam cui subditur, non solùm est in subditis, sed etiam in Principe, & Communitate, nego: Quatenus dicit affectum, & voluntatem de servanda lege ab eo, qui legi subditur, concedo: Fateorque hac posteriori consideratione justitiam legalem in Deo posse affirmari, sed ea non est justitiæ legalis strictè sumptæ usurpatio, de qua solùm hìc loquimur.

Dices 3. Justitia legalis nedum respicit edicta Principum circa regendam Communitatem, sed etiam eorum debita, & munera ad ipsam ritè gubernandam, & regendam: sed hæc munia Deum non dedecent: Ergo nec justitia legalis.

Nego minorem: Deus enim nullatenus ex debito tenetur ad regimen universi; si quæ enim in ipso ad id foret obligatio quædam, maximè esset ratione capitis, & partis principalis universi: Sed hoc dici nequit, nam capitis est, & nobilioris partis corporis commune bonum magis satagere quàm proprium, imò & proprium negligere, & expendere in utilitatem boni communis, sicut etiam ad id tenentur omnes subditi: Sed Deus bonum Creaturarum non potest proprio suo bono anteferre: Ergo nec obligari in ratione capitis ad regimen universi.

CONCLUSIO TERTIA.

JUSTITIA *commutativa propriè non est in Deo; distributiva verò in ipso reverà potest affirmari.* Hęc conclusio quoad utramque partem est Doctoris supra laudati num.4. ubi cum distinxisset justitiam in commutativam, & distributivam, dixissetque: *Commutativa propriè respicit punitionem, & præmiationem, ut scilicet pro meritis quasi commutando reddantur præmia, & pro peccatis supplicia: Distributiva respicit quasi naturas, & perfectiones superadditas, ut scilicet naturæ distribuatur perfectio sibi proportionata. Sicut nostra in republica, distributiva personis secundùm gradus suos, proportionaliter distribuuntur bona pertinentia ad gradus eorum: Sicut in hierarchia universi naturæ nobiliori ab hierarchia, id est principe Deo distribuuntur perfectiones nobiliores seu convenientes tali naturæ, & naturæ inferiori distribuuntur perfectiones sibi convenientes.* Subdit. *Prima illarum non potest simpliciter esse in Deo respectu Creaturæ, quia non potest esse simpliciter æqualitas: sed potest esse aliqualiter secundùm proportionem, sicut inter Dominum, & servum. Dominum enim liberalem decet retribuere majus bonum, quàm servus possit mereri, dum tamen sit talis proportio quòd sicut servus facit quod suum est, ita Dominus retribuat quod suum est, & eodem modo puniendo citra condignum. Sed secunda justitia potest hic esse simpliciter, quia simpliciter potest dare naturis perfectiones debitas vel convenientes eis secundùm gradus perficientes.*

Probatur conclusio: Justitia commutativa strictè sumpta consistit in æqualitate dati, & accepti: Sed hæc æqualitas inter Deum, & Creaturas reperiri nequit, *Quis*, enim ait Apostolus ad Rom. 11. *Prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*: Et Job 35. *Si justè egeris, quid donabis ei? Aut quid de manu tua accipiet?* Nimirum quia cum sit omnium Dominus, nihil ei potest offerri quod jam suum non sit: Ergo nec in eo justitia commutativa reperiri potest.

Deinde, per justitiam commutativam strictè sumptam, res aliqua constituitur sub potestate, & dominio alterius, ad quem antea nullatenus pertinebat: Sed repugnat, quòd aliqua actio Creaturæ sub potestate, & dominio Dei constituatur; quæcumque enim actio Creaturæ sicut, & ipsamet Creatura magis est sub dominio Dei quam sub dominio proprio: Ergo repugnat Creaturam aliquid Deo dare, & tribuere simpliciter.

Denique, ille qui ex justitia commutativa aliquid retribuit, habere debet strictum debitum illud tribuendi: Sed in Deo non est, nec esse potest strictum debitum, & obligatio respectu Creaturæ; nam strictum debitum importat inferioritatem aliquam, & dependentiam debentis ab eo, cui debetur, & videtur esse incompossibile cum supremo dominio; qui enim supremum dominium habet in aliquem, est pariter supremus Dominus illorum omnium, quæ sunt; Unde Dominus potest absque ulla injustitia rem servo suo promissam negare, imò & datam auferre; quia quidquid servus possidet, Domini est.

Dices 1. Emptio, & venditio sunt actus justitiæ commutativæ: Sed Deus justis Regnum Cœlorum pro laboribus, & operibus meritoriis vendit, ut inquit Augustinus in quodam sermone *Venale habeo, quid Domine? Regnum Cœlorum. Quo emitur? paupertate Regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita*: Ergo Regnum Cœlorum distribuit ex justitia commutativa.

Distinguo minorem: Deus vendit justis Regnum Cœlorum per strictum pa-

pactum strictamque conventionem, quâ Deus teneatur ex vera, & stricta justitia Regnum Cœlorum tribuere, nego: Ex voluntaria acceptatione eorum bonorum operum ad præmium longè excellens, & antecedens ipsa bona opera, concedo: Nam ut loquitur Apostolus Romanorum 8. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

Dices 2. Ut Deus teneatur aliquid homini tribuere ex justitia commutativa, non opus est, quòd homo Deo aliquid donet, & quòd Deus ab eo novum dominium accipiat in rem aliquam, sed sufficit, quòd ei debitum honorem, & cultum exhibeat: Sed hæc homo præstare potest; potest enim debitum honorem, cultum, & obsequium Deo exhibere, quod quandam habeat commensurationem cum præmio vitæ æternæ: Ergo Deus ad id obligari potest ex stricta justitia.

Nego majorem: Ille honor enim, & cultus, quem Deo exhibemus, mille modis, & infinitis pene titulis jam Deo debetur; nec ei rependi potest absque ejus influxu, causalitate, & concursu. Unde hæc actio, quâ Deo cultus, & honor à Creatura rependitur, à Deo tanquam à primo principio oritur, & procedit: Unde quidquid ipsi offerre possumus, jam ipsius est juxta illud 1. Paralipo. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi*: Unde sanctus Bernardus: *Deus nos onerat cum exonerat: onerat enim beneficiis cum exonerat peccatis.*

Probatur secunda pars: Primò quidem ratione Doctoris. Justitia distributiva, est quâ cuique pro dignitate perfectio, & beneficium tribuitur: Sed Deus rebus creatis secundùm earum dignitatem perfectiones distribuit: Ergo in eo est perfecta strictaque justitia distributiva. Probatur minor authoritate sancti Dionysii cap. 8. de Divinis nominibus, *Justitia divina*, inquit, *omnia disponit, & determinat, omniaque non confusa inter se nec permixta custodiens, iis quæ sunt, omnibus quod cuique accommodatum est, tribuit pro ea, qua unum quodque eorum, quæ sunt attingit dignitate*. Et eodem cap. *Oportet videre in hoc veram esse Dei justitiam quòd omnibus tribuit propria secundùm uniuscujusque naturam in proprio salvat ordine, & virtute*. Et Tertullianus lib. 2. contra Marcion. cap. 12. *Bonitas Dei operata est mundum, Justitia modulata est.*

Deinde, justitia distributiva non habet adjunctos defectus, quos commutativa importat, non enim inducit debitum aliquod simpliciter in distribuente oriundum ex receptione rei quam alius tribuat; potest enim Princeps justè bona omnia distribuere absque eo quòd ab iis, quibus illa distribuit aliquid accipiat, aut speret: Nec pariter ad justitiam distributivam requiritur, ut qui bona distribuit eorum jus supremum ab se abdicet: Princeps enim potest bona largiri sibi semper servando jus ultimum, & supremum in eadem bona.

Insuper justitia distributiva summam importat perfectionem, significat enim jus superioris erga inferiores: Siquidem ad superiorem pertinet distribuere de communibus bonis unicuique juxta proportionem suam: Ergo Deum non dedecet.

Denique, retributio vitæ æternæ pro bonis operibus in gratia, & charitate factis, non solùm à divina fidelitate, & gratitudine, sed etiam à stricta justitia provenit, ut probatum est in prima conclusione: Sed hæc retributio non procedit ex justitia commutativa, ut dictum est in præcedenti conclusione: Ergo necessum est, ut ex distributiva oriatur.

Dices: Justitia distributiva cum sit species justitiæ strictæ, ram supponit strictum debitum, & obligationem quàm commutativa; omnis enim stricta justitia strictum debitum supponit: Ergo si Deo repugnet justitia commutativa ex eò quòd sit incapax stricti debiti, eadem ratione non debet in illo admitti justitia distributiva.

Nego antecedens: Debitum enim contractum ex justitia commutativa provenit ex actione, & jure unius personæ, quô aliam onerat; Deus autem onerari non potest, & obligari strictè ex aliqua actione Creaturæ, quia omnis actio Creaturæ sub Dei dominio, & dispositione est, ut dictum est: At debitum justitiæ distributivæ non provenit ex actione, neque ex jure unius personæ aliam onerantis, aut obligantis strictè ad aliquid faciendum, sed nascitur solùm ex naturali rectitudine, & ipsa legis æquitate, quâ distributor tenetur commensurare præmium perfectioni meritorum. Quod quidem debitum in humano principe obligat ex ordinatione naturalis legis; in Deo autem nascitur, ex eo quòd ipse sit prima lex, primaque totius rectitudinis regula.

Ex his collige justitiam vindicativam in Deo etiam posse affirmari; non quatenus est commutativa, & ut importat æqualitatem inter delictum, & pœnam · sed prout significat debiram proportionem, & commensurationem comparativam, & geometricam inter peccatum, & ulrionem, juxta illud Apocalypsis 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantùm date illi tormentum, & luctum*; in quibus propriè consistit officium justitiæ vindicativæ; Etenim inquit S. Aug. comm. 1. in Psalmum 58. *Iniquitas omnis parva magna ve sit puniatur necesse est, aut ab homine pœnitente, aut à Deo vindicante*, meritò Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 3. ait: *Bonum factum Deum habet debitorem, sicut & malum; quia judex omnis remunerator est causæ; judex Deus justitiæ charissimæ sibi exigendæ tuendæque præsidet, & in eam, omnem summam disciplinæ suæ sancit: nihil à conspectu ejus remotum, unde omnino delinquitur; quia non ignorat; nec committit quominus in judicium decernat: dissimulator, & prævaricator perspicaciæ suæ non est. Omnibus ergo delictis, seu carne, seu spiritu, seu factô, seu voluntate commissis pœnam per judicium destinavit.*

Dices: Justitia vindicativa duo includit, nempe punitionem injuriæ, & remotionem damni illati per eam: Sed Creatura nullum Deo potest inferre damnum: Ergo Deus non potest verè justitiam vindicativam in eam exercere.

Respondeo 1. Non esse necesse ad vindictam, & pœnam inferendam, quod fuerit damnum alicui illatum; sed sufficit quod contra illius jus actum fuerit, & damnum quis inferre voluerit: 2. Potest Deo inferri damnum in bonis externis, ut si ejus gloria, & bona existimatio apud alios minuatur per blasphemias, & hæreses: 3. Justitia vindicativa exigens vindictam quatenus debiram juri læso ad illud reparandum, est vera justitia, licèt quatenus tendit ad repulsionem proprii nocumenti ut talis, sit tantùm pars potestativa justitiæ.

Collige 2. Religionem, Pietatem, Observantiam, Gratitudinem secundùm propria earum virtutum officia, & objecta non reperiri in Deo formaliter. Nam *Religio* inclinat ad rependendum honorem, & cultum alreri exhibendum tanquam primo principio, & supremo Domino rerum omnium: *Pietas* verò ad exhibendum honorem, & obsequium alreri tanquam secundario principio quales sunt parentes: *Observantia* cujus partes sunt

Du-

Dulia, & Obedientia, inclinat ad exhibendum honorem, & obsequium alteri ratione dignitatis, & eminentiæ supra eum, qui honorem, & obsequium exhibet: *Gratitudo* denique ad referendam gratiam pro beneficiis acceptis ab alio: Sed Deus inclinari non potest ad alterum tanquam ad primarium, aut secundarium principium, neque tanquam ad superiorem benefactorem; illud enim directè militat in rationem supremi entis, & omnino Independentis: Ergo hæ virtutes justitiæ appendices, & potentiales species in Deo formaliter reperiri nequeunt.

QUAESTIO TERTIA.

An, & quotuplex Misericordia sit in Deo?

NOTANDUM 1. Misericordiam juxta nominis ethymologiam idem significare, quòd *miserum cor*: ita quòd *misericors* dicatur aliquis quasi *habens miserum cor*; quia videlicet afficitur ex miseria alterius per tristitiam, ac si esset ejus propria miseria, ut observat Doctor in 4. *dist*.46. *q*.2. *d*.2. Cui concinunt sancti Patres, & Philosophi: In primis verò S. Augustinus lib. 9. de Civit. cap. 5. *Misericordia*, inquit, *est alienæ miseriæ in nostro corde compassio, quâ utique si possumus subvenire compellimur*: Unde S. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 4. ait, *Misericordia est tristitia in alienis malis*. Quibus consentiunt Philosophi: Aristoteles quidem 2. Rhetoric. cap. 2. ait. *Misericordiam esse dolorem quemdam ex apparente malo corruptivo, ac dolorem inferente in non dignum pati, quod ipse putavit se pati etiam posse, vel suorum aliquem, idque sic ut propinquum videatur*: Et Cicero in 4. Tusculanarum quæstionum, *Misericordia est ægritudo ex tristitia alterius injuriâ laborantis*: Denique Seneca lib. 1. de Clementia, ait: *Misericordia est ægritudo ob alienarum miseriarum speciem*. Verùm hæ omnes misericordiæ descriptiones fiunt solùm per effectum, quem in nobis affectus ille circa proximum generat ex propriæ nostræ infirmitatis consideratione, qualiter nemini potest esse dubium misericordiam formaliter in Deo non reperiri, à quo longè omnis miseria, & infirmitas exulat. Idcirco

Notandum 2. Ex eodem Doctore ibidem, Misericordiam, quatenus in nobis reperitur, duo velut importare, unum quidem de formali, alterum verò de materiali. De *formali* namque dicit actum seu affectum voluntatis, quò quis exoptat, & intendit sublevare miseriam alienam; qui affectus, si sit efficax, & potens, de facto removet, & expellit miseriam à subjecto in quo est, vel inesse potest. De *materiali* verò significat quemdam motum appetitus sensitivi, quò aliquis de malo alterius tristatur, & illi per affectum condolet, & compatitur: Seu ut loquitur Doctor: *Misericordia in nobis est habitus, vel qualitercumque dicatur forma, quâ nolumus miseriam alterius; ita quòd primò inclinat ad actum nolendi miseriam in alio, & hoc vel futuram, & tunc præservat ab illa si potest: vel præsentem, & tunc relevat à miseria si potest; & ex consequenti post operationem disponit ad passionem, scilicet ad displicentiam de miseria imminente vel præsente*.

Notandum 3. Ex ibidem n. 3. quòd quemadmodum in Deo duplex distinguitur volitio, nimirum Antecedens, & Consequens; ita potest in eo duplex distingui nolitio respectu miseriæ alterius, *Et sicut semper habet velle antecedens respectu mali creaturæ prohibendi, vel tollendi juxta illud Apost. 1. ad Tim. 2.* VULT OMNES HOMINES SALVOS FIERI; *Sed sicut non habet semper velle*

 con-

consequens respectu boni, ita nec nolle consequens respectu mali imminentis totaliter, vel partialiter. Si primo modo, dicitur misericordia liberans, *quae scilicet excludit omne malum, vel imminens, vel jam praesens; secundo modo dicitur misericordia* parcens, *vel* mitigans *quae scilicet non totum malum excludit, sed aliquam partem mali debiti isti secundùm merita sua. Utroque autem modo misericordia est in Deo, quia vel subvenit quibusdam omnem miseriam imminentem probibendo, vel praesentem relevando; aliis autem partem miseriae debitam dimittendo*. His praelibatis fit.

Conclusio Prima.

Misericordia *est in Deo formaliter, non solùm quantùm ad effectum; sed etiam quantum ad affectum sublevandi alienam miseriam*: Haec est communis inter Theologos, eamque Doctor tuetur, & explicat locô laudatô, ubi cum dixisset misericordiam quatenus ad passionem, seu compassionem alienae miseriae inclinat, & miserum cor efficit ex affectu erga alium, non esse in Deo; subjungit: *Sed quantùm ad istam operationem nolendi miseriam, sive imminentem, sive praesentem, misericordia propriè in Deo est. Quod probatur de imminente, quia sicut nullum bonum evenit nisi volente Deo, ita nihil probibetur ne eveniat nisi Deo nolente. Multae autem miseriae possibiles evenire alicui probibentur ne eveniant: Ergo Deus habet nolle respectu illarum: Consimiliter de miseria praesente, quia nulla miseria tollitur nisi Deo nolente illam inesse, multae autem frequenter tolluntur: Ergo, &c.*

Hanc ipsam veritatem tot Oraculis Scriptura sacra indicat, & confirmat, ut nulla penè sit pagina, in qua divina illa misericordia luculentissimè non commendetur. Et quoniam satis exprimi nequit, utpote quae omnem cogitationem, & sermonem superat, & omnem affectum miserendi includit: Idcircò eam per quandam exuberantiam exprimit, maximè Exod. 30. *Dominator Domine, Deus misericors & clemens, patiens, & multae miserationis, & verax, qui custodis misericordiam in millia, qui aufers iniquitatem, & scelera atque peccata*: Et Psalmo 82. *Tu Domine Deus miserator, & misericors, patiens, & multae misericordiae*. Et Psalmo 82. *Misericordiâ Domini plena est terra*. Et meritò quidem, inquit Augustinus, *Nam in terra abundat hominis miseria, superabundat Domini misericordia; miseria hominis plena est terra, & misericordia Domini plena est terra. At si terra plena est misericordia divina; numquid ea Caelum vacabit ubi nulla est miseria? Absit*, ut eleganter subdit, *omnia indigent Domino, & misera, & foelicia, sine illo miseri non sublevantur, sine illo foelix non regitur: Ergo ne fortè de Caelis quaereres cùm audires* Misericordia Domini plena est terra; *audi quia Domino, & Caeli indigent:* verbo Domini Caeli solidati sunt; *Nam non à se sibi solidamentum fuerunt, nec ipsi Caeli firmitatem sibi propriam praestiterunt:* Verbo Domini Caeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. *Non habuerunt aliquid ex se, sed tanquam supplementum à Domino perceperunt.*

Hanc veritatem luculenter declarat S. Thomas *prima parte art.3.* ubi cùm observasset communicationem perfectionum rebus creatis oriri à divina Bonitate, Justitia, Liberalitate, & Misericordia secundùm diversam rationem: subdit, communicatio perfectionum absolutè Communicata » pertinet ad bonitatem, sed in quantùm perfectiones rebus à Deo dantur secundùm earum proportionem, pertinet ad justitiam: In quantùm verò non tribuit rebus perfectiones propter utilitatem suam, sed solùm propter suam boni-

„ nitatem pertinet ad liberalitatem: „ In quantùm verò, perfectiones da- „ tæ rebus à Deo omnem defectum „ expellunt, pertinent ad misericor- „ diam.

Quæ omnia nedum intelligenda sunt de misericordia quantùm ad *Effectum*, & sublevationem miseriæ æternæ; sed etiam quantùm ad *Affectum*, quò divina voluntas movetur ad alienam miseriam sublevandam; cùm enim illa sublevatio miserię sit effectus divinæ voluntatis, necessariò illius affectum sequitur; Proindeque si misericordia Deo tribuatur secundùm effectum, etiam & tribui debet secundùm affectum, non quidem passionis vel appetitus sensitivi; sed voluntatis & Charitatis: Unde S. Aug. lib.2. ad Simplicianum de Misericordia. *Si auferas compassionem, ita ut remaneat tranquilla bonitas subveniendi, & à miseria liberandi, insinuatur divinę Misericordię qualiscumque cognitio*, & lib.1. contra Adversarium legis, *Deus*, inquit, *zelat sine amore, irascitur sine perturbatione, & miseretur sine ullo dolore*: Ergo sufficienter probata manet utraque pars conclusionis videlicet misericordiam in Deo reperiri secundùm effectum, & secundùm affectum.

CONCLUSIO SECUNDA.

DUPLEX *distingui potest divina Misericordia, altera* GENERALIS, *altera* SPECIALIS, *non quidem secundùm se, sed ratione operis externi, & effectus creati*. Prior est, quâ ab initio utraque natura rationalis, Angelica videlicet, & humana ad bona supernaturalia, & statum beatum destinata fuit per designata, & subministrata media congrua. Cum enim inquit Lessius lib.12. de Perfectionibus divinis cap.2. Natura rationalis per se sibique relicta, sit multis subjecta defectibus, imperfectionibus, & veluti miseriis: Immensa Dei bonitas cum statuisset illam ex nihilo condere, & donis omnibus naturæ debitis exornare; videretque, eam adhuc tot defectibus obnoxiam, & tanto à visione ipsius intervallô disjunctam: misericordiâ motus, statuit illam ad ordinem supernaturalem, & æternorum bonorum suorum communionem, quâ omnes illi defectus tollerentur, sublimare, & attollere. De qua misericordia ait Regius Vates Psalmo 144. *Suavis Dominus universis, & miserationes ejus super omnia opera ejus*, maximè verò super Creaturas rationales.

PARTICULARIS EST quâ Deus speciali beneficiô alicujus Creaturæ miseriam sublevat, aliis in eadem miseria relictis: Sic humanum genus potiusquam cœtum Angelicum, qui pariter ceciderat, reparare voluit triplici maximè de causa, quas cap.3. refert, & ex sanctis Patribus expendit Lessius. *Primò*; quia homo fraude naturæ superioris in culpam prolapsus est; Angelus sponte sua. Et quamvis superiores fortè induxerint inferiores: videbant tamen isti alios suos socios pestiferæ suasioni resistentes eorumque exemplô debebant confirmari. *Secundò*: quia genus humanum, exceptis duobus primis hominibus, voluntate aliena absque proprio consensu lapsum est: Angeli verò suo judiciô, suo arbitriô, & propriæ voluntatis electione peccaverunt. *Tertiò*: quia ob perfectissimam cognitionem, & absolutum animi imperium peccatum illorum erat incomparabiliter gravius: Sicut ob eandem causam illorum bona opera sunt maximè meritoria. Hominis notitia est multò obscurior, & affectus passionibus obsitus longè imbecillior. Unde hominis longa via, & longum tempus merendi constitutum, Angelo verò brevissimum.

Insuper triplex misericordia, vel mi-

misericordiæ opus statui potest. *Prima*, quâ res omnes, præsertim ratione prædiras ex nihilo, in quo ab æterno veluti sepultæ delituerant, Deus in lucem produxit: Unde sanctus Bernardus sermone 1. super *Salve Regina*, ait. *Misericordia Dei primordialis ipsa causa omnium, & causalissima causarum.* *Secunda* est, quâ naturam rationalem ordinavit ad statum supernaturalem per media supernaturalia. *Tertia* denique est, quâ naturam à statu supernaturali prolapsam, tum in peccatum, tum in suas naturales miserias, tum in mortem æternam, constituit reparare, & efficacioribus præsidiis supernaturalibus, quàm antea fulcire: Ubi enim abundavit delictum, ibi superabundavit gratia.

Prima quidem magna est, & admirabilis; infinitè enim melior est essentia, quâ creaturæ donatæ sunt, quàm nihilum unde emerserunt. Verùm longè præstantior est secunda, excellentior enim est gratia quàm natura, & status ille divinus, quàm conditio naturalis. Sed tertia omnibus supereminet; Deique infinitam potentiam, & virtutem magis designat; Unde illud Sapientis oraculum, *Misereris omnium quia omnia potes*, & illud Pauli ad Romanos 9. *Deus volens ostendere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum*. Quibus consonant verba Ecclesiæ, *Deus qui omnipotentiam parcendo maximè, & miserando manifestas*. Quæ luculenter sic expendit sanctus Thomas 1. parte quæst.25. art.3. Dei omnipotentia ostenditur maximè in parcendo, & miserando; quia per hoc ostenditur Deum habere summam potestatem, quod liberè peccata dimittit, ejus enim qui superioris lege astringitur non est liberè peccata condonare, vel quia parcendo hominibus, & miserendo perducit eos ad participationem infiniti boni, qui est ultimus effectus divinæ virtutis: Vel quia effectus divinæ misericordiæ, est fundamentum omnium divinorum operum; nihil enim debetur alicui, nisi propter quod est datum ei à Deo, & non debitum, &c.

Ex quibus patet attributum misericordiæ ad voluntatem quidem divinam spectare, præsupponere tamen omnipotentiam, in qua fundatur, & veluti radicatur; quia divina illa misericordia est attributum non solùm affectivum quô Deus vult alienæ miseriæ subvenire, sed etiam effectivum quô de facto Creaturarum rationalium miserias, & defectus omnes sublevat.

Mitto cæteras divinæ Misericordiæ, nec-non, & aliarum divinæ voluntatis præcellentiarum considerationes, utpote quæ morales potius, quàm Scholasticæ videntur.

DI-

DISPUTATIO TERTIA.

De Providentia Divina, ejusque mirandis Effectibus.

Augustum divinæ Providentiæ sacrarium jamjam lustrandum auspicamur, eò fidentiùs, & jucundiùs; quòd ea sagacissima rerum omnium molitrix, & moderatrix suos nedum liberos nobis permittat aditus, sed etiam fœlicem, suavemque cœpti laboris exitum spondeat, & ominetur; *Attingit enim à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.*

Ingentem fateor difficultatum Oceanum, & innumeris propemodùm syrtibus, & scopulis refertum, geniorumque subtiliorum naufragiis famosum, suscipimus enavigandum; maximè ubi abditos Prædestinationis, & Reprobationis recessus investigandos & reserandos aggrediemur. Nam si reverà magnum sit reconditos naturæ sinus, & latebras nosse, ventorum thesauros, nubium semitas, cœlorum concentum, & modulos tenere; magnum scire ubi lux habitet, & tenebrarum quis sit locus, quâ viâ spargatur diluculum, quibus ostiis, & vestibulo mare claudatur: Certè longè major est, sublimiorque divina illa cognitio, de qua Regius Vates, *Mirabilis facta est scientia tua ex me,* siquidem, *Tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam, tu semitam, & funiculum meum investigasti.*

Quibus quadruplicem divinæ Providentiæ notitiam, & administrationem denotat, juxta quadruplicem statum, & ordinem naturæ, morum, gratiæ, & gloriæ. Sessionem quidem, ad deliberandum, Resurrectionem ad perficiendum; illam fomitem otii; hanc comitem negotii, illam in studio; hanc in stadio. Semitam verò omnes nimirum flexus, rationes, & periodos, universumque statum, cursum, & terminùm hujus vitæ fluxæ, caducæ, & mortalis. Funiculum deniq; æternæ videlicet destinationis, quâ fœlices illæ beatæque mentes ex omnibus hujusce vitæ fluctibus, & procellis emergentes, æternæ beatitatis terminum appellunt, evehunturque *In funiculis Adam, in vinculis Charitatis.*

Prædestinatio enim, præclara illa, & primogenita divinæ Providentiæ soboles, verus est *Funiculus ille triplex,* quem Scripturæ sacræ, sanctique Patres mirum in modum efferunt. Triplex, inquam, ratione Fidei, Spei, & Charitatis; sine quibus impossibile est placere Deo. Triplex, ratione gratiæ prævenientis, concomitantis, & consequentis; quarum si quæ defuerit, pessundatur omnino divinum Prædestinationis negotium.

Denique, funiculus triplex principii, medii, & finis, hoc est, vocationis, justificationis, & glorificationis; quibus tota prædestinatio stabilitur, & firmatur. Nam ut ait Apostolus, *Quos prædestinavit, hos, & vocavit; quos autem vocavit, hos, & justificavit; quos autem justificavit, hos, & glorificavit.* Quasi diceret mirandam prædestinationis fabricam triplici actû fulciri; nimirum, vocationis initiô, justificationis incrementô, & glorificationis præmiô.

Hujus autem sacratissimæ, secretissimæque Scientiæ quantùm humanitùs dabitur, ut exacta habeatur ratio, præsentem Disputationem, tres in Articulos distribuemus; quorum *Primus* de Providentia generatim differet: *Secun-*

cundus verò de Providentia Supernaturali circa creaturam rationalem, suum in finem naturæ captum, & limites excedentem, destinandam, vel prædestinandam; *Tertius* denique, de Providentia Puniente, seu Reprobante ipsam creaturam rationalem à præscripto sibi fine deviantem, & exorbitantem.

ARTICULUS PRIMUS.

De divina Providentia existentia, natura affectibus, & effectibus.

SACRUM divinæ Providentiæ nomen inferunt aliqui ex præpositione *Pro*, quæ interdum idem significat, quod *Ante*. Quâ ratione *Providere* idem sonat, ac *Ante videre*. Unde Cicero lib. de Juventute, *Providentia est*, inquit, *per quam futurum aliquid videtur antequam factum sit*. Nonnulli verò deductum volunt à præpositione *Procul*, ita quòd *Providere*, idem sit, ac *Procul videre*, nimirum ea, quæ loco, vel tempore distant. Hinc Boëtius lib. 5. de Consolatione Prosâ 6. cùm dixisset scientiam divinam, quâ Deus *Cuncta dignoscit, non esse præscientiam quasi futuri, sed scientiam numquam deficientis instantiæ*: Subdit, *Unde non prævidentia, sed providentia dicitur, quòd porro*, id est procul, *à rebus infimis constituta, quasi ab excelso rerum cacumine cuncta prospiciat*.

Rectiùs tamen sapiunt, qui providentiæ vocabulum ad antecessionem temporis referunt. Providentia namque divina significare nequit distantiam loci, cùm Deus ubique substantialiter sit præsens: sed importat solùm distantiam durationis, quoniam ab æterno Deus videt omnia, quæ futura sunt in tempore. Cùm autem ea, quæ priùs ventura sunt cognoscimus, adhibitis mediis congruis, contendimus, ut prospera fiant. Hanc ob causam Theologi providentiæ nomen usurparûnt ad designandam curam illam paternam, & maximam, quam Deus rebus singulis impendit, ut eas debitos in fines dirigat, & deducat. Juxta quam providentiæ usurpationem, quinque maximè veniunt hoc in Articulo discutienda, & resolvenda. *Primò* quidem, an reverà sit in Deo rerum omnium creatarum cura, & providentia? *Secundò*, quid & quæ sit illa divina Providentia, an videlicet intellectus, aut voluntatis divinæ actus, & soboles? *Tertiò*, an Deus rebus singulis immediatè provideat? *Quartò*, an mala, tam naturæ, quàm culpę divinę Providentię subsint, & ab ea ordinentur. *Quintò* denique, qualis, & quæ sit divinæ Providentiæ efficacitas, & præstantia; quæ omnia cum suis appendicibus, sequentibus in quæstionibus resolventur.

QUAESTIO PRIMA.

An reverà sit in Deo rerum omnium creatarum Providentia, & cura?

NOTANDUM I. Ex Lactantio, l. de Ira Dei, cap. 9. *Quòd cùm sententiæ Philosophorum prioris temporis de Providentia consensissent, nec ulla esset dubitatio, quin mundus à Deo, & ratione esset instructus, & ratione regeretur: Primus omnium Protagoras extitit temporibus Socratis, qui diceret sibi non liquere utrum esset aliqua Divinitas, nec ne? Quæ Disputatio ejus adeo impia, & contra veritatem, & religionem judicata est, ut & ipsum Athenienses expulerint suis finibus, & libros ejus in concione, quibus hæc continebantur, exusserint*. Paucis interpositis; *Verùm iis postea temporibus quibus jam Philosophia defloruerat; extitit Atheniis quidam Diagoras, qui nullum esse omnino Deum diceret, ob eamque sententiam* ne-

nominatus est ἄθεος: Item Cyreneus Theodorus, ambo, quia nihil novi poterant reperire omnibus jam dictis, & inventis, maluerunt contra veritatem id negare, in quo priores universi sine ambiguitate consenserant. Hi sunt qui tot sæculis, tot ingeniis assertam, atque defensam providentiam calumniati sunt. Quibus divinæ Providentiæ impugnatoribus adstipulati sunt referente Nemesio, lib. de Facultatibus animæ, cap.44. *Democritus, Heraclitus, Epicurus; qui neque universis, neque singulis à Deo provideri volunt: Epicurus enim dicebat quòd beatum sit, & immortale, nec ipsum habere negocia, nec alteri exhibere: Quare nec iracundiâ, nec gratiâ teneri,* seu ut ex eodem Epicuro refert Lactantius c. 8. libri laudati.

Omnis enim per se Divum natura necesse est
Immortali ævo summa cum pace fruatur,
Semota à nostris rebus, sejunctaque longè.
Jam privata dolore omni, privata periclis;
Ipsa suis pollens opibus, nil indigua nostri,
Nec bene pro meritis capitur; nec tangitur ira.

Notandùm 2. Varias insuper, easque erroneas nedum EthnicorumPhilosophorum, sed etiam quorumdam Christianorum de divina Providentia fuisse sententias: In primis enim Aristoteles, *A natura sola vult administrari singula,* ut 6. *Ethicorum ad Nicomachum non obscurè significat*; inquit Nemesius supra laudatus; & licet 8. capite Ethicorum aliquam divinæ Providentiæ curam de rebus creatis idem Aristoteles affirmare videatur, nihilominus illam ad sublunaria coarctat; ut affirmat nedum S.Ambrosius lib. 1. officiorum cap.13.sed etiam Clemens Alexandrinus lib. 5. stromatum, referens qualiter ex sacris litteris malè intellectis quidam Philosophi varios errores deprompserint, *Epicuri mentem subiit casus,* inquit, *cùm hoc dictum non intellexisset,* Vanitas vanitarum, & omnia vanitas: *Aristoteli venit in mentem usque ad lunam deducere Providentiam ex hoc Psalmo* 35. *Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes.* Eundem in errorem impegerunt celebres Aristotelis interpretes Averroes, Avicenna, & Algazel, negantes Deo distinctam, & peculiarem cognitionem, & curam Creaturarum in singulari: impegit etiam, & ipse Rabbi Moses, qui corruptibilia quæque individua divinæ Providentiæ subduxit, solos excipiens homines, quos propter intellectus splendorem, Deo contubernales ejusque Providentiâ dignos existimavit: Hanc pariter in insulsam sententiam ivisse videntur, Origenes, Hieronymus, & nonnulli è sanctis Patribus infra referendi, & explicandi.

Notandum 3. Ex Aristotele 6. Ethicorum cap.8. triplicem distingui posse Providentiam: videlicet *Monasticam,* quâ quis res factibiles sibi ipsi convenientes, ritè sapienterque disponit: aliam *Oeconomicam,* quâ quis res domesticas, & familiæ congruas prudenter administrat: Tertiam denique *Politicam,* qua Reipublicæ providetur. Certum est autem in Deo nullam esse Providentiam Monasticam; hæc enim solùm est de rebus contingentibus, quæ autem Dei sunt, necessaria sunt, & omninò immutabilia; adeoque nullatenus Providentiæ subesse possunt. Solùm itaque præsens movetur difficultas de Providentia Oeconomica, & Politica, quâ Deus rebus creatis, tam in communi, quàm in particulari impendit. Duo sunt igitur maximè hac in quæstione resolvenda: Primum quidem, an Deus aliquam habeat Providentiam erga res creatas: Se-

cundum, an suam hanc divinam Providentiam rebus singulis etiam vilioribus impendat.

CONCLUSIO PRIMA.

REVERA *admittenda est in Deo Providentia erga res creatas*. Hæc est de fide, & probatur innumeris propemodum Scripturæ textibus, quibus divina Providentia celebratur, sic maximè Sapientię 14. *Tu autem Pater Providentià ab initio cuncta gubernas*. Et cap. 17. de Ægiptiis ait, *Fugitivi perpetua Providentiæ jacuerunt*: Et Ecclesiastes 5. *Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam; neque dicas coram Angelo*, NON EST PROVIDENTIA; *ne forte iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum suarum*. Eandem veritatem Christus Dominus pluribus oraculis affirmat Matth. 6. & 10. *Respicite*, inquit, *volatilia Cæli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?* Et post pauca, *Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloriâ sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: Quantò magis vos modicæ fidei?* Et Matth. 10. *Nonne duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro?* Hæc eadem veritas pluribus rationibus, & gravioribus momentis firmatur à Sanctis Patribus.

PRIMÒ quidem iisdem omninò argumentis divina Providentia suadetur, quibus Dei existentia demonstratur. Quid enim tam dignum, tam proprium Deo, quàm Providentia (inquit Lactantius lib. de Ira Dei cap. 4.) *Sed si nihil curat, nihil providet, amisit omnem divinitatem. Qui ergo totam vim; totam Deo substantiam tollit, quid aliud dicit nisi Deum omnino non esse?* Unde meritò idem cap. 9. Epicurum ridet, quòd Deum esse dixerit, illius tamen Providentiam negaverit, *Quod quid repugnantius dici possit* (inquit) *non video. Etenim si est Deus, utique providens est Deus; nec aliter ei potest divinitas attribui, nisi & præterita teneat, & præsentia sciat, & futura prospiciat. Cum igitur Providentiam sustulit, etiam Deum negavit esse; cum autem Deum esse professus est, & Providentiam simul esse concessit; alterum enim sine altero, nec esse prorsus, nec intelligi potest.* Unde subtiliter Sanctus Damascenus advertit lib. de fide cap. 11. Nomen θεὸς deduci à verbo θεάομαι quod idem sonat, ac considero, seu provideo: Cui consentiunt illi veteres Philosophi, qui Deum non aliud, quàm Providentiam appellabant; consentit, & ipse Sanctus Dionysius lib. de Divinis Nominibus cap. 12. ubi Divinitatem per Providentiam definit, *Divinitas*, inquit, *est omnia contemplans Providentia, atque id perfecta bonitate*.

SECUNDÒ: Ipsa divina Providentia evincitur ex naturali omnium inclinatione, *In repentinis enim perturbationibus*, inquit Nemesius supra laudatus, *sine electione, & deliberatione Dei nomen invocamus, velut natura nos sine doctrina ad Dei opem perducente*; frustranea autem foret hæc invocatio, & divini auxilii inclamatio, si nulla apud Deum rerum humanarum esset cura, & Providentia. Quam rationem eleganter ponderat, & expendit Tertullianus in Apologetico Christianæ Religionis adversus Gentes cap. 17. *Vultis*, inquit, *ex animæ ipsius testimonio comprobemus? Quæ licet carcere corporis pressa, licet institutionibus pravis circumscripta, licet libidinibus, & concupiscentiis evigorata, licet falsis Diis exancillata; cum tamen resipiscit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex aliqua valetudine, & sanitatem suam patitur, Deum nomi-*

mi-

minat: hoc solò quia propriè verus hic unus Deus, Bonus, & Magnus. Et quod Deus dederit omnium vox est. Judicem etiam contestatur, illum Deus videt, & Deo commendo, & Deus mihi reddet. O testimonium animæ naturaliter Christianæ!

Tertiò: Eandem veritatem probat Lactantius cap. 8. libri laudati, ex religione, cultuque Deorum à natura Gentibus quibusque etiam Barbaris inditis: *Si enim Deus*, inquit, *nihil unquam boni tribuit, si colentis obsequio nullam gratiam refert: quid tam vanum, tam stultum, quàm templa ædificare sacrificia facere, dona conferre, rem familiarem minuere, ut nihil assequamur? At dices, naturam excellentem honorari oportet: Sed quis honos deberi potest nihil curanti, & ingrato? An aliqua ratione obstringi possumus ei qui nihil habeat commune nobiscum.* Idem argumentum urget Cicero lib. 1. de Natura Deorum; *Si autem Dii*, inquit, *neque possunt nos juvare, nec volunt, nec curant omninò, nec quid agamus animadvertunt, nec est quòd ab iis ad hominum vitam permanere possit; quid est quòd ullos Diis immortalibus cultus, honores, preces adhibeamus?* Unde concludit Lactantius, *Quod si Religio tolli non potest, ut & Sapientiam, quæ distamus à belluis, & justitiam retineamus, quâ communis vita sit tutior; quomodo Religio ipsa sine metu teneri, aut custodiri potest, &c.*

Quarta probatio deducitur ex ipsomet Creatoris titulo, nam ut sapienter, & eleganter animadvertit S. Ambros. lib. 1. officiorum cap. 13. *Quis operator*, inquit, *negligat operis sui curam? Quis deserat, & destituat, quod ipse condendum putavit? Si injuria est regere, nonne est magis injuria fecisse, cum aliquid non fecisse nulla injustitia sit: non curare quod feceris, summa inclementia:* Idem argumentum urget Theodoretus ser. 1. de Provid. ubi cû dixisset rebus singulis innatum esse amorem, ingenitamque curam suorum effectuum, concludit: *Totus autem mundus, & totum humanum genus pignus est Creatoris sui: & ideo ex hoc quoque affectu, quò amare nos fecit pignora nostra, intelligere nos voluit quantùm ipse amaret pignora sua.* Urget idem S. Damasc. lib. 2. de Fide cap. 29. *Necesse est*, inquit, *eundem esse eorum, quæ sunt, & factorem, & provisorem; nam neque decet, neque consequens est alium factorem esse eorum, quæ sunt, & alium provisorem; Sic enim imbecillitati, debilitatique uterque subjaceret.*

Quinta denique divinæ Providentiæ demonstratio deducitur, tum ex rerum omnium creatarum perfectione, & præstantia, tum ex earum stabili ordine, & concorde discordia. *Primum* egregiè expendit S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 11. *Deus*, inquit, *unus omnipotens Creator, & factor omnis animæ, atque omnis corporis .... A quo est omnis modus, omnis species, omnis ordo: A quo est mensura, numerus, pondus: A quo est quidquid naturaliter est, cujuscumque generis est, cujuscumque æstimationis est: A quo sunt semina formarum, formæ seminum, motus seminum, atque formarum. Qui dedit, & carni originem, pulchritudinem, valetudinem, propagationis fœcunditatem, membrorum dispositionem, salutem, concordiam? Qui, & animæ irrationali dedit memoriam, sensum, appetitum: rationali autem insuper mentem,* intelligentiam, *voluntatem: qui non solùm Cœlum, & Terram, nec solùm Angelum, & hominem, sed nec exigui, & contemptibilis animâtis viscera, nec avis pennulam, nec herbæ flosculum, nec arboris folium, sine suarum partium convenientia, & quadam veluti pace dereliquit; nullò modò est credendum regna hominum, eorumque dominationes, & servitutes à sua Providentiæ legibus alienas esse voluisse.*

Secundum autem proponit Boëtius lib. 3. de Consolatione Prosa 12. *Mundus,*

dus, inquit, *ex tam diversis, contrariisque partibus in unam formam minimè convenisset, nisi unus esset, qui tam diversa conjungeret: Conjuncta verò naturarum ipsa diversitas invicem discors dissociaret, atque divelleret; nisi esset unus, qui quod nexuit contineret. Non tam verò certus naturæ ordo procederet, nec tam dispositos motus locis, temporibus, efficientia, spatiis, qualitatibus explicaret; nisi unus esset, qui has mutationum varietates manens ipse disponeret*. Idem elegantissimè urget S. Chrysost. homil. 10. ad populum: *Si breve hoc, & modicum corpus*, inquit, *medicaminibus tot utens... perit tamen, & corrumpitur, sepiùs turbatione in eo facta; quomodo tantus mundus ex iisdem compositus elementis, nisi providentiæ multùm cepisset, tanto tempore imperturbatus manere potuisset? Si nos non natura, sed voluntate malè affecti erga invicem, sponte non convenimus, donec manemus inimici, sed alterò qui nos jungat indigemus, & in pace contineat: Quomodò elementa, neque rationem, neque sensum habentia, & sibi per naturam inimica convenissent, & simul manere potuissent; nisi potentia quædam esset ineffabilis, quæ congregaret, & congregata semper hoc vinculò cohiberet? Non cernis quomodò corpus hoc, anima avolante, defluit, & tabescit, & perditur, & in suum quodque elementorum revertitur terminum? Hoc ipsum profectò & in ipso mundo fieret, si ipsum reliquisset propria destitutum providentia; Si navigium sine gubernatore facilè mergeretur, quomodo subsisteret mundus tantùm temporis gubernante nemine ..... & quid dico navigium? Casulam quis parvam in vineis compegit, & fructu ablatô desertam reliquit, & neque duos sæpè dies permanet, sed solvitur, & brevi cadit: Igitur tugurium quidem absque providente non staret, Creatura verò tanta, tam pulchra, tam mirabilis, & leges noctis, & diei alternarumque horarum chorea, & naturæ cursus, variusque, & omnimodus in terra, & mari, & aere, & cœlo, & plantis, & animalibus volantibus, natatilibus, gradientibus, serpentibus, & in hominum genere omnibus illis validiore, quomodò in tantùm temporis absque aliqua providentia stabilis permansisset?*

Dices 1. Si aliqua in Deo esset rerum humanarum cura, & providentia, nulla foret hominum libertas, nullaque rerum creatarum contingentia: sed consequens absurdum esse suadet ratio, & experientia demonstrat: Ergo, & antecedens. Probatur sequela majoris: Si ônes hominis actiones essent à Deo prævisæ, vel evitabiliter evenient, vel inevitabiliter: Si primum: Ergo divina Providentia non erit infallibilis. Si secundum: Ergo hominis operationes non erunt contingentes, nec poterunt fieri, aut non fieri; adeoque nec erunt liberæ, sed necessariæ, & naturales.

Nego sequelam majoris: Et ad ejus probationem dico hominis operationes necessariò fieri, non quidem necessitate antecedente, quæ libertatem auferat, & necessitatem inevitabilem imponat; sed consequente, quæ liberam voluntatis determinationem prævisam supponat: Divina namque voluntas, æternô suô decretô creatam voluntatem non prædeterminat, sed condeterminat; nec illius determinatio est prior, vel posterior natura, vel ratione determinatione voluntatis creatæ in ordine causalitatis, sed simul cum illa (ut jam diximus agendo de conciliatione libertatis humanæ cum invariabili divinæ voluntatis decreto.)

Adde quòd ipsa divina Providentia rebus creatis sese accommodet, & ita suam curam impendat, ut necessariis necessariò, & liberis liberè media convenientia ad debitum sibi finem assequendum subministret, ut disertè docet

cet sanctus Dionysius lib. de Divinis Nominibus cap. 4. dicens: *Sicut providentia uniuscujusque natura est salvativa, per se mobilia providet ut per se mobilia, & tota particularia juxta proprietatem totius, & uniuscujusque in quantùm provisorum natura suscipit, totius providentiæ proportionaliter attributas unicuique provisas bonitates.*

Instabis: Tam certa tamque invariabilis est divina rerum ordinatio, ut eâ stante, nulla possit esse hominis libera determinatio, & electio; sed omnes inevitabili quadam necessitate, & immutabili fatô rapiuntur, & agitantur: Ergo, vel nulla est hominis libertas, nullæque illius preces ad Deum, & vota; vel nulla in Deo providentia. Probat antecedens Seneca libro 2. q. natural. cap. 35. & 36. ubi divinæ providentiæ, & ordinationis, (quam alio nomine fatum appellat more veterum Philosophorum) immobilitatem, & invariabilitatem aperiens: ait, *Fata aliter jus suum peragunt, nec ulla commoventur prece, non misericordiâ flectuntur, non gratiâ; servant cursum irrevocabilem, ex destinato fluunt. Quemadmodum rapidorum aqua torrentium in se non recurrit, nec moratur quidem, quia priorem superveniens præcipitat: Sic ordinem rerum fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est* STARE DECRETO. *Quid enim intelligis Fatum? Existimo necessitatem rerum omnium, actionumque, quam nulla vis rumpat. Hanc si sacrificiis, & capite niveæ agnæ exorare judicas, Divina non nosti. Sapientis quoque viri sententiam negatis posse mutari: quantò magis Dei, cùm Sapiens quid sit optimum in præsentia sciat, illius Divinitati omne præsens sit?* Quibus verbis egregiè demonstrat divinæ Providentiæ immutabilitatem; adeoque omnem fortuitum, & liberum eventum eâ positâ excludit.

Respondet idem Philosophus cap. 37. certô hôc, & immutabili divinæ Providentiæ decretô, nullatenus lædi humanæ libertatis arbitrium, nec cassas, & irritas fore hominum preces: *Quædam enim*, inquit, *à Diis immortalibus ita suspensa relicta sunt, ut in bonum vertant, si admota Diis preces fuerint, si vota suscepta.*

Deinde sibi objiciens, *Aut futurum*, inquit, *est, aut non: si futurum est, etiamsi non susceperis vota, fiet: si non est futurum, etiam si susceperis vota, non fiet.* Respondet, *Falsa est ista interrogatio; Quia illam mediam inter ista exceptionem præteris; futurum, inquam, hoc est, sed si vota suscepta fuerint.* Rursus objiciens: *Hoc quoque necesse est fatô comprehensum sit, aut suscipias vota, aut non.* Respondet, *Puta me tibi manus dare, & fateri hoc quoque fatô esse comprehensum, ut utique fiant vota; fatum est ut hic disertus sit, sed si litteras didicerit: ab eodem fato continetur ut litteras discat.... sic cum sanitas videatur esse de fato, de fato debetur tamen medico, quia ad nos beneficium fati per hujus manus venit.* Quibus egregiè docet fati, seu divinæ Providentiæ immutabilitatem hominis libertatem non lædere, sed liberam ejus voluntatis determinationem supponere; non enim eam prædeterminat, sed condeterminat.

Dices 2. Si aliqua penes Deum esset mortalium cura, esset pariter piorum secura fœlicitas in suæ virtutis præmium; penes impios verò calamitas, & miseria in suæ improbitatis ultionem, & vindictam: sed longè secùs accidit; perversi namque ducunt in bonis dies suos, & honoribus, voluptatibus, ac divitiis affluunt: Unde semi athei colligunt, *à Deo omnia prætermitti*, inquit Salvianus lib. 1. de Providentia, *quia nec coerceat malos, nec tueatur bonos, & ideo in hoc sæculo deteriorem admodum statum esse meliorum: bonos quippe esse in paupertate, malos in abundantia: bonos in infirmitate;* ma-

malos in fortitudine: *bonos semper in luctu*; *malos semper in gaudio*: *bonos in miseria*, *& abjectione*, *malos in prosperitate*, *& dignitate*. Nec impiorum sola hæc est quærimonia; sed etiam Sanctorum, nam Jeremias 12. Deum velut objurgans ait: *Quare via impiorum prosperatur? benè est omnibus qui prævaricantur*, *& iniquè agunt*. Et Abacuc. 1. *Quare respicis super iniqua agentes*, *& taces devorante impio justiorem se?* Quam itidem quærimoniam mirum in modum ponderat, & exaggerat David Ps.72. *Zelavi*, inquit, *super iniquos*, *pacem peccatorum videns*: *quia non est respectus morti eorum*, *&c*.

Respondet 1. Sanctus Augustinus: Hoc equidem argumentum ita validum videri ipsi Regio vati, ut illius solutionem, & elucidationem non in hac mortali, sed in beata, æternaque vita speraverit: Unde subdit ibidem: *Existimabam ut cognoscerem hoc*, *labor est ante me*, *donec intrem in sanctuarium Dei*. Quæ verba sic expendit S. Augustinus: *Ante faciem meam laborem quemdam quasi inextricabilem video*, *ut cognoscam quomodo*, *& justus sit Deus*, *& res humanas curet*, *& non sit iniquus*; *quòd peccantes*, *& scelera facientes fœlicitatem habent in hac terra*; *Pii verò*, *& Deo servientes*, *in tentationibus plerumque*, *& in laboribus fatigantur*. *Magna difficultas est hoc scire*: *sed donec introeam in sanctuarium Dei*. Tunc enim apparebit qualiter legitimam justi mercedem bonorum suorum operum, necnon, & tribulationum vitam æternam accipient: Impii verò in ignem æternum detrudentur.

Respondet Salvianus laudatus, hæc immeritò à Providentiæ calumniatoribus objici: *Primùm enim*, inquit, *ab iis qui hoc ita esse vel dolent*, *vel accusant*, *illud requiro*: *de Sanctis hoc*, *idest*, *de veris*, *ac fidelibus Christianis*, *an de falsis*, *& impostoribus doleant*. *Si de falsis*; *superfluus dolor*, *qui malos doleat non beatos esse*: *Cum utique quicumque mali sunt successu rerum deteriores fiant*, *gaudentes sibi nequitiæ studium benè cedere*. *Et ideo ob hoc ipsum miserrimi esse debent*, *ut mali esse desistant*, *vindicantes improbissimis quæstionibus nomen religionis*, *& præferentes ad sordidissimas negotiationes titulum sanctitatis*; *quorum scilicet nequitiis si miseriæ comparentur*, *minùs sunt miseri*, *quàm merentur*: *quia in quibuslibet miseriis constituti*, *non sunt tamen tam miseri*, *quàm mali*. *Nequaquam ergo pro his dolendum*, *quòd non sunt divites*, *ac beati*.

Multò autem pro Sanctis minùs; *quia quantumlibet videantur ignorantibus esse miseri*, *non possunt tamen esse aliud*, *quàm Beati*..... *Nemo enim aliorum sensu miser est*, *sed suo*. *Et ideo non possunt cujusquam falsò judiciò esse miseri*, *qui sunt verâ sui conscientiâ beati*; *nulli enim*, *ut opinor*, *beatiores sunt*, *quam qui ex sententia sua*, *atque voto agunt*. *Humiles sunt*, *Religiosi*, *hoc volunt*: *pauperes sunt*, *pauperiè delectantur*; *sine ambitione sunt*, *ambitum respuunt*: *inhonori sunt*, *honorem spernunt*; *lugent*, *lugere gestiunt*; *infirmi sunt*, *infirmitate lætantur*. *Nequaquam ergo nobis dolenda est hac afflictio infirmitatum*, *quam intelligimus matrem esse virtutum*. *Itaque quidquid illud fuerit*, *quicumque veri Religiosi sunt*, *beati esse dicendi sunt*: *quia inter qualibet dura*, *nulli beatiores sunt*, *quàm qui hoc sunt quod volunt*.

Respondeo 3. Multis de causis, iisque justissimis divinam Providentiam justos quoslibet tribulationibus exercere. *Primò* quidem, quia inquit Seneca libro de Providentia: *Marcet sine adversario virtus*; *tunc apparet quanta sit*, *quantùm valeat polleatque*, *cùm quid possit*, *patientia ostendit*... *Non fert ullum ictum illæsa fœlicitas*: *at ubi assidua fuit cum incommodis suis rixa*, *callum per injurias ducit*, *nec ulli malo cedit*; *sed etiam*

etiam si ceciderit, de genu pugnat. Deinde cum dixisset viros fortes probari in colluctationibus,& homines delectari spectaculo constantis adolescentis irruentem in se feram excipientis, & laniantis; subdit. *Ecce spectaculum dignum ad quod respiciat intentus operi suo Deus: Ecce par Deo dignum vir fortis cum mala fortuna compositus, utique si, & provocavit. Non video, inquam, quid habeat in terris Jupiter pulchrius si convertere animam velit, quàm ut spectet Catonem jam partibus non semel fractis stantem, nihilominùs inter ruinas publicas rectum.* Cui concinit Tertullianus lib. de Patientia, ubi stupendam Jobi Patriarchę patientiam celebrans, ait; *Quale in illo viro feretrū Deus de Diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloria sua extulit? Quid ridebat? Deus: Quid? Discabatur malus, cùm Job immundam ulceris sui redundantiam magna aquanimitate distringeret, quum erumpentes bestiolas inde in eosdem specus, & pastus foraminosa carnis ludendo revocaret?*

Secundò, *Virtus in infirmitate perficitur*, inquit Christus ipse Paulum alloquens 2. Corinth. 12. *Tribulatio*, inquit Augustinus, *compellit nolentem, erudit ignorantem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat innocentem.* Unde S. Hilarius lib. 4. de Trinit. *Sicut olim crescentibus diluvii fluctibus arca sublimiùs ferebatur, & tandem procellarum victrix requievit super montes Armeniæ; non dispari modò Ecclesia, dum exercetur, floret; dum opprimitur, crescit; dum contemnitur, proficit; dum cæditur, vincit.*

Tertiò, Nullus est impietati ita deditus, ut aliquod interdum morale bonum opus non exerceat, quod cùm non habeat annexam charitatem, & gratiam, æternæ retributionis semina; idcirco solùm temporaneum prę́mium exigit: Cùm autem è contra nullus justitiæ sectator, ita sit fidelis, & tenax ut interdum à recto virtutis tramite paululum non deviet, Deumque levioribus culpis non offendat; ideo etiam Justorum nullus est, qui pœnam ultricem, saltem temporaneam, non mereatur. Idcirco tantùm abest ut prospera Impiorum, & adversa Piorum fortuna defectus sit divinæ gubernationis, imò evidens est divinæ providentiæ argumentum: Siquidem nihil inultum, nihilque irremuneratum divina justitia patitur, malos quidem in hac vita præmiando temporaneis bonis pro temporali opere, juxta illud Lucæ 16. *Recordare fili, quia recepisti bona in vita tua*, inquit Abraham diviti Epuloni: Justos verò hac in mortali vita puniendo, ne quid ex districta sententia post mortem in eis ulciscendum inveniat, ut innixè deprecabatur David, *Domine, ne in furore tuo arguas me* (hoc est in Inferno) *neque in ira tua*, idest in ultricibus Purgatorii flammis; sed *miserere mei*: idest in misericordia tua, *hic ure, hic seca, modò in æternum parcas*; inquit S. Augustinus. Adde quòd tribulatio, & afflictio via fit regia ad æternam fœlicitatem, sicut enim *oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*: Sic *oportet nos per multas tribulationes introire in regnum Dei*; Nam inquit Gregorius, *qui à Paradisi gaudiis per delectamenta excessimus, ad hæc per lamenta revocamur.*

Dices 3. Providentia sollicitudinem erga res provisas importat: sed in Deo nulla potest esse sollicitudo, quippe qui summa pace, & æterna quiete potiatur: *Immotus enim movet omnia, stabilisque manens, dat cuncta moveri*, inquit Boëtius: Ergo, &c.

Distinguo majorem: Providentia importat sollicitudinem, quæ annexam habeat animi commotionem, & inquietudinem oriundam ex consultatio-

tione, inquisitione, & incertitudine eventûs, nego: Quæ solùm curam exactam de rebus provisis inferat, eis subministrando media congtua quibus debitum finem assequantur, concedo: & similiter distincta minore, neganda est cosequentia. Deus enim absque ulla turbatione, & inquietudine totus semper rerum omnium gubernationi invigilat.

Dices 4. Quod non est præcognitum, non est provisum: sed casualia, cùm sint præter intentionem agentis, non sunt præcognita: Ergo nec de eis est providentia; ideoque cùm omnia pene casu eveniant, aut nulla, aut rara est Providentia.

Distinguo minorem: Casualia non sunt præcognita à Deo, nego; à Creaturis, quarum respectu casualia dicuntur, concedo. Nihil itaque casuale est respectu Dei, qui omnes omnino causas secundas connectit, & ordinat in finem. Unde inquit Boëtius lib. 5. de consol. *Licèt casus sit inopinatus eventus ex confluentibus causis in his, quæ propter aliud geruntur; tamen concurrere atque confluere facit causas ordo ille ex inevitabili connexione procedens, qui de Providentiæ fonte descendens cuncta suis locis, temporibusque disponit.*

CONCLUSIO SECUNDA.

DEus *nedum rebus præstantissimis, sed etiam vilissimis; non solùm in communi, sed, & in particulari providet.* Probatur primò ex illis omnibus Scripturæ textibus quibus Deus res creatas, & vilissimas etiam inspicere, & curare celebratur: Sic Psalmo 137. *Excelsus Dominus, & humilia respicit.* Ecclesiasticus primo capite cùm dixisset: *Omnis sapientia a Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante ævum,* inquirit, *Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies sæculi quis innumeravit?* Post similes interrogationes respondet, *Unus est altissimus Creator*: Unde Sapiens 8. capite, cùm præclaras divinæ Sapientiæ laudes celebrasset, concludit: *Attingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*, hoc est, inquit S. Bernardus libro de libero arbitrio: *A summo Cœlo usque ad inferiores partes terræ, & à maximo Angelo usque ad vilissimum vermiculum.* Ipse namque ait David Psalm. 146. *Dat jumentis escam, & pullis corvorum; producit in montibus fœnum, &c.* Ipse, ut asserit Christ. Matth. 6. *Pascit volatilia Cœli, & vestit lilia agri.*

Hæc eadem veritas Ethnicos Philosophos non latuit, nam ut S. Augustinus lib. 10. de Civit. cap. 14. refert: *Plotinus Platonicus, Dei Providentiam usque ad hæc terrena, & ima pertingere, flosculorum, atque foliorum pulchritudine comprobat: quæ omnia quasi abjecta, & pereuntia decentissimos formarum suarum numeros habere non posse confirmat, nisi inde formentur, ubi forma intelligibilis, & incommutabilis simul, habens omnia perseverat. Quod D. Jesus ibi ostendit, ubi ait: Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quia nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.*

Eandem pluribus confirmant Patres: In primis verò S. August. pluribus locis, maximè verò lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 21. *Non sunt audiendi*, inquit, *qui putarunt sublunares mundi partes furtuitò agitari, sublimes verò divina Providentia gubernari: Etenim contra hos loquitur Psalmus, qui cum explicasset laudes cœlestium, se etiam ad inferiora convertit,* LAUDATE DOMINUM DE TERRA DRACONES, ET OMNES ABYSSI, IGNIS, GRANDO, NIX, GLACIES, QUAE FACIUNT VERBUM EJUS: *Et cum Christus ait,* UNUM PASSEREM NON CADERE IN TERRA SINE DEI VOLUNTATE: *Et Deum* VESTIRE FOENUM QUOD IN CLIBANUM MITTITUR: *Nonne confirmat vilissimas, & abjectissimas*

mas mundi particulas divina ejus Providentia regi?

Probatur eadem veritas ratione: Si Deus de rebus minimis, & vilissimis curam non haberet, maximè vel quia non posset, vel quia nollet, vel quòd supremam ejus majestatem non deceret: *Primum* derogat infinitæ ejus potentiæ, quæ cùm omnia produxerit ex nihilo, etiam omnia servare potest, & administrare. *Secundum* ejus divinæ bonitati officit: *Quis enim operator negligat operis sui curam?* inquit S. Ambrosius. *Tertium denique* tantùm abest ut supremam ejus majestatem dedeceat rerum minimarum productio, & cura; imò illam celebrat, & mirum in modum commendat: *Deus enim*, inquit S. August. lib. 11. de Civit. c. 22. *Ita artifex est magnus in magnis, ut minor non sit in parvis; quæ parva, non sua granditate, quæ nulla est, sed artificis Sapientia metienda sunt.* Unde eleganter Plinius lib. 11. cap. 2. *Rerum, natura*, inquit, *nusquam magis quàm in minimis tota est.*

Hinc S. August. lib. 3. de Genesi ad litteram cap. 6. *Creat minima corpore, acuta sensu animantia, ut majore attentione stupeamus agilitatem muscæ volantis, quàm magnitudinem jumenti gradientis, ampliùsque miremur opera formicæ quàm onera Camelorum*; Et meritò quidem: Quis enim Dei supremam, infinitamve Sapientiam, Potentiam, & Majestatem non miretur in vilissimis, & abjectissimis illis bestiolis, quæ tam exigua habent capita, tot sensuum officinas nullâ confusione permixtas, quot requiruntur ad videndum, audiendum, & percipiendum odorem, & saporem, &c. *Attendat Charitas vestra*, inquit S. August. in Psalmum 48. *quis disposuit membra pulicis, & culicis, ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Unam bestiolam brevem minutissimam, considera quam volueris, si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationem vitæ, qua movetur, ut prose fugiat mortem, amat vitam; appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quò sanguinem sugat, quàm tenuis fistula est qua sorbet? Quis disposuit ista? Quis fecit ista? Expavescis in minimis, lauda Magnum, qui fecit in Cœlo Angelum, ipse fecit in terra vermiculum.*

Dices 1. Deus rerum cœlestium contemplatione detinetur, & delectatur: Ergo hæc sublunaria non curat, nec rebus minimis providet. Probatur antecedens ex Jobi 22. *Nubes*, inquit, *latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat.*

Respondeo: Hæc non quidem à Jobo Patriarcha ex propria mente, sed ex sententia impiorum proferri: Cùm enim dixisset, *An non cogitas, quòd Deus excelsior cœlo sit, & super stellarum verticem sublimetur?* Subdit, *Et dicis quid enim novit Deus, & quasi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, &c.* Quibus apertè constat hæc verba, ex impiorum absurda sententia à Jobo proferri simul, & damnari.

Dices 2. Deus curam non gerit de brutis animantibus: Ergo divina ipsius Providentia rebus omnibus non invigilat. Prabatur antecedens ex primæ Corinth. 9. *Nunquid de bobus cura est Deo?* inquit Apostolus, quasi diceret Deum curam non agere de rebus irrationalibus.

Respondet noster Alensis prima parte quæst. 26. membro 4. art. 4. duplicem esse curam Providentiæ divinæ; *Una est*, inquit, *cura divina Providentiæ, quæ generalis est, qua res per tempora sibi debita, & determinata conservantur in suo esse à divina Providentia; & hoc modò verum est, quòd est ei cura de omnibus. Alia est cura specialis Providentiæ, quam*

quam specialiter habet de rationali Creatura, secundùm quam erudit ipsam dando ei præcepta, & legem; & secundùm hanc non est ei cura de omnibus: De posteriori hac cura loquitur Apostolus, non verò de priori. Vel dicendum Deum non habere, ita peculiarem curam de brutis animantibus; sicut de Creaturis ratione præditis, illa enim ad nos veluti media ad finem ordinantur, & subserviunt: Unde subdit Apostolus, *An propter nos utique hoc dixit? Nam propter nos scripta sunt.*

Objicies 3. Difficilem sanctiHieronymi sententiam, qui expendens illud Abacuc 1. *Mundi sunt oculi tui ne videant malum*, ait: *Absurdum est ad hoc Dei deducere majestatem, ut sciat per momenta singula quot nascantur culices, quotve moriantur: quæ cimicum, & pulicum, & muscarum sit in terra multitudo: quanti pisces in aqua natent, & qui de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Non simus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nosmetipsos injuriosi simus, eandem rationabilium providentiam esse dicentes. Ex quo liber ille apocryphus stultitiæ condemnandus est, in quo scriptum est, quemdam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus.* Quibus apertè significare videtur Dei scientiam non descendere ad res vilissimas sigillatim contemplandas, nec eum ullam de rebus vilioribus curam agere.

Respondent varia varii, ut sanctum Doctorem ab omni erga generalem Dei providentiam errore liberent.

Primò quidem dicunt Aliqui eum comparatè solùm loqui, quasi velit non eamdem esse providentiam irrationalium creaturarum, ac ratione præditarum; ita quòd non eandem curam impendat Deus rebus ratione destitutis, ac impendit rationalibus.

Secundò nonnulli censent eum intendere Dei cognitionem non augeri, vel minui; nec eam mutari rerum vicissitudine; quasi per singula momenta novam rerum nascentium notitiam sigillatim acquirat, sed ab æterno simul, & unicò simplicissimò intuitu cuncta videat.

Tertiò sunt qui putant eum populariter, & ad vulgi captum hæc scripsisse, unumque contextum esse ex illis quos ipsemet Hieronymus *Lib. contra Rufinum*, dicit se in commentariis supra Prophetas, non ex sua, sed ex aliorum sententia scripsisse.

Quartò denique affirmant Aliqui S. Hieronymum duplicem distinguere scientiam, & curam divinam *Unam* quidem *Particularem*, quæ restringitur ad eas solummodò res, quæ propter seipsas diliguntur, & intenduntur à Provisore; & hanc negat sanctus Hieronymus Deum rebus irrationalibus impendere, quæ propter se non diliguntur, nec intenduntur à Provisore, sed quatenus homini deservire possunt: *Aliam* verò *Generalem*, quâ Deus rebus singulis necessaria ministrat. Quam duplicem divinæ Scientiæ, & Providentiæ acceptionem indicat ipsemet Hieronymus in cap. 38 Jeremię, *Sunt*, inquit, *qui Providentiam Creatoris usque ad rationalia confiteantur; bruta autem fortuitis casibus afferunt vel perire, vel vivere: Propheticusque sermo declarat nihil esse, quòd fugiat divinam Providentiam, & Scientiam Dei, quia alia propter se, alia in usu hominum sunt creata*: Paucis interpositis, *quia cura mea est omnia regere, universa disponere, & reddere singulis juxta vias suas.*

Quòd autem sanctus Hieronymus divinam Providentiam etiam ad vilissimas quasque Creaturas extendi censuerit; patet in commentariis ad c. 10. Matth. expendens hæc verba, *Nonne duo passeres asse veneunt*, ait: *Si parva animalia absque Deo authore non decidunt, & in omnibus semper est providentia,*

tia, & quæ in his peritura sunt, sine Dei voluntate non pereunt; vos qui æterni estis, non timere debetis, quòd absque Dei vivatis providentia. Idem habet in cap. 5. Epistolæ ad Ephesios; & in capite 4. Zachariæ.

Quæres an æqualis Deo sit cura, & providentia de omnibus?

R*Espondeo*, quòd non, idque constat triplici ratione. *Primò* quia res omnes æqualem in finem non ordinantur; sed quædam in finem purè naturalem, ut omnes Creaturæ rationis expertes, quædam verò in finem supernaturalem, ut Creaturæ rationis compotes, quales sunt Angeli, & homines; ideoque præstantiora habent media, & nobiliori modò Deus ipsis invigilat, & providet. *Secundò* quia Deus immediatè, & per se quibusdam providet, putà superioribus Angelis, cæteris autem providet solùm causarum secundarum, & aliarum creaturarum, superiorum, & inferiorum adminiculò. *Tertiò* denique, quia præ cæteris Creaturis Deus homini providere videtur, cum ob ejus dignitatem; ipsius namque gratiâ cuncta sunt condita, *Omnia enim quibus constat, quæque generat ex se mundus, ad utilitatem hominis accommodata sunt*, inquit Lactantius, lib. de Ira Dei c. 13. ubi hoc argumentum fusè, & eleganter pertractat: Unde licèt cæteris etiam Deus provideat, id tamen videtur præstare solùm ex accidente, & ratione hominis; ut eleganti hac similitudine declarat Origenes lib. 4. contra Celsum. *Quemadmodum*, inquit, *in Civitatibus qui annonæ, & macelli curam habet, nullius alterius causa laborare, quàm hominum; ejus tamen Providentiæ fructum ad canes, & alia bruta pervenire videtur: Ita divinam Providentiam ratione præditis præcipuè prospicere; ex consequenti autem, etiam bruta animantia iis perfrui, quæ hominum gratia procreata sunt*. Tum etiam propter hominis infirmitatem, & imbecillitatem, quæ longè major est, quàm cæterorum animantium; unde innumeris adminiculis ad sui conservationem opus habet: *Nullum enim animal morosius est, nullum majori arte tractandum, quàm homo; nulli magis parcendum*; ait Seneca lib. 1. de Clementia cap. 17. Unde velut ex officio justitiæ præcipuam illi curam Deum impendere censet S. Ambrosius in Psalmum 118. *Quia justus est*, inquit, *ut opus manuum suarum tueatur, ac servet: ut quos nudos indotata quadam natura sorte in hanc projecit corporis infirmitatem, vigore animæ, & misericordiæ suæ dote pauperes vestire dignetur*: Cum denique quia Creaturæ rationis expertes, & libertatis, necessariis, & eodem modò semper agentibus causis suos in fines aguntur, & diriguntur, nec magnâ varietate, & inconstantiâ laborant: Ideoque ductu, & tractatu faciliores sunt. At humanæ res, quæ à voluntatis arbitriò liberè tanquam à causa versatili, & inconstanti proficiscuntur; idcirco incertæ sunt, & mutabiles; adeoque ampliori cura, & majori sollicitudine opus habent, ut ad ordinem, finemque congruum tanta tamque inextricabilis varietas dirigatur. Unde Hierocles in lib. de Provident. tradidit. *Brutis sufficere generalem Providentiam, ac toti impensam speciei; nos verò nisi sigillatim, ac per omnia Providentia regimur, adeò ut nihil quòd ad nos pertinet extra rationem Providentiæ fit, nequaquam consentaneam nobis curam assequimur*.

Nec refert quod Sapientiæ 6. legamus, *Æqualiter est illi cura de omnibus*: His enim verbis non affirmat Sapiens Deum rebus omnibus creatis eandem curam impendere; sed quòd reverà nul-

nulla sit cujus conservationi, & protectioni non invigilet; Agit enim ibidem Sapiens de ultione, & animadversione Dei in Potentes, & Magnates, qui pusillos, & subditos opprimunt: unde cum dixisset: *Exiguo conceditur misericordia, Potentes autem potenter tormenta patientur*; subdit, *Non enim subtrahet personam cujusque Deus, nec verebitur magnitudinem cujusque; quoniam pusillum, & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi de omnibus*: Quibus patet hanc ipsam curae aequalitatem solummodò omnium, & maximè pusillorum hominum protectionem designare, ac commendare.

Quaestio Secunda.

Quid, & quae sit divina Providentia?

Insinuata simul, & probatâ divinae Providentiae existentiâ, jam investiganda est, & referanda ipsius natura, quae cum sit interna Dei operatio, quâ res sibi subjectas congruos in fines deducit; Inde circa praesentis quaestionis resolutionem, duplex oritur, & proponitur solvenda difficultas. *Prima* quidem; an illa divina Providentia sit formaliter actus intellectus, aut voluntatis Dei; nulla namque praeter intellectionem, & volitionem, nec esse, nec cogitari potest interna Dei operatio. *Secunda*, an haec divina rerum ordinatio, & administratio nedum circa media congrua, sed etiam circa debitos fines infallibiliter assequendos versetur, & occupetur: quae solutio ut facilior, & evidentior appareat.

Notandum 1. Divinam Providentiam ad sui constitutionem, & integritatem triplicem requirere actum intellectus, & totidem voluntatis; Ex parte siquidem intellectus, opus est primò ut cognoscatur possibilitas tum finis, tum mediorum; alioquin vaga erit, & erronea Providentia: *Secundò*, necessum est ut deprehendatur mediorum virtus, & efficacitas, ad propositum finem assequendum: Haec enim si quis non noverit, manifesto jacebit in periculo propositum finem nusquam assequendi. *Denique* requiritur certa notitia futurae assecutionis finis per proposita media; non enim sapienter quis decerneret finem assequendum per media proposita, nisi illum finem per talia media posse comparari praevideret. *Primum* detegitur per scientiam simplicis Intelligentiae, quae circa rerum possibilitatem occupatur: *Secundum* per scientiam conditionatam, quâ rerum eventus, hâc aut illâ positâ conditione praenoscitur: *Tertium* deniq; per scientiam Visionis, quá certa rerum existentia futura, praesens, aut praeterita detegitur. Tres pariter actus voluntatis Providentia desiderat, nimirum *intentionem* finis obtinendi: Mediorum *praeparationem*, & electionem, seu decretum efficax assequendi finem per talia congrua media: Denique *actualem usum*, seu voluntatem applicantem divinam omnipotentiam ad mediorum exhibitionem.

Notandum 2. Hunc ordinem inter praefatos actus ad Providentiae divinae integritatem desiderandos servari: *Primò* namque Deus per scientiam simplicis intelligentiae cognoscit finis, & mediorum possibilitatem, & honestatem: *Secundò* per scientiam conditionatam deprehendit mediorum efficaciam, ac congruitatem: *Inde* sequitur intentio finis assequendi, mediorum electio, & applicatio: Demum scientiâ visionis, Deus videt illius finis assecutionem per talia media. Certum est autem divinam Providentiam formaliter non consistere in hac scientia visionis, haec namque providentiam sup-

ſupponit eâque poſterior eſt: Unde ſolùm remanet difficultas de cæteris actibus intellectus, & voluntatis in quonam eorum reponenda ſit formalis divinæ providentiæ ratio. Circa quam reſolutionem varia varii ſentiunt: Nonnulli cum S. Thoma volunt providentiam formaliter conſiſtere in actu intellectus quô Deus prævidet,& judicat certam finis aſſecutionem per congrua media: Nonnulli cum noſtro Alenſi contendunt eam duplicem actum intellectus,& voluntatis formaliter importare; Cæteri denique rectiùs cum noſtro Subtili Doctore ſentiunt eam formaliter conſtituendam eſſe in actu divinæ voluntatis, actum quidem divinæ ſcientię pręſupponente, & connotante.

Notandum 3. Media cum fine duplici modô comparari poſſe, & conferri. Primò quidem quatenus ſunt illius cauſa, & ut hic per illa conſequendus eſt: Secundô verò prout ſunt illius effectus, & quatenus finis eſt ratio ſimul, & cauſa cujus gratiâ media ſeliguntur, & uſurpantur. Inde fit, quòd Electio,& Intentio diverſimodè tendunt in finem, & media; primò quidem ſimpliciter, & abſolutè; ſecundò comparativè, & reſpectivè. Priori modô, Intentio directè, & unicè fertur in finem: Electio verò circa media tantùm occupatur. Poſteriori verò, intentio tendit in finem primario quidem, & principaliter; in media verò quatenus ſunt finis cauſa, vel effectus tantùm ſecundariò. Electio verò prorſus è contra, primariò fertur in media quatenus efficacia ſunt ad finem aſſequendum, ſecundariò verò finem ipſum intendit aſſequendum, & ipſius ratione media ſeligit, quæ congruentiora videntur ad illius aſſecutionem.

Conclusio Prima.

Providentia *conſiſtit formaliter in actu voluntatis*. Hæc eſt Doctoris in 1. diſt. 40. q. unica num. 2. ubi Prædeſtinationis (quæ eſt nobiliſſima, & princeps Providentiæ ſpecies) definitionem aperiens, ait; *Prædeſtinatio propriè ſumpta dicit actum voluntatis divinæ, videlicet ordinem electionis per voluntatem divinam alicujus Creaturæ intellectualis, vel rationalis ad gratiam, & gloriam.*

Probatur Conclusio: Primò quidem ex Scriptura ſacra, quæ prædeſtinationem, & providentiam nominibus,& verbis divinę voluntatis operationem ſignificantibus exprimit; utramque enim appellat electionem, propoſitum, decretum, directionem, odium, miſerationem, iram, complacentiam; quæ vocabula actum voluntatis,non autem intellectus deſignant. Electionem quidem, Epheſiorum 1. *Elegit nos in ipſo, &c.* Propoſitum verò ibidem, *Prædeſtinavit nos ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ*. Dilectionem, & Odium Romanorum 9. *Jacob dilexi Eſaü autem odio habui*. Miſerationem verò, & iram ibidem, *cujus vult miſeretur, & quem vult indurat, &c.* Complacentiam denique Lucæ 12. *Complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*: Et Sapientiæ 4. *Placita erat Deo anima illius; propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum*. Qui omnes, & plures alii ſimiles ſacræ Scripturæ textus apertè ſignificant Providentiam, & Prædeſtinationem eſſe genuinum actum divinæ voluntatis.

Probatur 2. Authoritate ſanctorum Patrum, maximè verò S. Damaſceni lib. 2. de fide cap. 29. *Providentia*, inquit, *eſt voluntas Dei, per quam omnia, quæ ſunt, convenientem gubernationem ſuſcipiunt*. Paulò inferiùs, *& factiva ejus virtus, & contemplativa, & proviſiva, bona ipſius voluntas eſt*: Unde ſubdit,

dit, *Igitur quia est bonus providet*; Quasi diceret Bonitatem esse veluti causam quâ divina voluntas cunctis rebus provideat. Ipsi consentit Nemesius lib. de facultatibus animæ cap.43. ubi divinam Providentiam definiens, ait; *Providentia est Dei voluntas, per quam omnia, quæ sunt aptè gubernantur.*

Probatur 3. *Ratione Theologica*. Dilectio est actus voluntatis: sed Providentia, & Prædestinatio sunt actus summæ dilectionis divinæ: Ergo pariter sunt actus voluntatis. *Secundò*, Providentia est efficax ordinatio rerum in suos fines: sed sola voluntatis ordinatio in Deo efficax esse potest; operatur enim omnia secundùm consilium voluntatis suæ: Ergo sola voluntatis ordinatio est formaliter Providentia. *Tertiò*, Providentia est actus potentiæ executivæ, Deus enim per potentiam executivam omnes prævisos effectus ordinat, & implet: sed potentia executiva in Deo est sola voluntas, non autem intellectus: Potentia enim executiva illa est in qua continetur effectus producendus, sicut illuminatio in virtute illuminativa, & calor in potentia calefactiva: Ergo Providentia maximè spectat ad divinam voluntatem.

Denique, Providentia necessariò est actus, aut intellectus, aut voluntatis; sed non est actus intellectus: Ergo necessariò est actus voluntatis. *Major* patet; nam præter intellectum, & voluntatem nulla est in Deo potentia operativa, & productiva. *Minor* probatur: Si Providentia esset actus divini intellectus, esset maximè, vel speculativa cognitio rerum factibilium, & ordinabilium à Deo, antecedens omnem determinationem actualem divinæ voluntatis; vel practica cognitio, similiter omnem voluntatis actum præveniens, & dictitans, ac regulans ea quæ agenda sunt, & ordinanda; vel denique quoddam imperium intellectûs, voluntatis electionem consequens, eique dictitans hoc esse faciendum, adeòque applicans potentiam executivam ad operandum: sed neutrum horum est.

Non quidem primum, Providentia enim tantùm est de iis, quæ fiunt, & actu existunt; non autem de his quæ possibilia sunt; nemo namque iis rebus providere dicitur, quæ nondum existunt, sed tantùm dicitur eas prævidere, ut dum existent, congruum in finem cedant. Adeoque Providentia non est illa speculativa divini intellectus cognitio, quæ tantùm circa res possibiles, & nondum existentes occupatur.

Non etiam secundùm; Intellectus enim divinus nullam cognitionem formaliter practicam admittit: Omnis namque cognitio practica ea dicitur, quæ est regulativa praxis, qualis solus est actus voluntatis: sed actus divinæ voluntatis non indiget regulatione, & directione adeoque actus divini intellectus cum non possit esse divinæ voluntatis regulativus, non potest etiam esse verè practicus.

Non denique tertium; Siquidem superfluus est in nobis ille actus imperii, ac proinde in Deo. Consequentia patet: De divinis enim loquendum est cum proportione ad res humanas, maximè in iis quæ superfluunt, quia cum Deus sit præstantioris, & infinitæ virtutis, pauciora requirit ad suos actus eliciendos, & effectus producendos. Probatur *antecedens*: Si requireretur imperium, maximè ad determinandam nostram voluntatem; sed ad id superfluit; *Tum quia* imperium supponit volitionem in cujus virtute moveat; unde si quælibet volitio præsupponeret aliquod imperium, etiam præsupponeret aliam volitionem, & determinationem voluntatis; adeòque

que daretur processus in infinitum; vel admittenda esset aliqua volitio efficax, quam imperium non præcesserit: Sed quâ ratione illa volitio efficax non indigebit imperio præcedente, eadem ratione non indigebunt sequentes volitiones. *Tum quia si* volitio determinanda foret ab imperio, nulla formaliter esset libera, & ratione sui, sed tantùm ratione alterius, videlicet ratione imperii liberè voluntatem determinantis: Consequens est absurdum: Ergo, & antecedens. *Tum denique quia*, etsi imperium desideraretur ad determinandam creatam voluntatem, nihilominùs in Deo superflueret ad exequendam transeuntem operationem, quoniam ad actionem immanentem divinæ voluntatis non minùs requireretur rationis directio, quàm ad actionem transeuntem: Sed ad actionem immanentem voluntatis divinæ non requiritur Imperium intellectus, & rationis: Ergo nec ad actionem transeuntem.

Confirmatur. Si in intellectu divino daretur talis actus Imperii, vel ille pertineret ad scientiam simplicis Intelligentiæ; vel ad scientiam Visionis; sed ad neutram pertinet: *Non quidem ad primam*, cùm scientia simplicis intelligentiæ antecedat decretum, & sit naturalis, & necessaria: Imperium verò sit actus liber, & supponat voluntatis electionem, & motionem. *Nec ad secundam*, quia actus Imperii est efficax, & producit Creaturas ad extra: Scientia autem Visionis est purè speculativa, nec causat res, sed potius illas præsupponit, & contemplatur, ut præsentes, & existentes, vel in mensura propria, vel in mensura superiori æternitatis: Ergo in intellectu divino, non datur talis actus Imperii.

Dices 1. Ex S. Dionysio cap. 2. de divinis Nominibus, *Deitas prospicit cuncta Providentiâ mirabili*; sed prospicere est actus intellectus: Ergo, & Providentia. Idem firmatur ex Boetio lib. 4. de Consolatione; *Providentia*, inquit, *est ipsa divina ratio in summo Principe constituta, quæ omnia disponit*: Ergo reverà Providentia est actus divini intellectus.

Respondeo: His, & similibus sententiis solùm probari Providentiam requirere actum intellectus prævidentis, & præcognoscentis, qualiter res in finem congruum cedere, & ordinari queant; non autem quòd ipsa formaliter, & specificè divinæ voluntatis actû non importet. Unde Doctor cum dixisset Prædestinationem esse actum voluntatis divinæ; subdit, illam nihilominùs posse accipi pro actu intellectus concomitante electionem voluntatis; non quòd reverà formaliter in ipso actu intellectus consistat, sed quòd illum connotet, & præsupponat.

Dices 2. Quoties Scriptura sacra de divina Providentia sermonem facit, toties illam designat, & exprimit nominibus significantibus cognitionem, & actum intellectus. Primò namque pluries utitur verbô *videndi*, quod intuitivam cognitionem designat: Sic Genesis 22. cum Abraham dixisset, *Deus providebit sibi victimam holocausti*. Subditur, *Appellavit nomen loci illius, Dominus videt; unde usque hodie dicitur*, IN MONTE DOMINUS VIDEBIT. Secundò, oculorum nomine Providentiam plerumque Scriptura sacra exprimit, sic Psalmo 10. *Oculi ejus in pauperem respiciunt, & palpebræ ejus interrogant filios hominum*. Tertiò denique, sæpe utitur verbo *respiciendi*, quod specialem videntis reflexionem, & animadversionem denotat; sic Exodi 2. *Respexit Dominus filios Israel*: Et cap. 4. *Quòd respexisset afflictionem, &c.* Et Psalmo 21. *Deus Deus meus respice in me*,

me, quare me dereliquisti? Et Psal. 76. *Respice de Cœlo, & vide, & visita vineam istam.*

Respondeo; Hos, & similes contextus solùm transeuntes divinæ Providentiæ operationes, & effectus designare non autem significare ipsam internam divinam Providentiam, quæ supponit quidem intellectus visionem, & considerationem, sed formaliter actum voluntatis denotat, & importat.

Dices 3. Prudentia maximè est in actu intellectus, sed Providentia est pars prudentiæ: Ergo Providentia consistit formaliter in actu intellectus. Probatur *minor*, primò quidem ex Scripturis sacris, Sapientia pro Prudentia, & Providentia Dei scribitur; sic Isaiæ 40. *Nec est investigatio Sapientiæ ejus*: Quod Septuaginta legunt, *Nec est inventio Prudentiæ ejus*: Secundò, sancti Patres prudentiam in actu intellectus constituunt; sic S. Ambrosius lib. 3. de Virginibus: *Prudentia*, inquit, *humanæ rationis est*: Et S. Augustinus lib. de libero arbitrio cap. 13. *Prudentia est appetendarum, & vitandarum rerum scientia*. Tertiò denique Aristoteles lib. 6. Ethicorum cap. 9. sub initio, & cap. 5. parum à principio. *Eos*, inquit, *prudentes dici, cùm benè ad finem studiosum aliquem excogitaverint ea quorum nulla est ars; quare, & omnino prudens is est, qui ad consultandum est aptus*. Minor verò per se patet: Providentia enim, & Prudentia propter summam affinitatem eadem nominis definitione gaudent; nam providens, & prudens dicitur quasi *porrò videns*: Unde Beda lib. 2. ad caput 10. Proverbiorum ait; *Prudentia à providendo nomen accepit*: Ergo Providentia sicut, & Prudentia est actus intellectus.

Distinguo minorem: Providentia est pars Prudentiæ quatenus importat prævisionem rei futuræ, & ordinandæ, concedo; quatenus denotat studium, & curam rerum faciendarum, nego; nam ut sic, formaliter ad voluntatem spectat: Eodem modo solvenda est minoris probatio, eatenus enim Providentia cum Prudentia nominis affinitatem habet, quatenus utraque res faciendas, & ordinandas prævidet ut bonum in finem cedant.

Dices denique: Prædestinatio ex dictis, est nobilissima Providentiæ species; sed hæc formaliter est actus intellectus. Ergo, & illa. Probatur minor ex Scriptura sacra, quæ Prædestinationem multoties nomine scientiæ, & præscientiæ explicat; Sic Rom. 8. Apostolus Prædestinationem, & Præscientiam tanquam Synonima scribit, dicens, *Quos præscivit, & prædestinavit*. Quæ verba S. August. lib. de bono Perseverantiæ cap. 18. sic expendit: *Hoc quod*, ait, PRAESCIVIT, *non rectè intelligitur, nisi* PRAEDESTINAVIT, *quod circumstantia ipsius locutionis ostendit*: *Loquebatur enim de reliquiis Judæorum, quæ salvæ factæ sunt pereuntibus cæteris*: Idem Apostolus ibidem cap. 11. *Non repulit*, inquit, *Deus plebem quam præscivit*: Unde S. August. ibidem in c. 17. *Hæc Dei dona, si nulla est Prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo; præsciuntur autem*: *Hæc est igitur prædestinatio, quam defendimus*. Quibus tam Apostolus, quàm Aug. Prædestinationem per præscientiam definiunt: sed præscientia est actus intellectus: Ergo Prædestinatio; adeoque Providentia, cujus prædestinatio est nobilissima species.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, S. Apostolum non scribere præscientiam, & prædestinationem tanquam Synonima, sed tanquam duos actus divinos distinctos, & invicem subordinatos: Unde cum dixisset *quos præscivit, & prædestinavit*: Subdit, *Quos*

præ-

prædestinavit hos, & vocavit; & quos vocavit, hos, & justificavit; quos autem justificavit, illos, & glorificavit. Quibus totum ordinem Prædestinationis explicat; ita quòd præcedat præscientia, inde sequatur prædestinatio: Demum tres prædestinationis effectus qui sunt vocatio, electio, & glorificatio. Similiter ad S. Aug. dico, Ipsum non usurpare præscientiam, & prædestinationem pro uno, & eodem actu, imò, & utrumque actum distinguit. Subdit enim post laudata verba cap. 18. *In hac ergo electione, & in his reliquiis, quæ teste Paulo per electionem gratiæ salvæ factæ sunt, voluit intelligi plebem; propterea Deus non repulit, quia præscivit: Hæc est illa electio qua illos quos voluit, elegit in Christo ante constitutionem mundi ut essent sancti, & immaculati in conspectu ejus in charitate, prædestinans eos in adoptionem filiorum.* Quibus apertè fatetur Aug. Prædestinationem esse electionem, adeòque actum voluntatis à præscientia distinctum. Quod evidentiùs declarat lib. de Prædestinatione Sanctorum. *Prædestinatio*, inquit, *est gratiæ præparatio, quæ sine præscientia esse non potest. Potest autem sine prædestinatione esse præscientia; prædestinatione quippe Deus præscivit, quæ fuerat ipse facturus:* Unde præscientia latiùs patet, quàm prædestinatio, adeoque non sunt unicus actus, sed duplex; ille quidem intellectûs, hic voluntatis.

Conclusio Secunda.

Divina *Providentia ex ratione sua formali non infert necessariò, & infallibiliter consecutionem cujuslibet finis particularis, & à Creatura intenti: Sed sufficit, quod inferat consecutionem finis generalis congruentis suæ gloriæ, & bono universi.* Hæc est contra Cajetanum 1. p. q. 22. art. 1. ubi vult ad perfectionem divinæ Providentiæ pertinere, ut infallibiliter consequatur finem particularem ad quem ordinat quamcumque creaturam.

Probatur 1. Providentia, ut superiori Conclusione diximus, ex S. Damasceno est voluntas Dei per quam omnia quæ sunt, convenientem gubernationem suscipiunt: Sed conveniens rerum gubernatio exigit ut caussis liberis subministrentur media proportionata earum libertati quibus possint cooperari, vel non cooperari prout libuerit: Unde Sapiens 12. Deum alloquens, ait: *Cum magna reverentia disponis nos*, nulli videlicet vim inferens, sed Creaturas liberas etiam liberè ad finem per media earum libertati congrua deducens: Ergo cùm Creatura libera ab intento fine possit deviare, & ipsum nolle assequi, etiam jam usurpatis, & applicatis ad ejus consecutionem aliquibus mediis; consequens est Deum hujus finis consecutionem talia media subministrando efficaciter non intendere.

Probatur 2. Providentia majorem non habet efficacitatem circa finis assecutionem, quàm divina voluntas: Tota namque Providentiæ efficacitas, & virtus ab ipsa divina voluntate desumitur: sed divina voluntas non semper impletur circa finis particularis assecutionem; Deus enim reverà vult omnes salvos fieri, idque non solâ simplici complacentia; sed per sinceram voluntatem antecedentem, ut latè patebit infra agendo de Providentia supernaturali, etiam circa reprobos: Ergo divina Providentia ex sua ratione formali non infert infallibiliter cujuslibet finis particularis consecutionem.

Probatur 3. denique: Duo sunt ex quibus oriri posset illa divinæ Providentiæ infallibilitas in consequendo fine particulari. Primum quidem est intentio talis finis consequendi, quæ existit in voluntate Dei: Secundum au-

autem est voluntas conferendi illa media, quæ Deus prænovit fore efficacissima ad talem consecutionem: sed ex neutro capite oriri potest talis Providentiæ infallibilitas.

Non quidem ex primo, quia Deus non semper intendit finem absolutâ voluntate; sed vel simplici affectu, vel voluntate includente aliquam conditionem, quam vel Deus absolutè non vult, vel ita à Creatura pendet ut ab ea possit impediri. Quod constat exēplo Reproborum, quos etsi reverà Deus velit salvos fieri, nihilominùs quia salus pendet ex eorum libertate, & cooperatione quam non adhibent, idcirco illa divina voluntas non impletur. Adde quòd cùm Deus sit summè liber potest intendere fines particulares prout voluerit, maximè respectu finis supernaturalis, cujus ordinatio, & tendentia ex sola Dei libertate adjuncta est naturæ rationali: & consequenter potuit Deus pro nutu, & arbitrio suo non omnibus conferre talem tendentiam in finem supernaturalem, nec omnes ad eum finem ordinare ex decreto absoluto, sed ex simplici tantùm affectu, & voluntate antecedente, non verò consequente.

Non etiam ex secundo: Quia Deus non tenetur dare Creaturis illa media quæ prænovit efficaciora ad finem consequendum; imò quodlibet medium à Deo subministratum Creatura rationalis pro sua libertate reddere potest inefficax; medium enim redditur inefficax duobus modis: *Primo* quidem ex intrinseca conditione ipsius Creaturæ rationalis, quæ cum libera sit, resistere potest, nec Deus tenetur ullatenus illam semper ita prævenire ut in alteram partem infallibiliter inclinet. *Secundo* medium fit inefficax propter causam efficientem impedientem, ut contingit in naturalibus agentibus, quæ cùm ratione careant, à sola causa Prima diriguntur, & ordinantur ad suos fines consequendos, nihilominùs ab eis plerumque deviant, & impediuntur aliarum causarum concursu: Unde proveniunt monstruosi partus, & casuales effectus in illis. Igitur divina Providentia non consequitur eum finem particularem quem antecedenter, & inefficaciter intendit per unam causam, licet consequatur fines in communi propositos, putà suorum attributorum manifestationem, qui est finis universalissimus ipsius Providentiæ, vel bonum, vel commodum ipsius universi.

Hæc omnia S. Thomas luculenter exprimit Tract. de Veritate quæst. 6. art. 3. *Ordo Providentiæ*, inquit, *dupliciter certus invenitur: Unô modò in particulari, quando scilicet res, quæ à divina Providentia in finem aliquem ordinantur, absque defectu ad finem illum particularem deveniunt; sicut patet in motibus cœlestibus, & in omnibus quæ necessariò aguntur in natura: Alio modo in universali, & non in particulari, sicut videmus in generabilibus, & corruptibilibus, quorum virtutes quandoque deficiunt à propriis effectibus ad quos sunt ordinatæ sicut ad proprios fines, sicut virtus formativa deficit quandoque à perfecta consummatione membrorum; sed tamen ipse defectus divinitùs ordinatur ad aliquem finem, & sic nihil potest deficere à generali fine Providentiæ, quamvis quandoque deficiat ab aliquo particulari fine.*

Dices 1. Res omnes quantùm ad providentiæ ordinem fixæ sunt, stabiles, immobiles, & certæ: Ergo pariter stabilis est, & certa consecutio finis ab ipsis Creaturis intenti. Probatur antecedens ex S. Gregorio Naz. oratione ad Julianum, ubi ait: *Res omnes nostras fluctuantes simul, minimèque fluctuantes, ut quæ per mutationes quidem moveantur, ac sursum deorsumque agiten-*

tentur aliasque aliter se habeant at quantùm ad divinæ Providentiæ ordinem, & constitutionem, fixa, & stabiles sunt, etiam si per contraria gradiantur. Idipsum suadet Boetius lib. 4. de consolatione prosâ 6. ubi cum dixisset, *Deus providentia quidem singulariter, stabiliterque facienda disponit*, subdit; *Hæc nempe* Providentia *actus etiam fortunasque hominum indissolubili causarum connexione constringit, quæ cum ab immobilibus Providentiæ proficiscantur exordiis, ipsos quoque immutabiles necesse est esse. Ita etiam res optimè reguntur, si manens in divina mente simplicitas indeclinabilem causarum ordinem premat. Hic vero ordo res mutabiles, & alioquin temerè fluxuras propriâ incommutabilitate coerceat*: Quibus verbis nedum providentiam generalem, sed etiam specialem efficaciter finem intendere, & assequi confirmat: Ergo, &c.

Distinguo antecedens: Res omnes stabiles sunt, & fixæ in sua ordinatione quantùm ad finem ultimum, adæquatum, & principalem ab ipsa divina Providentia intentum, concedo: quantùm ad fines particulares, nego: Nec aliud etiam voluit Boetius, nam ibidem circa finem capitis, ait; *Ordo quidam cuncta complectitur, ut quod ab assignata ordinis ratione decesserit, hoc licèt in alium tamen ordinem relabatur, ne quid in regno Providentiæ liceat temeritati*. Sic igitur intelligendæ sunt stabilitas, immobilitas, incommutabilitas, & indissolubilis nexus Providentiæ non alligans ad unum particularem finem, sed constringens ut in alium finem relabatur qui ab uno deviaverit. Simili ratione explicanda est illa Ecclesiæ precatiuncula, *Deus cujus providentia in sui dispositione non fallitur*: Licèt enim finem specialem à Creatura intentum non assequatur, id fit ipsamet Providentiâ ita volente hanc finis non assecutionem permittere, & ad meliorem finem ordinare.

Dices 2. Providentia etiam particularis supponit hanc volitionem, & intentionem finis; imprudens enim esset agricola, qui semina in agrum spargeret, nisi absolutè vellet fructus colligere, quamvis hæc collectio interdum præpediatur per concursum aliarum causarum: Ergo etiam providentia particularis, & circa finem intentum à Creatura, debet esse efficax, & infallibilis. *Confirmatur*: Nam efficax voluntas mediorum solùm oritur ex efficaci, & absoluta volitione finis; medium enim ut medium, non est appetibile, nec volitum nisi propter finem: Ergo voluntas absoluta, seu providentia particularis, quæ media Creaturis subministrat ad finem particularem intentum assequendum, etiam efficaciter, & absolutè debet illius finis assecutionem inferre, & intendere.

Nego antecedens: Cujus falsitas eò ipsô agricolæ exemplô monstratur; non enim foret imprudens agricola si semina in agrum spargeret; quamquam non haberet certam, & efficacem voluntatem colligendi fructum ex singulis granis seminatis, imò quamvis certò sciret, quæ grana comedenda forent ab avibus, quæ à viatoribus conculcanda, aut supra petram exsiccanda, & conculcanda; Copiosior enim semper erit fructus ex reconditis in terra granis, multòque plura colligentur grana, quàm seminata fuerint, licèt ex seminatis plura defecerint, & perierint. *Adde quòd* ex rebus materialibus non possit congruum, & aptum argumentum deduci ad exprimendam illam divinam Providentiam, quæ maximè Creaturis ratione præditis regendis incumbit.

Distinguo antecedens: Providentia supponit absolutam finis volitionem, vel particularem, vel universalem,

concedo: semper particularem, nego: & similiter distincta confirmatione, neganda est consequentia.

Dices 3. Divina Providentia foret conditionalis tantùm, non verò absoluta si provideret aliquem finem non obtinendum: sed implicat Dei Providentiam esse conditionalem, id enim argueret impotentiam in provisore qui non posset finem intentum assequi nisi posita conditione; qualis, v.g. esset providentia mercatoris, qui vellet suas merces servare: quem tamen finem non posset assequi nisi vitatô naufragiô, vel jacturâ partis mercium factâ: Ergo, &c.

Nego minorem. Providentia enim conditionata nô est solius provisoris, qui non potest consequi finem intentum nisi conditione posita; sed magis propria est provisoris qui potest, sed non vult; tum propter suavem Providentiæ ordinationem, tum propter præstantius aliquod bonum, nempe bonum universi quod proprio cujusque specialis Creaturæ bono anteponendum esse judicat.

Dices 4. Summa in provisore esset imperfectio si media usurparet, & ordinaret ad finem cujus consecutionem non intenderet: Hæc enim cassa, & irrita mediorum usurpatio proveniret vel ex ignorantia efficacitatis talium mediorum, vel ex impotentia ad illa applicànda; nam si quis sciat, quæ media conducant ad finem, & ea possit usurpare, & applicare; ipsi certè deesse non potest voluntas ad finem consequendum, si reverà finis intenditur: Ergo si Deus intendit finem particularem suæ Providentiæ, vel illum infallibiliter assequitur, vel ignorat media quibûs certissimè est comparandus.

Nego antecedens: Defectus enim consecutionis finis non provenit ex impotentia, vel ignorantia; sed ex libertate divinæ voluntatis, & quia hoc est magis consentaneum rebus ipsis, magisque congruit, & expedit muneri Gubernatoris, & Provisoris generalis. Nec tamen inde sequitur Deum nullatenus finem intendere; sed solùm quòd non intendat efficaciter, & absolutâ voluntate: Nec sequitur pariter divinam Providentiam frustrari; quod enim deficit ab uno ordine divinæ Providentiæ, in alium necessariò incidit, ut docet sanctus Anselmus lib.1. cur Deus homo c.15. *Quamvis*, inquit, *homo, vel malus Angelus divinæ ordinationi subjacere nolit, non tamen eam effugere valet: quia si vult fugere de sub voluntate jubente, currit sub voluntatem punientem, & transit sub voluntate permittentis. Et hoc ipsum quod perversè vult, aut agit, in universitatis præfatæ ordinem, & pulchritudinem summâ Sapientiâ convertit*. Cui concinit sanctus Thomas quęst.8. art.6. dicens; *Cùm igitur voluntas Dei sit universalis causa omnium rerum, impossibile est, quòd divina voluntas suum effectum non consequatur; unde quod recedere videtur à divina voluntate secundùm unum ordinem, relabitur in ipsam secundùm alium: Sicut peccator qui quantùm est in se recedit à divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ voluntatis dum per ejus justitiam punitur*.

Dices denique: Providentia etiam particularis pertinet ad voluntatem consequentem: sed voluntas consequens semper impletur: Ergo infert consecutionem finis. *Confirmatur*: Providentia tanquam causa per se extenditur ad omnia quomodolibet entia - sed omnis per se causa semper suum assequitur finem: Ergo etiam Providentia finem consequitur.

Nego antecedens: Providentia namque complectitur voluntatem antecedentem, & consequentem simul. Illam quidem quatenus Deus vult singulis

gulis rebus congrua ministrare media quibus suum finem assequantur: Hanc verò quatenus ea media de facto subministrat creaturis, & eas interdum in optatum finem deducit. Ita docet sanctus Joannes Damascenus lib. 2. de Fide cap. 29. ubi voluntatem quâ Deus vult omnes homines salvos fieri, non solùm metaphoricè, sed propriè, & realiter, idque voluntate antecedente, enumerat inter præcipuos modos providendi. Cùm enim dixisset, *Sciendum est, quòd multi sunt modi providentiæ Dei, qui nec sermone explicari, nec mente comprehendi possunt*: Subdit demum, *& præsertim, præcedenterque velle omnes salvari; non enim ad puniendum nos plasmavit, sed ut efficiat nos bonitatis suæ participes*. Hic tamen effectus, nempe salus omnium, à divina Providentia non obtinetur.

Quæres quid sit FATUM, *& qualiter à divina Providentia distinguatur*.

RESPONDEO Fatum dictum à verbo *Fandi*, eò quòd divinum de rebus creatis dictum, vel decretum significet. Secundùm autem rei veritatem, *Fatum*, inquit Boetius lib. 4. de Consolatione Prosâ sextâ, *est inhærens rebus mobilibus dispositio, per quam Providentia suis quæque nectit ordinibus*. Providentia verò ex eodem *est ipsa ratio in summo omnium principe constituta, quæ cuncta disponit*. Unde Fatum à Providentia distinguitur tanquam effectus à causa, & dispositio à disponente. Providentia, enim est æterna Dei de rebus dispositio, Fatum verò ipsius dispositionis applicatio, & executio, seu ut loquitur Boetius ibidem, *Fatum singula digerit in motu, locis, formis, ac temporibus distributa; ita ut hæc temporalis ordinis explicatio in divinæ mentis adunata prospectu, Providentia sit; eadem verò adunatio digesta, atque explicata temporibus Fatum vocetur*. Et adducto exemplô artificis qui rei faciendæ formam mente perspiciens movet operis affectum, concludit: *Illud certè manifestum est immobilem, simplicemque gerendarum formam rerum esse Providentiam; Fatum verò eorum, quæ divina simplicitas gerenda esse disposuit, mobilem nexum, atque ordinem temporalem*.

Hinc apparet quàm turpiter à vero exorbitaverint veteres Philosophi, qui Fatum censuerunt esse quoddam æternum, & immutabile, tantam necessitatem singulis rebus inferens, ut ne Dii quidem ab ea sese expedire possint. Quem errorem sequitur Seneca lib. de Providentia cap. 5. ubi de fatô ita loquitur, *Quidquid est quod nos sic vivere jussit, sic mori, eadem necessitas, & Deos alligat; irrevocabili, humana pariter, ac divina cursu vehit: ille ipse omnium conditor, ac rector scripsit quidem fata, sed sequitur; semper paret, semel jussit*: Unde idem in Oedippo monet.

Fatis agimur, cedite fatis:
Non sollicitæ possunt curæ
Mutare rati stamina fusi.
Quidquid patimur mortale genus,
Quidquid facimus venit in alto
Vix illa Deo vertisse licet,
Quæ nexa sunt currunt causis.
It cuique ratus prece non ulla
Mobilis ordo.

Hanc autem fatalem necessitatem doctè, & eleganter à Deo reiicit Nemesius cap. 38. ubi probat Deum sub necessitatem non cadere, neque illius voluntatem ulli necessitati parere: *Cùm enim potestas sit, & naturæ potestate prædita, nihil neque naturæ agit necessitate; neque legis obligatione constrictus: eique contingentia sunt omnia etiam, quæ necessaria sunt. Quod ut monstraret aliquando cursum repressit Solis, & Lunæ*, ia-

tametsi necessario, & eidem semper modo ferantur, ut ostenderet nihil sibi necessariò fieri, sed omnia pro potestate esse contingentia.

Quaestio Tertia.

An, & quomodo defectus tam naturæ, quàm morum divinæ Providentiæ subsint?

Sensus Quæstionis est, an peccata, monstra, & quilibet creatæ voluntatis, aut naturæ aberrantis defectus à divina Providentia congruum aliquem in finem justè, sapienterque ordinentur; quòd ut pateat evidentiùs.

Notandum 1. *ex Seraphico Bonaventura in 1.dist.46.q.5.* Quòd quemadmodum aliquid dicitur esse sanum tripliciter; aut *subjectivè*, ut animal dicitur sanum; aut *dispositivè*, ut potio dicitur sana; aut *ostensivè*, ut urina sana: Sic aliquid ordinabile dicitur tripliciter; aut sicut ordinis susceptivum, aut sicut dispositivum, aut sicut ostensivum. *Sicut susceptivum*, non est aliquid ordinabile nisi quod est ens, & natura aliqua; & ita malum non est ordinabile nisi per accidens, scilicet ratione boni. *Sicut dispositivum*, Malum est ordinabile, sed non sicut dispositio ponens, sed privans. Duplex enim est ordo, scilicet naturæ, & justitiæ. Ordo naturæ est institutus, ordo justitiæ est acquisitus; malum autem privat ordinem specialis naturæ, & illum privando incurrit in ordinem justitiæ, quia offendit: Unde ratio ordinandi sicut dispositio in ordine justitiæ est meritum, vel demeritum. *Sicut ostensivum*: Malum est ordinabile, & ordinatum, quia manifestat ordinem bonorum per oppositum: opposita autem juxta se posita magis elucescunt.

Notandum 2. *Ex eodem qu.6.* Malum ex accidenti conferre aliquid ad decorem universi, non quidem per se, sed per accidens. Decor enim universi, *inquit*, quidam est substantialis, sive quantùm ad esse: quidam accidentalis, sive quantùm ad benè esse: Quatùm ad primum mala non faciunt ad decorem, nec per se, nec per accidens: Sed quantùm ad aliquem decorem accidentalem, mala benè ordinata faciunt; non quia mala, sed quia benè ordinata: & ita per accidens, sicut per accidens ordinantur; & illô decore circumscriptô adhuc esset universum decorum, & perfectum, quamvis hunc decorem non haberet. Ad hunc decorem faciunt mala non ratione sui, sed ratione subjecti quod ordinatur in pœnam ad divinæ justitiæ manifestationem; vel ratione oppositi, quia decor magis clarescit ex præsentia mali, sicut opposita juxta se posita magis elucescunt, sicut communiter dicitur; vel ratione boni eliciti, multa enim bona Deus fecit, & facta sunt, quæ non essent facta nisi peccatum præstitisset occasionem, sicut illa quæ gesta sunt in nostra reparatione: tamen sine his omnibus esset universum completum.

Notandum 3. *Ex nostro Alensi 1.part. quæst.38. art.* Aliquid cooperari in bonum tripliciter. Primò modò ut per se ordinatum in bonum, ut virtus, & gratia: Aliô modô quod velociùs facit moveri in bonum, ut paupertas, & firmitas: Tertiô modô sicut oppositum recedens confert ad intentionem sui oppositi, sicut vehementia frigoris, ac caloris, ut frigus nivis recedens ad calorem: hôc modô peccatum recedens in-du-

„ ducit vehementiam doloris, & ar„ dorem majorem benè operandi, „ sed hoc est ex consequenti. *His præsuppositis sit*

CONCLUSIO PRIMA.

QUODLIBET *peccatum, etiam sub ratione formali peccati subest divinæ Providentiæ, & ab ea congruum in finem ordinatur*. Hæc est communis apud emeritos Theologiæ Principes, nam Alexander laudatus, & sanctus Bonaventura disertè affirmant, *Malum esse sub divina Providentia, non tanquam ab ea factum, sed quatenus ab ea ordinatur*: Et sanctus Thomas in 1. dist. 39. quæst. 2. art. 2. *Dicit mala subjacere divinæ Providentiæ tanquam præscita, & ordinata*.

PROBATUR PRIMÒ: His omnibus Scripturæ textibus, quibus hominum peccata referuntur ad divinum consilium, decretum, imperium, impulsum, & præceptum, sic lib. 2. Regum cap. 16. *Dominus præcepit Semei ut malediceret David*: Et cap. 24. *Addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicentem vade, numera Israel*. Quod fuit maximum superbiæ crimen. Idipsum innumeris patet Scripturæ textibus, sed maximè Actorum secundò, ubi peccatorum omnium maximum, Deicidium nempe, & Christi Domini occisio, in Dei ordinationem refunditur his verbis: *Hunc definitò consiliò, & præscientiâ Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis*. Et clariùs cap. 4. *Conveniunt viri in civitate ista adversum sanctum puerum tuum Jesum quem unxisti, Herodes, & Pilatus cum Gentibus, & populis Israel facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri*: Sed certissimum est Deum non esse authorem peccati: Ergo necessum est ut eatenus illa peccata in ipsum refundantur, quatenus ab eo permittuntur, & ordinantur bonum aliquem in finem, & ita ipsius divinæ Providentiæ subsint, ut solùm fiant quando permittit ea fieri, & non aliter, nec alibi, nec diutius quàm quòd ipsius divina Providentia judicaverit peccati permissionem expedire.

PROBATUR SECUNDÒ: Authoritate sanctorum Patrum, qui unanimi calculò affirmant Deum mala quælibet congruum in finem destinare; sic sanctus Clemens Alexandrinus, lib. 1. Stromatum ait, *Maximum esse divinæ Providentiæ argumentum non sinere ut vitium maneat inconducibile, & inutile*: Sic Cyrillus Hierosol. Cateche. 8. exclamat. *O sapientissimam providentiam, quæ malum etiam propositum in salutis occasionem convertit! Quemadmodum enim illorum fratrum Joseph eundem odio prosequentium, malam voluntatem accipit occasionem propriæ administrationis, & permittens ipsis ex odio vendere fratrem, occasionem accepit efficiendi ut regnaret*: Quod etiam confirmat his verbis Psal. 118. *Quoniam omnia serviunt tibi*. Sic Basilius homil. 9. *Providentissimus*, inquit, *rerum humanarum dispensator Deus utitur ad nostram exercitationem malignitate dæmonis, quemadmodum medicus viperæ veneno*.

Sed præ cæteris hoc argumentum eleganter non minùs quàm subtiliter expendit S. August. pluribi, varias proferens rationes, variasque referens utilitates, quas ex mali permissione deducit Deus; sic in hæc verba Psal. 7. *Arcum suum tetendit, & paravit illum, & in ipso paravit vasa mortis*, ait: *Quæri potest quæ sint vasa mortis, an fortè hæretici, nam, & ipsi ex eodem arcu id est ex eisdem scripturis in animas non Charitate inflammandas, sed venenis perimendas insiliunt, quod non contingit nisi pro meritis. Propterea divinæ Providentiæ etiam ista dispositio tribuenda est; non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat cum peccaverint; malò enim votò per peccatum*

tum degentes, malè coguntur intelligere, ut ipsa sit pœna peccati; quorum tamen morte Fideles Catholicæ Ecclesiæ tanquam quibusdam spinis à somno excitantur, ut ad intelligentiam divinarum proficiant Scripturarum; Et serm. 90. cap. 5. de Diversis, *Nisi Deus antiquioribus seculis servaret suâ patientiâ peccatores, unde nascerentur hodie tot fideles? Alii mali servantur ut boni inde nascantur..... quid Diabolo nequius, & de illius nequitia quanta bona fecit Deus? Non funderetur pro salute nostra sanguis Redemptoris nisi per nequitiam desertoris*. Et c.4. præcedente dixerat, *Sicut mali homines malè utuntur Creaturis bonis, sic Creator bonus benè utitur hominibus malis*.

Probatur ratione: Eatenus Deus permittit peccatum quatenus inde prævidet aliquod bonum oriundum, & talis peccati permissio ad illius boni consecutionem ordinatur; sed ita permittere peccatum, est illud congruum in finem ex Providentia ordinare: Ergo reverà peccatum à divina Providentia ordinatur. Probatur major pluribus Scripturę textibus, maximè verò Genesis 45. ubi dicitur Deum idcirco permisisse venditionem Josephi à fratribus, ut præpositus Ægipti factus eorum saluti inserviret; ait enim Josephus fratres alloquens, *Neque vobis durum videatur, quòd vendidistis me in his regionibus; pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum*: Et post pauca, *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, &c.* Quibus apertè fatetur suam venditionem à fratribus (quæ reverà grande fuit peccatum) à divina voluntate ideo ordinatam, ut tum patris, tum fratrum saluti provideret. *Deinde* nisi alicujus boni consequendi intentione, & voluntate Deus peccatum permitteret: illa permissio non posset esse fructus, nec effectus prædestinationis: Sed id est contra sententiam sanctorum Patrum, præsertim sancti Augustini, qui pluribi affirmat peccati permissionem interdum conducere ad prædestinationem Electi; sic expendens illa verba Pauli Rom. 8. *Omnia cooperantur in bonum iis, qui secundùm propositũ vocati sunt Sancti*; Subdit *etiam peccatum; nam prædestinati ex casu humiliores, cautiores, & ferventiores resurgunt*. Denique, ille Deo tribuendus est volendi modus, qui convenientior est ejus Sapientiæ, Bonitati, & Omnipotentiæ; sed magis Deo congruit velle permissionem peccati propter oriundum aliquod ex ea bonum, quàm solùm illud permittere eò quòd non teneatur impedire, & causis liberis nullam vim debeat inferre: Ergo Deo magis congruit permissio peccati propter aliquod bonum ex ea emergens.

Dices 1. Ex S. Augustino libro de natura boni cap. 4. *Malum est privatio modi, speciei, & ordinis*: sed nulla privatio participat rationem illius cujus est privatio: Ergo si malum ex ratione sua formali sit privatio ordinis non potest à divina Providentia ordinari.

Distinguo majorem: S. Bonaventura in 1. dist. 46. q. 5. Malum est privatio ordinis concernentis particularem naturam, concedit: Concernentis dispositionem universalis Providentiæ, negat: Nam, ut inquit Boëtius, *Ordo cuncta complectitur, quò fit ut si aliquis ab assignata sui ordinis ratione discesserit, necesse sit ut in alteram differentiam relabatur*. Vel ut inquit noster Alensis qu. 38. num. 2. art. 1. *Dicendum est quòd est ordo naturæ particularis, & universalis: sive ordo naturæ, aut providentiæ*: Malum autem, est privatio ordinis particularis, sive ordinis naturæ: non ordinis universalis, sive ordinis Providentiæ.

Dices 2. Quod nihil est, non est ordi-

dinabile, ordinari enim supponit esse: sed peccatum ex ratione sua formali est non ens, & nihil. Ergo non est ordinabile.

Distinguo majorem: Quod nihil est, non est ordinabile per se, & in se, concedo: per accidens, & ad aliud, nego: Et similiter distincta minore neganda est consequentia.

Dices 3. Quod est ordinabile cadit sub potentia ordinantis; sed peccatum non subest potentiæ Dei, quia Deus non potest producere peccatum: Ergo nec illud ordinare.

Distinguit majorem: Seraphicus Bonaventura ibidem: ordinabile subest ordinantis potentiæ producenti, aut providenti, concedit: Producenti tantùm, negat. Minorem similiter distinguit, peccatum non subest Dei potentiæ, producenti, concedit, ordinanti, negat.

Dices 4. Ex S. Augustino laudato, *Omne ordinatum in quantùm hujusmodi, est bonum*; sed nullatenus peccatum potest esse bonum: Ergo, nec habere rationem ordinabilis.

Respondet Magister sententiarum dist. 46. Quadruplicem esse boni acceptionem: Est enim, inquit, aliquid quod in se bonum est, & cui fit, sed non est bonum facienti, ut cùm fit eleemosyna propter vanam gloriam; Secundò est aliquod bonum in se, & facienti; sed non ei cui fit, ut cùm prædicatur Evangelium ex motivo charitatis, homini obdurato, & repugnanti: Tertiò est aliquid bonum in se, & facienti, & ei cui fit, ut cum ex motivo charitatis prædicatur Evangelium homini credenti. Quartò, denique, est aliquid quod in se, nec bonum est, & facienti nocet, & damnat nisi pœniteat, ut peccatum, alteri tamen proficit, & inservit ad aliquod bonum. Unde in forma distinguo minorem. Peccatum nullatenus potest esse bonum nec facienti, nec in quem fit, ex se, & per se concedo: occasionaliter, per accidens, & ratione ordinationis in bonum, nego.

CONCLUSIO SECUNDA.

QUILIBET *morum, & naturæ defectus à divina Providentia ordinantur ad universi pulchritudinem, & decorem, saltem per accidens*: Hæc est communior inter Theologos, eamque tuentur Alensis qu. 40. membro 3. S. Bonaventura dist: 46. q. 6. Et S. Thomas contra gentes cap. 71. ubi ait. *Multa bona sunt in rebus, quæ nisi mala essent locum non haberent; sicut non esset patientia justorum si non esset malignitas persequentium, nec esset locus Justitiæ vindicativæ, si delicta non essent. In rebus etiam naturalibus, non esset unius generatio nisi esset alterius corruptio; si ergo malum totaliter ab universitate rerum per divinam Providentiam excluderetur, oporteret etiam bonorum multitudinem diminui.*

PROBATUR. Primò quidem authoritate S. Ambrosii lib. 3. Exameron. c. 9. qui cùm sibi objecisset, *Quid cum utilibus, etiam lethalia, & perniciosa generantur? cum tritico conium? quid inter alimenta vitæ noxium reperitur? & nisi prævisum fuerit, consuevit saluti nocere, inter alia quoque nutrimenta vitæ helleborum deprehenditur; Aconita quoque fallunt frequenter, & decipiunt colligentem.* Respondet: *Singula eorum quæ generantur in terris, specialem quandam rationem habent, quæ pro virili portione complent universi pulchritudinem Creaturæ; alia ergo esui, alia potui, alia alii nascuntur usui: nihil vacat: nihil inane germinat terra. Quod tibi putas inutile, aliis utile est, imò ipsum tibi frequenter alio est usu utile: quod escam non adjuvat, medicinam suggerit; & sæpè eadem quæ tibi noxia sunt, avibus aut feris innoxium ministrant pabulum. Denique sturni vescuntur conio, nec fraudi est eis,*

quoniam æqualitate sui corporis venenum succi lethalis evadunt . . . . Helleborum autem periti loquuntur etiam esse, & alimenta coturnicum, eò quòd naturali quodam temperamentò sui corporis vim pabuli nocentis evitent.

Hanc veritatem luculenter expendit S.Augustinus lib.11.de Civit.c.18. ubi demonstrat pulchritudinem universi per Dei ordinationem ex contrariorum oppositione luculentiorem apparere: *Neque enim*, ait, *Deus ullum non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, vel malum esse futurum præscisset, nisi pariter nosset quibus eos bonorum usibus commodaret; atque ita ordinem sæculorum tanquam pulcherrimum carmen etiam ex quibusdam quasi antithetis honestaret.* Adductis autem nonnullis exemplis oppositorum ex S.Paulo, subdit: *Sicut ergo ista contraria, contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt: ita quodam non verborum, sed rerum eloquentiâ contrariorum oppositione sæculi pulchritudo componitur. Apertissimè hoc positum est in libro Ecclesiastici, hoc modo; contra malum bonum est, & contra mortem vita; sic & contra virum justum peccator, & sic intuere in omnia opera altissimi, duo & duo, & unum contra unum*: Quasi diceret Ecclesiasticus divinam Providentiam,& mundi pulchritudinem maximè elucere, ex contrariorum combinatione, & adversantium concordi discordia: Sicut Picturæ venustas, ex umbræ, & lucis diversorumque colorum grata commixtione, & temperamento consurgit: & sicut Musica ex dissonarum vocum consonantia suaviùs aures demulcet.

Objiciunt Stoici apud Lactantium lib.1. de Ira Dei cap. 13. *Quæ tandem utilitas potest in muribus, in blattis, in serpentibus reperiri, quæ homini molesta, & perniciosa sunt? An medicina in his aliqua latet? Quæ si est, invenietur aliquando: Nempe adversus mala . . . . Viperam ferunt exustam in cineremque dilapsam mederi ejusdem bestiæ morsui. Quantò meliùs fuerat eam prorsus non esse, quàm remedium contra se ab ipsa desiderari?*

Respondet Lactantius ibidem: Deum idcirco plura homini nociva creasse ut homo sapientiæ à Deo inditæ exercendæ locum haberet: *Proposuit ei*, inquit, *bona, & mala, quia sapientiam dedit cujus omnis ratio in discernendis malis, ac bonis posita est; non potest enim quisquam eligere meliora, & scire quid bonum sit, nisi sciat simul rejicere, ac vitare quę mala sunt . . . . Ergo sicut bona innumerabilia data sunt homini quibus frui posset; sic etiam mala quę caveret. Nam si malum nullum sit periculumque; nihil denique quod lędere hominem possit, tollitur omnis materia sapientię, nec erit homini necessaria: positis enim tantummodò in conspectu bonis quid opus est cogitatione, intellectu, scientia, ratione . . . Vides ergo magis propter mala opus bonis esse sapientia, quę nisi fuissent proposita, rationale animal non essemus.*

Objicit 2. Epicurus ibidem: *Deus*, inquit, *aut vult tollere mala, & non potest: aut potest, & non vult: aut neque vult, neque potest: aut & vult, & potest. Si vult, & non potest, imbecillis est, quod in Deum non cadit: Si potest, & non vult, est invidus, quod ęquè alienum à Deo: Si neque vult, neque potest; & invidus, & imbecillis est, ideoque, neque Deus. Si vult, & potest, quod solùm Deo convenit: unde ergo sunt mala, aut cur ea non tollit?*

Respondet ibidem Lactantius: hoc equidem argumentum ita plerosque Philosophorum urgere, ut eorum nonnulli Deum nihil curare fateantur, verùm facilè dissolvitur, *Deus enim*, inquit, *potest quidquid vult, & tamen imbecillitas, vel invidia in eo nulla est, potest igitur mala tollere, sed non*

non vult, nec ideò tamen invidus; idcirco enim non tollit, quia & sapientiam (sicut docui) simul tribuit, & plus boni, ac jucunditatis in sapientia, quàm in malis molestiæ. Sapientia enim facit, ut etiam Deum cognoscamus, & per eam cognitionem immortalitatem assequamur, quod est summum bonum. Itaque nisi priùs malum agnoverimus, nec bonum poterimus agnoscere; Sed hoc non vidit Epicurus, nec alius quisquam: Si tollantur mala, tolli pariter sapientiam, nec ulla in homine virtutis remanere vestigia, cujus ratio in sustinenda, & superanda malorum acerbitate consistit.

Quæres an mundus esset perfectior, si nulli in ipso essent naturæ, & morum defectus?

NEgat S. Bonaventura in 1. dist. 46. quæst. 6. art. 1. & cum eo plures alii Theologiæ Principes. Rationem profert: *Quia multa bona Deus fecit, & facta sunt, quæ non essent facta, nisi peccatum præstitisset occasionem, sicut illa quæ gesta sunt in nostra reparatione: tamen sine his omnibus esset universum completum.* Et cum quæsivisset an pulchritudo præsens Universi præstet pulchritudini ejusdem sub statu innocentiæ si perseverasset: Concludit præsentem decorem præcellere, *Et ratio hujus est*, inquit, *quia vis divina eliciens bonum ex malo, præpotens est malo: & ideo bonum quod inde elicit prævalet bono quod malum corrumpit; & ideo plus valet Universum nunc, quàm valuisset tunc .... Exemplum est de scypho sano, qui frangitur, & religatur filo argenteo, vel aureo, quia melior est post, quàm ante; non ratione fractionis, sed ratione religationis.*

Confirmatur ex sancto Augustino in Enchiridio cap. 10. & 11. *Ex omnibus*, inquit, *consistit Universitatis admirabilis pulchritudo, in qua etiam illud quod malum dicitur benè ordinatum, & suo loco positum eminentiùs commendat bona, ut magis placeant, & laudabiliora sint dum comparantur malis. Nec enim Deus omnipotens (quod etiam infideles fatentur* RERUM CUI SUMMA POTESTAS) *cum summè bonus sit, ullo modò sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens, & bonus, ut benefaceret etiam de malo.* Quibus verbis sanctus Augustinus nedum naturæ, sed, & morum defectus ait conferri ad Universi decorem, ut inde magis illius pulchritudo appareat. Idipsum luculenter expendit S. Anselmus in elucidario, ubi de malis Angelis ita loquitur; *Cum Deus præsciret eos tales futuros, quare creaverit eos?* Respondet *propter ornatum sui operis, ut enim pictor nigrum colorem substernit, ut albus, vel rubeus pretiosior fit: sic collatione malorum justi clariores fiunt..*

Dices: Exinde tantùm sequi universum esse præstantius secundùm apparentiam, non autem secundùm existentiam, videlicet quatenus clariùs elucent bona comparatione malorum: Ergo simpliciter, & secundum rei veritatem Universum non debet censeri præstantius ex morum, & naturæ defectibus.

Nego antecedens: Mala namque juxta bona posita illa commendabiliora exhibent, non tantùm secundùm apparentiam, sed etiam secundùm existentiam duplici ratione. Primò quia plura bona ex illis defectibus colliguntur; cujusmodi sunt manifestatio divinæ Misericordiæ, Justitiæ Sapientiæ, &c. nec-non, & præcellentes Christianæ Religionis virtutes, pœnitentia, martyrium, & eximia Charitatis exercitia. Secundò quoniam ipsamet apparentia conducit ad existentiam, & rei veritatem, quatenus ex illis defectibus homines nituntur perfectionem Evangelicam, assequi quæ in hu-

militate, & animi demissione maximè elucet.

Dices 2. Bonum quò illi defectus privant, est majoris perfectionis, quàm sit bonum, quod eorum defectuum occasione comparatur: Ergo præstantius esset universum sine illis defectibus. Antecedens probatur, quoniam innocentia est majus bonum quàm pœnitentia.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, quod etsi innocentia secundùm se considerata majus sit bonum; nihilominus in ordine ad Universum, & ad ejus integritatem, suavitatem, ordinem, ac proportionem, majus bonum est collectio multarum virtutum, & donorum, quæ non existerent, si tales defectus non adfuissent.

Quaestio Quarta.

An, & quomodo Deus rebus creatis immediatè provideat?

CUm divinæ Providentiæ quadruplex munus, & opus distingui possit, nimirum Creaturarum conservatio, cum eisdem agentibus cooperatio, earumdem debitum in finem ordinatio, hujus ordinationis executio; quæritur in præsentiarum an hæc quatuor munia Deus per se, & immediatè obeat: An verò aliquam creaturam in sortem, & partem alicujus ex his muneribus obeundis assumat.

Notandum 1. Certum esse Deum res omnes immediatâ suâ virtute condere; quamquam enim quibusdam Creaturis ad aliarum formationem, & generationem utatur; nihilominus immediatum in eas habet suæ virtutis influxum, ut indicant omnes illæ Scripturæ textus, qui Deum rerum omnium Authorem, & Artificem disertè pronuntiant. Sic Job 10. *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmaverunt me totum*, &c. Ps. 138. *Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam*. Jeremiæ 1. *Priusquàm te formarem in utero*: Unde meritò invictissima illa septem Machabæorum mater, filios ad generosè martyriũ obeundum adhortãs ita fatur: *Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi: sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quippe omnium invenit originem*.

Notandum 2. Certum esse rerum omnium ordinationem in finem ipsis congruum esse immediatè à Deo; Providentia enim, ut diximus cum Boetio, est ipsa illa divina ratio in summo omnium Principe constituta quâ cuncta disponit; adeoque ordinatio illa est actus internus divinæ voluntatis, & consequenter immediatè ab ipso Deo proficiscitur; Deus namque immediatè, & per se solum proposuit sibi fines quos voluit; & ad eos constituit, atque decrevit media, vel quasi media, quæ elegit, aut permisit. Certum pariter illum non omnia per se solùm exequi, sed ad quædam adjungit secum concursum aliarum causarum, sive quòd ita necessarius ad opus videatur illarum causarum concursus, ut respiratio, & nutritio ad conservationem vitæ: Sive quia ex liberalitate dignatur rationem causæ rebus communicare, easque in partem gubernationis, & executionis assumere. Qualiter autem id fiat, & quibus rebus utatur ad aliarum conservationem hic erit resolvendum.

Notandum 3. Quòd etsi certum sit Deum rebus omnibus providere, nihilominùs non eadem de rebus singulis est ipsi cura, nec eadem est ordinatio: Duplex enim ipsius distingui po-

potest Providentia, nimirum *Sufficiens*, & *Favorabilis*; Prior dicitur quà Deus res omnes ordinat in finem congruum à sua Sapientia designatum, sive interim finis ille cedat in bonum privatum ipsius rei quæ ordinatur, sive in bonum Uuiversi, aut alterius specialis Creaturæ, ad cujus utilitatem, aut decorem talis fit ordinatio. Posterior verò dicitur quà Deus res aliquas ordinat ad bonum suum privatum, & ad finem ipsis convenientem, & favorabilem. Certum est autem Deum ita favorabiliter rebus quibuslibet non providere; quædam enim sunt quæ cum proprio dispendio ordinantur ad alias, ut cibus, & potus ad nutritionem animalium, & ipsa bruta animantia ad hominum utilitatem, & commodum: Unde solis Creaturis intellectualibus favorabiliter providere dicitur, eas namque solas ordinat in finem ipsis convenientem, & favorabilem, nempe ad vitam æternam.

His prænotatis tria sunt resolvenda. Primum: An Deus reverà immediatè, & per se conservet Creaturas? Secundum: An per se, & immediato concursu cum eis agentibus operetur. Tertium: Quibus Creaturis utatur ad aliarum conservationem, & directionem in finem? Nimirum an inferiores superioribus, an verò superiores inferioribus interdum subserviant.

CONCLUSIO PRIMA.

DIVINA *Providentia per se, & ex sua ratione formali res omnes conservat tanto tempore, quanto judicat esse congruum.* Probatur hæc conclusio primò quidem ex illo Sapientiæ 11. *Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses; aut quod à te vocatum non esset conservaretur?* Vocatio autem hæc, est illa ipsa divina jussio, quà rebus imperat ut conserventur, sicut, & imperavit ut fierent, juxta illud *Vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt.*

Illud ipsum disertè explicat S. Paulus Hebræorum 1. ubi de divino Verbo ita loquitur, *Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ*; hoc est, ut interpretatur Magister sententiarum in commentario ad eundem locum, *Portans, id est, continens, & gubernans omnia*: Verbo, *id est, solo imperio*: Virtutis suæ, *id est, potentiæ, & charitatis suæ, quæ non minor apparet gubernando quàm creando.* Cui concinit Primasius: *Verbum Dei Patris*, inquit, *omnia quę fecit verbô virtutis suæ portat, hoc est potentiâ virtutis suæ, & verbô jussionis suæ omnia gubernat, & regit: non enim minus est gubernare mundum, quàm creasse; nam in creando ex nihilo substantiæ rerum productæ sunt; in gubernando verò ea quæ facta sunt, ne ad nihilum redeant continentur.* Vel ut meliùs ibidem interpretatur sanctus Thomas, *Verbô virtutis suę, id est, seipso, quod est Verbum omnipotens.*

Denique idem Apostolus ad Colossenses 1. ait: *Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant*, hoc est ut interpretatur sanctus Anselmus ibidem, *Omnia in ipso constant, quia sicut omnia creavit, sic omnia continet, & regit. Omnia in ipso constant, quia secundùm immensitatem incircumscriptę, & incomprehensę Divinitatis ejus omnia sunt intra ipsum, & ne in nihilum redeant per illum consistunt*: Seu ut expendit sanctus Chrysostomus homilia 3. *Non solùm ipse ea, ex nihilo adhoc ut essent, produxit; sed & idem ipse nunc quoque ea conservat, & tuetur; ita ut si ipsius curâ destituerentur, mox perirent, & corrumperentur.*

Eadem veritas ratione probatur: Eo modò ratiocinandum est de rerum conservatione quomodo de ipsarum creatione: Sed creationis solus

Deus

Deus est author, & Opifex: Ergo pariter, & conservationis. Major est Doctoris Subtilis; qui in secundum dist.2.quaest.num. 9. dicit cum S.Bonaventurà conservationem esse continuam creationem;ita quòd eadem divina actio dicatur *Creatio* quatenus coexistit primo instanti existentiæ rei: dicitur verò *Conservatio*, in quantùm coexistit aliis partibus temporis in quo res illa durat.

Deinde, Creaturæ essentialiter dependent à Deo;Sed ita non dependerent si solùm ipsius influxu indigerent ad sui creationem, non verò ad sui conservationem: Ergo ad utramque divino influxu egent. Major patet. Minor probatur: Si tantùm in primo suæ productionis instanti Creaturæ dependerent ab influxu Dei, sequeretur quòd per æternitatem illorum esse subsisteret independenter ab ipso divino influxu; & sic non essent ab eo essentialiter dependentes, sed tantùm per accidens; nam dependentia secundùm primum instans suæ existentiæ se habet per accidens ad existentiam, & durationem in sequentibus instantibus, vel in ipsa æternitate.

Denique, si res, maximè incorruptibiles, putà Angeli, & animæ rationales, non penderent à continuo Dei influxu in conservari, sequeretur Deum non posse illa destruere, & in nihilum deducere: Sed consequens est absurdum; Ergo, & id unde sequitur. Sequela patet, illæ namque Creaturæ spirituales destrui non possunt per aliquid positivum repugnas earum vitæ, & subsistentiæ; quia sicut non pendent ab aliquo influxu creato, sic nec aliquid creatum potest earum esse destructivum: Restat ergo, quòd solùm destrui possint per subtractionem concursùs. Unde meritò Doctor in 4. dist. 1. quaest.1. num.33. *Dico quòd solius Dei est annihilare, quia annihilare non est agere positivè, sed non agere, id est non conservare; solius autem Dei est conservare totam creaturam, & taliter.*

Dices: Effectus, & opera divinæ Providentiæ vegetioris sunt virtutis, & perfectioris entitatis, quàm opera, & effectus Creaturarum: Sed hæc non indigent continuo influxu sui opificis, domus namque subsistit etiam mortuo fabricatore; leo genitus non opus habet leone genitore ut subsistat, & filius vitam servat integram, etiam suo Patre extincto; Ergo nec illa conservatore egent.

Respondeo 1. Non eandem esse rationem de efficacitate, & operibus divinæ Providentiæ, & Creaturarum, illa namque est causa princeps fontalis, & prima, à qua cæturæ, quidquid activitatis, & virtutis habent, mutuantur; hæ verò sunt tantùm causæ subservientes, secundariæ, & minùs principales: Unde non mirum, si effectus qui earum quidem causarum influxum exigunt unà cum influxu causæ primæ ad sui productionem, illò ipsò non egeant ad sui conservationem, quia subsistere possunt per solum influxum causæ primæ. Hinc non eadem est dependentia effectuum à causa prima, & secunda; ab hac enim solùm dependent accidentariò, filius namque ab uno patre genitus potuit ab alio generari, & domus ab uno artifice extructa, etiam & ab alio construi potuit: ab illa verò ità essentialiter dependent, ut nullatenus existerent si Deus ad illarum productionem non concurreret. *Unde in forma*: Effectus divinæ Providentiæ sunt præstantiores effectibus Creaturarum, secundùm præstantiores gradus perfectionis, concedo; totius namque mundi fabrica longè excedit structuram cujuslibet famosissimi Palatii: Secundùm minorem dependentiam, nego; quia

quia effectus à divina Providentia essentialiter; à Creaturis verò solùm accidentario pendent.

Ex his collige Deum etiam per extraordinariam suam potentiam non posse aliquam Creaturam tantæ virtutis, & perfectionis producere ut independenter ab ejus influxu subsistere queat, quia essentiale est cuique Creaturæ ut à Deo pendeat, tam ad sui productionem, quàm ad sui conservationem.

Nec refert quòd Deus sit omnipotens; nam ut observat noster Alensis quæst. 26. membr. 5. art. 1. quædam sunt, quæ Deus efficere nequit, quæ magis divinam potentiam firmant, & commendant. *Unde*, inquit, *quòd non potest peccare, quòd non potest facere aliquam Creaturam æqualem sibi, quòd non potest conferre Creaturæ, quòd sit sufficiens ad regendum se; non dat impotentiam Deo, sed magis potentiam. Unde sicut derogaret Potentiæ, quòd poneret Creaturam aliquam à seipsa; ita derogat Sapientiæ, vel Bonitati, quòd ponat Creaturam esse sufficientem ad rectionem sui. Unde quòd non potest Creatura se regere, non est de impotentia Dei, sed de impotentia naturæ, quæ tantum virtutem non potest capere.*

Conclusio Secunda.

Divina *Providentia immediatè concurrit ad omnes Creaturarum operationes*. Hæc conclusio jam satis superque probata manet rationibus Philosophicis in nostra Physica, agendo de concursu divino: & solùm opus est Theologicis momentis illam firmare.

Eam itaque 1. probat sanctus Augustinus ex illo Christi Domini oraculo; *Pater meus usque modò operatur, & ego operor*. Quem textum sic expendit lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. *Sunt*, inquit, *qui arbitrantur tantummodò mundum ipsum factum à Deo, cætera jam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit, & jussit; Deum autem ipsum nihil operari: Contra quos profertur illa sententia Domini*, Pater meus usque operatur: *Et ne quisquam putaret apud se illum aliquid operari, non in hoc mundo*: Pater in me manens, *inquit*, facit opera sua: & sicut Pater suscitat mortuos, & vivificat, sic Filius quos vult vivificat, *&c.*

Ipsi concinit sanctus Chrysostomus homil. 37. in Joannem, *Quòd si percontareris quomodo Pater operatur, cùm die septimo ab omni opere cessaverit; accipe quomodo providet, continet, temperat omnia quæ fecit. Cum igitur Solem orientem, Lunæ cursum, stagna, fontes, fluvios, naturæ vim, seminibus in nostris, & brutorum corporibus progressum, cætera omnia quibus hoc totum constat, vides: intellige perpetuam Patris operationem*. Eandem difficultatem etiam expenderat sanctus Augustinus libro 4. de Genesi ad litteram cap. 12. exponens quô sensu dicatur Deus requievisse septimo, & nihilominùs operari. *Potest*, inquit, *intelligi Deum requievisse, à condendis generibus Creaturæ, quia ultra jam non condidit, aliqua genera nova: deinceps autem usque nunc, & ultra operatur, eorumdem generum administrationem quæ tunc instituta sunt, &c.*

Probat secundò idem S. Augustinus ex illo Actorum 17. *In ipso vivimus, movemur, & sumus*. Quibus verbis Apostolus productionem, conservationem, & operationem Creaturarum complectitur; quæ verba sanctus Augustinus expendens libro 4. de Genesi ad litteram capite 12. dicit, *Illud quod ait Apostolus*, in illo vivimus, movemur, & sumus, *liquidè cogitatum quantùm humana mens valet, adjuvat hanc sententiam quâ credimus, & dicimus Deum in his, quæ creavit indesinenter operari.*

Deinde, aperiens qualiter præfatus contextus Apostoli sit intelligendus de

de operibus Providentiæ subdit; *Crede igitur ne uno quidem die cessasse Deum ab opere regendi quæ creavit, ne motus suos naturales quibus aguntur atque vegetantur illico amitterent, & esse aliquid omnino desinerent; si eis substraberetur motus ille sapientioris Dei quo disponit omnia suaviter.* Ipsi concinit Origenes libro 1. Periarchon capite 1. *Quomodo,* inquit, *in Deo vivimus, & movemur, & sumus, nisi quia virtute sua universum constringit, & continet mundum.*

Tertiò: Hanc ipsam veritatem pluribus Scripturæ textibus confirmat S. Hieronymus Epistolâ ad Ctesiphontem; ut invehens in eum, quòd ut humanum liberum arbitrium tueretur Dei adminiculum respueret, ait, *Audite, quæso, audite sacrilegum. Si inquit voluero curvare digitum, movere manum, sedere, stare, ambulare, &c. semper mihi auxilium Dei necessarium erit? Audi Ingrate imò Sacrilege Apostolum prædicantem, sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid agitis omnia in nomine Domini agite, &c.*

Denique eandem veritatem probat Anastasius Synaita libro 2. de rectis fidei dogmatibus, ex illo Psalm. 138. *Quò ibo à spiritu tuo,* &c. *Inde,* inquit, *Propheta refutat eorum errorem quos latuit Dei actiones quaquaversum cuncta pervadere, nec ullam cujusvis materiæ particulam esse, quæ non sit opus Dei.* Quæ hanc adversus conclusionem objectiones proferuntur à Durando in 2. dist. 1. quæst. 5. jam solvimus in physicis, idcirco sit

Conclusio Tertia.

Deus *nedum inferioribus Creaturis ad superiorum conservationem: Sed etiam superiorum ad inferiorum regimen, & tutelam utitur.* Hæc est communis inter Theologos, eamque probat sanctus Augustinus libro 8. de Genesi ad litteram capite 9. ubi duplicem distinguit divinæ Providentiæ operationem: *In ipso quoque,* inquit, *gemina operatio Providentiæ reperitur partim naturalis, partim voluntaria; Naturalis quidem, per occultam Dei administrationem quæ etiam lignis, & herbis dat incrementum: Voluntaria verò per Angelorum opera, & hominum. Secundùm illam primam cœlestia superiùs ordinari, inferiùsque terrestria, luminaria, sideraque fulgere, diei noctisque vices agitari, aquis terram fundatam interlui, atque circumlui, aerem altiùs superfundi, arbusta, & animalia concipi, & nasci, crescere, & senescere, occidere, & quidquid aliud in rebus interno, naturalique motu geritur. In hac autem altera signa dari, doceri, & discere, agros coli, societates administrari, artes exerceri; & quæque alia sive in superna societate aguntur, sive in hac terrena, atque mortali, ita ut bonis consulatur, & per nescientes malos, &c.* Quibus verbis S. Augustinus disertè affirmat Deum rebus providere nedum per inferiores superioribus, sed etiam per superiores inferioribus. De inferioribus quidem nulla remanet causa dubitandi, siquidem omnes prorsus Creaturæ materiales, & corporeæ sive viventes, sive vitæ expertes homini subserviunt, & ei vel ad victum, vel ad vestitum, vel ad utilitatem, vel ad delicias famulantur. Sed neque de superioribus debet esse dubitatio, siquidem Angeli, quibus minores sumus, à Deo deputantur ad nostram custodiam, *Omnes* namque *sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui capiunt hæreditatem salutis.*

Dices: Providere per alium, arguit imperfectionem in Provisore, Rex enim idcirco non per se, sed per suos Ministros toti suo regno providet, quia nec per scientiam, nec per potentiam, nec per præsentiam singulis adesse potest: Sed talis defectus Deum dedecet: Ergo non per alios, sed per seip-

seipsum immediatè cunctis Creaturis providet.

Respondet noster Alensis quæstione 26. articulo 2. ad 2. *Providere per*
,, *alium*, Posse esse ex triplici causa,
,, vel ex defectu illius qui debet providere; vel ex defectu illius cui debet fieri provisio; vel ex parte illius per quem est provisio. Ex parte providentis, ut cùm ille non est potens per se explere quod vult, ut patet in exemplo posito de Rege. Ex parte illius cui debet fieri provisio, sic divina Providentia administrat inferiores Creaturas per superiores, quia inferiores propter suum defectum non sunt immediatè susceptibiles divinæ actionis; sicut patet in oculo, qui non potens videre Solem in rota, videt eum in medio, scilicet in aqua, vel in speculo. Similiter Providentia Dei administrat inferiores Creaturas per superiores: rationales autem Creaturas per se: & etiam quasdam per alias; ut homines per Angelos, & alios Angelos per alios: Item propter utilitatem illius per quem est providentia fit provisio per alium; ut Deus vult administrari pauperibus à divitibus propter utilitatem divitum; vult etiam quosdam doceri per alios. Istis duabus rationibus ultimis providet Deus per alios, non verò propter primam rationem: quia hoc non est ex defectu qui sit in Deo: sed propter defectum Creaturæ cui administratur; vel propter utilitatem illius per quam alii administratur, vel providetur.

Quæres quot, & qui sint divinæ Providentiæ fructus ex ejus consideratione à viris probis colligendi?

RESpondeo quatuor potissimùm à Lessio cap. 9. de Providentia numerari. *Primus* est magnum animi solatium, & jucunda mentis tranquillitas in varia rerum agitatione, & perturbatione: Cùm enim quisque perpendit omnia quæ eveniunt, sive bona, sive mala, non nisi Deo ita ordinante contingere, facilè suos omnes motus continet; ratus quòd nihil horum fieret, nisi Deus specialiter illud permitteret; non permitteret autem, nisi justissimæ rationes ei suppeterent, atque adeo nisi melius esset id permittere quàm impedire. Hâc ipsâ cogitatione recreatus S. Job, dum omnium suorum bonorum jacturam audisset, has in præclaras voces erupit, *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Illud ipsum ponderabat David cùm diceret: *Renuit consolari anima mea, memor fui Dei & delectatus sum.*

Secundus fructus est omnium etiam adversitatum grata acceptatio, necnon, & omnis murmurationis repressio, & cohibitio: facilè namque divinæ ordinationi acquiescimus dum attenta mente perpendimus Deum sapientissimè, benignissimè, & ob justissimas rationes immittere, vel permittere omnes illas corporis, aut animi molestias, quæ nobis interdum accidunt, quæque conferunt, vel ad exercitationem virtutum, vel ad ultionem peccatorum, vel ad assecutionem æternæ fœlicitatis, *Momentaneum enim, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitatem, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Quas rationes ubi quis perpendit, omnes murmurationis motus comprimit.

Tertiò illa ipsa divinæ Providentiæ consideratio anxiam rerum hujus vitæ sollicitudinem removet, nam ut meritò monet Christus Salvator Matth. 6. *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, nec corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plusquam vestimentum? Respicite* vo-

volatilia cœli quoniam non ferunt neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa; nonne vos magis pluris estis illis? Unde concludit, *Nolite ergo solliciti esse dicentes quid manducabimus aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis.* Unde admonebat Regius Vates: *Jacta in Domino curam tuam, & ipse te enutriet.* Quod ipsum reperit S.Petrus primæ 5.cap. *Omnem*, inquit, *sollicitudinem vestram projicientes in ipsum, quoniam ipsi cura est de vobis.*

Quartò denique, hæc ipsa divinæ Providentiæ cogitatio maximam in periculis ingruentibus affert animi constantiam, & fiduciam. Cùm enim Deus omnium, maximè Piorum curam habeat, & nihil sine ipsius nutu, & consilio fieri possit, non est quòd timeamus, vel sævientium hominum terriculamenta, vel Dæmonum insidias, vel quidvis aliud molestum à qualibet Creatura inferendum. Ipsa consideratione velut impenetrabili Clypeo armatus, & animatus Regius Vates ajebat Psal. 28. *Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? Dominus Protector vitæ meæ, &c.* Et meritò quidem ut expendit sanctus Augustinus, *Protegitur enim Imperator scutatis, & non timet, protegitur à mortalibus mortalis, & securus est: protegitur mortalis ab immortali, & timebit, ac trepidabit?*

ARTICULUS SECUNDUS.

De Prædestinatione Sanctorum.

JAm apertè satis ex præsentis Disputationis præludio liquet, quàm arduum quàmque cœcutientibus mortalium oculis impervium sit divinæ prædestinationis arcanum. Enim verò *Quis novit sensum Domini?* Cur nullis existentibus meritis, nullis præviis adhuc operibus bonis, Jacob eligitur, reprobatur Esau? Cur Tyriis, & Sidoniis denegata miracula, quibus convertendi erant, & pœnitentiam in cinere, & cilicio acturi; è diametro verò concessa Judæis pertinacibus, nullam exinde utilitatem percepturis? Vel ut loquitur sanctus Gregorius lib.29.moralium cap.32. *Cur alius malè vivens diu reservetur ut se corrigat; alius benè quidem videtur vivere, sed in vita eò usque durat quoad in perversa prorumpat: Alius catholicæ matris ventre editus, juxta vitæ terminum erroris voragine devoretur, alius autem vitam suam in catholica pietate consumat, qui ortus in perfidia cum lacte matris hauserat virtut erroris.... Quis ergo ista judiciorum secreta cœlestium discutiat? Quis intelligat discretam æquitatis occultæ lancem!*

Imò inquit sanctus Augustinus lib. 21.contra Faustum cap.3. *Quantò convenientius, quantò accommodatius est modulo nostro expavescere illic ubi Paulus expavit, & exclamare:* O altitudo diviciarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, &c. *Quantò melius est admirari, quod investigare non sufficis:* Unde concludit Tractatu 53. in Joannem, *Non ergo me ad hanc penetrandam altitudinem, ad hanc abyssum discutiendam, ad inscrutabilia pertractanda expectatio vestræ Charitatis impingat: agnosco modulum meum; sentire mihi videor, etiam modulum vestrum; altius est hoc incrementis meis, & fortius viribus meis. Audivi Scripturam admonentem, atque dicentem: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.*

Convenientius itaque nobis foret in hujus abstrusi, reconditique mysterii admiratione, quàm investigatione detineri. Verùm quoniam liberè non pa-

patitur auspicati laboris exitus, & summè necessaria his maximè temporibus dicendi materies: Idcirco prævio Scripturarum lumine, affulgenteque sanctorum Patrum doctrinâ, ingentes, & innumeras propè de divina Prædestinatione Quæstiones suscipimus explicandas duabus in sequentibus Sectionibus; Quarum *Prima* aperiet existentiam, naturam, objectum, certitudinem, & concordiam divinæ Prædestinationis cum libertate creata. *Secunda* explicabit illius causas, effectus, & appendices.

Sectio Prima.

De Prædestinatione generatim.

PRAEDESTINATIONIS vocabulum formatur à particula *præ*, & verbo *destino*. Particula autem *præ* significat, *Vel* antecessionem actûs intellectus prævidentis ad actum voluntatis ordinantis: *Vel* antecessionem ordinationis decreti divinæ voluntatis destinantis homines ad gloriam æternam antecedenter ad prævisionem meritorum: *Vel* denique rectiùs, & veriùs, antecessionem æternitatis ad tempus, seu æternæ Dei destinationis ad rem in tempore destinatam.

Verum autem *destino* triplicem pariter obtinet significationem; *Vel* enim idem significat, quod *designo*, sic de primis parentibus dicitur, Ecclesiastici 17. *Destinavit illis sortem veritatis*; Hoc est, veritatis prædicandæ munus imposuit: *Vel* idem quod *statuo*, ac *decerno*; Sic 2. ad Cor. 9. *Unusquisque prout destinavit in corde suo*: *Vel* denique idem, ac *mitto*, seu *dirigo*. Sic 1. Machab. cap. 1. *Destinaverunt aliqui de populo, & miserunt ad Regem*. S. Thom. 1. par. qu. 23. Destinationem duobus prioribus modis usurpat, contenditque prædestinare idem esse, ac designare, aut transmittere aliquem in vitam æternam.

Noster verò Alensis, quem penè sequuntur omnes Theologi, destinationem usurpat tertiò modò; ita quòd *Prædestinatio* idem significet, ac statutum, decretum, seu propositum divinæ voluntatis, quô Deus ab æterno apud se statuit, & decrevit dare quibusdam Creaturis ratione præditis gratiam in præsenti; & gloriam in futuro: Et reverà si res attentè ponderetur, perspicuum erit in præsenti negotio destinationem ita accipiendam: Transmissio enim in vitam æternam, vel tantùm est effectus temporalis, & executio Prædestinationis; vel saltem supponit propositum voluntatis divinæ, quô Deus apud se statuit aliquos esse transmittendos ad vitam æternam antequàm de facto transmittantur: Hinc Ecclesia Lugdunensis in libro de tenenda Scripturæ sacræ traditione, circa medium explicans illa verba Ezechiel. 24. *Dominus Deus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare?* ait, *Quid est aliud* DECREVIT, *nisi* PRAEDESTINAVIT, PRAEFINIVIT, STATUIT, PRAEFIXIT, PRAEORDINAVIT; *Ex quo manifestè intelligitur quid sit* PRAEDESTINATUM *videlicet, & præfinitum, statutum, præfixum, præordinatum*. Constat itaque quæ sit vera, ac genuina Prædestinationis vocabuli significatio: Jam rem ipsam expendamus.

Quaestio Prima.

An reverà aliqui homines à Deo necessariò Prædestinentur?

DUPLEX in præsenti Quæstione proponitur difficultas; Prima quidem, an Deus reverà determinet, ac ordinet aliquam Creaturam ad finem aliquem supernaturalem beatum, & perpetuum; Secunda, an illa ipsa di-

vina ordinatio ita sit necessaria, ut sine ea non possit Creatura rationalis praefatum finem assequi, quod ut percipiatur evidentiùs.

Notandum 1. Praedestinationem trifariam accipi; Primò quidem, quatenus significat quamlibet praedefinitionem, seu praeordinationem aeternam rei cujuscumque à Deo efficiendae in certa temporis differentia; quâ ratione S.Augustinus lib. de Praedest. Sanctorum, ait; *Praedestinatione sua Deus ea praescivit, quae fuerat ipse facturus*. Secundò, interdum usurpatur pro destinatione Creaturarum rationalium ad statum aeternum, & immobilem, sive bonum, sive malum, sic S.August. in Enchiridio cap. 100. usurpat Praedestinationis vocabulum ad significandum sortem aeternam Sanctorum, ac reproborum, *Deus*, inquit, *benè utens, & malis tanquam summè bonus ad eorum damnationem quos justè praedestinavit ad poenam; & ad eorum salutem, quos benignè praedestinavit ad gratiam*: Cui concinit Honorius Augustodunensis, dicens; *Nihil aliud est Praedestinatio, quàm pro meritis cujusque, vel ad gloriam, vel ad poenam aeternam Dei praeparatio*; Nec-non, & Concilium Valentinum cap. 3. *Fidenter fatemur Praedestinationem Electorum ad vitam, & Praedestinationem Impiorum ad mortem*. Hae autem duae priores significationes, minùs propriae sunt, & à praesenti mysterio alienae. Itaque strictiùs, & congruentiùs Praedestinatio significat aeternam destinationem, vel transmissionem Creaturae rationalis ad foelicitatem perpetuam, quam sic definit S.August. lib. de Dono perseverantiae c. 14. *Praedestinatio Sanctorum*, ait, *nihil est aliud quàm praescientia, & praeparatio beneficiorum Dei quibus certissimè liberantur quicumque liberantur*; Inde.

Notandum 2. Duplicem distingui posse Praedestinationem, Incompletam videlicet, & Completam. *Prima* est ad gratiam, & media supernaturalia ad aeternae foelicitatis assecutionem conducentia, quae totuplex iterum distingui potest quotuplex est ipsa gratia praeordinata, & destinata. *Secunda* verò ad gloriam cujus possessio completa est hominis salus. Hanc utramque indigitat S. Paulus; primam quidem ad Ephesios cap. 1. ubi omnes Ephesios fideles ad quos scribebat, vocat à Deo Electos, & Praedestinatos; *Elegit nos*, inquit, *in ipso*, id est Christo, *ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti, & immaculati in conspectu ejus, in charitate, qui praedestinavit nos in adoptionem per Jesum Christum*. Non quòd reverà censeret Apostolus omnes Ephesios esse gloriam aeternam infallibiliter adepturos; sed quòd ad gratiam sanctificantem omnes essent ordinati, & praedestinati. *Secundam* verò tradit ad Rom. 8. dicens: *Quos praescivit, & praedestinavit, quos autem praedestinavit, hos & vocavit, &c.* quam pariter utramque praedestinationem edocet S. Anselmus in praefata verba ad Ephesios: *Deus*, inquit, *praeordinavit quòd in tempore gratia aliquos a perpendis separaret, & Justos, immaculatosque faceret: Praeordinavit etiam quòd, & illos ad aeternitatem perduceret. Harum praedestinationum alteram hìc implet, quando Sanctos facit: Alteram in futuro complebit dando immortalitatem, & beatitudinem.* De utraque hac praedestinatione quaerimus an sit admittenda.

Notandum 3. Praedestinationem varios habuisse existentiae suae Impugnatores; omissis enim omnibus illis divinae Providentiae insectatoribus, necnon, & Atheis, seu Politicis, qui negantes immortalitatem animae, negant pariter praedestinationem ad gloriam, de quibus Sapientiae 2. dicitur quòd *Nescierunt Sacramenta Dei, nec superave-*

verunt mercedem justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum Sanctorum. Non defuerunt etiam ex Fidelibus, & Catholicis, qui Prædestinationem in Deo etiam negaverunt eò, quòd arbitrarentur illam esse fatalem quandam necessitatem, quæ creatam libertatem extingueret, & ad omne meritum viam præcluderet, ut colligere licet ex S. Aug. 2. de bono perseverantiæ cap. 14. Nec non ex sancto Prospero in responsione ad obiectiones Gallorum cap. 1. ubi ait; *Qui Prædestinationis nomine fatum prædicat, tam non est probandus, quàm qui fati nomine veritatem prædestinationis infamat: Fati enim opinio vana est, & de falsitate concepta; Prædestinationis autem fides multa sanctarum authoritate Scripturarum munita est*, ut probabit.

CONCLUSIO PRIMA.

Reverà *admittenda est divina Prædestinatio, qua nonnullæ Creaturæ rationales ad beatitudinem à Deo destinantur, & ordinantur ab æterno.* Hæc est de fide: & probatur variis Scripturæ textibus, Matth. 25. *Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum, &c.* ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit, &c.* Ad Ephesios 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei*: Actorum 13. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*, & alibi passim. Hanc eandem veritatem suis testimoniis, omnes sacri Doctores ubertim affirmant, ut patebit in hujus disputationis decursu. Itaque.

Probatur 2. Ratione Theologica: Prædestinatio ex S. Augustino lib. de prædest. Sanctorum cap. 17. Est divina voluntas dandi gratiam, & gloriam, quas reverà Deus prædestinavit conferre in tempore: sed nihil Deus operatur in tempore, quod ab æterno facere nō decreverit: Ergo Deus ab æterno decrevit dare aliquibus gratiam, & gloriam, adeoque aliquos prædestinavit.

Deinde, quoties aliquis non potest naturæ suæ viribus attingere finem suum, quem tamen assequitur, necesse est, ut ad eum finem ab alio trasmittatur: Sed Beatitudo æterna, est finis quem ex naturæ suæ viribus attingere nequeunt illi, qui ipsum assequuntur. Ergo necesse est, ut ad eum Deus illos transmittat; sicut sagitta, quæ seipsa dirigi non potest, sagittante indiget, ut in scopum mittatur, & dirigatur. Quæ similitudo non obscurè præsens mysterium indigitat: Vates enim Regius loquendo de Electis, ait; *Sicut sagitta in manu potentis, ita filii excussorum*; Hoc est Filii Apostolorum, qui excussi, & percussi sunt ubique terrarum. Hinc Gennadius Epist. de Prædest. dicit illam esse quidem ab æterno: *Quamvis*, inquit, *in tempore fiat, eò quòd Deus ad destinatum terminum mittat hominem, quemadmodum sagittarius sagittam in scopum emittit.* Cui concinit S. Thom. 1. p. q. 3. art. 1. ubi prædestinationis necessitatem concludens, ait; *Ad illud ad quod non potest aliquid virtute suę naturę pervenire, oportet, ut ab alio transmittatur, sicut sagitta à sagittante mittitur ad signum.* Hæc autem actualis transmissio, Prædestinationem, seu decretum transmittendi Creaturam rationalem in vitam æternam supponit: Ergo, &c.

Denique ad Provisorem Universi pertinet, inquit Durandus in 1. dist. 40. qu. 1. conferre aliquibus de Universo remedia, vel auxilia quibus assequantur optimum finem, qui est intra ipsam Universitatem entium, alioquin finis ille frustra possibilis esset Creaturis: sed optimus finis, qui est intra universitatem entium, est vita æterna: Ergo ad Deum pertinet conferre aliquibus de Universo auxilia, quibus assequantur vitam æternam: Unde cum ratio donationis mediorum in Deo præexistens vocetur Prædestinatio, consequens

quens est illam esse admittendam.

Dices 1. Creaturas rationis expertes Deus non prædestinat, nec ordinat per se ad finem suum naturalem: Ergo nec ratione præditas prædestinare, & ordinare debet ad finem supernaturalem.

Nego consequentiam, & ratio disparitatis est manifesta, siquidem Creaturæ in ordine naturæ consideratæ habent ex sua constitutione quidquid necessum est, ut nativis suis viribus valeant assequi finem naturę suę limites, perfectiones, & captum non excedentem: Secùs autem de Creaturis, ratione prędītis in ordine ad gloriam & beatitudinem æternam, quæ cùm longè naturalem earum operandi virtutem excedat, ad eam nec dirigi, nec illam absque supernaturali auxilio assequi possunt; & idcirco necessum est, ut à Deo dirigantur, & juventur.

Instabis: Creaturæ rationales non sunt deterioris conditionis, quàm bruta animantia, & cœtera quæque rationis expertia: sed hæc adæquatum, & quietativum, ac satiativum suum finem, nullô divinitùs inditô auxiliô: sed ex se, & per se consequuntur; Ergo multò magis Creaturæ rationales ad gloriam æternam, quæ est earum finis adæquatus, & quietativus per se, & ex se ordinabuntur; nec consequenter egebunt Dei ordinatione, & prædestinatione.

Nego consequentiam: Duplex enim Creaturarum rationalium finis distinguitur: Naturalis unus, isque vel corporeus, qui per rectam, & perfectam sensuum operationem comparatur; vel spiritualis, qui per veritatis contemplationem, & optimi dilectationem obtinetur: Supernaturalis, qui est ipsa æterna, & jucunda Dei possessio. Ad prioris assecutionem sufficiunt equidem naturales hominis vires: sed ad posterioris possessionem omnino deficiunt cùm sit ordinis naturæ vires excedentis. Cæteras objectiones solvet.

Conclusio Secunda.

PRædestinatio *ita necessaria est ad salutem, ut nullus absque ea possit salvari*. Hæc est contra Catharinum, qui lib. 2 de Prædestinatione cap. ultimo distinguit duo genera Salvandorum, quorum eximii, putà beata Virgo, Apostoli, &c. à Deo quidem prędestinantur: Alii verò salvi fiunt absque ulla speciali Dei prędestinatione; sed ad eorum salutem affirmat sufficere generalem Dei Providentiam supernaturalem, & voluntatem antecedentem salvandi omnes homines. Contra quem sentiunt nedum cæteri Doctores Scholastici, sed & reclamant sancti Patres, præsertim Augustinus, qui lib. 2. de bono Perseverantiæ cap 9. disertè affirmat, *Neminem salvandum nisi qui fuerit prædestinatus*. Illud ipsum egregiè probat lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 17. ex verbis Apostoli ad Rom. 8. ubi cùm dixisset, *Electos esse de mundo, sed ante mundi constitutionem, ea vocatione, qua Deus id quod prædestinavit, implevit*: Subdit, *quos enim prædestinavit, ipsos vocavit, ipsa scilicet vocatione secundùm propositum; non ergo alios, sed quos prædestinavit ipsos, & vocavit: nec alios; sed quos ita vocavit ipsos, & justificavit; nec alios, sed quos prædestinavit, justificavit ipsos, & glorificavit, illo utique fine, qui non habet finem*.

Quibus verbis S. Augustin. apertè edocet eum solùm fore glorificandum qui fuerit prædestinatus. Ipsi concinit sanctus Fulgentius de Fide ad Petrum cap. 35; dicens, *Firmissimè tene, & nullatenus dubites omnes, quos vasa misericordiæ gratuita bonitate Deus fecit ante constitutionem mundi, in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo; nec perire pos-*

posse aliquem eorum, quos Deus prædestinavit ad Regna Cœlorum; nec quempiam eorum, quos non prædestinavit ad vitam, ulla posse ratione salvari. Ergo ex ejus mente constat ita necessariam esse prædestinationem, ut absque illa nemo possit salvari.

Probari potest hæc ipsa conclusio iisdem omnino argumentis, quibus firmata fuit præcedens, sed ultro his rationibus confirmatur. *Primò*, si ad salutem Beatorum sola sufficeret generalis Dei providentia supernaturalis, qua decrevit Deus singulis hominibus concedere media sufficientia, sequeretur ex parte Dei nullum fieri discrimen inter prædestinatum, & reprobum; sed tota inter utrumque discretio proveniret ex parte liberi arbitrii, & propriâ voluntate illius qui salvatur: at consequens est falsum; Ergo & antecedens. Major patet: Si enim Deus speciali aliquô suæ divinæ voluntatis actu non discernat prædestinatos a reprobis, evidens est, quòd illorum discretio aliunde, fit repetenda, & consequenter ex parte solius voluntatis ejus, qui salvatur. Minor pariter constat ex Apostolo 1. ad Corinth. 4. dicente, *Quis te discernit, &c.*

Deinde, si Prædestinati solùm haberent auxilia generalia, & sufficientia, nec Deus circa ipsos per actum consequentem suæ voluntatis specialiter afficeretur, evidens est quòd illi non eligerentur à Deo præ cæteris, imò ipsi potiùs Deum eligerent: sed id repugnat Christo dicenti Prædestinatis Joannis 15. *Non vos me elegistis, sed ego eligi vos*.

Denique, ex eadem sententia sequeretur Deum specialem dilectionem non habere erga electos, nec particularem curam de illis gerere: at hoc repugnat Christi Domini Verbis Joannis 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea*.

Dices 1. Prædestinationis necessitas omnem solvit de procuranda, & firmanda salute vigilantiam, & curam, hominibusque imperitis, & pravis pessimam hanc ingerit sententiam, vel sum prædestinatus, aut non: Si sim, haud dubiè salvabor, nec proinde ulla mihi ultro debet esse de procuranda salute sollicitudo: Si non sim, irritæ prorsus erunt omnes curæ, & vacui labores de salute consequenda, quippe cùm solus prædestinatus salvari possit: Ergo non videtur asserenda, nec prædicanda prædestinationis necessitas. Confirmat antecedens sanctus Augustinus lib. de prædestinatione cap. 15. exemplo Monachi, *Fuit*, inquit, *quidam in nostro Monasterio, qui corripientibus fratribus cùm quædam non facienda faceret, & facienda non faceret*. Respondebat; QUALISCUMQUE NUNC SIM, TALIS ERO, QUALEM DEUS ME FUTURUM ESSE PRAESCIVIT: *Qui profectò verum dicebat, & hic verò non proficiebat in bonum; sed usque adeò profecit in malum, ut deserta Monasterii societate, fieret canis reversus ad vomitum suum, &c.*

Nego antecedens: Tantùm enim abest, ut prædestinationis necessitas præfatam ingerat, & firmet sententiam, imò omninò solvit, & evacuat; siquidem Deus non prædestinat electos ad gloriam absque operibus, sed per opera bona comparandam. Quemadmodum enim non statuit finem concedere, nisi per idonea media, putà sanitatem per medicinam, victoriam per pugnam generosam, & strenuam, scientiam per assiduitatem in studiis; uberes messis fructus per agriculturam; sic, & prævidit, & constituit salutem æternam consequendam per opera bona: *Quapropter* monuerat sanctus Petrus 2. c. 1 *Fratres magis satagite, ut per bona opera*

ra certam vestram vocationem, & electionem faciatis.... sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in aeternum Regnum Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi.

Adde quòd ita prędestinetur à Deo salus alicujus, ut etiam sub ordine prædestinationis cadat quidquid illum promovet ad salutem, *Nam*, inquit S.Gregorius lib.3. Dialogorum cap.13. *Ipsa quoque praemii praedestinatio ita est ab omnipotente disposita, ut ad hoc Electi ex labore perveniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus disponit donare*.

Hinc apparet, non idcirco tacendam esse Prædestinationis necessitatem, eò quod ex illa, pravi, & indocti ansam vitæ solutioris arripiant; imò inquit S. Augustinus lib.laudato cap.20. *Sicut praedicanda est Pietas, ut ab eo, qui habet aures audiendi Deus recte colatur: praedicanda est Pudicitia, ut ab eo, qui habet aures audiendi nihil genitalibus membris illicitum perpetretur: praedicanda est Charitas, ut ab eo, qui habet aures audiendi Deus, & proximus diligatur; Ita praedicanda est Praedestinatio beneficiorum Dei, ut qui habet aures audiendi, non in seipso, sed in Domino glorietur*.

Dices 2. Si Prædestinatio esset ad salutem necessaria, sequeretur quòd reprobus nullatenus posset salvari, & consequenter, quòd ipsi non imputanda esset propria damnatio: at consequens videtur absurdum: Ergo & antecedens. Patet sequela majoris; cùm enim decretum prædestinationis omnino sit invariabile, apertè constat reprobum non posse prædestinari, nec consequenter salvari.

Distinguit majorem Doctor in 1. dist.39. reprobus non posset salvari potentiâ consequenti, & in sensu composito, ac formali, hoc est, quatenus est formaliter reprobus, concedit: Potentia antecedenti, & in sensu diviso, quatenus nimirum in primo signo æternitatis ille, qui est reprobus propter prævisa opera mala, potuit fieri prædestinatus, quia prævisus est ex libertate sua posse exequi opera bona ratione quorum posset prædestinari, negat: Hæc fusiùs explicabuntur infra.

Quaestio Secunda.

Quid sit Praedestinatio?

Notandum 1. Ex Doctore in 1. dist.40.num.1. *Quòd praedestinatio propriè sumpta, dicit actum voluntatis divinae, videlicet ordinem electionis per voluntatem divinam alicujus Creaturae intellectualis, vel rationalis ad gratiam, & gloriam; licèt posset accipi pro actu intellectus concomitante istam electionem*. Nam ut observat S.Bonaventura ibidem qu 2. *Quoniam causalitas gratię, & gloriae attribuitur propriè voluntati, ut efficiente, scientię, ut disponenti, & potentię, ut exequenti*; Ideo, *etsi prędestinatio importet illa tria, tamen principaliùs est in genere voluntatis, & ideo ab Aug. definitur prędestinatio per illa tria: Primò per illud, quod respicit potentiam libro de Fide cap.35.* Prædestinatio est gratuita donationis præparatio: *Secundò per illud, quod respicit scientiam, in libro de bono Perseverantię cap.14.* Prædestinatio est præscientia Beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur; *Tertiò per illud, quod respicit voluntatem, & proprissimè in lib. de Prędestinatione Sanctorum*; Prædestinatio, *inquit*, est propositum miserendi, &c. Vnde Apostolus ad Ephesios 1. *Prędestinatię secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suę*.

Notandum 2. Ex nostro Alensi q.28. *art.1.*

*art.*1. in voluntate prædestinantis tres reperiri actus, nimirum *Dilectionem*, *Electionem*, & *Prædestinationem*, qui actus nedum circa gloriam, sed etiam circa gratiam occupantur: Gratia enim, inquit, primò datur, postea habetur, & inde aliquis ipsa utitur: *Prædestinatio* autem spectat gratiæ collationem, unde dicitur præparatio gratiæ: *Dilectio* respicit gratiam habitam, bonum enim est ratio dilectionis: Cum itaque Deus diligit aliquem, videtur aliquod bonum esse in eo, ratione cujus Deus ipsum diligit, inde dicitur gratia gratum faciens: *Electio* verò connotat usum gratiæ; Electio enim est de duobus bonis propositis unius præ alio acceptio: Unde concludit aliud discrimen inter Prædestinationem, Dilectionem, Electionem, Vocationem, & Justificationem; quòd *Prædestinatio* simpliciter sit æterna, quia æternam Dei significat approbationem respectu boni: *Dilectio* autem, & *Electio* tum temporales, tum æternæ sunt, quia eandem approbationem dicunt; sed non determinant eam; an videlicet sit respectu boni ab æterno, vel solùm ex tempore: *Vocatio* autem, & *Justificatio* determinant divinam approbationem respectu boni, quod confertur in tempore.

Notandum 3. Duplicem distingui posse Prędestinationem, unam quidem *in intentione*, aliam verò *in executione*: Prior efficaciter, & immediatè respicit gloriam dandam hominibus, & ut finem consequendum per media. Posterior verò immediatè spectat gratiam, & auxilia supernaturalia veluti media necessaria ad gloriam consequendam. Dixi *immediatè*, certum enim est Prædestinationem utroque modo consideratam, tendere reipsa in gloriam, & gratiam; sed juxta nostrum modum intelligendi intentio gloriam, & executio gratiam immediatè spectat. Inde invicem discepant Authores quænam earum rationem formalem prædestinationis complectatur. Quidam cum Ochamo in 1. dist. 40. q. 1. contendunt eam esse reponendam in sola voluntate conferendi gloriam; Aliqui cum Durando ibidem dist. 41. q. 2. Volunt eam statuendam esse in sola voluntate conferendi gratiam: Cœteri verò rectiùs cum Doctore censent Prædestinationem in suo conceptu formali utramque voluntatem conferendi gratiam simul, & gloriam involvere, quod ut pateat apertiùs fit.

CONCLUSIO PRIMA.

PRAEDESTINATIO *formaliter sumpta, gratiam simul, & gloriam spectat*. Hæc est Doctoris, ut patebit in Conclusione sequenti. Quòd gratiam spectet; Probatur ex Apostolo ad Rom. 8. ubi disertè indicat Prędestinationem versari nedum circa gloriam, sed etiam circa media, quæ sunt vocatio, & justificatio; *Quos*, inquit, *Prædestinavit, hos & vocavit, &c.* Et ad Ephesios 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei*: sed adoptio fit per gratiam sanctificantem: Ergo, &c. Apertè id docuit S. Augustinus locis jam supra laudatis, maximè in Enchiridio cap. 103. & de prædestinatione Sanctorum cap. 10. Nec non lib. de bono perseverantiæ cap. 14. ubi ait; *Prædestinationem esse præparationem gratiæ, & beneficiorum Dei*.

Quod etiam Prædestinatio formaliter gloriam spectet, Scriptura sacra diserte testatur: Sic actorum 13. dicitur, *Crediderunt quotquot præordinati erant in vitam æternam*; Et Rom. 9. *Ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ prædestinavit in gloriam*: Testatur & S. Augustinus nedum 15. de Civitate Dei cap. 1. ubi ait; *Civitatem Dei esse prædestinationem ad regnum Cælorum*: Sed etiam libro de bono Per-

Perseverantiæ cap.14. affirmans Prædestinationem esse *Præparationem beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur* : Nemo autem perfectè liberatur ab omni miseria, donec gloriam fuerit assecutus: Vnde Concilium Trident.Sessione 6.cap.12. & Canone 17. vocat *Prædestinationem ad vitam*: hoc est æternam & beatam. Hinc meritò concludit Fulgentius lib.1.ad Monimum cap. 8. *Propterea*, inquit, *omnia, & vocationis initia; & iustificationis augmenta, & glorificationis præmia in prædestinatione semperDeus habuit*.

Probatur simul utraque pars: Prædestinatio est illa divina præordinatio, qua prædestinatus in vitam æternam dirigitur, & mittitur; at perfecta missio, & directio, non solùm finem, sed etiam media respicit: Ergo Deus prædestinando non solùm gloriam, sed etiam gratiam spectat.

Dices; Quoties S. Augustinus Prædestinationem describit, toties meminit solius electionis, non quidem ad gloriam, sed ad gratiam: Vnde moderni Doctores tria in Prædestinatione distinguunt, videlicet collationem donorum, & gratiæ; Præscientiam conditionalem, qua Deus prævidet hos & illos perducendos ad vitam æternam, si talia illis conferantur: Et voluntatem, seu propositum ipsa dona conferendi, in quo maximè reponunt prædestinationis essentiam: Ergo Prædestinatio formaliter solam gratiam spectat.

Respondeo Sanctum Augustinum asserere quidem Prædestinationem esse gratiæ, & divinorum beneficiorum præparationem, non quod reverà censeret rationem formalem adæquatam Prædestinationis in sola gratiæ præparatione esse reponendam; Nullus enim media assumit, & præparat, nisi cum intentione assequendi finis; sed idcirco potius gratiæ, quàm gloriæ meminit; quia agebat contra Pelagianos, qui admittebat quidem Prædestinationem ad gloriam, non verò ad gratiam Censebant enim gloriam esse consequendam per opera moralia, & viribus naturæ. Vnde ipsemet Augustinus lib.de vocatione Sanctorum, ait; *Prædestinatio est præparatio gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro*.

CONCLUSIO SECUNDA.

PRAEDESTINATIO rectè describitur à Doctore in 1.dist.40.num.2. *Electio Creaturæ intellectualis, aut rationalis ad gratiam, & gloriam*: Vel ut ipsemet ait in 3. dist.7.q.3. *Prædestinatio est præordinatio alicujus ad gloriam principaliter, & ad alia in ordine ad gloriam*. Harum descriptionum veritas constat ex præcedenti Conclusione, idcirco sola explicatione indiget. Primò itaque Prædestinatio dicitur *Præordinatio*, & *Electio*; Prædestinati namque eliguntur, & præordinantur à Deo ab æterno, & secernuntur à Reprobis. Secundò additur *Creaturæ rationalis, & intellectualis*: Sola namque Creatura ratione prædita est objectum, & subjectum divinæ Prædestinationis, ut infra constabit. Subditur tandem *ad gratiam, & gloriam*, Prædestinatio enim formaliter utramque spectat, ut supra dictum est.

Dices: Prædestinatio solùm beatificandos, & Justos spectat: Sed electio, & præordinatio, etiam spectat Impios, & Reprobos: Ergo incongruè Prædestinatio dicitur electio, & præordinatio. Minor patet, Joannis 6. *Nonne duodecim vos elegi*, inquit Christus, *& unus ex vobis Diabolus est*? Nec valet dicere illud esse intelligendum de electione temporali, Electio enim temporalis est signum electionis æternæ; Ergo, vel utraque concordat, vel signum est falsum.

Respondet Sanctus Bonaventura in 1. dist.40.

dist.40.art.3.qu.2.Triplicem distingui posse electionem; *Est enim*; inquit, *electio secundùm affectionem dilectionis, & secundùm effectum finalis gratificationis, & secundùm statum prælationis; Prima est æterna, & est idem, quòd prædestinatio; Secunda est temporalis, & signum primæ infallibile. Tertia similiter temporalis, nec est effectus, nec signum æternæ electionis; multi enim præficiuntur mali, & reprobi, & utinam non sint plures mali, quàm boni*. Ad minorem dicit Christum loqui de electione Prælationis, quæ non solùm Probos, sed etiam Improbos spectat; ideoque non est signum certum electionis æternæ.

Dices 2. Si nullus esset reprobus, esset Prædestinatio, non autem electio: Electio namque significat acceptionem unius prę alio: Ergo electio, & prædestinatio idem sonant.

Respondet ibidem Seraphicus Doctor Propositum, Prædestinationem, & Electionem non differre secundùm rem, sed solùm secundùm rationem intelligendi: *Nam propositum*, inquit, *simpliciter dicit voluntatem faciendi aliquid; ille enim dicitur proponere, qui firmiter vult facere aliquid: Electio verò, & Prædestinatio addunt supra voluntatis conceptionem: sed differenter, quia Prædestinatio addit ordinem, & directionem in finem: sed electio discretionem, sive separationem à suo supposito. Unde propositum dicit firmam voluntatis conceptionem, Prædestinatio cum conceptione dicit præordinationem, & Electio, quandam discretionem*, quâ Prædestinati secernuntur à Reprobis. Hinc secundùm conceptum nostrum, præcedit propositum, sequitur electio, demum prædestinatio. *Vnde in forma*, si nullus esset malus non foret Electio, secundum rationem intelligendi, concedo: Secundùm rei veritatem, nego: Vnus enim, & idem actus entitativus divinæ voluntatis simul est propositum, electio, & prædestinatio; & tantùm diversus concipitur secundùm diversitatem nostri conceptus, & terminorum connotatorum.

Quaestio Tertia.

Qualis sit actus divinæ Prædestinationis?

Sensus Quæstionis est, an divina Prędestinatio sit actus immanens, vel transiens; æternus, vel temporalis; liber, vel necessarius, ad quorum intelligentiam.

Notandum 1. Divinorum actuum alios esse purè immanentes, alios purè transeuntes, alios verò immanentes secundùm entitatem, sed connotantes objecta secundaria, & ad ea terminatos; Actus purè *immanentes*, sunt divina intellectio. & volitio, quâ Deus seipsum cognoscit, & diligit. Actus purè *transeuntes* ii sunt, qui in Creaturas refunduntur, quales sunt creatio, justificatio, & similes: Actus vero immanentes cum *terminatione* ad objecta secundaria, sunt actus quidem ab intellectu, & voluntate divina procedentes, qui tamen à nobis intelligi nequeunt absque respectu ad objecta secundaria, quales sunt præscientia, prædestinatio, &c.

Notandum 2. Prędestinationis æternitatem dupliciter spectari posse; *Primò* quidem inquirendo, an sit actus æternus à voluntate, vel intellectu divino elicitus; *Secundò* verò, an ita facta fuerit Prædestinatio in ipso primo instanti, & signo ęternitatis, ut nihilominùs coexistat singulis partibus temporis, ut nec sit præterita, nec futura; sed tantùm præsens. Quod ut percipiatur evidentiùs, *Rursus* observandum est, triplex distingui posse instans, nimirum *æternitatis* purum, instans *temporis* purum, & instans

quoddam *mixtum* ex utroque, in quo scilicet explicantur actiones quædam prçteritæ, præsentes, vel futuræ connotantes quidem instans æternitatis; sed quatenus illud instans coexistit variis temporis partibus.

Notandum 3. Quantum ad præsens institutum attinet, Duplicem distingui posse necessitatem, nimirum absolutam, & respectivam; *Prima* est, quâ aliquid secundùm se, & ex suis principiis constitutivis necessariò tale, vel tale esse dicitur, sic necessaria est Deo existentia, necessarium, ut homo sit animal rationale, &c. Si enim talis non esset, non foret homo. *Secunda* est, quâ aliquid necessarium dicitur in ordine ad aliud; idque, vel simpliciter, ita quod unum obtineri non possit sine alio; vel secundùm quid, quando aliquid obtineri quidem potest sine alio, sed non cum tanta facilitate.

CONCLUSIO PRIMA.

PRAEDESTINATIO *est actus immanens in Deo cum terminatione ad objecta secundaria*.

PROBATUR: Omnis actus divini intellectus, & divinæ voluntatis connotans respectum rationis ad extra, est actus immanens hoc exposito modô; sed prçdestinatio est hujusmodi; Tum quia, ut probatum est, illa est reverâ actus divinæ voluntatis; Tum quia prædestinatio non significat in Deo aliquid ipsi conveniens per modum actus primi, & essentialis, sed per modum actus ultimi, & vitalis, sicut sunt intellectio, & scientia, volitio, & electio, ut ex ipsa vocis significatione, & omnium sententia constat. Tum denique, quia prçdestinatio dicit in Deo quid liberum; Quidquid autem denominatur liberum in Deo, convevenit ipsi per modum actus immanentis; Ergo reverà Prçdestinatio est actus immanens.

Dices: Prçdestinatio formaliter est in prædestinato; Ergo non est actus immanens in Deo. Consequentia patet, quod enim est creatum formaliter, non est in Deo immanenter, & & intrinsecè, sed solùm denominativè & extrinsecè. *Antecedens* probatur; in eo formaliter est Prædestinatio, qui denominatur prædestinatus; Sed sola Creatura denominatur prædestinata; Ergo in ea sola est formaliter Prædestinatio.

Nego antecedens; Nec non & majorem illius probationis; Creatura namque denominatur quidem prædestinata non formaliter, quasi prædestinatio esset forma ipsi inhçrens; sed effectivè propter scilicet varios effectus, quos Prçdestinatio in ipsa operatur; Vnde Prçdestinatio solùm formaliter est in Deo, eumque prçdestinantem formaliter denominat. Hinc prçdestinationis vocabulum sumitur potiùs activè, quàm passivè: hoc est, magis prædestinantem, quàm prçdestinatum significat.

CONCLUSIO SECUNDA.

PRAEDESTINATIO *est actus æternus, qui mensuratur instanti mixto, quatenus nimirum instans æternitatis coexistit variis partibus temporis*. Hçc Conclusio duas habet partes, nimirum quòd Prædestinatio sit actus çternus, & quòd mensuretur instanti mixtô.

PROBATUR PRIMA PARS. PRIMÒ quidem ex Scriptura ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti, &c.* Vbi particula *ante* denotat antecessionem temporis, & consequenter æternitatem; *Electio* pariter prædestinationem significat; nam subdit Apostolus, *qui prædestinavit nos*, utique tunc quando nos elegit; & infra, *Prædestinati secundùm propositum ejus, qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*; Sic pariter primæ ad Corint. 2. Sapientia in-

incarnata dicitur *Prædestinata ante sæcula in gloriam nostram*: Quos omnes Scripturæ textus sancti Patres quotquot de Prædestinatione disputant, de ejus æternitate interpretantur.

Probatur item ratione: Nulla denominatio formalis Deo convenit in tempore, cujus res ipsa formaliter ei ab æterno non competat: Sed Deus in tempore formaliter, & realiter denominatur prædestinans: Ergo reverà Prædestinatio ipsi ab æterno competit. *Major* patet; Deus enim omninò immutabilis est, non solùm quantùm ad entitatem; sed etiam quantùm ad operationem intrinsecam. *Minor* etiam est evidens: Deus enim reverà in tempore denominatur prædestinans.

Dices: Prædestinatio est pars Providentiæ: At Providentia non est æterna, sed temporalis: Providentia enim est posterior creatione, quia rebus jam creatis consulit; Creatio autem temporalis est: Ergo, & Prædestinatio.

Distinguo minorem: Providentia est temporalis secundùm executionem, & actualem ordinationem rerum in suos fines, concedo: Secundùm destinationem, & actum divinæ voluntatis, quò Deus rebus creatis ab æterno providet, seu apud se statuit se provisurum eis pro tempore, nego: Supra namque diximus Providentiam esse divinum propositum, & æternum, quò Deus apud se decrevit res creatas per media congrua in suos fines ordinaturum pro varia temporis differentia. *Adde* quòd licèt Providentia temporalis esset, nihilominùs prædestinatio foret æterna; etenim particula *præ*, significat antecessionem temporis, adeoque æternitatem, & abstrahit ab actuali existentia rerum quæ prædestinantur, & consequenter à temporali rerum duratione: Adeoque non est temporalis, sed æterna.

Dices 2. Quod importat, & significat ordinem ad aliquid temporale, etiam temporale est; sed prædestinatio est hujusmodi, significat enim transmissionem, & ordinationem prædestinati ad gratiam, & gloriam in tempore conferendam: Ergo est temporalis.

Distinguo majorem. Quod importat ordinem tantùm actualem ad rem solùm actu existentem temporale est, concedo: Ad rem in tempore futuram, & extituram, nego. Prædestinatio autem dicit equidem ab æterno ordinem ad rem in tempore futuram, non autem actu existentem; adeoque non minùs est æterna, quàm sint cæteri divini intellectus, divinæque voluntatis actus, nimirum præscientia, decretum, electio, quæ Creaturas in tempore extituras spectant.

Dices 3. Prædestinatio est præparatio mediorum ad salutem: Sed illa præparatio est temporalis: Ergo, & prædestinatio.

Respondeo: Duplicem esse præparationem, *Internam* unam in mente Gubernatoris, seu Provisoris, qui opus aliquod moliendum mente concipit, & præparat media necessaria ad perficiendum: *Externam* alteram, quâ de facto seligit media ad opus absolvendum, sicut artifex eligit lapides, ligna, &c. ad domum construendam. Prior potest esse æterna in mente æterni artificis: Posterior verò solùm temporalis est: Prædestinatio autem secundùm suum formalem conceptum est interna solùm præparatio: Secundùm verò executionem, etiam præparationem externam importat: Unde dici potest æterna simul, & temporalis; Æterna quidem formaliter, & secundùm se considerata; temporalis autem solùm denominativè, & juxta executionem, seu actualem applicationem gratiæ, & gloriæ.

Probatur secunda pars. Deus non præ-

prædestinat in instanti temporis tantùm, quia prædestinatio est æterna; nec in instanti æternitatis puro, quia soli actus ad intra mensurantur illô instanti: Ergo necessum est ut Prædestinatio fiat in instanti mixto, quòd scilicet ęternum sit, sed correspondens variis temporis differentiis præteriti, præsentis, & futuri: Deus enim unicô, ac simplici, & indivisibili actu voluntatis suæ dicitur simul prædestinasse, prædestinare, & prædestinaturus, eò quòd ille ipse actus æternus Prædestinationis unicus, & simplicissimus, cùm æternus sit, varias temporis differentias involvat, & complectatur. Quæ rursus evidentiùs patebunt in sequentibus.

CONCLUSIO TERTIA.

ACTUS *divinæ Prædestinationis nedum est liber, verùm etiam contingens, licèt etiam sit necessarius, non quidem necessitate absoluta, sed respectiva.* Hæc Conclusio quatuor involvit partes, quarum DUAE PRIORES probantur simul à Doctore Subtili qu. ultima Prologi, & in primum dist. 8. q. ultima, ubi docet omnem actum divinæ voluntatis respicientem Creaturas esse contingentem, & indifferentem indifferentiâ contradictionis. Cujus veritatis rationem subdit, quia Deus liberrimè prædestinat, & tanta cum indifferentia ut potuisset non prædestinare, si ita voluisset: Quod apertè indicat S. Paulus ad Ephesios 1. dicens; *Prædestinati secundùm propositum ejus, qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ.* Quibus verbis liberam Dei voluntatem maximè prædestinando significat; & quidem reverà, maximè namque cernitur libertas divinæ voluntatis in Prædestinatione; quia non solùm liberum ei fuit prædestinare, aut non prædestinare; sed etiam pro libera voluntate sua hunc potius quàm illum prædestinavit. Hinc actus prædestinationis ab Apostolo vocatur interdum bona voluntas, propositum, electio, consilium voluntatis, & alia similia, quæ indicant illum actum esse omnino indifferentem, liberum, simul, ac contingentem.

Dico liberum simul, & contingentem, ut actus divinæ prædestinationis distinguatur ab illis actibus divinæ voluntatis purè immanentibus qui liberi quidem sunt, non tamen contingentes, sed absolutè necessarii, quales sunt, v. g. Actus amoris quô Deus seipsum diligit, & actus spirativus quô Pater, & Filius producunt Spiritum sanctum: Prædestinatio autem non est hujusmodi, licèt enim sit libera, nihilominùs est contingens.

PATET ETIAM TERTIA, ET QUARTA PARS: *Tertia* quidem, quia non fuit absolutè necessarium Deum aliquem prædestinare, sed ut modò diximus Creaturas ad gloriam æternam ordinat pro libito, & beneplacito suæ divinæ voluntatis. *Quarta* similiter, Necessarium enim erat, ex hypothesi, quòd Deus conferre voluerat dona gratiæ, & gloriæ quibusdam Creaturis intellectualibus, hanc collationem, & ordinationem decernit ab ęterno: Hoc autem decretum dicitur prædestinatio, adeoque est necessaria necessitate respectiva, videlicet in ordine ad gratiam, & gloriam quæ sunt ejus effectus. Hinc S. Augustinus lib. de bono Perseverantiæ cap. 14. affirmat *Prædestinationem ita esse necessariam, ac est ipsa Dei præscientia.*

QUAESTIO QUARTA.

Quodnam sit objectum divinæ Prædestinationis?

SENSUS Quæstionis est an sola Creatura rationalis tam Angelica, quàm humana propriè prædestinari possit. *No-*

Notandum 1. Aliquid dici posse prędestinatum duobus modis, scilicet, vel ad entitatem, & existentiam, vel ad perfectionem consequentem suum esse. Priori modò, quæcumque decernuntur à Deo, ut aliquando existant, & producantur, dici possunt prædestinata, quia priùs decernuntur, & destinantur à Deo quàm fiant, quâ ratione S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. ait; *Prædestinatione novit Deus quæ fuerat ipse facturus*. Quò fit ut Creaturæ omnes dici possint prædestinatæ, sed in latiori, & impropria usurpatione nominis prędestinationis; veriùs enim, & rectiùs dici possent prædeterminatæ, & decretæ quàm prædestinatæ. Posteriori modò illa dicuntur prædestinata, quæ sunt præordinata ad aliud tanquam ad aliquem terminum sui perfectivum; sic homines, & Angeli dicuntur prædestinati, quia ordinantur ad gratiam, & gloriam, quibus maximè perficitur Angelica simul, & humana natura.

Notandum 2. Certum esse Prædestinationem non spectare Personas, aut Proprietates divinas: Hæc enim Deo non competunt liberè, sed omnino necessariò; nec per liberam voluntatem, sed per essentiam, & naturam: Quæ autem prædestinantur, pendent ex libera voluntate Dei: Unde egregiè S. Augustinus tractatu 185. in Joannem, declarat qualiter Filius Dei prædestinatus simul, & non prædestinatus dicatur: *Rectè*, inquit, *dicitur non Prædestinatus secundùm id quòd est Verbum Dei Deus apud Deum; ut quid enim prædestinaretur cùm jam esset quod erat, sine initio, sine termino sempiternus.* Hoc est, cùm ab æterno, & ex propria natura sit beatus, ad ipsam beatitudinem libera electione non potuit destinari: Dicitur tamen prædestinatus quatenus est Verbum incarnatum, & ratione unionis hypostaticæ cum natura humana, ad quam fuit ab æterno destinatus: Unde subdit ibidem, *Quisquis Dei Filium prædestinatum negat, hunc eundem Filium hominis negat*: Sola itaque superest difficultas de natura intellectuali creata Angelica, & humana.

Notandum 3. Nostrum Alensem 1. p. q. 28. membr. 1. art. 4. sentire Angelos beatos, propriè dictâ Prædestinatione non fuisse ad gloriam æternam destinatos: Ibidem enim distinguit duplicem Prædestinationem; *Communem* unam, quæ dicitur præscientia beneficiorum Dei, & pręordinatio alicujus ad gloriam; *Specialem* alteram, quæ dicitur propositum miserendi, & præparatio gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro; *Cùm autem*, inquit, *in Angelis beatis non fuerit miseria, ideo nec propositum miserendi dicitur respectu illorum: nec etiam in ipsis antecessit gratia ad gloriam: sed status humanus fuit duplex, scilicet ante peccatum, & post peccatum: Secundùm quod ante peccatum dicitur prædestinatio, præparatio gratiæ in præsenti, &c. sed post peccatum dicitur propositum miserendi*: An autem hæc veritati consonent, resolvet

CONCLUSIO UNICA.

SOLA, *& omnis natura intellectualis tam Angelica, quàm humana est objectum propriè dictæ Prædestinationis.* Hæc Conclusio duas habet partes; quarum.

PROBATUR 1. Divina prædestinatio est actus liber, & contingens quô aliquid ordinatur ad gratiam in præsenti, & gloriam in futuro possidendam: sed hic actus nihil aliud habere potest pro objecto suo, quàm naturam creatam intellectualem: Ergo hæc reverà est objectum divinæ prædestinationis. *Major* patet ex dictis. *Minor* etiam constat quoad primam partem ex secundo Notabili, in quo evidens est nihil divinum habere rationem præde-

destinati, adeoque quidquid prędestinatum dicitur, necessariò debet esse creatum. Constat etiam quantùm ad secundam partem; Illa namque natura sola ordinari potest ad gratiam, & gloriam, quæ uti potest ipsa gratia, & frui gloria; sed sola natura intellectualis hæc præstare potest; usus namque gratiæ maximè fit per operationes intellectus, & voluntatis, sicut, & ipsa gloriæ fruitio, quæ necessariò supponit visionem beatificam, & in amore formaliter consistit: Ergo, &c.

Dices: Illa Creatura prædestinari potest, quæ potest elevari ad finem aliquem supernaturalem; Sed qualibet creatura etiam rationis expers, elevari potest ad finem, & effectum aliquem supernaturalem; sic aqua baptismalis ordinatur ad eluendum peccatum originale, & gratiam sanctificantem conferendam, idque ab æterno: Deus enim ab æterno decrevit, & ordinavit Sacramenta omnia, eorumque efficacitatem, & effectus destinavit: Ergo non sola Creatura intellectualis est objectum prædestinationis.

Nego majorem: Non enim omnis æterna ordinatio Creaturæ ad effectum supernaturalem censeri debet ipsius prædestinatio, quia talis ordinatio ad supernaturalem effectum non fit tanquam ad ultimum finem illius rei; imò res ipsa ad illum finem supernaturalem ordinatur tanquam medium deserviens homini ad consequendum suum finem ultimum ad quem ab æterno destinatur, in quo maximè posita est ratio formalis prædestinationis: Hæc enim dicit ordinationem efficacem rei, quæ prædestinari dicitur, ad suum finem ultimum consequendum, & idcirco soli Creaturæ intellectuali propria est.

PROBATUR ETIAM SECUNDA PARS: Omnis illa natura est objectum prædestinationis, quæ capax est usus gratiæ, & fruitionis gloriæ: Sed talis est omnis natura intellectualis, tam Angelica, quàm humana, ut constat: Ergo reverà omnis natura intellectualis potest esse objectum divinæ prædestinationis.

Dices. Prædestinatio est propositum miserendi ex S. August. ab Alensi laudato: Ergo supponit miseriam: Sed Angeli Beati nullam unquam experti sunt miseriam, quia nullum admiserunt peccatum: Ergo Deus non habuit propositum miserendi, nec consequenter prædestinationem erga illos; adeòque dici nequeunt objectum divinæ prædestinationis.

Respondeo 1. Præfatam prædestinationis definitionem apud S. Augustinum non reperiri, idcirco non est magnifacienda. *Secundo*, Respondeo duplicem distingui posse prædestinationem, unam quidem ordinativam ad bonum; aliam verò erectivam à malo, & liberativam à miseria. *Prima* cadit in Angelos, nec-non, & in Christum, & Beatissimam Virginem, in quibus nulla unquam fuit peccati miseria. *Secunda* verò respicit omnes, qui priùs liberantur à peccato, quàm destinentur ad beatitudinem.

Quæres: *An natura intellectualis seclusa sua personalitate possit esse objectum proximum Prædestinationis?*

AFfirmat Doctor in *3. dist. 7. q. n. 2.* idque probat exemplò naturę humanę à Verbo divino assumptæ, quæ seclusa sua personalitate ordinata fuit, nedum ad unionem hypostaticam; sed etiam ad gratiarum omnium plenitudinem, & superexcellentem gloriam: *Sicut enim*, inquit, *Deus potest omne bonum aliud a se diligere, non tantùm suppositum, sed naturam; ita etiam potest alii à se præordinare, & præoptare bonum illi conveniens; & ita potest*

na-

naturæ huic præoptare bonum illi conveniens, & ita potest illi præoptare unionem istam in ordine ad gloriam, & non personæ. Confirmari potest, nam anima rationalis in Christo, seclusa propria personalitate fruitur Deo: Ergo ad talem fruitionem est prædestinata, adeoque natura separata à personalitate potest esse objectum prædestinationis. *Deinde*, gratia, & gloria sunt habitus, & effectus voluntatis dependentes à suis potentiis: Ergo cùm tales potentiæ, & natura à quâ effluunt existere possint sine personalitate propria, poterit Deus ipsam naturam, ipsamque voluntatem ad habitus supernaturales, nec-non, & ad gratiam, & gloriam prædestinare.

Dices: Usus gratiæ, & fruitio gloriæ, ut mox diximus, fiunt per actus intellectus, & voluntatis; sed actiones sunt suppositorum: Ergo cùm natura seclusa personalitate non possit operari, nec consequenter uti gratia, & frui gloria; ita nec poterit prædestinari.

Distinguo minorem: Actiones sunt suppositorum denominativè, concedo, hoc est denominant supposita in quibus recipiuntur eo modo quo accidentia denominare solent non solùm principium à quo fiunt, sed etiam subjectum in quo recipiuntur, quâ ratione totus homo dicitur videns, licèt visio tantùm ab oculo formetur: Actiones sunt suppositorum elicitivè; hoc est, eliciuntur, & procedunt à suppositis tanquam à suis principiis operativis, & productivis, nego.

Advertit tamen, & admonet Doctor hæc de aliis à Christo, esse dicta tantùm de possibili, non verò de facto: *Verum enim est*, inquit, *quod in omnibus aliis ab isto, prædestinatio respicit personam, quia in nullo alio præordinavit Deus bonum naturæ nisi præordinando bonum personæ; & ratio hujus est, quia nulla natura prædestinabilis est non personata personalitate creata nisi ista; & ideo nec sic potest præordinari sibi bonum nisi isti.*

Quaestio Quinta.

An, & quæ sit Prædestinationis certitudo?

Notandum 1. Circa Prædestinationis certitudinem varios fuisse hæreticorum errores. Ex ea namque Prædestinatiani fatalem quamdam necessitatem inducebant, quâ omnino pessundaretur humana libertas, & bonis operibus via præcluderetur, utpote cùm cujusque sors bona, vel mala irrevocabili decreto ab æterno firmata fuisset: Quam sententiam ut Presbyteri Massilienses declinarent, in aliam non minùs erroneam lapsi sunt, affirmantes incertam adhuc fluctuare hominum sortem, neque quidquam circa eorum prædestinationem, aut reprobationem fuisse ab æterno definitum: *Nam si sic prædestinati sunt inquiunt* (referente sancto Hilario Epistola ad S. Augustinum) *ad utramque partem, ut de aliis ad alios nullus possit accedere; quò pertinet tanta extrinsecùs correptionis instantia?..... Id est quod pariter illud non accipiunt, ut eligendorum, rejiciendorumque esse definitum numerum velint.* Calvinus autem deteriorem adhuc viam aggressus contendit libro 3. instit. cap. 24. §. 8. unumquemque fidelem posse, ac debere certa fide credere se esse prædestinatum. Quas omnes erroris caligines ut veritatis face depulsemus; tria maximè sunt in præsenti Quæstione resolvenda. 1. An ita certa, & invariabilis sit divina Prædestinatio, ut prædestinatorum nullus pereat. 2. An Deus certum prædestinatorum numerum sigillatim noverit, & ita definierit, ut nullus ei adjici queat. 3. An iste numerus ita

Deo soli sit compertus ut nulli mortalium nec in communi, nec in speciali pateat. Quæ ut fiant evidentiora.

Notandum 2. Certitudinem cognitionis, de qua maximè hic fit sermo, esse firmam adhæsionem intellectus alicui propositioni, vel objecto propter motivum infallibile. Istud autem motivum in Deo nil aliud est quàm ipsius divina Essentia, quæ cùm sit omnis entitatis, & perfectionis Pelagus, etiam quodlibet ens complectitur, & repræsentat divino Intellectui; idque vel antecedenter ad omne divinæ Voluntatis decretum, qualiter res purè possibiles exhibet: vel prævio, ac præsupposito decreto absoluto, aut conditionato; sicut Creaturas absolutè, vel conditionatè futuras repræsentat, ut docuimus cum Doctore disput. de Scientia Dei.

Notandum 3. Res futuras posse nobis innotescere triplici via, nimirum vel per demonstrationem, qualiter Astrologi futuram eclypsim deprehendunt ex certa orbium cœlestium periodo, & invariato motu; vel per revelationem, sicut omnes Prophetæ res procul venturas Deo reserante deprehenderunt, & annuntiaverunt: vel denique per quædam signa quibus rerum eventus conjicere, & veluti per emissos tenues quosdam radiolos inspicere licet. An autem aliquò ex his modis nostrum quilibet præsentire possit se in fœlicem prædestinatorum sortem annumerandum, hîc resolvemus, sed priùs sit.

CONCLUSIO PRIMA.

ELECTORUM *Prædestinatio ita certa, & infallibilis est, ut eorum nullus perire possit*. Hæc est de fide, eamque firmant varii Scripturæ textus; Sic Joannis 6. *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet*. Et rursus ibidem, *Hæc est voluntas Patris: ut omne quod dedit mihi Pater non perdam ex eo;* Et cap. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, & non peribunt in æternum, & non rapiet quisquam de manu mea;* Unde sanctus Paulus ad Rom. 8. *Quos prædestinavit*, inquit, *hos & glorificavit*, nullam omninò exceptionem faciens inter prędestinatos, & glorificatos.

Idipsum firmant sancti Patres, maximè Augustinus pluribi, sed præsertim lib. de correptione, & gratia c. 7. ubi de electis ait, *Horum si quis perit, fallitur Deus, sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus*. Similia habet pluribi. Cui concinit sanctus Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 35. *Firmiter crede*, inquit, *& nullatenus dubites omnes, quos vasa misericordiæ Deus fecit gratuita bonitate ante mundi constitutionem in adoptionem filiorum Dei prædestinatos esse à Deo, neque perire posse aliquem eorum, quos Deus prædestinavit ad Regnum, neque quemquam eorum, quos non prædestinavit ad vitam ulla ratione posse salvari*.

Ratio hujus veritatis etiam est manifesta ex ipsa definitione prædestinationis, quæ inquit S. Augustinus lib. de bono perseverantiæ cap. 14. *Est præparatio, & præscientia beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur;* At non certissimè liberantur, si eorum quis perire possit. Ergo necessum est, ut quotquot prædestinantur, infallibiter vitam æternam obtineant.

Deinde, perspicacissimè, & certò Deus novit, quæ futura sunt, omniaque in prospectu habet: Ergo pariter novit, qui sint in gratia sanctificante discessuri; quique in peccato mortali; adeoque certò novit, qui perpetuò beandi quive damnandi sint.

Denique, si prædestinatus fieri posset reprobus, maximè vel simul, & eodem tempore, vel diverso. Non pri-

primum, aliàs esset simul prædestinatus, & non prædestinatus quod implicat; Non etiam secundum, alioquin Deus mutaretur, inciperet enim fieri reprobans, cum antea prædestinans extitisset.

Dices; Prædestinatus potest peccare mortaliter, moxque repentino casu ex improviso interire: Ergo etiam potest damnari.

Nego consequentiam: Nam ut sanctus Augustinus loquitur lib.5. contra Julianum cap.3. licet Prędestinati peccent mortaliter, nihilominùs eorum nullus vitam finire potest absque pœnitentia, *Ex isto numero electorum*, inquit, *& prædestinatorum etiam, qui pessimam duxerunt vitam, per Dei benignitatem adducuntur ad pœnitentiam, per cujus potentiam non sunt huic vitæ in ipsa scelerum perpetratione subtracti; ut ostendatur & ipsis, & aliis cohæredibus eorum, de quâm profundo malo possit Dei gratia liberare. Ex his nemo perit quacumque ætate moriatur. Absit enim, ut prædestinatus ad vitam sine Sacramento Mediatoris finire permittatur hanc vitam.*

Dices 2. S.Petrus secunda Epist.c.1. monet, *Satagite fratres, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*; Ergo supponit non esse certam, & infallibilem Prædestinationem.

Nego consequentiam; Non enim ibidem loquitur de vocatione prædestinationis ad gloriam, sed de vocatione ad fidem, & justitiam, cuius receptio, & conservatio penes arbitrium hominis est; Potest enim quisque pro libertate consentire gratiæ vocanti ad fidem, vel dissentire; Potest similiter fidem, & justificationem acceptam cum ipso gratiæ auxilio servare, & utramque per peccatum abjicere; adeoque rectè monetur, ut per bona opera certam, ac stabilem hanc utramque vocationem faciat.

Vel distinguo; Monentur fideles, ut certam faciant suam electionem respectu Dei, quasi illa respectu divinæ cognitionis esset incerta, & indeterminata, nego: Respectu sui, ut nimirum ipsi aliquam habeant certitudinem, seu fiduciam per sua bona opera se esse de numero prædestinatorum, concedo: Cùm enim certum sit neminem justè operantem perire; tandiu quisque confidere potest se esse inter prædestinatos conputandum, quandiu piè, justèque vivit.

Urgebis; Qui non est prædestinatus revera potest prædestinari; Ergo non solùm respectu nostri, sed etiam respectu Dei prædestinatio est incerta. Probatur *antecedens* ex illo trito, & volgari effato, *Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris*. Quod videtur desumptum ex S Aug. tract.26. in Joann. ubi explicans illa verba, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*, ait, *Quare illum trahat, & non illum trahat, noli velle judicare, si non vis errare: semel accipe, & intellige, nondum traheris ora ut traharis*.

Distinguo antecedens; Qui non est prædestinatus incompletè, & secundùm æternam designationem, quâ perseverantes in gratia destinantur ad gloriam infallibiliter obtinendam, potest de novo ita destinari, nego: Qui nondum est prædestinatus completè, & secundùm temporalem executionem prædestinationis, potest prædestinari, concedo.

Ad illud vulgare effatum dico, Non ita esse intelligendum, quasi quis possit sibi esse causa, ut prædestinetur, non enim potest sibi ipsi præparare media, & beneficia, quibus certissimè liberetur; sed quòd possit esse causa cooperationis, & usus mediorum, sine qua cooperatione prædestinatio non esset completa. Quamquam enim Ele-

ctio, & Prædestinatio ad gloriam sit æterna ex parte Dei, tamen non est completa ab æterno, sed ut compleatur requirit conditionem ex parte nostri, quam implere, vel non implere est in nostra potestate; ac proinde etiam est in potestate nostra efficere, ut prædestinatio nostra compleatur, ut fusiùs infra prolabimus. Quem loquendi modum approbat ipsemet sanctus August. lib. de Articulis sibi falsò impositis art. 12. *Quia præsciti*, inquit, *sunt casuri, non sunt prædestinati: essent autem prædestinati, si essent reversuri, & in sanctitate, ac veritate mansuri.* Quibus defectum prędestinationis videtur refundere in defectum cooperationis; eô scilicet modô mox expressô.

Ad verba Augustini Respondeo, Illum non esse intelligendum de prædestinatione, quâ Electi transmittuntur, & veluti trahuntur ad vitam æternam; sed de gratia illa efficaci, & eximia, quâ inveterati quique peccatores interdum excitantur, & è peccatorum cœno ad innocentiæ splendorem evehuntur.

Dices denique; Omnes Scolastici Doctores, maximè Subtilis in 1. *dist.* 40. *q. unica*; affirmant prædestinatum posse damnari; Ergo reverà prædestinatio non est certa, & infallibilis.

Distinguit antecedens Doctor; Prædestinatus potest damnari in sensu diviso; ita quòd, quem Deus prædestinavit potuit non prædestinare, quia liberè, & contingenter eum prædestinavit, concedit; In sensu composito, idest, qui prædestinatus est de facto, potest fieri reprobus, & damnari negat. *Non enim*, inquit: *voluntas creata potest impedire ordinationem voluntatis divinæ; impediret autem si staret propositum voluntatis divinæ, & oppositum eveniret per voluntatem creatam: Hoc autem esse impossibile.*

Instabis. Quidquid Deus unquam potuit, etiam nunc potest; sed ex concessis Deus potuit ab æterno non prædestinare Petrum, v. g. Ergo potest etiam nunc non prædestinare, sicque illius prædestinatio non est certa.

Distinguo majorem: Quidquid Deus unquam potuit in sensu diviso, etiam nunc potest in sensu diviso, hoc est, si nondum sit determinatus, concedo: Quidquid in primo signo æternitatis potuit, & ante omne decretum, etiam nunc potest in sensu composito, & consequenter ad positum, & formatum decretum de re facienda, vel non facienda, nego; Sic antecedenter ad positionem decreti de mundo concedo poterat non decernere mundi fabricam, ubi autem semel positum fuit tale decretum, jam amplius non potuit decernere mundum non esse condendum; alioquin esset mutabilis. Idem à simili dicendum de prædestinatione.

CONCLUSIO SECUNDA.

NUMERUS *Prædestinatorum ita fixus est, & determinatè à Deo cognitus ut ipsi nihil adiici, vel ab eo detrahi possit.* Hæc sequitur ex præcedenti, & colligitur ex Scriptura sacra Lucæ 10. *Gaudete, quòd nomina vestra scripta sint in libro vitæ.* Quod autem in eo libro scriptum est, determinatum est, & deleri nequit, ut constabit agendo de libro vitæ. Item Joan. 10 Christus confert se bono Pastori, qui *cognoscit oves suas, & vocat eas nominatim*; Unde Apostolus ad Timotheum 2. *Novit Dominus, qui sunt eius*: Hinc Apocalyps. 7. Prædestinati dicuntur signati, *Audivi numerum signatorum, &c.* Quibus significatur prædestinatos à Deo distinctè, & definitè cognosci. Hoc ipsum disertè probat S. Augustinus lib. de Correptione, & Gratia cap. 13. *De his loquor*, inquit, *qui prædestinati sunt in regnum Dei, quorum ita certus est numerus, ut nec addatur eis quisquam, nec minuatur ex eis*; Sic. & S. Prosper secun-

cundo de vocatione Gentium cap.33. *Præscientia Dei falli non potest*, inquit, *nihil perdit de plenitudine membrorum Corporis Christi, & nullo detrimento minui potest summa præcognita*. Idipsum ratio suadet, si quis Prædestinatorum posset reprobari, & Reproborum prædestinari; sequeretur divinam præscientiam esse fallibilem, divinumque decretum esse mutabile. At utrumque falsum est: Ergo & illud unde sequitur. *Minor* constat, Si enim Prædestinatorum quis excideret; illius casus vel fuisset à Deo prævisus, vel non: Si non, Ergo manca, & imperfecta foret præscientia, quæ futurum non perciperet: Si sic, Ergo ille falsò fuisset prævisus. & prædestinatus; quippe cùm salvus fieri non deberet.

Dices: Prædestinatus aliquis potest excidere, & alius in eius locum suffici: Ergo non est determinatus, nec distinctè à Deo cognitus eorum numerus. Consequentia patet. Probatur antecedens ex illo Apocalyps.3. *Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*. Ex quo S. Augustinus lib. de Corrept. & Gratia cap.13. includit; *Quòd alius non est accepturus, nisi perdiderit*. Cui concinit Glossa, & Alensis in hunc locum. *Si quis labitur*, inquit, *alius ex misericordia subintrabit, sicut per superbiam Judæorum subintravit Gentilitas*: Unde legitur de Beato Francisco: quod quidam frater vidit in Cœlo sedem vacuam, & ei responsum est, sedes ista de ruentibus fuit, & nunc humili Francisco servatur. Confirmatur pariter ex illo Jobi 34. *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis*.

Respondeo 1. Cum S. Thoma 1. part. q.23. art.6. ad 1. *Coronam* usurpari posse dupliciter. *Primò*, pro gloria æterna, quàm justitiæ coronam appellat Apostolus legitimè ad finem usque certantibus repromissam: *Secundò* pro merito gratiæ, quò quisque novum augmentum promeretur. Prior corona, nec deperdi potest à prædestinato, nec ab alio accipi: *Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Posterior verò, & deperdi, & ab alio accipi potest; Qui enim gratia concessa abutitur, aliis sibi paratis, & concedendis spoliatur, ut eis alius donetur, sicut apertissimè testatur Christus, tum Oraculis, tum Parabolis. Oraculis quidem, sic Matth.21. Iudæos alloquens ait; *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus*; Gentiles significans in sortem infidelium, & perduellium Judæorum substitutos. Parabolis verò, quarum famosissima est illa de servo inutili abscondenti, ac fodienti talentum in terram: Præcipit enim Dominus ibidem cap.13. *Tollite ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta; omni enim habenti dabitur, & habundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Inutilem autem servum ejicite in tenebras exteriores*. Quibus apertè patet gratias paratas ab ingrato auferri, & fideli, ac vigilanti subministrari.

Conclusio Tertia.

Nemo certò scire potest absque revelatione se inter prædestinatos esse computandum; *sed tantùm conjecturaliter, & per quædam signa*. Utraque Pars est de Fide definita in Concil. Trid. sess.6. Can.16. *Si quis magnum illud perseverantiæ donum se certò habiturum absoluta, & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc speciali revelatione didicerit, anathema sit*. Idipsum probant Scripturæ sacræ Ecclesiastici 9. *Nescit homo utrum sit odio, an amore dignus, sed omnia in futurum servantur incerta*: Unde monet Apostolus ad Corinthios 10. *Qui se existimat stare, videat ne cadat*: Et ad Rom.11. *Noli altum sapere, sed time*; Et ad Philippenses 2.

Ope-

Operamini salutem vestram cum metu, & tremore. Hinc Apocalypsis 5. Praedestinationis liber dicitur *signatus sigillis septem, & nemo aperit, nisi solus Agnus.*

Hoc ipsum Ecclesia disertè probat in precatione: *Deus cui soli cognitus est numerus Electorum, in superna faelicitate locandus*: Probant, & sancti Patres: August.lib.de Correptione, & Gratia cap.13. *Quis*, inquit, *ex multitudine Fidelium quandiù in hac mortalitate vivitur in numero Praedestinatorum se esse praesumat; quia id occultari opus est in hoc loco, ubi sic canenda est elatio, ut etiam per Satanae Angelum ne extolleretur, tantus colaphizaretur Apostolus*: Et in Psal.68. *Multi credunt se scriptos in Libro vitae, qui tamen falluntur* sanctus Hieronymus in caput 9.Ecclesiastici, *Justi nequeunt scire utrum amentur à Deo, sed in ambiguo fluctuant; scient autem in futuro cum ex hac vita discesserint*. Denique S.Bernardus Sermone 1. in Septuagesima, *Generationem istam quis enarrabit, quis potest dicere: Ego de Electis sum; Ego de numero filiorum; reclamante Scriptura, nescit homo, an sit amore, an odio dignus.*

Idipsum etiam suadet ratio: Nullus scire potest ea, quae pendent ex mera Dei voluntate, nisi Deus ipse revelaverit, nam ut inquit Apostolus, *Nemo novit, quae sunt Dei, nisi Spiritus Dei*: Sed nostra Praedestinatio pendet ex gratuita Dei voluntate nos ad aeternam gloriam destinante, & media necessaria subministrante, ut jam probatum est: Ergo seclusa Dei revelatione nemo scire potest, an sit inter Praedestinatos adscribendus. *Deinde* nemo certus esse potest de sua praedestinatione, nisi pariter certus sit se ad ultimam vitae periodum in gratia sanctificante perseveraturum. *Qui enim perseveraverit usque ad finem hic salvus erit*: Sed ex laudato Concilii Tridentini Oraculo constat seclusa speciali Dei revelatione, neminem habere posse infallibilem de sua Perseverantia certitudinem, Ergo, &c.

Denique si quis absque revelatione posset esse certus de futura sua salute, maximè per demonstrationem à priori, vel à posteriori, seu vel per causam, vel per effectum; Sed neutro modo praedestinatio potest certò, & infallibiliter innotescere. Non quidem per causam, quia divina voluntas nobis non patet; Nec etiam per effectus; nulla namque ita firma sanctitas est, quae deficere non possit; Vnde scitè monet sanctus Bernardus Sermone 30. de diversis; *Nusquam est securitas fratres, neque in Coelo, neque in Paradiso, multò minùs in mundo; In Coelo enim cecidit Angelus sub praesentia Divinitatis; Adam in Paradiso de loco voluptatis; Judas in mundo de schola Salvatoris*. Ergo, &c.

Dices S.Paulus ad Rom.8.ait; *Certus sum, quia neque mors, neque vita, nec principatus, &c.poterunt nos separare a charitate Dei*: Ergo sanctus Apostolus tam de sua, quàm de fidelium Praedestinatione certus erat, & securus.

Respondeo 1. Quod etsi haec vera essent, illam tamen certitudinem non aliunde, quàm à revelatione Dei accipisset, Apostolus, quippè cum haec infallibilis certitudo ipsi aliundè constare non posset, ut probatum est. Secundò dico Latinum Interpretem scripsisse *certus* pro *confido*, ut etiam vertit S. Hieronymus quasi diceret, spero, & persuasum habeo; alioquin enim sibi manifestè contradiceret, cùm apertè doceat aliis locis semper esse timendum, & se nolle quemquam judicare: Sic 1. ad Corint. 4. *Nolite ante tempus judicare*, & rursus *neque meipsum judico*; Et cap.9. *Castigo Corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis praedicaverim ipse reprobus efficiar.*

Quae-

Quæres primò, an, quot, & quæ ſint ſigna Prædeſtinationis?

Respondeo primò, cum ſancto Bernardo ſermone 2. de octava Paſchæ reverà Deum Electis quædam ſubminiſtrare ſigna quibus ſe inter prædeſtinatos adſcribi conjicere liceat, *Quandò enim,* inquit, *ſine teſtimonio Electos ſuos deſerat Deus? Aut certè quænam eis eſſe poterat conſolatio inter ſpem, & metum ſollicitudine anxiâ fluctuantibus, ſi nullum omnino electionis ſuæ teſtimonium mererentur? .... Quòd ſi, ut certum eſt, certitudo nobis omnino negatur, nunquid non tantò delectabiliora erunt ſi qua fortè electionis hujus ſigna poſſumus invenire? quam enim requiem habere poteſt ſpiritus noſter dum prædeſtinationis ſuæ nullum adhuc teſtimonium tenet... Hoc ſanè verbò, & Electis conſolatio miniſtratur, & ſubſtrabitur Reprobis excuſatio: cognitis ſiquidem ſignis, vitæ quiſquis hæc negligit, manifeſtè convincitur in vano accipere animam ſuam, & pro nibilo habere terram deſiderabilem.*

Reſpondeo ſecundò: Varia, ſed maximè ſex prædeſtinationis ſigna à ſanctis Patribus aſſignari, quæ ex eodem ſancto Bernardo colligere licet: tria quidem priora ipſemet indicat laudato loco, ubi cùm dixiſſet quod tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo ſanctis Angelis de eorum prædeſtinatióne, nimirum Pater formando, Verbum ſervando, & Spiritus ſanctus eos ſanctificando: Subdit tres pariter eſſe in terra, nimirum ſpiritum aquam, & ſanguinem, quæ nobis prædeſtinationis ſigna ſubminiſtrant, ita ut per ſpiritum intelligat exercitium omnium operum ſpiritualium; per aquam, lacrymarum imbrem peccata abluentem, per ſanguinem verò aſſiduæ mortificationis martyrium; ſeu ut ipſe loquitur, *A ſanguine, & aqua, & ſpiritu babere eſt teſtimonium, ſi contines à peccatis, ſi dignos agis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ.* Hæc autem tria eſſe genuina prædeſtinationis ſigna apertè liquet: Primò quidem de Pœnitentia prompta, & aſſidua, nam ut loquitur Regius Vates, *In hoc cognovi quoniam voluiſti me, quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me.* Quaſi diceret, certum mihi videtur eſſe meæ prædeſtinationis indicium quòd ſtatim, ac peccavi, mihi pœnitentiam indidiſti quâ ſuper me exultantes inimicos ſalutis exturbarem.

Mortificatio pariter, ut loquitur Paulus ad Galatas 5. *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis*: Undè benè notat Bernardus ſuper cantica, *Nemo poteſt tranſire à deliciis in delicias*, ex quo infert, *Quòd ſi qui in hac vita in labore hominum non ſunt, in altera profectò in labore Dæmonum erunt.* Aſſidua denique virtutis exercitatio; ſiquidem, *Ibunt juſti de virtute in virtutem donec videatur Deus Deorum in Sion.*

His addo, quòd cùm Deus, *Prædeſtinaverit nos conformes fieri imagini filii ſui*, nempe ſacro-ſanctæ ejus humanitati, quæ per mortem, & paſſionem ſuam, *Nobis reliquit exemplum ut ſequamur veſtigia ejus*; ominari licet nos cum eo in vitam æternam ſurrecturos, ſi mortem ejus in nobis adumbremus, *Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus*; Inquit Apoſtolus ad Romanos 6. *Simul, & reſurrectionis erimus*: Ergo cùm Chriſtus ipſe tria habuerit teſtimonia quibus conſtat eum verè mortem pro nobis obiiſſe, nimirum 1. *Spiritum*, quia *inclinato capite emiſit ſpiritum.* 2. *Aquam* quæ de latere ejus lanceâ perforante effluxit; & *Sanguinem*, qui ad ultimam uſque guttulam ex ſacro ejus corpore promanavit: Ita, & nos futuræ nobis æternæ vitæ quædam habebimus auguria, ſi emiſerimus

mus peccati spiritum; peccatum enim etsi physicè consideratum sit nihil, & nuda privatio; nihilominùs moraliter acceptum, dici posset constare corpore, & spiritu; dicente Apostolò laudatò locò, *Vetus homo noster simùl crucifixus est, ut destruatur corpus peccati*. Corpus inquam peccati est ipsamet actio exterior peccaminosa quæ cohibenda est: Cor peccati est ipsemet affectus quò scelera perpetrantur Spiritus verò est ille ipse peccandi habitus quò fit ut peccatum diu vivat, & regnet in corpore nostro mortali. Itaque ut quis suæ prædestinationis certa habere possit indicia, destruendum est corpus peccati, per sanguinem mortificationis, *Mortificationem Jesu semper in corpore nostro circumferentes*, inquit Apostolus, *ut vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali*: Eviscerandum est cor peccati per lachrymas sinceræ pœnitentiæ, *Deponentes omnem malitium, & omnem dolum, & simulationes, &c.* ait sanctus Petrus prima Epist. cap. 2. ut sit in nobis, *Charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*, inquit Paul. ad Ephes. 1. Emittendus denique peccati spiritus, *Non enim spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est*. 1. ad Corinth. 2. *Ipse autem spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus Filii Dei, si autem Filii, & hæredes &c.* ad Rom. 8.

Quartum signum prædestinationis colligit ipsemet S. Bernardus serm. 1. in Septuagesima ex illis Christi Domini verbis, *Qui ex Deo est verba Dei audit*, quæ sic expendit; *Certitudinem utique non habemus an de numero simus Electorum, sed spei fiducia consolatur nos ne dubitationis hujus anxietate penitùs cruciemur: Propter hoc data sunt signa quædam, & indicia manifesta salutis, ut indubitabile sit eum de numero esse Electorum, in quo ea signa permanserint. Porro inter ea quæ fiduciam præstant, & materiam spei, unum illud maximum est de quo nunc cepimus loqui*, QUI EX DEO EST VERBA DEI AUDIT.

Quintum signum est assiduus timor, & frequens cogitatio de tremendis Dei judiciis; nam ut rectè monet Ecclesiast. 7. *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*: Unde Tertullianus lib. de cultu fœminarum cap. 2. dicit Timorem *Fundamentum esse salutis; timendo enim cavebimus, cavendo salvi erimus; velificante divino spiritu salus navigat tuta, si cauta; secura, si attonita*: Cui concinit Petrus Cellensis lib. de Panibus cap. 14. *Quasi custos*, inquit, *super innumerabiles gazas hic timor in ultimo Charismatum ponitur ad conservandas incomparabiles gratias. Gemma pretiosa pietas, sed facilè ab impietate subripitur, nisi timore custodiatur. Habeamus bonas, & pulchras gratiarum puellas, sed sub custodia diligentissimi Pædagogi, scilicet Timoris*. Unde sanctus Bernardus sermone 54. in Cantica expendens illa verba Proverbiorum 28. *Beatus homo, qui semper est pavidus*, ait, *In veritate didici nihil æquè efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere, sed timere: Time ergò cùm arriserit gratia, time cùm abierit, time cùm denuo revertetur, & hoc est semper pavidum esse; Succedant vicissim sibi in animo tres isti timores, secundùm quod gratia, vel adesse dignatur, vel offensa recedere, seu iterum placata redire sentietur. Cùm adest, time ne non dignè opereris ex ea, nam hoc monet Apostolus, videte inquiens ne in vanum gratiam Dei recipiatis .... Time substractâ gratiâ tanquam mox casurus: Time, & contremisce Deo, tibi ut sentis iratum, time quia reliquit te custodia tua .... Jam si gratia repropitiata redierit, multò ampliùs tunc timendum, ne fortè contingat recidivum pati, juxta illud in Evan-*

ge-

gelio: Ecce sanus factus es; vade, & amplius jam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat. *Audis recidere quàm incidere esse deterius; proinde invalescente periculo invalescat, & metus. Beatus es si cor tuum triplici isto timore repleveris, & timeas quidem pro accepta gratia, ampliùs pro amissa, longè plus pro recuperata.*

Sextum, & potissimum prædestinationis indicium est summus affectus, & singularis devotio erga sacratissimam Virginem; hæc enim inquit Bernardus, *Est peccatorum schola, hæc mea maxima fiducia, hæc tota ratio spei meæ.* Et meritò quidem; nam ut addit sanctus Anselmus, *Sicut impossibile est ut illi à quibus oculos suę misericordię avertit, salventur; ita necessarium est, ut hi ad quos convertit oculos suos pro eis advocans, justificentur, & glorificentur*: Unde Ecclesia ipsi tribuit illud Proverbiorum 12. *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino.*

Quæres 2. An numerus Prædestinatorum sit major, aut minor numerò Reproborum?

R*Espondeo primò*, quòd si instituatur comparatio inter homines generatim sumptos qui à mundi primordio vixerunt, & ad finem victuri sunt, longè numerum reproborum excedere prædestinatorum sortem: Etenim ante Christi Domini adventum rarus erat Dei cultus, raraque erat ejus cognitio, siquidem *Notus tantùm in Judæa Deus; omnes autem Dii Gentium Dęmonia*. Imò etiam post prædicatum Evangelium, longè plures sunt Gentiles, Turcæ, Judæi, & cæteri quique infideles, quàm Christiani; & inter Christianos plures sunt hæretici, & schismatici, quàm fideles Catholici: Ergo cùm qui non credit jam judicatus est, apertè constat longè minorem esse Prædestinatorum numerum, quàm Reproborum: Hinc meritò Angelus ad Esdram lib. 4. cap. 8. ait, *Hoc sęculum fecit Deus propter multos, futurum autem propter paucos*: Qui liber licèt non sit canonicus, nihilominus magnam habet authoritatem; subdit autem, *Multi quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur*, quòd apertè confirmat Christus Matthæi 7. *Arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam.*

Respondeo 2. Quòd si fiat comparatio tantùm inter Fideles tam parvulos ante rationis usum, quàm adultos ex hac vita migrantes, verisimilius esse plures fore Prædestinatos, quàm Reprobos; constat enim innumeros parvulos unda baptismali renatos ex hac vita migrare: constat pariter ex adultis plures vitam extremam agere cum salutaris pœnitentiæ signis, nec-non, & debitè receptis Sacramentis, quorum virtute, & efficacitate non dubium est eos justificari; adeoque nec dubium esse debet sic comparatos homines, Prædestinatos plures esse quàm Reprobos.

Respondeo 3. Quòd si fiat comparatio inter solos fideles adultos ex hac vita migrantes, probabiliùs videri plures fore Reprobos, quàm Prædestinatos; ut apertè docent sanctus Augustinus lib. 3. contra Cresconium cap. 66. & lib. 4. cap. 53. ita exponens parabolam de tritico, & palea, *Boni, verique Christiani*, inquit, *qui per se ipsos multi sunt comparatione malorum pauci sunt; sicut multa grana quibus horrea magna complentur in comparatione palearum.* Gregorius homil. 19. in Evangelia, & Alii ita exponentes illud Matthæi 12. *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Sed omnium apertissimè Chrysostomus homil. 4. ad populum, *Quot putatis*, inquit, *esse in hac civitate qui salvi fiant? Non possunt numerari in tot millibus cen-*

tum qui salventur; quin, & de his dubito: quanta enim in juvenibus malitia, quantus in senibus torpor, &c.

Idipsum probatur: Primò ex figuris quibus Deus illam veritatem in Scriptura sacra delineare voluit: Nam sicut aquis diluvii omnes, excepto Noë, & familia ejus perierunt, seu ut dicitur primæ Petri 3. *Pauci, idest, octo animæ salvæ factæ sunt per aquas*: Sic post universalis orbis conflagrationem, & ignis diluvium pauci invenientur Prædestinati qui salventur; sicut ex sexcentis millibus Pugnatorum qui egressi sunt de Ægypto, nulli præter Josue, & Caleb in terram promissionis intrarunt; ita ex tot fidelibus ex hoc mundo velut Ægypto migrantibus, rari cœlestem promissionis terram, & patriam ingredientur.

Secundò ex comparationibus, nam Genesis 22. Deus Abrahamum alloquens ait, *Sicut stellæ cœli, & sicut arena maris sic erit semen tuum*; ubi per stellas cœli S. August. lib. 13. contra Faustum Electos intelligit, & per arenam maris Reprobos: Ex quo infert, quòd quemadmodum numerus arenarum longè excedit numerum stellarum, ita numerus Reproborum longè major erit numero Electorum.

Deinde Isaiæ 17. & 24. numerus Electorum comparatur paucissimis spicis, quæ à messoribus excidunt, & rarissimis olivis, quæ remanent in arbore excussâ oleâ, & paucissimis uvarum granis, quæ restant in vinea finitâ vindemiâ. Quæ verba ibi expendens Hieronymus ait, *Tanta erit Sanctorum paucitas de quibus Dominus loquitur in Evangelio*, multi vocati, & pauci electi, *Ut eorum paucitas baccis olivarum rarissimis comparetur, quæ cum excussæ fuerint, atque demessæ, vix paucæ remanserunt in ramorum cacumine: & quomodo cùm erit finita vindemia solent pauperes egestate cogente vacuas circuire vites, & pauca uvarum grana colligere.*

Tertiò denique idipsum patet oraculis, idque maximè Lucæ 13. ubi cuidam interroganti, *Domine si pauci sunt qui salvantur*, Apostolos alloquens tria respondet notatu digna: Primum, *contendite*, inquit, *intrare*: quasi diceret, si Apostoli, qui omnia reliquerant, & secuti fuerant Christum Dominum, adhuc contendere, & summis eniti viribus ut per angustam portam cœlum intrent: Quid ergo fiet de his Christianis, qui suis moribus, & affectibus vim nullam inferunt, sed omnino genio indulgent? Secundò addit, *Per angustam portam*, quam scilicet subire nequeunt inflati superbiâ, luxuriâ distenti, avaritiâ, opibusque onusti. Quibus affectibus maximè detinentur homines mundani; Etenim *Quidquid est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ*. Tertiò, denique subdit, *quia dico vobis multi quærent intrare, & non intrabunt*: Heu quid ergo fiet de his qui vix, aut qui saltem rarò de sua salute seriò cogitant.

Quaestio Sexta.

An, & quomodo conciliari queat humana libertas cum invariabili Prædestinationis certitudine?

Præsens Quæstio tot, ac tantis implicatur difficultatum salebris, ut meritò S. Augustinus Epist. 1. eam *Difficillimam, & paucis intelligibilem* dixerit; cujus difficultatis rationem profert lib. de gratia Christi cap. 4. *Ista quæstio ubi de libero arbitrio, voluntate, & de Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*. Hinc lib. 2. de peccatorum me-

meritis, & remissione cap. 18. affirmat se has medias in ambages ita angustari ut vix inveniat unde sese extricet: *Ipsa ratio*, inquit, *quemlibet nostrum quærentem vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur*: Rursus, *Ne liberum sic auferamus arbitrium, ut superba impietate ingrati Dei gratię videamur*. Nihilominùs quoniam præsentis Quæstionis resolutio maximè confert ad expugnandam hæreticorum falsam de divinæ Prædestinationis fatalitate, & absoluta necessitate sententiam, nec-non, & ad sedandas etiam Piorum quorumdam mentis agitationes quas præsentis resolutionis ignoratio suscitat. Idcirco pro viribus enitendum est hanc divinæ Prædestinationis concordiam cum humana libertate stabilire, quod ut fiat clariùs.

Notandum 1. Ad integrandam, & perfectè, completèque formandam prædestinationem, quatuor maximè concurrere. *Primum* est divina præscientia quâ Deus ab æterno quidquid futurum est, nedum in qualibet temporis circumstantia, sed etiam per ipsam æternitatem evidenter, & apertè intuetur, idque unicô indivisibili, simplici, & invariatô sui divini intellectus intuitu; adeoque novit quot, & qui creari possint homines, quibus auxiliis ad æternam beatitudinem promovendi, quique sint divinis auxiliis benè, vel male ad mortem usque usuri. *Secundum* est ipse divinæ voluntatis actus, quô Deus ab æterno statuit hos, & non illos homines possibiles se creaturum in tali, & tali temporis circumstantia, eisque talia media congrua subministraturum quibus vitam æternam consequi possint, si voluerint; eis randem qui benè his utentur mediis, gloriam æternam se collaturum. *Tertium* est gratiæ præparatio, & donatio quæ fit nobis sine nobis: *Ex injustis enim Deus facit justos sine ullo merito præcedentis voluntatis ipsorum*, inquit S. Augustinus libro de Bono perseverantiæ capite 24. *Quartum* denique est ipsum liberum hominis arbitrium concurrens cum ipsa gratia excitante, vel sanctificante ad firmandam hominis salutem, & gloriam æternam promerendam; nam ut ait sanctus Augustinus serm. 15. de verbis Apostoli, *Sine voluntate tua non erit in te justitia Dei; qui fecit te sine te, non te justifi at sine te*.

Notandum 2. Circa præsentis Quæstionis resolutionem tres maximè oppositas esse sententias. Quarum *Prima*, nimium derogat libero arbitrio: *Secunda*, nimium ipsi erogat; *Tertia*, æquâ lance utrumque librat, & conciliat. Prima quidem fuit PRAEDESTINATIANORUM affirmantium per infallibilem prædestinationis certitudinem, & invariabilem firmitatem, omnem hominibus libertatem adimi, & ita humanum præcludi arbitrium, ut jam non sit in hominis prædestinati potestate à sua salute exorbitare. Quam impiam sententiam pridem extinctam, iterum ab inferis suscitavit Calvinus, *Lib. 3. Institutionum* affirmans Prædestinatos, & Reprobos, ita ad bonum, aut malum ab æterno destinari, & illigari, ut nullatenus ab eo resilire possint, sed ei teneantur necessariò assentiri, aut reluctari; quam inevitabilem necessitatem partim refundit in infallibilitatem præscientiæ, & divini decreti, partim in efficacitatem gratię ut patebit articulo sequenti. Aliam sententiam omnino oppositam amplexati sunt *Pelagiani, & Semipelagiani*; illi quidem affirmantes prædestinationem nihil aliud esse quàm generalem illam Dei voluntatem, quâ Deus homines liberô arbitriô donatos, & propriis naturæ viribus capaces amplexandi boni, vel respuendi ma-

mali, ab æterno decrevit eos illustrare lumine fidei, & Evangelii prædicatione, eisque proponere legem; quam qui prævisi sunt servaturi, certò consequentur vitam æternam, secùs verò damnationem æternam incurrent. Semipelagiani verò contendebant divinam Prędestinationem in Deo supponere voluntatem generalem conferendi gratiam regenerationis, nec-non gloriam æternam his omnibus, qui propriis naturę viribus hæc bona consequi vellent orando, pulsando, & quærendo; ita quòd Deus specialiter eos selegerit ad gloriam, quos præscivit propria sua libertate benè usuros bonis, & donis naturæ, quibus bona, & dona gratiæ consequi possint.

Tertia verò sententia medium tenens inter hanc Scyllam, & Charybdim, contendit prædestinationis infallibilitatem nullatenus extinguere liberum hominis arbitrium, quamquam gratiæ concursum requirat in omnibus, & decreti, ac præscientiæ infallibilitatem affirmet; quam sententiam ut tueamur.

Notandum 3. Libertatem solitò definiri, *Potentiam quæ positis omnibus ad agendum requisitis agere potest, aut non agere*. Inde duplex in ea requiritur indifferentia: Una quidem ex parte objecti quod ab intellectu sub diversa ratione amabili, aut odibili proponi potest; & hæc vocatur indifferentia *objectiva*, seu radicalis, quia radix libertatis est ipse intellectus proponens objectum cum indifferentia: Altera ex parte voluntatis, quæ ex se non solùm est indifferens ad utrumlibet actum amoris, vel odii, sed etiam ad electionem, vel suspensionem utriusque actus; & hæc dicitur, *Indifferentia quoad specificationem, & quoad exercitium*.

Rursus Thomistæ duplicem aliam distinguunt indifferentiam: *Unam* quam versatilem, vagam, indeterminatam, potentialem, & in actu primo appellant, quæ consistit in potentia, seu facultate quâ voluntas potest velle eligere, vel non eligere, & se determinare ad amandum, vel non amandum, hoc vel illud objectum nondum considerata divina motione, & illius voluntatis applicatione ad actum. *Alteram* actualem, exercitam, & attemperatam, quæ inquiunt est ipsa actualis electio, & determinatio voluntatis per divinam motionem, quàm præmotionem, seu prædeterminationem idcirco appellant; non quod, inquiunt particula *præ* designet prioritatem durationis, seu temporis; sed dumtaxat prioritatem naturæ, seu causalitatis, & dependentiæ, quâ illud dicitur prius, à quo aliud dependet tanquam à causa quæ etiam vocatur prioritas instantis, non *in quo*, sed *à quo*. In qua quidem posteriori indifferentia volunt essentiam libertatis formaliter esse reponendam, quam dicunt per ipsum decretum prædeterminans, ipsamque præmotionem non lædi, sed perfici: Adeoque sic utrumque rectè conciliari; quæ an vera sint, infra discutietur.

Itaque tria sunt in hac Quæstione resolvenda: *Primum*, an reverà divina Prædestinatio creatæ libertati officiat? *Secundum*, an utriusque legitimam concordiam proferant Thomistæ? *Tertium*, qualiter tandem verè utraque conciliari debeat.

CONCLUSIO PRIMA.

DIVINAE *Prædestinationis certitudo humanæ libertati non officit*. Hæc est communis inter Catholicos, &

Probatur. Si quidpiam hominis arbitrio detraheret divinæ Prædestinationis certitudo, maximè, vel ratione æternæ Dei præscientiæ, quâ Deus certò, & invariabili intuitu cuncta pro-

prospicit; vel ratione immobilis, & invariabiliter stantis æterni Dei decreti, quô & determinavit prædestinatum consensurum infallibiliter gratiæ vocanti, & in sanctificante vitam finiturum; vel denique ratione gratiæ excitantis quam in tempore daturus est prædestinatô, cui repugnare non poterit: sed neutra ex parte id colligi potest: Ergo, &c. Major constat ex primo notabili.

Minor vero jam sufficienter probata est *quoad primam partem* Disputatione *de Scientia Dei*, ubi demonstravimus divinam Præscientiam non offendere libertatem.

Et rursus confirmatur: Divina Præscientia, etiam versatur circa actiones peccaminosas: sed nullam infert voluntati necessitatem ad peccandum, ut constat ex S. Augustino lib. 3. de vera Innocentia cap. 379. *Neminem*, inquit, *Deus ad peccandum cogit; prævidet tamen eos qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non vindicet justus, quæ non cogit præsciens? sicut enim nemo memoriâ suâ cogit facta quę præterierunt; sic Deus pręscientia sua non cogit facienda quæ futura sunt: & sicut homo quædam quę facit meminit, nec omnia qua meminit fecit: ita Deus omnia quorum ipse author est, pręscivit; nec tamen omnium quæ pręscit ipse author est; quorum autem non est malus author, justus est ultor*: Ergo neque ullam voluntati necessitatem imponit ut justè, probèque operetur.

Confirmatur 2. Ex eo quod Deus de facto sciat, & videat me loquentem, non minùs liberè loquor: Ergo ex eo quod prævideat me loquuturum, non minus liberè loquar Consequentia patet; quia omnia ab æterno Deo sunt præsentissima; *Non enim*, inquit sanctus Augustinus libro 11. de Civitate cap. 20. *more nostro ille quod futurum est prospicit, vel quod pręsens est aspicit, vel quod pręteritum est respicit, nec*, ut addit libro de Prædestinatione, & gratia capite 3. *Reminiscens voluitur in præteritum, nec sperans procedit in futurum*, seu ut scribit sermone 2. in Psal. 101. *Non ibi est fuit, & erit, quia & quod fecit non est, & quod erit nondum est: sed quidquid ibi est nonnisi est*, vel denique ut ait lib. 11. Confessionum capite 13. *Anni tui dies unus: & dies tuus non quotidie, sed hodie; quia hodiernus tuus non cedit crastino, nec succedit hesterno*: Ergo cum omnia Deus præsentia habeat, & omnia quæ futura sunt, Deo jam facta sint; apertè constat quod quemadmodum quis videns artificem opus aliquod molientem non dicitur liberam illius molitionem præcludere, nec eum ad necessariò operandum determinare, ita nec præscientia rebus cognitis necessitatem imponit, maximè cum ut jam satis, superque probavimus res idcirco non sint futuræ quia Deus eas præviderit, imò eas Deus certo prævidit quia futuræ sunt.

Confirmatur 3. Tantùm abest divina præscientia humanam libertatem lædat, imò supponit, & perficit; nam ut loquitur ipsemet sanctus Augustinus libro 3. de libero Arbitrio cap. 3. *Cum Deus sit pręscius voluntatis nostræ, cujus est pręscius ipsa erit: Ergo & potestatis erit pręscius; non igitur per ejus pręscientiam mihi potestas adimitur, qua propterea mihi certior aderit, quia ille cujus pręscientia non fallitur adfuturam mihi pręscivit.*

Patet eadem minor quoad secundam partem: Nempe quod decretum æternum de movendo prædestinato ad consentiendum gratiæ excitanti, non officiat libero hominis arbitrio. Cujus rationem proferunt noster Alensis *prima parte quæst.* 26. *memb.* 6. *articulo* 2. Et Seraphicus Bonaventura in 1. *distinctione* 4. *articulo* 2. *quæst.* 1. Et Doctor Subtilis *distinctione* 41. *quæstione* uni-

unica, quod Deus nihil ab æterno decernat perficiendum à prædestinato in tempore absque prævisa, & præcognita determinatione voluntatis ejus: Ergo dum decernit in ista præparatione, & donatione gratiæ futurum consensum prædestinati; illum consensum non prædefinit absque libera cooperatione voluntatis ejus: Vel ut loquitur sanctus Bonaventura, *Prædestinatio non est causa salutis nisi includendo merita, & ita salvando liberum arbitrium. Prædestinatio enim duo importat, & rationem præscientiæ, & rationem causæ. Inquantum dicit rationem causæ non necessariò ponit effectum, quia non est causa necessitans, sed per voluntatem: & iterum non est tota causa, sed cum alia causa contingente, scilicet cum libero arbitrio: & regula est quod quotiescumque effectus pendet ex causa necessaria, & variabili; necessaria à variabili tanquam à particulari denominatur, quia denominatio est à causa particulari, insuper effectus qui pendet à causa contingente, etiam contingens est*. Hæc patebunt evidentiùs ex dicendis in articulo sequenti agendo de causis, & modo prędestinationis.

Denique patet eadem minor quoad tertiam partem, nempe quòd gratia excitans nullam infert necessitatem libertati; illud enim apertè definivit Concil. Trid. sess 6. canone 4. dicens, *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti quoad obtinendam justificationis gratiam, se disponat, ac præparet; neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit*. Hoc fusiùs parebit in tractatu de Gratia ubi probabimus gratiam excitantem efficere consensum, non cogendo, & necessitando voluntatem, sed eam suaviter alliciendo, & movendo; nihilominus.

Confirmatur: Si gratia, & prædestinatio necessariò determinarent prædestinati voluntatem ad consensum, sequeretur eum nusquam peccare posse, & excidere a gratia: Sed falsum consequens: Ergo, & antecedens: Majorem admittunt Calvinistæ: Unde probatur minor, voluntas prædestinati, quandiu in vivis agit, semper est indifferens ad peccandum, vel non peccandum, adeoque potest à gratia excidere: Unde monet Apostolus, *Qui stat videat ne cadat*; imò horratur ipsemet Christus Apostolos, *Ambulate dum lumen* Gratiæ *habetis ne fortè vos* Peccati *tenebræ comprehendant*.

Deinde; experientia constat, etiam eximiè Prędestinatos in graviora quæque peccata lapsos fuisse; ut patet de Davide, Petro, Paulo, Magdalena, Augustino, & cæteris: Ergo consequens est nec prædestinationem, nec gratiam excitantem, aut sanctificantem inducere impossibilitatem peccandi.

Denique, perseverantia, & continuatio assidua in statu gratiæ sanctificantis, per se non requiritur ad æternæ gloriæ consecutionem; ad id nempe sufficit, quòd prædestinatus aliquandiu perseveret in gratia, & cum ea vitam finiat: Ergo, &c.

Dices 1. Qui est reverà prædestinatus, non peccat, nec peccare potest: Ergo prædestinatio voluntati necessitatem infert, & peccandi impossibilitatem inducit. Probatur antecedens ex illo primæ Joannis cap. 3. *Qui natus est ex Deo non peccat, sed nec peccare potest, quia semen Dei manet in illo*, qui quidem contextus de prædestinatis intelligitur, ut affirmant omnes penè ipsius Interpretes: Ergo, &c.

Nego antecedens. Ad illius probationem dico: *Primò* sanctum Hieronymum lib. 2. contra Jovianum asserere illam peccandi impossibilitatem intel-

ligen-

ligendam esse in sensu composito, ita quòd prædestinatus quandiu subsistit in statu gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, non peccet, nec peccare possit, quia non est conventio Christi ad Belial, nec ulla peccati tenebrarum cum luce gratiæ concordia.

Secundo, Sanctus Augustinus lib. de Peccatorum meritis cap. 8. hanc impeccabilitatem explicat in sensu formali, ita quòd facultas peccandi non proveniat ex ipsa filiatione divina, sed ex versatili infirma, & libera voluntate humana, *Perficimus*, inquit, *quia nondum salvi, ideo nondum plenè innovati, nondum etiam filii Dei, sed filii sæculi; proficimus ergo renovationem, justamque vitam per quod filii Dei sumus, & per hoc peccare omnino non possumus, donec totum in hoc transmutetur etiam illud per quod adhuc filii sæculi sumus: per hoc enim, & peccare adhuc possumus, & ita fit* ut qui natus est ex Deo non peccet, *&* si dixerimus, quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est; *Consummetur ergo quod filii carnis, & sæculi sumus, & perficiatur quod filii Dei, & Spiritu renovati sumus*.

Tertiò, Sanctus Bernardus illam impossibilitatem peccandi interpretatur de facilitate quâ prædestinati resurgunt à peccatis, *Neque enim hìc possumus*, inquit libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 9. *Penitùs esse sine peccato, & miseria; possumus tamen gratia juvante nec peccato superari, nec miseria; quanquam tamen Scriptura loquatur*, omne quod natum est ex Deo non peccat, *sed hoc dictum est de prædestinatis ad vitam: non quòd omnino non peccent, sed quòd peccatum ipsis non imputetur, quod vel punitur ex condigna pœnitentia; vel in Charitate absconditur, Charitas enim cooperit multitudinem peccatorum*.

Denique dico, hanc impeccabilitatem accipiendam esse pro summa difficultate, ita quòd prædestinatus consideratis, & examinatis his omnibus beneficiis quibus abundantissimè à Deo cumulatur, & ditatur, adduci non possit ut eum offendat; eo pene sensu quo sanctissimus Patriarcha Joseph attenta mente ponderatis omnibus bonis quibus à Domino suo donatus fuerat dicebat Genesis 39. *Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* Itaque quamcumque harum solutionum accipias, non inferes prædestinationem inducere necessitatem, & præcludere humanam libertatem.

Dices: Omnis causa quæ in se necessaria est, & necessariò ponit effectum, etiam simpliciter necessitatem inducit in effectu: Sed prædestinatio respectu salutis est hujusmodi: Ergo, &c. Minor patet: Prædestinatio enim, cum sit actus internus Dei, omninò necessaria est; nihil enim intrinsecum Deo, enti summè necessario, potest esse contingens. Insuper etiam necessariò infert effectum; necessariò enim sequitur, si Petrus est prædestinatus, salvabitur: Ergo, &c.

Distinguo majorem: Omnis causa, quæ necessaria est tam secundùm entitatem, quam secundùm operationem, quæque necessariò ponit effectum suum necessitate absoluta, & antecedente, ac excludente omnem liberam voluntatis determinationem, infert necessitatem in effectu, concedo: Omnis causa, quæ necessaria quidem est secundùm entitatem, non verò secundùm operationem extrinsecam, quæque necessariò ponit effectum suum, necessitate tantùm consequente, & ex præsupposita libera voluntatis determinatione, necessariò effectum suum producit necessitate excludente libertatem, nego. Ad minorem dico prædestinationem esse quidem necessariam secundùm entitatem, sed conti-

tin-

tio,& actio voluntatis. Implicat enim idem respectu ejusdem simul esse primum, & secundum, causam, & effectum.

Deinde illa prædeterminatio, ex eorum sententia, est principium libertatis, seu liberæ operationis: Sed principium habet rationem actus primi respectu illius cujus est principium: Ergo, & prædeterminatio habet rationem actus primi respectu operationis liberæ, adeoque non coincidit cum actu secundo.

Denique; quod pertinet ad ordinem operativum, non tanquam actio, nec tanquam pura conditio ad agendum, debet pertinere ad illum tanquam virtus agendi, & consequenter habere rationem actus primi: sed prædeterminatio pertinet ad ordinem operativum: Non quidem tanquam actio, quippe cum sit determinativa, & applicativa potentiæ ad actionem, & operationem; nec tanquam pura conditio ad agendum, quia illa, inquiunt, reverà influit cum potentia in actionem: Ergo necessum est ut habeat rationem virtutis agendi, & consequenter, quòd se teneat ex parte actus primi; adeoque incongruè hanc prædeterminationem Thomistę refundunt in actum secundum.

Contrà secundò: De ratione liberi agentis est, quòd prærequisitis ad agendum ex parte actus possit agere. Ergo etiam, quòd possit non agere. Antecedens concedunt Thomistæ; sed negant consequentiam, quam sic probo. *Primò* quidem ex communi sensu Authorum, qui dum affirmant illud esse liberum agens, quod potest agere, & non agere. utrumque eôdem modô, & eôdem respectu usurpant: Ergo si agens liberum positis prærequisitis ad agendum ex parte actus, & in sensu composito possit agere, etiam debet eôdem modô posse non agere. *Deinde* dum dicitur, quòd liberum agens potest agere, vel non agere, illud utrumque, scilicet *posse agere*, & *non agere*, intelligitur, vel in sensu composito, vel in sensu diviso: Si primum, habemus intentum, posse enim non agere in sensu composito, est facere ut pro eodem instanti temporis simul possint esse prærequisita, & tamen possit non esse actio: Si secundum, Ergo illa definitio liberi agentis hunc habebit sensum, agens liberum est illud quod habet potestatem agendi pro tempore, quo sunt prærequisita ad agendum; & simul habet etiam potestatem non agendi, sed pro tempore antecedente positionem prærequisitorum; quod nedum apparet ridiculum, & manifestè contra definitionem liberi agentis, sed etiam per hoc solvitur omne discrimen inter liberum agens, & necessarium; Nullum enim est agens ita necessarium de quo idipsum affirmare non liceat, nimirum illius potentiam agendi eam esse quæ cum prærequisitis ponit actionem; esse pariter potentiam non agendi pro tempore, quô prærequisita non erunt; Ignis enim virtutem habet comburendi paleam pro tempore quô ipsi adjungitur, non potest autem eam comburere pro tempore immediatè antecedente appositionem stupæ ad ignem.

Contra tertiò: Liberum agens tenetur aliquando non ponere actionem suam prærequisitis omnibus ad agendum: Ergo debet hoc posse. Consequentia patet, Deus enim non præcipit impossibilia, seu ut vulgò fertur, ad impossibile nemo tenetur. Probatur *antecedens*, quando aliquis peccat, tenetur componere negationem peccati cum prærequisitis ad agendum, ita quòd eodem instanti quô sunt illa prærequisita ex parte actus, v. g. objectum movens, urgens tentatio, & passio excitans voluntatem ad consen-

tiendum actui peccaminoso, teneatur denegare suum consensum; si enim ad id tunc non teneretur, non peccaret in eodem instanti: Ergo homo tenetur componere negationem peccati cum prærequisitis ex parte actus ad peccandum, & consequenter positis illis prærequisitis etiam ex parte actûs, potest homo agere, vel non agere, consentire, vel dissentire in eodem ipso instanti, quò illa prærequisita supponuntur esse posita.

Distinguunt Thomistæ: Potest consentire, vel dissentire in eodem instanti materiali quò illa prærequisita supponuntur esse posita, concedunt; In eodem instanti formali, negant. Instans materiale appellant ipsam rei durationem: Formale verò mensuram ipsius durationis: Ita quòd, inquiunt, quemadmodum Justus potest peccare in eodem instanti quò est in gratia; non tamen formaliter, & reduplicativè prout est in gratia, seu quatenus gratia illud instans occupat, & mensurat; quia peccatum, & gratia simul esse nequeunt;& sicut qui elicit actum amoris, in eodem instanti materialiter potest non amare, quia liberè amat: Non tamen in eodem instanti formaliter; Implicat enim quòd idem instans coexistentiam amoris, & non amoris simul mensuret; alioquin idem posset simul esse,& non esse,& contradictoria de eodem simul verificari. Idem à pari (inquiunt) dicendum est de præmotione ad actum amoris, quæ est in eodem instanti temporis, & durationis cum illo, eumque sola prioritate naturæ, & causalitatis antecedit: Licet enim voluntas in eodem instanti in quo est præmota ad actum amoris, possit ponere dissensum, seu carentiam amoris: Non tamen potest de facto dissentire, seu non amare in sensu composito, quia non potest non amorem ponere, positâ præmotione ad amandum.

Contra: Nedum in eodem instanti materialiter;sed etiam formaliter sumpto potest liberum agens non ponere actionem etiam positâ motione; Ergo nulla replica. Probatur *antecedens*: Reverà poterit liberum agens non componere actionem cum præmotione in eodem instanti formaliter, si reverà possit ipsi præmotioni dissentire, & resistere; atqui id potest. Probatur primò quidem ex Concilio Tridentino Sessione 6. Canone 4. ubi anathema pronuntiatur in eum qui dixerit, *Liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum non posse dissentire si velit*. Quid enim est, quæso, aliud dissentire, nisi dissensum ponere? Est autem de ratione dissensus, ut ponatur pro eodem instanti pro quo quis movetur, & incitatur ad consensum: Nemo enim dissentire dicitur, antequam moveatur, neque postquam motus fuit, & obtemperavit motioni: Ergo posse dissentire, est posse ponere dissensum pro eodem instanti quò est ipsa motio. Ergo cùm hæc ponatur in instanti formali, etiam dissensus poni poterit in eodem instanti formali quò illa ponitur.

Deinde: Idipsum confirmat, & edocet S. Aug. maximè verò lib. de Spir. & Litt.cap.34. ubi cùm dixisset Deum nostram movere, & excitare voluntatem extrinsecus per Legem, & Evangelii prædicationem,& intrinsecus per gratiam excitantem. Subdit: *His ergo modis quando Deus agit cum anima rationali ut ei credat; neque enim credere potest quôlibet liberô arbitriô, si nulla sit suasio, vel vocatio cui credat: Profectò,& ipsum velle credere Deus operatur in homines, & in omnibus misericordia ejus prævenit nos; Consentire enim vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propiè voluntatis est*: Et ibidem cap. 31. cùm dixisset initio capitis, *Fides in potestate est: quoniam cùm vult, credit, &*

cùm

càm credit, volens credit; Concludit, *Vide nunc utrum quisque credat si noluerit, aut non credat si voluerit?* Et lib. 3. de libero arbitrio cap. 1. *Motus quò huc aut illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra potestate, neque laudandus, cùm ad superiora; neque culpandus homo esset, cùm ad inferiorà detorquet quasi quemdam cardinem voluntatis, &c.* Censet ergo motionem divinam esse in nostra potestate, ita quòd eam acceptare, vel rejicere possimus. Plura his habet similia passim, quæ longum esset scribere.

Denique: Agens liberum habet potestatem dominativam in suos actus, nam ut inquit S. Augustin. lib. 3. de libero arbitrio cap. 3. *Voluntas nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate. Porro quia est in potestate, libera est nobis; non enim est liberum, quod in potestate non habemus, aut potest non esse, quod habemus, sed talem potestatem non haberet nisi quocumque positô extrinsecò, posset actum suum ponere, vel non ponere.* Ergo ut hanc denominativam potestatem servet libera voluntas; necessum est. quòd positâ etiam divina præmotione voluntas possit actum ponere, vel non ponere.

Confirmatur: Et simul præmissæ nostræ rationes firmantur, ac roborantur: Determinatio voluntatis debet esse voluntaria, & libera: Ergo nihil supponere debet prævium ad ejus operationem quô ad eam terminetur prioritate naturæ: Antecedens concedunt omnes. Consequentia probatur: Nihil formaliter potest esse voluntarium, & liberum, nisi quod vel supponit actum voluntatis, vel est ipsemet actus voluntatis: Ergo si determinatio voluntatis sit libera, & voluntaria, non debet præsupponere aliquid prævium ad ejus operationem, quô positô non possit actionem ponere, vel non ponere. *Confirmatur* ex S. Anselmo lib. 2. *Cur Deus homo*, c. 18. ubi duplicem necessitatem distinguit, aliam antecedentem, quæ tollit libertatem; alteram consequentem, quæ libertati non nocet: *Est*, inquit, *necessitas præcedens, quæ causa est ut sit res; & necessitas sequens quam res facit. Præcedens, & efficiens necessitas est cùm dicitur Cœlum volvi, quia necesse est ut volvatur; Sequens verò quæ nihil efficit, sed sic est cùm dico te ex necessitate loqui, quia loqueris; non quòd aliquid te cogat ad loquendum; Nam violentia naturalis conditionis cogit Cœlum volvi, te verò nulla necessitas facit loqui, sed ubicumque est præcedens necessitas, est & sequens, &c.* Quibus apertè fatetur S. Anselmus necessitatem, quæ facit rem esse, & quæ causa est ut res sit, esse necessitatem præcedentem, & inimicam libertati; sed necessitas illa quæ sequitur ex prædeterminatione, & præmotione facit actionem voluntatis esse, illius enim est causa, & prior est ipsâ prioritate naturæ, ut affirmant Thomistæ: Ergo necesse est pariter concedant illam præmotionem inferre necessitatem præcedentem inimicam libertati.

Nec valet reponere prædeterminationem non officere libertati, quia voluntatem non determinat per modum naturæ, sed per modum liberi; nec impedit, sed efficit determinationem, & cooperationem liberi arbitrii; nam S. Anselmus apertè affirmat omnem necessitatem præcedentem esse inimicam libertati quoquo modo illa voluntatem determinet. *Adde* quòd illa præmotio non possit liberè voluntatem determinare si eam ita in unum dirigat, ut in ejus libertate non sit in aliud tendere, vel non tendere.

Objiciunt 1. Doctorem in 4. dist. 49. quæst. 6. num. 15. dicentem, *Quòd non est simpliciter contra naturam voluntatis, quòd determinetur à causa superiori; hoc est quòd non sit contra naturam ejus oppositum*

situm agere: *Sicut esset contra naturam ejus determinari ab habitu, sive à natura inferiori*: Ergo censet Doctor voluntatem determinari posse à Deo absque præjudicio suæ libertatis: Ergo etiam salva libertate poterit prædeterminari.

Nego consequentiam: Nam ut ibidem observat Doctissimus ejus Scholiastes, non dicit Doctor voluntatem remanere simpliciter liberam, etiam quando à superiori causa determinatur; oppositum enim ibidem affirmat numero 12. dicens voluntem Beati non remanere proximè liberam ad peccandum per causam extrinsecã, videlicet, *Per voluntatem Dei prævenientem illam voluntatem, ut semper continuet actum fruendi, & ita numquam possit potentiam suam remotam non fruendi, vel peccandi reducere ad actum*: *Siquidem nunquam causa secunda præventa à causa superiori agente ad unum oppositum, potest potentiâ propinquâ exire in aliud oppositum*. Sed tantùm contendit Doctor, quòd voluntas equidem determinari possit à causa superiori, non verò ab ulla causa inferiori.

Vel dico Doctorem intelligendum esse de determinatione objectiva, non verò formali, aut efficiente. Triplex enim inpræsentiarum distingui potest determinatio: Una quidem *objectiva*, quæ fit per objectum præstantissimum, & summa, ac mira suavitate voluntatem ad se alliciens, & moraliter pertrahens; qualiter Beati determinantur ab objecto beatifico: Alia *formalis*, quæ fit per aliquid intrinsecum inclinans voluntatem ad actum; qualis est determinatio quæ fit per habitus virtutum, aut vitiorum. Altera denique *efficiens*, quæ fit per causam efficientem, & influentem in ipsam voluntatem, ut eam ad operandum determinet, & applicet; qualiter Thomistæ censent nostram voluntatem à Deo prædeterminari: Ergo nihil ipsis suffragatur; imò directè in eos militat Subtilis Doctor.

Objiciunt 2. Deus cùm sit primum liberum, & tale per essentiam, ac supremum habeat in nostras voluntates Dominium, omnem liberam illarum determinationem, quæ est libertas per participationem, eminentissimô, & perfectissimô modô in se continet: Ergo potest illam causare, & efficere sine libertatis dispendio, ut voluntas humana quatenus est secundum liberum & secundum determinans, ad suos actus liberos se determinet. Consequentia patet: Causa enim efficiens potest producere effectus, quos virtualiter, aut eminenter præcontinet.

Confirmatur. Dominium divinum ita est summum, ac perfectum, quòd quidquid potest creata virtus, & dominium, potest & Deus, & multò ampliùs, ac perfectiori modô: Sed voluntas creata ratione dominii, quod habet in suos actus liberos potest salva libertate seipsam determinare, & applicare ad suos actus liberos eliciendos: Ergo à fortiori Deus id præstare poterit.

Distinguo antecedens: Deus ut supremum liberum virtualiter, & eminenter continet liberas nostræ voluntatis operationes ab ipso causandas per concursum simultaneum, & permodum causæ generalis, & independentis, concedo: Per præmotionem, & prædeterminationem physicam, nego: Similiter *distinguo consequens*: Potest determinationem nostræ voluntatis causare per aliquid prævium, & antecedens prioritate naturæ, & causalitatis illam determinationem activam nostræ voluntatis, nego: Per aliquid concomitans, & concurrens cum ipsa voluntate se determinante, concedo: Nec enim ita Deus habet Dominium absolutum, & despoticum in nostras

vo-

voluntates ut eas etiam repugnantes huc, aut illuc vertat; sic enim eas etiam necessitaret, quod repugnat naturæ ipsius voluntatis intrinsecè liberæ, nec-non, & divinæ ordinationi: Siquidem Ecclesiast. 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manum consilii sui. Et apposui tibi ignem, & aquam ad quodcumque volueris porrige manum.*

Ad confirmationem: Negari posset major: si enim Deus posset quidquid potest creata virtus, & dominium liberum, sequeretur ipsum peccare posse, & à bono, veroque exorbitare, id enim potest ex propria virtute, & libertate creata voluntas. Verùm eam *distinguo*: Deus potest quidquid creata virtus in ratione causæ moventis, & cooperantis, concedo: In ratione præcurrentis, & prædeterminantis, nego: Et concessa minore, similiter est distinguendum consequens.

Instabis: Atqui Deus reverà absolutè potest nostras voluntates prædeterminare, & prævenire earum determinationem: Ergo nulla solutio. Probatur antecedens ex S. August. lib. de correptione, & gratia cap. 14. ubi cùm variis probasset Deum per omnipotentissimam voluntatem suam quocumque libuerit hominum voluntates flectere, uti variis exemplis demonstrat, maximè verò exemplô populi Judaici Saulem, & Davidem in Reges ex Dei ordinatione elicientis, & instituentis; tandem concludit, *Si ergo cùm voluerit Reges in terra Deus constituere, magis habet in potestate voluntates hominum quàm ipsi suas, quis alius facit ut salubris sit correptio, & fiat in correpti corde correctio ut cœlesti constituatur in regno: Ergo, &c.*

Nego antecedens: Et ad ejus probationem dico non eam ibi fuisse sancti Augustini sententiam; solùm enim ibidem contendit August. Deum pro libito, & ex infinita sua authoritate, & sapientia etiam sibi repugnantes hominum voluntates congruum in finem ordinare, ut ipsemet ibidem indicat; cùm enim dixisset, *Sic velle aut nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem*: Subdit, *de his enim qui faciunt quod non vult facit ipse quæ vult.* Ut inde demonstret S. Aug. homines etiam à pravis, & perditissimis hominibus exagitatos patienter, & fortiter agere debere, utpote cùm ipsis nihil præter divinam voluntatem eveniat, quæ cum summo in homines gaudeat imperio, etiam id assequitur ut prava eorum voluntatis molimina etiam in propriam suam gloriam, hominumque salutem cedant.

Vel dico Augustinum esse ita intelligendum cùm ait de his qui faciunt, quæ non vult, & facit quæ vult: Id est quantum ad illos qui resistunt ejus voluntati invitanti eos ad morum suorum correctionem de qua ibi loquitur, illos subjicit suæ voluntati punienti, & damnanti eos in ignem æternum; unde sic facit de iis quod vult. Quod aliis verbis explicat D. Thomas 1. p. q. 19. art. 9. *Impossibile est*, inquit, *quod divina voluntas suum effectum non consequatur, unde quod recedere videtur à divina voluntate secundùm unum ordinem, relabitur in ipsam secundùm alium: sicut peccator qui quantum est in se recedit à divina voluntate peccando secundùm unum ordinem, incidit in ordinem divinæ voluntatis dum per ejus justitiam punitur.* Sic ergo S. Augustinus intelligi potest quod Deo volenti salvum facere nullum ei resistit arbitrium: quia nempe, si non exequitur suam voluntatem salvando eum quem invitat ad salutem, exequitur eam puniendo eum, qui non vult salvus fieri: Quod confirmatur ex eodem Augu-

ftino; dixerat enim priùs: *Patiantur ergo homines se corripi quando peccant, nec de ipsa correctione contra gratiam argumententur, nec de gratia contra correctionem: quia, & peccatis justa pœna debetur, & ad ipsam* (scilicet justam pœnam) *pertinet justa correctio quæ medicinaliter adhibetur, etiam si salus ægrotantis incerta est; ut si is qui corripitur ad prædestinatorum numerum pertinet sit ei correctio salubre medicamentum, si autem non pertinet sit correctio pœnale tormentum.*

Dices 3. Inferiora perficiuntur per subordinationem, & conjunctionem ad superiora; ut patet in Luna, quæ illuminatur, & perficitur per conjunctionem ad Solem; in Fluviis, qui crescunt, & augentur dum refluunt in Oceanum; & in Creaturis intellectualibus quæ sanctificantur, & beatificantur per amorem, & conjunctionem ad Deum: sed per decretum prædeterminans, & motionem efficacem voluntas nostra Deo ut primo libero actu subordinatur, & conjungitur fonti, ac principio totius libertatis creatæ; Efficaciæ scilicet infinitæ divinæ voluntatis. Ergo tantum abest ut per præmotionem, & prædeterminationem lædatur humana libertas, imò servatur, & perficitur.

Distinguo majorem: Inferiora perficiuntur per conjunctionem realem, & physicam ad superiora, nego: Per quandam eorum imitationem, & adumbrationem, concedo. *Ad minorem* dico, Voluntatem creatam conjungi Deo ut primo libero non per præviam Dei motionem, & determinationem physicam; sed per imitationem divinæ libertatis cujus creata libertas est quædam participatio; ita quod quemadmodum divina libertas in eo consistit, quòd Deus ita se ipsum determinet ut à quocumque agente extrinseco determinari non possit: Unde S.Thomas in 2. dist.25. q.1. art.1. ad 1. probat in Deo esse liberum arbitrium, *Quia determinatio sui actus non est sibi ab alio, sed à seipso*: Sic de ratione libertatis creatæ erit, quòd voluntas ita seipsam determinet, ut à quocumque alio non possit prædeterminari, nec efficaciter præmoveri. Plura alia objiciunt Thomistæ, sed eis jam fecimus satis in Physicis.

Conclusio Tertia.

Recte *conciliari potest liberum hominis arbitrium cum infallibili divinæ prædestinationis certitudine, affirmando eam fieri per decretum præsupponens divinam Præscientiam de futura hominis cooperatione, & perseverantia finali in gratia*. Hæc per se patet, & probatur: Per id facilè concordat humana libertas cum Prædestinationis certitudine, per quod salvum, & integrum stat hominis arbitrium: Sed ita fit per præfatum decretum; Ergo, &c. Probatur *minor*; Per illud namque decretum præsupponens Præscientiam Deus ab æterno nihil statuit infallibiliter ex voluntate humana futurum, nisi præcognita, & prævisa libera ejus determinatione, & cooperatione: sed per hoc liberum stat hominis arbitrium, non autem prævenitur, nec ullatenus coarctatur. Ergo, &c.

Hanc ipsam veritatem disertè tuetur, & affirmat S.Anselmus lib.de concordia præscientiæ, & prædestinationis Dei cum libero arbitrio cap.2. ubi cùm dixisset, *Aliqua præsciri apertè futura per liberum arbitrium sine omni repugnantia; undè veritas quoque evidens, & ratio docet prædestinari similiter per liberum arbitrium quædam futura absque inconvenientia*: Subdit, *Quamvis necesse sit fieri, quæ præsciuntur, & quæ prædestinantur, quædam tamen præscita, & prædestinata non eveniunt ex necessitate, quæ precedit rem, & facit, sed eâ, quæ rem sequitur*; Et infra; *Sicut Præscien-*

scientia, qua non fallitur, non præscit, nisi verum; sed erit aut necessarium, aut spontaneum; Ita Prædestinatio, quæ non mutatur, non prædestinat, nisi sicut est in Præscientia. Et quemadmodum quod præscitur licèt in æternitate sit immutabile, tamen in tempore aliquando antequam sit mutari potest: Ita est per omnia de Prædestinatione. Patet igitur ex his, quæ dicta sunt si benè considerentur, quia nec Prædestinatio excludit liberum arbitrium nec liberum arbitrium adversatur Prædestinationi. Hæc patebunt evidentiùs, & firmabuntur in Sectione sequenti, ubi demonstrabimus Prædestinationem fieri intuitu, & ex prævisione bonorum operum.

Sectio Secunda.

De Causis Prædestinationis.

Deo quondam sciscitanti, & sanctissimum Iobum interpellanti, ut ediceret, *In qua via lux habitet, & tenebrarum quis sit locus*, cap.38. Tam arduæ quæstionis discussione ita perfractus est ille virorum Sapientissimus, & Patientissimus, ut quidquid reponeret non inveniret: *Respondere quid possum*, inquit cap.39. *manum meam ponam super os meum.* At longè majorem nobis respondendi difficultatem ingeminat præsentis Quæstionis titulus. *Si enim difficile æstimamus, quæ in terris sunt*, ait Sapiens 9.capite, *& quæ in prospectu sunt invenimus cum labore: quæ in Cœlis sunt, quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum de altissimis?* Quis ergo tantæ perspicacitatis inveniri poterit, qui aperiat, in qua via illa divina lux Prædestinationis habitet, quisque sit locus tenebrarum Reprobationis, seu quibus de causis alios ab æterno Deus destinet in Cœlum evehendos, ut ibi fulgeant sicut stellæ in perpetuas æternitates; alios verò detrudendos in terram miseriæ, & tenebrarum, ubi sempiternus horror inhabitat? Non me latet varios Hæreticos nedum, sed etiam Catholicos, in his detegendis causis diù, multumque laborasse: at frustrato semper, & casso labore, ut infra meridiana luce clarius evincemus.

Verùm, ne in ipso limine turpis, & crassa quædam fiat allucinatio, præmonendum duxi hìc non moveri disceptationem *de causis physicis* divinæ Prædestinationis, utpote quæ nullæ sunt, aut solùm metaphoricæ: *Efficientem* enim causam nõ agnoscit ipse divinus voluntatis actus, quò Deus homines ad beatitudinem destinat: Effectus enim à causa realiter distinguitur; hic autem à divina voluntate est realiter indistinctus, multò minùs *Materialem, & Formalem*, cùm hæ corporeitatem, & compositionem sonent, divinæ puritati, & simplicitati omninò repugnantem, Fortè *Finalem* non refugit; at non aliam ab ipso Deo, qui omnia propter semetipsum operatur.

Itaque de sola *causa Morali*, aut *Meritoria*, aut *Motiva*, idque per modum conditionis propter quam, vel sine qua divina voluntas non allicetur ad formandum Prædestinationis decretum; præsens statuitur solvenda controversia. Cui ut pro viribus faciamus satis, tria maximè hoc in Articulo proponimus discutienda. *Primò*, An ita gratuitus sit in nobis primarius divinæ Prædestinationis effectus, nempe gratia vocans, & excitans, ut eam nullus naturæ beneficio possit promereri. *Secundò*, An omnino gratuita sit, aut ex prævisis meritis, nostra ad gloriam electio, & prædestinatio. *Tertiò* denique, An alterius meritum possit esse causa motiva nostræ Prædestinationis.

Sed

Sed ut fœliciori successu Catholicam veritatem ab Hæreticorum strophis, & næniis liberam, præfatis in quæstionibus exhibeamus; Priùs lustranda sunt Hæreticorum castra, eorumque circa præsentem materiam detegendi errores, & in apertum proferendi, quò faciliùs fidei gladiô, ac veritatis jaculô concidant, & evanescant.

Quaestio Prima.

Quot, & qui fuere Hæreticorum errores de causis divinę Prædestinationis?

NEMINEM Theologorum latere arbitror Pelagium unâ cum suis asseclis circa præsentis Quæstionis veritatem graviùs exorbitasse, utpote qui divinæ Prædestinationis coronidem, nempè gloriam æternam, solius liberi arbitrii fœtum, & fructum esse dixerit: Vnde quotquot Hæretici hunc in lapidem impegerunt, illius fuerunt aut Antecessores, aut Sequaces. Quod ut re comprobemus, sequentes subjicimus quæstiunculas, in quibus apparebit 1. qui fuerint Pelagiani erroris Antesignani 2. qui Disseminatores, 3. qui Sequaces.

De Pelagianismi Praecursoribus, et Antesignanis.

PRimarius Hæresis Pelagianæ antesignanus fuit ipse perduellis Angelus *Lucifer*, qui beatitudinem divinam appetiit, eamque obtinere præsumpsit propriis naturæ suæ viribus, ut ipsemet indicat his verbis Isaiæ 14. *In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum... & ero similis Altissimo*, Hoc videlicet cupiens, ut sicut Deus per suam naturam Beatus est, ita ipse naturâ suâ beatus foret: quod equidem eleganter explicat S. Hieronymus, Epist. ad Cthesiphontem, *Non audacter*, inquit, (*ut falsò putas*) *sed amanter, studiosèque fecisti, ut novam mihi ex vetere mitteres quæstionem, quæ ante litteras tuas, plerosque in Oriente decepit, ut per simulatam humilitatem superbiam discerent, & dicerent cum Diabolo* In Coelum ascendam, &c.

Inde sicut Diabolus hujus erroris Parens extitit, illius etiam Propagator, & Disseminator fuit; ipsum enim sparsit inter superbos illos homines, qui *Deut.* 32. præsumentes se ingeniô, viribus, & labore suo, ea quæ habebant consecutos fuisse, ore superbiente proferebant, *Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hęc omnia*. Tales erant, & illi de quibus ait David Psal. 11. *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est*? Tales denique extiterunt veteres Gentiles Philosophi, qui libero arbitrio nimiùm indulgentes, hominem sibi ad fœlicitatem assequendam sufficere docebant: Vnde S. Hieronymus Pelagianam Heresim affirmat ex Philosophis antiquis, & maximè Pythagoræ, & Zenonis Principis Stoicorum fonte manasse; Subdit enim laudatô locô, *Quę potest alia major esse temeritas, quàm Dei sibi non dicam similitudinem, sed æqualitatem vindicare; & brevi sententiâ omnium Hęreticorum venena complecti, quę de Philosophorum, & maximè Pythagorę, & Zenonis Principis Stoicorum fonte manavit.*

Postmodùm verò annô circiter quinquagesimô ante Christum natum, *Sadducęi* docuerunt, in nostra esse potestate, ut tam fœlicitatis nobis Authores simus, quàm infortunii, ut refert Ioseph lib. 13. antiquitatum Iudaicarum cap. 9.

At post Christum natum, quatuor potissimum Pelagiani erroris prodromos, & ante signanos Historia Ecclesiastica prodit, quorum primi extiterunt quidam Christiani à Gentilismo,

&

& Judaiſmo ad Chriſti fidem in ipſis Eccleſiæ cunis aſſumpti : Judei quidem, qui ut præcæteris fidelibus à Gentiliſmo traductis ſibi primas arrogarent,gloriabantur ſuam electionem ſe fuiſſe promeritos, tum per nativam à Patriarcha Abrahamo Patre fidelium propagationem, tum per Moſaycæ legis obſervantiam, quam utique non gratiæ adjutorio, ſed liberi arbitrii viribus deferebant, ut colligere licet ex Apoſtolo in Epiſtola adFideles Romæ conſiſtentes; in qua potiſſimum adlaborat, ut Fidelium tum à Judæis, tum à Gentilibus aſſumptorum,ſupercilium comprimat: Illis quidem demonſtrans ſuam ſortem nec generi, nec legi, ſed ſoli gratiæ, & divinæ miſericordiæ eſſe tribuendam; His verò aperiens, quod ſi in vices, & locum reprobatorum quorundam Judæorum aſſumpti fuerint, nullam tamen inde gloriæ, aut jactantiæ anſam eos habere, utpote cùm hæc ſuffectio, & ſubſtitutio non eorum meritis, ſed ſoli gratiæ ſit deputanda.

Primum urget, maximè cap.3. ubi cùm dixiſſet judæis propter factas ſibi repromiſſiones, & præſcriptam à Deo Legem non eſſe ſuperbiendum, cùm omnes obnoxii fuerint peccato,à quo non per Legem, ſed per gratiam mundari licuit; *Quia ex operibus Legis*, inquit verſ.20.*non juſtificabitur omnis caro coram illo*. Seu ut addit verſ.24. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu*: Judæum interpellans verſu 27. concludit,*Ubi eſt ergo gloriatio tua? excluſa eſt. Per quam Legem? factorum? non; ſed per Legem fidei*. Idem actùs urget cap. 4. aperiens qualiter Abrahamus juſtificatus non fuerit per Legem, nec per circumciſionem, ſed per juſtitiam fidei; nec eum tantùm Judæorum Parentem cenſeri, ſed & omnium qui ſectantur fidem. *Ut ſecundùm gratiam*, inquit verſ. 16. *firma ſit promiſſio omni ſemini; non ei qui ex Lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui Pater eſt omnium noſtrum, &c.* Cùm autem ſequentibus in capitulis aperuiſſet qualiter Judæi ob aſſidua, & perpetua peccata ſuam potius reprobationem quàm electionem fuerint promeriti,concludit c.11. *Sic ergo, & in hoc tempore reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſalvæ ſunt. Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non eſt gratia.*

Secundum pariter ibidem evincit, nempe Gentilibus in Judæorum reprobatorum ſortem ſuffectis,& electis non eſſe gloriandum. *Si enim*, inquit verſ. 15. *amiſſio eorum reconciliatio eſt mundi, quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?* Et verſ.17.*Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es; noli gloriari adverſus ramos, &c.* Quibus apertè conſtat nonnullos fideles, tum exJudaiſmo cùm exGentiliſmo aſſumptos, hac erroneâ ſententiâ laboraſſe, ut arbitrarentur ſe à Deo fuiſſe ſelectos intuitu naturalium, ac moralium bonorum; non à gratia, ſed ab arbitrio libero manantium,in quibus apertam Pelagianis viam paraverunt.

Manichaei inter varios errores circa Prædeſtinationis Cauſam ſecundàs obtinent: Manes enim, à quo Manichæi, *Duo principia*, inquit S.Auguſtinus lib. de Hæreſibus cap.46. *Inter ſe diviſa, atque adverſa, eademque æterna, & coæterna, hoc eſt ſemper fuiſſe, compoſuit: duaſque naturas, atque ſubſtantias boni ſcilicet, & mali, ſequens alios antiquos Hæreticos opinatus eſt, quarum inter ſe pugnam, & commixtionem, & boni à malo purgationem, & boni quod purgari non poterit, cum malo in æternum damnationem ſecundùm ſua dogmata aſſeverans, multa fabulatur*. Maximè verò cenſebat aliquas eſſe animas ita mali per-

permixtione deturpatas, ut ab eo nulla vi expurgari possent, & idcirco eas fore in æternum damnandas: Alias verò, quæ non ita tenaci tabe inficerentur, sed facilè ab omni mali concretione purgari, & liberari possent per ipsam Dei virtutem, & Deitatis substantiam, quam per alimenta sumebant; *His quippe alimentis, sicut universo mundo Dei substantiam perhibet esse commixtam, quàm purgari putant in Electis suis eo genere vitæ quo vivunt electi Manichæorum . . . quâ occasione, vel potius execrabilis superstitionis quadam necessitate coguntur Electi eorum velut Eucharistiam conspersam cum semine humano sumere, ut etiam inde, sicut, & de aliis cibis quos accipiunt, substantia illa divina purgetur . . . Inde non vescuntur carnibus, tanquam de mortuis, vel occisis fugerit divina substantia, tantumque, ac tale inde remanserit, quod jam dignum non sit in Electorum ventre purgari. Nec ova saltem sumunt, quasi & ipsa cum franguntur spirent, nec oporteat ullis corporibus mortuis vesci, & hoc solùm vivat ex carne quod in farinas ne moriatur, excipitur; Sed nec alimonia lactis utuntur quamvis de corpore animantis vivente mulgeatur sive fugatur. Non quia putant divinæ substantiæ nihil ibi esse permixtum, sed quia ipse error sibi non constat: Nam, & vinum non bibunt, dicentes fel esse Principum tenebrarum, cum vescantur uvis; nec musti aliquid, vel recentissimi, sorbent. Animas auditorum suorum in Electos revolvi arbitrantur; aut fœliciori compendio in escas Electorum suorum, ut jam inde purgatæ in nulla corpora revertantur.*

Cæteras autem animas, & in pecora redire putant, & omnia quæ radicibus fixa sunt, atque aluntur in terra: Herbas etiam, atque arbores putant vivere, ut vitam quæ illis inest, & sentire credant, & dolore cum læduntur: Nec aliquid inde sine cruciatu eorum quemquam posse vellere, aut carpere; propter quod agrum etiam spinis purgare nefas habent: Unde agriculturam (quæ omnium artium est innocentissima) tanquam plurium homicidiorum ream dementes accusant: Suisque Auditoribus ideò hæc arbitrantur ignosci, quia præbent inde alimenta Electis suis, ut divina illa substantia in eorum ventre purgata, impetret eis veniam, quorum traditur oblatione purganda, &c. Hæc pauló longiùs scripsi, ut appareat quas in nænias habeat delirantium Hæreticorum genium, ubi semel à veritate Catholica exorbitavit.

Tertium locum inter hos deviantes usurpant Priscillianistæ. *Quos in Hispania Priscillianus instituit, maximè Gnosticorum, & Manichæorum dogmata permixta sectantur*, inquit S. Augusti. ibidem cap. 70. *quamvis, & ex aliis Hæresibus in eas sordes, tanquam in sentinam quandam horribili confusione confluxerint. Propter occultandas autem contaminationes, & turpitudines suas, habent in suis dogmatibus hæc verba*: Jura perjura, secretum prodere noli. *Hi animas dicunt ejusdem naturæ, atque substantiæ cujus est Deus ad agonem quendam spontaneum interioris exercendum per septem Cœlos, & per quosdam gradatim descendere principatus, & in malignum Principem incurrere à quo mundum factum volunt, atque ab hoc principe per diversa carnis corpora seminari. Astruunt etiam fatalibus Stellis homines colligatos.* Itaut quemadmodum secundùm varias ortus nostri constellationes, alii vegetiores, & sani, alii verò infirmi, & languentes existunt; Sic juxta easdem varias constellationes, alios dicunt nasci destinatos, & aptos ad gloriam; alios verò æternis suppliciis mancipandos.

Denique inter Pelagiani erroris Antesignanos quartum locum obtinet Origenes: *Nam*, inquit S. Augustinus lib. 11. de Civit. cap. 23. *quidam dicunt ani-*

animas à Deo quidem factas; ſed à Conditore recedendo peccaſſe, & diverſis progreſſibus pro diverſitate peccatorum à Cœlis uſque ad terras diverſa corpora quaſi vincula meruiſſe. Et hunc eſſe mundum, eamque cauſam mundi fuiſſe faciendi, non ut conderentur bona; ſed ut mala cohiberentur. Hinc Origenes jure culpatur: In his enim libris quos appellavit Periarchon, *ideſt de principiis, hoc ſenſit, hoc ſcripſit, &c.* Hunc eundem errorem Origeni tribuit Epiphanius in Panario, & Nazianzenus orat.31.& Theophylus Alexandrinus Epiſt.1.Paſchali contra Origeniſtas.

Hæc omnia confirmat S. Hieronymus Epiſt. ad Cteſiphontem non longè ab initio, ubi tacito nomine, Pelagium ſic carpit, *Vis adhuc alium noſſe tui erroris Principem? Doctrina tua Origenis ramuſculus eſt: in eo enim Pſalmo* 154. *ubi ſcriptum eſt (ut de cæteris taceamus)* INSUPER, ET USQUE AD NOCTEM INCREPUERUNT ME RENES MEI: *aſſerit virum ſanctum, de quorum videlicet, & tu, numero es, cùm ad virtutum venerit ſummitatem, nec in nocte quidem ea pati, quæ hominum ſunt, nec cogitatione vitiorum aliqua titillari. Nec erubeſcas de ſocietate talium, renuens eorum nomina, quorum blaſphemiis jungeris, &c.*

Et certè hic error apud Origenem in ipſo libro *Periarchon*, legitur pluribus in locis; maximè lib.3.cap.1. ubi ait circa finem; *Cùm ergo una omnium ſit natura rationabilium Creaturarum, ex ipſa Deus ſecundùm præcedentes meritorum cauſas ſicut ex una maſſa figulus creavit, & plaſmavit, alios quidem ad honorem, alios autem ad contumeliam*: Et cap.10. dicit, *Providentiam Dei pro ſingulorum meritis, & cauſis regere immortales animas*: Et explicans ubi illa animarum merita inceperint, addit, *Dum non intra hujus ſeculi vitam diſpanſatio humana concluditur.* Et infra: *Ex præcedentibus cauſis unumquodque vas, vel ad honorem, vel ad contumeliam præparatur*: Et eaſdem cauſas præcedentes infra appellat *antiquiores* ſecundùm quas hi ad gloriam præparantur.

Nec refert, quòd lib.2. Periarchon cap.2. apertè doceat, *Spiritum creatum non fuiſſe, imò nec creari potuiſſe ſine corpore*; Quòd quidem, licèt ſit erroneum, tamen indicat illum non aſſeruiſſe animas longè ante corpora creatas, nec proinde ante corporum animationem potuiſſe mereri, vel demereri: Nam ut rectè colligit Suarez lib.1. de Prædeſtinatione cap.4. nu.6. Ea fuit Origenis ſententia, quòd animæ priùs creatæ fuerint in quibuſdam corpuſculis, & inde migraverint in hæc corpora humana, quaſi in carceres; ut ibi vel admiſſi delicti pœnitentiam agerent, vel ſua peccata prorogantes, ob demerita pœnis æternis addicerentur.

Quòd autem reverà Origenis ſcripta ſummum Pelagianis patrocinium præbuerint, ſatis apertè colligitur ex ſtropha Rufini, quem *Pelagii præcurſorem* pluribi appellat S.Hieronymus; quia Rufinus ex Oriente cum Melania Romam repetens, ut faciliorem Pelagianiſmo viam ſterneret, ſecum detulit Origenis librum *Periarchon*, quem Latinum fecerat, reſciſſis variis ex eo erroribus, maximè qui myſterium Trinitatis impugnabant; *Ut qui in Trinitate Catholicum legeret, in aliis Hæreticum non caveret*, inquit S.Hieronymus Apologia 1. adverſus Rufinum. Ne autem ſibi eſſet impedimẽto quòd apud nonnullos Origenis nomen malè audiret: Idem Rufinus Apologiam pro Origene ab Euſebio Ceſarienſi ſcriptam, à ſe verò latinitate donatam nomine Martyris Pamphilii evulgavit.

Plures alias ſtrophas ipſe Rufinus commentus eſt, ut idem aſtrueret;

non me metuas, *&c.* His præmissis de Pelagiani erroris præcursoribus, jam agendum est

De Pelagio.

§. I.

Quis, & qualis fuerit?

Pelagius fuit *natione* Brito, *patriâ* Scotus, *habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia*, inquit Hieron. præfat. lib. 2. in Hierem. Fuit etiam *professione* Monachus, *simulata pietate* Paulino, & Augustino charus quondam, ac venerandus. *Quod ut servum Dei dilexeris, novimus: Nunc autem quemadmodum diligas ignoramus. Nam, & non solùm diliximus, verùm etiam diligemus eum, sed aliter diligemus, aliter aliquando diliximus: Tunc enim quia recta fidei videbatur; Nunc autem ut ab iis, quæ inimica, & adversa gratiæ sentire dicitur*, inquit August. Epist. 105. *Moribus* denique fuit vitiatus, ac voluptati, & ventri omnino deditus, si fidem facimus Isidoro Pelusiotæ, qui eum *Epist.* 314. ita carpit: *Tibi ingens annorum turba caniciem invexit; & tamen rigidum, atque inflexum animum habes, ex alio Monasterio ad aliud subinde migrans, atque omnium mensas perscrutans, & explorans. Quamobrem si tibi carnium nidor, atque obsoniorum condimentum cura est; iis qui magistratus gerunt potius blandire, atque urbium caminos vestiga; neque enim homines Eremitici facultates eas habent, ut te* QUEMADMODUM TIBI GRATUM EST, *excipere valeant*. At vagationis Pelagii non eam puto tantùm causam fuisse popinas absumendi, sed potius pateram venenatæ hæresis propinandi ipsis Eremi incolis, ut à viris pietate clarissimis haustus, & potatus error, faciliùs ab aliis ebiberetur.

§. II.

Qualiter, & quando Hæreticus innotuerit?

Hic autem astutus, & verisipellis homo ne qualis esset, Impius deprehendi pósset, cùm se diù verè Catholicum simulasset; tandem innotuit, imprimis nonnullis Ægypti Monachis, penes quos diutiùs versatus fuerat. Inde hæc erroris scintilla brevi grande in incendium exarsit, nimirum circa annum, non quidem 415. ut ait Bellarminus in suo Chronico, nec circa *annum* quidem 413. ut suspicatur Prosper in Chronico: sed veriùs circa *annum* 405. ut colligere licet ex Epistola quam S. Chrysostomus adhuc exul scripsit ad Olimpiadem, ubi ad finem hæc de Pelagio recens emergente Hæresiarcha, *De Pelagio Monacho*, inquit, *magno dolore affectus sum: Cogita igitur quot, quantisque coronis digni sint, qui forti animo in acie steterunt; cùm viros tùm piè, ac sanctè, tantaque cum tolerantiâ viventes, abripi, atque in fraudem impelli videamus*. Constat autem Chrysostomum obiisse *anno* 407. ut refert Socrates libro 6. cap. 19. Adeoque ante *annum* 413. Pelagius ut Hæresiarcha innotuit.

Censent nihilominùs aliqui Pelagium illum, de quo loquitur Chrysostomus, non fuisse hunc Hæresiarcham cujus errores describimus; quia, inquiunt, hæc Epistola Chrysostomi scripta fuit anno Chsisti 401. quando in exilio versabatur, ut patet ex ejus lectione: Pelagius verò adhuc famâ sanctitatis florebat *anno* 413. quô annô libros de peccatorum meritis scripsit S. Augustinus, postquam anno superiori 412. Cœlestius apud Carthaginem in Episcopali Judicio excommunicationem meruisset, ut ipse ait lib. 2. Retractationum cap. 33. ut sit

Cre-

Credibile est Pelagium (postquam in Oriente tanquam lupus sub ovina pelle delitescens detectus fuisset) Romam profectum esse; atque ibi *Rufini* sermonibus, nec-non, & eorum omnium qui Rufino favebant tanquam œstro aliquo percitum de fonte Origenis depromptos errores propalare cœpisse: Idque primùm tacitò, & suppressò suò nomine, ne scilicet hæresis priùs argueretur quàm illa vires cœpisset eundo, & longè, latèque disseminata fuisset, ut colligitur ex S. Hieronymo præfatione lib.4. in Jeremiam: *Commentarios*, inquit, *per intervalla dictabam, ut quod deerat otio superesset industria, cùm subitò Hæresis Pythagoræ, & Zenonis, scilicet impassibilitatis, & impeccantiæ, quæ olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunnio* (Rufinum intelligit) *Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata est, cœpit reviviscere; & non solùm in Occidentis, sed & in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipuèque Siciliæ, & Rhodi maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secretò docent, & publicè negant.*

Quibus verbis S. Hieronymus Pelagianismi ortum, & successum pandit. *Primò*, docens qualiter Pelagius ex Origene asseruerit posse hominem eò perfectionis pervenire in hac vita, ut affectibus vacuus omni careat peccato. *Secundò*, Ipsum in hoc errore docendo præcursorem, & præceptorem habuisse Rufinum Evagrii, & Joviniani sequacem: quod iterum confirmat idem Hieronymus in principio libri secundi contra Pelagium: *Non erubescis*, inquit, *explosam, atque damnatam Joviniani sententiam sequi? Ille enim his testimoniis, tuisque nititur argumentis: Imò tu illius inventa sectaris, in Oriente disseminans, quæ olim Romæ dudum in Africa condemnata sunt.*

Cœpit itaque suum errorem disseminare Pelagius circiter *anno* 405. scriptis aliquot Epistolis, & Opusculis fermento suo conspersis: adeò tamen callidè, & tot, tantisque verborum ambagibus, argutiisque, ut vel oculatissimos falleret. Etenim *verebatur apertè dicere publicè, quod secretò Discipulis tradebat*, ut ait Hieronymus in Epistola ad Cresiphontem: *Et perversis instructus verborum argutiis, sub imagine fidei catholicæ disputans, velut pestiferum exhalans virus, totam veri dogmatis quærebat evertere disciplinam*, inquit S. August. lib. de Natura, & Gratia cap.10.

Dum hæc Romæ à Pelagio gererentur, contigit eam ab Alarico Gothorum Rege capi, atque vastari, *anno circiter* 410. Tunque diffugientibus huc, & illuc plurimis ejus incolis, Pelagius quoque cum Cœlestio fugit in Africam, & Hipponem appulit absente S. Augustino hujus urbis Episcopo: Brevique inde Carthaginem se recepit, ubi semel, iterumque visus est obiter ab Augustino, curâ collationis mox habendæ cum Donaristis tunc temporis occupatissimo, & non diu post in Palestinam properavit, ut omnia hæc testatur sanctus ille Doctor lib. de gestis Pelagii cap.22.

Cum autem Cœlestius Princeps ejus discipulorum in Africa substitisset, ibique, & præcipuè Carthagine doceret apertiùs, quæ Pelagius occultè tantùm, & ambiguè spargebat apud Palestinos: atque ut majori authoritate in suis erroribus propagandis incumberet, ad Presbyterii gradum clandestina calliditate promoveri niteretur; pravis ejus conatibus obsistentes Paulinus Diaconus Carthaginensis, & nonnulli alii viri Ecclesiastici, ad Episcopale judicium eum Carthagine detulerunt; ubi accusatus, atque damnatus excommunicationis sententiâ, ab Ecclesia Cartha-gi-

ginensi expulsus est, *Ut reportaret dignam sua perversitate sententiam*, inquit S. August. lib. de gestis Pelagii capite 22. Hæc autem contigerunt circa annum 412.

Cœlestius verò Carthagine pulsus, *magis convictus, quàm correptus recessit*, ut ait sanctus Augustinus Epist. 89. ad Hilarium; indeque migravit in Siciliam, Rhodique substitit, ubi plurimos suis erroribus cœpit inficere, ut hic Occidentales macularet, dum Pelagius Orientales perversis suis dogmatibus clanculum labefactabat.

§. III.

A quibus primùm impugnata, & in apertum latens Pelagii hæresis deducta fuerit?

PRimus omnium Pelagianam hæresim palam impugnâsse videtur sanctus Augustinus: Nam *anno* 413. paulò post condemnationem Celestii, scripsit primum suum opus *contra Pelagianos*, tres libros scilicet *de peccatorum meritis, & remissione* ad Marcellinum, ut ipsemet affirmat lib. 2. Retractationum cap. 33: Subindeque alium ad eundem *de Spiritu, & littera*, ut ibidem ait cap. 37. Jam enim Pelagius circa idem tempus suam scriptis vulgaverat hæresim, præsertim in illa Epistola, quam scripsit ad *Demetriadem*, ut eam ad vitæ Christianæ perfectionem institueret; aliquotve aliis libris, quorum unus traditus fuit sancto Augustino à *Timasio*, & *Jacobo* nobilibus Adolescentibus, primùm quidem à Pelagio errore infectis, posteaque sancti Augustini operà ad rectam fidem reductis, ut ipse testatur lib. de gestis Pelagii cap. 6.

Eodem ipso tempore stylum contra eosdem stringebat S. Hieronymus in Oriente rogatu Ctesiphontis, ad quem longam Epistolam, & tres libros Dialogi adversus Pelagianos misit; quos ante Synodum Diospolitanam scriptos fuisse colligunt, ex eo quòd nullam illius mentionem faciat: Imò etiam nondum rescivisse videatur quænam Doctrinæ Pelagianæ capita fuissent in Celestio damnata Carthagine; alioqui non adeò laborasset in exquirendis, & detegendis dogmatibus de quibus Pelagius jam erat apertè in suo Discipulo damnatus.

Alii tamen cum Baronio ad *annum* 415. censent scriptos fuisse, postquam Hieronymus vidit Pelagium malis artibus, fraudulentisque responsis, & abjurationibus Synodum illam decepisse. Tunc enim ad detegendas illius versutias prudenter excogitavit dialogum illum describere, in quo Catholicus sub nomine *Attici* cogeret acutis interrogationibus *Critobulum* id est pelagium expromere quidquid occultasset, supresso nempè Pelagii, & suo nomine, ut ipsemet indicat in præfatione libri 4. in Jeremiam, ubi de Pelagio ait. *Cui respondere diù tacens, & dolorem silentio devorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum nec tamen huc usque prorupi*, UT AUTHORUM NOMINA PONEREM, *malens eos corrigi, quàm infamari: non enim hominum, sed erroris inimicus sum*: Et paulo post: *Quibus loquar compendio; Aut bona sunt quæ docetis, aut mala. Si bona, defendite liberè: si mala, quid occultè miseros jugulatis errore, rectaque fide ad decipiendos simplices quosque jactatis expositionem? Quæ si vera est, cur abscondîtur? Si falsa, cur scribitur? &c.* Et ad Ctesiphontem: *Sola hæc hæresis est, quæ publicè erubescit loqui, quod secretò docere non metuit.*

Hujusmodi stimulatione, hoc tandem consecutus Hieronymus fuit, ut in lucem, oculosque omnium protraheret e vepretis suis nitedulam, quæ occultè antea Ecclesiam arrodebat,

bat. Nam ex eo tempore Pelagius suam hæresim disseminare cœpit apertè. Et consultò quidem, prudenterque sanctus Hieronymus studuit, inquit Baronius ad *Annum* 411. ut viscera Ecclesiæ depascens morbus, foris quò curari posset, appareret in cute: sed & consultiùs scripta hæc ad Cresiphontem præmittens, sic paravit antidotum. Pestem enim monstrare, hoc ipsum est curare, ne alii eadem lue, & morbi contagione ledantur. Unde subdit Hieronymus: *Ecclesiæ victoria est vos apertè dicere, quod sentitis. Aut enim idem responsuri estis, quod & nos loquimur, & nequaquam eritis adversarii, sed amici: Aut si contraria nostro dogmati dixeritis; in eo vincemus, quod omnes cognoscent Ecclesiæ quid sentiatis. Sententias vestras prodidisse, superasse est. Patet prima fronte blasphemia: non necesse habet convinci, quod sua statim professione blasphemum est.* Hæc & alia sanctus Hiæronymus in publicum deducens, latentem, & sibilantem in angulo bicipitem anguem, Pelagii scilicet, & Cœlestii faucibus in Ecclesiam hæresim inhiantem, ut de eodem sancto Hieronymo illud Iob meritò occidi possit: *Obstreticante manu ejus eductus est de caverna coluber tortuosus.* Quem semel progressum in medium horrendum visu sui deformitate serpentem, mox quique Apostolici viri Apostolicæ Doctrinç jaculis penitus confecere.

§. IV.

Quę scripserit Pelagius?

VARIA quidem, ut colligere licet, tam ex Scriptoribus Ecclesiasticis, quàm ex sanctis Augustino, Hieronymo. &c. Primò namque scripsit librum DE FIDE TRINITATIS, ut affirmat Gennadius Massiliensis in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum: *Pelagius*, inquit, *hæresiarcha, antequam proderetur hæreticus, scripsit studiosis tres necessarios de fide Trinitatis libros.* Secundò ab eodem scriptus est liber *de* ACTUALI CONVERSATIONE Capitulorum indiciis in modum sancti Cypriani Martyris præsignatus, inquit idem Gennarius; hoc est, in quo ad S. Cypriani exemplum è Scripturis sententiarum capitula complectebatur. *Tertiò* edidit 14. EXPOSITIONUM LIBROS IN EPISTOLAS S. PAULI, de quibus S. Augustinus lib. 3. de Peccatorum meritis, & remissione cap. 1. scribit in hunc modum, *Post paucissimos dies legi Pelagii quædam scripta, quæ in Pauli Apostoli Epistolas expositiones brevissimas continerent*: Hos libros non immeritò quidam suspicantur eos esse, qui *Commentariis Hieronymi in Epistolas aliquot sancti Pauli*, subjungi vulgò solent. Cui suspicioni non minimum locum præbet, quòd hic Autor passim scribat neminem per Adamum peccati reum esse nisi quatenùs ejus imitetur exemplum; affirmetque liberum arbitrium citra ullam Spiritus sancti gratiam posse quodlibet operari, prout libuerit, quæ certè Pelagianos errores, haud obscurè sapiunt.

Quartò etiam ab eodem Pelagio scripta est *Epistola de Virginitate ad Demetriadem*, de qua Epistola hæc habet sanctus Augustinus Epist. 143. ad Julianam, *In quadam verò*, inquit, *Epistola sua idem Pelagius, ubi, & nomen suum apertissimè pònit, nec nomen sacræ Virginis tacet, dicit ad eam se scripsisse, & ejusdem sui operis testimonio probare nititur, se gratiam Dei, quam vel tacere, vel negare asseritur, apertissimé confiteri.*

Hujus antem ad Julianam ipsius Demetriadis Matrem scribendæ Epistolæ Augustino causa fuit, ne scilicet tam filia, quàm mater, quæ ab ipsius Augustini ore pendebant, sparsis in Pelagii Epistola erroribus inficerentur.

tur. Quòd autem reverà ipsa Juliana procul abfuerit ab omni hæresis suspicione, quâ videri poterat ex pelagii litteris acceptis aspersa fuisse; ipsa testatur Epist. ad Augustinum apud eundem num. 143. his verbis, *Noverit*, inquit, *Sacerdotium vestrum longe me, ac domunculam meam, ab huiusmodi personis esse discretam, omnisque familia nostra adeo Catholicam sequitur fidem, ut in nullam hæresim aliquando deviaverit, nec unquam lapsa sit: Non dico eas sectas, quæ vix expiantur; sed nec in eas, quæ parvos videntur habere errores*. Quibus significat caruisse penitus domum suam hæresibus illis, quibus Dei labefactaretur natura, atque potentia, ut *Arrianorùm, Macedonianorum, Manichæorum*, & horum similium, quorum comparatione Pelagii errores *Parvos* appellat. quos tamen maximos esse ipsam postmodum docuit sanctus Augustiuus; ad quam etiam direxit varios tractatus, maximè *de orando Deo, & de bono viduitatis*.

Scripsit ad eandem Innocentius Pontifex, qui ipsius mulieris sanctitatem ita commendat. *Singulare membrum Ecclesiæ tuæ Religionis amplitudinem existere, & à nobis reverentissimè coli, satis est omnibus manifestum. In ipsò enim apice nobilitatis multò nobiliorem Ecclesiæ devotionem impendis. Et magis læta Christi agnitione, præceptis ejus obtemperas, & de fide potiùs exultas, quàm tanti generis flore jactaris. Summæ virtutis est vicisse gloriam carnis, & magnę est Christi gratiæ nobilitatem moribus superasse, domina filia meritò illustris*. Quibus Innocentius tanquam in pharetra sagittam abscondit ad feriendum Pelagium, & avocandam ab eo Julianæ mentem, quam Pelagius ipse præfatâ Epistolâ ad Demetriadem in ficere tentaverat: eam laudibus extollens, & adulatione demulcens, ut illam in suas partes traheret. Nam ex illa Pelagii Epistola, hęc S. Hieronymus lib. 3. contra Pelagium recitat, atque subsannat, ubi de Juliana loquens ait, *Eidem adulans Viduę, non erubescis dicere* PIETATEM, QUAE NUSQUAM REPERITUR IN TERRA, ET VERITATEM, QUAE UBIQUE PEREGRINA SIT, IN ILLA POTISSIMUM COMMORARI: Et paulò post, *Docere est hoc an occidere? Levare de terra, an præcipitare de Cœlo? id mulierculę tribuere, quod Angeli non audeant usurpare? si autem pietas, veritas, atque justitia non inveniuntur in terris, nisi in una muliere, ubi erunt justi tui, quos absque peccato in terris esse jactabas*.

Ad hanc itaque refellendam Pelagii Epistolam variæ, tum ad Julianam, tum ad Demetriadem scriptæ sunt Epistolæ, non solùm à sancto Augustino, Innocentio Pontifice, & Hieronymo, sed etiam à S. Prospero, quæ sic orditur, *Cùm splendidissimę sanctimoniæ, &c.*

Denique, scripsit librum *de Natura* Pelagius, de quo S. August. lib. 2. Retractat. cap. 24. scribit, *Venit tunc in manus meas quidam Pelagii liber, ubi hominis naturam contra Dei gratiam, quâ justificatur impius & qua Christiani sumus, quantâ potuit argumentatione defendit. Librum ergo, quò huic respondi defendens gratiam, non contra naturam, sed per quam natura liberatur, & regitur*, DE NATURA, ET GRATIA *nuncupavi*. Editus pariter à Pelagio liber de LIBERO ARBITRIO, de quo sanctus Augustinus lib. de Gratia Christi pluribus, maximè verò cap. 14. 18. &c.

Quibus omnibus patet Pelagium eruditum prorsus fuisse; quamquam Orosius Presbyter in Apologia DE ARBITRII LIBERTATE, quam adversus Pelagium scripsit, *Hominem inflatum, sed vacuum* appellaverit; quemadmodum nec exprobrare omittit, quòd esset *Mutilus, Lævis in fronte*; Item, quòd bal-

balneis, epulisque nutritos latos humeros gestaret, robustam cervicem preferens in fronte pinguedinem.

Constat etiam eum ante evulgatam suam hæresim simulatâ pietate apud omnes fuisse celebrem; quamquam enim Isidorus Pelusiota mores ejus perstrinxerit, ut supra diximus; tamen præclarum de Pelagio aliorum judicium erat, ipsi namque S.Augustinus lib.2.de Peccatorum meritis & remissione cap.16. tribuit, *Vitam castam, moresque laudabiles*: Additque, *Eum non dubitasse facere, quod illi diviti pro consequenda vita æterna consilia quærenti, cum se respondisset jam omnia implevisse mandata, præcepit Dominus, si vellet esse perfectus, venderet omnia, quæ haberet, thesaurumque transferret in Cœlum.* Item lib.3.cap.1. *Pelagii*, inquit, *viri, ut audio sancti, & non parvo profectu Christiani*; Et cap.9. *Eum qui noverunt loquuntur bonum, ac prædicandum virum*: Et ibidem, *Vir ille tam egregiè Christianus*: Quod confirmatur ex Beato Chrysostomo, qui ut supra diximus eius casum luget, tanquam pii viri, sancti, & gravia quæque pro Christo perpessi; si tamen is fuerit Pelagius de quo loquimur: nam de altero sanctum Chrysostomum sermonem fecisse, non abs re censent aliqui, ut §.2. notavimus.

§. V.

Quot, & qui fuerint Pelagii, ac Cœlestii errores?

VArii quidem: nam S.Augustinus lib.1. de Peccato originali refert, quòd in Synodo Carthaginensi, duodecim errores à Patribus Cœlestio objecti fuerint.

Primò quòd dixerat Adam mortalem factum, qui sive poeccasset, sive non, mortuus esset. *Secundò* quòd peccatum ipsius ipsum solùm læserit, & non genus humanum. *Tertiò* quòd infantes nuper nati in illo statu sint, in quo fuit Adam ante prævaricationem. *Quartò* quòd per mortem, vel prævaricationem Adæ, non omne genus humanum moriatur, & quòd non per Resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. *Quintò* infantes, etiamsi non baptizentur, vitam æternam habere possunt. *Sextò*, divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere posse Regnum Dei. *Septimò* gratiam Dei, atque adjutorium, non ad singulos actus donari, sed de libero arbitrio esse, vel in lege, atque doctrina. *Octavò*; Gratiam Dei secundùm merita nostra dari. *Nonò* Filios Dei non posse vocari, nisi omnimodo absque omni peccato fuerint effecti. *Decimò* non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio: quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere. *Undecimò*, Victoriam nostram non esse ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio. *Duodecimò* quòd petentibus veniam non detur secundùm gratiam, & misericordiam Dei, sed secundùm merita, & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordiâ.

Porrò sicut Cœlestius in Africa postquam cœpit apertè suos errores spargere, ad Episcopale judicium Carthagine delatus fuit: ita Pelagius in Palæstina, accusantibus Herote *Arelatensi*, & *Lazaro* Aquensi Episcopis, hæresis postulatus est in Concilio Diospolitano: ubi, ut scribit S.Augustinus, lib.de Gestis Pelagii, hæc capita fuerunt illi objecta; *Primò*, non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit: *Secundò*, omnes voluntate propria regi, tanquam si Deus neminem regat, & frustrà scriptum sit: *Salvum fac populum tuum Domi-*

mine, & benedic hereditati tuæ, & rege illos, & extolle illos usque in sæculum, inquit S. Augustinus cap. 3. libri citati. *Tertiò*, in die judicii impiis, & peccatoribus non esse parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos, quasi non essent excipiendi, qui fundamentum habent Christum, quamvis superædificent ligna, fœnum, & stipulam, inquit, S. Augustinus cap. 3. eiusdem libri. *Quartò* malum; nec in cogitationem Iustorum venire, quasi non veniat in cogitationem Iustorum quod malum est, neque propterea desinant esse justi; dummodo absit consensus, ut ait idem Doctor cap. 4. libri citati. *Quintò*, Regnum Cœlorum etiam in veteri Testamento promissum fuisse, nimirum ut obtinendum vi solius Legis veteris, sine gratia, quæ ad novum Testamentum pertinet, & intuitu Christi ejus Authoris fuit antea communicata: *Sextò*, posse hominem si velit esse sine peccato, omniaque Dei mandata custodire, & nimirum ad hoc non indigere gratia, sed vires naturales sufficere: *Septimò*, Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, mortuus esset. *Octavò*, peccatum Adæ ipsum solùm læsisse, & non genus humanum. *Nonò*, Legem sic mittere ad Regnum, quemadmodum Evangelium: *Decimò*, ante adventum Christi non fuisse homines sine peccato; *Undecimò*, infantes recenter natos in illo statu esse, in quo Adam fuit ante prævaricationem: *Duodecimò*, Quod per mortem, vel prævaricationem Adæ omne genus hominum non moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. *Decimo tertiò*, Quod infantes etiam si non baptizentur habeant vitam æternam. *Decimo quartò*, quòd divites baptizati, nisi omnibus abrenunciaverint, si quid boni visi fuerint facere, nec illis reputetur, neque regnum Dei possint habere. Quæ octo postrema dogmata dicit S. Augustinus cap. 8. libri citati fuisse à Synodo damnata, & ab ipso Pelagio negata, & anathemazita, cùm omnia præcedentia verbis ambiguis in sensum Catholicum interpretatus esset. *Decimo quintò*, Ecclesiam hic esse sine macula, & ruga, quasi vellet cum Donatistis in solis Bonis intelligi, quos nullum asserebat habere peccatum. *Decimo sextò*, Plus facere nos, quàm in Lege, & in Evangelio jussum est, idest, ut exponit S. Augustinus cap. 10. tantam nos habere per naturam liberi arbitrii non peccandi possibilitatem, ut plus etiam, quàm præceptum est faciamus. *Decimo septimò*, Gratiam Dei, & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege, atque Doctrina. *Decimo octavò*, Dei gratiam secundùm merita nostra dari, qui si peccatoribus illam det, videtur esse iniquus; proptereaque ipsam gratiam in nostra voluntate positam esse, & si per gratiam omnia facimus, quando vincimur à peccato, non nos vinci, sed Dei gratiam, qua voluit nos adjuvare omnimodo, & non potuit; & si gratia Dei est, quando vincimus peccata; Ergo ipse est in culpa, quando à peccato vincimur. quia omninò custodire nos, aut non potuit, aut non voluit. Ad quæ respondit Pelagius negando hæc sua esse Dogmata, & anathematizando, qui sic tenet. *Decimo nonò*, Filios Dei non posse vocari; nisi omnimodo absque peccato fuerint effecti. *Vigesimò*, Oblivionem, & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundùm voluntatem eveniunt, sed secundùm necessitatem. *Vigesimo primò*; Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio: quoniam in sua voluntate habet unusquisque, aut facere aliquid, aut

non facere. *Vigesimo secundò*, Victoriam nostram non ex Dei esse adjurorio, sed ex libero arbitrio. *Vigesimo tertiò*, Pœnitentibus veniam non dari secundùm gratiam, & misericordiam Dei; sed secundùm merita, & laborem eorum, qui per penitentiam digni fuerint misericordiâ.

Quæ omnia Pelagius sua esse negavit, & secundùm Iudicium sanctæ Ecclesiæ reprobare se dixit. Addito anathemate in omnes contravenientes, & contradicentes sanctæ Catholicæ Ecclesiæ doctrinis. Quibus omnibus auditis, Synodus eum absolvit, & Catholicæ Communionis esse professa est favente Ioanne Hierosolymitano Episcopo, & aliis tredecim, qui cum illo convenerant ad Synodum, attendentibus solùm ad id, quod Pelagii verba sonabant, neque subtiliùs, & curiosiùs inquirentibus ab illo, quid mali sensus occultaret, ambiguisque suis responsionibus involveret.

Hæc inquam omnia cum Pelagio à quatuordecim Episcopis in Synodo congregatis proposita fuissent ex libello contra eum dato ab Erote, & Lazaro Gallis Episcopis, illis quidem absentibus, utpote qui propter unius ægritudinem ad Synodum pervenire non potuerant, ut refert S. Augustinus *de Gestis Pelagii cap.35.* Ipse Pelagius anathematizavit his verbis, *Secundùm ipsorum testimonium à me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo, sed tamen ad satisfactionem sanctæ Synodi anathematizo eos, qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt.* Subdit pariter; *Iterum dico quoniam ista, & secundùm eorum testimonium non sunt mea; pro quibus, ut dixi, satisfactionem non debeo: Quæ autem mea esse confessus sum. Hæc vera me dicere affirmo, quæ autem dixi mea non esse, secundùm Iudicium sanctæ Ecclesiæ reprobo, anathema dicens omni contravenienti sanctæ, & Catholicæ Ecclesiæ doctrinis:* Hæc refert ibidem cap.34. S. Augustinus ex actis ipsius Synodi.

Sic versipellis homo fefellit Synodum, quam idcirco *miserabilem* appellat S. Hieronymus Epistola 79. non quod in Doctrina erraverit; nam reverà omnes illas præfatas hęreses damnarunt Diospolitani Patres; lectis enim illis articulis, dixerunt, *Quid ad hæc, quæ lecta sunt, capitula, dicit præsens Pelagius Monachus? Hæc enim reprobat S. Synodus, & S. Dei Catholica Ecclesia*, ut refert ibidem S. Augustinus: sed quòd non adverterint Pelagium subdolè tantùm suam Doctrinam ejurasse, ne ipse damnaretur; Unde S. Augustinus de peccatorum meritis, & remissione lib.11. cap.9. *Fefellit*, inquit, *Iudicium Palestinum ipse Pelagius: Propterea videtur ibi esse purgatus. Romanam verò Ecclesiam, ubi eum notissimum esse scitis, fallere usquequaque non potuit, quam & hoc fuerit utrumque conatus.*

§. VI.

Quanam arte Pelagius Concilii Diospolitani Patres luserit?

VARIA quidem ac multiplici, sicut ipsemet sanctus Augustinus pluribus commemorat in ipso libro *de Gestis Pelagii*. Ubi inter cætera advertit, quòd ipse Pelagius tribus maximè strophis Patres Concilii Diospolitani luserit. *Primo*, dicendo plura ex sibi objectis articulis non à se, sed ab aliis dicta, maximè à Cœlestio suo Discipulo, quamquam reverà idem ipse Pelagius scripsisset, & edocuisset. *Secundo* in iis, quæ ipse scripsisse convictus erat, aliqua astutè verba addidit, ut Catholicam doctrinam simulando suam hæreticam servaret: Sic increpatus à Patribus Concilii, quod nihil tribueret gratiæ Dei ad

ejus

ejus mandata servanda (inquit August. de Hæresibus cap. 88. *Correctioni eorum catenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli calliditate supponeret dicens, ad hoc eam dari hominibus; ut quæ facere per liberum jubentur arbitrium, FACILIÙS possint implere per gratiam: dicendo utique* UT FACILIÙS POSSINT; *voluit credi etiam si difficiliùs, tamen posse homines sine divina gratia facere jussa divina, &c.* Tertiò callida interpretatione sua scripta explicavit, ut disertè indicat sanctus Augustinus cap. 1. de Gestis Pelagii, ubi alias etiam deceptionis causas aperit, nempe quòd Episcopi Græci, Pelagii verba per interpretem audientes, ea discutere non curarunt. *In his*, inquit, *quæ libello quem dederunt sancti fratres, & Coepiscopi nostri Galli*, HEROS, & LAZARUS, *qui propter gravem (sicut postea probabiliùs comperimus) unius eorum ægritudinem, præsentes esse minimè potuerunt; recitata sunt objecta Palagio, illud est primum, quod in libro suo quodam scribit*, NON POSSE ESSE SINE PECCATO, NISI QUI LEGIS SCIENTIAM HABUERIT, *quo recitato Synodus dixit; tu hoc edidisti Pelagi? At ille respondit*, EGO QUIDEM DIXI, SED NON SICUT ILLI INTELLIGUNT, NON DIXI NON POSSE PECCARE QUI SCIENTIAM LEGIS HABUERIT, SED ADJUVARI PER LEGIS SCIENTIAM AD NON PECCANDUM, SICUT SCRIPTUM EST, legem in adjutorium dedit illis. *Hoc audito Synodus dixit*, NON SUNT ALIENA AB ECCLESIA QUÆ DICTA SUNT A PELAGIO: Subdit sanctus August. *Plane aliena non sunt, quæ respondit, illud vero quod de libro ejus* PROBATUM EST, *aliud sonat. Sed hoc Episcopi Græci homines, & ea verba per interpretem audientes, discutere non curarunt: hoc tantùm intuentes quid ille, qui interrogabatur; sensisse se diceret, non quibus verbis eadem sententia in ejus libro scripta diceretur.*

§. VII.

Quibus in Conciliis damnatus fuit Pelagius?

SANCTUS Prosper affirmat primitùs Pelagianam hæresim *Romæ* fuisse damnatam; ita enim cecinit carminibus de ingratis.

> *Pestem subeuntem prima recidit*
> *Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris*
> *Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,*
> *Relligione tenet.*

More igitur majorum factum est, ut nova emergens hæresis, primùm omnium à prima sede examinaretur, atque pariter damnaretur; non quidem in *Pelagio*, qui adhuc sub pallio latebat Catholico, sub quo diu Romæ delituerat; detectus verò, & Româ captâ abierat in Palæstinam; Sed damnata in *Joviniano* Pelagii antesignano & præcursore, ut testatur sanctus Hieronymus contra Pelagium lib. 2. in principio: Ubi alloquens Pelagium sub simulato nomine *Critobuli*, ait: *erubescit explosam, atque damnatam Joviniani sententiam sequi? Etenim ille his testimoniis, tuisque nititur argumentis, imò tu illius documenta sectaris; in Oriente docere desiderans, quæ olim Romæ dudum in Africa condemnata sunt.* Quòd autem reverà Pelagius Joviniani dogmata sectaretur, idem aperit Hieronymus Epistolâ ad Ctesiphontem, ubi cùm præmisisset secundam propositionem Joviniani damnatam, illam esse, *Eos qui fuerint baptizati à Diabolo non posse tentari*: Subdit, *Joviniani secunda quæstio tui ingenii disciplina est. Quidquid illi responsum est, tibi responsum credito; nec fieri potest ut diversus sit eorum exitus, quorum una est sententia.*

Testatur nihilominùs Facundus Her-

Hermianensis, ab Innocentio primò omnium damnatam esse Pelagianam hæresim. Cujus verba quia nonnulla scitu digna continent, hìc adscribam. *Invenient etiam*, inquit, *Pelagium hæresiarcham, à quo* Pelagiani *dicuntur, in judicio Palestinorum Episcoporum, quæ contra Christi gratiam sentiebat operientem, pravasque sententias suas versutia interpretantem per eamdem ignorantiam absolutum. Invenient postremò B. quoque Zosimum, Apostolicæ sedis Antistitem, contra sancti Innocentii decessoris sui sententiam* (Qui primus Pelagianam haeresim condemnavit) *fidem ipsius Pelagii, ejusque complicis Cœlestii, quem in Ecclesia Carthaginensi convictum, atque appellantem Apostolicam sedem, ex ipsis gestis discusserat, tanquam veram, & Catholicam laudantem: Insuper etiam Africanos culpantem Episcopos, quòd ab illis hæretici crederentur, cùm nec dum ipsi, (Africanis Episcopis dolos eorum multò manifestiùs detegentibus) memoratos Pelagium, & Cœlestium putarent orthodoxos. Et tamen nec Athanasium, nec Damasum, nec illos Episcopos, & Zosimum, hæreticos credit Ecclesia, quia de hæreticis benè senserunt: sed potius pro merito suæ fidei Catholicos indicat, & honorat: quoniam non debet crimini deputari simplicium, non intellecta versutia malignorum.*

Rursus Prosper in libro contra Collatorem de condemnatione Pelagianæ hæresis scribens, priùs ab Innocentio quàm à palestinis Episcopis de Pelagio judicatum esse significat: *Quando*, inquit, *beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit: Quando Pelagium ad proferendam in se, suosque sententiam, Palestinorum Episcoporum Synodus coarctavit, &c.* Ubi etiam refert Cœlestium (quasi non discussò negotiò) audientiam postulantem, totius Italiæ finibus extrudi jussisse.

Non est tamen dubitandum quin Diospolitanum judicium, Innocentii decretum, ac Pelagii, & Cœlestii damnationem antecesserit: Quòd si quidpiam adversari potest ei quod dictum est, primam hæresis illius damnationem à Romana sede profectam esse; quòd quinto ante anno Cœlestiana dogmata (quæ eadem erant, ac Pelagiana) Carthagine ab Africanis Episcopis damnata sunt; Et Cœlestius ipse excommunicatus; ut cum S. Aug. supra meminimus: Primum illud occurrat, Prosperum, aliosque qui ab Innocentio primò omnium damnatam esse Pelagianam hæresim scribunt, de propria loqui, & primaria hæresi Pelagii: quæ in eo versabatur, quòd affirmabat, *Gratiam ex merito dari arbitrii*: Nam de hac Prosper disertè loquitur: de Pelagio, inquam, ipso, & illo hujus dogmate quo asserebat.

Quemque mereri
Libertate sua, ut capiat promissa vocantis.

At Cœlestius non ob hanc hæresim excommunicatus est, sed ob alia quædam quæ ab eo vulgata fuerant, à Paulino accusatus, & damnatus est, quæ ex Augustino colliguntur: maximè quòd diceret parvulis non obfuisse peccatum Adami, nec eos ideò baptizari, ut à peccato liberentur. *Deinde*, quòd (ut Facundus refert) cùm Cœlestius post damnationem appellasset sedem Apostolicam: ita nondum pro damnato se gerebat, sed adhuc tanquam suspensum tenebatur de illo judicium.

Secundò damnati sunt in Concilio *Carthaginensi*, celebrato anno Domini 412. sub Innocentio secundo, cujus quidem Concilii acta perierunt, ex eisque tantùm superest fragmentum recitatum à S. Augustino contra Pelagium, & Cœlestium lib. 2. de Peccato originali cap. 2. ubi ait, *Cœlestius quidem in hoc extitit errore liberior*

rior usque adeo, ut neque in Episcopali judicio, apud Carthaginem damnare voluerit eos qui dicunt, quòd peccatum Adæ ipsum solùm læserit, & non genus humanum: & quòd infantes qui nascuntur, in eo statu sint in quo Adam fuit ante prævaricationem. Deinde refert, & describit acta judicii Carthagine habiti, in quo damnatus fuit ipse Cœlestius, & unà cum eo Pelagiana subnascens hæresis.

Damnatus autem eo judicio Cœlestius, subterfugia captans appellandum putavit Innocentium Romanum Pontificem: sed hæc specie tenus, ne scilicet illo judicio stringeretur; quippe cum sciret Innocentium æquè sibi adversantem fore experturum. Unde appellationem minimè prosecutus est, sed defuncto Innocentio ad ejus successorem Zosimum Romam se contulit, suam causam coram eo acturus, suosque accusatores ad sedis Apostolicæ judicium, quasi calumniis exagitatus, provocaturus, quo declararet se non aliter credere quàm quod Catholica teneret Ecclesia. Idcirco ut facilius Pontificem luderet, tantâ arte concinnavit scriptum à se libellum, ut non posset, etiam si Zosimus vellet, ab ipso rejici, sed suscipi cogeretur; utpote qui post enarrata, quæ de fide sentiret, ejusmodi ad finem apposuit verba. *Si fortè ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur*; ut refert sanctus Augustinus lib. de peccato originali cap. 67.

Pontifex autem Zosimus ad explorandam hominis fidem interrogare eum cœpit quàm exactissimè, si assentiretur Epistolæ Innocentii adversus errores Pelagii ad universam Ecclesiam datæ: Cui se idem consentire Cœlestius professus est, ut testatur sanctus Augustinus lib. 2. contra Epistolas Pelagii cap. 3. Hinc Zosimus spem concipiens Cœlestium Ecclesiæ, & fidei Catholicæ restituendi, leniùs cum ipso agere cœpit, scripsitque ad Episcopos Africanos, Cœlestii libellum esse Catholicum, ipsumque cum universa Ecclesia sentire. In quibus tamen Zosimum non errasse demonstrat sanctus Augustinus adversus Julianum Pelagianum lib. 2. cap. 3. probans Zosimi factum, quippe Cœlestium lucrari cupiens cum eo benignè se gessit, eumque ad audientiam admisit.

Ne tamen ab eo deciperetur, ex abundanti cautela scripsit ad Africanos Episcopos, ut si quid contra Cœlestium haberent ad ipsum Romam transmitterent. Qui Patres Carthagine convenientes infenso tulere animo quòd Zosimus Cœlestium ab ipsis excommunicatum, & tanquam hæreticum damnatum, ad audientiam admisisset: quibus inter alia respondit Zosimus, *Cum tantum nobis esset authoritatis ut nullus de nostra possit retractari sententia; Nihil egimus quod non ad vestram notitiam nostris ultro litteris referremus*. Et post plura concludit, *Idcirco noverit vestra Fraternitas nihil nos post illas, quas superius litteras vestras accepimus immutasse, sed in eodem cuncta reliquisse statu in quo dudum fuerant, &c.* Quibus significat se Cœlestium non absoluisse: sed omni cum deliberatione, non autem præcipiti gressu in tanto negotio agere voluisse, ut nempe exactiùs rem discuteret, ne Cœlestius versipellis hæresiarcha eum ludere posset: Unde evidentiorem de illius sententia damnata ab illis Patribus notitiam expectabat.

Illi autem Africani Patres non solùm litteras ad Zosimum Papam dedere adversus Cœlestium, verùm, & libellum inter alia miserunt Paulini Diaconi Carthaginensis adversus Cœlestium scriptum, in quo capita omnia continebantur de quibus foret in-

ter-

terrogandus ille Cœlestius; quò apparere liquidiùs posset, hæreticus ne an Catholicus (quod profitebatur) omnino esset.

Cum autem Cœlestius, quæ à Paulino Diacono fuerant objecta damnare recusasset, à Zosimo Pontifice, & sacro Collegio Clericorum Romæ damnatus est unà cum Pelagio, & ab eodem Zosimo ad universos Catholicæ Ecclesiæ Episcopos de ipsorum condemnatione litteræ conscriptæ sunt, mox eas consequutum est Honorii Imperatoris rescriptum adversus eosdem hæreticos, ut refert sanctus Augustinus lib.3. contra Julianum cap.1. necnon, & S.Prosper contra Collatorem cap. 10. ubi inter alia hæc scribit per ironiam, *Erravit Sacro-sancta Beati Petri sedes, quæ ad universum Orbem Papæ Zosimi sic voce loquitur*, Nos tamen instinctu Dei (omnia bona enim ad authorem suum referenda sunt unde nascuntur) ad fratrum, & Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus: *Erraverunt Africani Episcopi ad eundem Papam Zosimum describentes, eumque in sententiæ hujus salubritate laudantes cùm ajunt: illud verò quod in litteris tuis quas ad universos curasti esse mittendas posuisti dicens*, Nos tamen, *&c.*

Quòd autem reverà in ipso Carthaginensi Concilio damnati fuerint Pelagius, & Cœlestius, nedum ex dictis apparet: sed rursus confirmatur ex alia sequenti Carthaginensi Synodo ex septuaginta septem Præsulibus adunata, & quatuor post annos à prima celebrata nempe anno 416. in qua rursus damnati fuere Pelagius, & Cœlestius, ut constat ex Epistola à Patribus ad Innocentium scripta, in qua de Pelagii articulis hæc habentur, *His ergo lectis*, inquiunt, *Pelagium, & Cœlestium authores nefarii prorsus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus, unde factum est ut retendendum peteremus quid ante fermè quinquennium super Cœlestii nomine hic apud Ecclesiam Carthaginensem fuerit agitatum*. Et paulò post subdunt quid statutum sit, *Nisi hæc*, inquiunt, *apertissimè anathematizaverint ipsos anathematizare oportere, ut si ipsorum non poterit, saltem eorum qui decepti sunt ab eis, vel decipi possunt cognitâ sententiâ, quæ in eos lata est sanitas procuretur*.

Insuper eodem *anno* 416. convenerunt *Milevi* in Numidia sexaginta, & unus Episcopi, tot enim numerati habentur in ipsorum Epistola ad Innocentium Papam, ut ibidem damnarent Pelagianam hæresim, quam jam in Concilio Carthaginensi damnatam sciebant; sic enim Innocentium compellunt, *Hæc ad sanctitatem tuam de Concilio Numidiæ scripta direximus imitantes Carthaginensis Provinciæ Coepiscopos nostros quos ad sedem Apostolicam, quam Beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus*.

Præterea sub Zosimi Pontificatu celebrata sunt *duo* præcipuè *Concilia Africana* quorum meminit S. Augustinus Epistola ad Valentinum, & fratres his verbis, *Quod scriptum est ad Papam Innocentium Romanæ urbis Episcopum de Concilio Provinciæ Carthaginensis, & de Concilio Numidiæ; & aliquanto diligentiùs à quinque Episcopis, & quæ iste ad tria ista descripsit: Item quod Papæ Zosimo de Africano Concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis Episcopos, & quod posteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem breviter constituimus*. Quibus verbis S.August. memoratis prioribus à nobis relatis Conciliis, insuper asserit duo Concilia in Africa adversus Pelagium celebrata; unum quidem particulare, aliud verò universale, quod ni fallor fuit Carthaginense. Tertium in causa Pelagii ab Epi-

Episcopis 214. adunatum, ut asserit S. Prosper adversus Collatorem c.10. ubi ait, *Errarunt igitur ducenti quatuordecim Sacerdotes, qui in Epistola quam suis constitutionibus protulerunt in Apostolicæ Sedis Antistitem beatum Zosimum sunt alloquuti?*

Septimum Concilium in quo damnata fuit Pelagianorum hæresis fuit *Gallicanum*, in quo agentibus sanctis *Germano Antisiodorensi*, & *Lupo Trecensi* Episcopis, à numeroso Patrum cœtu proscripti sunt Pelagiani tunc temporis per universam Angliam grassantes; ut narrat Beda lib.1.Historiæ Anglicæ cap.17. ubi loquens de SS.Germano, & Lupo à Cœlestino Pontifice in Britanniam missis, ut inde hæreticos exturbarent ait, *Ante paucos sanè adventûs eorum annos hæresis Pelagiana per Agicolam illata Severiani Episcopi Pelagiani filium, fidem Britannorum fœda peste commaculaverat. Verùm Britanni cùm neque suscipere dogma perversum gratiam Christi blasphemando ullatenus vellent, neque versutiam nefariæ persuasionis refutare verbi certitudine sufficerent; inveniunt salubre Concilium ut à Gallicanis Antistitibus auxilium belli spiritualis inquirant. Quam ob causam collecta magna Synodo quærebatur in commune, qui illuc ad succurendum fidei mitti deberent, atque omnium judicio eligebantur Apostolici Sacerdotes Germanus Antisiodorensis, Lupus Tricassinæ civitatis Episcopus.*

Plura alia Concilia Pelagii errorem damnarunt, maximè verò Ephesinum generale, in quo cùm Pelagiani Nestorium damnare refugerent cum ipso Nestorio damnandos esse censuit; ut constat ex Canone 1. & 4. Item in Synodo Arelatensi anathema dictum est illi, Qui inter reliquas *Pelagii impietates hominem sine peccato nasci, & per solum laborem posse salvari damnata præsumptione contenderit, & qui eum sine gratia Dei liberari posse crediderit*. Similiter in Concilio Lugdunensi in quo Arelatensis Synodi decreta comprobantur: Insuper in Concilio Sardiniensi, Arausicano 2. necnon Valentino, & cæteris quæ vel Pelagianam doctrinam expressè condemnarunt, vel sanctorum Patrum contra Pelagianos dicta, & scripta probaverunt.

§. VIII.

Quos habuerit Asseclas, & Patronos?

Duos maximè; inprimis verò *Cœlestium*, quem S.Augustinus lib. 2. contra duas Epistolas Pelagii c. 3. *Verum acerrimi ingenii appellat*. De quo pariter Gennadius in Catalogo virorum illustrium ait, *Cœlestius antequam ad Pelagium concurreret; imò adhuc adolescens scripsit ad parentes suos de monasterio Epistolas in modum libellorum tres omni Deum desideranti necessarias: Moralis siquidem in eis dictio nihil ibi vitii postmodum proditi; sed totum ad virtutis incitamentum tenuit* Plura scripsit quibus Pelagii errores tueretur, & disseminaret. Inter cætera verò ejus scripta S.Augustinus lib.de perfectione justitiæ contra Cœlestium, reponit *definitiones*, seu potius ratiocinationes, & quæstiones quasi ab aliis formatas, ut eo modo per cuniculos in Ecclesiam hæresim intromitteret. In lib. verò de peccato originali c. 11. meminit etiam Augustinus *Epistolæ*, seu *libelli* quem ipse Cœlestius Papæ Zosimo obtulit, in quo expressè asseverat, *Quòd parvulorum neminem obstringat originale peccatum*. Plures pariter scripsit Epistolas, & libellos quibus Pelagium magistrum extolleret, & defenderet; ejus autem adversarios infectaretur.

Unde S.Hieronymus Epist.ad Ctesiphontem de Pelagio sermonem faciens

ciens ait, *Unus discipulorum ejus* (nempe Cœlestius) *imò jam Magister, & totius ductor exercitus, & contra Apostolum vas perditionis per solecismorum, & non ut sui jactant syllogismorum spineta decurrens*, sic Philosophatur, & disputat: *Si nihil ago absque Dei auxilio, & per singula opera ejus est quod gessero: Ergo non eo qui laboro, sed Dei in me coronalitur auxilium· frustraque dedit arbitrio potestatem quam implere non possum, nisi me semper adjuverit: destruitur enim voluntas quæ alterius ope indiget: sed liberum dedit Deus arbitrium; quod aliter liber non ero, nisi fecero quod voluero, ac per hoc ait: aut utor semel potestate quæ mihi data est, ut liberum servetur arbitrium, aut si alterius ope indigeo, libertas arbitrii in me destruitur. Qui hæc dicis, quam non excedis blasphemiam? Quæ hæreticorum venena non superas*, &c. Aperit autem infra qualiter Cœlestius ipsum fuerit insectatus, *Necdum scripsi, & comminaris mihi scriptorum tuorum fulmina, ut scilicet hoc timore perterritus, non audeam ora reserare: & non animadvertis idcirco nos scribere, ut vos respondere cogamini, &c.*

Secundò habuit *Julianum*, Episcopum Campanum quidem, sed cujus civitatis in Campania, an *Celanensis*, vel *Celenensis*, vel *Eraclensis*, adhuc sub judice lis est, de quo Gennadius supra laudatus ait, *Julianus Episcopus Capuanus, vir acer ingenio, in scripturis Doctus, Græcà, & Latinà linguà Scholasticus. Priùs ergo quàm impietatem Pelagii in se aperiret, clarus in Doctoribus Ecclesiæ fuit: Postea verò hæresim Pelagii defendere visus, scripsit adversus Augustinum impugnatorem illius libros quatuor, & iterum libros octo. Est & liber altercationis amborum partes suas defendentium*: Subdit, *Eleemosynis tempore famis, & angustiæ indigentibus omnibus suis prorogatis, multos miserationis specie nobilium, præcipuè Religiosorum illiciens, hæresi suæ sociavit*. De eo pariter Beda in Cantica sic scribit, *Julianus ut Rethor peritissimus, ita gratiæ Dei post Pelagium impugnator acerrimus: ut apertiùs ejus scripta, quibus contra strenuissimum etiam gratiæ propugnatorem Augustinum insanivit, ostendunt, cujus causa duelli primùm de amore libellum composuit sub obtentu quasi hunc à fœdissima foret voluptate secreturus; re autem vera suam confirmaturus hæresim*. Subdit, *Dicit sanctum nobis, ac generosum amorem ab ipso lucis exordio natura conciliante insitum, & ad ultimam usque senectutem solis viribus animi innixum sine ullo damno suo persistere vigoris*. Hinc ibidem monet Lectorem, *Ut opuscula Cellanensis Episcopi à Campania quæ in eundem librum*, Canticorum, *confecit, cautissimè legat, ne per copiam eloquentiæ blandientis in cœnum incidat doctrinæ nocentis*.

§. IX.

Quinam præcipui fuerint illius Impugnatores, & Expugnatores?

DUo maximè, inprimis *sanctus Hieronymus*, qui Pelagii errores primus omnium in apertum deduxit, & mirum in modum exagitavit, ut testatur sanctus Prosper carmine de ingratis.

Tunc etiam Bethlei præclari nominis hospes
Hebræo simul, & Grajo, latioque venustus
Eloquio, morum exemplum, mundique magister
Hieronymus libris valde excellentibus hostem
Dissecuit, noscique dedit, quo turbine veram
Vellent exortæ lucem obscurare tenebræ.

Quibus aperit mirum ipsius S. Hieronymi in scribendò consilium. Etenim cùm vidisset S. Hieronymus versutum Pe-

Pelagium Synodum Palestinam decepisse, & Catholicam veritatem offusis suorum errorum tenebris obscurasse; prudens illud, ut jam diximus, excogitavit inventum, ut tres dialogos scribere adversus Pelagium sub larvatis nominibus, se quidem *Atticum*, Pelagium verò *Critobolum* appellans; ne scilicet si propria expressisset nomina, invidiam sibi concitaret, insurgendo in hominem eumque hæresis insimulando, quem Diospolitana Synodus absolverat; nullam pariter in eis dialogis Synodi Diospolitanæ mentionem fecit; ne si ea quæ ab ea gesta sunt approbasset, videretur etiam Pelagii absolutionem probare: si verò damnasset, ipse potius esset damnandus qui Synodum argueret.

In his autem dialogis, exquisitissimis interrogationibus cogit latens intus venenum in medium proferri, omnibusque demonstrari qualis esset, qui errores damnans, videri voluisset in Synodo probatus omnino Catholicus: Unde inter alia præfatur, *Adversus eos autem qui me dicunt hoc opus inflammatum invidiæ facibus scribere, breviter respondebo, nunquam me hæreticis pepercisse, & omni egisse studio ut hostes Ecclesiæ, mei quoque hostes fierent.* Hunc omni quô poteit studiô, & labore fovit, & juvit sanctus Augustinus, qui ut ait Possidius *Decem annos adversus Pelagianam hæresim infatigabili studio laboravit*: Unà cum Aurelio qui præfuit Concilio Carthaginensi; de quibus S. Prosper.

An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui dux Aurelius; ingeniumque
Augustinus erat; quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo,
Accensum vero de lumine: Nam cibus illi,
Et vita, & requies Deus est: omnisque voluptas
Unus amor Christi est: unus Christi est honor illi.
Et dum nulla sibi tribuit bona, sit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat sapientia templo.

Non opus est enumerare, nec hujus loci referre ea omnia, quæ vir sanctissimus, & omnium hæresum impugnator invictissimus scripserit adversus Pœlagium, Cœlestium, & Julianum; hæc enim satis in 7. tomo illius operum apertè patent. Plures alii è sanctis Patribus, putà Orosius, Hilarius Arelatensis, Fulgentius, Prosper, & cæteri Pelagianos dictis, & scriptis exagitarunt: Verùm quoniam potissimum ipsis res fuit cum Semipelagianis, idcirco de eis infra.

§. X.

Utrum Pelagius aliquando suum errorem temperaverit, & tandem aliquod internum, ac necessarium gratiæ auxilium admiserit?

Suam equidem sententiam Pelagium verbis saltem exteriùs sonantibus mutasse; ac temperasse pluribus constat. *Primò* namque asseruit naturam hominis sufficere ad quæcumque opera virtutis exercenda, ad servanda omnia Dei mandata, & vivendum sine ullo peccato; ac denique ad veram, & æternam fœlicitatem consequendam: Unde Pelagius Epist. ad Demetriadem nobilissimam Virginem cap. 2. sic ait, *Quoties mihi de institutione morum, & sanctæ vitæ conversatione dicendum est, soleo primo humanæ naturæ vim qualitatemque monstrare, & quid effici possit ostendere; ac jam inde audientis animum ad species incitare virtutum, &c. Optima enim animi incitamenta sunt cum docetur aliquid posse.* Hunc Pelagii erro-

rem variis in locis reprehendit, ac insectatur S. Augustinus; nam lib. 3. contra Julianum cap. 3. hæc scribit, *Natura ista in tantas, & tam manifestas collapsa miserias, liberatorem, mundatorem, redemptorem Christum habet necessarium; non Julianum, non Cœlestium laudatorem*: Et lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianas cap. 14. *Non sic*, inquit, *debemus laudare Creatorem, ut cogamur dicere, imo verò convincamur dicere superfluum Salvatorem. Naturam hominis dignis laudibus honoremus, easque laudes ad Creatoris gloriam referamus; sed quia nos creavit ita simus grati, ut non simus, quia sanat, ingrati.*

Verùm cùm Pelagius malè audiret apud Catholicos quòd Gratiam divinam negaret, ad declinandam invidiam, & fucum Catholicis faciendum, cœpit nomine *Gratiæ* liberum arbitrium intelligere, ita enim de eo refert S. Augustinus de verbis Apostoli cap. 7. *Non inquit* Pelagius *contra gratiam Dei disputo. Unde probas? Eo ipso, inquit, non contra gratiam Dei disputo, quod liberum arbitrium defendo.* Unde exclamat sanctus Augustinus, *Videte acumen, sed vitreum! quasi lucet vanitate, sed frangitur veritate.* Hanc autem stropham maximè commentus in Synodo Diospolitana, in qua ne damnaretur à Patribus, gratiæ auxiliantis necessitatem admisit; verùm subdolè per gratiam intelligendo *Liberum arbitrium, & Naturam*, in qua conditi sumus, ut cum aliis Patribus Africanis conqueritur S. Augustinus Epist. ad Innocentium Papam, & Epist. 105. ad Sixtum, in qua sic ait: *Cùm huic gratiæ inimici, infestique sint isti: Pelagius tamen in Ecclesiastico judicio Palæstino, non enim aliter inde impunitus exisset, anathematizavit eos qui dicunt gratiam Dei secundùm merita dari. Sed cùm ab istis quæritur quam gratiam Pelagius cogitaret sine ullis præcedentibus meritis dari quando anathematizabat eos qui dicunt gratiam Dei secundùm merita dari? Respondent, sine ullis præcedentibus meritis gratiam ipsam humanam esse naturam, in qua conditi sumus: neque enim antequam essemus, mereri aliquid poteramus ut essemus.* Subdit sanctus Augustinus, *Abjiciatur à Christianorum cordibus ista fallacia: Nam omnino non istam gratiam commendat Apostolus qua creati sumus ut homines essemus, sed qua justificati sumus ut homines justi essemus: Ista est enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum; etenim Christus non pro nullis ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est ut justificarentur.*

Hoc autem suum commentum sic adstruebant, ut refert idem sanctus Augustinus serm. 11. de verbis Apostoli, ubi personam interrogantis, & respondentis agens, *Expone ergo nobis*, inquit, *O Doctor, quam dicas gratiam? Cùm dico inquit* LIBERUM HOMINIS ARBITRIUM, *vide quia hominis dico. Quid deinde? homo est, quis creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus? Si ergo hominem Deus creavit, & homini Deus liberum donavit arbitrium, quidquid potest homo de libero arbitrio, cujus gratiæ debetur, nisi ejus qui eum condidit cum libero arbitrio? Et hoc quasi acutè ab ipsis dictum. Videte tamen fratres quomodo illam generalem gratiam prædicans quâ creatus est homo, quâ homines sumus, & utique, & cum impiis homines sumus: sed non cum impiis Christiani sumus.*

Secundò cùm animadverteret Pelagius ostendi piorum animos eò quòd gratiam omnem in natura constitueret; nec commodè posset satisfacere tot Scripturarum textibus quibus gratia naturæ opponitur, & à Christo emanare, & conferri dicitur; libero arbitrio adjunxit *Gratiam Doctrinæ*, & *Legis*, ut indicat sanctus Augustinus lib. de Gratia Christi cap. 3. *Gratiam Dei*, inquit, *& adjutorium quo adjuvamur*

mur ad non peccandum, aut in natura, & libero ponit arbitrio; aut in lege, atque doctrina: ut videlicet cùm adjuvat Deus hominem ut declinet à malo, & faciat bonum; revelando, & ostendendo quid fieri debeat, adjuvare credatur: Hinc Prosper de ingratis cap. 2.

Aliud non est vobis cum gratia, quàm Lex, -
Quàmque Propheta monens, & quàm doctrina ministri:

Omnem itaque, & solam institutionem externam ab Evangelica lege, & doctrina promanantem, Christi gratiam asserebant, ut ibidem affirmat sanctus Augustinus cap. 10. *Ad doctrinam*, inquit, *pertinet, etiam quòd sapientia revelatur: ad doctrinam pertinet cum suadetur omne quod bonum est. Et si inter docere, & suadere, vel potius exhortari, distare aliquid videtur, etiam hoc tamen doctrinæ generalitate concluditur, quæ quibuscumque sermonibus, vel litteris continetur. Nam, & sacræ Scripturæ docent, & exhortantur; & potest esse in docendo, & exhortando etiam hominis operatio*. Quibus duplicem doctrinæ modum adstruebant; unum è libris, per electionem; alterum è sermone, per hominis alterius operationem. Verùm cùm urgerentur à Catholicis hanc legis, & doctrinæ gratiam non sufficere ad hominum salutem, ut multis probat S. August. laudato loco.

Tertium gratiæ genus excogitaverunt, nempe *Christi Domini exemplum*, & *imitationem*, dicentes quod quemadmodum Adamus primus obfuit nobis exemplo malo; ita Christus Adamus secundus profuit nobis exemplo bono, ut refert ibidem sanctus Augustinus cap. 2. *Solent*, inquit, *dicere nobis in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia piè ipse, justèque vivendo reliquit exemplum*: Et cap. 14. *Gratiam Christi constituit Pelagius, non in virtutis ejus auxilio; sed imitationis exemplo*. Quod ibidem falsum pluribus demonstrat S. Augustinus: Unde lib. 2. contra posteriorem responsionem Juliani cap. 45. concludit: *Hoc est occultum, & horrendum virus hæresis vestræ ut velitis gratiam Christi in exemplo ejus esse non in dono ejus; dicentes quia per ejus imitationem fiunt justi, non per subministrationem Spiritus sancti*. Cum autem hanc etiam suam sententiam sicut, & præcedentes, damnatam viderent, maximè in Concilio Carthaginensi Canone 5. his verbis, *Quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantùm nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debemus: Non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit*: cùm inquam ita se stringi animadverterent.

Quartò, Commenti sunt aliud gratiæ genus, nempe *gratiam Remissionis peccatorum*, quâ Deus peccata ignosceret, & condonaret, ut idem refert S. Augustinus lib. de Gestis in Synodo Palestina cap. 33. *Dicunt*, inquit, *ut non peccemus, impleamusque justitiam, posse sufficere naturam humanam, quæ condita est cum libero arbitrio, eamque esse Dei gratiam; quia sic conditi sumus ut hoc voluntate possimus, & quòd adjutorium legis, mandatorumque suorum dedit, & quòd ad se conversis peccata præterita ignoscit*, IN HIS SOLIS ESSE DEI GRATIAM DEPUTANDAM, *non in adjutorio nostrorum actuum singulorum*: Unde lib. 2. contra posteriorem Juliani responsionem, ita eum carpit; *Tu vestro more, qui de vestro descendit errore, non agnoscis gratiam* NISI IN DIMISSIONE PECCATORUM, *ut jam de cętero per liberum arbitrium ipse homo seipsum fabricet justum: Sed non hoc dicit Ecclesia, quæ clamat*

mat tota quod didicit à Magistro bono, ne nos inferas in tentationem, &c.

Hanc autem remissionem peccatorum solam Dei condonationem externam intelligebant: Unde nullam tunc internam gratiam admittebant, quod utique cum pariter damnatum fuisset in Concilio Carthaginensi Canone 3. his verbis: *Item placuit ut quicumque dixerit gratiam Dei in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt; non etiam ad adjutorium ut non committantur, anathema sit.* His tandem perspectis, & auditis.

Quintò: Pelagius fateri utcumque cœpit virtutis divinæ auxilium internum Spiritus sancti in homine operantis; sed illud tantùm in sola illuminatione intellectus collocabat: Nolebat autem gratiam voluntati præberi, vel excitantem quæ evigilaret, vel actualem quæ adjuvaret, vel habitualem quæ sanctificaret.

Ut refert S. Augustinus lib. 1. de Gratia Christi cap. 7. ex Pelagio dicente, *Adjuvat nos Deus per doctrinam, & revelationem suam dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis ne præsentibus occupemur futura demonstrat; dum Diaboli pandit insidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat.* Quibus verbis Pelagius non solùm exteriorem verbi Prædicationem aut Lectionem necessariam fatebatur: sed ultrò requirebat interiorem Spiritus sancti per verbi illuminationem,& suasionem; ita quòd homo quidem, vel Angelus, exteriùs operando, hominem docet, & voluntatem ejus illuminat: At Spiritus sanctus hoc peculiare habet, quòd interiùs animum instruat.

Non tamen idcirco volebat Pelagius per illud internum auxilium voluntatem juvari, viresque accipere quibus vellet, & posset bonum sectari, ut affirmat S. August. hæresi 78. *Dicunt*, inquit, *ad hoc tantùm adjuvare per suam legem, atque doctrinam, ut discamus, quæ facere, & quæ sperare debeamus; non autem ad hoc per donum Spiritus sancti, ut quæ didicerimus esse facienda, faciamus: Ac per hoc divinitùs nobis dari scientiam confitentur, qua ignorantia pellitur; charitatem autem dari negant, qua piè vivitur: scilicet cùm sit donum Dei scientia, quæ sine Charitate inflat; non sit Dei donum ipsa Charitas, quæ ut scientia non inflet ædificat.* Item Epist. 95. quam unà cum Alipio, Evodio, & Possidio Episcopis scripsit ad Innocentium, ne Pelagium in Synodo Palæstina per fraudem absolutum etiam absolveret, & ne ab eo deciperetur sicut Diospolitani Patres, monet; *Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis preceptum: Nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus sancti pertinent ad concupiscentias, tentationesque vincendas.* Itaque affirmabat quidem Pelagius Spiritum sanctum, nostrum illustrare intellectum, quâ positâ illustratione voluntas propriis viribus, & virtute liberi arbitrii poterat bonum sectari. Quod longè alienum erat à veritate Catholica, ut aperit S. Augustinus lib. de Gratia Christi, quem librum post damnatam hæresim Pelagii primùm ab Innocentio I. deinde à Zosimo, S. Doctor scripsit, ut ipse testatur lib. 2. Retract. cap. 50. illô inquam librô de Gratia Christi cap. 28. ubi hæc Pelagii verba citat ex ejus libro pro libero arbitrio; *Cum autem tam forte,* inquit Pelagius, *tam firmum ad non peccandum liberum in nobis habeamus arbitrium, quod generaliter naturæ humanæ Creator inseruit: Rursus pro ejus inæstimabili benignitate quotidiano ipsius munimur auxilio:* Nempe externa, vel interna illuminatione, quâ

quâ positâ, voluntas ex arbitrii liberi viribus poterat bonum exequi.

Sextò, Non desunt viri Theologi, qui fateantur Pelagium, ubi suam hæresim damnatam ab Innocentio, & Zosimo audivit, ex tunc cœpisse agnoscere, & fateri gratiam internam, & auxilium supernaturale, per quod voluntas sufficientes accipiat vires ad actus quoslibet salutares eliciendos. Idque firmant ex eo, quòd Pelagius tria hæc distinguat, *posse*, *velle*, *agere*; affirmetque *posse* voluntatis divinitùs adjuvari: Ejus verba refert S. August. lib. de Gratia Christi cap. 4. *Nos sic tria ista distinguimus*, inquit Pelagius lib. . pro libero arbitrio, *& certum velut in ordinem digesta partimur. Primo loco* posse *statuimus*: *Secundo* velle: *Tertio* esse. *Posse in natura*, *velle in arbitrio*, *esse in affectu locamus*. *Primum illud*, *idest* posse *ad Deum propriè pertinet*; *qui illud Creaturæ suæ contulit*: *Duo verò reliqua* velle, *&* esse *ad hominem referenda sunt*, *quia de arbitrii fonte descendunt*: *Ergo in voluntate*, *& opere bono laus hominis est*; *imò*, *& hominis*, *& Dei*, *qui ipsius voluntatis*, *& operis possibilitatem dedit*, *ipsam possibilitatem gratiæ suæ adjuvat semper auxilio*.

Quibus verbis quamquam Pelagius videatur admittere gratiam interiùs excitantem, & adjuvantem voluntatem ad opus bonum: nihilominùs reverà ipsam non admisit, ut affirmat S. August. ibidem cap. 5. *Scire quippe debemus*, inquit, *quod*, *nec voluntatem nostram*, *nec actionem divino adjuvari credit auxilio*, *sed solam possibilitatem voluntatis*, *atque operis*, *quam solam in his tribus* (*nempe possibilitate*, *voluntate*, *& actione*) *nos habere affirmat ex Deo*: *Tanquam hoc sit infirmum*, *quod ipse Deus posuit in natura*; *cætera vero duo*, *quæ nostra esse voluit*, *ita sint firma*, *& fortia*, *& sibi sufficientia*, *ut nullo indigeant ejus auxilio*, *& ideo non adjuvet*, *ut velimus*, *non adjuvet*, *ut agamus*: *sed tantummodo adjuvet*, *ut velle*, *& agere valeamus*. Unde colligit cap. 8. *Hinc itaque apparet hanc eum gratiam confiteri*, *quâ demonstrat*, *revelat Deus quid agere debeamus*; *non qua donat*, *atque adjuvat*, *ut agamus*.

Confirmatur ex cap. 27. ejusdem libri, ubi sic ait, *Desinat Pelagius*, *& seipsum*, *& alios fallere contra Dei gratiam disputando*: *Desinat dicere*, *quod possumus omne bonum facere*, *dicere*, *cogitare*, *illius est*, *qui hoc posse donavit*, *qui hoc posse adjuvat*, *quod vero bene vel agimus*, *vel loquimur*, *vel cogitamus nostrum est*; *desinat inquam ista dicere*; *Non solùm enim Deus posse nostrum donavit*, *atque adjuvat*, *sed etiam velle*, *& operari operatur in nobis*. Et infrà, *Quomodo dicit Pelagius quod bene loqui possumus Dei est*, *quod bene loquimur nostrum est*; *cùm dicat Dominus*, Spiritus Patris vestri est, qui loquitur in vobis; *Neque enim ait*, *non vos estis*, *qui dedistis vobis bene posse loqui*, *sed ait*, qui loquitur in vobis: *non significans possibilitatis profectum*, *sed exprimens cooperationis effectum*; *Quomodo dicit liberi arbitri elatus Assertor quod possumus benè cogitare Dei est*, *quod autem bene cogitamus nostrum est*? *Cui respondes humilis gratiæ Prædicator*, *non quia idonei sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobismet ipsis*, *sed sufficientia nostra ex Deo est*; *non enim ait posse cogitare*, *sed cogitare*.

Septimò tandem: Censent nonnulli, quòd Pelagius coactus aliquam admittere gratiam supernaturalem, quâ voluntas bonum sectaretur, eam tantùm admiserit, non utique necessariam, sed solùm utilem, quâ nimirum faciliùs bonum opus voluntas exerceret, ut indicat S. Augustinus libro de Gratia Christi cap. 22. & 23. ubi cùm retulisset verba Pelagii scribentis in Epistola ad Demetriadem; *Auxilium supernaturale nobis concedi*, *ut divinæ*

mereamur gratiam, & faciliùs nequam spiritui, auxilio sancti Spiritus resistamus) subjungit S. Augustinus) *Significat profectò quid sapiat: Ut quid enim hoc verbum interposuit* faciliùs? *An non erat integer sensus, ut nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio resistamus? Sed quantum detrimentum hoc additamento fecerit, quis non intelligat? Volens utique credi tantas esse naturæ vires, quas extollendo præcipitat, ut etiam sine auxilio Spiritus sancti, etsi minùs facilè; tamen aliquo modo nequam spiritui resistatur*. Et lib.2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap.2. ait *Pelagius*; Faciliùs *dicit impleri quod bonum est, si adjuvet gratia: Quo additamento, idest addendo* faciliùs, *utique significat hoc se sapere, quod etiamsi gratiæ defuerit adjutorium, potest quamvis difficiliùs, impleri bonum per liberum arbitrium*: Itaque non immeritò Alvares lib.1. de auxiliis Disp.1. num.4. colligit *Cœlestium* quidem admisisse necessitatem auxilii sufficientis; non autem auxilii efficacis ad operandum: *Julianum* verò agnovisse necessitatem auxilii adjuvantis, non tamen auxilii prævenientis, & excitantis: *Pelagium* verò solùm admisisse gratiæ utilitatem, non verò necessitatem.

§. XI.

Quibus de Causis ita erraverit Pelagius?

PRæcipuæ causæ, quæ Pelagium, virum aliunde doctum, & aliàs pietatis nomine celebrem, hunc in fœdum errorem impulerunt, videntur *primo* quòd magnam videret Christianorum in bonis operibus faciendis socordiam, quam utique corrigi posse sperabat, si grande quid de propriis suis viribus cogitarent, nec omnem suam in bono virtutem in solam Dei gratiam refunderent. *Secundo*, quòd Manichæorum vitare vellet errorem, qui naturam omnimodè vitiatam, & ad bonum quodlibet inutilem affirmabant, *Tertio*, quòd moveretur dictis quorundam sanctorum Patrum, qui cùm Manichæos insectarentur, plura in favorem liberi arbitrii protulerunt; non distinguentes quid homo per naturam, quid per gratiam posset; quia necdum hac de re controversiam moverat nemo; quod dum ipsemet non attendit Pelagius, sic Manichæis cœpit adversari, ut ipse in diversum declinans, oppositam in hæresim inciderit. *Quarto* denique ad id sentiendum fortè ipsi stomachum moverunt quædam S. Augustini verba, ut ipse refert lib.2. de bono perseverantiæ cap.20. dicens, *In meis libris* Confessionum, *certè dixi Deo nostro, & sæpè dixi, da quod jubes & jube quod vis, quæ mox verba Pelagius Romæ cum à quodam fratre Coepiscopo meo fuissent eo præsente commemorata, ferre non potuit, & contradicens aliquanto commotiùs, penè cum eo, qui illa commemoraverat litigavit*; Siquidem ferre non potuit, quòd arbitrii libertati detraheretur quidpiam ut gratiæ Dei tribueretur.

De Sequacibus Pelagii.

DEbellato, & maximè per sanctum Augustinum expugnato Pelagii errore, occasione eorum, quæ idem S. Augustinus de Gratiæ divinæ necessitate, & efficacia, deque gratuita electione scripserat, duo alii non minus infensi errores suborti sunt. Quidam enim viri graves, & de scientiis bene meriti, ipsius sancti Doctoris scripta sic intelligentes quasi totum salutis nostræ negotium soli gratiæ, & gratuitæ electioni tribueret; totam pariter aliquorum perditionis causam in reprobationem divinam, & in gratiæ subtractionem, non autem in libertatem humanam à recto tramite de-

deviantem refunderet: persuasum habuerunt,& asserverunt quod non Electi salutem suam liberè operentur,nec Reprobi suam perditionem ipsemet texerent; sed quadam necessitate fatali ad suum quisque finem à Deo prædestinatum duceretur, & traheretur; quocirca *prædestinati*, seu *prædestinatiani* appellati sunt,ut refert Sigebertus in Chronico circa annum 415.

Inter hunc verò Prædestinatorum, & illum Pelagianorum extremè oppositos errores, media quasi securiori via nonnulli viri docti, & Catholici in Gallia, maximè verò in Civitate Massiliensi commorantes,alium texuerunt errorem; nihil quidem cum prædestinatorum doctrina commune habentes à Pelagio verò diversi, non solùm quòd faterentur peccatum originale, sed etiam quod necessitatem gratiæ interioris ad quodlibet opus bonum agnoscerent: nec-non à Juliano: ille namque credebat hominem in opere bono adjuvari, item ad bene operandum divinâ gratiâ præveniri; affirmabatque hominem benè semper incipere absque gratiæ auxilio, & isto præclaro conatu divinam gratiam promereri; quod utrumque ipsi respuebant. In hoc tamen cum Pelagio, & Juliano errabant, quòd dicerent salutis initium esse ex nobis,idest consistere in aliquo naturali desiderio, petitione, conatu, & labore, quô gratiæ auxilia ad salutem necessaria impetremus: Inde dicti sunt à S.Prospero Epistola ad S. August. *Pelagianæ pravitatis reliquiæ*, nec-non *Massilienses Presbyteri* & demum *Semipelagiani*: quorum Authores *viros claros, & egregios in omni virtutum studio, imo & sanctos*, quibus Augustinianæ doctrinæ defensores nulli essent secundi, ipsemet S. Prosper disertè pronuntiat. Qui autem præcipui fuerint illorum errores, quique errorum Magistri,& sectæ præcipui Defensores, & Impugnatores, aperiendum est.

§. I.

Quot, & qui fuerint Semi-pelagianorum errores?

IN quibus Semi-pelagiani à Pelagio, & Juliano discreparint,jam dictum est: concedebant namque nos gratia præveniri ad omne opus bonum incipiendum; & perficiendum, ut affirmat S.Hilarius Epistola ad S. Augustinum, *Ad nullum opus*, inquit, *vel incipiendum,vel perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt*: Quod idipsum docet S. Augustinus lib.1. de Prædestinatione cap.1. *Prevenerunt etiam*, inquit, *ut præveniri voluntatem hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant*: Et cap.16.lib. de bono Perseverantiæ, *A Pelagianorum porro hæretica perversitate tantùm isti remoti sunt, propter quos hæc agimus, ut licet nondum velint fateri prædestinatos esse, qui per Dei gratiam fiant obedientes, atque permanentes, jam tamen fateantur quod eorum præveniat voluntatem, quibus datur hæc gratia.*

Nihilominus cum Pelagio in quinque maximè Capitibus videntur exorbitasse. *Primò* namque cum ipso affirmabant in nobis esse quoddam fidei initium, seu credendi affectum, & conversionis desiderium,quibus fidem ipsam,nec-non & inde auxilia omnia ad salurem necessaria possemus promereri. De fidei quidem initio hanc ipsorum fuisse sententiam luculenter aperit S.Prosper Epist.ad S.Aug. ubi ait; *Inquiunt vitam æternam iis appendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint*,De conversionis desiderio idem affirmat, *Cùm in his qui tempus acceperunt*

runt liberæ voluntatis duo sint, quæ humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia, & hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse, quàm gratiam, ut initium sanctis ex quo, qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvat; & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem.

Similiter S. Hilarius Epistola ad Augustinum, Semi-pelagianos, & fidei initium, & sanationis desiderium naturæ tribuisse docet, his verbis. *Id conveniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cùm prostratis, & nunquam suis viribus surrecturis annuntiatur obtinendæ salutis occasio, eo merito quo voluerint, & crediderint à suo se morbo posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis consequantur effectum.* Idem ipsemet docet S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum; Cùm enim cap. 1. dixisset Massilienses agnoscere, & fateri tum generis humani in Adamo corruptionem, tum gratiæ ad opus bonum tam incipiendum, quàm consummandum necessitatem, adeoque in his à Pelagio dissentire; statum quæstionis, & controversiæ cum ipsis Massiliensibus disceptandum aperit cap. sequenti dicens; *Sed nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quæ de hac re adhibuimus* (nempe de fide quâ Christiani sumus, quæque donum Dei est) *ad hoc dicunt valere; ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo, tanquam fides non ab ipso donetur nobis, augeatur in nobis eo merito, quo cœpit in nobis.*

Qualiter autem hunc ipsum errorem adstruerint, aperit S. Prosper Ep. laudata, ubi juxta Semipelagianorum sententiam ait; *Hominem nihil priùs merentem, quia nec existentem liberi arbitrii rationalis gratia Creatoris instituit, ut per discretionem boni, & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem, atque ad hanc gratiam qua in Christo renascimur pervenire per naturalem scilicet facultatem petendo, quærendo, pulsando, & ideo accipiat, ideo introeat, quia bono naturæ bene usus, ut ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ opem meruit pervenire:* Quibus verbis indicat Semipelagianos duplicem agnovisse gratiam, nempe *naturalem* qua Dei beneficio, & gratuita liberalitate conditi sumus, quamque appellabant rationalem gratiam Creatoris, naturalem facultatem, naturæ bonum, gratiam initialem. Alteram verò gratiam *supernaturalem*, seu salvantem quâ in Christo renascimur, ita quòd ab initiali gratia per ipsius bonum usum ad salutem perveniri assererent; juxta illam Christi Domini promissionem, *Petite & accipietis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.*

Secundus Semi-Pelagianorum error erat, quòd non solùm fidei, sed etiam omnium operum salutis initium adscriberent libero arbitrio, & bonæ voluntati humanæ, ita ut existimarent nos omne opus bonum priùs incipere, desiderando, petendo, conando per vires liberi arbitrii, & tunc ad perficiendum bonum, quod desideramus, nos Dei gratiâ adjuvari: reverà enim negabant omne verum prævenientis gratiæ auxilium, sive ad fidem, sive ad bona opera, non solùm efficax, sed etiam sufficiens. Quòd si eorum quidam interdum faterentur nos ad bona opera Dei gratiâ præveniri, ut infrà constabit de Fausto, & Cassiano, præcipuis Semi-Pelagianorum Patriarchis, illud intelligebant de gratia legis, atque doctrinæ, & externæ Dei protectionis.

Quòd autem assererent initium cujuslibet boni operis ex libero arbitrio pendere, colligitur ex S. Augu-

ftino lib. de Prædestinatione Sanctorum cap.2. ubi de Semi-Pelagiana opinione sermonem faciens ait, *Non ergo receditur ab ea sententia quam Pelagius ipse in Episcopali judicio Palestino, sicut eadem gesta testantur damnare compulsus est, gratiam Dei secundùm merita nostra dari, si non pertinet ad Dei gratiam quòd credere cœpimus; sed illius potiùs quòd propter hoc nobis additur ut pleniùs, perfectiusque credamus: ac per hoc initium fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis, & supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus*. Idipsum apertè indicat S. Prosper adversus Collatorem, hoc est Cassianum collationum, seu conferentiarum scriptorem, ubi eum sic interpellat cap.5. *Satis te Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quid in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas? sed nec cum hæreticis tibi, nec cum Catholicis plena concordia est. Illi in omnibus justis hominum operibus liberæ voluntatis tuentur exordia; nos bonarum cogitationum ex Deo semper credimus prodire principia. Tu informe nescio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperisti, quô nec inimicorum consensum acquireres, nec in nostrorum intelligentia permaneres. Quomodo autem non advertis te in illud damnatum incidere, quòd velis, nolis, convinceris dicere gratiam Dei secundùm merita nostra dari, cùm aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus propter quod gratiam consequantur affirmas, &c.* Idem dòcet S. Hilarius Epistola ad S. Augustinum, ubi postquam asseruit Semi-pelagianos sentire in nobis esse initium aliquid fidei, subdit: *Unde consequens putant, exhibendam ab eo fidem, cujus naturæ id voluntate conditoris concessum est, & nullam ita depravatam, vel extinctam putant, ut non debeat, vel possit se velle sanari, propter quod vel sanetur quis à sua, vel si noluerit cum sua ægritudine puniatur. Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat: Nam illa testimonia, ut est illud,* sicut unicuique partitus est mensuram fidei: *Et similia ad id volunt valere, ut adjuvetur, qui cœperit velle, non ut donetur ut velit, rejectis ab hoc dono aliis pariter reis, & possent similiter liberari, si ea quæ pariter indignis præstatur credendi voluntas, etiam ipsis similiter præstaretur.*

Tertius Semi-Pelagianorum error erat, ad gratiam sanctificantem conservandam non alio nos indigere auxilio quàm quod à natura, & libero arbitrio inditum erat, vel unà cum gratia regenerante fuerat adeptum, ut aperit S Prosper carminibus de ingratis, ubi inter cætera ait.

Esse autem edoctis istam communiter æquam
Libertatem animis, ut cursum explere beatum
Persistendo queant finem, effectumque petitum
Dante Deo ingeniis, qui nunquam desit honestis.

Idipsum patet ex sententia Cassiani Collat.13. cap.14 ubi cùm dixisset Diabolum à Jobo esse victum, *Non Dei, sed Jobi viribus*, subdit, *licet etiam gratia Dei non in toto illi defuisse credenda sit*; & explicans quæ fuerit illa gratia. *Hoc totum*, inquit, *procuravit Deus ne violentissimus inimicus animam ejus amentem faciens, & impotentem, sensu impari eum, atque iniquo certamminis pondere prægravaret*: Et collatione 7. cap.14. explicans illud Apostoli, *Fidelis autem Deus qui non permittet vos tentari supra id quod potestis*, ait: *Non utique obstat ne eos Dominus tentari permitteret; sed ne supra id quod sustinere poterant tentarentur. Illud enim indicat humani arbitrii facultatem, hoc verò Domini gratiam tentationum luctamina mo-*

derantis ostendit. In hoc autem Massilienses cum Pelagio concordabant. Pelagium enim existimasse unumquemque propriis viribus perseverare docet nos S. Hieronymus lib.11. contra Pelagianos, & S. Augustinus lib. de Perfectione justitiæ,

Item hæresi 88. ubi ait, *Vt augeatur fides, & perseverent in ea homines; non ab ipso accipere, sed à se ipsis habere contendunt*. Iuliani quoque verba sunt lib. de Bono constantiæ: *Hæc namque est constantia, quæ maximè asserit arbitrii potestatem ac bonum, ejusque naturæ, & humani animi motum*. Quod autem idem, aut quid simile docuerint Semipelagiani, non obscurè indicat S. Prosper Epist. ad S. August. circa medium ubi ait. *Jam hic proferunt testimonia, quibus divinarum Sripturarum cohortatio ad obediendum incitat hominum voluntates, qui ex libero arbitrio aut faciant quæ jubentur, aut negligant; & consequens putant, ut quia prævaricator ideo dicitur non obedisse quia noluit; fidelis quoque non dubitetur ob hoc devotus fuisse quia voluit, & quantùm quisque ad malum, tantùm habeat facultatis ad bonum, parique momento animum se vel ad vitia, vel ad virtutes movere, quem bona appetentem gratia Dei foveat, mala sectantem damnatio justa suscipiat*. Inde

Quartus eorum error erat, quòd opera bona. quorum initium viribus liberi arbitrii tribuebant, Prædestinationis causam motivam assererent; alioquin inquiebant, ut refert S. Prosper eadem Epistola, *Removeri omnem industriam, tollique virtutes, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem, aut diversarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud possit esse, quàm factus est*. Et paulo ante dixerat eos asserere, *Universis hominibus propitiationem sine exceptione esse propositam, ut quicumque voluerint salvi esse possint* Idem affirmat sanctus Hilarius Epistola pariter ad S. Augustinum ubi ait eos dixisse, *Talem omnibus remansisse voluntatem, qua vel contemnere quis valeat, vel obedire, & sic de compendio rationem reddi Electorum, vel Reiectorum, in eo quòd unicuique meritum propriæ voluntatis adiungitur*. Cum autem inquit S. Prosper ibidem, *Innumerabilium illis multitudo objicitur parvulorum, qui utique excepto originali peccato, sub quo omnes homines similiter in primi hominis damnatione nascuntur, nullas adhuc habentes voluntates, nullas proprias actiones non sine Dei judicio secernuntur, ut ante discretionem boni ac mali de usu vitæ istius auferendi, alii per regenerationem inter cœlestis regni assumantur hæredes, alii sine baptismo inter mortis perpetuæ transeant debitores*. Huic argumento, ut responderent.

Quintum texuerunt errorem: nempe quòd quidam parvuli consequerentur gratiam baptismatis, quia Deus prœvideret eos per liberum arbitrium gratiam esse promerituros, si ad adultam pervenirent ætatem; alios verò idcirco baptismum non fuisse consequutos, quòd Deus prævideret tale meritum eos non habituros, si vixissent. Seu ut loquitur ibidem S. Prosper. *Tales aiunt perdi, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad adultam servarentur ætatem, scientia divina prœviderit. Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere quas ab ea secundùm suam phantasiam non negant esse præventas: sed in tantùm, quibuscumque commentitiis meritis Electionem Dei subjiciunt, ut quia præterita, quæ non extant, futura quæ non sunt futura confingant, novoque apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint*,

§.II.

§. II.

Qui fuerint Semi-pelagianorum Principes & Magistri?

INter eos primas obtinuisse videtur Cassianus priùs S. Joannis Chrysostomi discipulus, demum eò vita functò, Massiliensis Ecclesię Presbyter, quem à scriptis Patrum collationibus collatoris nomine designat, & impugnat S. Prosper cap. 2. ubi ait, *Vir quidam Sacerdotalis ordinis* (Cassianum intelligens) *Qui disputandi usu inter eos, quibuscum degit, excellit, Abbatem quendam introducit de gratia Dei, & libero arbitrio differentem, cujus se ostendit per omnia probasse, ac suscepisse sententiam*: Unde cap. 3. Cassianum veluti Semi-pelagiani dogmatis inventorem, & propugnatorem præcipuum ita interpellat, *Sed nec cum Hæreticis tibi, nec cum Catholicis plena concordia est. Illi in omnibus justis hominum operibus liberæ voluntatis tuentur exordia. nos bonarum cogitationum ex Deo semper credimus prodire principia: Tu informe nescio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperisti, quò nec inimicorum consensum acquireres, nec in nostrorum intelligentia permaneres.*

Cassiani autem, quæ fuerit erronea sententia apertè satis indicat ipse S. Prosper totô librô adversus Collatorem, ubi inter cætera eum sic interpellat, *Doctor Catholice cur professionem tuam deseris? Cur ad famosam falsitatis caliginem relictâ serenissimę veritatis luce devolveris? Quos in petentibus, quærentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratię quę desideratur adscribis? Vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei bona? Latuerit opus gratiæ, donec fides insita cogitationibus claudebatur arcano, at ubi supplex oratio ubi diligens inquisitio; ubi apparet crebra pulsatio? Quare non ex qualitate operis subministrationem intelligis incitantis.* Quibus verbis S. Prosper apertè designat Cassianum asseruisse in nobis reperiri bonorum operum naturalia semina, nec-non, & fidei initium, (quæ erat illa ipsa Semi-pelagianorum sententia.

Quoniam autem ipsius scripta pluribùs ad virtutem sectandam documentis egregiis referta erant, idcirco ut à fidelibus securo pede tenerentur, & legerentur, plures utique viri graves, & Catholici, ejus scripta repurgare, & ad Catholicam veritatem aptare studuerunt: imprimis fuit Eucherius Lugdunensis Presbyter, de quo Gennadius ait, *Sed, & Cassiani quædam opuscula lato tersa sermone idem Eucherius angusto verborum resolvens tramite, in unum collegit volumen*: Sed Eucherium non tam repurgasse errores Cassiani, quàm ipsius librorum Epitômen scripsisse ab erroribus liberam veriùs existimo; si enim Eucherius jam repurgârat Cassianum integrum, quid opus erat denuo hunc laborem suscipi à Victore, qui eum ab erroribus vindicare aggressus fuit, ut indicat his verbis Cassiodorus lib. Institutionum divinarum cap. 22. *Cassiani dicta*, inquit, *Victor Martiritanus Episcopus Afer; ita Domino juvante purgavit, & quæ minùs errant addidit, ut ei rerum istarum palma meritò conferatur: Quem inter alios de Africæ partibus cito nobis credimus esse dirigendum.* Conjici autem hunc repurgatum Cassianum tunc non habuisse Cassiodorum quando ipse postea hunc laborem suscepisse videtur, sic enim de eo scribit Ado ad annum 425. *Opera illius* (inquit de Cassiano) *à Catholicis cautissimè legenda, maximè de libero arbitrio, & gratia; sed & Encratitarum hæresi incautiùs favit: Errores illius Cassiodorus Ravennatum Senator purgare volens, non ad plenum omni ex parte potuit.* Quod etiam facilè

lè colligitur ex illo ipso Cassiani libro, qui etiam nunc extat; quidquid enim tanquam erroneum, in Cassiano exagitat S. Prosper, hoc ipsum etiam in illo reperiri; quem doctissimus Ciaconius integritati restitutum, & notis illustratum Romæ in lucem prodire jussit, pluribus demonstrat, & colligit Vossius lib.4. Historiæ Pelagianæ parte prima, ubi diserte demonstrat quidquid à Massiliensibus assertum fuit, & à sanctis Patribus impugnatum, illud ipsum in Cassiani scriptis reperiri.

Faustus Rhegiensis.

Faustus *ex Abbate Lirinensis Monasterii apud Regium Galliæ Episcopus factus*, inquit Gennadius, *vir in divinis Scripturis satis intentus, ex traditione Symboli occasione accepta composuit librum de Spiritu sancto, in quo ostendit eum juxta fidem Patrum, & consubstantialem, & coæternum esse Patri, & Filio, ac plenitudinem Trinitatis obtinentem; edidit quoque opus egregium* de gratia Dei, *qua salvamur*, & humanæ mentis arbitrio, *in quo opere docet gratiam Dei semper invitare, & adjuvare voluntatem nostram, & quidquid ipsa libertas arbitrii pro labore piæ mercedis acquisierit, non esse proprium meritum, sed gratiæ donum*.

Quibus verbis significare videtur Gennadius Faustum à Semi-pelagianorum errore fuisse liberum: nihilominus illum ejusdem erroris esse assertorem præcipuum testantur illius scripta maximè *de gratia, & libero arbitrio*, ubi Prędestinatos refellens videtur in contrarium lapsus errorem, & Semipelagianam doctrinam apertè tueri, ut testatur Ado Episcopus Ecclesiæ Viennensis in Chronico anno Domini 492. cum de Fausto agit his verbis, *Faustus ex Abbate Lirinensis Monasterii apud Regium Galliæ Episcopus factus Pelagianum dogma destruere conatus in errorem labitur: Unde qui ejus sensus in hac parte catholicos prædicant (sicut Gennadius de illustribus viris scribens) omnino errant; ita enim liberum arbitrium tam Augustinus, quàm ceteri Catholici in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio virtus, & salus illi à Christo, & per Christum, & cum Christo sit: Faustus verò iste ita liberum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus virtus, & salus non à Christo, sed à natura sit. Contra hunc scribit lucidissima fide Avitus Viennensis Episcopus ejus redarguens errorem, similiter, & Joannes vir eruditus Antiochenus Presbyter*.

Qua autem occasione ipsos libros ediderit, colligimus ex ejus Epistola ad Lucidum Presbyterum Lugdunensem: Cùm enim Lucidus ille sequeretur, & propugnaret sententiam Monachorum Adrumetinorum, ita gratiæ omnia tribuentium ut arbitrii libertatem tollerent, & docerent ratione prædestinationis homines necessariò fines sibi à Deo destinatos agi, unde dicti sunt *Prædestinatiani*: Hunc Lucidum ut ab hac sententia abduceret Faustus, Epistolam ad eum misit, in qua Prædestinatianorum dogmata funditus convellit; cui Epistolæ subscripsit Synodus Episcoporum Arelate congregatorum, ut conjicere licet ex ipso Fausto; nec-non, & alia Synodus Lugduni celebrata, cui Lucidus ipse suum anathematizans errorem subscripsit, ut ex ejus ad hanc-ce Synodum Epistola cognoscitur.

Significat autem Faustus se ejusdem Concilii postulato librum suum DE GRATIA, AC LIBERO ARBITRIO scripsisse; sic enim inter cætera scribit ad Leontium, *Quod pro sollicitudine Pastorali beato Papa Leonti in condemnando Prædestinationis errore, Concilium summorum Antistitum congregatis universis Galliarum Ecclesiis præstitis. Quod verò a* er-

ordinanda ea quæ collatione publica doctissimè protulistis, operam infirmis humeris, curamque mandastis, parum ut reor, tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestræ consuluistis, & me judicio Charitatis nos periculo electionis onerastis. Quia ergo, & vestram laborare personam sub imposito nobis fasce cognoscitis, &c. Nempe quia strenuè se gesserat ut elegantis, & acris ingenii vir in Prædestinatorum errore refellendo, idem maximè idoneus visus est qui Synodi sententiam scriptò consignaret. Verùm mandati limites excedens, ea in libello suo inseruit quibus Claudianus Mammertus, & alii præstantissimi viri qui Synodo isti interfuerunt nusquam subscripsissent, inquit Vossius lib. 1. cap. 8.

Et reverà quidem; quamquam enim Faustus gratiam in omnibus necessariam esse tueri videretur; nihilominus cum Semi-pelagianis sentiebat, ut notat Joannes Maxentius in responsione ad Epistolam Hormisdæ, cùm de Fausto ait, *Reputans namque callidè ejusdem Pelagii sensum, & quasi exprobrans quod nomine Christi negaverit gratiam; nec-non, & illos qui nullis præcedentibus meritis juxta Apostolum gratiam Dei hominibus dari fatentur: ipse quasi sapientissimus, & prudentissimus, novus novæ pravitatis Apostolus, gratiam Dei secundùm meritum fidei, & laboris dari nititur edocere, ut jam sic Dei gratia non sit gratia.*

Adverte tamen his non obstantibus ipsum in album Sanctorum esse receptum, quamquam enim Cardinalis Baronius ad *annum* 490. de ipso scripserit.

» Porrò Faustus ipse cùm ejus fal-
» laciæ detectę essent quibus conatus
» est revellere Pelagianas scrobes in
» lapsum simplicium, abalienavit à
» se animos Episcoporum, atque de-
» cessit inglorius: quem miramur ab
aliquibus imprudenter sanè scribi »
sanctum: sed multò magis obstupe- »
scimus eundem ab aliis redigi in »
Classem Monachorum Ordinis san- »
cti Benedicti, cùm antequam idem »
Sanctus auspicaretur vitam mona- »
sticam, jam Faustus senex ex hac »
vita decessisset, jam longè ante- »
quam idem Benedictus nasceretur »
creatus Episcopus. »

Re tamen maturiùs perpensa »
scripsit in *Appendice ad Tomum 6.* »
Ista quidem priori editione ex ad- »
ductis diversorum scriptis affirmas- »
se non indecens quidem fuit; at »
verò ex postea cognitis, & addu- »
ctis, rursus ad judicium ipsum re- »
vocandum, haud existimamus in- »
dignum; Cùm tamen de ejus scri- »
ptis immotæ maneant sententiæ Pa- »
trum. Quod enim usque ad hæc »
tempora nostra eundem Faustum »
continuit inter sanctos Martyrolo- »
gium Gallicanum, à quo ipsum »
Molanus primùm expunxit; quod »
etiam (ut accepimus) Ecclesia »
Regiensis in Gallia, ubi ipse sedit »
Antistes, semper eum ut Sanctum »
coluerit, celebrans ejusdem nata- »
lem *decima septima Januarii*, ibique »
in ejus memoriam antiquitùs, ere- »
cta Basilica ejus nominis titulo insignita, hactenùs ejus cultu à fideli- »
bus frequentetur. quodq; tot sæculis, »
Christiano orbe spectante, Ecclesia »
Romana tacente, nemine penitùs »
(quod sciatur) contradicente; ista »
eidem Fausto exhibita intelligan- »
tur. »

Opinari non prohibemur de eo- »
dem Fausto accidere potuisse, quod »
de multis viris sanctis asseritur, »
quod delinquens erraverit: cùm »
autem quæstio illa fuerit auctorita- »
te Sedis Apostolicæ definita, & ejus »
opinio aliorum Patrum sententiâ »
condemnata, ipse suum errorem »
fue-

„ fuerit scriptis contrariis detestatus „ quæ potuerint, ut alia quàm plurima, periisse: Vel ipsum ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem diem obiisse (incertus etenim ejus obitùs annus) habentem in animo in his sequi quod sequendum doceret Ecclesia. Ita quidem ipsum animo fuisse, aliisque innotuisse, inde facilè potest intelligi, quòd semper ut indicant acta Conciliorum Arelatensis, & Lugdunensis superiùs recitata, communicationem habuit cum sanctissimis Orthodoxis Galliarum Episcopis. Maneant igitur Fausto integra jura sua, nec ex nostris scriptis sentiat præjudicium, neque judicii novitate liceat convellere antiquitatem.

Unde *Andreas du Saussay* in Martyrologio Gallicano 28. Septembris subdit, *Sancto fine hodie decessit*, FAUSTUS EPISCOPUS REGIENSIS, *multis doctrinæ, & piæ conversationis titulis gloriosus, quem ipsa Regiensis Ecclesia, ex antiquo more, cultu sanctitatis honorat. Cuique integra manere sanctitatis suæ jura Cardinalis Baronius re tandem maturiùs perpensa confessus est.*

VINCENTIUS LIRINENSIS.

Vincentius Lirinensis videtur etiam adhæsisse, & favisse Semi-pelagianis, censeturque ab aliquibus scriptor *objectionum Vincentianarum*, quibus S. Prosper respondit. Quod etsi cætera taceant, hoc sufficienter evincit quod eodem modo Cœlestini Papæ Epistolam, quâ se Catholici tuebantur adversus Semi-pelagianos, in suas partes sicut, & alii Semi-pelagiani adversus Catholicos usurpare non dubitaverit: Quoniam enim Cœlestinus in sua Epistola, quam Gallorum Sacerdotibus misit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem silentio destituentes, prophanas vanitates exurgere paterentur; *Meritò*, inquit, *causa nos respicit si silentio foveamus errorem: ergo corripiantur hujusmodi; non sit iis liberum habere pro voluntate sermonem*. Ex quibus verbis S. Prosper, & qui ejus causæ favebant, colligebant S. Augustini adversariis, nempe Semi-pelagianis, imponi silentium. Semi-pelagiani verò adversus Catholicos cum *Vincentio Lirinensi* inferebant per hæc Cœlestini Papæ verba proscribi posteriora S. Aug. Opuscula Semi-pelagianis infensa.

Ita namque scribit Vincentius in Opusculo contra prophanas vocum novitates, *Hic aliquis fortè addubitet quinam sint illi quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem: Vetustatis Prædicatores, aut Novitatis adinventores; ipse dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat: Desinat*, inquit, *si ita res est, idest si ita est, ut apud me quidem Urbes, & Provinciæ vestræ criminantur, quòd eas quibusdam Novitatibus consentire noxia dissimulatione faciatis: Desinat*, inquit, *si ita res est incessere novitas vetustatem*. Urgendo tantopere illud (*si*) non obscurè indicat se criminationem Prosperi, & Hilarii pro falsa habere.

Sanctus Prosper è contra cap. 43. lib. contra collatorem cum ex Epistola Cœlestini Papæ hoc Augustini elogium retulisset, *Augustinum*, inquiens, *sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque pro meritis, in nostra semper communione habuimus, nec unquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam à meis semper prædecessoribus haberetur: Benè ergo de eo omnes in commune senserant, ut pote qui ubique cunctis, & amori fuerit, & honori*. Subjungit, *contra istam clarissimæ laudationis tubam, contra istam*

sa-

sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam maligna interpretationis murmur emittere; & perspicuæ, sincerissimaque sententiæ, nubem obliquæ ambiguitatis obtendere; ut scilicet quia in Epistola Papæ librorum, pro quibus actum est, non expressus est titulus: Hinc eos appareat non probatos, & istam in S. Augustinum laudationem pro anteriorum scriptorum meritis fuisse collatam.

Inde commemoratis libris quos adversus Pelagianos scripsit Augustinus subjicit ista, *Agnoscant Calumniatores superfluè se objicere quod his libris non speciale, neque decretum testimonium sit perhibitum quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim Sedes, quod à præcognitis sibi non discrepat, cum præcognitis probat, & quod judicio jungit laude non dividit. Qui ergo hos proximè libros refutant, anterioribus acquiescant, & iis quæ pro gratia Christiana prius sunt scripta, consentiant; sed non faciunt, &c.* Quibus liquet quàm diversimodè Cœlestini Epistolam Vincentius, & Prosper in suas partes deducerent. Nam Vincentius, vel saltem Adversarii Augustini, ex ea Epistola urgebant illud, quod antiquitati novitas cedere debeat: Unde colligebant si Augustinus in prioribus scriptis consentiat antiquitati, in posterioribus non item; Cœlestini elogia ad priora tantùm Augustini scripta pertinere. Contra Prosper ex eadem Epistola urgebat laudationem Augustini, quæ cùm indiscriminatim à Cœlestino proferatur, non minùs de posterioribus, quàm de anterioribus scriptis intelligendam affirmabat, maximè cum eadem in utriusque libris doceantur.

Verùm quamquam Vincentius Cassiano collationum Scriptori in quem S. Prosper pugnabat, adhæserit; eum tamen non malè Catholicum esse judicatum indicat S. Eucherius lib. de Eremi laude, ubi de viris sanctissimis Insulæ Lirinensis agens, ita loquitur: *Hæc habuit reverendi nominis* Lupum, *qui illum nobis ex tribu Beniamin lupum retulit. Hæc habuit germanum ejus* Vincentium *interno gemmarum splendore perspicuum. Hæc nunc possidet venerabilem gravitate* Caprasium *veteribus Sanctis parem. Hæc nunc habet sanctos Senes illos qui divisis cellulis Ægyptios Patres Gallis nostris intulerunt.*

Gennadius Massiliensis.

Gennaduis *Massiliensis* Presbyter, qui vixit tempore Gelasii Papæ, ad *annum* 490. Semi-pelagianis adhæsisse non immeritò creditur; siquidem lib. de viris illustribus, Cassianum, & Faustum laudat, eorumque de gratia sententiam Prosperi doctrinæ antepoṇit, & adeò frigidè sanctum Augustinum celebrat, ut etiam multiloquiô non evitasse peccatum dicat, & vix ab hæresi ipsum eximat: Idcirco Gelasius Papa, ejus opera inter Apocryphos libros rejicit: & Baronius ad *annum* 433.*num.*28. affirmat Gennadium ejusdem esse farinæ cum Cassiano. Et *anno* 140. *num.* 25. dicit eum fuisse unum è Presbyteris Gallicanis, de quibus S. Prosper, & S. Hilarius apud Cœlestinum Papam conquesti sunt, quod Augustini doctrinæ adversarentur. *Addit* tamen ipsum Gelasii operâ resipuisse, & in Episcopum Massiliensem assumptum, reverâ Orthodoxum ac Catholicum è vivis abiisse.

Idque Adriani Papæ in Epistola ad Carolum Magnum de eodem Gennadio elogium persuadet, quod sic se habet: *Sanctissimorum Pontificum hæc oblata sunt testimonia, idest S. Gennadii Massiliensis Episcopi, qualiter veneranda sunt corpora, & reliquiæ Sanctorum c.*40. *ubi ait Sanctorum corpora, & præcipuè Beatorum reliquias, ac si Christi membra sin-*

sincerissimè honorandas, & Basilicas eorum nomine appellatas, veluti loca divino cultui mancipata, affectu purissimo, & devotione fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur, sed Eunomianus.

§. III.

Qui fuerint Semi-pelagianorum Impugnatores, & Damnatores?

VArii quidem pietate, & doctrina viri percelebres, imprimis verò *S. Augustinus*, qui adversus eos maximè scripsit libros de Prędestinatione Sanctorum, & de Bono perseverantiæ: Cui manus dederunt *S. Hilarius Arelatensis*, & *S. Prosper*, qui omnium optimè, & acerrimè Semi-pelagianos impugnavit, & omnia illorum argumenta subtilissimè dissolvit, ut liquet ex ejus scriptis.

Pugnatum similiter in eos à *Cœlestino* summo Pontifice, & *Gelasio*, qui libros Cassiani, & Fausti inter Apocryphos retulit, quòd prævenientem gratiam negarent. Nec aliud fuit judicium *Fœlicis* quarti.

Damnati sunt pariter Semi-pelagiani errores variis in Conciliis, maximè verò in Arausicano, cujus præcipuum videtur propositum fuisse Fausti doctrinam condemnare; Nam *primus* Fausti error erat, quod negaret necessitatem gratiæ prævenientis: At ea stabilitur Canone 3. 4. 6. 14. 17. & 22. *Alter* error fuit de efficacia hominis cum Deo, non ex potentia superaddita naturæ, sed potentia naturali, quæ sententia damnatur Can. 7. 16. & 22. *Tertius* error erat de justificatione veterum per legem naturæ, aut Moisis: quod improbatur Can. 19. & 25. ubi præsertim negatur Abelem Noë, & Abraham salvatos per Legem naturæ. *Quartus* fuit de ortu fidei ex principiis naturæ; qui error rejicitur Can. 6. & potissimum 25.

De Haer. Praedestinatianorum.

UT est monstrorum fœcunda parens Hæresis, inde non mirum si illa quæ occasione divinæ gratiæ suborta est, diu non steterit in solis Pelagianis ipsius gratiæ infensissimis hostibus. In eis namque, ubi se sensit impugnatam, & profligatam à Catholicæ veritatis propugnatoribus, maximè verò à S. Augustino; illico contrariam viam subiens, regerminavit in *Prædestinatianis*, qui ex ipsius sancti Augustini scriptis pravè conceptis, de divina gratia, & Prædestinatione disputantes, asserebant nec piè viventibus prodesse bonorum operum laborem, si à Deo ad damnationem præsciti essent; nec impiis obesse, etiam si improbè viverent, si nempe à Deo prædestinati fuissent ad vitam. Atque ita existimabant totum salutis nostræ negotium in divinam Electionem, & Prædestinationem solùm esse refundendum. Indeque censebant liberum arbitrium deprimi, aut extingui per necessitatem gratiæ, quâ præsente non posset humana voluntas non benè agere; eâ verò absente non posset non malè operari.

Quam utique hæreticam assertionem cûm toto pectore ebibissent Calvinistæ; ne pridem sepultæ hæresis excitatores, & recoctores viderentur: statuerunt historicorum omnium fidem accusare, qui aliquam *Prædestinatianorum* hæresim extitisse scripserunt, pugnaveruntque non alios fuisse Prædestinatianos, quàm sancti Augustini doctrinæ, atque adeo Catholicæ opinioni impensiùs addictos, qui à Semipelagianis vexati sunt. Quod præ cæteris audax consilium inivit *Jacobus Usserius* Hibernorum Calvinistarum antesignanus, in libro quem inscripsit *Gotteschalci, & de Prædestinatione contro-*

troversiæ ab eo motæ historia: Ubi acriter contendit non alios fuisse *Prædestinatianos*, quàm qui sancti Augustini sententiam adversus Semi pelagianos propugnarunt: Inde Catholicis scriptoribus insultat, quòd Prædestinatianorum opinionem è graveolentibus priscorum Hæreticorum bustis ab hodiernis effossam Calvinistis scribant.

Hoc ipsum suffugium arripuit novæ opinionis Artifex; scribit enim lib. 8. de Hæresi Pelagiana cap. ultimo, nullam unquam fuisse Prædestinatianam hæresim, *Existimo*, inquit, *nunquam in rerum natura fuisse Hæresim* PRAEDESTINATIANAM, *vel Hæreticos* PRAEDESTINATIANOS; *sed è contrario doctrinam Catholicam, quam S. Augustinus, & Prosper docuerunt sub nomine istius Hæresis, calumniosè à Massiliensibus traductam esse. Itaque Hæretici illi* PRAEDESTINATIANI *non fuerunt alii, quàm S. Augustinus, S. Prosper, S. Hilarius, & quotquot eorum Doctrinam sequebantur, quos eo nomine indigitarunt Semi pelagiani, atque inter Hæreticos nominibus eorum suppressis collocarunt, quibus credula posteritas, quosdam tanquam Hæreticos Prædestinatianos aversata est*. Quæ quantùm à veritate aliena sint; patebit in sequentibus Paragraphis.

§. I.

An reverà aliquando extiterit Hæresis Prædestinatiana?

AFFIRMO, idque imprimis suadeo ex S. Augustino, qui lib. 2. Retract. cap. penult. refert Monachos Adrumetinos in Africa consistentes, lecta ejus Epistola 105. *ad Sixtum*, duas in partes, & sententias divisos fuisse, quarum una duce Floro, credebat gratiam ab ipso S. Augustino ita prædicari, ut tolleret liberum arbitrium: Altera verò pro liberi arbitrii defensione ita pugnabat, ut in Pelagianorum Hæresim declinaret. Quam dissensionem S. ille Doctor ut è medio tolleret, duas scripsit Epistolas ad Valentinum Adrumetini Monasteri præfectum, ejusdemque Monachos, quæ inter ipsius S. Doctoris Epistolas *n.* 46. & 47. occupant; totidem libros ad eos direxit, unum *de Gratia, & libero arbitrio*; alterum *de Correctione, & Gratia*: Quibus monet utrumque errorem vitandum esse, & declinatis extremitatibus, mediâ viâ, quam Fides Catholica tenet, incedendum. Itaut neque liberum arbitrium per peccatum Adæ extinctum esse credatur; sed infirmatum, ac debilitatum: Neque per gratiam impediri, aut perimi, sed juvari, & sanari: & sic liberum arbitrium, sive ad bonum, sive ad malum nobis inesse non negetur; nec tamen ei tantùm tribuatur ut sine Dei gratia ad bonum agendum, vel malum vitandum sufficiat. *Ideo*, inquit Epist. 47. *vobis dixit Apostolus* Romanorum 3. NON DECLINETIS IN DEXTERAM, NEQUE IN SINISTRAM, *hoc est, non sic defendatis liberum arbitrium, ut ei bona opera sine Dei gratia tribuatis: nec sic defendatis gratiam, ut quasi de illa securi, mala opera diligatis, quod ipsa gratia Dei avertat à nobis*. Quibus cavet non sic esse propugnandum pro libero arbitrio ut in ipsum, salutis nostræ negotium refundatur juxta errorem *Pelagianorum*: nec sic defendatur divinæ gratiæ necessitas, ut neglectis bonis operibus, Deus solus nostræ salutis artifex existimetur, juxta opinionem *Prædestinatianorum*, qui nempe prædestinatis, nec prodesse bona opera, nec mala obesse prædicabant.

Confirmatur hæc eadem veritas ex S. Prospero Epist. ad S. Augustinum præfixa libro de Prædestinatione Sanctorum, ubi ipsum monet nonnullos in Africa (Adrumetinos Monachos

haud dubiè intelligit) jam antea turbatos fuisse iis quæ scripserat de Prædestinatione: Sicut multi ceperant iisdem ipsius scriptis hac de re turbari in Gallia. Refert pariter quæ contra illius doctrinam de Prædestinatione objiciebantur, maximè à Presbyteris Massiliensibus; observatque eos ex illa referre: *Hoc propositum vocationis Dei, quò ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani eligendorum, & rejiciendorum dicitur facta discretio; & secundùm quod placuit Creatori alii vasa honoris, alii vasa contumeliæ sunt creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem temporis afferre: Eò quòd in utramque partem superfluus labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere; quoquo enim modo se egerint, non posse aliud quàm Deus definivit accidere, & sub incerta spe cursum non posse esse constantem: Cùm si aliud habeat prædestinatis Electio, cassa sit adnitentis intentio. Removeri itaque omnem industriam, tolli virtutes, & sub hoc* Praedestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem. Quibus patet quàm verum sit, aliquos extitisse fatalis Prædestinationis Assertores ex S. Augustini scriptis malè conceptis.

Unde idem S. Prosper Epistolam concludens rogat ipsum S. Augustinum ut explicet, quomodo tantis difficultatibus circa ejus doctrinam excitatis satisfieri possit, ipsumque à suspicione tam sinistræ opinionis vindicare: *Tribue,* inquit, *Pater optime ut quæ in istis quæstionibus obscuriora sunt digneris aperire. Quomodo per istam præoperantem, & cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium, quemadmodum per hanc prædicationem propositi Dei nemo eorum qui cohortandi sunt impediatur; nec occasionem negligentiæ habeant, si se Prædestinatos esse desperent.* Quibus constat quantùm à mente SS. Augustini, & Prosperi, & à rei veritate aberrent, qui errorem ab Augustino refutatum, & quem S. Prosper ipsi tribui ægrè ferebat, & quomodo illam calumniam refelleret, explicari postulabat; utriusque tamen doctrinam esse persuadere nituntur.

Secundò, Id ipsum probatur ex Gennadio Massiliensi in appendice ad librum sancti Augustini de hæresibus, ubi ad octoginta novem ab ipso sancto Doctore enumeratas hæreses, quatuor postea exortas addidit, *Prædestinatianam* videlicet, *Nestorianam, Eutychianam,* & *Timotheanam,* ut habetur in codice Bibliothecæ S. Victoris; testaturque Himmarus lib. de Prædest. cap. 1. *Sed de hæresibus* 88. inquit, *idem Doctor mirificus Augustinus librum composuit quibus novissimè hæresim Pelagianorum subjunxit. Inde Gennadius Massiliensis Sacerdos valdè Doctus hanc Prædestinatianam nonagesimam hæresim sectæ Pelagianæ supponit. Deinde nonagesimam primam Nestorianam ponit, sicque Eutychianam, & post hanc Timotheanam.*

Confirmatur ex Epistola Hincmari ad Nicolaum summum Pontificem, quâ eum informans de erroribus Gotteschalchi ait, *Si vestra sapientia Catholica articulos scire velit quos contra fidem Ecclesiæ docere videtur, & quos ex vetere hæresi Prædestinatorum hausit (quæ primùm fuit in Africa impugnata, & postea in Francia, eodem tempore quò hæresis Nestoriana sub Cœlestino Papa, tam hujus authoritate quàm curâ, & vigilantiâ S. Prosperi convicta fuit) vobis ordine exponam: non omnes articulos quos tuetur, sed tantùm quosdã eorum, qui tamen maximi momenti sunt. Dicit igitur id quod antiqui* Praedestinatiani *etiam dicebant, quòd sicut Deus quosdam prædestinavit ad vitam æternam, sic etiam alios ad mortem æternam prædestinavit.* Constat igitur aliquos extitisse prædestinatianos à SS. Augustino, & Prospe-

ro convictos, & impugnatos.

Tertiò denique idipsum evincitur ex Conciliis in quibus damnata fuit Prædestinatiana hæresis; *Primò* namque ad eam hæresim respexit *Arausicana Synodus secunda* Can. 25. dum dixit, *Hoc etiam secundùm fidem Catholicam credimus quòd acceptâ per baptismum gratiâ omnes baptizati Christo auxiliante, & cooperante quæ ad salutem pertinent, possint, & debeant si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos verò ad malum divina potestate prædestinatos esse, non solùm credimus; sed etiamsi sunt qui tantùm malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.*

Expressè verò damnata fuit hæc hæresis in Concilio *Arelatensi* anno, ut vult Baronius 490. in quo Epistola Fausti ad Lucidum approbata fuit, & Episcoporum subscriptione munita, quâ Epistolâ exprimuntur, & anathematizantur Prædestinatianorum errores, quos innovaverat, & tuebatur ipse Lucidus. Nam ut refert Baronius ad annum Christi 490. & ex eo Alvarez de origine Pelagianæ hæresis c. 23. *Post sancti Augustini obitum prodierunt quidam qui ex ejus scriptis malè perceptis complures invexerunt errores, quos sancti Augustini nomine, & auctoritate defendere conabantur: Sed eos pro defensione ipsius sancti Augustini agens S. Prosper, validè confutavit. Dicebantur isti (ut Sygebertus notavit* ad annum Domini 415.) Haeresis Praedestinatorum *Sectatores.* Quorum errores ubi perstrinxit, ita narrationem prosequitur. *His autem detentus erroribus fuit Lucidus quidam Magni nominis Presbyter, ad quem Faustus Epistolam illam scripsit, quam ut verè Catholicam ab Episcopis Concilii Arelatensis probatam, & subscriptione munitam diximus.* In qua Epistola Faustus Lucidum admonet, *Summos Antistites meditari eum à bonitate suspendere*, nisi errores detestetur: atque ubi ipsa verba ille præscripsit quibus impia dogmata execrari debet, ita minatur, *Quòd si eam Epistolam subscriptam, ut dixi, transmittere nolueris, apertè adhuc te in errore persistere ipsô silentiô comprobabis: ac proinde jam necessitate mihi facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam.* Hanc autem Epistolam ubi Lucidus excepisset, statim Patribus obtemperans, & ab errore resipiscens, hanc fidei suæ confessionem continentem Epistolam direxit ad Concilium, in qua ejurat omnes articulos erroneos juxta formam in Epistola Fausti præscriptam.

Notandum porro Lucidi Epistolæ initium, quô Episcopos sic alloquitur. *Correctio vestra salus publica, & sententia vestra medicina est: Unde, & ego summum remedium duco ut præteritos errores accusando excusem, & salutifera confusione mea diluam. Proindeque juxta prædicandi recentia statuta Concilii damno vobiscum sensum illum, qui dicit*, Humanæ obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse jungendum: *Qui dicit*, Post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum: *Qui dicit*, Quòd Christus, & Salvator noster mortem non pro omnium salute susceperit: *Qui dicit*, Quòd præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quòd cum Dei voluntate pereant, qui pereunt, *&c.*

Ubi autem integram Lucidi Epistolam Baronius retulit, sic monet, *Hactenus professio Lucidi, secundùm ea quæ à nominatis Episcopis in Synodo definita fuerunt, in hoc incumbentibus Patribus ut errores explederent, illorum potissimum, qui ex doctrina sancti Augustini malè ab ipsis percepta, sive in pravum sensum calumniosè detorta, pravas deduxissent conclusiones.*

Damnata fuit pariter hæc hæresis in Synodo *Moguntina* coacta ex Episcopis

pis

pis Germaniæ, præside Rabano Moguntiæ Archiepiscopo, in qua condamnatus fuit *Gotteschalchus* Prædestinatianorum hæresim renovans, necnon, & in Synodo *Carisiacensi*, in qua iterum Gotteschalcus damnatus fuit ab Himmaro, & aliis Episcopis, & retrusus in Monasterium, ubi tandiu virgis cæsus est, donec librum suum in ignem prope accensum conjiceret, ut pleniùs dicemus infra:sed priùs solvendæ sunt objectiones Novatorum, qui Prædestinatianæ hæresis existentiam impugnant.

§. II.

Quid objiciant Novatores Prædestinatianam hæresim aliquando extitisse negantes?

O*Bjiciunt primò*: Si quæ fuisset Prædestinatiana hæresis, eam haud dubiè inter hæreses annumerasset sanctus Augustinus; illamque apertè impugnasset, aut saltem aliquam illius mentionem fecisset: sed nullum ipsius hæresis vestigium apud S. August. extat: cùm tamen Sigebertus asserat, ipsam cum Pelagiana originem habuisse circa annum 415. arg menrum ergo est ipsam hæresim fictitiam esse, & imaginariam.

Nego minorem: Nam ut ex paragrapho præcedenti constat, erroris præcipui sectæ Prædestinatianorum mentionem fecit sanctus Augustinus in Epistolis 46. & 47. ad Valentinum, & Monachos Adrumetinos scriptis, & in libris de gratia, & libero arbitrio. Deque correctione, & gratia, quos ad eundem errorem in ipso ejus ortu extinguendum conscripsit.

Nec refert, quòd opinionem illam de prædestinatione, nec *Hæresim*, nec *Prædestinatianam* appellet: cùm enim nondum longè serperet hujus hæreticæ opinionis virus, etiam nondum *Prædestinatianorum* appellationem obtinuerat: Sicut à simili hæresis *Semipelagiana*, quæ licet à sanctis Augustino, Prospero, Hilario acerrimè fuerit impugnata, tamen *Semi-pelagiana* hæresis ab ipsis non appellatur: sed hoc nomen post eorum sanctorum Patrum obitum, maximè à Scholasticis, sortita est.

Objiciunt 2. Primus omnium qui dogmata Prædestinatianorum texuit, & recensuit fuit *Gennadius* Massiliensis Presbyter: sed illi nulla fides, siquidem Semi-pelagiana hæresi infectus, Augustino, & Prospero gratiæ propugnatoribus integerrimis summè fuit infensus. Unde Augustinum *Multiloquio peccantem, & errantem* taxat; Prosperum verò dicteriis impetit quòd *Cassiani opuscula salutaria*(inquit ipse) hoc est *errores de gratia*,impugnaverit. *Insuper* in texendo hæreticorum catalogo Prædestinatianos quidem inter hæreticos computat; nullam autem facit mentionem de *Pelagianis, & Semi-pelagianis*, utpote suis amicis: Qua de causa sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, cùm librum istum Gennadii vidisset, atque inde plures hæreses iisdem omnino verbis descripsisset: *Pelagianos* à Gennadio prætermissos addidit, & *Prædestinatianos* ab eo positos prætermittit: Ergo signum est hos hæreticos reverà non extitisse.

Respondeo primò negando majorem: Falsum enim est Gennadium, primum omnium, Prædestinatianos in hæreticorum album reposuisse. Eos namque antea ut hæreticos habuerunt S. Augustinus, & S. Prosper, nec-non, & antiquus author Anonymus libri inscripti *Prædestinatus*, in ejus præfatione, ubi refert Cœlestinum Pontificem librum ab ipsis Prædestinatianis vulgatum ementito nomine Augustini, sibique oblatum, ita execratum esse, ut eum perpetuò damnari juberet silen-

silentiô. Idem Author primus ex professo ejusdem hæresis refutationem aggressus est, quam & in hæresum Catalogo nonagesimam collocavit, insignitam nomine *Prædestinatorum*: ut fecit etiam *Prosper Tyro*, non quidem ille Aquitanus Episcopus Augustini discipulus, sed alter ejusdem nominis, & ætatis, ut constat ex Chronico Pithoëano; seu Pithœi curâ edito ex codice Bibliothecæ S. Victoris Parisiensis.

Respondeo 2. Falsum esse Pelagianos à Gennadio amicitiæ, & fœderationis causa prætermissos; Primò namque Gennadius nullum ex professo librum de hæresibus conscripsit, sed tantùm hæresum appendicem, ad sancti Augustini librum adjecit, ut probavimus §. *superiori* testimonio Himmari: Insuper in codice Victorino Parisiensi post finem libri sancti Augustini *de hæresibus* jungitur illa appendix Gennadii, & refertur in hunc modum: *Finit relatio sancti Augustini Episcopi de hæresibus. Hac verò, quæ sequuntur à sancto Gennadio Massiliensi Presbytero sunt posita: Nonagesimâ* Praedestinatiani *sunt qui dicunt quòd Deus, &c. Nonagesimâ primâ* Nestoriani dicunt *S. Virginem, &c. Nonagesimâ secundâ* Eutychiani *dicunt Dominum Jesum, &c. Nonagesima tertia* Timotheani *dicunt Filium Dei verum quidem hominem ex Virgine Maria natum, &c.* tum deinde subditur, *explicit liber de hæresibus*: Quibus constar Gennadium non ulterius progressum fuisse, sed tantùm has quatuor hæreses S. Augustini catalogo attexuisse.

Secundò, perperam affirmant, Pelagianos à Gennadio prætermissos, cùm nec illos ab Augustino, *octogesimo nono loco* inter hæreticos enumeratos prætermiserit; nec tamquam illorum erroribus favens prætermittere debuerit Gennadius; quandoquidem in Catalogo *Illustrium Ecclesiæ Scriptorum* Pelagium haeresiarcham apertè nominaverat.

Tertiò denique, falsum est Prædestinatianos ab Isidoro prætermissos, quòd eos apud Gennadium expressos repererat; quia nec Gennadius Hæreticorum catalogum, sed tantùm appendicem texuit, quem legere posset Isidorus, ut modò diximus; Nec fortè illam appendicem Gennadii legerat; siquidem ubi sermonem habet de Nestorianis, & Eutychianis, ne unum quidem apicem à Gennadio mutuatus Isidorus videtur. Quocirca potiùs asserendum est prædestinatianos ab Isidoro prætermissos, quòd illam Gennadii appendicem non legerat.

Objiciunt 3. Si quod argumentum evincat Prædestinatianam hæresim aliquando extitisse, maximè quia (ut diximus supra) illa damnata videtur à Patribus Concilii Arelatensis, & ejurata à Lucido, qui ipsam priùs propugnaverat: sed hoc argumentum leve prorsus, ac futile est.

Primò namque nulla esse debet hujus Concilii apud nos authoritas: nihil enim aliud fuit, nisi conventus Semi-Pelagianorum, vel Antistitum à Semipelagiano: nempè Fausto deceptorum.

Confirmatur, quia Fausti libri *de libero arbitrio*, erroribus scatentes, ab illius Concilii Arelatensis Episcopis approbati fuerunt: quod argumentum est, vel illos Antistites Semipelagiana hæresi fuisse contaminatos; vel Fausti Semipelagianorum vaferrimi artibus, ac præstigiis delusos.

Secundò, Faustus ipse (qui illius Concilii decreta, quibus proscribi diciturPrædestinatiana hæresis in Epistola sua ad Lucidum concinnavit) non solùm Semipelagianorum Antesignanus extitit, sed & acerrimus eorum propugnator: quæ ergo fides hæretico-

corum primario, & catholicæ veritatis adversario?

Tertiò, illa Fausti ad Lucidum Epistola, qua damnatur Prædestinatiana hęresis, Semipelagiana doctrina scatet: Lucidi verò Epistola quâ Prædestinatianam hæresim dicitur ejurare, Pelagianismum apertè sapit; adeoque neutri danda est fides: Ergo nec ex iis asserenda videtur Prædestinatianorum hæresis existentia.

Nego min. Constat enim illos Antistites qui Arelatensi Concilio adfuerunt, si unum Faustum excipias, pietate, & doctrina fuisse percelebres; quod ut evincatur, placet audire Baronium ad *annum* 490.*nu.*25. ubi cùm recensuisset eorum nomina qui Fausti Epistolæ ad Lucidum subscripserant, subdit; *Voluimus hic Episcoporum recensuisse nomina, quod omnes fermè magnæ famæ Antistites fuerint quorum apud Sidonium mentio habeatur; nam* AUXIANUS *primo loco positus, &* PRAGMATIUS *item qui habetur ordine quintus, idemque sanctus, ad quem stant litteræ Sidonii: fuit iste Episcopus Augustodunensis, idemque notus in Concilio Epaunensi.* PATIENS *qui sequitur ordine sextus, & ipse inter sanctos relatus, fuit Episcopus Lugdunensis.* EUFRONII *pariter, qui numeratur septimus, memoria apud Sidonium viget quem sanctum nominat, sicut &* MEGETII *loco octavo scripti, ad quem ejusdem Sidonii extat Epistola.* CLAUDIUS *qui ordine sequitur nonus, Episcopus fuit Bisontinus, idemque inter sanctos memoria celebris: &c.* En quos Novatores Semi-pelagianos appellant: quibus an sit danda fides potiùs, quàm tot sanctissimis viris, judicet Lector.

Reponunt Novatores: Illas Antistitum subscriptiones esse supposititias, & falsas: *Tum quia* Henricus Canisius asserit se vetustissimum manuscriptum codicem illius Epistolæ Fausti ad Lucidum reperiisse in Monasterio S. Galli cui subscriptiones illæ Episcoporum non erant annexæ. *Tum quia*, si quis ex partibus Arelatensis huic Epistolæ subscribere debuisset, maximè *Leontius Arelatensis Archiepiscopus*, & totius Synodi præses: sed ipsius nomen cum aliis subscriptis non legitur: Itaque non videntur illæ subscriptiones legitimæ.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico Canisium loqui de unico manuscripto S. Galli, eoque perturbatissimo, quippe qui Fausti Epistolæ; nec ipsius quidem Fausti subscriptionem annexam habet: sed alia quædam inserit prorsus ab instituto aliena; ac tandem post paginas circiter centum, & viginti refert Fausti subscriptionem his verbis conceptam: *Item alia manu, Faustus exemplar Epistolæ meæ relegi, & subscripsi.* Nulli ergo ipsi inordinato codici habenda fides.

Dico secundò, Quod etsi Leontius, & alii quidam Præsules, non legantur subscripsisse Epistolæ Fausti; non minùs propterea certum est eam fuisse subscriptam ab illis undecim qui in vulgatis illius Epistolæ editionibus nominantur: Nec dubitari potest, quin Epistola Fausti, & doctrina in illa contenta, ac Lucido proposita, fuerit à Concilio approbata: Id enim manifestè constat ex verbis illius Lucidi epistolæ, quibus Patres Concilii sic alloquitur, *Correctio vestra salus publica, & sententia vestra medicina est: Unde & ego summum remedium duco, ut præteritos errores accusando excusem, & salutifera confusione mea diluam. Proinde juxta prædicandi recentia statuta Concilii, damno vobiscum sensum illum, qui dicit* HUMANAE OBEDIENTIAE LABOREM DIVINAE GRATIAE NON ESSE JUNGENDUM, &c. Adde quod in tomo 2. Conciliorum Galliæ pag. 147. Synodus illa Arelatensis hoc titulo muniatur, *Concilium Arelatense à Leontio Arelatensi Epi-*

Episcopo ad condemnandum Prædestinationis errorem congregatum, &c. Constat ergo hoc Concilium adversus Prædestinatianos fuisse convocatum, & Leontium unà cum aliis ibidem congregatis Episcopis, Prædestinatianorum errores à Lucido renovatos, & propugnatos, damnasse.

Ad confirmationem, Fateor equidem Faustum in Epistola nuncupatoria, quà suum illud *de gratia, & libero arbitrio* opusculum Leontio dicavit, & obtulit, hæc verba scripsisse, *In quo quidem opusculo post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit*. Verùm, ut peritè observat Baronius ad *annum Christi* 490. *num.* 10. Illa Arelatensis Concilii subscriptio, de qua loquitur Faustus, non ad suum opusculum *de gratia, & libero arbitrio pertinet*; sed tantùm *ad Epistolam* quam dedit ad Lucidum Presbyterum nomine Concilii Arelatensis, ut hominem in errores lapsum revocaret ad Catholicam fidem: Et sanè ex illa ipsa Fausti epistola ad Leontium, unde hæc verba sumpta sunt, liquidò constat opusculum istud *de gratia, & libero arbitrio*, post Arelatensem Synodum elaboratum fuisse, adeoque non potuisse ejus subscriptione comprobari, *Eccè tibi*, inquit, *Epistolæ initium*: *Quod pro sollicitudine pastorali Beate* [*Papa Leonti* IN CONDEMNANDO PRAEDESTINATIONIS *errore Concilium summorum Antistitum congregatis universis Galliarum Ecclesiis præstitistis*. *Quod verò de ordinanda ea quæ collatione publica doctissimè protulistis, operam infirmis humeris, curamque mandastis, parum ut reor tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestræ consuluisti*. Quibus patet Faustum libros suos *de gratia, & libero arbitrio*, post Arelatensem Synodum elucubrasse, postulante Leontio, ut quæ in illa sancita fuerant, uberiùs exponeret.

Ut autem operi suo (quod præsentiebat Catholicis ingratum fore; propterea quod Pelagianismu m redoleret & Semi-Pelagianismi semina funderet) authoritatem aliquam conciliaret; duorum *Arelatensis* nimirum, & *Lugdunensis* Conciliorum monumenta, libris suis affixit: *Insuper* etiam Epistolæ ad Leontium, ambigua illa verba attexuit; quibus incauti adducerentur, ut crederent ejus libros ab Arelatensi Concilio fuisse comprobatos. Liceat igitur cùm Severino Binio concludere *Libellum* PELAGIANIS *erroribus plenissimum quem* DE GRATIA, ET LIBERO ARBITRIO *inscripsit, & toti orbi vulgavit quemque Cæsarius Arelatensis, Avitus Viennensis Episcopi; Joannes Presbyter Antiochenus contrario scripto refutarunt; quem denique Gelasius Pontifex meritò inter apochrypha retulit: Hunc inquam libellum sacer Episcoporum conventus nequaquam approbavit*.

AD SECUNDAM PROBATIONEM dico, reverà quidem Faustum tunc Semipelagianorum Antesignanum extitisse: nihilominùs quoniam sub ovina, & Catholica specie, erroneum animum celans, summam fidem apud Patres Concilii Arelatensis invenerat, inquit Baronius laudatus *num.* 30. quod Lucidum magni nominis virum ad pœnitentiam perduxisset, meruissetque laudem apud sacros Synodales conventus, quibus interfuerunt viri sanctissimi, atque doctissimi. *Videre namque erat*, addit Baronius num. 36. *eundem Faustum in conventibus sanctorum Patrum* (Arelatensi nimirum, & Lugdunensi) *ut Saul inter Prophetas, Prophetam, & ipsum apparuisse, eadem cum illis sentientem*: *sed privatis postea scriptis dolosa arte totam de justificatione hominis destruxisse sententiam, dum captiosè videri volens pugnare contra Pelagium Pelagio favisse compertus est*. Ni-

hilominus dum illam ad Lucidum Epistolam scripsit, Catholicum animum adhuc præferre visus est, siquidem nil nisi Catholicam doctrinam redolens ipsi Epistolæ inseruit.

Ad tertiam probationem dico, illas tam Fausti ad Lucidum, quàm Lucidi ad Patres Arelatensis concilii Epistolas, *Verè Catholicas appellari*, non solùm à Cardinali Baronio, & Didaco Alvare Episcopo Tranensi; sed etiam à Ioanne Maldero Doctore Lovaniensi, & Antuerpiensi Episcopo, nec-non à Ioanne Brasichellana Magistro sacri Palatii in ea ipsius censura quæ jam Fausti opusculo præfixa est, ubi asseruit Fausti, & Lucidi Epistolas, judicio duarum Synodorum fuisse confirmatas, easque sanas, atque Catholicas reverà existere.

Adde quòd ea quæ Novatores in illis Epistolis criminantur, nonnisi specie tenus Semipelagianismum redolent, ut latè prosequitur Antonius Deschamps, *Lib. 2. in Jansenium disput. 7. cap. 1. num. 12. & sequentibus*; quod enim maximè vellicant in Epistola Lucidi, dicentis. *Damno sensum illum qui dicit ab Adam usque ad Christum nullum ex gentibus per primam Dei gratiam, id est per legem naturæ, in adventum Christi fuisse salvatos, eo quòd liberum arbitrium in Primo Parente perdiderint*. Nonnisi putida nimis calumniandi ratione id præstant: ut enim accusationi suæ faciant fidem, post has voces *Legem naturæ* virgulam inserunt, ut significent Faustum, & Lucidum *per primam Dei gratiam* intelligere naturæ legem præcisè sumptam, & ab omni Christi Salvatoris gratia separatam; quæ certè summa cavillatio est longè enim alia mens fuit Cardinalis Baronii, Didaci Alvaris, Severini Binii, & Margarini de la Bigne, qui cùm intelligerent per *primam Dei gratiam* hic designari legem naturæ cùm ea gratia, quæ ex futuro Christi adventu in eam redundabat, ut id clariùs pateret uno contextu, ac sine ulla distinctione, hæc verba junxerunt *per legem naturæ in adventum Christi fuisse salvatos*.

Eadem (inquit Antonius Deschamps) inconsulta calumniandi libido eos impulit, ut hæc pariter Lucidi verba in jus vocarent, *Damno sensum illum, qui dicit alios deputatos ad mortem, alios prædestinatos ad vitam*. Quibus certè subscribere debent omnes Catholici; neque enim hic alia præscientiæ, aut prædestinationis ratio proscribitur, quàm quæ à Calvinianis modò defenditur, & ab eodem Lucido, antequam errores ejuraret, propugnabatur; sic enim paulò antè illam descripserat Faustus, *Damno sensum illum qui dicit: quòd præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quòd cum Dei pereant voluntate qui pereunt*. Quæ damnatio verè est hominis Catholici.

Objiciunt 4. Omnia quæ Gennadius, Sigebertus, & Hincmarus Prædestinatianis adscribunt, sunt ipsissima sancti Augustini dogmata, quæ Semipelagiani tanquam ab eo S. Doctore tradita, atque in ejus libris expressa carpebant, & criminabantur: Ergo reverà nulli unquam extiterunt Prædestinatiani hæretici. *Probant antecedens primò*, quia Gennadius ait Prædestinatianos suis dogmatibus docere, quòd Deus personas hominum accipiat; quòdque Deus alios etiam invitos post multa bona opera attrahat ad salutem; alios verò post bona rejiciat. Quæ sunt ipsissimæ Semipelagianorum querelæ contra distributionem & operationem gratiæ, sanamque de prædestinatione doctrinam, quam hoc nomine *Prædestinatiano* invidiosè traducebant, nempè quod alii, post multa bona opera interdum evocentur ad salutem: alii verò post multa bo-

bona opera aliquando rejiciantur.

Secundò, ex eo quod inter dogmata adscripta Prædestinatianis, nonnulla sunt apertè Catholica, ut quod Deus non det omnibus justis perseverantiam, illis scilicet qui non sunt prædestinati: quodque illi qui prædestinati sunt ad vitam æternam, etiam si in perfidia, vel in omni genere peccati, longo tempore; imò ad finem vitæ usque volutentur, accepturi sint gratiam, adeoque occasionem quâ & credant in Deum & piè, sanctèque vivant: quæ doctrina omninò Catholica est. Ergo, &c.

Respondeo: Reverà quidem plura dogmata à Semipelagianis fuisse sancto Augustino afficta, quæ tamen longe ab ejus mente aliena erant, ut testatur S. Prosper in præfatione responsionis ad capitula Gallorum, & libro contra Collatorem cap. 1. dicit Massilienses; *Suis contra Divi Augustini doctrinam objectionibus trahere ad se multos ineruditos, & non habentia spiritum discretionis corda turbare*. Itaque dogmata illa quæ tribuuntur Prædestinatianis, non esse doctrinam sancti Augustini, docet S. Prosper in libris Responsionum ad capitula Gallorum, & ad objectiones Vincentianas, nec-non & ad excerpta Genuensium.

Ad secundum dico, Gennadium inter dogmata Prædestinatianis adscripta meritò recensere, quòd dicerent, *Non dari omnibus justis perseverantiam*, non enim loquitur nec intelligit de perseverantia in actu secundo, seu in facto esse, quô sensu id verissimum est; sed de perseverantia in actu primo, id est de potentia perseverandi, quam Prædestinatiani solis prædestinatis dari volebant: contra quem errorem pronuntiavit Synodus Arausicana secunda Can. 25. *Credendum esse secundùm fidem Catholicam quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati Christo auxiliante; & cooperante quæ ad salutem pertinent possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere*, & consequenter quod perseverandi potestatem habeant.

Quod autem rursus afferit Prædestinatianos docere, quòd *qui prædestinati sunt ad vitam æternam accepturi sint gratiam, &c.* Id intelligit juxta sensum Prædestinatianorum, qui volebant illud fieri ex antecedente necessitate, inducta per ipsam Prædestinationem, & Reprobationem: quia scilicet, inquiebant, Deus pro suo mero beneplacito, selegit aliquos ex massa perditionis, quos per media necessitantia salvare decreverit: quique vi talis electionis sint necessariò salvandi, neque possint pessimè mori, quidquid antea mali perpetraverint: Alios è contra in massa perditionis reliquit, & idcirco destituit gratia necessaria, ut sanctè, pièque moriantur; licet toto ante acto vitæ tempore laudabiliter vixerint: quam utique sententiam, ut hæreticam omnes Catholici execrantur. Ideo nullum dogma Catholicum Gennadius Prædestinatianis affingit. Eodem modo accipiendum est quod dicit Gennadius Prædestinatianos suis dogmatibus, *Facere Deum acceptorem personarum*, in hoc nempe quòd censebant Deum quos salvare statuerat, invitos licet & diu resistentes tandem necessitare ad conversionem; atque post quæcumque mala opera, ad salutem pertrahere: alios verò post diuturna bona opera tandem abjicere; idque vi solius Prædestinationis eorum, aut Reprobationis, quæ sententia prorsus est Hæretica: quid ergo hac de re in Gennadio culpandum?

§. III.

Quinam fuerint Prædestinatianæ Hæresis Restauratores?

EXtinctam pridem Prędestinatianorum hæresim, circa annum octingentesimum quingentesimum ab inferis excitavit *Gothescalcus*, genere Belga, ut Aventino lib.4. annalium placet, aut Gallus ut Trithemio lib.3. vitæ Rabani visum est, qui cùm in Orbacensi apud Suessiones Monasterio Religiosæ vitæ se addixisset, talem se in eo loco exhibuit ut videretur, *Habitu Monachus mente ferinus, quietis impatiens, & vocum novitate delectans, ac inter suos mobilitate noxia singularis*. Tandem, *de omnibus quæ in his regionibus perversa tunc temporis sensa cognoverat, quædam sibi elegit capitula, ut novitate vocum, innosci valeret, atque e Monasterio irregulariter exiens peragratis regionibus plurimis exitiosa semina sator pessimus seminavit*: Ut refert Hincmarus Epist. ad Nicolaum Papam, qui idipsum audierat ab Abbate, & Monachis quibuscum Gothescalcus ille vixerat.

Hoc ipsum testatur Rabanus Moguntiæ Archiepis. & Præses Concilii, in quo damnatus fuit Gothescalcus. *Notum sit*, inquit, *dilectioni vestræ quod quidam Girovagus Monachus nomine* GOTHESCALC. *qui se asserit Sacerdotem in vestra Parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam novas superstitiones, & noxiam doctrinam de Prædestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens*; Dicens quod Prædestinatio Dei sicut in bono, sit ita & in malo; Et tales sint in hoc Mundo quidam, qui propter Prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore, & peccato corrigere: Quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. *Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & eum incorrigibilem reperientes, annuente atque jubente piissimo Rege nostro Ludovico decrevimus eum cum perniciosa sua doctrina damnatum mittere ad vos; quatenus eum recludatis in vestra Parrochia; Unde primùm inordinatè recessit, & non finatis eum amplius errorem docere, & seducère populum Christianum, quia jam multos, ut audivi seductos habet*.

Ut autem de Gothescalco, solito mota controversia enucleatè, ac dilucidè pertractetur, placet eam tres in particulas distribuere cum *Antonio Deschamps*, Prima contentionis illius exordia complectetur, & Gothescalcum in Moguntino Concilio damnatum exhibebit. *Secunda* grassantem latiùs controversiam persequetur, & eundem in Carisiaca Synodo rursus condemnatum fuisse, atque arcto carceri addictum ostendet. *Tertia* conciliabit Valentini Concilii canones, qui Gothescalco favere videntur, & Carisiensi Concilio adversari.

GOTHESCALCUS DAMNATUS IN CONCILIO MOGUNTINO.

GOthescalcum in Synodo Moguntina damnatum fuisse liquet, nedum testimoniô prædictô Rabani Mauri Moguntini Archiepiscopi, sed etiam ex variis Scriptoribus, & Annalibus, qui ejus meminêre, quique summo consensu non extremum inter Hæreticos Prædestinatianos locum illi tribuunt. Ita maximè annales *Fuldenses*, & *Bertiniani*, *Flodoardus*, lib.3. Historiæ Remens. *Aventinus*, lib.4. annalium: *Trithemius* lib. 3. vitæ Rabani, qua de re sic à *Pythæo* editus Francicorum annalium scriptor, qui iisdem temporibus vixit, *Circa Calendas Octobris*, inquit, *Generale placitum* (Rex Lu-

Ludovicus) *habuit apud Moguntiacum, in quo Legatos fratrum suorum, & Normanorum, Sclavorumque suscepit, audivit, & absolvit: homines etiam Rabani Episcopi adversus Dominum suum conspirantes publicè convictos cum eo pacificavit. Gothescalcus quoque quidam Presbyter de Prædestinatione Dei pravè sentiens, & tam bonos ad vitam, quàm malos ad mortem perpetuam, inevitabiliter à Deo Prędestinatos esse affirmans, in conventu rationabiliter ut plurimis visum est, convictus, & ad proprium Episcopum Hincmarum Remis transmissus est, prius tamen juramento confirmans, ne in regnum Ludovici ultra rediret.* Testatur, & Hincmarus Epistola ad Nicolaum Papam, ubi de Gothescalco sic ait, *Peragratis regionibus plurimis, & exitiosa semina Sator pessimus seminans; tandem in Moguntina civitate habita Synodo, & Rabano Archiepiscopo libellum sui erroris porrigens, damnatus ab omnibus Germaniæ Episcopis cum litteris Synodalibus ad Metropolim Remorum, cui jam, authore Domino, præeram, est remissus.*

Quantæ autem authoritatis esse debeat hujus Synodi in Gothescalcum animadversio, testatur in primis insignis Moguntini Archiepiscopi illius Synodi præsidis pietas, & eruditio. Hic enim est magnus ille *Rabanus Maurus*, quem sanctus Odilo Abbas Cluniacensis vocat, *Fide Catholicum, & spirituali scientia ad plenum edoctum*: Harmanus contractus, *divinorum librorum tractatorem egregium*: Joannes Trithemius, *Verum in divinis litteris eruditissimum cui nec Italia similem, nec Germania peperit æqualem*: Sixtus Senensis, *virum omnium disciplinarum cognitione absolutissimum, cui nullum parem eo sæculo Germania tulit*: Cardinalis Baronius, *Fulgens temporibus istis Germaniæ Sidus, verticem hujus temporis Theologorum, & non imparem magnis Doctorem*. In tanti igitur nominis viri decreta, & sancita quid mussitare poterunt Novatores? *Testantur idipsum* qui isti Synodo adfuerunt Antistites, idque tanto numero, ut Hincmarus ad Nicolaum Summum Pontificem scribat, Gothescalco in hac Synodo, *Ab omnibus Germaniæ Episcopis damnatum fuisse*. Quales verò, & quanta doctrina, ac pietate celebres fuerint illi Pontifices Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad annum 848. docet his verbis: *Fuerunt inter alios præsentes ibi celeberrimi viri Episcopi, Helti Archiepiscopus Trevirensis, Hildeboldus Archiepiscopus Coloniensis, Altefridus Episcopus Hildesheimensis, Haimo Episcopus Alberstatensis, Ludericus Episcopus Brennensis, &c. Et multi alii Episcopi & Abbates, & Monachi, inter quos complures erant vita, & doctrina famosissimi.*

Quantùm autem hæc in Gothescalcum lata prima sententia, ejus animum exulceraverit, inde patet, quòd deinceps adversus Rabanum Synodi Præsidem furere, ac baccari non cessarit: Neque eum duntaxat atrocissimis laceravit injuriis, sed etiam quos adversantes, atque repugnantes expertus est, à Rabani nomine *Rabaniticos hæreticos* appellavit, ut testatur Amolo Lugdunensis Archiepiscopus in ea, quam ad ipsum Gothescalcum scripsit Epistola, *Septimo loco*, inquit, *duo prorsus gravia mala in tuis nobis moribus plurimùm displicuerunt; Unum quod Sacerdotes Dei, & Rectores Ecclesiarum tantis injuriis, & convitiis, & maledictis laceras, tanto despectu, & contumacia conculcas, utique spiritu erroris, & superbiæ miserabiliter deceptus; ut omnino nihil Christianę patientię, nihil Christianę reverentię habere videaris. Nam inter cætera, omnes qui insanię sensuum tuorum zelô fidei resistunt, hęreticos appellare non metuis, eosque à bono, & erudito viro, atque Catholico Episcopo* RABANITICOS, *nuncupare præsumis.*

Go-

Gothescalcus in Carisiaco Concilio damnatus.

EA est perniciosæ, & hæreticæ doctrinæ lues, ut nullo etiam igne, nulloque cœlitùs immisso fulmine purganda videatur. Quod utique Gothescalcus ipse demonstrat; damnatus enim à Patribus Synodi Moguntinæ, non tamen emendatus, à Germania in Galliam profectus est, ut refert Hincmarus Epistola ad Nicolaum summum Pontificem, *Damnatus*, inquit, *Gothescalcus ab omnibus Episcopis Germaniæ, cum litteris Synodalibus ad Metropolim Remorum cui jam authore Domino præeram, est remissus*. Quid autem exinde contigerit, continuò subjicit; *Postea*, inquit, *à Remorum, ac Galliæ Belgicæ, & aliarum Provinciarum Episcopis auditus, & inventus hæreticus, quia resipiscere à sua pravitate non voluit; ne aliis noceret, quia sibi prodesse nolebat, judicio præfatarum Provinciarum Episcoporum, in nostra Parrocchia, (quoniam Rotbaldus Suessionensis Episcopus de cujus Parrochia erat, illi nesciebat resistere, & novitatis amans timebatur à nobis, ne disceret prava sentire, qui noluit sentire recta, & docere:) Neve idem Gothescalcus, cum aliis communem vitam ducens, errori suo faceret esse communes, Monasteriali custodiæ mancipatus est, &c.* Seu ut loquitur lib. de Prædest. cap. 2. *Inde in Synodali conventu in Carisiaco Palatio iterum auditur Gothescalcus ab Episcopis, & cæteris quàm plurimis viris Ecclesiasticis, atque Religiosis, qui idem Synodo interfuerunt*; Aderant autem Archiepiscopi duo *Vvenilo*, & *Hincmarus*, ille Senonensium, hic Remorum: Episcopi verò complures, *Fulconius* Morinensium; *Teudericus* Cameracensium, *Rotaldus* Suessionum, *Regenarius* Ambianensium, *Imo* Noviomagesimum, *Erpoinus* Silvanectensium, *Lupus* Cathalonensium, *Irminfridus* Belvacensium, *Pardulus* Laudunensium, *Teutbordus* Lingonensium, & *Gernobrius* Turonensi in Provincia Episcopus: Corepiscopi quoque duo *Rigboldus*, & *Vviraus* ille Remorum hìc Cameracensium: Alii denique doctrina, & pietate spectabiles viri aderant; quos inter eminebant *Vvenilo* postea Rothomagensium Archiepiscopus, *Æneas*, atque *Isaac*; Deinde Parisiorum, & Lingonensium Episcopi, atque ipse *Bavo* Orbacensis Monasterii, adeoque Gothescalci Abbas.

Subdit autem Hincmarus ibidem, *In quorum præsentia sicut, & in Moguntina civitate inventus hæreticus, atque incorrigibilis, bonore Presbyterali quem per Rigboldum Remorum Chorepiscopum, cum esset Suessionissæ Parrochiæ Monachus, inscio Civitatis suæ Episcopo usurpaverat potius quam acceperat, abjectus, & pro sua irrevocabili contumacia secundùm leges, & Agathenses Canones, ac Regulam sancti Benedicti, ut improbus virgis cœsus sicut decreverant Germaniæ Provinciarum Episcopi; ne aliis noceret qui sibi prodesse nolebat, ergastulo est retrusus.*

Omnem tamen navavit operam Hincmarus ut Evangelicæ Charitatis via Gothescalcum meliorem in frugem reduceret priusquam eum ad tribunal evocaret: Refert enim Flodoardus lib. 3. cap. 28. quod *Scripsit Hincmarus Gothescalco Monacho, qui erat prolapsus in hæresim, de quibusdam sententiis Authorum, quas ille non benè intelligebat, vel exponebat, maximè Prosperi; quarum sensum Hincmarus per sententias præcipuè Beati Augustini exponit, & cæteros idoneos proponit testes Apostolicæ fidei Doctores: quorum sequendam in omnibus admonet esse doctrinam, ostenditque testimoniis manifestis Deum, & bona præscire, & mala: sed mala tantùm præscire, bona verò & præscire, & prædestinare: Unde præscientia esse potest sine prædestinatione:*

Præ-

Prædestinatio autem non potest esse sine præscientia: & quia bonos præscivit, & prædestinavit ad Regnum; malos autem præscivit tantùm, non prædestinavit, nec ut perirent suâ præscientiâ compulit. Cui definitioni subscribere idem Gothescalcus pertinacissimè recusavit.

Damnatus autem Synodi Carisiensis decretô Gothescalcus, & in Altivillari Monasterio inclusus, geminam fidei suæ professionem edidit, *Breviorem* unam, alteram *Prolixiorem*, in quibus suum dogma de Prædestinatione flagitiose dissimulat, nam id docet unum, *Reprobos ad pœnam prædestinari*; non tamen negat, *eos etiam prædestinari ad culpam*, ut priùs docuerat; quò opinionem suam callidè, ac fraudulenter texuit. Nam certum est eum asseruisse Reprobos prædestinari à Deo non tantùm ad pœnam, sed etiam ad culpam; id enim affirmant Rabanus in Epistola ad Heberardum Comitem apud quem conqueritur, quod secum manere patiatur, *Quendam Sciolum nomine Gothescalcum*, qui ita Prædestinationem exponat, *Quasi Deus prædestinatione sua cogat hominem interire*, necnon, & Amolo Lugdunensis Archiepiscopus in Epistola ad ipsum Gothescalcum ubi ita scribit; *Quarto loco displices nobis valdè quia tam durè, & indisciplinatè, & immaniter de divina Prædestinatione sentis, & loqueris in damnatione Reproborum, ut omnes illos qui ad sinistram ponendi sunt in die judicii, & cum Diabolo, atque Angelis ejus pro malis meritis suis æterno igni damnandi, ita sunt divinitùs ad interitum prædestinati, ut eorum prorsus nullus aliquando potuerit, nullus possit salvus esse. Quod sentire, & dicere, quod est aliud quàm in Deum graviter, & horribiliter blasphemare? sic illis ejus prædestinatio hanc necessitatem irrevocabiliter imposuit, ut omnino quod ad salutem suam proficeret operari non possint.* Ut autem luculentiùs appareat quæ fuerint pestifera ipsius Gothescalci dogmata, hæc subjicere lubet sub sequenti titulo.

Quinam fuerint præcipui errores Gothescalci?

Eos omnes scribit, & recenset Hincmarus Epist. ad Nicolaum Pontificem ubi de Gothescalco ait, *Verùm si vestra sapientia Catholica vult scire quæ contra Catholicam fidem, ex veteri hæresi Prædestinatianorum (quæ primum in Africa postea in Galliis per idem tempus quando, & Nestoriana hæresis est exorta, & tempore Cœlestini Papæ ipsius auctoritate, & instantia sancti Prosperi est revicta) dicere videatur de multis pauca vobis numero, sed non pondere capitulatim significamus*: Dicit quod, & veteres Prædestinatiani dixerunt quoniam sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinavit ad mortem. »

Dicit quod, & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines salvos fieri, sed tantùm eos qui salvantur: omnes autem salvari quoscumque ipse salvare voluerit: ac per hoc quicumque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius, ut salventur, quoniam si non omnes salvantur quos vult Deus salvos fieri, non omnia quæcumque voluit fecit; & si vult quod non potest, non omnipotens, sed infirmus est. Est autem omnipotens qui fecit quodcumque voluit, dicente Scriptura omnia quæcumque voluit Dominus fecit in Cœlo, & in Terra in mari, & in omnibus abyssis, & item; in voluntate tua Domine cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere tuæ voluntati si decreveris salvare nos, continuò liberabimur. »

Di-

„ Dicit quod, & veteres Prædestinatiani dixerunt, quod non pro totius mundi redemptione, id est non pro omnium salute,& redemptione Dominus, & Salvator noster Jesus Christus sit crucifixus, & mortuus, sed tantùm pro his qui salvantur.

„ Dicit dispari traditione, sed pari errore, quod, & veteres Prædestinatiani dixerunt; exponens sententiam Apostoli Petri, eum qui emit eos Dominum negantes, Baptismi, inquit, Sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem subiit, neque mortem pertulit, neque sanguinem fudit: Quod autem Baptismi perceptio redemptio nuncupatur, Doctor gentium manifestè fatetur: Nolite contristari, inquit Spiritum sanctum Dei in quo signati estis in die redemptionis. At illa quæ propria, & specialis est solorum omnium Electorum quam eis tantummodo Crucifixus impertivit, pius Redemptor ipsorum sicut à præteritis ita nimirum à præsentibus,natos, & nascituros vivos, & mortuos, videlicet omnes pariter Electos redemit, eruit, abluitque peccatis. Et idem alibi idem Gothescalcus scribit: absit procul à me, ut vel illud solummodo velim sommiare, nedum semel susurrare, ut illum eorum perpetualiter secum periturum antiquus rapere valeat anguis, pro quibus redimendis tam pretiosus Deo Patri Domini nostri Filii sui fusus est sanguis. Amen. Et item loquens ad Deum, claret itaque satis apertè quod nullus tibi perit quisquis redemptus est per sanguinem crucis tuæ.

Quamquam autem pestifera hæc dogmata omnibus Catholicis execranda viderentur; nonnullos tamen habuerunt Propugnatores: Inprimis namque, *Lupus Servatus* Moguntinus Presbyter, pro Gothescalco scripsisse videtur libellum *de tribus quæstionibus*: Nihilominus ipsemet Gothescalcus illum suarum partium omnino esse non putavit, sic enim de eo scribit ad Ratramnum Monachum Corbejensem.

Nempe tribus horum studui proprium indere sensum
MATCAUDO, JONAE, *atque* LUPO, *rutilantibus ore*
Poscens obnixè satagant ut vera referre,
Nemo sed excepto quid adhuc mihi reddidit uno,
Qui cum sit catus simul & catus, & moderatus
Sic jam terna sui librans responsa libelli,
Ut dempto neutri pleno discrimine parti Congruat.

Fatetur itaque Gothescalcus Lupum sic scripsisse, ut in utramque partem inclinet, & neutri plenè congruat. Et certè dum tertiam quæstionem, quæ *de Christi sanguine est*, pertractat (inquit Antonius Deschamps) postquam ostendit multa sacræ Scripturæ testimonia quibus *Christus pro omnibus mortuus* dicitur, sic explicari posse ut de solis prædestinatis accipiantur: Addit etiam illa Scripturæ testimonia de redemptione sufficienti posse accipi, & ad omnes prorsus homines extendi.

Prodierunt etiam libelli aliquot, qui pro Gothescalco scribi videntur: At ex iis duo tantùm de divina homines omnes salvandi voluntate fusè pertractant, quorum alter *de tribus Epistolis*, alter *de veritate fidei* retinenda inscribitur. Quis autem eorum librorum fuerit Author adhuc sub judice lis est; quidam enim eos tribuunt *Remigio* Lugdunensi Archiepiscopo, alii *Floro* ejusdem Ecclesiæ Diacono: quod utique cum fuerit incertum, usus invaluit,ut nomine Ecclesiæ Lugdu-

dunensis circumferentur: Unde *Tomo* 4. Bibliothecæ Patrum hi libelli inferuntur sub hoc titulo, *Ecclesiæ Lugdunensis contra Joannem Scotum*: At de his libellis infra pleniorem sermonem faciemus.

Prudentius pariter Trecensis Episcopus Gothescalci defensor acerrimus extitit ut constat ex Epistola, quam ad Wenilonem Senonensem Archiepiscopum scripsit, in qua negat se consensurum ordinationi Æneæ Parisiensis Episcopi, nisi priùs capitulis quatuor subscriberet, quæ ipse designat quæque Carisiacensibus sunt opposita. Verùm quis fuerit iste Prudentius referunt annales Francorum, seu Bertiniani ad annum 461. his verbis, *Galindo cognomento Prudentius, Tricastinæ civitatis Episcopus, natione Hispanus, apprimè litteris eruditus, qui ante aliquot annos Gothescalco Prædestinatiano restiterat: post felle commotus contra quosdam Episcopos secum haretico resistentes, ipsius hæresis defensor acerrimus; indeque non modica inter se diversa, & fidei adversa scriptitans moritur*.

Hunc autem reverà Carisiacensibus decretis subscripsisse, testatur Hincmarus lib. de Prædest. cap. 21. *Miramur*, inquit, *cum in præfata Synodo Carisiaca capitulis superiùs memoratis subscripserit* Dominus Prudentius, *& Canonicas Sanctiones, atque decreta Apostolicæ sedis Pontificum sufficienter cognita de Synodali subscriptione, atque professione habeat, tam inconsultè, & inconsuetè sine probabili conlatione contra regularum instituta, hujusmodi scriptum, pro ordinationis consensu Coepiscopi sui ad Archiepiscopum, & Coepiscopos suos transmiserit*.

Nec refert quòd Prudentius ille inter Sanctos numeretur, ejusque festum celebretur Trecis, & in Martyrologio Gallicano, sexto Aprilis, (quod à doctissimo viro Domino Andrea du Saussay editum est) virtus ejus, ac sanctitas commendetur. Idem enim dici potest de ipso, quod de Fausto Regiensi supra diximus, nempe quod circa vitæ finem ejuratâ tandem hæreticâ doctrinâ, & ex charitate, ac mutua concordia compositis animis, cum cæteris Catholicis Præsulibus senserit, & eximias virtutes fide integrâ omnibus perspectâ illustraverit.

Oppugnatores autem errorum Gothescalci plures extitere; inter quos non commemorabo *Joannem Erigenam*, seu *Scotum*, qui licet omni arte, & marte in Gothescalcum pugnaverit: variis nihilominus erroribus inquinatus est, ut constabit infra. Præ cæteris autem Gothescalci impugnatoribus, & damnatoribus enituit *Hincmarus*, qui præter *Epistolas*, & *Apologiam*, quam pro fide Catholica contra errorem Gothescalci scripsit ad Nicolaum Papam, etiam plurima alia in lucem edidit, & inter cætera *Collectionem sententiarum Orthodoxorum Patrum*, ad confutandas blasphemias istius Gothescalci, quam filiis Ecclesiæ suæ dedicavit docens Deitatem divinæ Trinitatis non debere dici *Triplicem* cùm in summa Trinitate unitas sit. Item *Poema eruditissimum* Carolo Regi vovit, in quo agitur de gratia, & prædestinatione Dei, de Sacramento corporis, & sanguinis Christi, de modo videndi Deum, de origine animæ, & de fide sanctæ Trinitatis. Et hoc opus inscripsit *Ferculum Salomonis*. Insuper maximum volumen *de prædestinatione Dei, & libero arbitrio* contra quosdam Episcopos reprehensores suos, & præsertim contra dictum Gothescalcum, & Ratramnum Monachum Corbejensem collegit, & composuit.

Item alium pulcherrimum librum contra eundem Gothescalcum, & alios

alios Prædestinatianos nomine Regis exaravit, & suæ majestati his verbis scripsit: *Domino Carolo Regi, &c.* hæc Baronius ad annum 848. num. 16. & Flodoardus, qui hanc utique controversiam apprimè nosse potuit; fuit enim Canonicus Ecclesiæ Remensis tempore Artoldi, qui quadragesimo octavo post Hincmari obitum in Archiepiscopatu Remensi subrogatus est Fulconi successori Sculfi, cujus prædecessor Henricus, qui paulo post successerat Hincmaro.

Quid egerit Valentina Synodus circa Gothescalci Doctrinam?

DUm motæ à Gothescalco quæstiones tanta utrinque contentione agitantur (inquit Antonius Deschamps) Lotharii Imperatoris jussu trium Provinciarum *Lugdunensis, Viennensis,* & *Arelatensis* Præsules *Valentiam* convenerunt, ut civitatis illius Episcopi, qui ob varia crimina pessimè audiebat, causam cognoscerent: eâ autem disceptatâ, statuendum sibi aliquid putaverunt de illis controversiis, quibus tot jam annos Gallia personabat atque ut in eo conventu nonnulli erant Hincmaro sub infensi, Gothescalci patrocinium quoad licuit suscepêre, & Carisiacæ Synodi decreta, quibus condendis Hincmarus præfuerat, quantum fas fuit oppugnârunt. Sex ea de re sanciti sunt Canones. *Primus* universè præscribit novitates vocum omni studio vitandas esse, & Joannem Scotum, sive Erigenam petit, qui contra genuinam Gothescalci Prædestinationem librum ediderat erroribus, & profana vocum novitate scatentem. *Secundus* decernit, *nec prorsus ulli malo præscientiam Dei imposuisse necessitatem ut aliud esse non possit:* Adeoque Gothescalci opinionem in Moguntina Synodo pridem detestatam condemnat. *Tertius* geminam Prædestinationem esse asserit, alteram Electorum ad vitam, alteram Impiorum ad mortem: ac proinde Gothescalco favet in speciem, & verbo tenus discrepat à primo Carisiacensi capitulo, quod ita conceptum erat: *Unam Dei Prædestinationem tantummodo dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.* Quartus de redemptione sanguinis Christi agit, nec cum decreto Carisiaco re ipsa pugnat; statuit autem, *Quod omnes regenerati à peccatis abluti sint, non tamen omnes salvi fiant:* & illum Gothescalci errorem perimit, quô asserebat solos prædestinatos in baptismo gratiam consequi.

Hujusmodi autem decretorum præcipuus author extitit *Ebbo,* ut cognosci potest ex præfatione illius Concilii, in qua post Archiepiscopos solus ex Episcopis Ebbo nominatur cum hoc elogio: *Conlaborante eis quam maximè venerabili Ebbone Gratianopolitano Episcopo.* Hic porro occultas cum Hincmaro Remensi Archiepiscopo simultates gerebat; quod Ebbonis illius ex sorore Nepos esset, qui adversus Ludovicum Pium conjuraverat, quique eam ob rem exauthoratus, & Remensi pulsus Archiepiscopatu suam in sedem suffectum Hincmarum gravissimè tulerat. Hunc avunculi sui dolorem ulturus, *Ebbo Gratianopolitanus,* Hincmaro, & Carisiacensibus capitulis liberiùs obtrectabat. Cùmque in Valentina Synodo plurimùm posset, atque ejus decreta componeret, hæc illis verba inseruit: *Porro capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum minùs prospectè suscepta sunt propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: Sed & alia novendecim syllogismis ineptissimè conclusa; & licet jactetur, nulla seculari litteratura nitentia, in quibus commentum*

Dia-

Diaboli potius quàm argumentum fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitùs explodimus. Prima parte Carisiaca capitula designantur: Secundâ verò Joannis Scoti placita, qui Gothescalci hæresim impugnare aggressus, in alias impegit nihilo tolerabiliores, & Catholicorum omnium execratione dignissimas. Iniquum verò fuit Carisiaca decreta, quæ à Valentinis in geminę tantùm prædestinationis assertione, idque verbo tenus discrepant, cum impurissimis scriptoris erroribus conjungi, eademque mulctari sententia: Quapropter ipsi etiam Præsules, qui *Valentino* huic *Concilio* interfuerant cùm postea ad *Synodum Lingonensem* convenissent, hæc ipsa Valentina decreta ita probaverunt, ut illam in Concilium Carisiacum notam tolli voluerint, sicut, & etiam sublata est in *Tullensi Synodo*: quod argumento est, eam Ebbonis potiùs arte quàm de Concilii sententia appositam fuisse.

Hæc autem Valentinæ Synodi decreta cùm à Remigio Archiepiscopo Lugdunensi excepisset Carolus Calvus Rex, ea tradidit Hincmaro, quatenus vel ea impugnaret, vel eis subscriberet. Hincmarus autem impugnationem illorum capitulorum diu distulit, sperans fortè Valentini Synodi Præsules suam sententiam mutaturos, aut Synodum à Remigio Lugdunensi cogendam, quâ meliùs omnia componi posse arbitrabatur; Tandem triénio post eadem capitula excerpta *ad Carolum Regem*, inquit Flodoardus lib. 3. cap. 15. *composuit volumen ingens plures continens libros de Prædestinatione Dei, & libero arbitrio, contra quosdam reprehensores suos Episcopos, maximeque contra Gothescalcum, atque Ratramnum Monachum Corbejensem*.

Multa verò in hoc Valentino Concilio reprehendit Hincmarus. *Primum*, quòd se absente, & ignaro, nec admonito priùs; præter charitatis fraternæ officium, quatuor capitula Synodica authoritate damnassent, quæ ab ipso, & Coepiscopis in Synodo Carisiacensi scirent comprobata. *Præterea*, quòd dum unà cum Hincmari capitulis Joannis Erigenæ capitula conjungunt, videantur Hincmarum reum agere eorum quæ Erigena scripsisset; cùm tamen nefando quidem, de iis quicquam accepisset: *Adhuc*, quòd quæ scripserat, in aliam detorquerent mentem; ut videre est in ejus Epistola apud Flodoardum, laudatô locô.

Quòd autem reverà Valentina Synodus Carisiaca decreta non solverit, sed benigniùs tantùm illas propositiones Gothescalci interpretata fuerit quàm hæc fecerat, constat ex illiusmet decretis. Quando enim *Valentina* approbat *Deum sicut quosdam ad vitam æternam, sic alios ad mortem æternam prædestinasse*, intellexit quòd ad mortem æternam prædestinaverit consequenter, nempe propter ipsorum peccata prævisa: Non autem quod antecedenti, & efficaci voluntate ad mortem æternam, adeoque ad peccatum, quod est ipsius causa prædestinârit. Synodus verò *Carisiacensis* cum Hincmaro, & antea Synodus *Moguntina* cum Rabano, in hunc secundum sensum propositionem illam Gtescalci damnavit, quem veterum Prædestinatianorum sensum fuisse testatur Hincmarus cap. 15. lib. de Prædest. *Veteres*, inquit, *Prædestinatiani reproborum Prædestinationem ad interitum confitentur; quos sicut dicunt à Deo prædestinatos ad interitum, ita etiam ad peccatum. Hoc* MODERNI *Prędestinatiani colorem mutant, sed odoris, & saporis intelligentia red lent. Dicunt enim; prædestinavit Deus reprobos ad interitum, non ad peccatum; cùm non nisi per peccatum pervenire valeant ad interitum*.

 Si-

Similiter quando Valentina Synodus approbavit quod ajebat Gothescalcus, *Deum non velle salvare omnes homines, sed eos tantùm qui salvantur*: Et *Chrstum pro omnibus non esse mortuum &c.* Intellexit eum loqui de voluntate salvandi efficaci, & absoluta: Non autem conditionata, & per modum beneplaciti: de qua Hincmarus, & Synodus Carisiaca non immeritò eum intellexerant: deque morte Christi, & redemptione non quoad sufficientiam tantùm, verùm etiam quoad efficacem applicationem, ita ut reipsa illis ad salutem consequendam profuerit. Quibus constat utramque Synodum tantùm specie tenus, ac diversâ intelligentiâ verborum Gothescalci pugnâsse, reverâ tamen utramque ejus perversa dogmata damnâsse.

Quaestio Secunda.

An Prædestinatio ad Gratiam fiat ex prævisis bonis operibus liberi arbitrii virtute elicitis?

Duplicem Prædestinationis principem effectum Gratiam nempe, & Gloriam, ex dictis liquidò constat; quocirca propositam difficultatem ex integro absolvemus, si quæ sint utriusque causæ demonstremus. Quod ut fiat planiùs.

Notandum 1. Quamquam Pelagius, Julianus, & Massilienses hunc tetrum in errorem impegerint, quòd aliquam ex parte liberi arbitrii gratiæ causam assererent; eorum tamen non eadem fuit omnino sententia. Siquidem Pelagius, referente S. Augustino, Epist. 107. cùm dixisset lib. 1. de libero arbitrio: *Qui bene utitur arbitrii libertate, ita se totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apostolo possit dicere,* VIVO EGO IAM NON EGO, VIVIT VERÒ IN ME CHRISTUS; *ponitque cor suum in manu Dei, ut illuc quò voluerit Deus ipse declinet*, Subdit. *Hoc autem tam magnum adjutorium tunc meremur cum sine illo adjutorio nonnisi de arbitrii libertate ad Dominum currimus, ab eo nos regi cupimus, &c.* Julianus verò, & ejus Asseclæ *volunt*, inquit S. Augustinus lib. 2. contra duas Epist. Pelagii c. 8. *In homine ab ipso homine incipere cupiditatem boni, ut hujus cœpti meritum, etiam perficiendi gratiam consequatur.* Massilienses verò *inquiunt, vitam æternam his appendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ initio credulitatis acceperint*, ut scribit S. Prosper Epist. ad S. Augustinum. Ita Pelagius volebat per bona opera liberi arbitrii viribus elicita nos posse consequi gratiam, non quæ omnino necessaria esset, sed quæ conduceret ad faciliùs virtutes sectandas: Julianus autem contendebat nos ex nobis ipsis habere rectam voluntatem, & pium conatum, quibus gratiam ad opus bonum eliciendum necessariam assequeremur: Massilienses verò concedebant nostras voluntates gratiâ præveniri in omni conatu, & opere bono; asserebant tamen in nobis esse quædam initia fidei, quibus Deus movebatur ad conferendam primam gratiam auxiliantem, contra quos omnes sit.

Conclusio Unica.

Nullis naturæ viribus possumus ullatenus gratiam auxiliantem promereri. Hæc est de fide determinata in Conciliis, Arausicano Can. 6. *Si quis sine gratia Dei volentibus, desiderantibus, & pulsantibus, nobis misericordiam dicit conferri; non autem divinitus, ut hæc omnia sicut oportet agere valeamus per infusionem, & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, &c. anathema sit.* Et Tridentino sess. 6. cap. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœ-*

pœnitere posse sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit. Et ibidem cap.5. priùs dixerat; *Ipsius justificationis exordium in adultis à gratia Dei per Christum Jesum proveniente sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione quâ nullis eorum existentibus meritis vocantur*. Idem omninò definivisse Concilium Palæstinum affirmat S. Prosper adversus Collatorem cap.10. dicens. *In Orientalium Episcoporum judicio Pelagius, eos qui dicunt gratiam Dei secundùm merita nostra dari, ut Catholicus posset videri, anathematizare compulsus est*.

Hanc ipsam veritatem pluribus probat S.Augustinus 1. Quidem exemplô Christi Domini: Christus Dominus fuit exemplar nostræPrædestinationis, siquidem *prædestinavit nos conformes fieri imaginis Filii sui*, ait Apostolus: Sed unio hypostatica, quæ est primarius Christi Domini prædestinationis effectus, fuit omninò gratuita, nam ut loquitur sanctus Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap.15. *Respondeatur quæso, ille homo, ut à Verbo Patri coæterno in unitatem personæ assumptus Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruerit? Quod eius bonum qualecumque præcessit? Quid egit ante, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret?* Inde concludit, *Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus; quâ gratia homo ille ab initio suo factus est Christus*. Et infra, *Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut Caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus...: Quisquis in Capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis invenerit: ipse in nostris membris ejus præcedentia merita multiplicata regenerationis inquirat, &c.*

Secundò idipsum probat exemplô S. Pauli dicentis 1. Corint.15. *Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei, &c.* Quæ sic urget S August. libro de Gestis Pelagii c.14. *Sancte Paule Apostole! Pelagius Monachus dignum te dicit fuisse, qui acciperes omnes gratias Apostolatus tui, tu ipse quid dicis?* NON SUM DIGNUS VOCARI APOSTOLUS....: *Itane ut deferam honorem Paulo, Pelagio magis de Paulo credere audebo, quàm Paulo? non faciam. Me namque potiùs onerabo, quàm illum honorabo si fecero*. Subdit. *Audiamus etiam cur non sit dignus vocari Apostolus?* Quia persecutus sum, *inquit*, Ecclesiam Dei. *Si sensum sequeremur, quis non istum à Christo damnandum censeret potius, quàm vocandum. Quis ita diligat Prædicatorem ut non detestetur persecutorem.... Faciens igitur tantùm mali, unde meruisti tantùm boni? Audiant respondentem omnes gentes*, GRATIA DEI SUM ID QUOD SUM. *Numquid aliter est gratia commendata, nisi quia est indigno data*. ET GRATIA EIUS IN ME VACUA NON FUIT. *Unde autem probat quod gratia in eo vacua non fuit* NISI *ex eo, quòd sequitur*: SED PLUS OMNIBUS LABORAVI. *Proinde non laboravit ut Gratiam acciperet; sed accepit ut laboraret; atque ita ad accipienda debita præmia fieret dignus, gratiam gratis accepit indignus*.

Probat 3. ibidem ex natura ipsius gratiæ, *Ipsum*, inquit, GRATIAE *nomen, & ejus intellectus aufertur, si non gratis datur, sed eam, qui dignus est accipit*. Et serm.41. de verbis Apostoli. *Ideo* GRATIA *quia gratis datur, quia non quasi merces redditur post discussionem meritorum; sed donum datur post delictorum veniam*. Unde lib.1. contra duas Pelagii Epistolas cap.2. concludit; *Hæc est intentio, qua Gratiam destruere moliuntur, ut eam dari secundùm merita nostra contendunt*. Quibus constat Gratiam ex natura sua requirere quod gratis. & nullis præcedentibus meritis donetur. *Nam*, inquit Apostolus ad Rom.

Rom.11. *si gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia iam non esset gratia.*

PROBAT 4. Ex eo quod gratia ipsa sit principium omnis meriti, *Quod est,* inquit Epist.105. ad Sixtum, *meritum hominis ante gratiam, quò merito percipiat gratiam? cùm omne bonum meritum nostrum non in nobis faciat nisi gratia: & cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronet; quàm munera sua;* Et prius dixerat, *Percipienda hujus gratia merita nulla praecedunt: quoniam meritis impii non gratia, sed poena debetur: nec ista esset gratia, si non daretur gratuita, sed debita redderetur.*

CONFIRMANTUR hæ omnes probationes ratione Theologica: Nullum opus ordinis naturalis potest aliquid supernaturale promereri; sed gratia est ordinis supernaturalis: Ergo per nullum opus naturæ viribus elicitum eam aliquis potest promereri. *Minor* constat. *Major* probatur; Aliqua debet esse æqualitas, & commensuratio inter debitum, & compensationem, laborem, & mercedem, certamen, & præmium: Sed nulla est inter opus naturale, & gratiam, quæ est ordinis supernaturalis; adeoque per opera naturalia nullus gratiam promereri potest: Unde meritò sanctus Augustinus cap.14. de gestis Pelagii. *Quamvis benè operanti gratiam fides impetret, ipsam certè fidem, ut haberemus nulla fide meruimus; sed in ea nobis danda, in qua Dominum sequeremur misericordia ejus prævenit nos.*

Objicies 1. Si nulla existente causa, nulloque prævið meritò) aut demeritò ex parte hominis suam Deus gratiam concederet, vel denegaret esset personarum acceptor, & non æquus suorum donorum largitur, ac distributor; sed hoc directè militat in Apostolum dicentem 2.adRom.&6.ad Ephes. *Non est acceptio personarum apud Deum*: Ergo, &c.

Nego sequelam majoris: Solùm enim personarum acceptio in vitium vertitur, quando quod pluribus æque merentibus debitum est, uni soli confertur: at gratia divina, & quodlibet ordinis supernaturalis donum nulli prorsus debetur, ut patet ex dictis: Ergo Deus uni tribuens gratiam non verò alteri, non est censendus personarum acceptor: *In his enim*, inquit S.Thom.art.5. ad 3. *quæ ex gratia dantur, potest aliquis pro libito suo dare, cui vult plus vel minus (dummodo nulli subtrahat debitum) absque præjudicio justitiæ; & hoc est quod dicit Pater-familias* Matth.20. *Tolle quod tuum est, & vade, an non licet mihi quod volo facere?* Quod egregiè confirmat S. Prosper lib.2.de vocatione Gentium dicens, *De Parentum carnalium judicio conqueri non audemus cum aliquos Filios suos ante ullos mores ante aliqua pietatis obsequia indulgentiori complectuntur affectu. In Dominis quoque erga famulos libera est dispositio; neque justè quoque reprehenditur, qui de unius conditionis familia quosdam sibi quos benigniùs honestaret, & quos liberaliùs erudiret, elegit: Nunquid de summi Patris, & veri Domini benevolentissima æquitate causandum est, quod in magna domo ejus innumeris differentiis universa variantur.*

Objicies 2. Si Deus suam gratiam conferret antecedenter ad voluntatis operationem, & meritum, omnino pessundaretur, & rueret humana libertas; Sed directè militat in omnes sacras Scripturas liberum hominis arbitrium affirmantes, & probantes: Ergo necessum est ut homines gratiam promereantur per congruam, & rectam suæ liberæ voluntatis operationem.

Nego antecedens: Quamquam enim divina gratia humanas præveniat, & ad opus bonum præparet voluntates, nullisque præcedentibus meritis confe-

feratur: Nihilominus non extinguit, sed potius perficit liberum hominis arbitrium cum ipsum moraliter tantùm moveat, non autem physicè promoveat, & impellat voluntatem ad consensum & opus. Unde meritò sanctus Hieronymus Epist. ad Ctesiphontem, cùm dixisset de Pelagianis; *Quod autem sursum deorsum jactitant liberum à nobis arbitrium destrui*: Subdit, *Audiant è contrario eos arbitrii destruere libertatem, qui malè eo abutuntur adversus beneficium largitoris. Quis destruit arbitrium? Ille qui semper Deo agit gratias, & quodcumque in suo rivulo fluit ad fontem refert? An qui aicit; recede à me, quia mundus sum non habeo te necessarium; dedisti enim mihi semel arbitrii libertatem, ut faciam quod voluero: quid rursum te ingeris, ut nihil possim facere, nisi tu in me tua dona compleveris?*

Item ibidem, *Injuriam tibi fieri putas, & destrui arbitrii libertatem, si ad Deum semper authorem recurras, si ex illius pendeas voluntate, & dicas*: OCULI MEI SEMPER AD DOMINUM; QUONIAM IPSE EVELLET DE LAQUEO PEDES MEOS: *Unde & audes lingua proferre temeraria unumquemque arbitriò suo regi. Si arbitriò suo regitur, ubi est auxilium Dei? Si Christo rectore non indiget, quomodo scribit Jeremias*, NON EST IN HOMINE VIA EIUS, ET A DOMINO GRESSUS HOMINIS DIRIGUNTUR. Et aliquanto post: *Frustrà blasphemas, & ignorantiam auribus ingeris, nos liberum arbitrium condemnare. Damnetur ille, qui damnat.*

Cui concinit sanctus Augustinus lib. de Spiritu, & Littera cap. 30. *Liberum ergo*, inquit, *arbitrium evacuamus per gratiam? Absit, sed magis liberum arbitrium statuimus. Sicut enim lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam, non evacuatur, sed statuitur. Neque enim lex impletur, nisi libero arbitrio: sed per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra peccatum; per gratiam sanatio animæ à vitio peccati, per animæ sanitatem libertas arbitrii, per liberum arbitrium justitiæ dilectio, per justitia dilectionem legis operatio.*

QUAESTIO TERTIA.

An Electio efficax Prædestinatorum ad gloriam merita prævisa antecedat vel supponat?

NOTANDUM I. Citra omnem controversiam apud Catholicos esse, Prædestinationem in ordine executionis à meritis, & bonis operibus omnino pendere, maximè respectu adultorum, quibus æterna beatitudo confertur, non solùm titulo *Hæreditatis* quemadmodum tribuitur parvulis aqua baptismali renatis, & ex hac vita ante rationis usum migrantibus; sed etiam titulo *Præmii*, *Coronæ*, & *Mercedis*: Unde sola remanet solvenda difficultas, an ipsa Prædestinatorum Electio ad gloriam, seu intentio & volitio efficax, quam Deus habet ab æterno conferendi gloriam Electis, & per quam illos à Reprobis secernit, merita prævisa supponat, & ab illis pendeat tanquam à causa motiva, cujus intuitu Deus excitetur, & moveatur ad illos præ aliis seligendos; an verò Deus incipiat discernere Prædestinatum à non Prædestinato per Electionem ad gloriam ex sola sua liberalitate, & bonitate procedentem, ita quod inde tantùm sequatur Electio ad gratiam, & ad media, quibus infallibiliter Prædestinatus gloriam consequetur.

In cujus difficultatis resolutione triplex laborat Authorum sententia. *Quidam* enim cum Thomistis disertè affirmant Prædestinationem non fieri ex prævisis meritis, nec Prædestinatorum merita prævisa esse causam, sed potiùs effectum Prædestinationis. *Nonnul-*

nulli cum Catharino asserunt aliquos eximiè Prædestinatos ab æterno feligi ad gloriam antecedenter ad eorum meritorum prævisionem; aliorum verò electionem merita supponere: *Cæteri* verò cum Alexandro Alensi, S. Bonaventura, Alberto magno, quibus non repugnant Doctores Subtilis, & Angelicus cum numeroso celebriorum Doctorum tàm veterum, quàm modernorum agmine, docent electionem efficacem Prædestinatorum ad gloriam merita prævisa supponere, & ab illis ut à causa motiva dependere: Unde supponunt antecedenter ad prævisionem meritorum, in Deo solam voluntatem complacentiæ dandi gloriam, Prædestinatis, & Reprobis communem.

Notandum 2. Prædestinationem, quantùm ad præsentem difficultatem spectat, tripliciter usurpari posse: *Primò* quidem pro sola Prædestinatione ad gratiam secundùm se, & solitariè sumptam: *Secundò* pro Prædestinatione ad gloriam, præcisè quatenùs tantùm gloria est, & seorsum à gratia: *Tertiò* denique pro Prædestinatione ad gratiam simul, & ad gloriam conjunctim: aliud enim est prædestinare ad gratiam, quæ est primarius Prædestinationis effectus: aliud prędestinare ad gloriam, quæ est Prædestinationis corona, & aliud simul prædestinare ad utrumque conjunctim. Certum est autem, & ex precedenti Quæstione liquet Prædestinationem ad gratiam fieri independenter ab ullis bonis operibus & ex mera liberalitate, & misericordia Dei: Certum pariter Prædestinationem ad gratiam, & gloriam simul, & conjunctim, nulla etiam supponere merita; quia gratia, quæ in ipsa Prędestinatione cum gloria involvitur, non datur, nec destinatur conferenda ob merita; Sola ergo remanet solvenda difficultas de Prædestinatione ad gloriam seorsim consideratam.

Notandum 3. Sententiam asserentem Prædestinationem ad gloriam solitariè, & nudè spectatam fieri ante prævisa merita, nihil prorsus commune habere cum erronea opinione Pelagianorum, & Semi-pelagianorum; siquidem Pelagiani (ut dictum est) aut omnem prorsus gratiam prævenientem, excitantem, & moventem nostras voluntates ad opus bonum negabant; aut eam non esse simpliciter, & absolutè necessariam; sed tantùm ad faciliùs operandum affirmabant; Unde manifestum est, quod assererent Prædestinationem ad gloriam fieri non ex prævisis meritis à gratia Christi, & humana voluntate provenientibus; sed tantùm ex operibus arbitrii liberi virtute eliciendis, Semi-pelagiani verò, cùm contenderent initium fidei, seu primum credulitatis affectum à nobis oriri, non autem à Deo, nec ab ejus gratia excitante, & adjuvante: etiam affirmabant Prædestinationem nostram ad gloriam non esse adæquatè, & universaliter ex prævisis meritis à gratia, & voluntate humana profectis; Quibus patet illorum opinionem longè exorbitare à sententia Catholicorum Doctorum affirmantium Prædestinationem nostram fieri ex prævisis bonis operibus à gratia, & humana libertate provenientibus, cum quibus sit.

CONCLUSIO UNICA.

ELECTIO *efficax Prædestinatorum ad gloriam fit ex prævisis eorum meritis, quibus inducitur; & moveatur Deus ad eos præ aliis eligendos, & ad æternam beatitudinem destinandos*. Hæc est graviorum, & melioris notæ Theologorum aperta sententia; ut infrà constabit; quam utique quatuor momentis probare lubet sequentibus in distinctis paragraphis, ut res clariùs, & efficaciùs appareat.

§. I.

§. I.

Prima Probatio ex Scriptura Sacra.

HANC ipsam Conclusionem ita disertis verbis Scripturæ sacræ aperiunt, ut nefas videatur de ipsius veritate dubitare; & primò quidem illam disertè exprimit Christus Matth. 25. ubi Electos ita compellat, *Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis regno à constitutione mundi; esurivi enim, & dedistis mihi manducare.* Quibus verbis significat Christus regnum gloriæ paratum fuisse Electis ex bonis eorum operibus prævisis; quod patet tum ex particula causali *enim*, quæ cùm connectatur duobus verbis *paratum*, & *possidete*, demonstrat Regnum Cœlorum, nedum in executione conferri; sed etiam in intentione designari, & parari propter bona opera. Tum quia sancti Patres ita præfatum contextum interpretantur, maximè verò S. Chrysostomus Homilia 80. in Matthæum, *Sciebam*, inquit in persona Christi, *vos antequam nati essetis hujusmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuere*: Nec-non & S. Augustinus in Psalm. 49. ubi expendens hæc verba, *Venite benedicti Patris mei percipite*, ait; *Quid percipite? Regnum: Pro qua re? Esurivi, & dedistis mihi manducare... Tanti valet Regnum Cœlorum, &c.* Quibus indicat opera hominum esse motiva justitiæ reddentis Regnum pro operibus. Et sermone 50. de Tempore, ait; *Quare causas vel tantę mercedis, vel tanti supplicii; Percicipite Regnum, & ite in ignem æternum. Quare isti percepturi sunt Regnum? Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: Quare isti ituri sunt in ignem æternum? Esurivi, & non dedistis mihi manducare:* Quibus apertè indicat causas, & motiva gloriæ fuisse opera misericordiæ ab æterno prævisa.

CONFIRMATUR ex sequentibus Christi verbis, ubi reprobos alloquens ait: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare.* Ex quibus sic argumentor: Eodem modo ratiocinandum est de destinatione Iustorum ad gloriam, quomodo de destinatione Reproborum ad gehennam: sed Diabolus, & Reprobi ejus asseclæ non sunt ab æterno destinati ad gehennam, nisi ob eorum prævisa demerita: Ergo nec regnum Iustis est paratum, nisi ob eorum prævisa merita. Patet *major*: Utrobique enim est eadem particula causalis, & continua antithesis Electorum, & Reproborum, bonorum operum, & malorum, regni, & ignis æterni.

Reponunt Adversarii, Duplex in Deo distinguendum esse decretum ante actualem collationem glorię, unum quidem *intentionis*, quò Deus gratuitò, & sine prævisis meritis vult eos salvare, alterum est *executionis*, quò Deus vult illos jam Prædestinatos salvare quidem, eisque conferre gloriam, sed per merita: De primo, inquiunt, non agitur in præfato textu, sed tantùm de secundo: Unde inferunt particulam illam causalem *enim*, non esse referendam ad dictionem *paratum*, quæ decretum intentionis significat; sed ad verba antecedentia *venite*, & *possidete*, quæ designant decretum executivum, quod præscientiam meritorum præsupponit.

Contra primò: Illud duplex decretum omnino fictitium est, & nedum sanctis Patribus, & antiquioribus Theologis, sed etiam Philosophis inauditum, qui præter voluntatem, & decretum de fine aliquo comparando, nihil aliud quàm executionem, & mediorum applicationem consequentem tale decretum agnoverunt.

Secundò, Illa duo decreta non cohæ-

rent invicem, secundum enim nedum primum coarctat, & restringit, sed etiam omnino immutat, & evertit; Siquidem primum decretum, quod est intentionis, & gratuitum, vel est omnino efficax, & absolutum independenter à Secundo, vel non, si non sit, omninò est inutile, cùm tantùm efficacitatem suam habere deberet à Secundo, à quo tanquam à conditione dependeret: Si sit, non potest subsistere cum Secundo: Cùm enim Primum decretum sit omnino gratuitum, & absolutum, etiam omninò pugnat cum Secundo decreto, quod est onerosum, & conditionatum, quia dependet ab operibus eliciendis: Impossibile namque est quod idem omninò respectu ejusdem sit gratuitum,& onerosum, absolutum,& conditionatum: Hæc enim non minùs pugnant, quàm simplex, & compositum, quæ ita sunt impossibilia, ut simul stare nequeant respectu ejusdem.

Adde quòd idcirco primum decretum dicitur gratuitum, quia est de danda gloria simpliciter ex mera Dei liberalitate absque ullo motivo, & ulla conditione ex parte Prædestinati: Secundùm verò est onerosum,quia involuit conditionem meritorum, & laboris; At gloriam esse dandam absque ulla conditione, & cum aliqua conditione, ex mera liberalitate, & ex debito, & mercede absolutè, & conditionatè, independenter ab aliquo extrinseco, & dependenter, sunt omninò pugnantia: Ergo invicem respectu ejusdem subsistere nequeunt.

Denique:Nemo negabit quod si quis promisisset absolutè aliquid alteri se daturum, & vellet postea ut ille alter cui promisit, rem ipsam mereretur, aut emeret; Nemo, inquam, negabit quin per secundum dictum primum revocasset; siquidem primum erat de donatione, secundum verò esset de venditione; Venditio autem, & donatio sunt actus oppositi quorum unus alterum revocat, quia donatio est merè gratuita; venditio autem est onerosa: Ergo à pari si Deus haberet duplex illud decretum, quorum priori vellet dare gloriam gratis, & ex pura liberalitate, posteriori verò vellet eam conferri tantùm per opera; haud dubium est quin posterius decretum primum revocaret, & everteret; adeoque non tantùm Deum mutabilem efficeret, sed etiam divinam ejus bonitatem, infinitamque sapientiam probro verteret; quod aptissimo quidem exemplo probari potest, & illustrari: Si dives quispiam in animo primò habuisset omnes suos parentes, & amicos eximio, & opulenti convivio gratis excipere; dum autem lautè, & opiparè epulantur, cogitans ipse dives quos, quantosque sumptus fecit in illo parando convivio, apud se decerneret ut unusquisque accumbentium cœnæ partem solveret, eamque exigeret, dicendo quidem se illos primò gratis, & ex amicitia imitâsse; at se statuisse demum, quòd omnes impensas solverent: Quis non meritò invitantis sensa rideret, & succenseret? Item planè prorsus de Deo sentiunt Assertores illorum duorum decretorum, quorum primò Deus statuerat Electis ex mera liberalitate, & gratuitò conferendam gloriam; Secundò verò decerneret eam non esse largiendam nisi ex præsuppositis operibus bonis quibus illa esset promerenda.

Reponunt Alii non equidem duplex esse decretum, sed ejusdem decreti, & voluntatis duplicem connotationem, secundùm rationem intentionis, & executionis: ita quòd in primo signo rationis Deus voluerit omnibus suis Electis gloriam efficaciter conferre ex mera sua liberalitate; sed tamen obtinendam per merita infallibiliter futura,

ra, & pendentem in executione ab ejusmodi meritis: & ideo in priori signo ordine intentionis, gloria est destinata ante merita; in posteriori verò, & ordine executionis non datur Electis nisi ex meritis.

Contra: Repugnat aliquid simul esse consequendum ex pura liberalitate donantis, & ex labore consequentis, ut dictum est: Ergo pariter repugnat Deum decernere gloriam ex pura sua liberalitate, & ex Electorum meritis obtinendam; quod enim omninò gratuitum est, omnem prorsus meriti, laboris, & emptionis rationem excludit. *Deinde* hæc interpretatio directè militat in sanctos Patres supra laudatos, & infra referendos, qui præfatum contextum ita interpretantur, ut asserant merita Electorum esse causam ipsius præparationis gloriæ; non autem solùm illius collationis: Ita quòd non aliter præparaverit Deus gloriam Electis præ aliis; nisi quia isti prævisi sunt bene operantes. *Denique* eadem est ratio præparati regni Electis, ac parati ignis æterni Diabolo, & Angelis ejus: sed ordine intentionis non fuit paratus ignis æternus Diabolo, & Angelis ejus ante prævisa illorum demerita: Ergo pariter ordine intentionis paratum non fuit regnum Electis nisi ex prævisione meritorum ipsorum: adeoque sicut non potest duplex distingui voluntas, exequens scilicet, & intendens respectu Reproborum, ita nec assignanda est respectu Electorum.

Reponunt denique in præfato contextu Scripturæ sacræ reddi quidem rationem cur tradatur possessio æterni regni illis quibus debetur propter opera: Non autem assignari causam, quæ Patrem impulerit ut illis potiùs quàm aliis regnum pararet. Idque probant ex verbis illis, *Benedicti Patris mei*, quæ significant Deum sua Prædestinatione fuisse causam totius fœlicitatis Sanctorum; Benedictio quippe divina in sacris litteris non supponit, sed causat bonum quod exprimit, sic Genesis 1. *Benedixit eis*, & ait, *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, &c.*

Contra 1. Particula *enim* reverà causalis est; non autem tantùm explicativa, ut constat apud omnes Scripturæ sacræ Interpretes: Ergo replica nulla. *Secundò* eodem modo causalis esse debet respectu destinationis Electorum ad gloriam, ac respectu designationis Reproborum ad gehennam: sed nemo dixerit illam non esse causalem respectu Reproborum, quibus gehenna tantùm decernitur ob prava eorum merita: Ergo nemo pariter inficiari debet illam esse causalem respectu Electorum. *Denique* illud ipsum postulat verborum series, & intentio Christi judicis sententiam illam ferentis, ait namque *possidete paratum vobis regnum, esurivi enim, &c.* quasi diceret, quia mihi tantum bonum præstitistis, quia mihi in urgente mea, meorumque necessitate præsto fuistis; ideo in compensationem beneficii, *Venite, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*. Dum autem Prædestinati respondent, *Domine quando Te vidimus esurientem, & pavimus, sitientem, & dedimus tibi potum?* Semper Christus suam gratitudinem obtendens, & in præfata ratione compensandi beneficii perstat, dicens, *Amen dico vobis, quandiu fecistis uni de fratribus meis minimis, mihi fecistis*: Quæ procul dubio verba Christi gratitudinem significando, etiam indicant motivum cur fuerit Electis paratum regnum, nempe quia prævisa sunt eorum charitatis officia.

Ad confirmationem dico, quòd etsi Benedictio Dei interdum eo sensu usurpetur in Scriptura; frequenter tamen

per eam significatur aliquid consequens ad bonum opus creaturæ, propter quod illa à Deo diligitur, & benedicitur; sic Genesis 22. Deus Abrahamum alloquens ait; *Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti Filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, &c.* Hujus verò generis esse benedictionem de qua loquitur Christus verbis supra citatis ex Matth. 27. ostendit particula causalis proximè subjuncta, *Esurivi enim, &c.*

Probatur 2. ex prima ad Corinth. 2. ubi dicitur quod *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum*; Ubi sermo fit de Prædestinatione: Verbum enim *præparavit* idem sonat, ac prædestinavit, ut ibidem explicat S.Thomas: sed hujus prædestinationis, seu præparationis gloriæ proferrur causa ex parte Electorum, nempe *Dei dilectio*, quæ est causa formalis cur Deus iis præparaverit gloriam, ut constat ex verbis. *Deinde* si illa præparatio non supponeret dilectionem, non congruè diceretur gloria præparari diligentibus Deum, sed vel inimicis Dei, si Prædestinatio facta sit per originale peccatum, per quod omnes homines Dei inimici constituuntur; vel diceretur pæparari omninò indifferentibus, si facta esset ante prævisum peccatum originale, cùm in hoc statu nec amici, nec inimici essemus illius: Ergo cum dicitur *præparata diligentibus*, reverà supponit dilectionem, seu statum futurum prævisum, in quo Deum diligimus.

Denique omnis actus supponit objectum suum, quia objectum est causa actus: sed objectum illius præparationis gloriæ est dilectio hominum: dicitur enim quòd *præparatur diligentibus*: Ergo illa dilectio Electorum supponitur ad præparationem gloriæ, estque causa objectiva illius præparationis.

Nec valet dicere illam præparationem significare executionem, non verò intentionem. Hæc enim replica apertè militat in ipsum textum in quo nullus est sermo de præparatione mediorum ad executionem faciendam: Imo potius supponuntur illa media. Dicitur quippe gloriam *præparari diligentibus*, idest habentibus jam dilectionem, quæ est medium principale ad consequendam gloriam; & consequenter ibi non est sermo de præparatione mediorum, sed de ipsa præparatione gloriæ respectu eorum, qui de facto Deum diligere prævidentur, & per hanc dilectionem æternam gloriam promereri.

Probatur 3. ex eodem Apostolo ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui*, quem textum sancti Patres interpretantur de scientia futurorum, ut directiva est Prædestinationis; adeoque ut supponit merita prævisa ad Prædestinationem. Sic sanctus Ambrosius lib. 5. de Fide cap. 3. ubi sic habet, *Quos præscivit hos, & prædestinavit, quia non ante prædestinavit, quàm præscivit: sed quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit*. Simili modo loquitur Sedulius in Epist. ad Rom. *Hos quos præscivit futuros devotos sibi*, inquit, *ipsos elegit ad promissa præmia capessenda*: Et paulo post, *Aliud est præscire, aliud prædestinare: Præscientia itaque gerenda prænoscit, postmodum prædestinatio retribuenda describit; illa prævidet merita; hæc prædestinat præmia*. Nec-non, & Primasius August. discipulus, *Prædestinavit*, inquit, *ut qui dono ejus conformis esset in vita, esset cōformis in gloria*. Deinde ibid. Apostolus scitè præscientiam præmittit prædestinationi: *Quos præscivit*, inquit, *& prædestinavit*: Quibus significat præscientiam bonorum operum antecedere Prædestinationem meritorum; Inconsultò enim nihil, & imprudenter

ter Scriptura sacra loquitur. *Denique* illud ipsum evidenter colligitur ex antecedentibus, & consequentibus verbis; siquidem versu 17. ejusdem capitis Apostolus incipit hortari fideles ad patientiam à qua velut à conditione necessaria pendere, ait, quod simus futuri hæredes vitæ æternæ; *Si autem filii*, inquit, *& hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: Si tamen compatimur, ut & glorificemur;* Et versu 28. ostendit tribulationes Electis nocere non posse, sed potius illis in bonum cedere ad consequendam scilicet gloriam æternam: *Scimus*, inquit, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his qui secundùm propositum vocati sunt sancti*: Idest secundùm voluntatem antecedentem eos salvandi, quæ de conditionata transit in absolutam, supposita prævisione de perseverantia ipsorum in dilectione Dei; unde subdit, *Nam quos prædestinavit*, supple tales futuros, illos, *& prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui in gloria sicut fuerunt conformes in patientia*: Unde subinfert, *quos autem prædestinavit*, mediante scilicet illa scientia, *hos, & vocavit* gratiis prævenientibus: *& quos vocavit hos, & justificavit*, illos nempe, qui consenserunt vocationi; *Quos autem justificavit illos, & glorificavit*; præsciens videlicet eos perseveraturos in dilectione Dei, & eapropter ad consortium gloriæ Christi efficaciter, & absolutè illos prædestinavit.

Probatur 4. Ex illis Christi verbis Matth. 20. ubi Zebedæi filios alloquens ait, *Sedere ad dexteram meam, & sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*; quasi diceret, æterna gloria non est parata à Patre meo, ut eo modo conferatur qualiter terreni Reges munera sua conferre solent pro libito, & mera voluntate suis Parentibus, Amicis, & Aulicis; sed quemadmodum Pater statuit, idest juxta normam, & mensuram meritorum, ut ritè expendit S. Augustinus in Psalmum 126. explicando hunc versiculum, *Vanum est vobis ante lucem surgere*, ubi cùm dixisset, *Tales erant filii Zebedæi qui antequam humiliarentur secundùm Passionem Domini jam sibi loca eligebant ubi sederent, ubi unus ad dexteram, alter ad sinistram: ante lucem volebant surgere, ideo in vanum ibant. Revocat illos Dominus ad humilitatem &c.* Subdit: *Exurgens ab humilitate pervenis ad regnum; nam si præripis regnum, cadis à regno antequam surgas*: Potestis bibere, *inquit*, Calicem quem ego bibiturus sum, *& illi* possumus, *& ille* Calicem meum bibetis, sedere autem ad dexteram, vel sinistram non est meum dare vobis, *Aliis* paratum est à Patre meo. *Quid est*, non est meum dare vobis, nisi *non est meum dare superbis, hoc enim adhuc erant; sed si vultis illud accipere nolite esse quod estis*. Aliis paratum est, *Et vos alii estote, & vobis paratum est. Quid est* alii estote? *Priùs humiliamini, qui jam vultis exaltari*. Quibus S. Augustinus indicat gloriam æternam non esse paratam nisi bonis operibus.

Ipsi concinunt cæteri Patres eodem modo præfatum contextum interpretantes, sic Epiphanius hæresi 69. *Hoc*, inquit, *vult ostendere quòd non juxta Personarum acceptionem res ista fiat, sed pro dignitate*: Et infrà, *Si laboraveritis erit vobis præparatum à Patre meo*. Cyrillus lib. 10. Thesauri cap. 6. *Non est meum dare supremum honorem vobis petentibus qui reservatus est in præscientia Patris illis quos excessus certandi commendaverit*: His adstipulantur Theophilactus in hunc locum, Chrysostomus Hom. 63. nec-non, & S. Thomas, ubi ex S. Hieronymo refert, *Non est meum dare, &c. quasi dicat: eminentia dignitatis non datur personæ, sed merito, &*

&

& hoc secundùm prædestinationem divinam, &c.

Denique: Probatur in omnibus Scripturæ textibus quibus æterna vita significatur esse danda tanquam merces bonorum operum: Sic Matth. 25. ubi proponitur Parabola operariorum laborantium in vinea; & servorum quibus commissa erat negotiatio, ex acceptis talentis; qui omnes mercedem retulerunt juxta suum laborem: sed nullus Pater familias decernit alicui operario dandam mercedem nisi præsupposito ipsius labore: Ergo nec Deus decernit dandam gloriam nisi ex prævisis operibus. *Nec refert*, quòd ibidem conquerentibus primis operariis, quòd Pater-familias pares eis faceret in mercede illos qui minori tempore laboraverant, id referre videatur, non ad ferventiorem posteriorum operantium laborem, sed ad suam bonitatem, & liberalitatem: Nam id suæ bonitati non tribuit ratione totalis mercedis, sed tantùm ratione excessus mercedis supra laborem præstitum: Non enim dicit simpliciter volo huic dare denarium, sed *volo huic novissimo dare sicut, & tibi*, in qua est sola comparatio mercedis unius cum mercede alterius, quæ quidem in utriusque æqualis est: sed videtur superabundans in uno propter scilicet minorem impensum laborem, quam superabundantiam ipse Pater-familias ex pura liberalitate donat.

Plures sunt alii Scripturæ textus idem insinuantes; sic 2. Petri 1. *Satagite fratres, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*; Quasi diceret, cum vestra electio pendeat ab operibus; quandiu durat hæc vita, quatenus antecedit prævisionem finis, non ità firmiter nos ordinat ad salutem, quin possit eventu frustrari; quapropter *Satagite, &c.* Idipsum confirmatur Apocalypsis 3. *Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam*; Quibus constat coronam non ita certò, & firmiter decretam, ante prævisum vitæ finem, quin reipsa possit amitti: adeoque illa certitudo coronæ, quæ fit per electionem efficacem, supponit opera meritoria. Ex his, & aliis infrà referendis contextibus patet Scripturam sacram, juxta genuinam SS. Patrum interpretationem pro veritate nostræ conclusionis apertè militare.

§. II.

Secunda Probatio ex sanctis Patribus.

QUamquam plures è sanctis Patribus suis oraculis hanc ipsam nostræ conclusionis veritatem apertè tueantur, illos tamen præ cæteris audiendos esse censeo, quos in controversia Prædestinationis judices, & arbitros appellavit Concilium Valentinum 3. his verbis: *Indubitanter Doctoribus piè, & rectè tractantibus Verbum veritatis, ipsisque sacræ Scripturæ lucidissimis expositoribus, idest Cypriano, Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, cæterisque in Christiana pietate quiescentibus reverenter auditum, & obtemperanter intellectum submittimus, & pro viribus, quæ ad salutem nostram scripserunt amplectimur*. Quod ut planiùs exequar, primò eos laudandos censui quos ipse laudavit, & condemnavit Augustinus. Deinde aperiendum quid ipse S. Augustinus hac de veritate censuerit: Demum quæ fuerit Augustini Discipulorum hac de re sententia.

Sententia Patrum à S. Augustino laudatorum.

SAnctus Epiphanius quem S. Augustinus laudat in libro ad Quodvult-Deum, in lib. adversus hæreses hæresi 69. explicans illa verba Matthæi,

thæi, *Non est meum dare vobis. Hoc*, inquit, *vult ostendere quod non juxta personarum acceptionem res ista fiat, sed pro dignitate, &c.* Unde colligit, *Non est meum dare vobis, sed si laboraveritis erit vobis præparatum à Patre meo.* Quibus apertè significat electionem ante merita per illam præparationem.

Sanctus Ambrosius quem sanctus Augustinus lib. 1. contra Julianum appellat *Excellentem Dei dispensatorem, quem*, inquit, *veneror ut Patrem, cujus pro Catholica fide gratiam, constantiam, & ipse expertus sum, & mecum non dubitat orbis prædicare Romanus*: Is inquam in Commentario Epistolæ ad Rom. (si tamen illius sit) exponens illa verba capitis 8. *Quos præscivit, & prædestinavit*, ait, *quos præscivit futuros sibi devotos ipsos elegit ad promissa capessenda*: Et cap. 9. in illud, *Miserebor cujus misertus ero*, ait, *ejus miserebor cujus præscius eram, quod misericordiam daturus essem sciens conversurum illum, & apud me mansurum*: Verùm quia nonnulli hunc librum à S. Ambrosio conscriptum reclamant; idcirco audiendus est ille ipse lib. 5. de Fide cap. 3. ubi exponens laudata verba Matthæi, *Non est meum dare vobis*, ait, *Denique ad Patrem referens addidit* quibus paratum est, *ut ostenderet Patrem quoque non petitionibus deferre solere sed meritis, quia Deus personarum acceptor non est: Unde Apostolus ait* quos præscivit, & prædestinavit, *Non enim ante prædestinavit quam præsciret, sed quorum merita præscivit eorum præmia prædestinavit.* Quibus verbis apertè veritatem nostræ conclusionis explicat.

Sanctus Chrysostomus quem sanctus Augustinus lib. 1. contra Julianum cap. 6. *In Fide Catholica eruditum, & alios erudientem* pronuntiat; Hom. 80. in Matthæum, exponens illa verba, *Venite benedicti Patris mei*, ait, *O quanta gloria, quantæ beatitudinis hæc verba sunt, nec solùm dicit accipite, sed hæreditate, quasi propria, quasi paterna, quasi vestra quæ vobis à principio debebantur: Nam antequam nati fitis quia sciebam vos hujusmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuere*: Et Sermone 1. in Epistolam ad Ephesios eundem textum explicans, ait, *Eligi verò, & divinæ benignitatis judicium est, & virtutis eorum qui eliguntur; omnino siquidem probatos eligit, &c.*

Sanctus Hieronymus cujus *nobis eloquium ab Oriente usque ad Occidentem ad instar lampadis resplenduit*, inquit sanctus Augustinus libro laudato capite 7. Ille, inquam, in caput primum Isaiæ explicans illud, *Si volueritis bona terræ comedetis*: Sic ait, *Liberum servat arbitrium, ut in utramque partem non ex præjudicio Dei, sed ex meritis singulorum, vel pœna, vel præmium sit.* Nota (*non ex præjudicio Dei*) Idest ex sententia anticipata antecedente scilicet examen causæ; Idem in capite 1. Malachiæ explicans illud, *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*, sic habet: *Dilectio, & odium Dei, vel ex præscientia nascitur futurarum, vel ex operibus. Alioqui novimus quòd omnia Deus diligat, nec quicquam oderit eorum quæ creavit, antecedenter scilicet, & à se.* Denique Epist. 105. ad Hebdibiam quæst. 10. loquens de Reprobis, & Prædestinatis ad gloriam, ait, *Vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam, quæ vocavit, hoc est nos qui non solùm ex Judæis sumus, sed etiam ex Gentibus, non salvat irrationabiliter, & absque judicii veritate; sed causis præcedentibus* (nempe meritis) *quia alii susceperunt Filium Dei, alii autem recipere sua sponte noluerunt.* Quibus apparet eum loqui de Electione, non verò de sola executione: Item de electione ad Gloriam, non verò ad Gratiam; nam ubique supponit fidem, & receptionem Filii Dei in eis de quibus agit.

Re-

Reponunt Adversarii, Patres laudatos tantùm esse intelligendos de quadam electione consequente, & remuneratoria, quæ fit post prævisa merita; non verò de electione purè gratuita meritis prævisis ratione priori, & illa antecedente.

Contra: Laudati Patres disertè asserunt Deum in præparando efficaciter, & sincerè Regnum Cœlorum Electis justitiam servare, non gratiam; non deferre petitionibus, sed meritis, quia non est personarum acceptor; & non ante prædestinasse, quàm præsciret; sed quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit: Ergo rejiciunt illam electionem efficacem purè gratuitam, & antecedentem opera prævisa, in qua non servatur justitia, sed Gratia; nec quicquam defertur meritis, sed ex mera acceptione personarum. *Secundò* SS. Patres affirmant pœnam, & præmium, idest reprobationem, & prædestinationem, non esse ex præjudicio Dei, idest ex sententia anticipata, & antecedente examen causæ: Itemque dilectionem, & odium Dei nasci, vel ex præscientia futurorum, vel ex operibus; quoniam alioqui Deus omnia diligit, ut loquitur S. Hieronymus laudatus: Ergo apertè rejiciunt illam electionem gratuitam, absolutam, & efficacem antecedenter ad prævisionem meritorum. *Denique*, iidem sancti Patres apertis verbis excludunt illam electionem antecedentem absolutam, & efficacem, dum affirmant electionem fieri ratione operum, & præscientiæ prædestinationem antecedentis: Ergo; &c.

Testimonia ipsiusmet S. Augustini.

Variæ sunt sancti Augustini rationes, ac sententiæ, quibus Prædestinationem nonnisi ex prævisis operibus fieri declarat, præcipuas autem profero.

Primò: Quoties S. Augustinus de Prædestinationis ordine loquitur; præponit præscientiam iis omnibus, quæ pertinent ad Prædestinationem: Imò ipsam Prædestinationem per præscientiam describit, & utramque ita strictè conjunctam censet, ut plerumque præscientiam pro prædestinatione usurpet: Sentit ergo prædestinationem fieri ex præscientia nostræ cooperationis cum divina Gratia. Patet *antecedens* quantùm *ad primam partem*, nempe quòd præmittat præscientiam prædestinationi, nam lib. de Natura, & Gratia cap. 5. loquens de peccatoribus quos Christus venit salvos facere, ait, *Quos præscivit, prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit*. Eundem servat ordinem lib. de Correctione, & Gratia cap. 9. dicens, *Illa omnia jam facta sunt, præscivit, prædestinavit, vocavit, justificavit*: Et infrà, *Quicumque ergo in Dei providentissima dispositione præsciti, prædestinati, vocati, justificati, glorificati sunt, &c.* Quibus satis indicat, quòd quemadmodum vocatio justificationem, & justificatio glorificationem antecedit: sic & præscientia prædestinationi præsupponitur.

Patet idem antecedens quantùm *ad secundam partem*, nempe quòd Prædestinationem per præscientiam definiat; nam lib. de Bono perseverantiæ cap. 14. ait, *Hæc Prædestinatio Sanctorum nihil aliud est quàm præscientia, & præparatio beneficiorum quibus certissimè liberantur quicumque liberantur*. Consequens est ergo quòd præscientia nedum sit intrinseca Prædestinationi, sed etiam ipsi sit præponenda secundùm prioritatem conceptus.

Patet denique quantùm *ad tertiam partem*, nempe quòd S. Augustinus præscientiam istam pro prædestinatione usurpet; nam lib. de Bono perseverantiæ cap. 17. ait, *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio quam defendimus,*

non

non præsciuntur à Deo; præsciuntur autem, hæc est igitur prædestinatio, significatur etiam nomine præscientiæ, sicut ait Apostolus; Non repulit Deus plebem suam quam præscivit, *Hoc quod ait*, præscivit, *non rectè intelligitur nisi prædestinavit;* Et in fine capitis subdit, *Sine dubio enim præscivit si prædestinavit; sed prædestinasse est hoc præsciisse, quod fuerat ipse facturus*. Quibus patet exS. Augustini sententia præscientiam ita arctè conjungi prædestinationi, ut tamen secundùm conceptum nostrum eam antecedere censeat.

Reponunt Adversarii etiam S. Augustinum interdum præponere prædestinationem ipsi præscientiæ; nam lib. de Bono perseverantiæ cap. 10. loquens de bonis operibus, & de perseverantia in illis, ait, *Ea esse à Deo præcognita, & per hoc prædestinata*: Ergo inquiunt præsciētia illa est posterior prędestinatione, cũ ex illa inferatur prędestinatio.

Contra primò. Quamquam ex laudato loco ab Adversariis id fortè posset colligi, nihilominùs certum est in locis à nobis assignatis S. Augustinum intelligendum esse de Præscientia antecedente Prædestinationem: *Tum quia*, ut diximus, expresse præscientiam Prædestinationi præponit, eamque per præscientiam definit, quasi per aliquid prævium, & nullo modo consequens ipsam Prædestinationem; Nam si præscientia esset quid consequens ipsam Prædestinationem; esset pariter ei extrinseca, & per consequens impertinens ad ejus definitionem. *Tum quia* ex laudato cap. 18. de Bono perseverantiæ S. Augustinus infert præscientiam ex prædestinatione dicens, *Sine dubio præscivit si prædestinavit*: Ergo non censet præscientiam præsupponere prædestinationem: *Tum quia* lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. affirmat *Præscientiam posse esse sine prædestinatione, non verò prædestinationem sine præscientia*. Sentit ergo præscientiam esse priorem prædestinatione saltem in legitima subsistendi consequentia. *Tum denique quia* S. Augustinus lib. de Bono perseverantiæ cap. 17. 19. 22. affirmat non maiorem esse difficultatem in Prædestinatione, quàm in simplici præscientia; non alia certè ratione nisi quia præscientia prædestinationem antecedit; ita quòd in præscientia ut prævia suaviter, & benignè Deus disponat dona, & auxilia quibus creaturam ordinat, & destinat ad gloriam, quò fit ut Prædestinatio eam præscientiam, & dispositionem sequens facilè concipiatur: Adeoque ejusmodi præscientiam, & ordinationem noverit.

Adde quòd in laudato loco ab Adversariis, etiam dici possit Augustinum intelligendum esse de præscientia antecedente, & idcirco inferre prædestinationem ex illa, non quòd censeat prædestinationem esse priorem præscientiâ; sed quia tam arctè cum ea connectitur, ut indiscriminatim una ritè inferatur ex alia; eò scilicet modò, quò lux Solis ex die, & dies ex luce Solis colligitur; sicut enim recta est illatio, Sol lucet ergo dies est, & reciprocè dies est ergo Sol lucet, propter scilicet intrinsecam utriusque connexionem: Ita pariter inferre licet, Deus prævidit se daturum perseverantiam in bono: Ergo prædestinavit eum; & reciprocè hunc Deus prædestinavit: Ergo prævidit perseverantem in bono: quæ quidem vera sunt ratione arctissimæ connexionis prædestinationis cum præscientia, non autem ex eò quòd præscientia prædestinationem antecedat.

Reponunt 2. Nedum in locis à nobis assignatis, sed etiam alibi sanctum Augustinum loqui de præscientia bonorum operum quatenus consequitur prædestinationem, & coincidit cum scien-

ſcientia viſionis; idem enim ipſi præſcientiæ tribuit objectum quod tribui ſolet ſcientiæ viſionis, nempe rem non conditionate, ſed abſolutè futuram; dicit enim quòd Deus per illam præſcientiam ſcivit quid facturus eſſet ſi hoc, vel illud accidiſſet: quod manifeſtè ſcientiam abſolutam indicat. Inde formari poteſt hoc argumentum: Illa præſcientia conſequitur prædeſtinationem, & eadem eſt cum ſcientia viſionis, quæ habet idem objectum cum ipſis: ſed præſcientia de qua loquitur S. Aug. habet idem objectum cum prædeſtinatione, & ſcientia viſionis, nempe res, quæ reverà futuræ ſunt: Ergo, &c.

Diſtinguo majorem: Quæ habet idem objectum tam materiale, quàm formale, concedo: materiale tantùm: nego: Similiter diſtinguo minorem; illa præſcientia habet idem objectum cum prædeſtinatione, materiale, concedo: formale, nego: Hæc enim præſcientia reſpicit quidem futurum, quod reverà futurum eſt, non tamen quatenus eſt abſolutè futurum. Quod ut percipiatur evidentiùs. Advertendum eſt, quòd etſi ſcientia conditionata ſecundùm ſe ſit unica, & ſimplex, tamen ſi conſideretur per ordinem ad objectum, duplex poteſt diſtingui; nimirum ea quæ verſatur circa objectum conditionatè quidem, ſed tamen reverà futurum; qualis erat cognitio, qua prænoſcebat Deus Saulum eſſe reverà convertendum, ſi tali vel tali modo vocaretur: & ea qua novit Deus quæ futura fuiſſent, ſi poſita fuiſſet conditio; quæ cùm non ſit ponenda, ſic nec futura ſunt, qualis erat futura Tyriorum converſio ſi Chriſtus eis fuiſſet annuntiatus: quod cùm factum non fuerit, etiam nec ipſi converſi ſunt.

Cùm autem Semipelagiani abuterentur iſta præſcientia non futurorum, ut ſuum errorem propugnarent, dicentes quoſdam parvulos idcirco ad baptiſmum deduci ante mortem, quia præviderat Deus, quòd ſi diutiùs vixiſſent, juſtè, pièque vitam egiſſent, alios è contra ante baptiſmum ſuſceptum è vivis excidere, quia præviderat eos futuros impios ſi vixiſſent; unde inferebant gratiam baptiſmatis ſecundùm merita licet nuſquam futura concedi. Quem errorem ut expugnaret S. Auguſtinus, loquitur ſolùm de præſcientia rerum conditionatè futurarum, quæ tamen reverà futuræ ſunt: Illam autem præſcientiam rerum nuſquam futurarum, quæ tamen futuræ fuiſſent ſi poſita fuiſſet conditio ad earum futuritionem deſideranda, cenſet S. Auguſtinus tanquam inutilem eſſe rejiciendam in negotio prædeſtinationis, quod ut evincat, pluribi hanc erroneam ſententiam Semipelagianorum explodit. Unde lib. de Bono perſeverantiæ cap. 9. de tam abſurda eorum ſententia tædium patiens ait, *An eo redituri ſumus, ut adhuc diſputemus quanta abſurditate dicatur judicari homines mortuos etiam de his peccatis, quæ præſcivit eos Deus perpetraturos fuiſſe, ſi viverent: quod ita abhorret à ſenſibus Chriſtianis, aut prorſus humanis, ut nihil etiam refellere queat. Cur enim non dicatur, & ipſum Evangelium cum tanto labore, paſſionibuſque Sanctorum fruſtrà eſſe prædicatum, vel adhuc prædicari; ſi judicari poterant homines etiam non audito Evangelio ſecundùm contumaciam vel obedientiam quàm præſcivit eos habituros eſſe ſi audiſſent.* Concludendum eſt ergo quòd etſi ſanctus Auguſtinus in præfatis locis, non conditionatè loquatur, non minùs tamen intelligendus eſt de ſcientia conditionata, & antecedente decretum, & prædeſtinationem.

Confirmantur hæ omnes replicæ, & ſimul præfata ratio robaratur ex eo, quòd

quòd sanctus Augustinus asserat Prædestinationem esse effectum divinæ Præscientiæ: Ergo reverà censet prædestinationem ad gloriam, factam esse post prævisa merita. Consequentia patet; effectus enim semper est posterior sua causa, vel instanti *à quo*, aut *in quo*, seu posteritate suppositionis, vel durationis.

Probatur antecedens ex libro de Spiritu, & littera ubi ait, *Per Spiritum sanctum diffundit Deus Charitatem in cordibus eorum, quos præscivit ut prædestinaret, &c.* Quasi diceret præscientiam assumptam esse ut causam ad efficiendam prædestinationem; adeoque censet prædestinationem esse posteriorem ipsa præscientia, & veluti ejus effectum: Quod confirmatur ex simili modo loquendi sancti Augustini de Prædestinatione ad gratiam; in libro namque de Prædestinatione Sanctorum cap. 18. Pelagianos urget ut fateantur gratiam esse priorem bonis operibus, ex eo quòd Apostolus dicat Deum, *Nos elegisse, ut essemus Sancti; non verò quia eramus Sancti*: Ergo similiter sanctus Augustinus arguit præscientiam esse priorem prædestinatione ex eo, quod ipsemet asserat Deum præscivisse ut prædestinaret; non verò quia prædestinaverat; idem enim est utrobique dicendi modus.

Secunda probatio desumitur ex lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. ubi disertis verbis affirmat Prædestinationem ad gloriam fieri ex prævisis operibus; explicans enim illud Apostoli dictum ad Rom. 9. *Cùm nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundùm electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori, sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui*; Infert idem S. Augustinus, *Non ergo secundùm electionem propositum Dei manet: sed ex proposito electio; idest non quia invenit Deus bona opera in hominibus quæ eligat, ideo manet propositum justificationis, sed quia illud manet ut justificet credentes, ideo invenit opera quæ jam eligat ad regnum*: Quasi diceret non quia elegit nos ad regnum Cœlorum voluit nos justificare; imo quia nos justificavit, idcirco elegit ad regnum Cœlorum. Unde subdit. *Non tamen electio præcedit justificationem, sed electionem justificatio: Nemo enim eligitur nisi jam distans* (per opera bona prævisa) *ab illo qui rejicitur. Unde quod dictum est* elegit nos Deus ante mundi constitutionem, *non video quomodo sit dictum, nisi præscientia, operum scilicet bonorum cum Dei gratia, & perseverantia finali*. Quibus apertè significat idcirco unum seligi præ alio quia jam ratione præsciti meriti est distans ab eo qui rejicitur: nam ut antea dixerat, *Quomodo est justa, aut qualiscumque omnino electio, ubi nulla distantia est? Si enim nullo merito electus est Jacob, omninò elegi non potuit nulla existente differentia quâ eligeretur*.

Reponunt Adversarii hanc authoritatem non esse magnificiendam ex eo quòd hunc librum S. Augustinus scripserit dum esset junior, & ante exortam Pelagianam hæresim, ideoque non ita accurate quæstiones de Prædestinatione eo in libro enodavit, ut ipse fatetur lib. 2. Retractat.

Contra: Primò falsum est quòd S. Augustinus eos scripserit libros ad Simplicianum, dum esset junior; siquidem ipsemet affirmat lib. de Bono perseverantiæ se eos scripsisse initio sui Episcopatus, ait enim cap. 1. loquens de Semi-pelagianis, *Videant utrum in primi libri posterioribus partibus eorum duorum quos mei Episcopatus initio antequam Pelagiana hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsi, remanserit aliquid, quo vocetur in dubium gratiam Dei non secundùm me-*

merita nostra dari: & utrum ibi non satis egerim, etiam initium fidei esse donum Dei; & utrum ex iis, quę dicta sunt non consequenter eluceat, & si non sit expressum; etiam usque in finem perseverantiam nonnisi ab eo donari, qui nos prædestnavit in suum Regnum, & Gloriam: Ergo falsum est eos libros ad Simplicianum scripsisse sanctum Augustinum; dum esset junior. Similiter apertè falsum eum ipsos libros emendasse in libris Retractationum. Etenim licet in 2. libro Retractationum cap.1. agens de prima duarum illarum quæstionum, quas enodavit in primo libro ad Simplicianum, fateatur sese deprehendisse postmodum probabiliora, quàm ea quæ de priori illa quæstione scripserat; nihilominùs tantùm abest ut in quæstione secunda ex qua excerptus est præfatus textus, quidquam reprehensione dignum repererit; imo eam ibidem commendat tanquam gratiæ congruentissimam; *Posterior*, inquit *in hoc libro quæstio est ab eo loco, ubi ait Apostolus non solùm autem*, sed & Rebecca, &c. *usque ad*, & nisi Dominus sabaot reliquisset nobis semen, &c. *In cujus quæstionis solutione elaboratum est quidem pro libero arbitrio voluntatis humanæ, sed dicit* Gratia Dei, *nec nisi ad illud potuit pervenire, ut liquidissimè veritate dixisse intelligatur Apostolus; quis te discernit, &c.* Quibus tantùm abest ut S. Augustinus censeat in illa posteriori quæstione ad Simplicianum esse aliquid emendatione dignum; imo eandem approbat, & confirmat in præfato libro Retractationum.

Adde quòd ipsemet Augustinus in lib. de bono perseverantiæ, quos scripsit senex. & post jam scriptos libros Retractionum eandem Quæstionem ad Simplicianum approbet; cùm enim dixisset se ante exortam Pelagianam hæresim *prædicasse gratiam, quâ nos Deus liberat à malis erroribus, & moribus nostris, non pręcedentibus bonis meritis nostris faciens hoc secundùm gratuitam misericordiam suam*: Subdit, *quod pleniùs sapere cœpi in ea Disputatione, quam scripsi ad beatæ memorię Simplicianum Episcopum Mediolanensis Ecclesiæ in mei Episcopatus exordio, quando & initium fidei donum Dei esse cognovi & asserui*. Insuper Primasius Augustini Discipulus, & acerrimus gratiæ defensor, hos libros ad Simplicianum ita orthodoxos existimavit; ut totam partem illam, ex qua desumpta est præfata secunda probatio, in suo Commentario in caput 10. ad Romanos de verbo ad verbum scripserit, dicens; *Incipit expositio de libro sancti Augustini excerpta è loco ad sanctum Simplicianum de Jacob & Esau, &c.*

Tertia probatio desumitur ex Sermone 7. de verbis Domini ubi explicans illud: *Nemo ponens manum suam ad aratrum, & respiciens post tergum aptus est Regno Dei*, ait; *In hoc Capitulo discimus quoniam quos voluit Dominus hos elegit: Elegit autem ut dicit Apostolus & secundùm suam gratiam, & secundùm illorum justitiam*: Et infra præmissis illis Apostoli verbis ad Rom.4. *Reliqui mihi septem millia, qui non curvaverunt genu ante Baal*: Subdit; *Quid est reliqui mihi? Ego illos elegi, quia vidi mentes illorum de me prę sumentes, non de se; nec de Baal*. Quibus apertè fatetur Deum aliquos seligere ad Regnum Dei ex sua gratia, & illorum præscita justitia, seu ex prævisis justitiæ operibus; Qualiter autem illa electio sit simul secundùm gratiam, & secundùm justitiam, ipsemet exponit lib. de Correptione, & Gratia cap. 13. nimirum quia bona illa opera propter quæ eligimur efficaciter ad vitam æternam, non sunt ex nobis solis, & naturæ viribus elicita, ut volebant Pelagiani, sed ex gratia Dei nos præveniente, & adjuvante.

Quar-

Quarta denique probatio desumitur ex Sermone 233. de Tempore, ubi non aliam assignat rationem cur aliqui seligantur ad gloriam, alii verò ab ea reijciantur, quàm quia prævidentur eorum bona, aut mala opera: *Multi*, inquit, *scire volunt quare illum vocat Dominus, & illum non vocat, uni subvenit, & uni non: Hunc dignum habet, & illum indignum, istum honorat, & illum cruciat*. Respondet, *Audi homo! hunc dignum habet pro bonis operibus suis, illum habet indignum pro suis operibus malis*. Idipsum confirmat lib. 83. quæstionum, quæst. 68. *Cujus vult miseretur*, inquit, *& quem vult indurat, sed hæc voluntas Dei iniusta esse non potest; Venit enim de occultissimis meritis, quæ & ipsi peccatores, cùm propter generale peccatum unam massam fecerint, non tamen nulla est inter illos diversitas: Præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quò quamvis nondum sint justificati, digni efficiuntur justificatione: Et item præcedit in aliis peccatoribus quo digni sint obtusione*. Quibus verbis quamquam S. Augustinus expressè agat de conversione, & obduratione peccatoris; nihilominùs cùm ratio, propter quam Deus unius misereatur, & alium obdurat, æquè conveniat electioni efficaci aliquorum ad gloriam, & aliorum exclusioni; nimirum quia Dei voluntas injusta esse non potest; iniusta autem esset nisi ex parte peccatorum præcederet aliqua differentia in qua fundaretur; Idcirco præfatæ sententiæ veritatem nostræ conclusionis confirmant, & directè in Adversarios militant.

Sententiæ Patrum Augustini Sequacium, & Discipulorum.

Quæ fuerint sancti Augustini genuina mens, & sententia, patet ex eius Discipulis, & Sequacibus, nimirum Prospero, Fulgentio, Primasio, Anselmo, & Bernardo.

S. Prosper disertè asserit pluribi neminem prædestinatum nisi ex præscientia ipsius bonorum operum; maximè verò in responsionibus ad capita Gallorum; sic responsione tertia loquens de peccatoribus à Deo derelictis, ait. *Reliquerunt, & relicti sunt, & ex bono in malum propria voluntate mutati sunt, atque ab hoc licet fuerint renati, fuerint justificati, ab eo tamen, qui illos tales præscivit non sunt prædestinati*: Similia habet in responsione ad 7. & 15. objectionem. Item ad objectiones Vincentianas Responsione 12. explicans hæc verba: *Exierunt ex nobis; sed non fuerunt ex nobis; si enim fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum*, ait, *voluntate exierunt, voluntate ceciderunt; & quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati: essent autem prædestinati si essent reversuri, & in sanctitate, ac veritate mansuri*. Ipsi concinit.

S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum circa medium, ubi ait, *Ostensurus itaque Deus quid reddendum præsciverit, & quid donandum, prædestinavit illos ad supplicium quos à se præscivit voluntatis malæ vitio discessuros, & prædestinavit ad Regnum quos ad se præscivit misericordiæ prævenientis auxilio redituros, & in se misericordiæ subsequentis auxilio esse mansuros*. Quibus verbis præscientiam operum electioni, & reprobationi apertè supponit: unde subdit, *Quia misericors est Dominus, & justus, prædestinavit Justos ad gloriam, & Impios ad pœnam*: Sed clariùs lib. 3. de veritate Prædestinationis, & Gratiæ circa finem, ait, *Sicut per misericordiam præparavit gratuitum justificationis donum, ita per justitiam præparavit æterna justificationis præmium. Opus itaque gratiæ in omnibus prædestinatis gratuita misericordia inchoatur, & justa retributione perficitur. Prædestinavit ergo Deus San-*

Sanctos suos, & ad gratiam vitæ bonæ, & ad gratiam vitæ æternæ præparatam gratiam donat Deus ut homines justificentur, & bene vivant, & vitam æternam pro rectè factis accipiant: ideo autem, & ipsa vita æterna gratia Dei ab Apostolo dicitur, quia gratis hominibus vita bona datur. Quibus apertè distinguit præparationem gratiæ à præparatione gloriæ, quòd sit opus solius misericordiæ, & omninò gratuita: Hæc verò opus justitiæ, & nostra supponens opera. Loquitur autem non de executione, & collatione actuali; sed de præparatione æterna, adeoque nostram sententiam explicat, & firmat.

Primasius denique acerrimus gratiæ defensor in Commentario ad Romanos cap.8. & 11. disertè affirmat Prædestinationem supponere præscientiam, nec-non, & 2. ad Timotheum 4. in hæc verba, *Fidem servavi, &c. Fidem*, inquit, *in finem usque per gratiam ejus servavi quam reddet mihi in illa die justus Judex, qui me novit usque ad mortem pro justitia ejus adjutorio dimicasse*. Quasi diceret idcirco Deus est compensaturus, quia præscivit fidelitatem, & merita.

S. Anselmus quem ipsi Adversarii non esse postremum Augustinianæ doctrinæ Sectatorem affirmant, edocet Prædestinationem eodem modo se habere ad prædestinatos quemadmodum præscientia ad res præscitas; scribit enim lib. de concordia Prædestinationis, & liberi arbitrii cap.2. *Sicut præscientia quæ non fallitur non præscit nisi verum; ita prædestinatio quæ non mutatur non prædestinat nisi sicut est in præscientia, & quemadmodum quod præscitur licèt in æternitate fit immutabile, tamen in tempore aliquando antequam fit mutari potest, ita est per omnia de Prædestinatione*: Unde concludit quòd sicut præscientia non officit libertati, quia non antecedit futuritionem humanarum actionum, sed eas futuras supponit; ita censet Prædestinationem quoque idcirco libertati non officere, quia non antecedit futuritionem meritorum, sed eam supponit.

S. Bernardus Eximius Augustinianæ doctrinæ defensor, & sequax, sermone 23. in Cantica disertè affirmat eos esse prædestinatos, qui præsciri fuerunt conformes imagini Filii Dei; ait enim; Generatio cœlestis æterna Prædestinatio est, quâ Electos suos Deus dilexit, & gratificavit in dilecto Filio ante mundi constitutionem; sic in sancto apparentes sibi ut viderent virtutem suam, & gloriam suam, quò ejus forent consortes hæreditatis, cujus, & apparent conformes imagini. »

§. III.

Tertia Probatio ex rationibus Theologicis.

Variæ Theologiæ rationes ab Authoribus hanc ipsam nostram conclusionem propugnantibus proferuntur, uti videre est apud *Lessium*, Tractatu de Prædestinatione sect. 2. *Albertum Pigbium* lib.8. de lib. arbitrio cap. 2. *Osorium* lib. 9. de Justitia; *Ricardum* art. 7. *Cardinalem Sadoletum* in cap. 8. ad Rom. *Cardinalem Contarenum* Opusculo de Prædestinatione; *Turrianum* de Electione divina; *Carthagenam* in suis de Prædest. Opusculis; *Vasquesium*, & *Gregorium* à Valentia prima parte quæst. 23. *Josephum Tricassinum* Opusculo de Prædestinatione post prævisa merita; & nostrum *Pontium* in commentario ad quæstionem 41. primi sententiarum Scoti. Urgentiores autem sunt.

Prima: Quod sincerè proponitur obtinendum tanquam merces præmium, & corona, illud decernitur propter merita eaque supponit: sed glo-

gloria æterna in Scripturis sacris ita proponitur: Ergo, &c. *Minor* patet: etenim Matth. 5. æterna beatitudo proponitur ut merces his verbis, *Gaudete, & exultate quoniam merces vestra copiosa est in Cœlo*, 1. ad Corinth. 9. statuitur ut corona, *Illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*: Denique proponitur ut præmium Apocalypsis 2. *Qui vicerit dabo ei edere de ligno vitæ*: Et ad Philippenses 3. *Ad destinatum persequor ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu.* Major verò probatur: Omnis effectus justitiæ supponit meritum, alioqui non esset effectus justitiæ; sed vel misericordiæ, vel liberalitatis: at merces, corona, & præmium sunt effectus, aut objecta justitiæ; sicut enim reddere justum pretium pro re accepta ab aliquo, est actus justitiæ; ita pariter compensare mercedem operis, vel laboris, est justitiæ actus, & effectus: quod confirmat Apostolus 2. ad Timoth. 4. *Mihi reposita est corona justitiæ quam reddet mihi in illa die justus judex.*

Adde quòd cùm motivum liberalitatis, & gratiæ directè opponatur motivo mercedis, & præmii: consequens est quòd cùm motivum gratiæ, & liberalitatis sit purus amor, sine ullo respectu ad laborem, & opus; ita motivum mercedis, sit ipsummet opus meritorium, nec usquam decernatur præmium, quin videatur meritum aut præsens, aut futurum: Unde cùm Scriptura sacra expressè nobis proponat gloriam ut mercedem, & præmium: consequens est quòd supponat meritum tanquam motivum à Deo prævisum antequam decerneret præmium.

Reponunt Adversarii, volitionem mercedis præmii, & coronæ non ita necessariò supponere prævisionem meritorum, quin aliquando volitio mercedis, & præmii sit prior volitione laboris, & operis; ut constat exemplo Regis qui ex liberalitate decernere potest aliquod bonum conferendum suis subditis, quod tamen vult ab eis per generosos actus esse consequendum: Nam quod velit eis illud bonum, provenit ex ejus liberalitate, & gratia; quod verò intendat illud esse consequendum per merita, oritur ex aliqua justitia; ita quòd priùs velit illis bonum ut finem, & deinde generosos actus tanquam media conducentia in assecutionem decreti boni.

Contra: Qui intendit præmium, vel illud formaliter, & sincerè intendit sub ratione præmii, vel non: Si ita intendat, consequens est ut illud conferre velit tantùm intuitu, & ex præsuppositione operum, & meriti; præmium enim non habet rationem formalem præmii nisi respectivè ad laborem, & merita: Unde licet in intentione ejus qui sperat præmium, priùs sit meritum quàm præmium, quia meritum respicit ut medium; præmium verò ut finem; tamen in intentione præmiaturi secus accidit; præmiator enim priùs intendit meritum quàm præmium, priùs laborem quàm mercedem, priùs pugnam, & victoriam quàm coronam, quia per meritum, laborem, & victoriam movetur ad decernendam mercedem præmium, & coronam: Si verò ita non intendat, replica non est ad propositum, siquidem Scriptura sacra apertè satis indicat gloriam æternam esse conferendam sub ratione præmii.

Nec quidquam juvat allatum exemplum de Rege; in hac enim hypothesi Rex non decernit conferre bonum propositum ex formali motivo justitiæ, seu quatenus est merces, & præmium formaliter: sed vel ex motivo amicitiæ, vel ex motivo magnificentiæ, & Regiæ liberalitatis: Nec refert quòd

quòd ftatuat talem circumftantiam, nempe quòd fubditus per opera confequatur bonum propofitum; hoc enim ideo ordinat ut illa acquifitio fit illuftrior fubdito, utpote qui ad eam aliquid ex parte fua contulerit.

Reponunt Alii, quòd etfi quandoque in Scriptura facra repromittatur æterna beatitudo fub ratione præmii coronæ, & mercedis, nihilominus etiam interdum promittitur ut hæreditas: fed hæreditas jure ipfo, & non ex induftria fuccedit;& folam nativitatem, non autem merita, nec laborem fupponit: Ergo hac ratione non decernitur ex prævifis meritis.

Refpondeo quòd etfi reverà beatitudo promittatur ut hæreditas, non tamen eft conferenda jure nativitatis, fed beneficiô folius divinæ adoptionis ad quam adoptionem duo defiderantur. Primum quidem quòd per juftificationem in Filios Dei confignemur, uti loquitur Apoftolus ad Rom. 8. *Accepiftis fpiritum adoptionis Filiorum Dei*, hoc eft, gratiam fanctificantem per quam renafcimur fpiritualiter, & Filii Dei adoptivi conftituimur, *Ut juftificati gratiâ ipfius*,inquit ad Titum 3. *hæredes fimus fecundùm fpem vitæ æternæ*. Secundò ad illam adoptionem requiritur, ut eam confervemus, & notam faciamus per bona opera, juxta illud, *Videant opera veftra bona, & glorificent Patrem veftrum*. Unde illa hæreditas coincidit cum ratione mercedis, & præmii; quocirca Apoftolus ad Coloffenfes 3. eam appellat retributionem hæreditatis, *Quæcumque*, inquit, *facitis ex animo operamini, ficut Domino, & non hominibus, fcientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis*. Quibus fignificat hæreditatem illam non conferri, maximè adultis, nifi per modum retributionis, & mercedis: Unde ad Romanos 8. idem explicans ait, *Si autem filii, & hæredes*: *hæredes quidem Dei cohæredes autem Chrifti, fi tamen compatimur, ut & conglorificemur*. Quafi diceret, illa divina hæreditas non fundatur in fola gratia juftificante, quam quis aliquando habuerit; fed etiam in labore, & exercitio virtutum, nec-non, & in perfeverantia in eis: *Qui enim perfeveraverit ufque in finem hic falvus erit*: Ergo etiam gloria æterna per modum hæreditatis conferenda non decernitur nifi ex præfuppofitis meritis.

Secunda ratio formatur hujufmodi. Ille modus prædeftinandi eft Deo tribuendus,qui judicatur convenientior illius gloriæ, hominumque faluti: At prædeftinare homines poft prævifa eorum merita, magis divinæ gloriæ, hominumque faluti congruit, quàm fi prædeftinatio fieret antecedenter ad illam prævifionem; Ergo, &c. Major patet ex illa præclara fancti Auguftini regula lib. 3. de libero arbitrio c. 5. ubi ait, *Quidquid tibi vera ratione meliùs occurrerit, fciat feciffe Deum tanquam bonorum omnium Conditorem*: Ratione autem fuadetur finem ultimum prædeftinationis effe Dei gloriam, proximum verò, & minùs principalem effe hominum falutem, adeoque modi prædeftinandi convenientia fumi deber per ordinem ad majorem Dei gloriam, & hominum falutem.

Minor etiam conftat quantùm ad primam partem nempe quòd prædeftinatio ex prævifis meritis magis cedat in Dei gloriam: Ex eo nempe fumma Dei bonitas, & clementia maximè commendatur, quòd quantùm in fe eft, fincerè velit omnes homines falvari, omibufque gratias fufficientes præparet, ac fubminiftret juxta cujufque ftatum, & conditionem, quibus ad vitam æternam pervenire poffint fi voluerint; ita quòd eorum perditio non ex parte Dei, neque ex ejus anticipata determinatione, fed ex prava ipfo-

ipsorum voluntate sit deducenda: Idipsum autem non sequitur ex opposita sententia, ut constat. Patet etiam eadem minor quoad secundam partem, nempe quòd ille modus nostræ saluti magis congruat; exinde nempe omnes omnino homines, ne unô quidem exceptô totis viribus contendere possunt, & debent ad gloriam æternam capessendam, utpote cum sciant illius adeptionem sibi ipsis relinqui, nullisque decretis præviis ex parte Dei ad unum illigari, sicut contendit opposita sententia: Ergo, &c.

Tertiò ex opposita sententia varia sequuntur absurda, quæ in Dei gloriam, hominumque salutem apertè militant. Primò namq; sequitur Deum non velle sincerè omnino omnium hominum salutem. sed istud consequens est absurdissimum: Ergo, & antecedens. Minor patet ex innumeris Scripturæ textibus quibus apertè constat Deum velle omnium prorsus hominum salutem, sic 1. ad Timotheum 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: Et cap. 4. dicitur Deus *Salvator omnium, maximè autem fidelium*; ex quibus colligitur Deum habuisse ab æterno voluntatem sinceram quantùm ex se est salvandi omnes omnino homines ne uno quidem exceptò, quod apertiùs patet ex his locis Matth. 18. *Non est voluntas ante Patrem vestrum ut pereat unus ex his pusillis*: Et 2. Petri 3. *Patienter agit propter vos nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*: Quod nedum de generibus singulorum, ut inquiunt adversarii, sed etiam de singulis generum est intelligendum: cùm enim verbum *Nolens* contineat negationem, quæ omnia removet, & nihil excipit, consequens est quòd nullum prorsus hominem Deus, quantùm in se est, perire velit; & item cum ista particula *Aliquos* sit indefinita, etiam pertinet ad singulos indefinitè sumptos; inde fit quòd si solùm duos excipias ab illa bona voluntate Dei, consequens est quòd vult aliquos perire, nempe illos duos quos excipis: hoc autem apertè militat in præfatum textum: Ergo reverà Deus nemine excepto vult omnes homines salvos fieri.

Probatur major: Si Deus sincerè velit omnium hominum salutem; cur ante prævisionem futurorum tam paucos eligit, & cæteros omnes non sic Electos ita negligit ut ex eis nemo salvetur? Hic enim defectus salutis ex parte non Electorum refundi nequit in ipsorum demerita, cùm nondum censeantur prævisa, proindeque refundi deberet in ipsam Dei voluntatem nolentem sincerè eorum salutem.

Confirmatur: Ille non vult sincerè salutem omnium hominum maximè Reproborum, sed tantùm simulatoriè, & illusoriè, qui tantùm gratiam incongruam eis præparat: atqui ex opposita sententia Deus tantùm Reprobis gratiam incongruam eorum saluti præparat: Ergo non verè vult eorum salutem. Major patet: Minor pariter: Nam ex adversariis Deus ante prævisionem operum, vel status finalis, eligit absolutè, & efficaciter quotquot ad gloriam perducendi sunt in individuo, & in tali gradu gloriæ; ita ut omnes illi sint eò perducendi infallibiliter, & præter illos omnino nullus alius; Unde consequens est, quòd Deus in posteriori signo decernat media congrua quibus illi ita electi, infallibiliter ad locum, & gradum gloriæ destinatum perveniant, & consequenter quod aliis tantùm, qui non sunt electi, incongrua media subministret ne fortè quis eorum gloriam assequatur.

Dices Deum propterea non seligere de industria media incongrua Reprobis, seu neglectis; sed dare prout oc-

casio fert, qualemve cursus rerum, & opportunitas circumstantiarum postulat, non attendendo sint ne congrua an incongrua.

Contra: Si res ita sit, incredibile videtur quòd nemo prorsus ex tanta multitudine Reproborum gratiam congruam sortiatur, & salvetur; & è contra quod nullus ex tanta multitudine Electorum sortiatur incongruam, & damnetur; Fingantur enim duæ hominum multitudines ingentes hinc inde stantes, & aliquis in medio utriusque ex ingenti arca nummis argenteis partim bonis partim adulterinis plena, his, & illis omnibus nummos distribuere: fieri ne potest quin aliquibus ex utraque multitudine obtingant boni, & aliquibus falsi, & adulterini, nisi de industria uni multitudini omnes bonos seligat, alteri omnes adulterinos? Eodem modo si Deus sincerè distribuat omnes suas gratias tam Prædestinatis, quàm Reprobis, & non seligat incongruas pro Reprobis; fieri nequit quin aliquibus obtingat gratia congrua, & ita illi salvabuntur: Ergo vel illa gratia quâ Deus Reprobis subministrat non est sufficiens, vel de industria quæsita est ejus incongruitas.

Reponunt Adversarii non minùs Deum habere sincerum amorem, & voluntatem salvandi omnes homines quamquam præscivcrit multos non esse salvandos: Ergo sicut stat illa sincera voluntas salvandi omnes cum tali præscientia non salvandorum; etiam stare poterit cum eorum non Electione.

Contra: Nulla paritas inter Præscientiam, & Electionem; illa namque pendet quodammodo à rerum eventu, siquidem res non sunt futuræ quia Deus eas prævidit, sed eas prævidit quia futuræ sunt: Unde prævisa Reproborum culpa non ex parte Dei, sed ex eorum parte est repetenda. Quocirca stare potest in Deo sincera voluntas salvandi omnes homines cum prævisione peccatorum quæ causæ erunt cur illi reprobentur, & damnentur. Secus verò est de Electione; illa enim tota est ex parte Dei, si fiat antecedenter ad prævisa merita; adeoque cum illa stare nequit sincera voluntas salvandi eos quos ad æternam salutem Deus non elegit.

Secundum inconveniens est quòd ex sententia Adversariorum sequatur Reprobos in illo ipso instanti Reprobationis efficaciter, & positivè expelli à beatitudine etiam ante prævisa eorum mala opera; sed hoc alienum est à fide Catholica, & Calvinismum omnino sapit: Ergo, &c. Minor patet: Eamque ultro admittunt Adversarii. Major verò probatur: Qui vult absolutè, & efficaciter totum aliquod ex certis tantùm partibus in individuo cognitis coalescens per modum aggregati perfecti, hôc ipsô excludit omnes alias partes etiam possibiles, & omnes illæ aliæ partes relictæ excluduntur efficaciter, & infallibiliter, si intentio illa, & determinatio est infallibilis: Atqui Deus ex adversariis, ita se habet, ut quotquot ad gloriam seligit, eos absolutè, & efficaciter eligat in individuo: Ergo quemadmodum Architectus mente concipiens ædificium construendum, ubi aliquos numero, & in individuo determinatos lapides ad id seligit, ita quod non alios, ne plures ad id velit seligere, & notare, eô ipsô censetur neglectos lapides positivè respuere, quia lapides inservire nequeunt ædificio construendo nisi ab Architecto seligantur, notentur, & assumantur: Ita à pari si Deus ab æterno nullis prævisis meritis certum Prædestinatorum numerum seligit tanquam lapides vivos pro construenda cœlesti Jerusalem, ita ut omnes, & soli illi Electi huic spirituali structuræ de-

deservire possint, consequens est quòd ii omnes, qui ita non destinantur, nec assumuntur, positivè reprobentur, etiamsi hæc Reprobatio non intelligatur fieri per actum positivum, & actuale decretum, quô Deus eos addicat pœnis æternis; sufficienter enim excluditur à gloria, qui non includitur in voluntate eligentis ad gloriam.

Tertiò, ex illo decreto antecedente sequitur humanam libertatem adimi, quantum ad consecutionem gloriæ: sed hoc est contra fidem, quæ asserit in libertate, ac manu nostra esse perdere gloriam si voluerimus, aut eam cum gratia Dei acquirere: Ergo non est admittendum hujusmodi decretum. Probatur sequela majoris: Quia positô illô decretô in sensu composito, impossibile est, quòd quis non consequatur vitam æternam; aliàs posset decretum efficax divinum falli, aut frustrari, & creatura esset potentior ad rejiciendam gloriam, quàm Deus ad conferendam: Sed sensus ille compositus esset antecedens, & independens à voluntate nostra: Ergo non haberet libertatem respectu consequendæ gloriæ. Probatur consequentia: Quia voluntas non est libera respectu illius ad quod ponendum, vel non ponendum non habet potestatem positis omnibus prærequisitis, & antecedentibus suam actionem, quæque ab ipsamet nullo modo dependent: Ergo si decretum efficax, sit antecedens, ac independens à voluntate, & eô positô voluntas nequit efficere quin habeat gloriam, non est in manu ipsius habere, & non habere gloriam, nec consequenter habebit libertatem in ordine ad hoc.

Quartò, ex opposita sententia omnis de consequenda beatitudine, & salute firmanda per bona opera sollicitudo tollitur, & amandatur; quisque enim apud se ita ratiocinari potest, vel sum ex solo Dei beneplacito Prædestinatus, vel non: Si sim, haud dubiè quidquid egero salvabor; cùm enim decretum Dei sit efficax, & invariabile, frustrari nequit effectu. Si non sim, irrita prorsus, ac vana erit mea diligentia de sectanda virtute, & bonis operibus eliciendis, cùm illa ad firmandam prædestinationem nihil deserviant, utpote quæ fixa, rataque fuerit ab æterno antecedenter, & independenter à prævisione bonorum operum, quæ omnia directè militant in illud sancti Petri monitum: *Satagite fratres ut per bona vestra opera, certam vestram vocationem, & electionem faciatis.*

§. IV.

Solvuntur objectiones. 1. Ex Scriptura sacra.

Objiciunt Adversarii varios Scripturæ sacræ textus quibus significatur gratuita hominum Electio ex solo Dei proposito, & decreto, non verò ex præscitis meritis pendere. Primò quidem illud Lucæ 12. *Nolite timere pusillus grex quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*; ubi per *pusillum gregem*, volunt intelligi Prædestinatos, qui comparatione majoris numeri Reproborum, pusillus grex appellantur. Per verbum *complacuit*, ajunt significari Dei affectum specialem, & voluntatem antecedenter efficacem erga omnes Prædestinatos, quippe quæ illis proponitur ut motivum fiduciæ: Denique per vocabulum *Regni* contendunt designari Electionem ad gloriam, quæ sola regni nomen obtinet: Ergo, &c.

Respondeo 1. Non esse certum per pusillum gregem designari Prædestinatos; Christus enim ad omnes prorsus Apostolos, & Discipulos hæc verba dirigebat, qui omnes non erant

Prædestinati, siquidem Judas Ischariotes inter eos erat traditor, & Filius perditionis; Unde veriùs dicendum arbitror cum Maldonato, præfata verba ad eos dicta, ad quæ superiora directa fuerant, illa autem ad omnes prorsus Auditores, & in eorum persona ad omnes futuros fideles dictata fuerant.

Respondeo 2. Per verbum (*complacuit*) non significari voluntatem efficacem antecedentem: Tum quia voluntas efficax suum assequitur effectum; constat autem ex illo pusillo grege sive omnes Auditores, sive solos Apostolos intelligas, aliquos non fuisse adeptos effectum Prædestinationis, nempe gloriam æternam: Tum quia revelatio ralis voluntatis efficacis, nihil conducebat ad stabiliendam fiduciam illam quam in eorum animis Christus excitare intendebat; imò eos ad quandam socordiam, & ignaviam concitasset, quippe cogitasset eis ultrò non esse adlaborandum cùm ex efficaci Dei Decreto eorum beata sors jam esset peracta: Tum denique quia ad eam fiduciam provocandam, sufficiebat quòd repromissa æterna merces decerneretur consequenter, & ex prævisis meritis; intendebat enim Christus Apostolis suadere eos omnem in Dei providentiæ curam, & sollicitudinem collocare debere; non solùm quia inquit, qui pascit animalia, homines non deseret impastos: sed etiam ducens argumentum à majori ad minus, si Deus decrevit vobis dare regnum suum quod est maximum, quantò magis temporalia vobis subministrabit; Ad id autem sufficiebat, quòd esset decreta gloria æterna hominibus danda; sive interim ante, vel post prævisa merita decreta fuerit.

Respondeo 3. quòd etsi per præfata verba significetur voluntas efficax, illa tamen non est purè beneplaciti, & per exclusionem meritorum; sed beneplaciti ex motivo justitiæ fundatæ in prævisione meritorum: Tum quia significatur illa gloria danda humilibus ob eorum pusillitatem, quocirca dicitur pusillus grex, *Pusillum gregem*, inquit venerabilis Beda, *vel ob comparationem majoris numeri Reproborum; vel potius ob humilitatem nominat*; qualiter etiam Christus Matth. 19. *Sinite parvulos* (idest humiles) *venire ad me, talium enim est Regnum Cœlorum*. Tum quia Christus idipsum ibidem insinuat; cùm enim proposuisset Apostolis propter Dei gloriam negligendas opes, omnem terrenarum sollicitudinem amandandam, imò, & spernendam vitam, ut ad gravia hæc æquô animô subeunda excitaret, ait, *Nolite timere*, &c. quasi diceret, hæc vobis dulcia videri debent, siquidem propter horum tolerantiam placuit Patri vestro Regnum Cœlorum in mercedem, & præmium decernere. Tum denique quia si verbum *complacuit* significaret Electionem esse omnino gratuitam, etiam, & omnino gratuitam executionem, & collationem exprimeret; tota enim illa sententia executionem magis quàm intentionem declarat: siquidem non dicitur placuit *eligere*, quod intentionem, sed placuit *dare*, quod executionem importat: at nemo dixerit gloriam secundùm executionem gratis conferri: Ergo nec asserere debet illam gratis decerni secundùm intentionem.

Objiciunt 2. Plures sancti Pauli sententias quibus innuere videtur divinam Prædestinationem fieri ex solo Dei absoluto decreto, & proposito. Sic ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus, in Charitate, qui prædestinavit nos adoptionem Filiorum per Jesum Christum in ipsum secundùm propositum voluntatis suæ, in lau-*

laudem gloriæ gratiæ suæ, &c. Loquitur autem, inquiunt, de voluntate absoluta, ut patet tum ex verbis *Elegit*, & *Prædestinavit*; tum ex eo quòd subdit *secundùm consilium voluntatis suæ*: Similiter agit de Electione gratuita, non enim quia eramus sancti nos elegit, sed ut essemus: Denique de Electione ad gloriam, quia loquitur de iis quos benedixit Deus omni benedictione spirituali in cœlestibus; gratia autem, quæ Reprobis, & Prædestinatis est communis, nec est omnis benedictio, quippe adhuc superest benedictio gloriæ; nec benedictio in cœlestibus, cum viatoribus in terra tantùm largiatur: Ergo ex sancto Apostolo Prædestinatio fit ex merò Dei absoluto beneplacito, non verò ex prævisis hominum operibus; adeoque præfata nostra conclusio sacræ Scripturæ apertè contradicit.

Respondeo negando consequentiam; siquidem ibidem Apostolus intelligendus est de Prædestinatione, non quidem ad gloriam, & beatitudinem æternam; sed ad gratiam per exclusionem operum elicitorum naturæ viribus, ut interpretantur sanctus Hieronymus in commentario, & August. lib. de Prædestinatione Sanctorum c. 19. S. namque August. valdè hunc locum urget contra Semi-pelagianos, qui cùm assererent initium fidei esse tribuendum viribus liberi arbitrii, & non ex gratia; eos confutat ex eò, quòd dicat Apostolus Deum nos elegisse, non quia eramus, sed ut essemus sancti. Unde ipsemet Augustinus ibidem cap. 18. versans eumdem textum ait, *Fecit hoc secundùm beneplacitum voluntatis suæ, ut nemo de sua, sed de illius voluntate glorietur*: *Fecit hoc secundùm divitias gratiæ suæ, secundùm bonam voluntatem suam quam proposuit in dilecto filio suo, in quo sortem consecuti sumus, Prædestinati secundùm propositum non nostrum, sed ejus qui universa operatur*; Quibus patet eum explicare textum Apostoli de Prædestinatione ad gratiam. Tum quia ipsemet Apostolus hæc indicat per subsequentia verba, *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum . . . in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus remissionem peccatorum*, quæ omnia gratiam, non verò gloriam denotant; nam adoptio, redemptio, & peccatorum remissio pertinent ad gratiam justificationis. Tum denique quia hæc verba dirigebat ad omnes Ephesios quos certus non erat Apostolus omnes esse Prædestinatos ad gloriam, cùm ipsemet de sua Prædestinatione non esset securus, sed tremens, ac timens dicebat, *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicavero ipse Reprobus efficiar*.

Objicies 3. Illud ad Romanos 9. *Cum nondum nati fuissent*: Jacob scilicet, & Esau, *Aut aliquid boni egissent, aut mali; non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei*, Rebeccæ, *quia major serviet minori*: *sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui*. Et paulo post: *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*: *Ergo cujus vult miseretur, & quem vult indurat*. Et, *numquid potest figulus ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem aliud autem in contumeliam*. Hæc autem omnia significant efficacem Dei voluntatem in prædestinandis hominibus antecedenter ad prævisa eorum opera: Ergo Prædestinatio ad gloriam est ex mera Dei misericordia, & non ex prævisis meritis.

Nego sequelam: Primò namque Apostolus quidem dicit, quòd Deus dilexerit Jacob antequam quidquam boni fecisset, non autem ait se eum dilexisse priusquam prævidisset quid Jacob aliquando acturus erat; Unde excludit quidem opera jam facta, aitque illa non fuisse rationem amoris Jacobi, &

odii

odii Esau; non verò excludit opera prævisa: Itaque Deus ab æterno dilexit Iacob cùm nondum aliquid boni fecisset, nempe ab æteno, quia nondum erat; licet prævisus fuisset benè acturus in tempore, quæ prævisio causa fuit cur à Deo diligeretur.

Respondeo secundò Apostolum esse intelligendum de Electione ad gratiam, non verò ad gloriam; alioquin inde sequeretur Esau quoque fuisse Reprobatum, & destinatum ad gehennam ante prævisa ipsius demerita: Eodem enim modo de odio Esau, & dilectione Iacob Apostolus loquitur dicens, *Antequam quidquam boni vel mali fecissent, Iacob dilexi, & Esau odio habui*: Sed nullus præter Calvinum, dixerit Reprobationem fieri ante prævisa demerita; Ergo nullus pariter asserere debet Iacob fuisse prædestinatum ante prævisa ipsius merita, proindeque hæc electio intelligenda est non ad gloriã, sed ad gratiam. Non quòd reverà Deus voluerit gratiam largiri Iacob, & denegare Esau, nemini enim Deus suam gratiam denegat. Sed significare voluit Apostolus Deum dilexisse Iacob, quia contulit ei ampliores gratias, quàm ipsius fratri, quem idcirco odio habuisse dicitur, quod minus eum diligendo; etiam minores gratias contulerit: Odium enim in Scriptura sacra interdum minorem amorem significat, sic enim accipiendum est quod Christus dixit Lucæ 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus*: quam sententiam Matth. cap. 10. ita reddit, *Qui amat patrem, & matrem plusquam me, non est me dignus, & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus*.

Respondeo 3. Apostolum loqui de Electione ad fidem; toto namque illo capite docet Iudæos rejectos esse à justitia, & salute propter infidelitatem, Gentes autem ad eam adsciras esse propter fidem in Christum; quod maximè patet ex vers. 30. ubi totum hoc caput ita concludit; *Quid ergo dicemus? Quòd gentes quę non sectabantur justitiam, apprehenderunt iustitiam; iustitiam autem quæ ex fide est, Israel verò sectando legem iustitiæ*, id est legem veterem justitiæ legalis, *in legem iustitię*, id est veræ sanctitatis per Christum collatæ, *non pervenit; Quia non ex fide, sed quasi ex operibus; offenderunt enim in lapidem offensionis sicut scriptum est, ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali, & omnis, qui credit in eum non confundetur*.

Ita ut textum interpretantur sanctus Augustinus Epist. 105. & lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. & de Prædestinatione Sanctorum cap. 16. & 19. nec non & Magister sententiarum lib. 1. dist. 41. cap. 1. imò & sanctus Thomas in hunc locum dicens, *Potest intelligi figuraliter* (prout scilicet sumebat Apostolus) *ut per Maiorem intelligatur populus Iudæorum, qui primò adoptionem filiationis* id est, gratiam *accepit*: *Per Minorem autem figuratur populus Gentilium, qui posteriùs est ad fidem vocatus. Maior ergo populus serviet minori, in quantùm Iudęi sunt nostri capsarii custodientes libros ex quibus nostra fidei testimonium perbibetur*.

Idipsum quoque apertè satis colligitur ex sequentibus verbis Apostoli, quæ maximè electionem ad gratiam, & fidem indicant; *Dilectio* namque gratiam sanctificantem supponit, tanquam motivum divini amoris: *Odium* verò provenit ex privatione gratiæ: Similiter hæc verba, *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*; non spectant ad prædestinationem, & gloriam æternam; alioquin Apostolus maximam hominibus etiam pietati deditis desperationis ansam ingemi-

minasset, si pro viribus, & adjuvante gratia enitentibus ad gloriam, intellexissent nihilominus eam sibi fore denegandam. Significant ergo tantùm concursum, seu gratiam Dei actualem in bona opera, ut colligere est ex hoc verbo *Currentis*, quod actualem cursum, & contentionem ad æternam beatitudinem per opera bona designat. Ut explicant sanctus Augustinus eodem libro cap. 8. & S. Thomas ibidem. In id pariter collineant hæc verba, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, non enim Apostolus dicit *Reprobat*, sed *indurat*, quod importat privationem gratiæ efficacis, & per consequens significat miserationem præcedentem ei oppositam esse collationem gratiæ efficacis. Cùm ergo hæc omnia verba tantùm gratiam sonent, consequens est quòd Apostolus ibi Electionem, & Propositum usurpet pro electione ad gratiam, aut fidem.

Dices: Saltem ex his verbis, *Vasa misericordiæ quæ præparavit Deus in gloriam*, colligitur Apostolum intendere prædestinationem ad gloriam: Ergo, &c.

Nego antec. Siquidem hæc ipsa verba etiam rectè exponi possunt de Prædestinatione ad gratiam; *Gloria* namque ibi non usurpatur pro gloria cœlesti, sed pro illa Dei gloria extrinseca seu clarificatione, & honore in quem Deus Electos ordinavit tanquam vasa in honorem, ut nempe homines videntes eorum opera bona, glorificent & laudent in eis Deum, sicut interpretatur Haymo: Consonat & Græcum, nam verbum δόξα, quod noster Interpres vertit *in gloriam*, propriè significat honorem, famam, splendorem, & nominis claritatem, ut ipsemet exponit S. Augustinus tract. 10. in Ioannem, *Ipsa*, inquit, *quæ Græce dicitur δόξα: Unde dictum est verbum δοξάζω, & claritas interpretatur, & gloria: gloria namque fit quisque clarus, & claritate gloriosus, ac per hoc quod utroque verbo significatur idipsum est. Sicut autem definierunt antiqui Latinæ linguæ clarissimi authores, Gloria est frequens de aliquo fama cum laude.*

Objiciunt 4. Illud Actor cap. 13. de Antiochenis, *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Quibus significatur Prædestinationem esse causam fidei, & bonorum operum, adeoque illa non sit ex prævisis meritis.

Nego hunc esse sensum contextus, etenim per illam *Præordinationem* nihil aliud significatur quàm prædispositio, seu affectus ipsorum Antiochenorum curam, & desiderium habentium suæ salutis beneficio gratiæ sibi concessæ, idque colligitur ex textu Græco ubi pro *Præordinati* legimus τεταγμένοι id est ordinati, dispositi, benè comparati, quod fit per desiderium salutis. Et quia Deus æterno consilio id mentibus eorum immiserat, rectè dici possunt præordinati. Hæc autem prædispositio ibidem vers. 46. opponitur malæ dispositioni Iudæorum contradicentium ex malitia prædicationi Apostoli, quos idcirco Paulus compellat his verbis. *Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis vitæ æternæ, ecce convertimur ad Gentes.*

Respondeo 2. Per verbum *Præordinati*, non significari Prædestinationem completam, & ad gloriam, sed incompletam seu ad gratiam. Tum quia Prædestinatio ad gloriam est occultissima, nec ulla apparet ratio cur qui essent in Antiochena civitate Prædestinati; Scriptori sacro revelarentur; Tum quia hæc revelatio præbuisset ansam illis, qui tunc crediderunt, deponendi omnem curam suæ salutis; illis verò qui non crediderunt ingemi-

minasset desperationem ; si enim omnes qui erant prædestinati tunc crediderunt, consequens est alios non credentes fuisse Reprobos : Tum denique quia non est verisimile in illa urbe celeberrima non alios fuisse Prædestinatos, quàm qui tunc baptizati fuerunt in modico, ac parvo numero.

Respondeo 3. Per illam præordinationem significari posse etiam Prædestinationem ad vitam æternam ; non quidem antecedenter, sed consequenter ad prævisionem bonorum operum, quæ idcirco vocatur præordinatio, quia fit ab æterno, & antequam opera illa in tempore eliciantur.

Objiciunt 5. Illud Christi ad Apostolos Ioan. 13. *Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea : Non de omnibus vobis dico : Ego scio quos elegerim ; sed ut adimpleatur Scriptura, qui manducat mecum panem levabit contra me calcaneum suum ;* Quibus inquiunt, solis Apostolis Christus loquitur de electione antecedenti, absoluta, & efficaci. Primò, quia Iudam excipit è numero Electorum: at electio antecedens conditionata, & inefficax est communis omnibus ; & nullus ab illa excluditur. Secundò, quia Christus affert electionem illam pro causa cur Iudam excipiat, cùm ait : *Non de omnibus vobis dico, Ego scio quos elegerim, &c.* At electio antecedens, inefficax tantùm, & conditionata, non est causa quempiam excipiendi : Secus autem voluntas antecedens absoluta, & inefficax per quam cœteri virtualiter excluduntur : Ergo reverà Christus loquitur de electione antecedenti, quâ prædestinati erant Apostoli, excepto Iuda, ex mero Dei beneplacito.

Nego consequentiam : Christus enim ibi non agit de electione ad gloriam, sed ad Apostolatus munia post ejus mortem obeunda à quibus quidē muneribus obeundis arceri debebat Iudas traditor, tum propter perfidiam : tum propter mortem ejus impœnitentem ante Christum Dominum è morte suscitatum : Ad textum autem dico hunc esse genuinum illius sensum, *Beati eritis si hæc scitis*, quæ *dico vobis*, idest si *credītis*, *& si feceritis ea* ; ut jam de facto creditis, & ea aliquando facietis, *non de omnibus vobis dico*, quia non omnes creditis, aut facietis. *Ego scio quos elegerim*. Idest, scio quales estis interiùs quos in Apostolos elegi. Quibus patet de electione ad Apostolatum dumtaxat sermonem esse.

Dices S. Augustinus hunc textum interpretatur de electione ad Gloriam. Cui etiam expositioni favet illud, *Beati eritis si feceritis ea*, ubi de beatitudine gloriæ sermo est.

Respondeo Interpretationem de electione ad Apostolatum, ut magis litteralem, ac propriam admitti ab aliis Patribus, quos sequuntur Maldonatus & Toletus ; de qua etiam intelligendus est illud Christi Ioannis 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis: & fructum afferatis.* Dicit *ut eatis*, Ire enim Apostolorum, idest missorum, proprium est : & illud Ioann, 6. *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus vestrum Diabolus est?* Addo neque illam explicationem S, Augustini nobis obesse : Esse enim potest hic sensus. *Ego scio quos elegerim* ad gloriam efficaciter, prævidens scilicet, & quid facturi sint, quemve statum finalem habituri, ex cujus prævisione illos elegi efficaciter.

Objiciunt 6. Illud Ioannis 10. ubi Christus Iudæos incredulos alloquens ait, *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis : Oves meæ vocem meam audiunt ; & ego cognosco eas, & sequuntur me, & vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet quisquam de manu mea* : Ex quo inferunt Adversarii Prædestinationem ad gloriam esse causam vocationis ad fidem; nam

esse

esse ovem Christo datam, & esse prædestinatum idem est: Ergo reverà prædestinatio ad gloriam fit ante prævisa merita: quippe cùm fiat ante fidem, quæ est primum meriti principium.

Nego consequentiam 1. Quia etsi præfatus textus intelligeretur de solis Prędestinatis ad gloriam, exinde tamen non sequeretur eum esse intelligendum de prædestinatione ante prævisa merita: Imo ipsum textum S. Aug. usurpare videtur de prædestinatione post prævisa merita, siquidem lib. de Correptione, & Gratia cap. 9. ait: *Hi ergo intelliguntur dari Christo, qui ordinati sunt ad vitam æternam, nam illi supponuntur ordinati, seu apti facti ad vitam æternam, priùs quàm Christo dentur.*

2. Dico textum præfatum intelligendum esse de Prędestinatione ad gratiam, & fidem alioquin immeritò Christus Iudęos arguisset quod non essent ex ovibus suis, nec in eum credere vellent. Cùm enim decretum absolutum prædestinationis sit immutabile; consequens est, quòd si defegus prædestinationis Iudæorum, causa fuisset cur ipsi non crederent: certè ille defectus fidei non esset in illis culpandus, quippe cùm non ex eorum perversa voluntate procederet, sed ex ordinatione Dei, qui ipsos non prædestinaverat. Itaque sensus loci illius est, quòd cùm Iudæi perverso in Christum essent animo, nullatenus parati erant, & dispositi ad credendum, ut fierent ejus Oves, & Discipuli, idcirco dicit, *Mihi non creditis, quia non estis ex ovibus meis*: Idest non habetis docilitatem ovium mearum, imo verò lupi estis quęrentes devorare, & perdere Pastorem unà cum ovibus: Unde subdit *Oves meæ vocem meam audiunt*, hoc est, non resistunt verbis meis, & gratiis quibus eas ad fidem advoco; sed facile acquiescunt veritati, quam ego ipse annuntio vobis.

Nec refert quod subjiciat *Vitam æternam do eis, &c.* Hæc enim non usurpantur absolutè; sed sub hac conditione, si consentire velint verbis meis, & præceptis obedire; nec enim quemquam Deus cogit ad salutem; sed tantum invitat, & vocat ut liberè, & voluntariè consentiat.

Nec pariter obsunt sequentia verba, *Nemo rapiet eas de manu mea*: ibi enim per *manum*, potestatem significari affirmat S. Aug. Tract. 48. in Ioannem, unde sensus est, quòd Deus ita muniat fideles suis gratiis, & auxiliis, ut nemo possit abducere eos ab illo, nisi ex eorum consensu; ita quòd nemo pereat nisi sua propria voluntate, non autem defectu protegentis: Non secus ac si quis confugisset ad cujusdam Principis palatium, ut ibi suam vitam adversus hostes tueretur, eique Princeps dixisset, nemo te rapiet de manu mea; seu abducet è Palatio: & interim ille qui ita confugit, sponte sua exiret è Palatio, & dederet se hostibus suis; certè Princeps argui non posset culpæ aut mendacii. Ita à pari non est arguendus Deus quòd non nulli ex his quibus auxiliatricem manum subministrat, à gratiis excidant, quia hæc exorbitatio ex prava eorum voluntate est repetenda, non ex defectu divinæ protectionis.

Solvuntur objectiones ex Patribus.

Objiciunt 1. Illud Cyrilli Alexandrini in Ioannem cap. 24. *Ego elegi vos, non vos me: Ego me notum vobis ignorantibus feci humanitate, clementiaque commotus; Ego vos adeò roboravi, ut procedere, progredique ad tantam cum Deo fiduciam possitis, ut quodcumque petieritis in nomine meo vobis concedatur.* In quibus verbis adversarii pendunt 1. Electionem Dei præcedere quæ sit causa, cujusque virtutis in homine

prædestinato 2. Hinc provenire vim impetrandi in oratione 3. Hanc gratiam collatam esse à Deo sine precedentibus meritis sola Dei benignitate, & clementia.

Respondeo Cyrillum non intelligendum esse de omnibus Prædestinatis; sed de Discipulis solis, sive Apostolis, deque illorum electione ad Apostolatum, ut ex verbis sequentibus manifestum est, quibus dicuntur Apostoli à Christo electi, scientia instructi, fiducia roborati; &c. Quæ omnia optimè stant absque antecedenti electione ad gloriam. *Adde* quòd tunc Iudas erat inter Discipulos, & Apostolos, ad quos hæc verba dirigebantur; constat autem eum non fuisse electum efficaciter ad gloriam, adeoque nec S. Ioannes, nec S. Cyrillus intelligendi sunt de electione ad gloriam, sed ad Apostolicam dignitatem.

Objiciunt 2. Illud S. Chrysost. Homil. 54. in Matthæum: *Quos ante constitutionem mundi suos esse cognoscit, tantis eos laboribus onerat, & tandiù laborare facit: donec digni efficiantur regno cœlesti*: Ergo Prædestinatio causa est cur digni fiant, non autem dignitas eorum est motivum, & ratio cur prædestinentur.

Respondeo 1. Hunc textum non esse ipsius S. Chrysost. sed auctoris anonymi 2. Dico hæc omnia facilè intelligi posse de Præscientia, & Electione efficaci facta ab æterno post prævisa merita, quæ tamen tantùm fient in tempore; ita quòd non sit antecessio decreti; sed simplex consecutio temporis ad id quod Deus ab æterno vidit, & approbavit; priùs enim prævidit opera meritoria, & inde decrevit conferendam gloriam, quàm illa opera de facto fuissent elicita.

Solvuntur objectiones ex S. Augustino.

OBjiciunt 1. S. Augustinum lib. de Correptine, & Gratia cap. 7. ubi sic habet: *Quicumque ab illa originali damnatione ista divinæ gratię largitate discreti sunt, non est dubium quod & procuretur eis audiendum Evangelium, & cum audiunt credunt, & in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant, & si quando exorbitant correpti emendantur*: Et paulo post; *Hæc omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit eos in Filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratię. Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*. Ex quibus sancti Augustini verbis colligunt Adversarii ipsum indubitanter sensisse homines Prædestinatos fuisse electos efficaciter ad gloriam citra pręvisionem meritorum: Iuxtaque illius mentem hunc ordinem esse statuendum in decreto divinæ voluntatis, ut in primo instanti rationis fuerint prævisi omnes homines in massa perditionis. In secundo Deus aliquos illorum idest omnes prædestinaverit ex hac massa gratuita, & efficaci electione ad gloriam. In 3. elegerit media per quæ infallibiliter perducerentur ad finem destinatum. Elegerit, inquam, vi præcedentis separationis, quæ illum adegit ad eligenda media congrua, & efficacia.

Respondeo 1. Cum Lessio, Martinone, & Iosepho Tricassino, sanctum Augustinum ibidem intelligendum esse de electione ad gratiam. Scopus enim ejus erat docere qualiter omnia bona opera, & ipsa perseverantia non esset ex nobis, hoc est nudis liberi arbitrii viribus, sed ex gratia, & dono Dei; Similiter discretionem è massa perditionis, & electionem ad gratiam Iustificationis, & inde ad gloriam non es-

esse ex operibus, sed ex gratia, & gratuita Dei misericordia. Hunc autem esse sensum sancti Augustini patet ex ipsomet textu, sic enim habet paulò ante verba laudata; *Discernuntur*, inquit, *non meritis suis, sed per gratiam Mediatoris, hoc est in sanguine secundi Adam justificati gratis, &c.* Quibus patet eum affirmare gratiam justificantem, quæ supponit liberum hominis consensum, requiri ad illam discretionem, seu Prædestinationem.

Deinde ipsemet ibidem explicat illud, *Non ex operibus*, dum subdit, *Electi sunt per electionem gratiæ, non præcedentium meritorum suorum, quia gratia est illis omne meritum*. Idest non ex meritis gratiam præcedentibus, quia omne meritum illorum est ex gratia; itaque illa electio gratuita non excludit merita, quæ sunt ex gratia, sed solùm ea, quæ non sunt ex gratia.

Confirmatur hanc esse mentem S. Augustini, quia eo in loco, & aliis similibus disputat contra Pelagianos, quorum hæresis in eo non erat, quòd putarent gloriam dari propter opera gratiæ; sed quòd dicerent illam dari propter opera facta solis viribus naturæ, ut manifestè patet ex verbis ejusdem Augustini lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 6. ubi exponens illud 1. Timot. 2. *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex*: Subjungit, *Cui redderet coronam justus Judex, si non donasset gratiam misericors Pater? Et quomodo esset ista corona justitiæ, si non præcessisset gratia, quæ justificat impium? Quomodo ista debita redderentur, si non priùs illa gratuita donaretur? Sed cum dicunt Pelagiani hanc esse solam secundùm merita nostra gratiam, quâ homini peccata dimittuntur: illa verò quæ datur in fine, idest æternam vitam meritis nostris præcedentibus reddi. Respondendum est eis; si enim merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia. Quoniam verò merita humana sic prædicant, ut ea à semetipso habere hominem dicant: prorsus rectissimè respondet Apostolus.* Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? *Prorsus talia cogitanti verissimè dicitur, dona sua coronat Deus, non merita tua, si tibi à teipso non ab illo sunt merita tua.* Hæc S. Augustinus; ex quibus apertè liquet; ejus intentionem tantùm esse docere perseverantiam, & electionem efficacem ad gloriam, non ex operibus naturæ, sed ex gratia, & operibus gratiæ.

Instabis. Sanctus Augustinus ibidem explicans ad quid electi sint ii, qui vocati sunt secundum propositum, ait: *Electi autem sunt ad regnandum cum Christo, & ad obtinendum Regnum suum.* Ubi nomine *Regni* non intelligit Ecclesiam militantem, quam plerumque in Evangelio *Regnum Cœlorum appellat*. Nam subdit illos sic vocatos, *Perseverare usque in finem, & ex istis nullum perire*. Quod utique de Ecclesiæ militantis Fidelibus nequit intelligi, ex eis namque multi pereunt, ac proinde ibi solùm loquitur de Prædestinatione ad gloriam ante prævisa merita.

Nego consequentiam: Nam etsi sanctus Augustinus ibi ageret de Prædestinatione ad gloriam, non tamen exinde sequeretur eum intendere illam Prædestinationem fieri ante prævisionem operum, imô contrarium ex eo deducitur. Tum quia ibidem præscientiam Prædestinationi præmittit, loquens enim de iis, qui cùm fuerint aliquando justificati, tamen rursus in peccatum lapsi in eo moriuntur ait, *Procul dubio nec illo tempore, quô bené, piéque vivunt in isto numero* Prædestinatorum *computandi sunt: Non*

enim sunt à massa illa perditionis præscientia Dei, & Prædestinatione discreti, & ideo nec secundum propositum vocati, ac per hoc nec electi: Ergo cùm vocatio Prædestinationem, & hæc præscientiam operum, ac cooperationis supponat, evidenter sequitur S. Augustinum ibi solùm agere de Prædestinatione post prævisa merita. Tum quia Prædestinationis certitudinem, & infallibilitatem ab illa præscientia colligit, ait enim, *Si quisquam perit, fallitur Deus; sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus*. Cùm enim infallibilitas hæc non inferat humanæ voluntati necessitatem, sequitur idcirco Deum non falli, quia præscit hominum merita antequam quidquam de eorum æterna beatitudine decernat. Tum quia ibi loquitur de Electione Prædestinatorum ad regnum quomodo loquitur de Electione Iudæ ad fundendum Christi sanguinem; *Illos ergo*, inquit, *elegit ad obtinendum suum regnum, illum ad effundendum sanguinem suum*: Sed Iudas non fuit electus ad tantum scelus perpetrandum ante prævisam ipsius malitiam; *Deus enim intentator malorum est*: Ergo nec Prædestinati electi fuerunt ad gloriam ante prævisa ipsorum merita.

Urgebis: S. August. nusquam agnovit illam duplicem Prædestinationem incompletam ad gloriam, aut ad gratiam, sed quoties de Prædestinatione loquitur, toties solam destinationem completam ad gloriam, & gratiam simul intelligit: Ergo nulla responsio.

Nego antecedens: Illius namque falsitas colligitur ex variis sancti Augustini locis. *Primò* namque lib. de Bono perseverantiæ cap. 17. & 18. affirmat omne donum Dei, quod operatur in nobis per gratias excitantes, & adjuvantes verè prædestinari à Deo; *Quidquid enim*, inquit, *donat Deus, hoc Prædestinavit ut faceret, & donaret*: Atqui fides, & justitia etiam in Reprobis sunt dona Dei: Ergo, & à Deo prædestinantur: & consequenter sanctus Augustinus agnovit Prædestinationem incompletam ad gratiam, & non solam completam ad gratiam, & gloriam simul, nulla namque in Reprobis est Prædestinatio ad gloriam. *Secundò* idem de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. *Quando promisit Deus Abrahæ fidem Gentium*, &c. *Non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua Prædestinatione promisit*: Sed non promisit tantùm fidem, quæ datur solis Prædestinatis ad gloriam, sed etiam illis, qui ex eodem genere Abrahæ non sunt Prædestinati: & consequenter ibi sanctus Augustinus admittit Prædestinationem incompletam ad gratiam. *Tertiò* sanctus Augustinus duplicem agnovit hominum discretionem; unam ad solam gratiam, alteram verò ad gratiam, & gloriam: Ergo, & duplicem agnovit Prædestinationem, unam incompletam ad solam gratiam; alteram verò completam, ad gratiam simul, & ad gloriam. Consequentia clara est, quia discretio, & prædestinatio apud sanctum Augustinum idem sonant.

Probatur antecedens ex lib. de Bono perseverantiæ cap. 9. ubi loquens de non perseverantibus, adeoque de non Prædestinatis ad gloriam, ait, *Secundùm hæc*, id est secundùm fidem, & justitiam, *erant ex nobis; veruntamen secundùm aliam quandam discretionem non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum*. Quid est hoc secundùm *Aliam quandam discretionem, non erant ex nobis*, nisi secundùm distinctam discretionem, quâ Reprobi secernuntur à Prædestinatis; adeoque datur duplex discretio, cùm detur alia quàm ea, quæ fit perseverantium, & salvandorum: Sed ea non potest esse nisi prædestinatio incomple-

pleta ad gratiam, sive ad fidem, justitiamque Christianam: Ergo falsum est quòd secundùm sanctum Augustinum nulla detur alia Prædestinatio quàm ea quæ est ad gratiam, & gloriam simul.

Quartò denique, idipsum constat ex pluribus locis ejusdem sancti Doctoris, maximè verò ex laudato libro cap. 17. ubi clarè loquitur de prædestinato incompletè, seu ad aliquam gratiam, abstrahendo à gloria; ait enim ille, *Quem Deus castum futurum prædestinavit, quamvis id incertum habeat, non ideo non agit ut castus sit, quoniam Dei dono se audit futurum, quod credit*. Et infra, *quod ego dixi de Castitate, hoc de Fide, hoc de Pietate, de Charitate, &c. veracissimè dici potest*: Sed Prædestinatio ad has virtutes, quæ comitantur gratiam, est tantùm incompleta: Ergo reverà sanctus Augustinus duplicem agnovit Prædestinationem, nimirum completam ad gratiam, & gloriam simul; & incompletam ad gratiam solùm; idem affirmat disertè libro de Prædestinatione Sanctorum cap. *6. 9.* 15. & 19.

Objiciunt 2. Eundem sanctum Augustinum libro de Bono perseverantiæ cap. 18. ubi sic ait, *Ex duobus itaque parvulis originali peccato obstrictis, cur iste assumatur, & ille relinquatur; & ex ætate duobus jam grandibus impiis cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt judicia Dei. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei*. Quibus verbis D. August. videtur insinuare id ex eo provenire, quòd alter sit electus, alter non electus ad vitam; quod apertè docet verbis sequentibus cum ait. *Illud tamen fidelibus debet esse certissimum hunc esse ex Prædestinatis, illum non esse: Nam si fuissent ex nobis ait unus Prædestinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc secretum, mansissent utique nobiscum*.

Deinde quærit quid sit illud: *Non erant ex nobis*: Et tandem respondet. *Non erant ex eis qui non erant secundùm propositum vocati, non erant in Christo Electi ante mundi constitutionem, non erant in eo sortem consecuti, non erant Prædestinati secundùm propositum ejus, qui universa operatur*. Quibus verbis S. Augustinus docet rationem illius vocationis, vel non vocationis repetendam esse ab Electione, vel non Electione ad gloriam: Ergo reverà sanctus Augustinus contendit Electionem, seu Prædestinationem ad gloriam esse causam meritorum, non verò merita supponere.

Nego consequentiam: Contrarium enim ex ipsomet textu evincitur: nam vel sanctus Augustinus scivit Prædestinationem ad gloriam esse causam concessionis, aut negationis gratiæ efficacis, & perseverantiæ; vel nescivit: Si scivit, cur dicit illa esse inscrutabilia, cùm rationem illorum ipse teneat; illud enim non est inscrutabile cujus causa non latet: Si nescivit, cur ergo cum tanta certitudine affirmat Prædestinationem ad gloriam esse causam cur unus vocetur, alius verò non. Cùm ergo in hoc aperta sit contradictio, certò certius est eam non Augustino, sed Adversariorum falsæ interpretationi esse tribuendam: Unde meritò S. Bonaventura in 1. dist. 41. q. 2. *Si*, inquit, *non esset alia ratio, quare istum Deus elegit, & non illum, nisi quia ita Deo placet, certè jam non occulta dicerentur divina judicia, sed manifesta; cùm quilibet hanc rationem capiat; nec dicerentur mirabilia, sed potiùs voluntaria*.

Dices: Eandem ex nostra sententia suboriri difficultatem, hæc nempe

red,

reddi posset ratio, cur hic Parvulus non baptizetur, & iste Pius non perseveret; nempe parentum negligentiam, & inconstantem hominis voluntatem: Ergo ex nostra sententia Mysterium hoc non foret inscrutabile.

Dico equidem nonnullas proferri posse rationes, cur ex duobus parvulis alteri procuretur baptismus, alteri verò non, nempe communis rerum cursus quem Deus immutare non vult nec tenetur: parentum impietas, vel pietas, quâ Deus movetur ad conferendam gratiam baptismatis, vel negandâ, non impediendo rerum seriem, & cursum. Similiter proferri posset aliqua ratio ex parte eorum, qui convertuntur; nempe quia voluerunt consentire vocationi, & auxiliis collatis ad perseverandum. Verùm S. August. noluit ad eas rationes proferendas animum adjicere, quò faciliùs proscriberet errorem Pelagianorum, qui discrimen inter vocatum, & non vocatum repetebant ex parte Adultorum in bonum usum liberi arbitrii; Ex parte verò infantium in bona illorum opera conditionatè futura, si diutiùs vixissent. Totum ergo Prædestinationis arcanum in gratia vocationis situm est, quapropter.

Respondeo 2. S. Augustinum ibi non agere de Prædestinatione ad gloriam, sed ad fidem, & ad perseverantiam, nihilque aliud intendit quàm quòd vocatio efficax ad fidem, & ad perseverantiam sit donum Dei merè gratis concessum; & idcirco inscrutabile esse cur huic conferatur gratia efficax ad fidem, illi verò non; cur huic detur perseverantia, non verò illi: Cùm enim collatio, & intentio conferendi gratiam sit Deo merè voluntaria; ideo nullus illius causam detegere potest, quis enim novit sensum Domini? Cùm autem subdit, illud tamen debet esse certissimum quòd hic cui dat fidem, & perseverantiam est ex prædestinatis; ille autem cui has non dat, non est ex prædestinatis; per hæc non reddit rationem præcedentium, sed tantùm in illa incertitudine, & ignoratione causæ præcedentium asserit id, quod est certum, scilicet quòd causa illa qualiscumque sit, & quæ nobis est incognita, se tenet ex parte Dei, & non ex parte solius humani arbitrii, ut volebant Pelagiani; nam esse prædestinatum, & esse ex Deo idem est apud Augustinum.

Objiciunt 3. S. Aug. lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 9. ubi exponens hæc verba Apostoli, *Gratia Dei vita æterna*, ita ponderat, *cum posset dicere Apostolus, & rectè dicere*, STIPENDIUM JUSTITIAE VITA AETERNA, *maluit dicere*, GRATIA AUTEM DEI VITA AETERNA, *ut hinc intelligeremus non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere*: Quô apertè designat nostra non attendere opera in decernenda prædestinatione. *Insuper* eandem gratuitam Prædestinationem apertè docet lib. 3. Soliloq. cap. 28. ubi Deum alloquens ait: *Mundas autem de novis filiis hominum eos in quibus tibi complacuit habitare, quos ab inaccessibilibus profundis secretis judiciorum incomprehensibiliorum sapientiæ tuæ, semper justorum, licèt occultorum, sine eorum meritis prædestinasti ante mundum, vocasti de mundo, justificasti in mundo, & magnificas eos post mundum.*

Respondeo ad 1. S. Aug. Idcirco vitam æternam *gratiam* appellare, quia ut supra dicebamus ex S. Fulgentio, illam consequi non possumus naturæ viribus, sed per opera gratiæ beneficiô elicita: Inde S. August. meritò ait, *Non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere*; quia nempe merita nostra nulla sunt nisi à gratia Dei simul, & libero arbitrio procedant; Quòd autem

sit

sit hæc genuina S. Aug. sententia, liquet ex verbis; nam si omnino merita etiam à gratia provenientia censeret non deservire ad Prædestinationem, etiam assereret illa non prodesse ad vitæ æternæ consecutionem; magis enim loquitur de assecutione actuali, quàm de destinatione ad gloriam; sed consequens illud est hæreticum, adeoque non illa fuit ipsius sententia.

Ad secundum dico S. Aug. duos tantùm *Soliloquior. libros* edidisse ut ipse memorat lib. 1. Retractationum cap. 4. quocirca Doctores Lovanienses meritò hunc 3. *Soliloq. lib.* unde præfata sententia desumpta est, inter opera falsò S. Aug. adscripta reponendum esse judicant. *Adde* quòd etiamsi quæ esset huic lib. danda fides, nihilominùs Adversariis non faveret; agit enim tantùm de Prædestinatione ad munditiam, seu gratiam sanctificantem, non verò ad gloriam. *Denique* etsi loqueretur de prædestinatione ad gloriam, non esset intelligendus de prædestinatione ad gloriam solam: sed de prædestinatione quæ simul gratiam, & gloriam involuit, ut dictum est in 3. Notabili.

Objiciunt 4. Sententia S. Augus. in materia de Gratia, & Prædestinatione erat omninò diversa, & totaliter opposita doctrinæ Fausti Regiensis Galliarum Episcopi, & Semi-pelagianorum antesignani: Sed Faustus ille in duobus libris editis de Gratia, & libero arbitrio asserebat Prędestinationem fieri ex prævisis meritis etiam cum gratia elicitis: Inde S. Augustinum, suppresso tamen illius nomine, tanquam Manichæum, & Gentilitiæ superstitionis reum calumniatur, propterea quòd contrarium assereret: Ergo reverà S. Aug. docuit Prædestinationem fieri ante prævisa merita. Probatur *minor* ex lib. 2. ipsius Fausti c. 6. ubi exponens hæc verba Apostoli, *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui*, sic ait: His verbis hoc vult intelligi Gentilitiæ superstitionis impietas, quòd Deus absque ullo inter bonum, & malum Moderatoris examine, non ordine regentis, sed jure damnantis, illum affectu dignum reddat, hunc odio: illum recipiat studio, hunc excludat imperio, &c.

Distinguo minorem: Faustus docebat Prædestinationem supponere præscientiam meritorum provenientium ex prævia dispositione solius liberi arbitrii, concedo: provenientium ex gratiæ adjutorio per exclusionem talis dispositionis quam appellabant initium fidei, nego: Itaque S. August. meritò adversabatur sententiæ Fausti Regiensis, & Semi-pelagianorum, qui volebant opera gratiam præcedentia esse rationem cur aliqui vocarentur, alii verò negligerentur, quos expugnat, & impugnat affirmans illam vocationem ad gratiam esse merè gratuitam. Unde solùm ipsi lis erat cum Semipelagianis de vocatione ad gratiam, non verò ad gloriam: Similiter de operibus sola liberi arbitrii virtute elicitis, non verò de operibus, quæ fiunt dependenter ab auxilio gratiæ.

Instant: Plures ex Massiliensibus contra quos agit S. Aug. asserebant electionem ad gloriam esse ex prævisis meritis gratiæ: Ergo nulla solutio. Patet *antecedens* ex Epist. S. Prosperi ad August. ubi sic habet. Hæc ipsorum (scilicet Massiliensium) definitio, atque professio est, omnem quidem hominem Adamo peccante peccasse, & neminem propter opera sua; sed per Dei gratiam regeneratione salvari. Qui autem credituri sunt, quive in ea fide, quæ per Dei gratiam sit servanda mansuri, præsciisse ante mundi constitutionem

„ nem Deum, & eos prædestinasse in „ Regnum suum quos gratis vocatos, „ dignos futuros electione, & de hac „ vita fine bono discessuros esse præ- „ viderit: Ergo non omnes Semi-pelagiani pro causa electionis ad gloriam opera naturæ constituebant; sed aliqui opera prævisa ex gratia, ac proinde Aug. contra illos disputans, utrumque impugnat.

Respondeo equidem nonnullos Semi-pelagianos in ea fuisse sententia, quòd Deus solùm eos prædestinaret, quos gratis vocatos, dignos fore per suum consensum, & sua opera regni æterni prævidebat: at nego idcirco ab August. fuisse reprehensos, non enim mota fuit Aug. inter, & Semi-pelagianos controversia de electione ad gloriam, sed ad gratiam, ut videre est in libris de Prædestinatione Sanctorum, & de bono perseverantiæ, in quibus totus est in assignanda, & astruenda prædestinatione ad gratiam ex pura Dei misericordia proveniente, non autem ex aliqua præparatione ex parte liberi arbitrii, quod ut faciliùs percipias.

Observandum est Massilienses duplicem passos esse difficultatem circa doctrinam S. Augustini, unam quidem realem, & veram, aliam verò imaginariam, & fictitiam: Prior suboriebatur ex ipsamet doctrina de Prædestinatione, & Gratia, quæ tam altum, tamque abstrusum mysterium complectitur, ut ipsemet Augustinus meritò dixerit de Gratia Christi cap. 47. *Ista quæstio*, inquit, *ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis: ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*. Inde factum est quòd ipsemet Augustinus, priusquam hanc quæstionem accuratiùs ventilasset, versaretur in eodem errore Massiliensium, putans initium fidei esse ab homine, & non à Deo, & meritis humanis retribui, non verò gratis concedi; ut ipsemet ingenuè fatetur lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 3. *Neque enim*, inquit, *fidem putabam Dei gratiâ præveniri, ut per illam nobis daretur, quod posceremus utiliter, nisi quia credere non possumus si præcederet præconium voluntatis: Ut autem prædicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse proprium, & nobis ex nobis esse arbitrabar; quem meum errorem, nonnulla opuscula mea satis indicant ante Episcopatum meum, &c.* Quocirca mirum non est si Semi-pelagiani vanæ hominum Philosophiæ, & doctrinæ nimiùm dediti, & liberi arbitrii assertores, etiam exorbitaverint, & vix adduci potuerint, ut assererent liberum arbitrium nihil absque Dei gratia moliri posse.

Secunda verò Massiliensium difficultas erat omninò imaginaria, eò quòd perperam interpretantes verba Sancti Augustini de gratia præveniente, & de dono perseverantiæ, fingebant S. Augustinum per illa dona efficacia, & à solo Deo dependentia, fatalem quandam necessitatem inducere, omnemque adimere liberi arbitrii facultatem, cum tamen ipsemet S. Augustinus loqueretur solùm de necessitate extrinseca, & consequente, quâ res dum est, non potest non esse: unde certa erat, & infallibilis rerum præscientia, & futuritio. Nec enim sumebat perseverantiam pro habitu infallibiliter movente, & inclinante hominem ad continuandum infallibiliter, & immobiliter in gratia: Ita quòd positâ illâ gratiâ cum ea diù vivere posset homo, non posset autem cum ea à virtute deviare, ut isti errantes imaginabantur. Sed gratiam perseverantiæ usurpabat pro illo instanti mortis contingentis in statu gratiæ; ita

quòd

quòd habere gratiam perseverantiæ in mente sancti Augustini, nihil aliud esset quàm mori in statu gratiæ sanctificantis: Unde ipsos errantes ridet lib. de Bono persever. cap. 6. *Nolunt ut scribitis isti Fratres ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel admitti contumaciter possit; ubi quid dicant parum diligenter attendunt: de illa enim perseverantia loquimur quá perseveratur usque in finem, quæ si data est, perseveratum est usque in finem; Si autem non est perseveratum usque in finem, non est data .... Non itaque dicant homines perseverantiam cuiquam datam usque in finem, nisi cum ipse venerit finis, & perseverasse, cui data est, repertus fuerit usque in finem, &c.* Quibus apertè dicit gratiam perseverantiæ non esse aliquem habitum infallibiliter moventem voluntatem ad perseverandum in gratia usque in finem, sed ipsammet gratiam sanctificantem, in qua reperitur prædestinatus in instanti mortis.

Objiciunt 5. Sanctum Augustinum affirmantem pluribi, maximè verò in Epistola 105. & in libris de Correctione, & Gratia cap. 8. nec-non in libro de Prędestinatione Sanctorum, idem judicandum esse de Adultis, ac de Parvulis ante rationis usum, & post susceptum Baptisma ex hac vita migrantibus: sed Parvuli non prædestinantur ratione prævisorum meritorum, quippe cùm non sint præditi usu liberi arbitrii, nec proinde meriti proprii capaces: Ergo nec ita prædestinantur Adulti. *Major* patebit legenti prænominatos libros: *Minor* etiam per se est evidens, eamque eleganter inculcat sanctus Fulgentius librô de Incarnatione, & Gratia Christi cap. 30. ubi gratuitam Adultorum electionem exemplô gratuitæ electionis Parvulorum colligens, ait; *Ut prolixitatem vitantes omittamus alia, quæ possunt pro veritate fidei huic pravæ sententiæ replicari: interim testimoniis confundantur, & convincantur, non loquentium hominum, sed tacentium parvulorum in quibus ad evacuandam sapientiam verbi multùm resplendet virtus Christi, quæ gratis in omnibus hominibus propria utentibus voluntate eamdem salutem à se ostendit fieri, quàm in infantibus nullam voluntatem habentibus dignatur operari: In eis namque, nec bona voluntas est, ut æquum sit in volentibus præmium, nec mala ut sit in nolentibus justa damnatio. Si ergo ad salvandos homines sicut isti volunt, non excitat, neque mutat, sed expectat hominum voluntates: Quomodo infantibus, qui baptizantur, & in eadem infantia moriuntur, dat æternam salutem quorum bonam nec expectat, nec invenit voluntatem?* Concludit ergo infantium exemplô etiam adultorum salutem à Deo fieri, non expectata, neque inventa eorum voluntate; sed potiùs Deum ad salvandos illos excitare, & mutare eorum voluntatem, ut loquitur, ita ut prior sit intentio salvandi, indeque oriatur voluntas excitandi, & mutandi eorum voluntatem, ac tum demum hujusmodi voluntatis bonum opus inveniatur, seu prævideatur à Deo.

Respondeo 1. SS. Augustinum, & Prosperum intelligendos esse de operibus sola liberi arbitrii virtute elicitis, ut liquet tum ex verbis, tum ex libris laudatis; siquidem res ipsis sanctis Patribus erat cum Pelagianis, & Semi-pelagianis, qui hominum electionem ad fidem, gratiam, & gloriam volebant refundi in opera viribus naturæ elicita; quorum errorem, ut proscribant gratiæ Defensores, & Assertores, eos urgent exemplô parvulorum, quorum aliqui suscepto baptismate vitam æternam consequuntur; alii verò baptismô negatô reprobantur, absque aliquo merito actuali

ab ipsis repetendo. Quòd autem præfati sancti Patres, exinde tantùm colligant gratuitam esse hominum adultorum electionem ad fidem, & gratiam, nullamque mentionem faciant de electione ad gloriam: Patet ex ipso S. Fulgentio, qui ibidem ita subdit: *Igitur quia Deum justum, bonumque Catholica veraciter credit, & confitetur Ecclesia, certissimè credendum est, & fiducialiter confitendum unam, eamdemque Dei gratiam in majoribus salvandis operari bonæ voluntatis initium, quæ in parvulis sine voluntate operatur salvationis effectum. Ipsa gratia infantes neque volentes, neque nolentes redimit, quæ majores illuminando volentes ex nolentibus, & hoc in parvulis salutis opus sine propria voluntatis assensu gratiâ Dei operante perficitur, quod bonæ voluntatis exordio divinitùs dato in majoribus inchoatur, ut opere solius gratiæ voluntas, quæ mala fuit bona fiat, & deinceps gratiæ secum operanti servitium obedientiæ cooperatricis exhibeat.* Quibus apertè constat eum solùm agere de vocatione ad gratiam; unde subdit, *Sicut Deus crudelis non est in infantibus damnandis, quibus baptismatis beneficium non tribuit; sic injustus non est in majoribus cùm bonam non donat voluntatem; & sicut illos voluntas sua mala, sic istos jure puniri facit origo damnata, &c.*

Respondeo 2. Infantes quidem suscepto baptismate ex hac vita migrantes prædestinari sine ulla quidem prævisione operum, & meritorum propriorum; Prædestinari autem ex meritis Christi, qui Baptismum instituere voluit, & proprio suo sanguine virtutem remittendi peccata ipsi conferre, ut salubriter applicaretur in remedium peccati tam infantulis, quam adultis, ut quæstione sequenti demonstrabimus.

Objiciunt 6. Evidentiùs detegi non potest, quæ fuerit genuina sancti Augustini sententia, quàm ex ejus Discipulis; sed ex his constat gratuitam esse electionem adultorum ad gloriam: Ergo, &c. Probatur minor: Primò ex S. Prospero cap. 2. ad objectiones Vincentianas, ubi ait: *Quòd multi pereunt, pereuntium est meritum; quòd multi salvantur, salvantis est donum*, & ad excerpta Genuensium cap. 6. de gratuita hominum electione differens, ait: *Hæc omnia si non rectè dicta sunt inscrutabilia sunt judicia Dei, & investigabiles viæ ejus, nec occultum est quare ille potius, quàm iste salvatur; & in se non in Domino gloriabitur, qui aliis vitio suo pereuntibus, electione dignus inventus est, ac sic justitia quidem erit, quòd plurimi damnantur, sed non erit gratia, quòd plurimi liberantur. Absit hoc à catholicis cordibus, absit talis impietas, ut quemquam putemus meritis suis erui de potestate tenebrarum, & in regnum Filii Dei debita non gratuita adoptione transferri*: Et infrà, *De universo genere hominum salvat innumeros non secundùm opera nostra, sed secundùm propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora æterna.* Secundò ex Fulgentio lib. 1. ad Monimum cap. 13. *Potuit*, inquit, *sicut voluit prædestinare quosdam ad gloriam, quosdam ad pœnam: sed quos prædestinavit ad gloriam, prædestinavit ad justitiam, quos autem prædestinavit ad pœnam, non prædestinavit ad culpam.* Quibus cùm opponat Prædestinationem Reprobationi in hoc, quòd illa sit gratuita, hæc autem ex justitia, consequens est ipsum censuisse Prædestinationem ad gloriam non esse ex prævisis meritis: Idipsum confirmat de veritate Prædestinationis, & Gratiæ pluribus. Tertiò denique ex S. Bernardo, qui Sermone in illud Sapientiæ 10. *Justum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei*, ait; *Regnum Dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur: Conceditur in Prædesti-*

stinatione, promittitur in vocatione, ostenditur in justificatione, in glorificatione percipitur..... In Prædestinatione est gratia, in vocatione potentia, in justificatione letitia, in magnificatione est gloria. Ubi cùm ait, in Prædestinatione esse Dei gratiam, intelligit gratuitam electionem: Ergo non ex prævisis meritis.

Respondeo, ex illis omnibus sententiis solùm inferri, quòd homines non seligantur ex operibus naturæ viribus elicitis, sed gratiæ beneficiò factis, quocirca meritò gratuita dicitur electio, quia gratia, quæ est principium illorum operum, gratis conceditur à Deo, qui ipsam largitur, quibus, & quando vult. Unde idcirco non incongruè S. Bernardus eam gratuitam electionem appellat, quia fit tantùm ex prævisis operibus in gratia, & à gratia elicitis.

Solvuntur objectiones ex Theologica ratione.

O*Bjiciunt* 1. Authoritatem, & rationem Subtilis Doctoris, qui in 1. dist. 41. quæst. unica, num. 11. Contrariam sententiam, amplectitur, eamque firmat hoc argumento: Omnis ordinatè volens priùs vult finem, quàm media ad finem: sed Deus ordinatè vult. ergo priùs vult finem, quàm media ad illum: At gloria est finis, & merita sunt media ad illam conducentia: Ergo Deus priùs vult gloriam quàm merita, & consequenter electio ad gloriam non potest esse ex prævisione meritorum.

Respondeo: *Nego conseq.* & ad authoritatem Doctoris respondeo ipsam nobis adstipulari. Cùm enim Doctor ibidem præsentem quæstionem singulari genii sui subtilitate utrimque librasset, diversasque de ea sententias expendisset; tandem concludit his verbis: *De istis opinionibus, quia Apostolus videtur disputans de ista materia ad Rom. in fine, quasi totum imperscrutabile relinquere*, O ALTITUDO, *inquiens*, DIVITIARUM SAPIENTIAE, ET SCIENTIAE DEI: ET QUIS NOVIT SENSUM DOMINI, AUT QUIS CONSILIARIUS EJUS FUIT? *Ideo ne scrutando de profundo, secundùm dictum Magistri, eatur in profundum, eligatur, quæ magis placet, dum tamen salvetur libertas divina, sine aliqua injustitia, & alia quæ salvanda sunt circa Deum, ut liberaliter eligentem, & qui aliam opinionem tenuerit, respondeat ad ea, quæ tacta sunt contra eam.* Quibus apertè significat nostram Conclusionem esse probabilem, omniaque in illam objecta posse dilui.

Secùs autem sentire videtur de opposita sententia. Cùm enim videret eam maximis undique scatere difficultatibus, quarum aliquas solvere nititur, ipsam quidem probabilem affirmat: *Dum tamen*, inquit, *salvetur libertas divina sine aliqua injustitia, & alia salventur, quæ salvanda sunt circa Deum, ut liberaliter eligentem*: quæ duo sane vix salvari possunt in opposita sententia; maximam quippe contra libertatem, justitiamque divinam Deo necessitatem antecedentem imponit providendi, & studendi, ne electi finaliter à gratia excidant: Similiter, ut non electi, quantumvis justi, perfecti, & innocentes fiant per bona opera, & Ecclesiæ Sacramenta: nihilominùs tandem labantur in peccatum, in illoque statu moriantur, & in æternum pereant, quod sane durissimum videtur, & divinæ libertati, justitiæque valde injurium. Vix pariter salvari potest summa Dei libertas, & benignitas in eligendo; ut quid enim, cùm omnes, aut saltem plures eligere posset, tam paucos selegit, & innumeros propemodum pereundos deseruit, idque ex mera, & sola ipsius voluntate, & nul-

la in eligendis suppositа minima diversitate; quæ omnia absurda non sequuntur ex nostra sententia, adeoque non leve indicium est illam Doctori Subtili magis placuisse.

Ad rationem, Respondeo primò: Hoc argumentum nimis probare, nedum enim suadet Prædestinationem esse factam ante prævisa merita; sed etiam quòd aliter fieri non potuerit, cùm enim Deus inordinatè nihil velle possit, quia sapientissimus est: Consequens est quòd si ut ordinatè vellet, priùs velle deberet nostram justificationem, quàm nostra merita, non posset, etiam de potentia absoluta, velle priùs merita, quàm glorificationem, quod planè absurdum est, ut fatentur etiam ipsi Adversarii.

Secundò, Respondeo majorem esse tantùm veram respectu proprii finis, & non alieni. Potest quis v. g. velle priùs victoriam à milite consequendam, quàm præmium ipsi largiendum, licèt victoria non sit finis ipsius militis, sed præmium: Itaque cùm glorificatio nostra non sit finis Dei, sed nostri, nec merita nostra sint media respectu Dei, sed nostri; non est necesse quòd Deus priùs velit glorificationem nostram quàm nostra merita, sed rectè, & ordinatè velle potest merita, antequam velit glorificationem nostram. *Adde* quòd glorificatio nostra habeat quasi rationem medii: Glorificatio autem quasi rationem finis respectu Dei: siquidem ipse nobis gloriam proponit ut ad merita, & opera bona nos provocet.

Respondeo 3. Majorem esse veram de mediis Physicis, non de moralibus, quæ varia sunt respectu vitæ æternæ: Cùm enim medium morale non realiter, sed impetratoriè tantùm concurrat ad consecutionem finis; cùmque non possit impetratoriè concurrere, nisi supponatur esse in ejus cognitione, à quo finis est impetrandus, nihil enim movere potest voluntatem nisi sit cognitum, quia nihil volitum quin scitum, adeoque necesse est, ut priùs intendantur media moralia, quàm finis per ea consequendus.

Respondeo 4. Distinguendo majorem: Ordinatè volens priùs vult finem quàm media, si finis consideretur absolutè & sub formali ratione finis, concedo: Ut sic enim quicumque vult finem efficaciter, ab ipso fine movetur, ut etiam efficaciter velit media ad ipsius assecutionem conducentia, adeoque priùs vult finem quàm media si consideretur conditionatè & in ratione præmii, nego. Ut sic enim ordinatè volens, non vult efficaciter dare præmium alicui nisi prævideat antea meritum. Glorificatio autem nostra vocatur merces, corona, & retributio, adeoque nihil mirum si Deus prævideat priùs, & velit merita, quam gloriam.

Instabis: Deus reverà priùs intendit finem, quàm media: Ergo nulla solutio. Probatur antecedens ex sancto Augustino libro de Dono Perseverantiæ cap. 41. ubi agens de Tyriis, & Sydoniis ait, eos *Credere potuisse si mira illa Christi signa vidissent: sed quoniam, ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum*: Quibus verbis indicat Deum priùs eligere ad finem: Deindè concedere media, nempe prædicationem, & signa quibus fides comparatur: Unde factum est quòd cùm Tyrii, & Sydonii non essent Prædestinati ad fidem, idcirco non sunt eis concessa media efficacia, ut fidem consequerentur: Ergo, inquiunt, Deus priùs vult finem, quàm media.

Nego consequentiam: Tum quia inductio generalis non fit ex unica specie actus; hic autem unica profertur species prædestinationis, nempe Prædesti-

stinatio ad gratiam, ex qua non licet colligere idem esse dicendum de Prædestinatione ad gloriam. Tum quia, ubi unum colligitur ex alio comparato, necessum est, ut inter utrumque intercedat aliqua paritas; Nulla autem est paritas inter Prædestinationem ad fidem, seu gratiam, de quâ solùm loquitur sanctus Augustinus in objectione, & Prædestinationem ad gloriam, de qua nunc agimus; illius enim finis est absolutus, quippecùm fides non pendeat à meritis, sed à sola Dei liberalitate; adeoque omnia merita præcedat; Gloria autem est finis conditionatus dependens à meritis: Unde cùm repugnet decerni rem aliquam conditionatam, ante prævisionem conditionis futuræ, etiam repugnat Deum velle glorificationem nostram, quæ supponit merita priusquam ipsa merita intendat.

Objiciunt 2. Effectus est posterior suâ causâ saltem in aliquo signo rationis; sed opera meritoria à Deo volita sunt effectus Prædestinationis: Ergo illa sunt à Deo volita in posteriori signo rationis, adeoque Prædestinatio fit ante prævisa merita.

Nego minorem cum Ochamo, Gabriele, sancto Bonaventura, Faventino, Valentia, Isamberto, Josepho Tricassino, & aliis; unicus enim, & proprius effectus Prædestinationis propriè dictæ, de qua nobis sermo est, est ipsa visio beatifica, & nostra glorificatio; hæc enim nobis confertur ratione formalis Prædestinationis, quemadmodum S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. loquendo de Prædestinatione ad gratiam ipsam, *Prædestinatio*, inquit, *quæ in bono est, gratiæ est, ut dixi, præparatio; gratia verò est ipsius Prædestinationis effectus*. Ita à simili, dum agimus de Prædestinatione ad gloriam, reverà possumus asserere unicum illius esse proprium effectum, nempe ipsammet gloriam, & beatificationem nostram.

Objiciunt 3. Eô modô prædistinatur nostra salus quomodo perseverantia nostra, ab ea namque totaliter, & adæquatè salus pendet, juxta illud Matth. 12. *Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit*. sed perseverantia nostra actualis prædestinatur à Deo, sine ullis meritis, estque gratuitum Dei donum, *Quod quidem aliunde haberi non potest nisi ab eo qui potens est eum qui stat statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit restituere*, inquit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 13. Ergo pariter nostra salus, & Prædestinatio ad gloriam æternam ex gratuita Dei voluntate, non verò ex meritis pendet.

Distinguo minorem: Perseverantia nostra est gratuitum Dei donum quod non potest emereri meritô de condigno, & ex justitia, concedo: meritô de congruo, impetrationis, & decentiæ, nego. Perseverantia namque non ita gratuitum est Dei donum, ut ab illo solo pendeat, sine ulla alia nostra cooperatione libera, qualiter ab eo solo pendent primæ gratiæ vocationis, quas operatur in nobis sine nobis; sed admittit liberam nostram cooperationem ad consentiendum gratiæ, obediendum Dei mandatis, & resistendum omnibus occasionibus mortaliter peccandi; unde gratiam perseverantiæ adæquatè sumptam Deus non prædefinit absolutè, & efficaciter absque prævisione nostræ cooperationis, & idcirco neganda est consequentia.

Instabis: Eô modô loquitur S. Augustinus de Prædestinatione ad perseverantiam, quomodo de Prædestinatione ad primam gratiam: sed Prædestinatio ad primam gratiam omne prorsus meritum excludit: Ergo, & perseverantia.

Nego majorem: Verùm equidem est ip-

ipsum removere quodcumque meritum ad primam gratiam, non sic autem de gratia perseverantiæ: Imò lib. de Bono perseverantiæ cap. 6. Illam gratiam posse emereri pronuntiat: *Hoc ergo Dei donum*, inquit, *suppliciter emereri potest; sed cum datum fuerit amitti contumaciter non potest*: Unde cap. 16. distinguit gratiam perseverantiæ ab initio fidei, quòd hoc Deus gratis concedat; illam verò interdum orantibus largiatur; *Cùm*, inquit, *constet Deum alia etiam non orantibus, sicut initium fidei, alia nonnisi orantibus præparasse, sicut usque in finem perseverantiam*. Inde hortatur ad orationem, ut illud perseverantiæ donum possimus assequi, non quidem ex merito iustitiæ, sed ex merito impetrationis, & decentiæ.

Objiciunt 4. Prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis, dicente S. Augustino lib. de bono perseverantiæ cap. 24. *Nullum est illustrius Prædestinationis exemplar, quam ipsemet Salvator quisquis fidelis vult eam benè intelligere, attendat ipsum, atque in illo inveniat, & seipsum*: sed Prædestinatio Christi facta fuit omninò gratis, & absque ullis meritis: Ergo, & prædestinatio nostra.

Distinguo majorem: Prædestinatio Christi est exemplar nostræ Prædestinationis ad gratiam, concedo; ad gloriam, nego: & similiter distincta minore, Nego consequentiam, nec enim aliud intendit Augustinus; quod nedum constat ex scopo totius libri qui est de Prædestinatione ad gratiam, & ad donum perseverantiæ; sed maximè ex illo ipsomet Capite laudato, ubi, post verba in objectione posita, concludit; *Qui ergo hunc fecit ex semine David hominem iustum, qui numquam esset iniustus, sine ullo merito præcedentis voluntatis eius, ipse ex iniustis facit iustos sine ullo merito præcedentis voluntatis ipsorum, ut ille Caput, hi membra sint eius. Qui ergo fecit illum hominem sine ullis eius præcedentibus meritis, nullum, quod ei dimitteretur, vel origine traheret, vel voluntate perpetraret peccatum; ipse nullis eorum præcedentibus meritis facit credentes in eum quibus dimittat omne peccatum &c.* Patet ergo his verbis Augustinum ibi solùm agere de prædestinatione ad gratiam.

Objiciunt 5. Deus media quædam efficacia prædestinatis confert, quibus gloriam assequantur, quæ non dat reprobis: Ergo signum est Deum habere voluntatem efficaciem conferendi gloriam illis, non istis, antecedenter ad prævisa ipsorum merita.

Distinguo antecedens: Dat quædam media, quæ sunt efficacia ex parte Dei, & ante prævisam hominis cooperationem, nego: ex parte accipientis, & cooperantis, concedo. Itaque media, seu gratiæ concessæ, tam Prædestinatis, quàm Rebrobis considerari possunt, quatenus à Deo donantur, vel quatenus ab homine suscipiuntur, & applicantur. Priori modô omnes gratiæ sunt efficaces in *actu primo*, quia ex se habent sufficientem vim assequendi suum effectum, si ex parte hominis nulla interveniat oppositio, quæ earum efficacitatem præpediat: Posteriori verò dicuntur efficaces vel inefficaces in *actu secundo*, juxta hominis assensum, vel dissensum, cooperationem, vel repulsam. *Adde*, quòd etiam ipsis Reprobis, interdum, efficaciores gratiæ concedantur, quàm Prædestinatis; Judas enim Reprobatorum ille pessimus longe plures, & ampliores gratias accepit, quàm rusticus aliquis qui Dei præcepta servans in statu gratiæ sanctificantis vitam finit, ille tamen damnatur, hic salvatur: Ergo non sequitur Prædestinatos efficaciores habere gratias, quàm Reprobos.

Instabis: Deus omnibus, & solis Præ-

Prædestinatis elegit, & confert media efficacia, quatenus efficacia sunt: Ergo media collata Prædestinatis discrepant à mediis collatis Reprobis; sed illud discrimen, aliunde repeti non potest, quàm quia Prædestinati eliguntur ad Regnum ante prævisa eorum merita, & ante decretum de conferendis efficacibus illis mediis: Ergo reverà Deus eos prædestinat ante prævisa merita, & idcirco eis confert media differentia ab illis quæ prædestinatis tribuuntur.

Respondeo 1. Negando majorem, alioquin sequeretur Reprobos idcirco damnari, quia Deus ipsis media sufficientia denegasset, sicque ipsorum damnatio non praviis eorum operibus, sed absoluto Dei decreto esset tribuenda quod Calvinismum sapit.

Resp. 2. Distinguendo ipsam majorem, Deus seligit, & discernit media prædestinatis, ut efficacia sunt, nego: ut apta sunt, & sufficientia ad finem consequendum, concedo. Itaque quòd illa media sint efficacia, & effectum habitura pendet ab eventu, & libera cooperatione hominis; quem quidem eventum prævidit, & approbavit Deus, cùm eligeret ipsa media, sed non elegit quia prævidit habitura effectum, quasi illa media non seligeret, nisi essent habitura effectum; Sicut ex opposito non elegit Reprobis media inefficacia, quatenus inefficacia sunt, licèt ex prava hominis libertate, & voluntate ea fore inefficacia prævideril, & permittere decreverit: sed elegit ut bona, & idonea ad effectum consequendum, si ipsi, quibus hæc media collata sunt, voluissent.

Urgebis: Quamquam Deus non elegerit Reprobis media, quatenus inefficacia, tamen sciente, & liberè elegit media, quæ noverat non esse profutura re ipsa: Unde non minùs sequitur necessariò eorum damnatio, quàm si Deus elegisset illa media, quatenus sunt inefficacia: Ergo nostra sententia non magis tuetur, & explicat sincerum Dei amorem erga eorum salutem; quomodo enim sincerè, & ex animo salvare voluisset eos, quibus scienter, & liberè elegit media, quæ noverat ipsis non esse profutura, cùm tamen posset æquè facilè eligere media, quæ prodessent.

Distinguo antecedens: Deus scienter, & liberè elegit Reprobis media non profutura, ex defectu efficacitatis mediorum, nego: non profutura ex malitia, vel negligentia suscipientium, concedo: Ad sequelam dico, exinde sequitur Damnatio Reproborum, defectu efficacitatis mediorum, nego: defectu negligentiæ, vel malitiæ ipsorum Reproborum, & statu peccati mortalis, in quo voluntariè moriuntur, concedo: Unde neganda est consequentia; opposita namque sententia refundit eorum damnationem in ipsum Dei decretum antecedens, & excludens virtualiter, aut æquivalenter eos omnes, quos Deus despexit, seu neglexit ante prævisionem operum, & nulla data occasione ex parte ipsorum, adeoque subsistere nequit cum sincero Dei affectu salvandi homines. Secùs autem est de nostra sententia, quæ ipsam Reprobationem refundit in prævisa ipsorum mala opera, & in abusum gratiæ ac mediorum, non autem in ipsam Dei voluntatem nisi tantùm consequenter ad illam prævisionem.

Objiciunt 6. Deus elegit aliquos eximiè prædestinatos ad gloriam vel aliquam dignitatem supernaturalem ante omnem prævisionem futurorum, ut constat de Beata Virgine, sancto Joanne Baptista, Apostolis, & aliis eximiè Prædestinatis: Ergo cùm similis sit ratio omnium Prædestinatorum, nullumque occurat motivum exci-

excipiendi aliquos ab hoc modo eligendi, affirmandum est omnes sic esse prædestinatos, ante prævisa merita.

Nego antecedens: Probabilius enim est nullam puram creaturam electam fuisse efficaciter, & absolutè ad gloriam, vel dignitatem aliquam, ante prævisa merita, vel conditionem finalem, imò nec Beata Virgo electa fuit, non modò ad gloriam, sed neque etiam ad Maternitatem Dei, sine præviso ipsius consensu: Unde probabiliter sustinent Theologi ipsam promeritam fuisse divinam hanc suam Maternitatem; quod, & indicat Ecclesia, tum in oratiuncula, *Regina Cœli lætare, quia quem meruisti portare resurrexit*. Nec-non, *ut dignum filii tui habitaculum effici mereretur*.

Adde quòd quidquid sit de Beatissima Virgine, cujus privilegia ad nullam aliam puram creaturam extendi possunt, nullatenus evinci potest alios eximiè Prædestinatos electos fuisse ante prævisa ipsorum opera; id enim neque Scriptura docet, neque sancti Patres affirmant, neque aliunde efficaciter colligi potest. Quòd enim S. Joannes Baptista, & Apostoli aliique viri sanctissimi dicerentur eximiè Prædestinati, ad id sufficiebat, quòd Deus amplioribus beneficiis, & donis supernaturalibus eos cumularet, quibus faciliùs permanerent in gratia, omnesque excluderent occasiones mortaliter peccandi.

Objiciunt 7. Aliqui parvuli rapiuntur statim post Baptismum, alii verò paulò ante susceptum Baptismum etiam adhibitâ omni diligentiâ, ut Baptismus eis procuraretur: Unde fit quòd priores ad gloriam prędestinentur, alii verò ad gehennam destinentur: sed hæc fortis diversitas non provenit ab ullis prævisis meritis, aut demeritis: Ergo in solam Prædestinationem meritorum est refundenda.

Nego consequentiam: Id enim non est necesse provenire ex tali Electione, & Reprobatione, quæ omnem futurorum prævisionem antecedat; illud enim accidere potest, vel propter negligentiam, aut malitiam parentum, vel propter rerum ordinem, ita se habentem, ut naturaliter non possit parvulus diutiùs vivere, nec proinde ad Baptismi gratiam pervenire; Deus autem habet se permissivè ad hanc privationem, quia non tenetur invertere communem rerum ordinem impedientem hanc Baptismi receptionem, nec vim inferre voluntati parentum, qui noluerunt Baptismum parvulo conferri: Spectat enim ad sapientem Dei Providentiam, ut sinat res agere secundùm naturam suam liberas liberè, contingentes contingenter, & non passim miracula facere, subindeque omnia vertere, propter bonum aliquorum particularium.

Unde privatio ista Baptismi à parvulo se habet in ordine supernaturali, quemadmodum monstra in ordine naturali; & sicut mors illius adulti, qui decidit in Amentiam, Apoplexiam Lethargum, post mortale peccatum. Hæc enim omnia permittit Deus, quia cùm sit summus omnium ac sapiens rerum Provisor; non debet immutare rerum ordinem propter aliquod bonum particulare, nisi fortè ad id moveatur parentum vel aliorum precibus, Cum autem immutat cursum rerum ordinarium propter parentum preces, aut vota; hoc non provenit ex Electione absoluta antecedenti, sed ex prævisione talium precum.

Objiciunt denique: Si Electio ad gloriam facta esset ex prævisis meritis, Mysterium Prędestinationis non esset incomprehensibile; Sed hoc est contra Apostolum exclamantem ad Romanos cap. 11. *O Altitudo divitiarum Sa-*

Sapientiæ: *& Scientiæ*! Ergo &c. Major paret, mirum enim non videtur, quòd Deus decreverit salvare eos, quos prævidit benè acturos, & damnare alios, quos prævidit malè victuros, sicut nemo miratur si videat à judice puniri noxios, liberari innoxios:

Nego majorem: Quamquam enim Prædestinatio fiat ex prævisis meritis, nihilominùs maxima remanet ansa exclamationis propter inscrutibilia Dei judicia. Licèt enim omnes vocentur ad gloriam, nihilominùs interdum alios vocat vocatione ita congrua, ut respondeant, sicut vocavit Paulum, Magdalenam &c. Alios autem vocat vocatione tantùm ordinaria, cui possunt quidem respondere, non tamen respondent: cur autem diversam hanc adhibeat vocationem: illud omninò est inscrutabile, ut apertè declarat sanctus Augustinus in Enchiridio cap.95. ubi clarè indicat esse aliquas causas cur parvuli, & adulti assumantur ad primam gratiam, aut ab illa excludantur: *Quas*, inquit, *noscemus in beatitudine æterna, cùm nos lateant in hac vita*: Hinc est quòd cùm quærit has causas diversæ Dei vocationis, & administrationis gratiæ, semper recurrit ad inscrutabilia judicia Dei, & non ad meram ejus voluntatem, quia nempe ibi supponit esse aliquam causam, sed nobis incognitam.

QUAESTIO QUARTA.

An, & quomodo hominum Prædestinatio decreta fuit ex prævisis meritis Christi?

NOTANDUM 1. Prædestinationem considerari posse dupliciter, nimirum quantùm ad actum Prædestinantis, vel quantùm ad effectum Prædestinationis. *Rursus* actus Prædestinantis spectari potest bifariam, scilicet vel *Absolutè*, & secundùm entitatem; vel *Respectivè*, & juxta terminationem extrinsecam ad aliquem effectum Prædestinationis. Similiter Prædestinatio secundùm effectum considerati potest, vel secundùm ordinem æternæ intentionis, vel secundùm ordinem temporalis executionis. Certum est autem Christum Dominum non esse causam nostræ Prædestinationis quoad actum Prædestinantis absolutè spectatum, cùm enim hic divinus actus secundùm entitatem idem omnino sit realiter cùm Essentia divina, nullam sui agnoscit causam, physicam, vel moralem, hoc est, nec productivam, nec meritoriam: Solùm ergo remanet discutienda Quæstio de illo ipso divino actu Prædestinationis quatenus terminatur ad aliquem effectum ipsius Prædestinationis, nempe ad gratiam vocantem, adjuvantem & sanctificantem, nec non ad gloriam; quę sola propriè effectus Prædestinationis est.

Notandum 2. Christum Dominum dici posse tripliciter causam nostræ Prædestinationis, nimirum vel *Exemplarem*, quatenus ipsius Prædestinatio est exemplar Prædestinationis nostræ: vel *Finalem*, eo quòd Prædestinatio nostra ordinata sit in ipsius gloriam, vel denique *Meritoriam*, ita ut merita Christi fuerint prævisa, & acceptata tanquam rationes Deum moventes ad decernendam nostram Prædestinationem. Certum est autem Christum Dominum esse reverà causam exemplarem nostę Prædestinationis, siquidem Deus *prædestinavit nos conformes fieri imaginis filii sui*, inquit Apost. ad Rom.8. Unde sanctus Augustinus, lib. de Bono perseverantiæ cap.24 ait, *Nullum aliud illustrius est Prædestinationis exemplar, quàm Christus Jesus*. Certum pariter eum esse causam fina-

lem ipsiusmet nostrę Prędestinationis, siquidem ut Apostolus ait ad Ephes.1. Deus, *Prædestinavit nos per Jesum Christum in ipsum*, hoc est, *Propter ipsum*: Unde meritò Tridentinum Sess.6.c.7. loquens de justificatione ait, *Huius iustificationis causæ sunt, finalis quidem gloria Dei, & Christi*. Idem autem dicendum videtur de Prædestinatione. Solùm itaque restat discutiendum, an reverà Christi prævisa merita fuerint causæ moventes Deum ad decernendam nostram Prædestinationem.

Notandum 3. Certum esse Christum Dominum dici causam meritoriam nostræ Prædestinationis, & omnium illius effectuum, quantùm ad executionem, id nempe apertè satis indicat sanctus Paulus ad Ephesios cap.1. dicens, *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in Charitate*. Quibus complectitur effectus Prędestinationis, scilicet gratiam vocantem, adjuvantem, & sanctificantem nobis propter Christum concessam, quod apertè significat dum subdit, *Qui prædestinavit nos in adoptionem Filiorum Dei per Jesum Christum in ipsum*, Id est propter ipsum. Etenim apud Apostolum, plerumque synonima sunt hæc vocabula, *Per Christum, in Christo, & propter Christum*. Idipsum clarissimè explicat Concil. Trident. Sess.6.cap.6. his verbis, *Declarat præterea* sancta Synodus *ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, quâ nullis eorum existentibus meritis vocantur, &c.* Suadet etiam aperta ratio: Christi namque merita prævisa fuerunt ante quodcumque donum supernaturale nobis concedendum, est enim *Primogenitus ante omnem Creaturam*: Eccl.24. adeoque ante illas cum suis meritis, & operibus saltem in communi prævisus, & consequenter haud-dubium est, quin eorum intuitu divinus Pater decreverit omnia media ad salutem, & gloriam æternam consequendam nobis esse conferenda: Nempe ut ab ipso divino Capite sacer ille gratiæ Spiritus in omnes fideles ejus membra exundaret, & effflueret; quod etiam haud obscurè indicat sancta Ecclesia, quoties omnia ista munera, & dona à Deo exoptat, & expostulat *Per Jesum Christum Dominum nostrum*. Tantùm itaque hic resolvendum superest, an reverà nostra Prædestinatio decreta fuerit ex prævisis Christi meritis secundùm ordinem intentionis, quocirca sit.

CONCLUSIO UNICA.

CHristus *est causa meritoria nostrę Prędestinationis, etiam secundùm ordinem intentionis, & electionis*. Hæc videtur probabilior.

PROBATUR PRIMÒ: Christus quatenus Deus homo, prædestinatus fuit, & prævisus ante prædestinationem cujuslibet Creaturæ: Ergo prævisa illius merita fuerunt rationes moventes Deum ad decernendam nostram Prædestinationem. Consequentia patet; Si enim in illo ipso signo ęternitatis, in quo Deus Prædestinatos elegit, jam habeat præsentia Christi merita futura, evidens est quòd cùm illa merita sint digna quocumque pręmio possibili, & Deo Patri offerantur propter hominum salutem, & Prædestinationem, etiam divinum Patrem moveant ad decernendas omnes gratias in tempore hominibus conferendas, quibus, si voluerint gloriam æternam, consequentur.

Probatur antecedens illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Christus prævisus dicitur ante quamlibet Creatu-

tu-

turam; sic 8. Proverb. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, &c.* Ubi septuaginta interpretes vertunt, *Dominus creavit me in initio viarum suarum*; Quæ verba intelligi nequeunt de Ghristo secundùm Divinitatem, utpote; quæ creationis est expers; neque de creatione, & formatione illius temporali secundùm executionem, siquidem incarnaaio facta est tantùm in medio annorum: Restat ergo, ut intelligantur de formatione ipsius incarnati Verbi secundùm ęternam destinationem, & prævisionem. Similiter Joannis 17. Christus ait, *Clarifica me Pater claritate, quam habui apud te, priusquam mundus fieret.* Quibus petit conferri sibi gloriam, quam habuit ante mundum conditum: at non petit gloriam Divinitatis, cùm ipsâ nunquam caruerit: Ergo humanitatis, qnam habuit in divina Prædestinatione ante mundum conditum. Denique ad Colofs. 1. Christus ipse dicitur *Primogenitus omnis Creaturæ*, quod sanè intelligi debet secundùm humanitatem: At ita dici non potest Primogenitus, nisi ratione prędestinationis, quatenus nimirum ante omnem Creaturam est prædestinatus: Ergo prædestinatus est, ac prævisus ante quamlibet Creaturam, adeoque ipsius merita Deo præsentia fuerunt ante Prædestinationem cujusque Creaturæ.

Secundò: Scriptura sacra disertè significat omnes gratias, omniaque spiritualia dona nobis in temporeconferenda, decreta fuisse à Deo ab æterno per Christum Iesum: Ergo pariter indicat illius merita fuisse rationes moventes Deum ad decernendam illam donorum cęlestium collationem. Patet antecedens ex laudato jam loco ad Ephesios. *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, &c.* Ubi particulæ *in Christo*, & *per Jesum Christum*, Christi meritum significant, quæ enim alia fingi posset significatio? quod etiam sequentibus Apostoli verbis clariùs explicatur: subdit enim, *In qua gratificavit nos in dilecto Filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius*: Quibus declarat, illam divinam electionem, qua nos Deus elegit ante mundi constitutionem, & Prædestinavit ad Gratiam, & Gloriam, factam fuisse intuitu meritorum Christi. Idipsum apertiùs significat 2. ad Timot. 1. *Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta, non secundùm opera nostra* (naturæ viribus elicita) *sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis à Christo Iesu, ante tempora sæcularia*: Quibus verbis Apostolus significat Deum ab æterno decrevisse gratiam nobis conferendam in Christo, hoc est propter Christum, quod & expresſè docet Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 4. cùm dicit, *Justificationem Impii, hoc est, translationem ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adam in statum gratię, & adoptionis filiorum Dei, fieri per secundum Adam Jesum Christum Salvatorem nostrum*: Hæc enim translatio à statu peccati ad statum Justitię, gratiam primò vocantem includit, à qua pendet omne Prædestinationis ædificium: Ergo cùm hæc gratiarum dona intuitu meritorum Christi concedenda fuerint ab æterno decreta, ut ibidem indicat Concil. cap. 5. dicens, *Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Jesum Christum prævenientę gratia sumendum esse*. Hoc est, ab ejus vocatione, &c. Consequens est ipsam etiam Prædestinationem nonnisi propter ipsa merita decretam fuisse.

Tertio idipsum suadet ratio: Deus in tempore nihil quidquam exequitur nisi juxta decretum ab æterno formatum de rebus in tempore faciendis, sed fatentur omnes gratiam quamlibet,

bet, nec-non, & gloriam ipsam concedi nobis propter Christi merita; Ergo cùm gloria, & gratia in tempore concedenda sit præmium meritorum Christi, profectò ab æterno Deus etiam voluit, & disposuit illam concedere ratione talium Christi meritorum: Unde fit ut soli Christo, & meritis ejus tanquam causæ moventi, & merenti, tribui debeat.

Deinde: Prædestinatio nostra, ut fusè probatum est, decreta fuit solùm post prævisa merita: sed illa ipsa nostra merita omninò pendent à gratia per Christum concedenda; Ergo necessum fuit priùs fuisse prævisa Christi merita, quàm nostra prædestinatio statueretur.

Reponunt Adversarii hæc omnia quidem esse vera secundum ordinem executionis, non verò secundum ordinem intentionis; ita quòd cùm Deus ex suo beneplacito elegisset omnes salvandos ad suum quemque gradum, cæteris negativè reprobatis, & illis prædefinivisset omnia opera bona, perseverantiam, & gratiam congruam in tempore suscipiendam, & exequendam, voluit hoc totum exequi per Christi merita.

Contra: Ex illa sententia sequitur Christum esse merum executorem paternorum decretorum, absque ulla potestate conferendi alicui gratiam aliquam majorem, quàm quisque in tempore reipsâ accipit: Non enim posset excedere præscriptum divini decreti, quod ipse clarè in Deo conspicit, & novit sibi esse solvendum, & executioni mandandum; sed hoc pugnare videtur in Scripturam sacram, quæ significat plenariam Christo Domino concessam esse potestatem, nedum in res temporaneas, & terrenas: sed etiam cœlestes, spirituales, & æternas. Sic Joannis 13. *Sciens quia Pater dedit ei omnia in manus*: Et Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in Cœlo, & in Terra*: Quómodo autem haberet omnem potestatem nisi quia potest de omnibus propria authoritate disponere, maximè verò ea, quæ spectant ad hominum salutem? Quod ultrò confirmatur Joannis 5. & 6. cap. ubi Christus ipse affirmat omnimodam sibi concessam authoritatem vivificandi, judicandi, & beatificandi mortuos; non quidem ratione Divinitatis, qua ita supremam habet cum Patre authoritatem, nec opus est, ut ei donetur; sed ratione humanitatis: unde ait: *Dedit ei potestatem judicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem ejus* (Filii hominis) *& procedent, qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem Judicii*: Et cap. 6. *Ego resuscitabo eum in novissimo die*: Quibus verbis nedum simplex executio, sed, & suprema potestas Christo concessa significatur.

Deinde Christus dicitur Caput, & Rex totius Universi: Ergo sicut Caput vivificat, & regit omnia membra, & Rex terrenus totum suum regnum, omnesque subditos administrat, & de ipsorum functionibus, officiis, & statu decernit; ita Christus totum universum dirigit, maximè verò in iis, quæ ad salutem spectant, siquidem *Non misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum*.

Denique: Ex Doctore in 3. dist. 13. Christi humanitas in tantùm extollenda, & dignificanda est, quantùm dignificari potest absque repugnantia, *In commendando enim Christo*, inquit, *malo excedere, quàm deficere à laude sibi debita, si propter ignorantiam oppeteat in alterum incidere*: Ex quo colligit in Christo admittendam esse summam gratiam creabilem, quod utique confir-

firmat per illam sententiam sancti Augustini de libero arbitrio, *Quidquid tibi vera ratione melius occurrit, scias hoc Deum magis fecisse quàm non fecisse*; sed longè magis cedit in Christi gloriam, quòd non solùm executivam, sed etiam authoritativam habeat potestatem in omnis, quæ spectant ad hominum salutem, illudque repugnare nulla ratio suadet; adeoque non solùm secundùm executionem temporalem, sed etiam secundùm æternam prævisionem, & destinationem, Christus ratione suorum meritorum authoritatem habuit circa statuendam nostram prædestinationem; conveniebat enim, ut qui gratias omnes ex parte sua promereri debuerat per sua merita, etiam aliquam libertatem haberet in suis meritis applicandis, neque restringeretur ad solam executionem eorum, quæ de tali applicatione ab æterno Patre decreta fuerant.

Dices 1. Deus nos prędestinavit juxta merum suæ divinæ voluntatis beneplacitum: Ergo non ex Christi meritis. Probatur antecedens, ex laudato loco ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundùm propositum voluntatis suæ in laudem gratiæ suæ*. Quibus significat nos esse Prædestinatos per Christum quantùm ad executionem; per propositum autem Dei quantùm ad intentionem.

Respondeo non eum esse sensum Apostoli, imò ex eo colligi prædestinationem nostram pendere à meritis Christi etiam secundùm intentionem, cùm id maximè Christi gloriam, & excellentiam spectet; dicitur autem prædestinatio facta secundùm propositum voluntatis, non ut excludat meritum Christi, sed solùm ut significent Christum pro illis tantùm efficaciter merita sua obtulisse, pro quibus cognoscebat Deum velle, ut ita offerrentur, nam ut loquitur Doctor in 3. dist. 19. n. 6. *Sicut Verbum prævidit passionem Patri offerendam pro prædestinatis, & electis, sic eam efficaciter obtulit in effectu: ita tota Trinitas pro eis passionem efficaciter acceptavit, & pro nullis aliis fuit efficaciter oblata, nec ab æterno acceptata, & ideo tantùm meruit eis primam gratiam ordinantem ad gloriam consummatam*.

Dices 2. Prædestinati dati sunt Christo ut eos custodiret, & sanctificaret: Ergo reverà non meruit eorum prædestinationem. Patet antecedens ex illo Joannis 17. *Quos dedisti mihi custodivi*. Consequentia verò probatur: Omnis donatio est gratuita, nec supponit merita, inde sanctus Augustinus colligit primam gratiam, & fidem non concedi propter merita, sed gratis donari.

Nego consequentiam, & ad ejus probationem dico donationem esse gratuitam respectu ejus, cui fit donatio, concedo: Respectu illius propter quem fit donatio, nego: Sic Apostolus ad Ephes. 2. ait, *Gratiâ estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est*: Et tamen sancti Patres, necnon, & Concilium Tridentinum suprà laudatum affirmant gratiam vocationis, nec-non, & fidem ipsam nobis concedi propter Christi merita, & consequenter donatio aliqua potest esse simul gratuita respectu illius, cui fit, licèt justitiam aliquam supponat ratione illius propter quem fit.

Dices 3. Si Christus meruisset prædestinationem, potuisset illam conferre ex propria sua authoritate: sed falsum consequens: Ergo, & antecedens. Probatur sequela ex illo Matth. 21. *Sedere ad dexteram meam, vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*.

Nego sequelam; Etenim, ut diximus, ea verba solùm significant regnum æternum non esse conferendum titulô con-

consanguinitatis, sed tantùm ratione meriti. Unde Christus non excludit suam authoritatem circa collationem æternæ gloriæ, imò illam statuit, ut patet ex illo Lucæ 22. *Dispono vobis regnum sicut disposuit mihi Pater.*

Dices 4. Deus non ex mera charitate prædestinavit, & elegit: Ergo non ex prævisis Christi meritis. Probatur antecedens ex illo Rom. 5. *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quia cùm adhuc peccatores essemus, secundùm tempus Christus pro nobis mortuus est.*

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico Apostolum ibi non agere de prædestinatione ad gloriam, sed de decreto Incarnationis Christi, quæ ex mera Dei liberalitate pendet; nullis namque præcedentibus meritis, vel Christi, vel aliorum Deus moveri potuit ad decernendam Incarnationem; sed illam gratuitò, & ex pura Charitate, ac Misericordia futuram decrevit.

Objicies 5. Doctorem in 3. dist. 19. num. 6. ubi probans Christum esse priùs prædestinatum quàm alios, hunc statuit prædestinationis ordinē, *Tunc*, inquit, *iste fuit ordo in prævisione divina. Primò enim Deus intellexit se sub ratione summi boni. In secundo signo intellexit omnes alias creaturas. In tertio prædestinavit hos ad gloriam, & gratiam, & circa alios habuit actum negativum non prædestinando. In quarto prævidit illos casuros in Adam. In quinto praordinavit, sive prævidit de remedio quomodo redimerentur per passionem filii: Itaque Christus in carne sicut, & omnes Electi, priùs prævidebatur, & prædestinabatur ad gratiam, & gloriam, quàm prævideretur passio Christi, ut Medicina contra lapsum, sicut Medicus priùs vult sanitatem hominis quàm ordinet de Medicina ad sanandum.* Ergo censet Doctor priùs homines fuisse prædestinatos, quàm prævisa fuerint Christi merita, quod confirmat subjiciens, *Sicut priùs prædestinantur electi, quam passio Christi prævideatur ut remedium contra lapsum eorum, ita tota Trinitas priùs ordinavit prædestinatos, & electos ad gratiam, & gloriam finalem quantùm ad efficaciam, quàm praviderit Christi passionem tanquam Medicinam acceptandam pro electis cadentibus in Adam, priùs prædestinatis ad gloriam finalem.*

Respondeo Doctorem esse intelligendum de prædestinatione secundùm ordinem *Executionis*, & quatenus de facto impletur in tempore; non verò secundùm ordinem *Intentionis*, & qualiter ab æterno decreta fuit; alioquin sibi ipsi contradiceret, docet enim Christum esse primum prædestinatum, *Christi*, inquit, *incarnatio non fuit occasionaliter prævisa, sed sicut finis immediatè videbatur ab eo ab æterno; sicque Christus in natura humana, cùm sit propinquior fini cæteris, priùs prædestinabatur.* Ergo revera non intendit Christi merita fuisse tantùm prævisa in quinto signo secundùm intentionem, sed secundùm executionem, alioquin ipsius Incarnatio fuisset decreta tantùm occasione peccati, nec ipse fuisset prævisus, & destinatus ante omnem creaturam.

Vel dicendum eum esse intelligendum de Christo in carne passibili, non verò de eo statu, in quo prævisus fuerat incarnandus si Adamus non peccasset.

Unde juxta ipsius principia, si ordinem intentionis spectes, hic ordo erit statuendus. In *primo signo* decreta fuit Christi Incarnatio, abstrahendo à carne vel passibili, vel impassibili, & nihil adhuc decernendo de statu mortali, vel immortali. In *secundo* decretum fuit ipsum fore caput omnium prorsus hominum salvandorum, adeoque pariter decretæ sunt omnes

gra-

gratiæ conferendæ intuitu ipsius meritorum: In *Tertio* illa ipsa sua merita Christus Patri obtulit pro iis, quos prævidebat Deus, & ipsemet Christus noverat benè usuros gratiis,& mediis. In *quarto* prævisо Adami peccato tunc decreta fuit Incarnatio in statu passibili; prævisa pariter Christi passio,& ipsius merita oblata pro illis ipsis, qui in gratia erant perseveraturi,tunc autem absolutè, & efficaciter formatum fuit prædestinationis decretum, adeoque simpliciter, & absolutè non priùs absoluta fuit hominum prædestinatio secundùm ordinem intentionis, quàm præviderentur Christi merita.

Dices denique: Si Christus meruit prædestinationem secundùm ordinem intentionis, etiam meruit Reprobationem derelictorum:Sed consequens repugnat summæ Dei Charitati, & præstantissimo ipsius muneri Redemptoris: Ergo non est dicendum ipsum ita meruisse Prædestinationem.

Nego sequelam majoris: Quamquam enim Christus meruit Electionem Sanctorum, non tamen meruit Reprobationem aliorum, sicut enim Justorum merita in die judicii erunt in causa, cur ipsi separentur ab Impiis, non tamen erunt causa derelictionis,& damnationis Impiorum; ita Christi merita quæ pro prædestinatis oblata fuerunt efficaciter, non fuerunt in causa, cur alii relicti fuerint; siquidem illa ipsa sua merita pro omnibus sufficienter obtulit, & Reprobi sibi ipsis causæ fuerunt, propter suam malitiam, & negligentiam, cur ipsa Christi merita etiam efficaciter pro ipsis oblata non fuerint, nec eis profuerint.

Sectio Tertia.

De effectibus Prædestinationis.

Declaratis, & elucidatis divinæ Prædestinationis causis, jam illius effectus detegendi sunt; quos omnes triplicem in ordinem censeo distinguendos: Aliqui namque sunt effectus principes, & directi,& alii subsidiarii, & auxiliantes, cæteri denique occasionales, & indirecti. Principes, & *Directos* effectus Prædestinationis appello, qui directè à Deo ipso prædestinante intenduntur, & ad ipsum prædestinationis decretum immediatè consequuntur: *Subsidiarii* sunt illa sensibilia, & temporalia bona, quæ quidem per se generaliter non intenduntur à Deo, nec conferuntur omnibus omnino prædestinatis, sed tantùm quibusdam quatenus faciliùs gloriam assequi valeant: *Occasionales* denique, dicuntur illa prædestinatorum peccata, quæ ipsis ansam, & occasionem præbent pœnitentiam agendi, & ferventiùs suę saluti invigilandi. Quocirca pręsens articulus tribus quæstionibus est absolvendus.

Quaestio Prima.

Quot, & qui sint Principes, & Directi Prædestinationis effectus?

Notandum I. Quatuor desiderari conditiones, ut aliquid directus sit Prædestinationis effectus. *Primò*, quòd causetur à Deo immediatè; cùm enim Prædestinatio activè sumpta sit ipsamet divina voluntas Dei eligentis Creaturas ad beatitudinem, necesse est, ut ab ipso immediatè fiat, quâ ratione peccata, & quilibet defectus Prædestinatorum non possunt effectus Prædestinationis censeri, licèt ad eam sta-

stabiliendam interdum conferant; siquidem ab ipso Deo sanctitatis Oceano, & gratiæ scaturigine oriri nequeunt. *Secundò*, quòd causetur ex intentione efficaci conferendi, & tribuendi gloriam, hæc namque intentio est radix, & causa, ac motivum Electionis, nec-non, & collationis, & applicationis mediorum omnium, quæ ad negotium Prædestinationis concurrunt. *Tertiò*, quòd de facto illi effectus per se conducant ad ipsius gloriæ consecutionem; cùm enim ex intentione efficaci dandi gloriam prædestinatis, omnes alii Prædestinationis effectus intendantur, consequens est, quòd ipsi effectus reverà ad illam assecutionem per se conferre debeant; voluntas enim Dei efficax, irrita, & cassa esse non potest. *Quartò* denique, quòd illi effectus Prædestinationis pendeant à meritis Christi, *Non enim est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*.

Notandum 2. Tres vulgò Prædestinationis directos effectus à Theologis numerari, nimirum gratiam vocationis, justificationis, & glorificationis; seu incipiens, continuans, & consummans negotium Prædestinationis. Quos enumerat S. Paulus ad Romanos 8. his verbis, *Quos prædestinavit, hos, & vocavit, & quos vocavit, hos, & justificavit, quos autem justificavit, illos, & glorificavit*: Nihilominus in hac stabilienda veritate, non omnes conveniunt: siquidem Durandus in 1. dist. 41. quæst. 2. vult solam gratiam: Ochamus autem è contra ibidem contendit solam gloriam: Sanctus autem Bonaventura existimat gloriam, & primam gratiam justificantem: cæteri verò Theologi, nedum gloriam ipsam; nec solam justificationem, sed, & omnes gratias vocantes, cooperantes, & ad justificationem, & perseverantiam disponentes, censent inter directos effectus Prædestinationis esse computandas.

Notandum 3. Duplicem distingui posse Vocationem, & Justificationem. Alia enim est *Vocatio efficax*, quæ adjunctum habet consensum liberi arbitrii, humanæ voluntatis cooperationem assequitur, & finem ad quem ordinatur obtinet, de qua Job, *Vocabis me, & ego respondebò tibi*. Altera verò dicitur *Vocatio inefficax*, quæ per Vocati malitiam, adhæsionem, aut negligentiam effectu suo, ac fine frustratur, repulsamque patitur: Triplex enim genus hominum gratiam respuit, nimirum negotiis dediti, voluptatibus irretiti, & malitia obcæcati, qui omnes exprimuntur in Parabola invitantis ad nuptias; Alius enim *abiit in villam* ad recreandum animum: Alius *ad negotiationem suam*: Reliqui verò *tenuerunt servos, & occiderunt*. De quibus conqueritur Deus, *vocavi vos, & renuistis*.

Rursus *Vocatio efficax* iterum duplex; aliqua enim habet tantùm effectum temporalem, ut contingit in Reprobis, qui interdum vocanti Deo obtemperant, pièque vivunt; at cùm finaliter à gratia excidant, illa omnia, quæ gesserunt bona opera non proficiunt ad beatitudinem æternam obtinendam: Alia verò habet effectum in vitam æternam; idque, vel proximè, ut contingit in iis, qui perseverant finaliter; vel remotè, ut fit in iis, qui cùm à gratia ceciderint, per pœnitentiam resurgunt. Similiter

Justificatio est duplex; alia enim habet effectum tantùm temporalem, ut fit in Reprobis, qui interdum Sacramenta frequentant, & justificantur, sed rursus præcipites in peccatum dati, pereunt in æternum, nihilque eis præmissa justificatio prodest: Alia verò habet effectum in vitam æternam; idque, vel immediatè, qualis est iusti-

fica-

ficatio perseverans finaliter, vel mediatè, dum scilicet prædestinati à justitia deviantes, sed iterum per pœnitentiam cautiores, & ferventiores resurgentes, eorum pariter mortificata opera revivilcunt, & prius adeptum jus ad gloriam, quod per peccatum amissum fuerat, iterum sibi vindicant. Quæritur itaque, an hæ omnes vocationis, & justificationis species, inter directos Prædestinationis effectus, sint computandæ.

Conclusio Prima.

Omnis *Prædestinatorum gratia Vocationis, quæ habet effectum in vitam æternam, est revera directus Prædestinationis effectus.*

Probatur primò. Ex illo Joannis 16. *Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Quod omnes sancti Patres, & sacri Interpretes Intelligunt de gratia vocationis: sed nullus ad Christum pervenit, nec cum eo permanet nisi Prædestinatus: Ergo cùm vocatus ad illum perveniat, & cum eo subsistat, consequens est, quòd gratia vocationis intendatur à Deo prędestinante, & inter Prædestinationis effectus numeretur: Idem firmatur ex illo ad Rom. 8. *Quos prædestinavit hos, & vocavit.* Quem textum egregiè sic expendit sanctus Augustinus lib. de Prędestinatione Sanctorum capite 17. Quos enim Prædestinavit ipsos et vocavit; *illa scilicet vocatione* Secundum propositum. *Non ergo alios*, sed quos prædestinavit, ipsos vocavit: *Nec alios*, sed quos ita vocavit, ipsos et glorificavit; *Nec alios*, sed quos Prædestinavit, vocavit, iustificavit, ipsos et glorificavit; *Illo utique fine, qui non habet finem.*

Ipsi concinit sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 11. ubi disertè affirmat omnes gratias vocationis, justificationis, & glorificationis ad Prædestinationem spectare; cùm enim expendisset hunc locum Psalm. 22. *Misericordia tua subsequetur me;* dixisset-que *Prævenit igitur impium, ut fiat justus; subsequitur iustum, ne fiat impius; prævenit cæcum, ut lumen, quod non invenit, donet; subsequitur videntem, ut lumen, quod contulit servet; prævenit elisum ut surgat; subsequitur elevatum, ne cadat: Prævenit donans homini bonam voluntatem, subsequitur benevalentem, operando in illo boni operis facultatem:* Tandem concludit, *Hoc igitur ista misericordia Dei in homine subsequitur, quod præveniens ipsa largitur, & ideo non solùm errantem justificando ad viam revocat, sed etiam bene ambulantem custodit, & adjuvat, ut ad donum glorificationis æternæ perducat. Hæc autem omnia, id est, & vocationis nostræ initia, & justificationis augmenta, & glorificationis præmia in Prædestinatione semper Deus habuit, quia & in vocatione, & in justificatione, & in glorificatione Sanctorum gratię suæ opera futura prescivit.*

Probatur etiam ratione. *Primò*, quidquid confertur prædestinato ratione decreti Prædestinationis, est illius effectus: Sed omnes vocationes efficaces, omniaque auxilia præparantia ad justificationem conferuntur ratione decreti Prædestinationis: Ergo, &c. Major patet: Nihil enim habet effectum Prædestinationis, nisi ratione illius decreti, quô statuitur prædestinatio, & quod à prædestinante intenditur tanquam medium conducens ad finem. Minor verò probatur ex illo Apostoli 2. ad Timot. 1. *Vocavit nos vocatione sua sancta, non secundùm merita nostra, sed secundùm propositum suum, & gratiam suam*: Ubi disertè affirmat gratiam vocationis esse ex proposito, & decreto Prędestinationis. Idipsū firmatur ex illo ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundùm propositum vocati sunt sancti*: Ubi prædestinatos, ex pro-

posito, & decreto, vocatos dicit, ut significet vocationis gratiam ratione, & vi decreti conferri.

Adde, quòd, si ex hac sententia S. Pauli nonnulli inferant bona temporalia inter effectus Prædestinationis esse computanda, multo magis omnia divina auxilia, quales sunt gratiæ vocationis, inter effectus directos debent censeri.

Deinde, ex S. August. *Prædestinatio est præparatio mediorum, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur*: Sed vocatio, est unum ex illis mediis, & quidem simpliciter necessarium; quippe initium est, sine quo homo nequit credere nec justificari: Ergo reverà est effectus Prædestinationis.

Denique, Prædestinatio ex Doctore, *est ordinatio creaturæ intellectualis in vitam æternam*, adeoque requirit consensum ex parte creaturæ, sicut, & auxilium ex parte Dei: Sed ille consensus, illudque auxilium non subministratur nisi per gratiam vocationis, quâ Deus creaturam intellectualem advocat, & ordinat in illum finem. Ergo illa vocationis gratia à Deo prædestinante intenditur, & ratione decreti Prædestinationis confertur.

Dices 1. Effectus Prædestinationis nequeunt esse communes Prædestinatis, & Reprobis: Sed gratiæ vocationis, etiam efficacis, utrisque communes sunt, multoties enim his sicut, & eis conceduntur; unde *multi sunt vocati, pauci verò electi*: Ergo nequeunt esse effectus Prædestinationis.

Nego minorem: Licèt enim vocatio, & justificatio possint in Reprobis inveniri, non tamen eodem modo, quò in prædestinatis; quia in his inveniuntur cum ordinatione efficaci, & perseverantia usque ad consecutionem gloriæ, in Reprobis verò sine illa. Unde non eodem modo se habent.

Instabis: Omnes prædestinati non habent gratiam vocationis: Ergo illa non est censenda directus Prædestinationis effectus. Consequentia patet: Effectus enim directus necessario sequitur ad positionem causæ, siquidem ex eo arguitur causæ existentia, sicut ignis ex calore, & ex illuminatione conspicitur.

Probatur antecedens exemplo parvulorum decedentium post susceptum baptisma; cùm enim rationis, & libertatis non sint compotes, etiam sunt incapaces consensus, & cooperationis; adeoque, & gratiæ vocationis.

Distinguo antecedens: Omnes prædestinati non habent gratiam vocationis immediatè, concedo: mediatè saltem, nego: licèt enim parvuli per se, & immediatè non vocentur ad Baptismum; vocantur tamen mediantibus iis, qui eorum curam gerunt, & illos ad Baptismum deferunt.

Adde quòd de ratione effectus Prædestinationis non sit, quòd omnibus, & solis prædestinatis conveniat, sed sufficit, quòd quando confertur, tantùm tribuatur vi, & ratione decreti prædestinantis.

Dices 2. Plures sunt vocationes quæ ad prædestinationem non conferunt: Ergo non sunt illius effectus: Patet antecedens in iis omnibus vocationibus, quæ per subsequens peccatum fiunt irritæ.

Nego antecedens: Etsi enim illæ vocationes per peccatum mortificentur, nihilominus per subsequentem gratiam justificationis reviviscunt, & ad gloriam consequendam ordinantur, & conferunt.

Quæres: An etiam vocatio inefficax in Prædestinatis, inter Prædestinationis effectus, sit computanda?

RESPONDEO: Equidem illam, saltem remotè, & mediatè, esse effectum Prædestinationis: Tum quia ut dictum

ctum est; *Diligentibus Deum*, id est, *Prædestinatis*, ut explicat sanctus Augustinus lib. 1. contra duas Epistolas Pelagii, *Omnia cooperantur in bonum*: Ergo etiam vocationis inefficaces, quæ saltem remotè disponunt ad conversionem, efficiendo, ut prædestinatus suam negligentiam, & obdurationem tandem aliquando mente revoluens, Deo vocanti promptè respondeat: Tum quia illę vocationes sunt incentivum, & motivum ad humilitatem, gratitudinem, & pœnitentiam; quippe prædestinatus semel iterum, & tertiò vocatus, tandem aliquando has vocationes in memoriam revocans, ex animo dolet se illis non consensisse, dolor autem iste conducit ad pœnitentiam acriùs exequendam, nec-non ad majorem curam, & vigilantiam salutis: Adeoque etiam confert ad gloriam consequendam.

Dices: Hæ vocationes non conferunt ad gloriam nisi occasionaliter: Ergo non sunt inter directos Prædestinationis effectus computandæ: Patet antecedens, ex allatis rationibus; consequentia etiam est evidens; alias etiam peccatum, cùm sit occasio humilitatis, & majoris pœnitentiæ incentivum, diceretur etiam directus Prædestinationis effectus.

Nego antecedens: Nam saltem remotè, & mediatè conducunt ad gloriam consequendam, ut dictum est; non secus ac priores guttæ conferunt ad cavandum, & emoliendum lapidem. Ad consequentiam dico non eandem esse peccati, & gratiæ vocantis inefficacis rationem; quia peccatum non intenditur à Deo prædestinante, sicut ipsa vocatio, quæ ex parte Dei semper est efficax, licèt ex parte vocati fiat inefficax, propter negatum consensum.

Conclusio Secunda.

Justificatio *tam perseverans, quàm interrupta, quæ habet effectum in vitam æternam, reverà est effectus Prædestinationis.*

Prima pars clara est, nec ullus eam in dubium revocat; qui pe cùm dixerit Apostolus, *Quos justificavit hos, & glorificavit*: Unde sanctus Augustinus lib. de Bono perseverantiæ cap. 14. constanter affirmat gratiam esse Prædestinationis effectum, quod utique de gratia perseverante justificante dictum est, utpote cùm illa subsistat in vitam ęternam usque.

Adde, quòd huic ipsi justificationi perseveranti apprimè quadret illa Prædestinationis definitio per effectum ibidem à sancto Augustino laudata, *Prædestinatio Sanctorum*, inquit, *nihil aliud est, quàm præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur*. Constat enim per ipsam justificationem perseverantem prædestinatos certissimè liberari à quacumque temporali, vel spirituali captivitate, utpote cùm hæc illos in libertatem æternam transmittat.

Denique, vocatio efficax, etsi secundùm se non perseveret ad vitam æternam usque, reverà tamen est effectus Prædestinationis: Ergo multò magis ipsa justificatio, quæ est præsentis vitæ fœlix clausula, faustumque æternitatis initium.

Probatur secunda pars: *Primò* quidem ex illo sancti Pauli oraculo; *Quos Prædestinavit hos, & justificavit*, quod utique SS. PP. & Intepretes de quacumque justificatione, quæ habet effectum in vitam æternam indefinitè accipiunt; ita quod vox illa *Justificatio* indifferenter comprehendat omnem justificationem, sive acceptam in baptismate, sive reparatam in pœnitentia, sive ad mortem usque in præ-

destinato perseverantem.

Deinde, justificatio intermissa per peccatum, Electis tandem efficaciter conducit ad vitam æternã: Ergo reverà est Prædestinationis effectus. Consequentia patet: Etenim prædestinatio, ut mox dictum est, est causa, & præparatio omnium beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur. Probatur antecedens ex tribus potissimis utilitatibus quas ipsa amissa, & reparata justificatio confert ad consequendam vitam æternam.

Primò namque, illa gratia justificans haud dubiè fuit principiũ alicujus boni operis, & vitæ æternæ meritorii; cùm enim sit semen bonorum operum, diu carere non potest aliquo boni operis effectu. Sed meritum, & bona opera in peccato mortificata, per pœnitentiam reviviscunt, & tandem Electis conciliant specialem gloriæ gradum ipsis meritis respondentem: Ergo reverà illa justificatio interrupta confert ad gloriam.

Secundò, justificatio amissa, & demum reparata ipsis Electis est per pœnitentiam incentivum multorum operum bonorum: Tum quia illos ad vehementiùs pœnitendum provocat: Tum quia in ipsis, ratione præcedentium bonorum operum reliquit optimos habitus morales, aut saltem species intelligibiles, quibus homo promptior redditur, nedum ut resurgat à peccato, sed etiam ad benè, pieque operandum, statim ac amissam justitiam recuperavit: Tum denique, quia Electi mente revolventes insignem illam, & summè lugendam jacturam, quam per peccatum fecerunt, excitantur ad damnum hoc operibus pœnitentiæ, aliisque exercitiis pietatis compensandum, & ad cautiùs deinceps in via salutis incedendum. Unde meritò sanctus Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 9. ait, *Talibus Deus, diligentibus eum omnia cooperantur in bonum usque adeo prorsus* Omnia, *ut etiam, si qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt, atque doctiores, discunt enim in ipsa via justa* cum tremore se exultare debere, *Non arrogando tanquam de sua virtute fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia sua, non movebimur in æternum.*

Tertia denique, & potissima utilitas, quam ipsa justificatio amissa, & reparata prædestinato confert, est, quòd jus ei tribuat ad specialem gloriæ grãdum, quem non consequeretur, si de facto illam gratiam amissam, & reparatam non habuisset; fatentur enim omnes Theologi per salutarem pœnitentiam restitui hominem in pristinum gradum justitiæ ac meritorum; ita quod gratia præcedens, unà cum operibus mortificatis reviviscat sive in individuo, sive in altero ejusdem gradus individuo, quod perinde est ad præsens institutum, adeoque recuperat idem jus ad gloriæ gradum, quod ante peccatum sibi vindicabat.

Reponunt Adversarii ipsum gloriæ gradum non competere prædestinato ratione gratiæ justificantis deperditæ, utpote quæ ampliùs non subsistit nec eadem numero redit; sed solùm ipsi tribui ratione alterius gratiæ, quæ per succedentem pœnitentiam comparatur: Ergo prior gratia non est causa ipsius specialis gradus gloriæ consequendæ, nec consequenter est effectus Prædestinationis.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico: Non esse necesse ad Prædestinationis effectum, quòd in se maneat usque ad ipsius gloriæ consecutionem; sed sufficere quòd in aliquo suo effectu, usque ad ultimum effectum subsistat; vel saltem, cum intermediis effectibus Prædestinationis, connexionem habeat; aliàs prima vocatio efficax

cax

cax non esset effectus Prædestinationis, cùm secundùm se non maneat in gloria; similiter opera meritoria etiam ab hac ratione effectus removerentur, vix enim imò fere nusquam ad extremum usque perseverant: Tum quia homines in ipsa mortis periodo, aliquandiu destituuntur usu rationis: Tum quia plures post mortem ipsam immediatè gloriam æternam non consequuntur, sed diu in Purgatorio culparum reliquias solvunt, & diluunt.

Instans: Ille specialis gradus gloriæ non tribuitur homini prædestinato propter justificationem reparatam, sed propter pœnitentiam: Ergo illa justificatio nullatenus est effectus Prædestinationis. Probatur antecedens: Illud enim jus ad eum specialem gloriæ gradum non extitisset ampliùs, nisi pœnitentia successisset: Ergo ipsi pœnitentiæ tribuendum est.

Adde quòd causa re supponat esse: sed gratia justificans per peccatum omnino extincta est: Ergo non potest esse causa illius juris ad specialem gloriæ gradum.

Distinguo antecedens: Illud jus tribuitur Prædestinato propter pœnitentiam, tanquam causam per accidens, & removentem id, quod amovebat, illud jus, concedo: tanquam causam per se motivam, & moralem, nego: restituitur enim illud jus propter ipsammet justitiam pristinam, quæ reverà est causa motiva, & moralis, cujus intuitu, ablato per pœnitentiam impedimento, Deus vel priorem gratiam in individuo, vel aliam similem infundit, & restituit; in qua gratia jus illud ad specialem gloriæ gradum fundatur. Unde quamquam illa gratia per peccatum physicè extincta fuerit, nihilominus mansit moraliter in acceptatione, & æstimatione divina, ita quod Deus ex mira sua erga justos, & amicos benignitate, & misericordia velit eos priorem in gloriam restituere, statim ac per pœnitentiam sublatum fuerit peccati impedimentum.

Urgens: Etiam gratia quam Reprobus amisit, manet in Dei acceptatione, & tamen illa non est effectus Prædestinationis, sed generalis Providentiæ: Ergo neque gratia amissa prædestinati.

Nego consequentiam: Disparitas enim est, quòd gratia Prædestinati jus aliquando habuerit ad gloriam infallibiliter consequendam, quod utique gratia justificans interdum Reprobo concessa, nusquam sibi vindicavit, tantùm enim ejus effectus temporalis fuit.

CONCLUSIO TERTIA.

GLORIFICATIO *est reverà effectus Prædestinationis.* Hæc sufficienter patet ex dictis, maximè ex illo ad Rom. 8. *Quos vocavit, & justificavit, ipsos, & glorificavit*, Vocatio enim, & Justificatio sunt causæ ipsius gloriæ: Sed hæ sunt effectus Prædestinationis: Ergo, & illa, nam quod est causa causæ, est etiam causa causati.

Nec refert, quòd pro verbo *Glorificavit* versio Græca habet *Magnificavit*, quam etiam plures sancti Patres retinent, maximè Hieronymus, Chrysostomus; & Ambrosius: Nam prætérquamquod vulgata Latina, authoritate pontificia, & Concilii Tridentini recognita, verbum *Glorificavit* jampridem à sanctis Augustino, & Fulgentio expressum, retinendum esse censuit; etiam apertè videtur sanctus Paulus vocabulo *Glorificavit* designare gloriam æternam, non verò claritatem quandam per bonam famam, & nominis celebrationem; loquitur enim de gloria, quæ est per se debita justificationi, quæque maximè intenditur à Deo prædestinante: Hæc autem alia non est, quàm æterna beatitudo: Ergo hæc reverà est effectus Prædestinationis,

Al-

Adde, quòd in omni deliberatione, & consultatione consecutio finis est ultimus illius effectus, & maximè intentus per applicationem mediorum; quod patet exemplo hominis quærentis, & intendentis sanitatem, nam ipsa sanitas, quæ est ipsius finis, est etiam potissimus illius inquisitionis, & intentionis effectus: sed gloria æterna est finis ipsius Prædestinationis, & omnium mediorum, quæ propter ipsam applicantur: Ergo etiam est ipsius effectus.

Dices: Prædestinatio non est de fine, sed de mediis, quibus pervenitur ad finem; est enim, inquit S. Augustinus, præparatio mediorum, &c. sed glorificatio est finis, & non medium: Ergo non est Prædestinationis effectus.

Nego majorem: Quemadmodum enim finis, licèt in intentione sit causa mediorum, tamen in executione est eorum effectus, sicut sanitas est causa finalis Medicinæ, & tamen per Medicinam causatur: Sic gloria æterna licèt in intentione sit causa præparationis, & collationis mediorum, tamen in executione est eorum effectus.

Dices 2. Omnis effectus Prædestinationis debet esse illius objectum: sed glorificatio non est objectum Prædestinationis: Ergo, nec illius effectus. Probatur *minor*, Objectum Prædestinationis debet esse objectum Electionis, quatenus ab intentione distinguitur; hujus enim objectum est finis, illius autem est medium: at glorificatio non est medium in Prædestinatione, sed illius finis. Ergo non est objectum Electionis, nec proinde Prædestinationis effectus.

Distinguo minorem: Non est objectum immediatum, concedo; mediatum, nego. Et similiter distincta minore probationis, neganda est consequentia. Cum enim finis in intentione causetur à mediis in executione, ut dictum est; Cumque media sint immediatum objectum electionis: Consequens est, quod glorificatio sit objectum saltem mediatum ipsius Prædestinationis, non quidem secundùm ordinem intentionis, & quatenus est causa finalis; sed secundùm ordinem executionis, & quatenus ab ipsis mediis causatur; non enim comparatur glorificatio, nisi per vocationem efficacem, & justificationem, quæ sunt media ad ipsam.

Vel distinguo aliter: Glorificatio, secundùm suum esse reale non est effectus, sed objectum Prædestinationis, concedo: Secundùm suam collationem, & possessionem, nego: ut sic enim reverà causatur per alios Prædestinationis effectus, qui ad ejus consecutionem ordinantur.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrum bona naturalia sint Subsidiarii Prædestinationis effectus?

NOTANDUM 1. Omnia bona naturalia ad quinque Capita maximè revocari, nimirum *primò* ad esse naturale, sub quo comprehenditur substantia, facultates, & naturales potentiæ ipsius Prædestinati. *Ad secundum* spectant genium perspicax, temperamentum ad virtutem libratum, bona indoles, & alia ejusmodi naturalia virtutis semina. *Ad tertium* verò reducuntur variæ circumstantiæ ipsius prædestinati vitam spectantes, v. g. quòd nascatur tali tempore, tali loco, à talibus parentibus, quòd citiùs moriatur, aut diutiùs vivat. *Sub quartò* comprehenduntur omnia bona moralia propter solam virtutis honestatem edita. *Ad quintum* denique omnes opes, & divitiæ reducuntur.

Notandum 2. Illa ipsa naturalia bona

na tribus modis concipi posse Prædestinationis effectus, nimirum, *Vel* quatenus essent causæ meritoriæ, aut dispositivæ ad gratiam, & gloriam, qualiter Pelagiani, & Semi-pelagiani illa esse prædestinationis effectus affirmabant; quod damnatum fuit à sanctis Patribus, summis Pontificibus, & Conciliis: *Vel* prout sunt subjectum, in quo cæteri Prædestinationis effectus recipiuntur: *Vel* quatenus sunt materia, & virtutum occasiones, quibus prædestinatus faciliùs exequitur ea, quæ salutem spectant.

Notandum 3. Dupliciter concipi posse bona naturalia hominibus à Deo concedi, nimirum, vel ratione Providentiæ generalis, quæ singulis, quibusque media largitur, quibus destinatum finem assequantur; sive interim finis ille sit naturalis, & per sola media naturalia; sive supernaturalis, & per media supernaturalia obtinendus. Secundò, quòd conferantur ex intentione, & decreto Prædestinationis; ita quòd Deus illa non tribueret, nisi prævideret fore subsidia prædestinato, quò faciliùs salutem operetur, & gloriam æternam obtineat. Priori modo dicuntur tantùm per accidens ordinari ad Prædestinationem. Posteriori verò ad eam per se spectant, & dici possunt directi, & subsidiarii illius effectus.

CONCLUSIO UNICA.

BONA *naturalia prioris ordinis supponuntur ad Prædestinationem, cætera verò dici possunt subsidiarii illius effectus.* Hæc est Doctoris quoad utramque partem; quarum

Probatur prima: Idque authoritate Doctoris dicentis in 1. dist. 41. quæst. unica. *Quod in primo instanti Petrus, & Judas æquales volliti à Deo in esse existentiæ offeruntur Deo, & tunc Deus ita vult gloriam Petro, ut nihil velit Judæ, sed tantùm sit ibi negatio volitionis gloriæ*. Sentit itaque Prædestinationem positivam, sicut, & Reprobationem negativam, supponere hominem jam prævisum secundùm esse existentiæ; adeoque esse existens non est effectus Prædestinationis, sed ad eam præsupponitur. Confirmatur ex eodem in 3. dist. 39. ubi dicit, *Hunc fuisse ordinem in prævisione divina, in primo Deum se intellexisse sub ratione summi boni; in secundo intellexisse Creaturas; & in tertio prædestinasse has ad gloriam, &c.*

PROBATUR ETIAM RATIONE: Forma accidentalis supponit esse subjecti, in quo recipitur; & consequenter volitio ejusdem formæ supponit volitionem subjecti: sed per decretum Prædestinationis Deus vult homini conferre gloriam tamquam accidens illi superadditum, illumque non substantialiter, sed tantùm accidentario perficiens: Ergo decretum Prædestinationis supponit decretum productionis subjecti illius, quod quidem subjectum est ipsa natura, & esse substantiale hominis Prædestinati.

Deinde illa voluntas, quâ Deus vult omnes homines salvos fieri, est prior prædestinatione, siquidem ad omnes omnino homines sese extendit, & comprehendit tam eos, qui postmodum ordinantur ad beatitudinem ex prævisis eorum meritis, quàm eos, qui reprobantur ex prævisis demeritis: Sed illa voluntas antecedens præsupponit, aut saltem est simul cum esse substantiali hominum: Ergo Prædestinationis decretum supponit decretum productionis, adeoque hoc non est illius effectus.

Denique, si esse naturale hominis prædestinati dici posset effectus illius Prædestinationis, etiam dici posset gratia, & dependeret à meritis Christi: Sed hoc utrumque dici vetat S. Augustinus Epist. 105. ad Sixtum, ubi cum pluribus impugnasset errorem Pelagii affir-

affirmantis creationem esse gratiam, quia Deus gratuitò, & ex pura liberalitate nobis dat esse, non autem ex nostris meritis, tandem concludit: *Abjiciatur à Christianorum cordibus ista fallacia: nam omnino non istam gratiam commendat Apostolus, quâ creati sumus, ut homines essemus: sed quâ justificati sumus, ut homines justi essemus; ista enim est gratia per Jesum Christum Dominum nostrum: Etenim Christus non pro ullis, ut homines conderentur, sed pro Impiis mortuus est, ut justificarentur.* Quibus verbis apertè indicat esse naturale nullatenus inter Prædestinationis effectus computandum, nisi remotè, & fundamentaliter, seu quatenus est Prędestinationis subjectum.

Probatur etiam secunda pars: Nempe, quòd cætera bona naturalia dici possint effectus subsidiarii Prædestinationis. Quidquid homini prædestinato inservit ad gloriam faciliùs consequendam, est subsidiarius Prædestinationis effectus; sed ita est de præfatis bonis; Ergo, &c. Probatur minor de bonis secundi ordinis: Id quod juvat hominem, eique inservit, ut promptior fiat ad amplectendam fidem, & ut faciliùs virtutem sectetur, est reverà Prædestinationis effectus; Sed ita est de bonis ad secundum caput spectantibus, ut docet S. Augustinus lib. de Bono perseverantiæ cap. 14. *Apparet*, inquit, *habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentię, quò moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Quibus Augustinus sentit illud intelligentiæ munus, quod est per se naturale, esse Prædestinationis effectum in Electis.

Patet etiam de bonis tertii capitis. Siquidem Christus ipse Matth. 24. dicit quod, *Nisi breviati fuissent dies isti* (persecutionis Anti-Christi) *non fuisset salva omnis caro, sed propter Electos, quos elegit, breviabuntur dies*: Ergo abbreviatio illa dierum intenditur à Deo prædestinante, & est causa extrinseca, vel conditio, sine qua non, salutis prædestinatorum. Idipsum confirmatur ex Sapientiæ 4. ubi de justo electo dicitur, *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus.* Quem textum sanctus Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. ita interpretatur, *Dictum est secundùm pericula vitæ hujus, non secundùm præscientiam Dei, qui hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat. Id est, quod ei mortem immaturam fuisset largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto*, & ibidem laudat sanctum Cyprianum lib. de mortalitate dicentem, *Non solùm non esse fidelibus inutilem mortem, verùm etiam utilem reperiri, quoniam peccandi periculis hominem subtrahit, & in non peccandi securitatem constituit.*

Idipsum de cæteris circumstantiis temporum, locorum, tentationum, &c. affirmat ipsemet August. lib. 50. homil. 23. circa medium ubi ait, *Adulter non fuisti, hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres*; Et explicans qualiter servaverit partim per gratiam paternę protectionis peccandi occasiones removendo; partim per gratiam internæ motionis, subdit, *Suasor defuit, & ut suasor deesset ego feci: Locus, & tempus defuit, & ut deessent ego feci, adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentires, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admisisti.* Constat itaque circumstantias locorum, & temporum, in quibus nascuntur, vivunt, & moriuntur Electi, necnon conditiones parentum, ex quibus nascuntur, & hominum à quibus educantur, vel cum quibus conversantur, esse effectus Prædestinationis.

Patet eadem veritas de bonis quarti ordi-

dinis: Opera namque moralia, quæ sine ullo gratiæ concursu fiunt à prædestinatis, ipsis sunt in subsidium ad beatitudinem consequendam: Tum quia conducunt ad gaudium accidentale, quod eorum causa prædestinati percipient in statu beatitudinis: Tum quia conferunt ad vitandum peccatum, si opus, quod elicitur, præceptum sit, & ordinatum ex lege: Tum quia illa bona opera menti objecta, prædestinato subministrant occasionem laudis, & gratiarum actionis. Tum denique, quia bona temporalia, quatenus esse possunt, & de facto futura sunt instrumenta virtutis, reverà inter Prædestinationis effectus numerantur, possuntque cadere sub meritum, ut docet S.Thomas *prima secundæ quæst.* 114. *art. ultimo*. Ergo multò magis boni actus morales, propter solam honestatem, eliciti, viam enim sternunt ad opera meritoria cum gratia elicienda, & semina quædam virtutum subjiciunt.

Denique idem constat de bonis quinti capitis. Opes enim, & divitiæ non modicam prædestinato conferunt utilitatem, ut faciliùs salutem operetur, ipsi namque sunt instrumenta virtutum liberalitatis, misericordiæ, eleemosynæ, quibus redimuntur peccata, gratiæ comparantur, dicente Christo; *Qua mensura mensi fueritis remetietur vobis*, nec-non, *date eleemosynam; & ecce omnia munda sunt vobis, &c.*

Deinde, etiam ipsi ansam præbent Deo lubentiùs, & faciliùs inserviendi, nec-non & opera pietatis, ac devotionis frequentandi; cum enim divites liberi sint à negotiis, quibus eorum vita sustentetur, eis per tempus licet audire sacra, conciones frequentare, & cætera id genus ad salutem maximè conducentia exercere.

Denique, illa ipsa bona conferunt ad opera meritoria, & interdum cadunt sub meritum, ut affirmat S.Thomas mox laudatus. Ergo etiam conferunt ad salutem. Unde etiam in oratione dominica, aliisque precibus temporalia bona petimus à Deo in nomine Salvatoris: Ergo possunt illa bona temporalia esse effectus Prędestinationis, reducuntur enim ad ordinem gratiæ, aut sunt salutaria, & sub objecto Spei infusæ continentur, ut affirmat S.Thomas 2.2.q.17.art.2.

Objicies 1. *contra primam partem*: Quidquid confert efficaciter, & influit in Prędestinationis effectus, & intenditur in ipsa prædestinatione, est illius effectus: Sed substantia, & esse naturale prædestinati influit efficaciter in effectus Prædestinationis, est enim causa efficiens actuum, quibus homo justificatur, & promeretur gloriam; est etiam causa efficiens ipsius gloriæ, & visionis beatificæ, quam producit mediante intellectu per lumen gloriæ elevato; insuper potest esse motivum per modum objecti, quò scilicet stimuletur prædestinatus ad referendas Deo gratiarum actiones, pro creationis, & conservationis beneficio: Ergo substantia prædestinati ad prædestinationem conducit, adeoque ab illa intenditur.

Nego majorem. Non enim omne, quod concurrit efficienter ad effectum Providentiæ alicujus, est effectus talis Providentiæ, ut patet exemplò, quando enim quis amico providet de equo ad equitandum; ipse amicus non censetur talis Providentiæ effectus, licèt efficaciter concurrat ad equitationem equum ascendendo, eumque agitando, & impellendo.

Vel distinguo: Quidquid confert efficaciter ad prædestinationem per modum medii ad finem conducentis, est illius effectus, concedo: per modum subjecti ad formam accidentalem recipiendam, nego: substantia autem, & facultates naturales prædestinati,

non ordinantur ad gloriam, ut finem; sed solùm, ut subjectum ad formam accidentalem, quam recipit, & à qua perficitur, adeoque Prædestinationis effectus esse nequeunt.

Objicies 2. Bona indoles, & ingenii perspicacitas sunt effectus Prædestinationis, ut dictum est: sed hæc omnia identificantur substantiæ, & facultatibus naturalibus ipsius prædestinati: Ergo si hæ non sint effectus Prædestinationis, nec illæ esse poterunt.

Respondeo 1. Quòd quando diximus bonam indolem, & alia hujusmodi esse Prædestinationis effectus, abstraximus ab illa quæstione Philosophica de distinctione reali, vel formali facultatum, & potentiarum rationalium à substantia animæ, cujus sunt potentiæ. Unde supposità sententià de reali identitate potentiarum intellectualium, cum substantia intellectuali.

Distinguo minorem: Bona indoles, & animi perspicacitas, non est Prædestinationis effectus, quatenus entitativè considerantur, concedo: operativè, seu quatenus attenduntur penes operationem, & exercitium, nego: ut sic enim, dum dependeant ab organis corporeis, non identificantur cum substantia animæ, adeoque possunt esse media ad gloriam consequendam licet ipsa anima non ita se habeat.

Objicies 3. Nasci tali, vel tali tempore, à talibus, vel talibus Parentibus, est effectus Prædestinationis, ut dictum est: Ergo pariter nasci simpliciter, & habere esse naturale, inter effectus Prædestinationis debet computari. Consequentia patet: Quia esse natum, ex talibus parentibus involuit, & significat naturam jam esse, & natam esse: Ergo quidquid affirmatur de primo, negari non potest de secundo, adeoque si primum sit effectus Prædestinationis, & secundum esse debet.

Nego sequelam. Non enim id magis sequitur, quam si diceres, hominem esse involuit materiam, & animam hominis esse: Ergo sicut hominem esse est effectus generationis; ita esse materiam, & animam hominis est effectus generationis, quæ consequentia est erronea, & sophystica; Anima namque hominis non est generabilis.

Dico itaque, meritò negari sequelam, quia quoties in aliquo toto sunt plures partes, rectè potest aliquid esse causa unius partis, absque eò, quòd sit causa alterius; vel esse causa totius, absque eo, quod sit causa partium seorsim; reverà enim homo generans concurrit ad productionem corporis, & hominis geniti, non verò ad productionem animæ: hinc, ut quod affirmatur de uno, etiam de altero possit affirmari, necessum est, ut attributum, quod affirmatur, utrique conveniat. Unde licet *Natum esse ex talibus Parentibus* ordinetur tanquam medium ad gloriam, adeoque sit effectus Prædestinationis, non tamen sequitur, quod *natum esse simpliciter* debeat esse pariter effectus, quippe cum non possit habere rationem medii, sed tantùm subjecti respectu gloriæ consequendæ.

Objicies 4. Unius hominis nativitas potest esse effectus Prædestinationis alterius, sic v. g. Nativitas Beatissimæ Virginis, fuit effectus Prædestinationis Christi. Ergo à pari hominis Nativitas potest esse effectus Prædestinationis ejusdem.

Nego consequentiam. Et ratio disparitatis est, quod unius hominis nativitas possit esse medium ad salutem alterius hominis, atque ita fieri potest effectus Prædestitationis alterius: Secus vero de nativitate alicujus hominis, respectu sui ipsius; hæc enim, cum non possit esse medium ad ipsius salutem, sed pertineat tantùm ad constituendum subjectum, quod per certa me-

media promoveri debeat ad salutem: inde fit, quòd non possit effectus Prædestinationis dici.

Obiicies contra secundam partem: bona naturalia nullam habent proportionem cum gratia, & gloria; & consequenter nullatenus ad eorum affecutionem conferunt. Ergo non sunt effectus Prædestinationis.

Nego consequentiam: Ex hoc enim tantùm sequitur, quòd non sint dispositiones, & causæ meritoriæ respectu gratiæ, & gloriæ, quod ultrò fatemur; non verò sequitur, illa bona non posse deservire ad has obtinendas dispositiones, & gratiam promptius, ac faciliùs recipiendam, & exercendam.

Objicies 2. Prædestinatio est præparatio donorum gratiæ, sed ista bona sunt naturæ, non verò gratiæ: Ergo non sunt effectus Prædestinationis.

Distinguo antecedens: Talia bona non sunt à Deo, ut authore gratiæ productivè, & elicitivè, concedo: imperativè, & ordinativè, nego: producuntur itaque à Deo, ut authore naturæ, sed ab eo ordinantur, ut authore gratiæ ad beatitudinem. *Vel* aliter dististinguo: Sunt bona naturæ, & naturalia secundùm substantiam, concedo; Secundùm modum, & operationem supernaturalem, nego: Ut sic autem possunt esse effectus Prædestinationis, sicut externa prædicatio, & miracula, quæ licet naturalia sint quoad substantiam, & tantùm supernaturalia quoad modum, nihilominus dicuntur esse effectus Prædestinationis à S. Augustino lib. de Bono perseverantiæ cap. 14.

Obiicies 3. Effectus Prædestinationis ita se habent, quòd priores sint veluti causæ respectu posteriorum, sic enim vocatio ad justificationem, & hæc ad glorificationem conducit; sed illa bona naturalia non conducunt ad alios effectus Prædestinationis, nempe ad gratiam, & gloriam, alioquin essent dispositiones, quæ ummintuitu Deus gratiam largiretur, quod est error Semi-pelagianorum: Ergo, &c.

Respondeo majorem esse veram de effectibus directis, & per se; non verò de effectibus indirectis, & per accidens qualia sunt bona naturalia. Deinde, dico non esse necessarium, ut inter omnes effectus Prædestinationis sit illa connexio, quòd secundus detur propter primum, tanquam propter meritum, aut propter finem proprium; sed possunt illi duo effectus esse duo media ad unum tertium. Sicut enim lumen, v.g. & species dantur propter causandam visionem; inter se verò tantùm proportionem, & connexionem habent ad complendum principium visionis: ita à pari prædestinatio supponit naturam, & ipsi accommodatur per modum subjecti, aut fundamenti, cui ex liberalitate Dei additur auxilium supernaturale, quò elevatur, & constituitur quasi integrum principium operis meritorii, aut dispositivi ad alios effectus Prædestinationis.

Quaestio Tertia.

Utrum defectus, & mala tam naturæ, quàm morum sint occasionales Prædestinationis effectus?

Notandum 1. Duplex solitò malum distingui, nimirum *Naturæ*, & *moris*. Malum naturæ, seu naturale est, quod ipsi naturæ, secundùm sua principia naturalia consideratæ, dissentaneum est, eamque malè afficit, sive interim sit quid privativum, ut cæcitas, surditas, ignorantia, mors, &c. Sivè quid positivum, ut dolor, tristitia, error, &c. *Malum moris* dicitur, quod est dissentaneum naturæ ratio-

nali, quatenus est agens liberum, seu quod est contra regulam rectè rationis; qualia sunt omnia peccata, sive commissionis, sive omissionis. *Rursus* hoc utrumque malum tam naturæ, quam moris, est duplex: Aliud enim est purum malum, & absque ulla admixtione boni; ut quævis privatio boni debiti naturæ, vel rectæ rationi, putà cæcitas, & omissio præcepti; hæc enim etsi necessariò sint connexa rei bonæ, nempe subjecto, quod per se bonum est, tamen per se mala sunt, quia puræ sunt negationes tali subjecto disconvenientes, nec in se aliquid entitatis, nec proinde entitativæ bonitatis habent. Aliud non est purum malum, sed habet in se bonitatem entitativam, & perfectionem sibi debitam secundùm speciem; sed est alteri malum, quatenus per illam ipsam suam entitativam perfectionem est alteri dissentaneum, & repugnans, & malè illum afficit, sic dolor dicitur malum animantis, quia ipsi disconvenit, & ægrè illud afficit.

Notandum 2. Deum non esse causam efficientem mali moralis, quatenus purè malum est: Tum quia hoc ipsius divinæ bonitati, & infinitæ sanctitati repugnat: Tum quia malum morale non habet causam efficientem, sed deficientem, & deviantem; adeoque non est effectus, sed defectus: Sed tantùm est causa permissiva. Permittere autem idem est, quod non impedire, cùm tamen facultas impediendi suppetat; unde, ut aliquid reverà dicatur permitti, quinque desiderantur: Primò ut displiceat permittenti: Secundò, ut sit eventurum, nisi illius causa impediatur: Tertiò, ut qui permittit sciat eventurum, nisi ipsemet impediat: Quartò, ut adsit facultas impediendi: Quintò, ut voluntariè omittat impedire, sive, ut se non opponat rei eventuræ; qui enim se opponit, & conatur impedire, non dicitur permittere, etiamsi res eveniat.

Notandum 3. Omnem permissionem divinam cadere sub æternum Dei decretum, non minùs, quàm omnes Dei operationes positivæ; sicut enim Deus nihil facit in tempore, nec ullum creaturæ effectum impedit, quin decreverit illud facere, vel impedire ab æterno; ità etiam nihil omnino permittit, quin illius permissionem ab æterno decreverit: Itaque nullum committitur peccatum in mundo, quin Deus in particulari ab æterno illud permittere statuerit.

Insuper, sicut omnis permissio Dei, est bona, & ob eam est laudandus, & benedicendus Deus; ita quoque omnes ejus permissiones bonæ sunt, & ipse ob eas laudibus est celebrandus, quamvis ea quæ permittit, detestanda sint, & pèssima; habet enim justissimas, & sanctissimas rationes, cur ea permittat: Unde sanctus August. in Enchiridio cap. 96. *Non fit aliquid nisi Omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo: Nec dubitamus Deum bene facere etiam mala fieri sinendo: non enim hoc nisi justo judicio sinit.*

Jam dictum est in præcedenti disputatione omnia mala tam naturæ, quàm morum, à divina Providentia congruos in fines ordinari: solùm itaque restat in præsenti quæstione resolvendum, an hoc utrumque malum etiam à divina Prædestinatione intendatur, tanquam quid occasionaliter conducens ad ipsius prædestinati salutem.

CONCLUSIO PRIMA.

REVERA *mala naturæ à Deo prædestinante intenduntur, ut occasionaliter conducant ad hominum salutem.*

PROBATUR PRIMÒ ex Scriptura ad Philippenses 2. *Vobis datum est pro Christo non solùm, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro ipso patiamini*: Quibus verbis Apostolus affirmat tribulationes fidelium

lium, nedum divinitùs ordinari in eorum salutem, sed etiam intendi à Deo tanquam quid conducens ad gloriam æternam assequendam: Unde sanctus Petrus 1. Epist. cap. 2. constanter affirmat quod *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus*: Si enim inquit sanctus Paulus ad Rom. cap. 8. *Compatimur, & conglorificabimur*: Et 2. ad Corinth. 1. *Sicut socii passionum estis, sic eritis, & consolationis*. Idipsum confirmant omnes Patres in præcedenti disputatione hac in re laudati.

Secundò probatur ratione: Quidquid certissimè confert ad prędestinati salutem, reverà est Prædestinationis effectus. sed mala naturalia, & pœnæ hujus vitæ conferunt ad prædestinati salutem: Ergo, &c. Major patet ex dictis. Minor probatur: Tum quia hæc mala Electis ministrant medium, & modum satisfaciendi divinæ Justitię pro peccatis suis: Tū quia ansam prębent exercendæ fortitudinis patientię, & alterius virtutis: Tum quia occasiones sunt, & incentiva ad cavenda peccata, frænandas cupiditates, passiones domandas, Deum invocandum, & alia id genus pietatis opera exercenda, quibus maximè hominis salus promovetur.

Dices: Pœnæ Purgatorii non sunt prædestinationis effectus, sed tantùm ordinantur à Providentia supernaturali, & divina Justitia: Ergo neque pœnæ hujus vitæ. Consequentia patet à paritate rationis; tam enim illæ pœnæ sunt Deo satisfactoriæ, quàm quæcumque excipi, & sustineri possunt in hac vita: Antecedens verò probatur, Effectus Prædestinationis debet esse beneficium à Deo concessum, quò certissimè salvantur Electi: Sed illæ pœnæ Purgatorii non censentur esse divinum beneficium, siquidem non à Dei bonitate, & liberalitate, sed tantùm ex vindicativa ejus justitia ortum habent: Ergo, &c.

Nego consequentiam: & ratio disparitatis est multiplex. *Primò* quidem, quia pœna hujus vitæ, ratione status præsentis, se habet per modum gratiæ, & beneficii ordinabilis ad finem Prædestinationis, seu ad salutem Electorum: Vel enim voluntariè suscipiuntur ab Electis, & sic possunt esse meritoriæ: Vel saltem ipsis non contradicentibus inferuntur à Deo ad solvendum in hac vita id omne, quod per peccatum debiti contraxerunt, ne graviores Purgatorii pœnas postmodum incurrant, quod certè maximi beneficii locum habet: Purgatorii verò pœnæ nec possunt esse meritoriæ, cùm jam animæ illis pœnis addictę sint in termino, adeoque non ampliùs mereri possint; nec possunt esse media ad alias majores pœnas vitandas. *Secundò*, Pœnæ hujus vitæ maximè conducunt ad alia Dei beneficia assequenda in ordine ad salutem, nempe ad consequendas ampliores gratias, & ad exercendam virtutem patientiæ, quæ divinam misericordiam maximè allicit, & provocat, non ita de pœnis Purgatorii: Siquidem animæ illas subeuntes sunt in termino meriti, gratiæ, & virtutis.

Conclusio Secunda.

Permissio *peccati dici potest occasionalis Prædestinationis effectus*. Probatur: Illud dicitur effectus occasionalis divinę Prędestinationis, quod reverà ansam prębet Prędestinato illa omnia sectandi, & exequendi, quę conducunt ad salutem: Sed talis est peccati permissio: Ergo, &c. Major patet ex dictis: Probatur minor ex illo ad Romanos octavo, *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: Ubi glossa subdit, *Etiam peccata*, quatenus sunt materia exercendę virtutis humilitatis, &c. Cui concinit S. Augustinus

stinus lib. de Correctione, & Gratia cap. 9. dicens, *Usque adeo prorsus omnia, ut si qui eorum Prædestinatorum deviant, & exorbitant, hoc ipsis faciat proficere in bonum, quia humiliores, & cautiores redeunt*. Secundò, illa permissio maximè conducit ad manifestationem, & commendationem divinę gratię, & misericordię, in Prędestinatis, & Electis; nam inquit Apostolus ad Rom. 9. *Deus sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam*. Ergo reverà hęc permissio intenditur à Deo prędestinante. *Tertiò* denique plerumque hęc permissio peccati, prędestinatis prodest ad salutem; Nam inquit S. Augustinus, serm. 33. de verbis Domini, *Audeo dicere: Superbis continentibus expedit cadere, ut in eo ipso, in quo se extollunt, humilientur, & cum timore, & tremore salutem suam operentur*: Sic multi Sanctorum occasione sui lapsus postmodum cautiores, humiliores, & ferventiores resurgunt.

Dices 1. Effectus Prędestinationis est gratiæ beneficium: Sed permissio peccati non est donum gratiæ; imo est gratiæ congruæ, & efficacis substractio: Ergo, &c.

Distinguo minorem: Non est donum gratiæ secundùm se, concedo; quatenus à Deo intenditur, & ordinatur ad ipsius prædestinati salutem, scilicet, ut cautior, humilior, & ferventior evadat, nego.

Dices 2. Christus nobis meruit effectus Prædestinationis: sed non meruit illam permissionem peccati: Ergo illa non est effectus Prædestinationis.

Distinguo minorem: Non meruit illam præcisè, quatenus permissio peccati est, concedo: quatenus ordinabilis in prædestinati salutem, nego: Hæc enim reduci potest ad aliquem ex tribus effectibus directis; siquidem confert ad vocationem, quatenus Electus peccata sua mente revolvens, excitatur ad promptiùs, & ferventiùs Deo vocanti consentiendum: & cùm hæc ipsa recordatio provocet ad pœnitentiam majorem, etiam occasionem præbet novam gratiam comparandi, & consequenter acquirendi novum jus ad gloriam.

Subsumes: Ergo licebit petere à Deo permissionem proprii peccati: sed hoc est absurdum: Ergo, &c. Patet sequela; licet enim petere id omne, quòd Christus meruit. *Nego sequelam*, Cùm enim peccatum non possit esse in homine, quin fiat propria ipsius voluntate; idcirco homo non potest desiderare permissionem peccati, quin pariter desideraret voluntatem, & occasionem committendi peccata, quod reverà malum est, quamquam conducere possit ad majus bonum, ut docet S. Paulus ad Rom. 3. *Non*, inquit, *sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere, faciamus mala, ut veniant bona*. Unde ad probationem dico, licet petere quod Christus per se meruit, concedo: quod meruit tantùm ex consequenti, nego; Permissionem autem illam peccati meruit tantùm ex consequenti, quatenus nempe sua merita divino Patri obtulit, ut ex illa permissione eliceret gratias, & virtutes prædestinato conferendas.

Dices denique, Idcirco permissio peccati esset effectus occasionalis Prędestinationis, quia exinde homo resurgit humilior, & ferventior: at non ex permissione, sed ex intuitu peccati, homo ita resurgit: Ergo non ipsa divina permissio, sed ipsum peccatum erit effectus prædestinationis, quod est absurdum.

Nego minorem: Siquidem ex ipsius divinæ permissionis consideratione præcisè resurgit homo cautior, & ferventior per pęnitentiam; exinde enim

con-

conspicit, ita fragilem, & lubricam esse hominum sortem, ut sola divina permissione posita, statim à virtute exorbitet, & in peccatum præceps ruat, juxta illud, *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*

ARTICULUS TERTIUS.

De Reprobatione.

EXAMINATO, & quantum licuit explicato divinæ Prædestinationis mysterio, jam ipsius affine tremendum Reprobationis arcanum evulgandum auspicamur; ordine quidem congruo, utpote cum utraque divinæ Providentiæ sit ordinata species, quâ Creatura rationalis æternum in finem sibi congruum, & debitum ordinatur, ac deducitur. Quocirca, de Reprobatione tria discutere licet: *Primò*, quæ sint ipsius existentia, natura, & partes: *Secundò*, quas habeat causas: *Tertiò*, qui sint ejusdem effectus.

QUAESTIO PRIMA.

An quid, & quotuplex sit Reprobatio?

NOTANDUM I. Reprobationis nomen idem significare, ac exclusionem, vel repudiationem alicujus rei disconvenientis; formatur enim à particula *re*, & nomine *probatio*; Particula autem *re*, quandoque contrarium suorum nominum simplicium significat, & importat (ut observat Calepinus.) Inde trifariam reprobationis nomen usurpatur in Scriptura sacra. *Primò* quidem latiùs ad designandam cujusvis rei vilis, & inutilis repudiationem, sic ad Hebræos 7. veteris legis ablegatio dicitur *Reprobatio præcedentis mandati propter infirmitatem ejus, & inutilitatem*. *Secundò*, strictiùs pro rejectione cujuscumque rei malæ, & nocivæ, sive in genere entis, sive in genere moris, sic Ecclesiastici 9. *Speciem mulieris alienæ multi admirati reprobi facti sunt*. *Tertiò* denique pro decreto divino, quo aliqui propter demerita excluduntur à regno cœlesti, & deputantur ad pœnam: Reprobatio enim Electioni opponitur: Ergo sicut Electio est voluntas efficax coronandi electos, & dilectos Dei: sic Reprobatio est voluntas absoluta projiciendi suos hostes in ignem æternum, & eos excludendi à regno Cœlorum. Sic autem Reprobationis vocabulum usurpasse videtur S. Paulus 1. ad Corint. 9. *Ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*. Inde varia sunt Reproborum in sacris Scripturis nomina, dicuntur enim *vasa iræ, vasa furoris, vasa in contumeliam*: Item *projecti, expulsi, despecti, oblivioni traditi, &c.*

Notandum 2. In Reprobatione tres inveniri actus intellectus, & totidem voluntatis, ut jam de Prædestinatione dictum est; In intellectu namque divino est actus scientiæ simplicis, quô Deus cognoscit possibilitatem culpæ, ac pœnæ: Insuper actus scientiæ conditionatæ, quô cognoscit futuram culpam, & pœnam, si negetur auxilium efficax: *Denique* actus scientiæ visionis, quô absolutè, & intuitivè futuram culpam, & pœnam deprehendit. Similiter in voluntate primus actus est decretum permittendi peccatum, & perseverantiam in eo, usque ad mortem:; Secundus, voluntas excludendi à gloria, propter prævisam indignitatem: Tertius, voluntas puniendi pœna æterna sensus, propter læsam divinam majestatem.

Notandum 3. Duplicem solitò distingui Reprobationem, unam à *gratia*, aliam à *gloria*: Prior dicitur tantùm Reprobatio secundùm quid, quia etiam gratia efficax interdum negatur Præ-

Prædestinatis, qui tamen idcirco Reprobi non appellantur: Posterior verò dicitur Reprobatio simpliciter, quia omnem omninò exclusionem, tam à gratia, quàm à gloria importat, & significat. Rursus hæc iterum duplex ab aliquibus distinguitur,. nimirum *negativa*, & *positiva*. Negativa, inquiunt, est voluntas, quâ Deus ab æterno eligendo aliquos ante prævisa ipsorum opera alios negligit, absque ulla adhuc demeritorum prævisione: Unde oritur voluntas negandi gratias efficaces ad vitandum peccatum: Positiva, est voluntas, seu decretum æternum, quô Deus prævisô hominum quorundam finali peccato, ipsos arcet à regno Cœlorum, & ad pœnam æternam destinat. An autem hæc veritati congruant, resolvetur infra.

CONCLUSIO PRIMA.

ADMITTENDUM *est in Deo decretum efficax, & immutabile, quo nonnullos homines, & Angelos ab æterno voluit à gloria excludere, & ad pœnam æternam destinare*. Patet primò ex Concilio Valentino canone 3. ubi dicitur, *Fidenter fatemur, Prędestinationem Electorum ad vitam, & Prędestinationem Impiorum ad mortem*. Secundò, idipsum patet omnibus illis Scripturæ textibus, quibus damnati dicuntur à Deo *rejiciendi, recessuri, projici, & mitti in ignem æternum*; Nec-non illis omnibus parabolis, quibus damnandi fiunt similes hædis constituendis à sinistris, & inde ejiciendis in flammas; Zizaniis crescentibus, usque ad messem, sed postmodum colligendis in fasciculos ad comburendum, nec-non, & malis piscibus foras mittendis, Matth. 13. Nam, ut inquit Chrysologus serm. 48. *Similitudo hac prodit, cur in Apostolatum piscatores elegerit Christus, & captores piscium fecerit hominum piscatores, ut divini Judicii typus arte piscatoria monstraretur. Pisces congregat captura confusos; sed in vasa discretio dat electos: Sic vocatio Christiana justos, & injustos, malos, bonosque congregat; sed bonos, malosque electio divina discernit.*

PROBATUR IDIPSUM RATIONE: *Primò* quidem Deus nihil quidquam in tempore exequitur, quod ab æterno facere non decreverit, sed reverà de facto multos arcet à gloria, & pœnis æternis adjudicat. Ergo illud ab æterno proposuit; tale autem propositum dicitur Reprobatio: Ergo est admittenda.

Deinde: De ratione providentis generalis est, ut permittat aliquas causas secundas ex natura sua defectibiles, interdum deficere à consecutione sui finis; spectat enim ad rationem provisoris universalis, quòd sinat causas particulares agere, juxta modum suæ naturæ; sed eo ipso, quo agunt, juxta modum suæ naturæ deficiunt à fine; quia propter defectibilem illam naturæ inclinationem multa committunt peccata: Ergo ad rationem providentiæ spectat, ut patiatur quasdam Creaturas rationales à gloria excidere. Hic autem casus est Reprobatio: Ergo datur.

Denique; Si foret à Deo arcenda Reprobatio, maximè, quia defectum aliquem importat, & arguit; sed non ita; imò maximè conducit ad evulgandam, & magnificandam Dei justitiam, potentiam, bonitatem, & patientiam, quæ non minùs elucent in reprobatione, quàm in electione; utraque enim mirabilem Dei potentiam, patientiam, & justitiam punientem, & remunerantem ostendit: Unde Apostolus ad Rom. 9. *Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum*. Infinitæ enim potentiæ, & patientiæ, ac bonitatis est, quod voluntati ejus serviant, quæcumque fiunt contra illius voluntatem;

tem; quòd diu toleret impios in multa patientia, ut ad pœnitentiam eos provocet; repugnantes autem, & hac patientia abutentes, tandem aliquando puniat: Ergo, &c.

Dices 1. Hominum damnatio accidit præter voluntatem Dei; *Vult enim omnes homines salvos fieri*: Item, *Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua*: Ezechiel. 11. Ergo non fit per absolutum, & efficax decretum reprobationis.

Distinguo antecedens: Accidit præter voluntatem antecedentem inefficacem, & primariam, quâ Deus, ex infinita sua bonitate, omnes homines creat, & destinat ad gloriam, tamquam ad eorum finem ultimum, ante prævisa eorum merita, & demerita, concedo: præter voluntatem efficacem absolutam, & subsequentem prævisionem demeritorum, quâ ex justitia vindicante ulcisci debet peccata, nego.

Dices 2. Æterna hominum damnatio infinitam Dei bonitatem dedecet; qualiter enim infinitè bonus, qui æternæ hominum miseriæ esset artifex? Ergo illa ab ejus efficaci decreto non provenit.

Nego antecedens; Nam, ut loquitur Tertullianus lib. 1. adversus Marcionem cap. 25. *Deus de sola bonitate censendus non est*, si enim, ut subdit c. 26. *Neque æmulatur, neque irascitur, neque damnat, neque vexat, utpote, qui nec judicem præstat; non invenio, quomodo illi disciplinarum ratio consistat, & quidem plenior; quale est enim, ut præcepto constituat non executurus; ut delicta prohibeat non vindicaturus, qui non judicaturus; extraneus scilicet ab omnibus sensibus severitatis, & animadversionis?* Unde concludit, *Stupidissimus ergo, qui non offenditur facto, quod non amat fieri, quando offensa comes sit frustratæ voluntatis; aut si offenditur debet irasci, si irascitur debet ulcisci; nam, & ultio fructus est iræ, & ira debitum offensæ, & offensa, ut dixi, comes frustratæ voluntatis.*

Instabis: Ad manifestandam divinam illam justitiam sufficit, quòd Deus malum prohibeat, seu ut loquitur Tertullianus ibid. cap. 27. *Quòd judicet malum nolendo, & damnet prohibendo; admittat autem non vindicando, & absolvat non puniendo.*

Nego antecedens: Hic enim justitiæ modus inertem Deum, & imbecillem ostendit: unde meritò ibidem exclamat Tertullianus: *O Deum veritatis prævaricatorem, sententiæ suæ circumscriptorem! Timet damnare; quod damnat; timet odisse, quod non amat; factum sinit, quod fieri non sinit: tam vult ostendere, quid nolit, quàm probare. Hoc erit bonitas imaginaria, disciplina phantasma, & ipsa transfunctoria præcepta, secura delicta, &c.*

Dices 3. Perfecta Providentia efficere debet, ut res sibi subjectæ præscriptum finem assequantur; sed divina Providentia est perfectissima: Ergo efficere debet, ut homines sibi subditi beatitudinem æternam, ad quam, ut ad finem ultimum ordinantur, infallibiliter obtineant; adeoque apud illum nulla esse debet Reprobatio.

Distinguo majorem: Perfectissima providentia particularis, ita sese gerere debet, transeat: Providentia communis, & generalis, nego. Quamquam enim ad particularem provisorem spectet quemlibet defectum excludere ab iis, qui ipsius ordinationi subjiciuntur, secus tamen est de Provisore universali. Cùm enim hic respiciat bonum commune, quod impediri potest, & diminui per bona particularium; inde fit, ut permittere debeat defectum aliquem in particularibus, propter servandum bonum commune totius; Cùm igitur Deus sit universalissimus Provisor, permittere debet de-

fectus singularium, ne impediatur bonum totius Universi: si enim omnia prohiberentur, & cohiberentur mala, multa bona deessent universo: si enim non esset plantarum, & animalium consumptio, nec bruta, nec homines viverent; si non esset persecutio tyrannorum, deesset patientia Martyrum. Denique, si non esset peccati permissio, non esset pariter divinæ justitiæ, defectibilitatis liberi arbitrii, & necessitatis gratiæ manifestatio.

Adde, quòd, ut diximus, de ratione perfectissimæ Providentiæ sit, quòd res sibi subjectas ordinet in finem, juxta modum suæ naturæ, adeoque ut defectibiles interdum sinat à fine deficere, ut exinde naturæ pateat defectibilitas.

Dices 4. Nemo Sapiens aliquid faciens propter finem, illud à fine obtinendo arcere debet, quantùm est ex parte sua; sed Deus omnes homines condidit propter beatitudinem: Ergo ab eadem non debet eos excludere, nec consequenter reprobare.

Distinguo majorem: Si illud necessariò & indefectibiliter ad talem finem ordinet, concedo: Si contingenter, ac defectibiliter, nego. Ut sic enim permittere potest, quòd aliqua individua deficiant à consecutione finis, tum ad servandam eorum libertatem, tum ad defectibilitatem aperiendam, & suam justitiam manifestandam.

CONCLUSIO SECUNDA.

REPROBATIO rectè describitur, *Efficax, & absolutum divinæ voluntatis decretum, divinique intellectus judicium de pœna æterna infligenda rationali creaturæ, & ipsius à beatitudine exclusione, propter prævisum gratiæ abusum, & peccatum finale*. Patet hujusce descriptionis veritas ex singularium ipsius partium declaratione: Primò namque dicitur *efficax decretum voluntatis*, in quo convenit cum Prædestinatione, quæ est etiam Dei voluntas efficax deducendi homines justos in finem sibi congruum. Additur *absolutum*, ut excludatur illa Reprobatio negativa, quam nonnulli authores adstruunt, quamque mox impugnabimus. Additur *divini intellectus judicium*, siquidem ad reprobationem tres desiderantur actus intellectus, ut dictum est in secundo Notabili: unde Reprobatio simul dicitur *præscientia*, & *propositum*: Præscientia quidem quatenus est actus intellectus, vel apprehensivus, vel judicativus; apprehensivus, inquam, demeritorum, & judicativus indignitatis eorum, qui propter demerita judicantur indigni. Similiter, est propositum voluntatis detestantis simul, & approbantis: Detestantis, inquam, iniquitatem morientium finaliter in peccato, & approbationis, eorum exclusionem ab æterna beatitudine, damnationem ad pœnas: Reprobatio, inquit Alensis, 1.p. qu.29. membr. 2. *Est scientia cum approbatione pœnę, & cum detestatione iniquitatis*; seu ut loquitur magister sententiarum dist.4. ex S.Aug. Reprobatio est *præscientia iniquitatis quorumdam, & præparatio damnationis eorumdem*. Additur denique *propter prævisum gratiæ abusum, & finale peccatum*: Non enim Reprobatio fit, nisi ex prævisis demeritis, ut contra Calvinum probabimus quæstione sequenti: Inde nulla admittenda est ex parte Dei reprobatio negativa, ex pura ipsius libertate proveniens, & ante prævisa hominum demerita, ut aperiet.

CONCLUSIO TERTIA.

NON *est admittenda Reprobatio negativa*: Hæc sequitur ex dictis, Deus enim non prædestinat nisi ex prævisis meritis: Ergo nec deserit, nisi quos prævidet non habituros merita, adeoque nullos deserit absque prævisa causa ex parte eorum; quod probatur

tur 1. ex Scriptura, Tobiæ 3. *Non delectaris in perditionibus nostris*: Et 2. Petri cap. 3. *Patienter Deus agit propter vos, nolens aliquem perire*. Ergo fine causa ex parte Creaturæ nullum Deus reprobat; si enim ex pura liberalitate aliquos seligeret, alios verò despiceret, & desereret, absque aliqua causa ex parte ipsorum, haud dubiè vellet illos derelictos perire; quippe, cùm non vellet illos salvare, & delectaretur in eorum perditionibus, quia illa perditio, juxta ipsius voluntatis beneplacitum, accideret.

Deinde ex 1. ad Corint. cap. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, non quidem voluntate consequente, quia reverà vult eos, qui prævidentur morituros in peccato finali esse damnandos: Ergo voluntate antecedente prævisionem, tam meritorum, quàm demeritorum: adeoque, ante illam prævisionem, non habet voluntatem negativam respectu salutis quorumdam, qui non eliguntur; qualiter enim vellet omnes salvos fieri, si nullam haberet voluntatem salvandi aliquos ex illis omnibus?

Confirmatur ex S. Damasceno lib. 2. de fide Orthodoxa cap. 29. ubi ait, *Sciendum est, Deum antecedenter velle omnes salvari, & regna ipsius potiri, non enim ad puniendum formavit nos, sed tanquam bonus ad sua bonitatis communicationem; Peccatores autem vult punire tanquam Justus*. Hoc ipsum probat S. Prosper in responsione tertia ad objectiones Gallorum, ubi de Reprobis loquens ait; *Quòd ergo hujusmodi in hæc prolapsi mala, sine correctione pœnitentiæ defecerunt, non ex eo necessitatem pereundi habuerunt, quia Prædestinati non sunt, sed ideo Prędestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria prævaricatione prę̨sciti sunt*. Quibus apertè negat Prędestinationem, & Reprobationem antecedentem prævisionem operum, adeoque etiam excludit illam reprobationem negativam. Quod rursus confirmat cap. 7. ubi itidem loquens de damnandis ait: *Horum lapsum Deo adscribere modicæ pravitatis est, quasi ideo ruina ipsorum impulsor, atque author est, quia illos ruituros propria ipsorum voluntate præscivit: & ob hoc à filiis perditionis nulla prędestinatione discrevit*.

Probatur etiam ratione: Admissa illa Reprobatione negativa necessariò sequitur non Electos, nullatenus posse salvari, & quidquid fecerint infallibiliter damnandos iri: Sed consequens est absurdum: Ergo, & antececedens. Probatur sequela majoris; Nemo enim salvatur nisi prædestinatus. Hæc namque certa est Dei lex, alioquin Deus faceret in tempore, quod ab æterno non decrevit facere.

Deinde, cùm ita certus, & determinatus sit prædestinatorum numerus, ut nec augeri, nec minui possit, sicut probatum est: Consequens est, quòd, qui ita non erit electus, nullatenus poterit salvari, sicque salus ipsi omninò erit impossibilis: At hoc est absurdum, alioquin culpandi non essent, qui damnantur, quòd salutem suam non fuerint operati; nemo quippe justè culpari potest, quòd non fuerit executus, id quod ipsi prorsus erat impossibile. Quis enim Rex nisi stolidus, & omninò crudelis, ac injustissimus damnaret hominem aliquem ad mortem, propterea, quòd non implesset mandatum de extrahendis è Cœlo syderibus, vel mari integro epotando? *Adde*, quòd exinde molestissimum illud dilemma, Perversus quisque formare potest, ut lubentiùs voluptatibus indulgeat, parumque sit de salute sollicitus; Vel sum, inquiet, ita gratis electus ab æterno; vel non sum ita electus: Si sim electus, certè quidquid egero, infallibiliter salvabor, siqui-

dem Dei decretum omninò est invariabile: Si non sim electus, frustranei sunt omnes mei conatus ad salutem; quia indefectibiliter damnabor, quippe, cùm certum sit, neminem salvatum iri, nisi sit in numero eorum, qui gratis electi sunt, quod certè dilemma omnes ad impietatem habenas laxat, & solvit.

Denique: Ex admissa Reprobatione illa negativa, ut Adversarii explicant, sequitur damnandos, non solùm negativè, sed etiam positivè exclusos fuisse, saltem implicitè, & æquivalenter à gloria æterna, ante prævisa ipsorum demerita, & statum finalem injustitiæ; sed hoc Calvini blasphemiam redolet, ut patebit quæstione sequenti: Ergo, &c. Probatur sequela majoris, Qui vult absolutè, & efficaciter totum aliquod constans ex multis partibus in individuo cognitis, per modum aggregati perfecti, & cum proportione partium ad invicem, in numero, gradibus, & aliis circumstantiis particularem determinationem significantibus; hôc ipsô excludit omnes alias partes non electas, etiam possibiles, ita quòd, si illa electio quarundam partium, & determinatio sit infallibilis, & efficax, etiam infallibiliter, & efficaciter excluduntur aliæ partes electæ ad illius totius constitutionem: Atqui Deus ex Adversariis, ita se habet, ut regnum cœleste intendat efficaciter, & absolutè illa electione antecedente prævisionem meritorum, velut totum quoddam determinatum, quoad personas in numero, qualitate, gradu gloriæ, & aliis circumstatiis; seu (ut ipsi loquuntur) se habet per modum Architecti, qui palatium determinatæ magnitudinis ex tot lapidibus in individuo, quantitate, & qualitate destinatis ædificare cogitaret; vel ut conviva, qui prandium ex certò numero personarum in individuo designatarum vellet instituere. Ergo sicut Architectus reverà reprobat omnes lapides, quos non comprehendit sub illo determinato numero, & sicut conviva excludit à suo prandio omnes illos, quos non invitat; etiam Deus vi decreti æterni, quô aliqui eliguntur, cæteri verò negliguntur, censetur neglectos excludere.

Consequentia patet, & præcedens ratio confirmatur: Quia quilibet numerus certus, & determinatus non minùs excludit illas omnes unitates ex quibus non constat, quàm includit omnes illas, ex quibus constat, & formatur. *Deinde*, si decretum istud non haberet vim exclusionis, Deus non posset ex eo certò, & infallibiliter cognoscere, quòd nullus alius præter sic electos, salvandus sit: *Denique* ex illa determinata electione fit, quòd Deus Electis præparet gratias efficaces, quibus salutem infallibiliter assequantur; aliis verò tales gratias non præparet: Sed hæc gratiæ negatio exclusionem positivam arguit, sicut, & præparatio gratiæ positivam electionem supponit: Ergo reverà, ex Reprobatione negativa, sequitur non electos positivè à gloria excludi, ante prævisa ipsorum demerita, quod omnino Calvinismum sapit.

Quæ hanc adversus conclusionem possent objici, jam satis, superque soluta fuere ex iis, quæ diximus probando prædestinationem fieri solùm ex prævisis meritis; adeoque omnem Reprobationem fieri tantùm post prævisa demerita.

Quaestio Secunda.

An, & quæ sit causa Reprobationis?

REprobationis sicut, & Prædestinationis causa ex duplici capite cogitari potest esse repetenda, nimirum,

rum, vel ex parte Dei pro nutu, & absoluto suo in Creaturas dominio, quas voluerit prædestinantis, aut reprobantis; vel ex parte Creaturæ, quæ pro suis meritis, aut demeritis Deum movet ad Prædestinationem, vel Reprobationem.

Notandum 1. Hanc esse pessimam Calvini sententiam, nec-non, & quorumdam ejus sequacium, Deum æterni sui consilii, seu decreti ratione priùs, quàm prævideret peccatum originale, & cujuscumque hominis meritum, aut demeritum, destinasse aliquos ad vitam, alios autem ad damnationem æternam. Quoniam autem nonnulli Calvinistæ impudenter jactitant, hunc errorem falsò Calvino suo Patriarchæ affingi, operæ pretium est illud ipsum ex ipsius verbis demonstrare; scribit namque libro 3. Institutionum cap. 21. num. 5. *Prædestinationem,* inquit, *vocamus æternum Dei decretum, quò apud se constitutum habuit, quid de unoquoque homine fieri vellet, non enim pari conditione creantur homines, sed aliis vita æterna, aliis damnatio æterna præordinatur. Itaque prout in alterum finem quisque conditus est, ita vel ad vitam, vel ad mortem prædestinatum dicimus.* Et cap. 22. num. 3. *Ubicumque verò regnat hoc Dei placitum, nullam in considerationem veniunt opera*: Et capite 23. num. 4. *Fateor sanè in hanc, quâ nunc illigati sunt, conditionis miseriam, Dei voluntate decidisse universos filios Adam. Atque id est, quod principio dicebam redeundum tandem semper esse ad solum divinæ voluntatis arbitrium, cujus causa sit in ipso abscondita.* Et nu. 7. *Decretum,* inquit, *horribile fateor: Inficiari tamen nemo poterit, quin præsciverit Deus, quem exitum esset habiturus homo, antequam ipsum conderet: Ideoque præscivit, quia decretô suô sic ordinaverat.* Quibus verbis, & aliis similibus, satis apertè patet ejus sententia.

Notandum 2. Huic impiæ, & blasphemæ sententiæ, aliam non minùs execrandam Calvinum attexere, nempe, quòd illud Dei decretum æternum, & immutabile, arbitrii nostri libertatem auferat in negotio Prædestinationis, & Reprobationis, imponatque necessitatem inevitabilem Prædestinatis, ut salventur, & Reprobis, ut damnentur; adeoque, juxta pessimam ipsius sententiam, Reprobos ad peccandum trahit, impellit, & cogit, estque Author omnium cupiditatum, & criminum, quibus subjiciuntur: Sic enim scribit lib. 3. Institutionum cap. 23. numero 8. *Ajunt,* Catholici doctores, *Deo permittente, non autem volente perire Impios: sed cur permittente dicemus nisi, quia ita vult? Quamquam nec ipsum quidem per se probabile est, sola Dei permissione, nulla ordinatione hominum sibi accersisse interitum. Non dubitabo igitur cum Augustino simpliciter fateri voluntatem Dei esse rerum necessitatem, atque id necessariò futurum, quod ille voluerit.* Et lib. 2. cap. 3. num. 10. *Ac voluntatem movet* (Deus) *non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis motioni, aut obtemperare, aut refragari: sed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chrysostomo repetitum repudiare necesse est* QUEM TRAHIT, VOLENTEM TRAHIT.

Et cap. 2. num. 7. affirmat Deum ex intentione perdendi Reprobos omnem illis viam salutis præcludere; *Quosdam,* inquit, *Deus exitio devovet, quosdam damnationi addicit, iisque incomprehensibili judicio vitæ aditum præcludit*; Et cap. 24. num. 12. *Quos in vitæ contumeliam, & mortis exitium creavit, ut iræ suæ organa forent, eos ut in finem suum perveniant, nunc audiendi verbi sui facultate privat, nunc ejus prædicationem magis excæcat, & obstupefacit*: Et paulò post num. 13. *Ecce vocem ad eos dirigit, sed, ut magis obsurdescant:*

lumen accendit, sed ut reddantur cæciores; Doctrinam profert, sed quâ magis obstupescant; remedium adhibet, sed ne sanentur: Et lib. 1. cap. 18. num. 2. asserit Dæmonem impelli à Deo ad malè agendum, & homines perdendos, *Fateor*, inquit, *interpositâ Satanæ operâ sæpe Deum agere in Reprobis, sed ut ejus impulsu Satan ipse suas partes agat, & proficiat, quatenus datum est: dicitur etiam idem Satan excæcare fidelium mentes, sed unde hoc, nisi quòd à Deo ipso manat efficacia erroris, ut mendaciis credant, qui renuunt parere veritati? Secundùm priorem rationem dicitur*: Si Propheta quispiam loquutus fuerit mendaciter, ego Deus illum decepi. *Secundùm alteram vero dicitur*, ipse dare omnes homines in Reprobum sensum, & projicere in fœdas cupiditates, *Quia justæ sua vindictæ præcipuus est author; Satan verò tantùm minister, &c.* Quot, & quàm horrendæ, ac execrandæ impiissimi Nebulonis blasphemiæ!

Notandum 3. Circa præsentem quæstionem tres esse Catholicorum Doctorum sententias, quarum. *Prima* disertè contendit utramque Reprobationem, tam positivam, quam negativam ab ipsis propugnatam, supponere præscientiam peccatorum, & ab ea tanquam causa motiva, & demeritoria dependere. *Secunda* verò distinguit inter Reprobationem positivam, & negativam, nec-non, & inter voluntatem infligendi pœnam, & excludendi à gloria, ut à beneficio indebito: Unde affirmant primam voluntatem supponere præscientiam demeritorum, & in illa fundari; Secundam verò docent ex puro divinæ voluntatis beneficio originem ducere, in quo partim conveniunt cum Calvino, partim ab eo discrepant: Conveniunt, inquam, in eo, quòd asserunt Deum aliquos excludere a regno, ut beneficio indebito ante prævisa demerita; discrepant autem in eo, quòd asserunt sic exclusos ad ignem æternum non destinari nisi post prævisa demerita. Ita docent plures Thomistæ quibus viam prajucere Bannes, Zumel, & Alvares disp. 110. de auxiliis num. 8. ubi ait, *Reprobatio quâ Deus statuit non dare aliquibus vitam æternam, & permittere peccata eorum, non est conditionata, sed absoluta: nec præsupponit in Deo præscientiam, vel prævisionem demeritorum ipsius Reprobi, aut perseverantia in peccato usque ad ultimum vitæ*. Et disput. 109. num. 6. conclusione 3. priùs dixerat, *Actus positivus, quô Deus ab æterno voluit non admittere quosdam in suum regnum, non fuit conditionatus, sed absolutus, antecedens in signo rationis præscientiam mali usus liberi arbitrii*. Tertia denique sententia, quæ est Granadi tract. 6. disput. 2. fatetur quidem Reprobationem positivam esse posteriorem peccatis conditionatè prævisis, sed unico tamen, & eodem actu decerni à Deo peccati permissionem, & damnationem Reprobi; adeo, ut simul, & in eodem signo, permittatur peccatum fieri, prævideatur futurum, & propter illud decernatur hominis damnatio. Quæ autem ex iis sententiis Catholicæ veritati, & fidei magis congruat, sit.

Conclusio Prima.

Deus *neminem decernit damnare ad pœnam æternam ante prævisa demerita*. Hæc est de fide.

Probatur primò ex Concilio Valentino cap. 3. ubi dicitur, *Fidenter fatemur prædestinationem Electorum ad vitam, & Prædestinationem Impiorum ad mortem; in Electione tamen salvandorum, misericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione verò periturorum, meritum malum præcedere justum judicium Dei*. Quibus verbis Concilium hoc statuit discrimen inter Prædestinationem, & Reprobationem quòd Re-

Reprobatio sit opus justitiæ vindicativæ, quæ supponit demerita ex parte Reprobandi: Prædestinatio verò eatenus sit opus misericordiæ, quatenus supponit Dei gratiam prævenientem, & cooperantem, quibus adjuvantibus fiant opera meritoria, quæ Deum movent ad formandum Prædestinationis decretum. Et consequenter censet Concilium, Deum neminem reprobare, nisi ex prævisis illius demeritis.

Dices Concilium esse intelligendum de Reprobatione secundùm executionem, quæ reverà supponit demerita, & peccatum finale: non verò secundùm intentionem, quæ pro Dei nutu, & arbitrio decernitur.

Contra: Concilium opponit Reprobationem Prædestinationi, in hoc, quòd illa sit opus justitiæ, hæc verò opus misericordiæ: Sed sic non opponuntur secundùm executionem, utraque enim sic est ex justitia; illa quidem ex justitia vindicativa, hæc ex justitia remunerante: Ergo illa oppositio intelligi debet secundùm ordinem intentionis, in quo Reprobatio est purum opus justitiæ, quia supponit hominum demerita; Prædestinatio verò dicitur opus misericordiæ, quia supponit merita, quæ, à gratia ortum habent.

Confirmatur ex Concilio Arausicano 2. circa finem ubi ait: *Aliquos ad malum divina potestate Prædestinatos esse non solùm non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Et ex Conc. Trident. Seff. 6. Cano. 17. *Si quis Justificationis gratiam nonnisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate prædestinatos ad malum, anathema sit.*

Dices Concilia esse intelligenda de malo culpæ, non de malo pœnæ damni.

Contra: Pœna damni est præcipuus terminus, & primum objectum Reprobationis, Ergo de ipso Conciliorum sententiæ sunt intelligendæ. *Addo quòd* Concilia loquantur de pœna æterna à Reprobis subeunda, adeoque de solo malo culpæ non sunt intelligenda.

Probatur secundò Conclusio ex SS. Patribus, maximè verò ex Augustino, quem sibi suffragantem falsò, & impudenter Calvinus jactitat. Itaque S. Augustinus pluribi edocet Deum neminem damnare, nisi ex prævisis ipsius demeritis: sed maximè Epist. 106. ubi cùm dixisset, *Quamvis nemo ab illo justificetur meritis præcedentibus, neminem tamen obdurari, nisi meritò noverit*: Subdit *Pie namque, & veraciter creditur Deus nocentes, atque Impios justificando à pœnis debitis liberare; quemquam verò immeritum, & nulli obnoxium peccato, si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.* Hinc lib. contra Julianum cap. 18. ut probet necessitatem Circuncisionis, & Baptismi ad delendum peccatum originale, & præcavendam æternam damnationem, ait, *Bonus est Deus, justus est Deus: potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest quemquam sine meritis damnnare; quia justus est.* Cui concinit Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 11. *Deus ex seipso bonus est, ex nobis justus.. Ita prior bonitas Dei secundùm naturam; severitas posterior secundùm causam: illa ingenita, hæc accidens: illa propria, hæc accommodata: illa edita, hæc adhibita; nec natura enim inoperatam debuit continuisse bonitatem, nec causa dissimulatam evasisse severitatem: alteram sibi, alteram reis Deus præstitit.*

Item S. Augustinus lib. 2. contra eundem Julianum cap. 10. ut probet veritatem peccati originalis ait. *Deus autem justus, si tanta parvulis mala, quanta*

ta nunc dicere non sufficio nihil peccati trahentibus irrogaret, magis appareret injustus. Quantò magis injustus fieos in æternum, absq; peccato, damnaret. Unde lib. 4. contra eundem cap. 8. disertè pronuntiat, *Certum, & immobile teneamus*, inquit, *non esse iniquitatem apud Deum, quâ quemquam sine malis meritis damnet*.

Denique lib. de unitate Trinitatis contra Manichæos cap. 7. *Non enim injustitia est apud Deum, ut damnet eos, qui omnino nihil peccaverunt*. Quibus apertè constat, quantùm impia Calvini sententia à sancti Augustini doctrina longè exorbitet. Hęc omnia confirmantur ex iis, quę diximus de mente sancti Augustini, circa prędestinationem ex prævisis meritis.

Probatur eadem veritas ratione, & quidem à Doctore Subtili in 1. distinctione 41. nu. 14. his verbis, *Damnatio non videtur bona, quia justa, nam secundùm Augustinum* lib. 11. super Genesim cap. 24. non priùs est Deus ultor, quàm aliquis sit peccator: *Videtur enim esse crudelitatis punire aliquem non præexistente in eo culpa; igitur à simili, non vult Deus priùs aliquem punire, quàm videat aliquem esse peccatorem. Non igitur primus actus voluntatis divinæ circa Judam est velle damnare Judam, prout Judas offertur in puris naturalibus: quia hunc videretur velle damnare sine culpa. sed videtur, quòd oportet Judam offerri voluntati divinæ sub ratione peccatoris, antequàm velit ipsum damnari: Ergo cùm Reprobare sit velle damnare, Reprobatio habebit, ex parte objecti, rationem aliquam, scilicet peccatum finale prævisum*.

Deinde, pœna ut pœna videtur esse quoddam bonum ex occasione: sed bonum occasionatum, cùm non ametur nisi occasione mali præsuppositi, necessum est, ut, qui decernit infligendam pœnam, priùs supponat peccati futuritionem: & consequenter voluntas puniendi, & infligendi pœnam, supponit in Deo prævisionem culpę, & ab ea dependet: Unde sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum expendens illa verba Pauli ad Rom. 9. *Esau odio habui*, ait *Quæso Monime Charissime, ut hunc locum Apostoli diligenter attendas; notum namque est iram Dei dici non posse, nisi ubi creditur hominis iniquitas præcessisse*: Et infra, *Quia Deus peccata hominum præscientia vidit, sententiam Prædestinationis dictavit*. Concinit sanctus Damascenus lib. 2. de fide cap. 26. *Deus*, inquit, *ex se ipso movetur ad miserendum: ad puniendum, non nisi ex nostra præsupposita culpa*.

Denique, aliquem ad pœnam destinare, est ipsum odio habere, & quidem positivè: sed odium Dei positivum necessariò supponit culpam, juxta illud Sapientię 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus*: Ergo voluntas, quâ Deus homines destinat ad pœnam, necessariò supponit peccati prævisionem. Quę hanc adversus veritatem ab hæreticis solent objici, rectiùs dissoluet.

CONCLUSIO SECUNDA.

DEus *ante prævisa peccata, neminem positivè decernit excludere à gloria æterna, ut beneficio indebito*. Hæc est contra duas posteriores sententias, &.

Probatur primo illis omnibus Scripturæ textibus, quibus indicatur Deum voluntate antecedente velle omnes homines salvos fieri. nec-non, & iis, quibus Deus testatur non esse voluntatis suæ mortem Impii, & perditionem Israel esse ex illa ipsa. *Probatur* etiam authoritate sanctorum Patrum, quibus supra demonstravimus eos apertè sentire Deum neminem prædestinare, nisi ex prævisis meritis; adeoque nec aliquem Reprobare, nisi ex demeritis suppositis.

Confirmatur insuper ex sancto Augustino Epistola 106. ubi ait, *Cùm per liberum arbitrium primi hominis in condem-*

demnationem universa massa *defluxerit, proculdubio quod ex ea fiunt vasa in honorem, non ipsius justitiæ, quam gratia nulla præcessit, sed Dei misericordiæ; quòd verò in contumeliam, non iniquitati Dei, quæ absit, ut sit apud Deum, sed judicio deputandum est*: At qui positivè Reprobantur, fiunt vasa in contumeliam: Ergo sicut qui prædestinantur, fiunt vasa in honorem ex misericordia, quę supponit merita ex gratia per misericordiam Dei largienda; ita qui reprobantur, & excluduntur à Regno, fiunt vasa in contumeliam ex divina Justitia vindicativa, quæ supponit culpam. Ipsi concinit S. Prosper Responsione 7. ad objectiones Gallorum, ubi de Reprobis ait, *Gratia Dei non priùs eos deseruit, quam ab eis desereretur, & quia hoc ipsos voluntaria facturos defectione prævidit, ideo in Prædestinationis electione illos non habuit*.

Probatur item ratione: Si voluntas excludendi à regno non pendeat ex prævisione peccati futuri, sequitur Reprobum de facto non excludi à regno, propter peccatum commissum: sed consequens est hæreticum: Ergo, &c. Probatur sequela majoris: Homo non potest censeri damnandus propter peccatum commissum, quando damnatio ipsa reverà futura est, etiamsi nullum esset peccatum: sed esset futura damnatio Reprobi, quamvis nullum esset ejus peccatum; posito enim Dei decretô absolutô de excludendo Juda v.g. à gloria, ante prævisam ipsius malitiam, implicat, ut hæc exclusio non sequatur, quamvis nullum sit futurum ipsius Judæ peccatum; decretum enim Dei absolutum omnino irrefragabile, & invariabile est.

Deinde posita illa exclusione positiva à Regno ante prævisa demerita, sequitur Deum non velle sincerè, voluntate antecedente, salvare omnes homines: sed consequens apertè militat in Scripturam sacram, ut pluries insinuavimus: Ergo, &c. Probatur sequela majoris: Si Deus sincerè velit, voluntate antecedente, salvare Judam, tenetur ratione hujus voluntatis reddere Judæ salutem possibilem: Sed suppositô illô decretô antecedente de excludendo Iuda à Regno æterno, ut beneficio indebito, salus non est ampliùs ullo modo Judæ possibilis, quia hæc divina voluntas effectu suo frustrari non potest: Ergo, &c.

Denique, si decretum excludendi Reprobos à regno non supponat eorum prævisa peccata futura, sequitur Reprobos, sive benè, sive malè agant, invariabiliter esse damnandos: At hęc divinæ bonitati, & justitiæ repugnant: Ergo, &c. Probatur sequela majoris: Illud est invariabiliter futurum, quod non potest non evenire: Sed ita est impræsentiarum, quia cum decreto absoluto de damnatione conjungi nullomodo potest negatio damnationis; cùm enim decretum damnationis sit absolutum, etiam est invariabile, ante prævisum peccatum Reprobi: Ergo, sive ille bene agat, sive malè, semper damnabitur.

Dices 1. Sanctus Paulus ad Rom. 9. expressè loquitur de Reprobatione positiva: Sed ibidem affirmat illam fieri independenter à prævisione demeritorum, & à sola Dei voluntate pendere: Ergo reverà ita fit. Major patet: *Primo*, quia Reprobationem vocat odium; loquens enim de Esau in persona cæterorum Reproborum, dicit Deum odio illum habuisse; odium autem est positiva detestatio rei, & aliquid amplius significat, & importat, quàm non dilectio: *Secundò*, idipsum demonstrat exemplô figuli facientis vas in honorem, & aliud in contumeliam; figulus autem positivè contemnit illam massæ terreæ partem, ex qua facit vas in contumeliam. *Tertiò*, finem

à Deo reprobante intentum, docet ibidem sanctus Paulus, esse ostensionem iræ, seu justitię divinę, justitia autem actum positivum indicat. *Quarto* voluntas, cui opponitur resistentia, est positiva: Sed talem voluntatem significat Paulus esse Reprobationem; dicit enim *Voluntati ejus quis resistit?* Ergo reverà ibidem agit de Reprobatione positiva.

Probatur itaque minor, nempe quòd Apostolus ibidem affirmat illam positivam Reprobationem à sola Dei voluntate, non autem a meritis pendere: Primò quia Esau cùm nondum aliquid mali egisset dictum est, *Esau odio habui*; quod probat subjiciendo, *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*: Idipsum confirmat exemplò Pharaonis, quia *in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuncietur nomen meum in universa terra*: Unde concludit Apostolus, *Ergo cujus vult miseretur, & quem vult indurat*; Et mox sibi objiciens: *Dicis itaque mihi, qui adhuc quæritur? voluntati eius quis resistit?* Non aliud respõdet quàm *O homo tu, quis es qui respõdeas Deo?* Quasi diceret à sola Dei voluntate Reprobationem pendere. Quod confirmat rursus exẽplo figuli, *Nunquid dicit figmentum ei, qui finxit se, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Quasi diceret; quemadmodum figulus pro voluntate, & arbitrio ex eadem massa terræ aliud effingit vas in honorem, aliud in contumeliam, ita Deus, pro sua libertate, & voluntate, aliquos selegit ad gloriam, alios in contumeliam destinat, & in opprobrium sempiternum.

Respondeo 1. Nos huic objectioni jam apertè fecisse satis in Quæstione de Prædestinatione post prævisa merita: Ad hoc solùm addo negandam esse minorem, & ad ejus probationes dico, Esau odio haberi antequam agat aliquid boni; vel mali, quia minus diligitur, & reprobatur à gratia efficaci, quam gratis, & ex pura Dei misericordia Jacob accipit: Neque similis est ratio amoris Jacob, & odii Esau, quia Jacob amatur propter bona opera, quæ proveniunt ex gratia, quam Deus ex pura misericordia largitur, & idcirco, *Non est volentis, neque currentis* ad hanc gratiam, sed solius *Dei miserentis*: Esau verò non habetur odio, nisi propter peccatum, quod ab ipso Deo non intenditur, nec perficitur, sed prohibetur, & punitur. Similiter, cum dicitur Pharao excitatus, ut Deus in ipso ostendat virtùtem suam, illa *Excitatio* potiùs eventum significat, quàm causam finalem: Insuper comparatur Deus *Figulo* facienti aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, ut significetur eum aliquos equidem destinare ad gloriam, alios autem ad opprobium æternum, sed post prævisa ipsorum opera, nec enim necesse est, ut comparatio in omnibus quadret, sed sufficit, quòd in aliquo significationem obtineat.

Adde quòd ibidem Apostolus solùm loquatur de electione ad gratiam, & fidem Christianam, quæ ex mera Dei misericordia pendet, quamque nulla promereri possunt bona opera naturalia Gentilium, nec legalia Judæorum; ut constat ibidem à *versu* 24. usque in finem capitis: Signanter enim dicit, *Quid ergo dicemus, quod Gentes, qui non sectabantur justitiam apprehenderunt justitiam, justitiam autem, quæ ex fide est: Israel verò sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit?*

Dices 2. Sanctus Augustinus pluribi asserit non posse proferri ullam rationem Prædestinationis, vel Reprobationis: ait enim tract. 26. in Joannem, *Quare illum trahat, & illum non trahat ne-*

noli dijudicare, si non vis errare; Et lib. de Bono perseverantiæ cap. 11. *Cur autem potiùs illis, quàm illis detur, quis cognovit sensum Domini, &c.* Et cap. 12. idem repetens ait, *Cur hunc potiùs liberet, quàm illum, iterum atque iterum dicimus; O homo tu quis es, ut respondeas Deo!* Sed si peccatum esset causa Reprobationis positivæ, reverà quis, absque periculo erroris, de hoc judicium ferret, Dominique sensum cognosceret: Ergo reverà non ita fit.

Respondeo 1. Rectè in Adversarios posse retorqueri argumentum; si enim illa Reprobatio ex sola Dei voluntate penderet, haud dubiè illiùs causa non esset ignota, sed quisque affirmare posset, idcirco Judam esse damnatum, quia Deus, quos vult pro libertate seligens ad gloriam, aut destinans ad pœnam; Judam inter Reprobos computaverat.

Respondeo 2. Cum Doctore in 1. » dist. 41. num. 15. quòd Apostolus » dicens judicia Dei esse inscrutibilia » redarguit præsumptuosos inquirentes illa, quorum non sunt capaces: » Non autem propter inopiam reddendę rationis, saltem in communi, » licet in particulari nesciatur, quod » malum prævidet Deus in isto, propter quod reprobet eum, & in istis » specialibus peccatis prævisis est altitudo divitiarum, & sunt judicia » incomprehensibilia ... Nescit enim » homo, nec potest scire in quod peccatum Deus vult permittere istum » cadere, respectu cujus sit non volitio conferendi gratiam; ut sic auferatur tanquam finaliter peccator » in illo peccato, & sic propter illud » peccatum prævisum reprobetur.

Conclusio Tertia.

NON *solùm peccatum originale, sed quodlibet peccatum finale prævisum est causa positiva Reprobationis*. Hæc est Doctoris loco laudato.

Probatur prima pars: Id, quod non est causa damnationis, non est causa positivæ Reprobationis, sed peccatum originale, in multis reprobis non est causa eorum damnationis; Ergo nec positivæ Reprobationis. Major constat: siquidem unicus, aut saltem præcipuus positivæ Reprobationis effectus, est damnatio, ut patebit infra. Minor probatur; Peccatum semel remissum, non potest esse motivum, & causa damnationis: sed peccatum originale in multis Reprobis est remissum, multi namque remedium peccati originalis recipiunt, & interdum justè, & sanctè vivunt: Ergo illud non est causa eorum Reprobationis.

Confirmatur ex Concilio Tridentino Sess. 5. Canone 5. ubi ait, *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id; quod veram, & propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantummodo radi, aut non imputari, anathema sit: In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem*, &c. Si autem Deus damnaret Reprobos, qui baptizati fuerunt, propter aliquando contractum originale peccatum, certè odisset illos propter aliquid perseverans post baptismum: Ergo reverà censet Concilium illos non reprobari præcisè propter illud peccatum originale.

Nec refert, quod sublato etiam originalis peccati reatu, remaneat obligatio ad pœnas aliquas temporales; siquidem renati adhuc subjiciuntur fomiti concupiscentiæ, mortalitati, & cæteris calamitatibus hujus vitæ. Aliud enim est in eis remanere obligationem ad pœnas, quibus divinæ justitiæ satisfaciunt, & gloriam æternam promerentur; aliud verò remanere

aliquid ipsius reatus culpæ, quò divinum odium provocent, & damnationem æternam incurrant, hoc enim apertè Concilium damnat, adeoque nullus, absque anathematis periculo, oppositum docere potest.

Dices: Sanctus Augustinus pluribi, maximè verò Epistola 105. lib.1. ad Simplicianum quæst.2. in Enchiridio cap.94. & lib. de Correptione, & gratia cap.7. apertè docet, omnes Reprobos ex uno peccato irę in damnationem, id est ex peccato originali, quod vocat *unum*, hoc est commune omnibus: Unde factum est, ut Semi-pelagiani hunc articulum Augustino adscriberent, quod ab his, qui non sunt Prędestinati ad vitam non auferat percepta baptismi gratia Originale peccatum, intelligentes nempè Augustinùm locis citatis docuisse, quod etiam baptizari damnentur, propter originale peccatum, adeoque illud non fuisse per baptismatis gratiam expunctum.

Respondeo S. Aug. equidem Reprobationis causam assignasse peccatum originale, non quidem proximam, & formalem, sed remotam, & radicalem in Adultis; nam propter peccatum originale, ita quosdam permittit Deus cadere in peccatum finale, ut id non permisisset, si Adamus non peccasset, nec suam posteritatem originali labe infecisset, omnes namque fuissent finaliter justi, & salvati, ut docet ipsemet S. Augustinus lib. Retractationum cap.33. Permissio autem illa non est propriè causa peccati finalis, adeoque nec Reprobationis, sed solùm occasio, vel conditio sine qua non, inquit Smisingus noster disp.6. num.716.

Hanc autem esse sancti Augustini mentem confirmat S. Prosper responsione ad objectiones Gallorum dicens, quod *Qui recedit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? Sed non in quod remissum est cecidit, nec in originali peccato damnabitur, qui tamen propter postrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa, quæ remissa sunt debebatur. Quod quia Dei præscientiam, nec latuit, nec fefellit, sine dubio talem nunquam elegit, nunquam prędestinavit, & periturum nunquam ab æterna damnatione discrevit.* Quibus aperte docet Deum reprobare solùm post prævisum peccatum, non quidem originale solùm, sed etiam finale, adeoque nostram conclusionem disertè affirmat.

Patet secunda pars ex illo Ecclſ.11. *In quocumque loco ceciderit lignum ibi erit*. Quibus significat in hominis damnatione magis attendi statum finalem, quàm primordiale peccatum.

Deinde motivum Reprobationis petitur à peccato vel originali, vel actuali intermedio, vel finali: Non quidem ab originali, ut dictum est, nec etiam ab actuali intermedio; Ergo restat; ut illa causa repetenda sit à præviso finali peccato, sive tandem illud sit originale perseverans, & non expunctum, ut contingit in parvulis, qui ante susceptum baptisma moriuntur, vel actuale, in quo adultus vitam claudit.

Dices: Causa Reprobationis debet esse æqualis in omnibus, sed multi reprobantur propter originale: Ergo, & omnes.

Distinguo majorem: Causa formalis Reprobationis eadem debet esse in omnibus Reprobis, concedo: materialis, nego: causa autem formalis Reprobationis est peccatum finale, sive illud sit originale persevetans, sive actuale.

QUÆ-

QUAESTIO TERTIA.

Quot, & qui sint Reprobationis effectus?

QUAMQUAM juxta nostram sententiam, sola æterna damnatio, quantùm ad pœnam sensus, & damni, unicus, ac proprius sit effectus Reprobationis secundùm intensionem; utpote, quæ sola sequatur peccatum finale prævisum, quod Reprobationis causam demeritoriam, & motivam supra diximus: Nihilominus, quoniam secundùm executionem, tribus veluti passibus, Reprobus quisque in illam damnationem æternam præceps ruit; nempe gratiarum substractione, & expulsione, Excæcatione, & Obduratione: hinc operæ pretium est de singulis quidpiam impræsentiarum delibare.

Notandum 1. Ex S. Bonaventura in compendio Theologico. l. 2. cap. 31. quòd Spirituum Obduratio, translativè, & per metaphoram dicitur juxta quandam proportionem à duritie rerum corporearum. *Duritiam autem corporum* (inquit) *sequitur triplex proprietas. Primum est inhabilitas ad suscipiendam impressionem. Secundum stabilitas ad permanendum in se. Tertium est fortitudo ad resistendum. Unde cor dicitur obdurari tripliciter, uno modo per inhabilitatem ad suscipiendam gratiam: Secundò, per firmam adhæsionem ad peccatum: Tertio modo, per rebellionem divinarum inspirationum, & mandatorum Dei.* Primùm, oritur ex viciatis, & per peccatum depravatis animæ facultatibus: Secundum, ex assidua peccandi consuetudine, qua fit ut peccator, cùm in profundum venerit, contemnat. Tertium verò, ex ipsius peccatoris inveterata, & obfirmata malitia, & superbia, quâ Deum spernit, nec minis ejus terretur, nec promissis allicitur, nec gratiis movetur ampliùs.

Notandum 2. Excæcationem, gratiæ substractionem, & recessum, & Obdurationem, fieri tripliciter, scilicet affectivè, dispositivè, & effectivè, seu causativè: *Primò* namque peccator propter assiduam peccandi consuetudinem, ita circa peccatum afficitur, ut Deo vocanti, & invitanti per gratias suas ad conversionem, diu, ac pertinaciter resistat; divinis mandatis, & minis non attendat, & ad similitudinem incudis ictibus resistat, & magis obdurescat; quale erat peccatum Pharaonis, qui tot flagellis; & tam crebrò repetitis Dei miraculis non cedebat, *Secundò*, peccator habet veluti dispositiones quasdam habituales, per quas ob diuturna peccata redditur inposterum inhabilis ad obediendum diviuis inspirationibus, ita ut vix illas sentiat, vixque attendat ad veritates supernaturales, quas proponit. Obduratio enim, quæ duos alios effectus complectitur, videtur tribus his contineri, videlicet, *Non cogitare, non penetrare, non sentire* divina beneficia ad pœnitentiam provocantia: Juxta illud Isajæ; *Excæca cor eorum, & aures aggraua, & oculos claude, ut videntes non videant, &c.* Sicut enim gratia includit illuminationem intellectus, & impulsum voluntatis, juxta illud, *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ, vidit, & commota est*: Sic Obduratio dicit quamdam cæcitatem in intellectu, & inadvertentiam ad ea, quæ Deus loquitur interiùs: includit etiam in voluntate obstinationem, quâ nec sentit divinos motus, nec ab illis tangitur, ut efficaciter resipiscat: Juxta illud, *Induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.* Tertiò denique hi tres effectus sumuntur causativè, & effectivè, ex parte scilicet causæ, à qua per accidens hæc dispositio, & peccatum obdurationis trahunt origi-

ginem ; illa autem causa non alia est, quàm divinum decretum negandi Reprobo, propter peccata præcedentia, gratias congruas, quibus cor de facto emolliretur.

Inde sequitur juxta triplicem hanc acceptionem, quòd Obduratio, Excæcatio, & gratiæ Subtractio simul sit peccatum, & causa peccati, & pœna peccati, ab ipso Reprobo magis, quàm à Deo repetenda.

Notandum 3. Ex S. Bonaventura in 1. dist. 40. art. 4. qu. 1. pœnam distingui posse triplicem: *Est enim*, inquit, *quædam pœna inflicta, quædam contracta, quædam acta*: Pœna inflicta *simpliciter est passio, quæ non repugnat gratiæ, quales sunt fames, sitis; & ægritudo*. Pœna contracta, *est fomes, & concupiscentia, & hæc quidem passio est, & ideo pœna, sed tamen inclinat ad actionem malam: & ideo gratiæ repugnat, non quantum ad substantiam, sed quantum ad inclinationem*. Pœna acta, *est sicut obduratio, & gratiæ expulsio, & hæc quidem pœna est, quia passio est: Sed quia ex mala actione, sive ex peccato est, & illud concomitatur inseparabiliter, ideo opponitur gratiæ, & ita patet, quod quamvis contingat per propriam actionem, nihilominus pœna est, sicut patet in scabioso, qui in scalpendo se delectat, sed postea sentit in carne ardorem*. His ita prælibatis quæritur, an gratiæ expulsio, & recessus, Excecatio, & Obduratio contingant potiùs ex parte Dei, quàm ex parte peccatoris Reprobi.

CONCLUSIO UNICA.

GRATIAE *recessus, & humani cordis excæcatio, ac obduratio, ex parte peccatoris, prius, quam ex parte Dei ortum habent*. Hæc est communis sanctorum Patrum, ac Doctorum sententia, & constat quidem 1. de recessu gratiæ ex Concilio Tridentino Sess. 6. cap. 11. ubi hæc habet, *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur*. Quod confirmatur ex S. Augustino lib. de Natura, & Gratia c. 16. ubi ait, *Cùm ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut semper, justèque vivatur*. Ipsi concinit S. Prosper responsione 7. ad objectiones Vincentianas, ubi loquens de Christianis, qui pietatem Christianæ conversationis, & fidei deserentes, in prophanos errores, aut damnabiles mores irrevocabiliter transierunt, ait, *Nullo modo credendum est huiusmodi homines in hanc desperationem ex Dei voluntate cecidisse, cum potiùs allevet Dominus omnes, qui corruunt, & erigat omnes elisos; nemo enim nisi illius gratia erigitur, nemo nisi illius gratia stabilitur. Dei ergo voluntas est, ut in bona voluntate maneatur, qui, & prius quàm deseratur neminem deserit, & multos desertores sæpè convertit*.

Idem patet de Obcæcatione cordis, quam peccati pœnam, & peccati causam, nec-non, & peccatum esse, sanctus Augustinus pronunciat l. 3. contra Julianum cap. 3. his verbis, *Cæcitas cordis, quam solus removet illuminator Deus, & peccatum est, quo in Deum non creditur, & pœna peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur, & causa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur*. Quam veritatem luculenter expendit lib. de Natura, & Gratia capite 22. ubi exponens illud Apostoli ad Rom. loquentis de Philosophis, qui *Cùm Deum cognovissent non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum*, ait, *Utique ista obscuratio vindicta, & pœna iam fuit, & tamen per hanc pœnam, id est per cordis cæcitatem, qua fit deserente luce sapientiæ, & in plura, & gravia peccata collapsi sunt*, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt: *Gravis hæc pœna est, si quis intel-*

li-

ligat, & ex hac pœna vide, quò ierunt: Et immutaverunt, *inquit,* gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium: *Ita fecerunt ex peccati pœna, qua* obscuratum est insipiens cor eorum, *& propter hęc tamen, quia licet pęnalia, etiam ipsa peccata sunt, adiungit, & dicit* propterea tradidit illos Deus in desideria cordis illorum in immunditiam. *Videte etiam ex hac pęna quid faciunt,* ut contumeliis, *inquit,* afficiant corpora sua in semetipsis. *Et quia pœna est ista iniquitatis cum sit, & iniquitas, evidentius commendat dicens,* qui transmutaverunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt, & servierunt creaturę potiùs, quàm Creatori, qui est benedictus in sæcula amen. Propter hoc, *inquit,* tradidit Deus illos in passiones ignominiæ: *Ecce quoties vindicat Deus, & ex eadem vindicta plura; & graviora peccata consurgunt, &c.*

Denique idipsum constat de cordis Obduratione; nam ut ipsemet S. Aug. loquitur lib. de Gratia, & libero arbitrio exponens illud Apostoli ad Rom. 9. *Cujus vult miseretur, & quem vult indurat. In eo,* inquit, *quem seduci permittit, vel obdurari, mala ejus merita credite; in eo verò cujus miseretur, gratiam Dei non reddentis mala pro malis, sed bona pro malis fideliter, & indubitanter agnoscite. Nec ideo auferatis à Pharaone liberum arbitrium, quia multis locis dicit Deus:* Ego induravi Pharaonem, vel indurabo cor Pharaonis, *Non enim propterea ipse Pharao non induravit cor suum. Nam, & hoc de illo legitur, quando ablata est ab Ægyptiis cynomia dicente Scriptura,* & ingravavit Farao cor suum, & in isto tempore, & noluit dimittere populum: *ac per hoc, & Deus induravit per justum judicium, & ipse Pharao per liberum arbitrium.* Unde egregiè concludit S. August. fideles ad assiduum profectum adhortans; *Certi ergo estote, quia non erit inanis labor vester, si in bono proposito proficientes perseveretis usque in finem. Deus enim, qui modò illis quodlibet non reddit secundùm opera eorum, tunc reddet, unicuique secundùm opera ejus. Reddet omnino Deus, & mala pro malis, quoniam justus est, & mitis; & bona pro malis, quoniam bonus est; & bona pro bonis, quoniam bonus, & justus est: tantummodo mala pro bonis non reddet, quoniam injustus non est. Reddet ergo mala pro malis, pœnam pro injustitia: & reddet bona pro malis, gratiam pro injustitia; & reddet bona pro bonis, gratiam pro gratia.*

Ipsi concinunt Africani Præsules in Sardinia exulantes in Epistola Synodica circa medium. *Deus,* inquiunt, *obdurare dicitur, non quia ad iniquitatem compellit, sed cum ab iniquitate non eripit: quod, quia justus est, justè facit. Deo ergo miserante sine suis meritis homo salvatur; obdurante autem justè recipit, quod meretur: Dominus quippe dono bonitatis salvat, judiciô severitatis obdurat.* Accedit, & sanctus Isidorus lib. de summo bono cap. 5. circa finem, *Sicut,* inquit, *auferre Deus dicitur homini donum aliquod, quod homo non habuit, id est, quod accipere non meruit, sic, & obdurare dicitur Deus hominem, non eius faciendo duritiam, sed non auferendo eam, quam sibi ipse nutrivit. Non aliter, & obcęcare dicitur quosdam Deus, non ut in eis eamdem ipse cęcitatem faciat: sed quod pro eorum inutilibus meritis, cęcitatem eorum ab eis ipse non auferat.*

Quàm autem sit lugenda hæc cordis duritia disertè aperit sanctus Bernardus lib. 1. de consideratione cap. 2. ubi Eugenium Pontificem alloquens, eumque interpellans, ut sese subducat à temporaneis negotiis, & redeat ad cor, ne fortè paulatim trahatur ad cor durum, ait, *Ne pergas quęrere, quod illud sit: Si non expavisti, tuum hoc est.*

Solùm est cor durum, quod semetipsum non exhorret, quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem, nemo duri cordis salutem unquam adeptus est, nisi quem fortè miserans Deus abstulit ab eo, juxta Prophetam cor lapideum, & dedit cor carneum.

Deinde duritiam cordis egregiè depingit: *Quid ergo cor durum*, inquit? *Ipsum est, quod neo compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad fidentia sævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina: Præteritorum obliviscens, præsentia negligens, futura non providens. Ipsum est cui præteritorum præter solas iniurias, nihil omnino non præterit; præsentium nihil non perit, futurorum nulla nisi fortè ad ulciscendum prospectio, seu præparatio est. Et ut brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est, quod nec Deum timet, nec hominem reveretur. En quo trahere te habent hæ occupationes maledictæ, si tamen pergis, ut cæpisti ita dare te totum illis nihil tui tibi relinquens; perdis tempus; Et si licet nunc alterum me tibi exhibere Jethro, tu quoque in his stulto labore consumeris, quæ non sunt, nisi afflictio spiritus, evisceratio mentis, evacuatio gratiæ. Nam fructus horum quid nisi aranearum telæ?*

APPENDIX

De Libro Vitæ.

QUÆRES 1. an sit admittendus? *Affirmo*, id siquidem Scriptura sacra pluribus in locis disertè indicat: Primò quidem Exodi 32. ubi Moises Deum alloquens ait, *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis dele me de libro, quem scripsisti*; Et ibidem, *Qui peccaverit mihi delebo eum de libro meo*. Psalm. 68. *Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur*. Psal. 138. *In libro tuo omnes scribentur*: Qui contextus, quamquam à nonnullis explicentur de Scriptura sacra, seu libro, in quo scribebantur insignia facta justorum, qui tempore veteris legis claruerunt, qui liber idcirco appellatur *Liber justorum* Josue 10. & 2. Regum 1. c. ita ut ex illo libro Moises potius optaverit deleri, quàm Deum populo manere offensum: Nihilominus convenientiùs, & rectiùs intelliguntur de illo libro metaphorico, seu de scientia, quam Deus habet de numero salvandorum, vel reprobandorum, ut clariùs innotescit ex aliis sequentibus Scripturæ textibus Daniel 11. *In tempore illo*, inquit, *salvabitur populus tuus omnis, qui fuerit inventus scriptus in libro*: *& multi de his, qui dormiunt in terra pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobrium, ut videant semper*. Qui contextus intelligi nequit de salvandis salute temporali, ut quidam perperam interpretantur; siquidem loquitur Propheta de salute consequenda post resurrectionem mortuorum.

Nec pariter explicari potest de scientia ipsorum salvandorum; siquidem illi, ante sententiæ extremæ prolationem, nesciunt, qui salvandi sint, quive damnandi: Restat ergo, quod intelligatur de scientia, quam Deus habet de his, qui certò salvabuntur, aut damnabuntur. Quod confirmatur sequentibus Scripturæ textibus. Apocal. 3. *Qui vicerit, sic vestitur vestimentis albis, & non delebo nomen ejus de libro vitæ*: Et cap. 13. *Adoraverunt bestiam omnes, qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi*: Et c. 17. *Mirabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi*: Et cap. 21. *Non in-*

intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi, qui scripti sunt in libro vitæ, Agni. Quæ verba clariora sunt, quàm, ut de alio, præter librum scientiæ Dei commodè possint intelligi.

Quæres 2. quid sit Liber Vitæ?

RESpondet S. Augustinus lib. 20. de Civitate Dei cap. 14. quod LIBER VITAE *est quadam vis divina, quâ fit, ut unicuique opera sua vel bona, vel mala cuncta in memoriam revocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuset scientia conscientiam, atque omnes, & singuli, ita judicentur: quæ nimirum vis divina libri nomen accepit; in ea quippe quodammodo legitur, quidquid ea faciente recolitur*. Verùm hæc definitio quadrare non potest cum laudatis Scripturæ textibus; Augustinus enim, per *Librum Vitæ*, intelligit judicandorum conscientias, nec-non, & ipsos Sanctos, & Electos, qui dicuntur aperiendi, quatenus omnia ipsorum opera singulis patebunt, ut notificetur etiam Reprobis possibilem fuisse observantiam mandatorum Dei: At hoc sanè conciliari nequit cum præfatis Scripturæ textibus: Tum quia in exemplo, seu vita Sanctorum, non apparent Reproborum opera; adeoque in illis apparere nequit scriptum judicium Reproborum, secundùm opera ipsorum: Tum quia simili ratione Reprobi vocari possent libri, quatenus suô exemplô ostendunt Electis possibilem fuisse observantiam mandàtorum; ideoque ipsos propter liberam eorum observantiam meritò coronari.

Unde rectiùs videtur definiri liber vitæ *Certa, & perspicacissima Dei cognitio, quâ numerum salvandorum, tum in specie, tum in individuo intuitivè conspicit*. Hæc autem cognitio, idcirco metaphoricè dicitur *Liber Vitæ*; quia, sicut Scriptura libri est signum eorum, quæ facienda sunt; ita Dei notitia, & memoria, quâ firmiter novit se aliquos prædestinasse, est signum apud ipsum, eorum qui sunt perducendi ad vitam æternam, juxta illud ad Timotheum 2. *Firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc: novit Dominus, qui sunt ejus*. Hinc sequitur primò librum vitæ esse veluti cognitionem consequentem decretum Prædestinationis, & ab eo formaliter distingui; siquidem illud supponit, & decretum Prædestinans, sine hac sequenti cognitione, adequatè, & formaliter potest concipi. *Sequitur secundò*, librum istum propriè spectare vitam gloriæ, & finem supernaturalem; ita ut sit conscriptio quædam, sive notitia electorum ad vitam gloriæ æternæ; quia illud ad quod eligitur aliquis, & conscribitur, habet rationem finis: sicut miles, non eligitur, aut conscribitur, ut armetur, sed ut puguet. *Tertiò* denique sequitur, quòd cùm liber vitæ sit conscriptio ordinatorum in vitam æternam, & aliquis ad illam ordinetur ex duobus, videlicet ex prædestinatione divina, & ex gratia sanctificante; quicumque enim habet Prædestinationem divinam, ex hoc ipso dignus est vita, quia illa numquam deficit; secus verò secundùm posteriorem, quia multi deficiunt à gratia per peccatum mortale, de quibus intelligi potest illud Psalmi 68. *Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur*: Priores dicuntur simpliciter in libro vitæ: Posteriores verò dicuntur scribi tantùm secundùm quid. Ut explicat Alensis noster 1. p. quæst. 23. memb. 3. art. 4. *Dicitur*, inquit, *aliquid scribi in libro vitæ dupliciter, simpliciter, & secundùm quid; simpliciter ibi scribuntur illi, qui habent perseverantiam finalem in gratia: secundùm quid verò dicun-*

tur ibi scribi reprobi, cum habent præsentem justitiam.

Quæres 3. An revera sit etiam Liber Mortis, in quo describi dicantur Reprobi?

Affirmo: Sicut enim prædestinationi respondet liber vitæ, ita dici potest reprobationi respondere metaphoricè librum mortis, id est notitiam, & memoriam Dei, quâ firmiter novit, & retinet se aliquos propter peccatum finale morti æternæ addixisse; certum enim est habere Deum, præscientiam indelebilem eorum omnium, qui pereunt, æquè, ac habet eorum omnium, qui salvantur; adeoque sicut illa notitia vocatur *Liber vitæ*, sic ista verè potest appellari *Liber mortis*. Quem loquendi modum probare videtur Ecclesia, siquidem in officio Defunctorum sic canit, *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur*. Colligitur etiam ex Apocalypsi 20. *Libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ, & judicati sunt mortui ex iis, quæ scripta erant in libris, secundùm opera illorum, & qui non est inventus scriptus in libro vitæ missus est in stagnum ignis*: Unde sanctus Basilius in caput 4. Isaiæ exponens illud Jeremiæ 17. *Recedentes à te in terra scribentur*, ait, *Duæ intelligi debent descriptiones: Una quidem est eorum, qui ad vitam: Altera autem eorum est, qui scribuntur ad perditionem.*

Nihilominus memoria prædestinatorum convenientiùs dicitur *Liber vitæ*, quàm memoria reproborum appellatur *Liber mortis*: Tum quia inquit Alensis laudatus, *Deus habet proprium quod ipsum est, scilicet salvare, & præmiare, ex ipso verò propriè, sive secundùm ipsum non est punire, sed ex nobis ipsis*. Tum quia liber scribitur, ut ante oculos scribentis versetur, & ad perpetuam rei memoriam: At Deus potiùs obliviscitur quodammodo reproborum, qui æterna memoria indigni sunt, juxta illud Oseæ 1. *Oblivione obliviscar eorum*: Contra verò *In memoria æterna erit justus*, Psalm. 3. Item quia sicut in Scriptura dicitur Deus magis specialiter scire ea, quæ approbat, & nescire, quæ reprobat Matth. 25. Lucæ 13. & Corinth. 14. sic liber dicitur magis specialiter ille, qui continet nomina Electorum, de quibus dicitur, 2. Timoth. 2. *Novit Dominus, qui sunt ejus*: Juxta probabilem multorum interpretationem. Quo sensu Euthym. in Psalm. 68. sic ait, Liber Dei *est summa ejus scientia*: Scriptura *verò perpetua memoria. In libro igitur divinæ scientiæ omnes scribuntur, tam justi, quàm peccatores; verùm hic divinæ scientiæ liber, magis est universalis; Est etenim alius liber scientiæ Dei magis privatus*, (id est magis proprius) *in quo soli justi scribuntur ex ratione, quod eos tantùm cognoscere, hoc est approbare dicitur, juxta id, quod scriptum est*, Novit Dominus vias iustorum.

Finit Tractatus Secundus Theologicus De Deo essentialiter Operante.

IN-

INDEX
RERUM, ET SENTENTIARUM,
Quæ in hoc Secundo Volumine continentur.

Prior numerus significat paginam, posterior verò columnam.

A

B

C

 Cogni-

INDEX RERUM,

Ju-

Possi-

Ma-

Quid

INDEX RERUM,

FINIS.